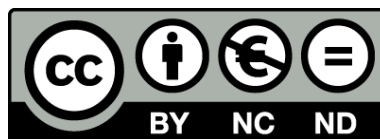

UNIVERSITAT^{DE}
BARCELONA

Estudi etnobotànic de l'Alt Urgell

Jacint Altimiras i Roset

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 4.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 4.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0. Spain License.**

UNIVERSITAT_{DE}
BARCELONA

Estudi etnobotànic de l'Alt Urgell

Tesi doctoral
Jacint Altimiras i Roset
Barcelona, 2024

Facultat de Farmàcia i Ciències de l'alimentació
Departament de Biologia, Sanitat i Medi Ambient
Laboratori de Botànica

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE FARMÀCIA I CIÈNCIES DE L'ALIMENTACIÓ

Departament de Biologia, Sanitat i Medi Ambient

Laboratori de Botànica

ESTUDI ETNOBOTÀNIC DE L'ALT URGELL.

JACINT ALTIMIRAS i ROSET

2024

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE FARMÀCIA I CIÈNCIES DE L'ALIMENTACIÓ

LABORATORI DE BOTÀNICA

PROGRAMA DE DOCTORAT EN BIODIVERSITAT

ESTUDI ETNOBOTÀNIC DE L'ALT URGELL

Memòria presentada per Jacint Altimiras i Roset per a optar al títol de doctor per la Universitat de
Barcelona

Prof. Joan Vallès Xirau

Director i tutor

Dra. Teresa Garnatje Roca

Directora

Jacint Altimiras i Roset

Doctorand

JACINT ALTIMIRAS I ROSET

2024

A tots els manairons de l'Alt Urgell i també els que ens han precedit i els que han
d'arribar.

A tota la meva família.

AGRAÏMENTS

A tots els informants. Per la seva generositat i l'atenció que ens han dispensat. I als acompanyants dels informants, que alguns cops han passat a ser informants. Un record especial per als quatre primers informants: el Sebastià de cal Tureta, Miquel de cal Pedregat, el Paco de cal Violet i el Pepe de ca l'Aloy; tots ells de la Guàrdia d'Ares. A tots els que no han estat informants, però que han ajudat a fer més gran aquest treball. A l'Encarnita Clotet i la Teresa Vilaseca (Ogern), perquè, tot i que no consten com a informants, ho han estat des de fa molt temps. També a les persones amb les quals es comptava com a participants, però han declinat la invitació.

Relació de persones que han ajudat a contactar amb alguns informants

Agustí (Oliana), Canòlih Álvarez (Sant Julià de Lòria, Andorra), Aurora (la dona del Sebastià Julià, Vilanova de Banat), Antonio Betriu (Pujal de Cabó), Salvador Bigordà Bigatà (alcalde de Taús), Francesc Buchaca (la Seu d'Urgell), Joan Buchaca Serra (les Masies de Nargó), Miquel Bullich Bullich (la Guàrdia d'Ares), Benet Bullich Bigordà (Taús), Jordi Busquets (el Querforadat), Josep Capdevila i Servat (Anserall), Teresa Caminal Ortonobes (Canelles-la Seu d'Urgell), Carmen (filla de l'Elisa, Castellàs del Cantó), Cèlia (ca l'Hostaler, Berén), Dolors Coll (Castellbò), Lúdia Coll Vidal (la Manueleta xica de la Guàrdia d'Ares), Josep Comella Vila (cal Cotet, la Farga de Moles), Mn. Ricard Cots (bisbe emèrit de Valldarques), Josep Fàbrega (la Guàrdia d'Ares), Loides Fàbrega (el Vilàs, Valldarques), Rosa Fàbrega (Argestugues), Inès Farràs Julià (Vilamitjana), Rosa Galano Miró (Coll de Nargó), Josep Maria Garcia Ridaura (Ansovell), Montse Gomà Servent (Castellciutat), Meliton Grau Potrony (les Sorts), Irene (Sisquer), Robert Jové Raubert (Taús), M. Àngels Julià Serra (Castellciutat), Sebastià Julià Bullich (la Guàrdia d'Ares), Joan Malgrat Butxaca (cal Pep de la Guàrdia d'Ares), Manel (del Centre d'Estudis d'Odèn –Cambrils–, Odèn, el Solsonès), Maria (carnisseria, Peramola), Josep Marquès (alcalde de Cabó), Montserrat Marquès Lluen (Oliana), Maria Carme Masana o Massana (cal Borda o casa Borda de Montanissell), una treballadora a la botiga de ca l'Obach (embotits) d'Organyà, Maria Dolors Obiols Gonfaus (Fígols), Teresa Omella Saenz de Pablo (Josa de Cadí), Cecília Pal Torres (Calvinyà), Maria Pal (cal Guàrdia, Sorribes de la Vansa), Patrícia (que viu a la rectoria de Castellciutat), Ramon Porta Estragués (Fígols), Antonio Prats Esteve (les Masies de Nargó), Pere Pubill Traveset (Torà de Tost), Montserrat Riu Pujantell (Sant Llorenç de Morunys-Josa de Cadí), la dona (Paquita) i al fill de l'Isidro Rabasa Vilarrubla (Sellent de Castellbò), Dolors Rocamora Sala, Pere Obiols Fitè i les filles Ester i Maria Rosa (cal Nando, Organyà), Roser (Castellnou de Carcolze), Rosa Sala (la Rosita del Pla de Sant Tirs), Eudald Sellarès Casas (sobre Sant Joan Fumat), Jesús Ubach Riu (la Bastida d'Hortons), Lluís Vilarubla (cafè de la

mare, Castellciutat). Als del restaurant cal Borda de Montanissell, els del restaurant Cal Celso d'Alinyà, els de can Llevet (Torres d'Alàs) i als dels tallers Mañaníc (Organyà).

Un agraïment als que ens van ensenyar les plantes, als nostres mestres botànics, al meu padrinet (Jacint Altimiras Berengueras) de Castelladral, el Valentí Serra Torras d'Olost, el Pere Juvantený Canadell de Sant Boi de Lluçanès, la Rosa Maria Paracolls Molas de Malla, en Santi Jàvega Burgos (integrat al Collsacabra), una guia d'una sortida botànica de Torroella de Montgrí, l'Astrid Van Ginkel de Reus i en John Watson, escocès de cap a peus.

A la meva cosina Maria Rosa (Maria Rosa Roset), a la meva germana Iona (Maria Altimiras) i a l'amic Robert (Robert Jové Raubert). Segur que hi han tingut alguna cosa a veure, amb el fet que es dugués a terme aquest treball sobre l'Alt Urgell.

A l'Eva Casassas Romero, una col·laboradora especial. Hem compartit totes les sortides, amb entrevistes als informants, herboritzant per l'Alt Urgell i fent comentaris i reflexions de molt interès. També per l'ajuda en la determinació de tàxons i de la gestió de la part iconogràfica.

Un especial agraïment als codirectors i tutors de tesi, a la Dra. Teresa Garnatje Roca (de l'Institut Botànic de Barcelona, Consell Superior d'Investigacions Científiques) i al Dr. Joan Vallès Xirau (de la Universitat de Barcelona). També a la Dra. Airy Gras Mas. Per tota la seva ajuda i pel seu immens treball i l'estreta relació que s'hi ha establert, que ha permès la culminació d'aquesta petita obra. Al Dr. Josep Vicens Fandos, de la Universitat de Barcelona, pel treball d'incloure les mostres a l'herbari. Agraïm, altrament, a la Dra. Maria José López Fuster, al Dr. Raül Ramos García i a la Dra. Maria Dolors Vinyoles Cartanyà la seva atenció i els dubtes resoltos.

Als col·laboradors de l'Institut Botànic de Barcelona: a la Dra. Oriane Hidalgo, per ajudes puntuals rebudes, però importants. Al Dr. Jaume Pellicer Moscardó, per la exquisida maquetació.

A l'Hospital Universitari de Vic (Consorti Hospitalari de Vic) en el qual s'ha pogut realitzar tota la part logística. A la Dra. Núria Riera Molist, farmacèutica del Servei de Farmàcia de l'Hospital Universitari de Vic, per les consultes realitzades. Al Miquel Alsina Sou, a l'Òscar Álvarez Barcons, al Juanjo Brugarolas Fernández, a l'Alfons Casellas Bas i al Pol Tarrida Capdevila, informàtics de l'Hospital Universitari de Vic. Els informàtics a vegades fan miracles.

Determinacions taxonòmiques

Al Pere Aymerich Boixader, al Cèsar Blanché Verges, al Joan Devis Ortega, a la Teresa Garnatje Roca, a l'Oriane Hidalgo, al Santi Jàvega Burgos, al Xavier Oliver Martínez, a l'Iván Pérez-Lorenzo, al David Pérez Prieto, al Samuel Pyke, a l'Àngel Maria Romo Díez, al Jordi Rull Lluch, al Pedro Sánchez Castillo, al Joan Vallès Xirau, al Josep Vicens Fandos i al Josep Vigo Bonada, per les determinacions botàniques dels plecs d'herbari. Al Joan Devis i al John Watson, per les

determinacions botàniques primerenques. Al Jordi Serra Maideu, per l'extraordinari assessorament micològic. A la Montse Brugulat, per l'oferiment en la determinació de tàxons.

A l'Artur Blasco i Giner, per l'oferiment d'informants, les seves explicacions sobre el seu herbari de la serra del Cadí. La seva extraordinària bibliografia, encara que referida a la música, no deixa d'incloure pinzellades etnobotàniques i hagiològiques.

A l'Isidre Domenjó i Coll, tècnic de Cultura i Comunicació del Consell Comarcal de l'Alt Urgell. Pels informants que ens va oferir, així com informació sobre actes culturals a la comarca.

Al Toni Masramon Pou, per alguns viatges realitzats a l'Alt Urgell (de fet vàrem fer un viatge primigeni a Tuixent el 14 de setembre del 2002), per l'ajuda en la identificació d'algunes espècies, per alguns comentaris metodològics sobre les respostes rebudes dels informants, per algunes ajudes lingüístiques i algunes ajudes i aportacions bibliogràfiques.

Al Dani Montaña Buchaca, pel seu saber transmetre la il·lusió en els projectes; i per la bibliografia específica proporcionada. Per l'acompanyament en algunes entrevistes.

Al Joan Obiols Puigpinós, per la gran quantitat d'informants que ens va oferir. Per la informació rebuda de la comarca.

Al Lluís Obiols Perearnau, per haver facilitat alguns informants, per l'ajuda en fonts primàries i bibliografia, i per molta informació etnobotànica. Per la informació de la serradora d'Adraén, d'on és fill. Per les ajudes en la transcripció d'algunes paraules de manuscrits del segle XIX.

A la Maria Solà Muntada i al Ramir Torrent Plana (Ogern), per haver-me mostrat tot el seu material del seu petit gran museu, pel suport bibliogràfic rebut, ja sigui facilitat o lliurat, i per les cessions fotogràfiques.

Ajudes etnobotàniques rebudes

Al marit de la Dolors Albiñà (cal Martró, Estamariu), al Joan Alrich Obiols (Adraén), a l'Angelina Farràs Minguell (Ossera), al Meliton Grau Potrony (cal Mateu de les Sorts), a la M. Àngels Julià Serra (cal Farré de Castellciutat), a la Dolors Soldevila Travesset (Organyà) i a la família de la Rosario Vidal, al seu fill, a la Montse i a la Marta, de Noves de Segre, per l'ajuda etnobotànica rebuda.

Al Genís Altimiras i Verdaguer, per la sortida a la farga de Romadriu (Llavorsí), per la troballa del vermut sake (seda líquida) i pels acompanyaments a l'oficina del Parc Natural de l'Alt Pirineu a Llavorsí (Pallars Sobirà) i a l'oficina dels Agents Rurals de la Seu d'Urgell. I a la Queralt Altimiras i Verdaguer, l'obtenció dunes mostres d'iridàcies.

A la Sra. Anna Maria i fill, de la fàbrica de llanes de Castellciutat, per haver pogut fer una visita particular.

A l'Aurora Bernadó Jové i al Remigio Vila Tugues, de Torrent de Peramola, per la preparació exquisida i lliurament d'algunes mostres botàniques.

Al cos d'Agents Rurals de la Seu d'Urgell (Alfons Picazo Martínez) i de la Cerdanya (Ventura i Eduard Bragulat), per l'ajuda en l'obtenció de la pampa del Caucas.

A la Paquita Busquets Areny, de cal Tomàs de Sisquer, per la seva ajuda amb la identificació d'algunes plantes i les explicacions sobre curanderos.

A la Judit Corominas i al Jordi Obiols Ribó, de Montan de Tost, per les informacions sobre apicultura.

A l'Isidre Dalmases Badrenas i al Josep Viladés (Sant Mateu de Bages), per les seves explicacions i ajudes rebudes sobre els forns de pega.

Al Ramon Dolcet (Alàs), per la informació subministrada dels tallers de preparar falles.

Al Jordi Mas Capdevila de l'Herboristeria "Herbes i Coses" (la Seu d'Urgell), per les ajudes sobre plantes i altres remeis i sobre les explicacions sobre l'Alt Urgell.

A l'Esperança (filla de la Rauberta Obiols Bajona, l'Ausàs) i a la Maria Dolors Pich Ginesta de Montellà (la Cerdanya), per l'ajuda amb algunes herbes de la seva mare.

A la Sandra Estragués Travé (Fígols) per l'assessorament de plantes i per les explicacions de les seves padrines i besàvies.

Al Ramon Falcó i a la Cinta Serrats Arasa (l'Alzina d'Alinyà), per la seva generositat, pel seu oferiment i ajuda etnobotànica.

A la dona de J. Farras Graell d'Isona (Pallars Jussà), per l'atenció i per l'accés a la mostra d'arnica.

A l'Ignasi Finestres Baronet i a la Montserrat Finestres Ginestar, per la seva acollida i explicació del molí d'oli de Fígols, així com també altres explicacions del poble de Fígols.

A la Urgell Funollet Obiols, per la informació de dos cistellaires a la Seu d'Urgell.

A la Rosa Galano Miró, de Nargó, per la gran quantitat de dubtes botànics resolts.

A l'Elisabet Garrabou de Sunkha Art Studio (Castellbò), per totes les explicacions sobre l'elaboració d'essències.

A la Gladis, veïna de la Lourdes i al Mateu, d'Aubet, per haver-nos mostrat l'herba del mal gra.

A la Montse Gomà Servent (filla) i al Josep (gendre) de la Maria Teresa Servent Julià d'Aubet, per l'ajuda en la cerca d'algunes plantes d'Aubet, Castellciutat i Solanell.

A la Rut Guillén i Molleví (Peramola), per les explicacions sobre els seus avantpassats fideuaires.

A la Teresa Gutiérrez Guirau i al Ramon Berga Agullana (cal Bepó de Perles), per l'ofertament i donació de plantes, per les explicacions rebudes, entre d'altres, pels clots de trumfos, i per la seva complicitat.

A un senyor anònim de Llinars per les explicacions dels corral·ls i les pletes de la Llaguna (Odèn, el Solsonès).

A la dona del Sr. Josep Lluen d'Organyà, per l'aclariment d'una expressió relacionada amb el cultiu de les *aulives*. A Josep Lluen Sala, ganxo pels quatre costats, per les fotografies sobre l'etnobotànica festiva d'Organyà.

A la família de cal Lluís de Castellbò, tota l'ajuda que ens han dispensat sobre plantes de Castellbò.

A la mestressa, al forner (Àngel) i a la dependenta de casa Podadé (Sort, Pallars Sobirà), per l'explicació sobre l'elaboració del redort. A l'Ana Meneses, de la pastisseria "la Lionesa" de Sort (Pallars Sobirà), per la cessió de la fotografia del redort i a l'Agustí López Pla, per la seva tramesa.

Al Centre de jardineria "Montferrer" (Montferrer) i a la jardineria "la Serra" (la Seu d'Urgell), per les ajudes rebudes sobre plantes ornamentals.

Al Francis Manent (Sant Andreu, Rosselló), per alguns comentaris ben encertats sobre plantes i bolets.

Al Josep Oriola i Casòliva, enginyer de mines que viu a Vallcebre (Berguedà), per haver-nos mostrat el *coscoll* i per les seves explicacions.

A la seu principal del Parc Natural de l'Alt Pirineu (Llavorsí), per l'ajuda en l'obtenció de mostres botàniques.

Als germans de cal Pauet (Puigdemasa Ribó) de Tost amb botiga a Organyà, per l'obsequi de la capsula buida de la pomada Escayola.

A la mestressa de la botiga "Remeis", del carrer dels Canonges (la Seu d'Urgell), per la seva ajuda en els productes comercialitzats.

Al Jordi Ritort Ferrús, per la disposició, amabilitat i explicacions sobre el material exposat a 'Lo Paller d'en Jordi'.

Al Ramon Serra Molina (Navàs), per l'aclariment de les molses i líquens dels arbres.

A la Jèssica Sillas Barrera (Navàs), per la informació sobre l'Infús de la Seu d'Urgell.

Als del restaurant cal Ton (Ogern), per la salvaguarda i transmissió d'una planta.

A Mn. Jordi E. Vázquez Avendaño (Organyà), per les explicacions rebudes de l'aplec de Santa Fe (Organyà).

Els comentaris i les observacions botàniques del Dr. Francisco Maria Vázquez Pardo, ex-director del meu primer intent de tesi.

Ajudes sobre els herbaris i elaboració dels plecs

Al Daniel Altimiras Augé (Navàs), la Maria Carme Bernadó Morgó (els Prats de Nargó), la Mercè Fargas Pregonas (Navàs), el Josep Obiols Potensà (el Vilar de Cabó), la Maria Teresa Obiols Candial (Cabó), la Maria Cinta Pià Roca (Tragó), la Dolors (Lola) Rafel Casanoves, la Rosita Simón Espuga (Llinars, Odèn) i l'Antonio Tomàs Jové (els Prats de Nargó), per les ajudes puntuals molt necessàries en la preparació dels plecs d'herbari.

Col·laboradors dels entrevistadors

A la Canòlich Álvarez, a l'Àngel Cañiguer, a la Sandra Casassas Roca i al Toni Gol Roca, per l'acompanyament en algunes entrevistes.

Ajudes lingüístiques i sobre material

Al Jordi Dorca Dorca, per algunes ajudes lingüístiques puntuals. A la Ramona Graell Vilana, al Jordi Ritort Ferrús i un home que es vol mantenir en l'anonimat de Berén, per l'ajuda en la recuperació de l'objecte que es posaven les dones al cap per portar aigua. Al Josep Roca (cal Rei de la Guàrdia d'Ares), per l'aclariment lingüístic. Al Dr. Joan Veny, gran lingüista, pels aclariments sobre els orígens d'alguns fitònims.

Ajudes de biblioteques, arxius i altres institucions

Agraïments a les biblioteques públiques: Josep Badia i Moret (l'Ametlla del Vallès), comarcal del Pla de l'Estany (Banyoles), biblioteca de Catalunya (Barcelona), biblioteca Bellver de Cerdanya (Rosa Saló), Ramon Vinyes (Berga), Maria Malla (Castellbell i el Vilar), la Cooperativa (Centelles), Fages de Climent (Figueres), del Casino (Manresa), de Montcada i Reixac, Josep Mas Carreras (Navàs), Escaler (Oliana) (Montserrat Marquès Lluen), Marià Vayreda (Olot), Mediateca central (Perpinyà), Comtat de Cerdanya (Puigcerdà), Lambert Mata (Ripoll), biblioteca Sant Celoni-l'Escorxador (Sant Celoni), Joan Vinyoli (Santa Coloma de Farners), Sant Agustí (La Seu d'Urgell) (Lourdes, *Assunció...*), Carles Morató (Solsona), Antoni Pladevall (Taradell), Central (Terrassa), Dos Rius (Torelló), Maria Barbal (Tremp), Pilarin Bayés i Joan Triadú (Vic), i Ricard Torrents (Universitat de Vic), per l'ajuda bibliogràfica. Al Centre de Documentació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (Judith Coronado).

A Mn. Ramon Anglerill, Montserrat Anglerill i Teresina Fígols (Gósol, Berguedà), per posar-nos al dia de la revista Baridana. Puntualment, s'han rebut ajudes de les revistes "La Borrufa", "Les mesures del Pirineu" (cerca d'informants) i "Viure als Pirineus" (museu de Berén).

A la Rosa Maria López (Rodríguez) de la biblioteca Pilarín Bayés (Vic), per la seva ajuda en temes bibliogràfics de la tesi.

A l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell, pel suport incondicional donat. El fet d'informar i posar-nos a les mans alguns fonts d'algunes masies d'Adrall i la Clua. Així com per haver fet possible consultar la biblioteca i hemeroteca. Als companys Pau Chica Fernández, Lluís Obiols Perearnau i Julio Quílez Mata.

Al Consell comarcal de l'Alt Urgell. A la Montse Ripoll, per posar a disposició el servei dels museus a la carta de l'Alt Urgell. I a la Pilar Alaez Gil, pel seu magnífic passeig, com a guia, per la farinera de Montferrer i el museu de la vinya i del vi de muntanya al Pont de Bar.

A l'Espai Ermengol-Museu de la ciutat, La Seu d'Urgell. I a l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell.

A l'Arxiu Diocesà i Capitular d'Urgell, Mn. Benigne Marquès Sala, així com Josep Ràbade Fernández i Miquel Vigo, treballadors de l'arxiu, per la seva ajuda a la cerca de bibliografia.

Als ajuntaments de Cabó, Castellgalí (Gemma Soler Rosset), Coll de Nargó, Fígols i Alinyà, Organyà, el Pont de Bar, Ribera d'Urgellet, la Seu d'Urgell, les Valls de Valira, la Vansa i Fórnols (Maria Àngels) per l'ajuda rebuda, a l'hora de contactar persones a entrevistar, autors de llibres o per visitar els museus.

A l'Arxiu Nacional d'Andorra per la seva ajuda en uns remeis de l'Alt Urgell. A la Montse, d'aquest arxiu, per la seva ajuda en la transcripció d'alguns mots.

A Mn. Enric Bartrina i Corominas i a Josep Porredon i Feliu, de l'Arxiu Diocesà de Solsona, per l'ajuda de fonts documentals relatives al canonge Jaume Sarri. A l'Oficina de Turisme de Solsona, per la seva ajuda bibliogràfica.

Al Consell Cultural de les Valls d'Àneu (Pallars Sobirà). A MónNatura Pirineus (les Planes de Son) de la Fundació Catalunya-La Pedrera.

A Xavier Pedrals i a la Roser Casals, de l'Arxiu Comarcal del Berguedà, per l'ajuda bibliogràfica.

A M. Teresa Requena, de l'Institut Català de Paleontologia (Sabadell), per haver facilitat abundant bibliografia específica.

A les persones que treballen, i al Sr. Jordi Garcia Petit, del Centre d'Informació i d'Interpretació del Parc Natural del Cadí-Moixeró (Bagà) la seva amabilitat, atenció i ajuda bibliogràfica.

Un especial agraïment als companys de la Cooperativa Pirenaica, entre ells el Jordi Bach López i el Ramon Crispí Irla, sobre les consultes de *Dactylis*, *Festuca*, raigràs, ruibarbre i veces.

A l'agrobotiga "la rectoria d'Alinyà" i a la Silvia, que molt amablement ha permès l'accés als treballs de recerca de la Vall d'Alinyà.

Relació de persones que han ajudat a augmentar la bibliografia sobre l'Alt Urgell o sobre etnobotànica

Dr. Antoni Agelet (Balaguer), Felícia Albós Canut, al Paco Alonso (Astúries), Daniel Altimiras (Sallent-Navàs), Canòlich Álvarez (Sant Julià de Lòria, Andorra), Joan Amblàs (Vic), Anna Arnau Bartés i Andreu Galera Pedrosa (Cardona), Pere Aymerich Boixader (Berga), Josep Badia Pujol (Tuixent), Dolors Bernadas (Navàs), Montserrat Boqué Busquet i M Carme Busquet (amb avantpassats a Tuixent), Marcel Camps Colomés (Canalda), a la *Juanita* Casals d'Alinyà, Carme De Mato Guitart (Torres d'Alàs), Jordi Dorca Dorca (Vic), Àngel Escayola (Cercs-Berga), a l'Enric Esteve Fité (Oliana), Sandra Estragués Travé (Fígols, de la seva tieta Trini Travé), a la Maria Estruch Subirana (ca l'Estruch, Navàs), al Sergi Falguera Torres (Barcelona), Mercè Fargas Pregonas (Navàs), Montserrat Finestres Ginestar (Fígols), Rosa Galano Miró (Coll de Nargó), Carme Garolera i Bruguera (Roda de Ter), Francis Manent (Sant Andreu de Sureda), Josep Mitjana Berdié (Biscarbó), Florencio Moles (Gramós), Tomàs Obiols Puigdemasa (Arfa), Esteve Obradors Penina (Navàs), Mn. Manuel Pal Casanovas (Artedó), Marcel·lí Pascual Pascual (revista "Viure als Pirineus"), Diego Peral Pacheco⁺ (*Facultad de Medicina de la Universidad de Extremadura*), Antonio Pubill Codina (cal Xorro, Cava), Núria Puigdel·lívol Estruch (Navàs), Núria Pujol Albiñà (cal Sucarra, Alàs), Josep Reñé Reñé (la Fondarella, el Pla d'Urgell), Ventura Roca i Martí (Oliana), Rosa Rosanas Molet (Manlleu), Pere Roura Poch (Girona), Dr. Ferran Sabaté i Casellas, Bonaventura [Ventura] Serra Codinach (Vic), Jaume Serra Codinach (Vic), Ramon Serra Molina (Navàs), Lina Sevillano Fuertes (Museu de les trementinaires, Tuixent), Jèssica Sillas Barrera (Navàs), Rosita Simón Espuga (ca l'Ubach de Llinars, Odèn), família Tarrés-Obiols (la vall del Mig), Germen Tartera Fontdevila (Argolell), Ramir Torrent Plana (Ogern) i Dr. José Ramón Vallejo Villalobos (*Facultad de Medicina de la Universidad de Cádiz*), exdirector del meu primer intent de tesi, pel suport bibliogràfic rebut, ja sigui facilitat o lliurat.

Altres ajudes generals

A la Canòlich Álvarez, farmacèutica de Sant Julià de Lòria, per la informació alturgellenca des d'Andorra.

Al noi de cal Querol d'Aravell, per haver facilitat informació sobre el poble de Sendes.

Al Camilo, al Luís Benito i a la Virginia, per les informacions sobre el curandero de Cerc.

A la Maria Teresa Blasi Martell, per la seva generositat, per haver-nos ofert mostres botàniques, records i un pot de melmelada de Bescaran.

Al Miquel Cañellas Planas (Vic), per l'ajuda amb el tema de la farinera.

A la Montse Cayuela Bragulat (la Guàrdia d'Ares) (informació sobre recuperació de remeis i oracions, hospitalitat i generositat). I al Miquel Bullich Bullich (la Guàrdia d'Ares) per haver-nos

deixat sempre la porta oberta de cal Jaume (la Guàrdia d'Ares), ja sigui compartint algun àpat o amb lloc per a passar-hi la nit.

A la Cèlia, ca l'Hostaler (Berén), per les explicacions sobre Berén.

Als germans l'Ester, la Neus i el Toni Céspedes Llorens de Cornellana, per les ajudes rebudes sobre la seva mare i sobre etnobotànica.

A Carme de Mato Guitart (Torres d'Alàs), per tota l'ajuda rebuda de variat interès.

A la família de cal Lluís de Castellbò, per tota la informació general de Castellbò.

A la Teresa Esteve Llavall (Oliana), per l'ajuda en la celebració del Corpus i la recuperació de fotografies antigues.

Al Josep Fàbrega Buchaca, per les explicacions sobre les Valls d'Aguilar.

A l'Àlex Ferrer, president de l'Associació de Raiers de la Ribera del Segre, per les explicacions sobre la plegada de redortes a Sant Joan de l'Erm.

A Rosa Galano Miró, de Nargó, per la disposició a ajudar en tot moment.

Al Joaquim (Quim) Grabulosa Font (Sant Feliu de Pallerols-Gósol), per la seva generositat, per l'ajuda de trobar informants, per les sortides botàniques i per la seva transmissió de coneixement.

A l'Antonio Graell Colomers, cal Marió (el Querforadat), per totes les informacions rebudes escrites, telefòniques o per whatsapp, sobre el món de les plantes.

A la Ramona Graell Vilana, al Ramon, el marit de la Ramona, i a la Serafina Julià Rosell per fer-nos a mans els goigs de Sant Quiri i Santa Julita (Berén).

Al Josep Maria Garcia Ridaura de cal Gallego (Ansovell), per la seva ajuda.

Al Sebastià Julià Bullich (la Guàrdia d'Ares), ja que va creure en nosaltres.

Al Pep Lizandra (Músser), per fer-nos a mans el CD "Itinerari musical, poètic i llegendari de l'Alt Urgell".

A la Maria Teresa Llavall Codina, de Cabanabona (la Noguera), la seva especial atenció i mostrar la seva artesanía.

A la Dolors Majoral Bullich, l'ajuda inestimable sobre informacions i explicacions d'alguns esdeveniments i elements etnobotànics de la vila d'Organyà.

A la Mercè i al Joan que vivien a cal Coix (el Querforadat), per les explicacions sobre la contrada.

A l'Emili Molins, un dels responsables del Museu dels Raiers (Coll de Nargó), per la seva amabilitat, dedicació, explicacions i per la informació dels actes festius organitzats a Coll de Nargó.

A la Montse de la pastisseria forn Reig (cal Busquet, Coll de Nargó).

Al Ramon Obiols Obiols (Organyà), per la permanent bona disposició a informar.

A la Maria Júlia Orella Vilanova, per l'acompanyament en l'entrevista amb el seu pare.

Als companys de la revista "Parlem", de la Unitat Sociosanitària de la Fundació Sant Hospital de la Seu d'Urgell, per fer-nos-en a mans tots els exemplars.

Al Jaume i l'Enric Pubill, de Banyeres, per la seva generositat i la seva complicitat. Per l'única i inoblidable sortida botànica per l'Alt Urgell.

Al Pere Pubill Traveset (Torà de Tost), pels seus comentaris sobre la vida a l'Alt Urgell.

A la Montserrat Ramoneda Ballester, de Coll de Nargó, per la informació fornida sobre la ceba de Nargó.

Al Manel Sánchez Graell (Berén), per les històries explicades i les ajudes subministrades.

A la Sandra, de la masoveria d'Argestugues, per la seva amabilitat i ajuda.

Al Josep Subirà Puig, jutge de pau d'Arsèguet, per l'ajuda logística rebuda.

A la Carmen Valls Valls (el Pont de Bar nou), per la bona disposició, per la seva generositat i per tota la informació donada sobre el poble del Pont de Bar.

A la Rosario Vidal Baró (Noves de Segre), per totes les explicacions i l'ajuda amb els informants.

A la Irene Viliella Cortina i al Josep Badia Pujol, de cal Farragetes de Tuixent, per la seva hospitalitat, generositat i pels molts comentaris etnobotànics.

A una família d'Argolell que ens va ajudar a canviar una roda punxada del cotxe.

Ajudes sobre les trementinaires

A la M. Carme Busquet i a la Montserrat Boqué Busquet, per l'ajuda en la informació dels seus familiars trementinaires.

A l'Angelina Farràs Minguell (Ossera) i al Pere Farré Solsona (cal Rita de Tuixent), per la informació de les trementinaires.

A la Elena Gusano Galindo i a la Isabel Sanz Burgos (Latido Pirineo), per les explicacions i l'ajuda bibliogràfica per haver-nos pogut documentar sobre les *ansotanas*.

Al Jordi de l'Ajuntament de Josa i Tuixent, per haver facilitat els llibres del registre civil per l'estudi d'algunes trementinaires.

A la Josefina Lladós Torrent i a la Laura Vilalta Ficapal, del Pla de Sant Tirs, per l'ajuda de la recerca de la trementinaire de Tost.

A la Pepita Plana Codina (Ogern), per les dades sobre trementinaires d'Ossera.

A la Lina Sevillano Fuertes, pel seu assessorament trementinaire i per la seva amabilitat en tot moment.

A la Montse Torres Sala, de Sant Feliu Sasserra, per la informació d'una descendent de trementinaire (Olga Domingo).

Reconeixement a una informant

Es vol deixar constància del premi "Bufet 2020" atorgat a Rosita Simón Espuga, una excel·lent informant, en reconeixement a una vida de treball silenciós.

Altres tipus d'ajudes

Al Pere Aymerich, per les precisions taxonòmiques, pels comentaris i les polèmiques d'uns quants tàxons. Al Dr. Neker Gelacio Bejarano River, company de feina, per la dosi de pragmatisme que em va donar (si vols ser molt legalista, no acabaràs mai la tesi). A la Urgell Funollet Obiols, per haver aportat llum sobre un dels punts de les conclusions. A l'Àlícia Minaya Freire, per l'ajuda en la metodologia bibliogràfica. A l'Emma Puigoriol Juvanteny per l'ajuda en la gestió de fitxers i arxius fotogràfics.

Llibreries i suport bibliogràfic

A les llibreries Altaïr i Quera (Barcelona), llibreria Quatre cantons (Berga), llibres Parcir (Manresa), llibreria Obradors –cal Cisteller– (Navàs), llibreria Drac (Olot), a la Iolanda i al Xavier Purgimon Feliu, de la llibreria Purgimon (la Seu d'Urgell) i llibreria La Tralla i Muntanya de llibres (Vic), per la gran bibliografia posada a la nostra disposició. A l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu (Esterri d'Àneu) per haver-nos facilitat bibliografia.

Agraïment especial

Deixem constància d'un agraïment especial al Miquel Bullich Bullich. Va ajudar a nomenar informants, topònims i es va compartir dinars i sopars i, tot i haver realitzat poques sortides, aquestes van ser extraordinàries.

RESUM

La comarca de l'Alt Urgell situada el nord-oest del Principat de Catalunya, és la segona comarca més extensa de Catalunya amb 1.447,5 km² i una població de 20.762 habitants a l'any 2023. La seva capital és la Seu d'Urgell.

Aquesta tesi doctoral consisteix en un estudi etnobotànic d'aquesta comarca del Pirineu català. El domini lingüístic català ha estat força ben prospectat des del punt de vista de l'etnobotànica, disciplina que estudia la relació entre societats humanes i plantes, i, en particular, l'àrea pirinenca, però la comarca indicada encara no havia sigut investigada, per la qual cosa hem volgut cobrir aquest buit de coneixement. El mètode utilitzat ha sigut bàsicament l'entrevista etnobotànica semiestructurada, amb observació participant i amb consentiment informat previ. Les persones informants han estat localitzades pel mètode de bola de neu. Els testimonis de les plantes indicades per elles han estat dipositats a l'herbari BCN, del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona i se n'han dipositat molts duplicats a l'herbari BC, de l'Institut Botànic de Barcelona.

Entre els anys 2009 i 2023, s'ha entrevistat 445 informants, 227 dones i 218 homes, d'entre 13 i 96 anys (mitjana 70,82), de 146 nuclis de població dels 19 municipis de la comarca, sobre el coneixement i la utilització de plantes.

S'ha obtingut informació sobre 688 tàxons pertanyents a 113 famílies botàniques. L'índex d'etnobotanicitat és de 31,1 %, la qual cosa indica que, aproximadament, un terç de la flora del territori és conegut, nomenat i usat per les persones informants.

Les persones informants han reportat 2.587 fitònims (incloent-hi variants fonètiques) per a aquests tàxons així com informació sobre usos medicinals de 352 tàxons (86 famílies), alimentaris de 296 tàxons (68 famílies) i d'altra mena de 1.451 tàxons (76 famílies). A més, han estat recollides 385 barreges de plantes per a ús medicinal i 81 barreges de plantes per a ús alimentari. Amb aquestes dades, s'ha elaborat els catàlegs etnoflorístics de l'Alt Urgell, un de tàxons i dos de barreges, un per a cadascuna de les modalitats esmentades. Cal assenyalar també l'aplegada de 14 plantes que, per manca de material, no han pogut ser determinades, així com de 62 fongs (incloent-hi un líquen; amb 147 micònims) i quatre algues (amb dos ficònims); aquests materials no formen part dels catàlegs abans esmentats. De manera general, les famílies botàniques més reportades són les compostes (93 tàxons; 13,52%), papilionàcies (61 tàxons; 8,87%), labiades (42 tàxons; 6,10%), gramínies (36 tàxons; 5,23%) i rosàcies (32 tàxons; 4,65%).

El factor de consens d'informants és 0,93, la qual cosa indica una alta coherència de les dades i dona força als resultats obtinguts.

Els resultats indiquen, al territori estudiat i malgrat l'erosió del coneixement popular sobre la natura que es dona en tota societat industrialitzada, un saber tradicional sobre la biodiversitat vegetal molt elevat i que ara, un cop inventariat, serà preservat per a les generacions futures.

ABSTRACT

The district of Alt Urgell, in the northwest of Catalonia, is the second largest one in Catalonia, covering 1,447.5 km² with 20,762 inhabitants in 2023. Its capital is la Seu d'Urgell.

This doctoral thesis consists of an ethnobotanical study of this territory, in the Catalan Pyrenees. The Catalan linguistic domain has been well explored from an ethnobotanical perspective, particularly in the Pyrenean area. However, this territory had not yet been investigated, which prompted us to address this knowledge gap. The method used was the semi-structured ethnobotanical interview, with participant observation and prior informed consent. Informants were located using the snowball sampling method. Specimens of the plants indicated by them were deposited in the BCN herbarium, University of Barcelona, with many duplicates in the BC herbarium, Botanical Institute of Barcelona.

Between 2009 and 2023, 445 informants were interviewed (227 women and 218 men), aged between 13 and 96 years (average 70.82), from 146 population centers across the 19 municipalities of the territory, regarding their knowledge and use of plants.

Information was obtained on 688 taxa belonging to 113 botanical families. The ethnobotanicity index is 31.1%, indicating that approximately one-third of the flora in the territory is known, named, and used.

The informants reported 2,587 phytonyms (including phonetic variants), as well as information on the medicinal uses of 352 taxa (86 families), dietary uses of 296 taxa (68 families), and other uses of 1,451 taxa (76 families). Additionally, 385 plant mixtures for medicinal use and 81 plant mixtures for dietary use were collected. With these data, ethnofloristic catalogs of Alt Urgell were created. In addition, 14 plants could not be identified due to lack of material, along with 62 fungi (including one lichen; 147 myconyms) and four algae (two phyconyms); these materials are not included in the catalogs. The most reported botanical families are Compositae (93 taxa; 13.52%), Papilionaceae (61 taxa; 8.87%), Labiatae (42 taxa; 6.10%), Gramineae (36 taxa; 5.23%), and Rosaceae (32 taxa; 4.65%).

The informant consensus factor is 0.93, indicating a high coherence of the data and lending strength to the obtained results.

The results indicate that, in the studied territory, despite the erosion of popular knowledge about nature that occurs in any industrialized society, there is a very high level of traditional knowledge about plant biodiversity, which, once inventoried, will now be preserved for future generations.

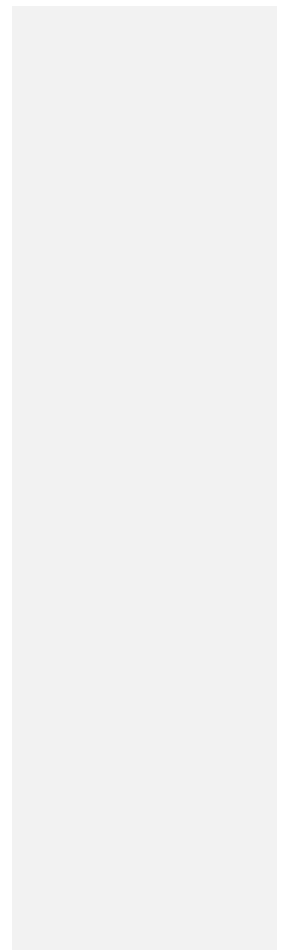
ÍNDEX

0. PRESENTACIÓ.....	27
1. INTRODUCCIÓ GENERAL	33
1.1. DESCRIPCIÓ DEL TERRITORI.....	36
1.1.1. Geografia.....	37
1.1.2. Geologia.....	38
1.1.3. Paleobotànica.....	39
1.1.4. Topografia.....	40
1.1.5. Xarxa hidrogràfica.....	40
1.1.6. Clima.....	41
1.1.7. Ocupació del sòl.....	42
1.1.8. Vegetació.....	42
1.1.9. Parcs naturals, espais d'interès natural i espais naturals protegits.....	45
1.1.10. Composició administrativa.....	47
1.1.11. Prehistòria.....	49
1.1.12. Història.....	50
1.1.13. Demografia.....	52
1.1.14. Toponímia relacionada amb plantes.....	57
1.1.15. Estat de salut de la població.....	57
1.1.16. Evolució econòmica.....	58
1.2 ANTECEDENTS.....	59
1.2.1. Etnobotànica als Països Catalans.....	60
1.2.2. Etnobotànica a l'Alt Urgell.....	61
1.2.3. Elements etnobotànics d'especial rellevància.....	63
2. OBJECTIUS	65
2.1. OBJECTIUS.....	67
2.2. JUSTIFICACIÓ DE L'ESTUDI.....	67
3. INFORME DELS DIRECTORS.....	69
4. MATERIAL I MÈTODES.....	73
4.1. INFORMANTS.....	75
4.1.1. Criteris d'inclusió d'informants.....	75
4.1.2. Reclutament d'informants.....	75
4.1.3. Visites a informants d'oficis concrets.....	75
4.1.4. Visites a botigues, empreses, fàbriques i museus.....	76
4.1.5. Participació als aplecs, celebracions i manifestacions culturals de caràcter etnobotànic.....	76
4.1.6. Característiques dels informants.....	77
4.1.7. Professió dels informants.....	78
4.1.8. Llocs i municipis de naixement i de residència dels informants.....	79
4.2. ENTREVISTES ETNOBOTÀNIQUES.....	86
4.2.1. Característiques de les entrevistes.....	86
4.2.2. Recollida d'informació.....	88
4.3. RECOL·LECCIÓ I IDENTIFICACIÓ DE LES MOSTRES.....	89
4.4. TRANSCRIPCIÓ DE LES ENTREVISTES.....	91
4.5. CONSIDERACIONS SOBRE ELS EPÍGRAFS.....	92
4.6. PROCESSAMENT I ANÀLISI DE LES DADES.....	93
4.7. RESULTATS FORA DE CATÀLEG.....	94

5.	RESULTATS I DISCUSSIÓ.....	99
5.1.	CATÀLEG ETNOFLORÍSTIC.....	101
5.2.	CATÀLEG DE BARREGES D'ÚS MEDICINAL.....	721
5.3.	CATÀLEG DE BARREGES D'ÚS ALIMENTARI.....	835
5.4.	ANÀLISI DE LES DADES DELS INFORMANTS.....	858
5.5.	ANÀLISI DEL CATÀLEG ETNOFLORÍSTIC.....	860
5.5.1.	Usos medicinals.....	860
5.5.2.	Usos alimentaris.....	867
5.5.3.	Altres usos.....	872
5.5.4.	Efectes nocius o tòxics.....	875
5.5.5.	Altres observacions.....	877
5.6.	ANÀLISI DELS CATÀLEGS DE BARREGES.....	877
5.6.1.	Barreges medicinals.....	877
5.6.2.	Barreges alimentàries.....	878
5.7.	ETNOBOTÀNICA QUANTITATIVA.....	878
5.8.	FITONÍMIA.....	879
5.9.	NOVETATS PER AL TERRITORI.....	880
5.10.	ANÀLISI D'ALTRES TÀXONS NO INCLOSOS EN EL CATÀLEG.....	887
5.11.	ELS HORTS DE L'ALT URGELL.....	904
5.11.1.	Races de plantes dels horts.....	906
5.11.2.	Empelts d'arbres.....	908
5.11.3.	Pals o testimonis.....	908
5.11.4.	Plantes no alimentàries que es cultives als horts.....	909
5.11.5.	Cultiu de plantes culinàries, aromàtiques i medicinals.....	909
6.	CONCLUSIONS.....	911
7.	BIBLIOGRAFIA.....	917
8.	ANNEXOS.....	945

PRESENTACIÓ

0. PRESENTACIÓ

El botànic suís Augustin Pyramus de Candolle (1813) va descriure la relació que manté la gent amb el món vegetal que l'envolta, a la seva obra “*Théorie élémentaire de la botanique*”. Més tard, John W. Harshberger (1896) va denominar Etnobotànica aquesta relació. L'origen etimològic del nom d'aquesta disciplina, fa referència a l'etnografia i a la botànica. Harshberger (1896) la defineix com la parcel·la del saber científic que s'ocupa de descriure la posició cultural de les tribus (avui diem dels grups humans) que utilitzen plantes, estudiar la distribució de les plantes útils d'un grup humà en el passat, determinar els camins seguits per aquestes plantes per rutes comercials i formular nous mitjans, models i materials aplicables a l'activitat productiva actual quedant palesa la seva interdisciplinarietat amb altres ciències com la botànica, la lingüística, la farmacologia, la toxicologia, entre altres.

Amb aquest treball s'intenta recollir i donar a conèixer la relació entre la gent alturgellenca i el món vegetal en el qual viu. S'esmenten les espècies vegetals que coneix, el seus noms populars, com les manipulen i quins usos en fan. Per a poder sistematitzar els diferents usos de les plantes, se'ls assignen propietats farmacològiques, usos alimentaris i d'altres, que han permès classificar i comparar. En definitiva, aquest treball és una contribució al coneixement de l'etnobotànica alturgellenca.

La recopilació de la saviesa popular sobre les plantes i altres elements no botànics constitueix un aspecte de la diversitat biològica que s'ha anomenat etnobiodiversitat (Hernández Bermejo, 1997; Vallès *et al.*, 2000). Una de les característiques principals d'aquesta saviesa és la transmissió oral, en general de la gent gran a la gent jove. Des de fa ja algunes dècades, l'evolució econòmica i social existent ha portat canvis de l'estructura familiar, de valors socials, d'una millora del nivell socioeconòmic (increment del nivell de vida), del pas a la medicina convencional, entre altres, establint noves prioritats, fent que aquesta cultura popular es vagi perdent, essent necessari haver-la de recollir per a prevenir la seva pèrdua definitiva, per manca de transmissió o d'utilització. Per això s'ha realitzat entrevistes a persones grans i originàries o que portin temps vivint a l'Alt Urgell, recopilant dades, intentant evitar que, amb la desaparició de les persones grans, es perdi aquest llegat. La majoria de persones entrevistades, anomenades informants, són prou conscients que, havent-se trencat la transmissió, a causa de l'evolució social i econòmica, hi ha perill que es perdi el coneixement.

S'observa que hi ha un cert interès per l'etnobotànica de plantes medicinals i el tractament a base de vegetals (fitoteràpia), popularment anomenats tots "herbes". Això pot ésser degut a diferents causes, com el sol fet d'estar de moda l'autocura o no consultar els professionals de la medicina convencional (personal farmacèutic, infermer o mèdic) per problemes de salut passatgers i no greus o pensar que "les plantes, si no fan bé, almenys no fan mal", com diuen algunes persones entrevistades, per contrast amb els medicaments de la medicina acadèmica.

També es dona, actualment, una oferta de xerrades informatives sobre algunes plantes concretes, cursos sobre herbes remeieres i sobre remeis populars, així com la realització de sortides botàniques per Castellbò, Estamariu, Josa de Cadí, Ossera, la Seu d'Urgell i Tuixent. Hi ha també uns espais permanents com l'arborètum de Tuixent, els itineraris (senderisme) d'Ossera i Tuixent, els jardins botànics de Castellbò, d'Ossera i Tuixent i els parcs del Segre i de la Valira a la Seu d'Urgell.

D'una manera o d'una altra, sempre hi ha hagut una oferta per a l'adquisició de plantes, ja sigui a les parades dels mercats de la Seu i Organyà o a les herboristeries de la Seu.

Hi ha hagut, des de fa temps, tot i que de manera minoritària i irregular, des del canvi de centúria de manera creixent, una difusió escrita de les plantes remeieres i dels remeis populars, de les seves característiques i de les seves propietats. La revista del Centre Excursionista d'Oliana va deixar alguns remeis escrits. Les revistes "Flor del Vent" i "Pirineu actual" van ser les pioneres. Joan Bellmunt i Joan Obiols han deixat alguns testimoniatges dels viatges realitzats per l'Alt Urgell. A la revista "Parlem", s'incloïa plantes i remeis en l'apartat "les nostres receptes". Actualment, han agafat el relleu les revistes "Anys daurats" (s'hi publiquen alguns remeis amb el pseudònim de "la padrina") i "Cadí-Pedraforca".

En els darrers anys s'ha editat un bon reguitzell de llibres de diferents pobles, espais o municipis, que inclouen referències sobre plantes i remeis: la muntanya d'Alinyà (els sistemes naturals de la Vall d'Alinyà, 2004), Germain (2004), Arcavell (Creus, 2013), Arfa (Landeras, 2013a), Bescaran (Pantebre, 1993), Cabó (Battestini, 1997), Calvinyà (Troguet, 2006; Troguet & Estany, 1997), Cornellana (Céspedes, 1998), Fórnols (Ginebrosa, 2008), Josa de Cadí (Obiols, 2000b), Organyà (Espar & Espar, 1988), el Pla de Sant Tirs (Lladós & Vilalta, 2015), el Querforadat (Pantebre, 2001), Peramola (Espunyes, 2016, 2017 i 2018), Tuixent (Badia, 2002; Obiols, 2004b), les Valls d'Aguilar (Altimiras *et al.*, 2022) i el Vilar de Cabó (Obiols, 2016 i 2020c). A més, des dels centres dels Parcs Naturals de l'Alt Pirineu i Cadí-Pedraforca es fa difusió de les seves respectives faunes i flores.

Com a treballs històrics del s. XIX, destaquen la *Topografía Médica de La Seo de Urgel* (Llorens, 1886), una llibreta de Bonaventura Ponsà, un agrimensor d'Arfa (1810), una llibreta de Buenaventura Rebés, un adroguer de la Seu (1883) i unes receptes d'Adrall i Bassella (possiblement s. XIX). També hi ha treballs botànics del s. XX, més rigorosos, sobre els Pirineus (Gruber, 1978), Cadí (Benítez & Navarro, 2008; Soriano, 2004; Vigo *et al.*, 2003), Alinyà (Soriano & Devis, 2004), Serra d'Aubenç (Molero & Vigo, 1981), Sant Joan de l'Erm i Santa Magdalena (Carreras, 1985 i 1993), Tuixent (Badia, s.d.) i treballs monogràfics sobre els raiers de Nargó (Figueras, 2003; Iniasta *et al.*, 1997), les trementinaires de la vall de la Vansa i Tuixent (Frigolé, 2005) i els remeis populars a les Valls d'Aguilar (Altimiras *et al.*, 2022).

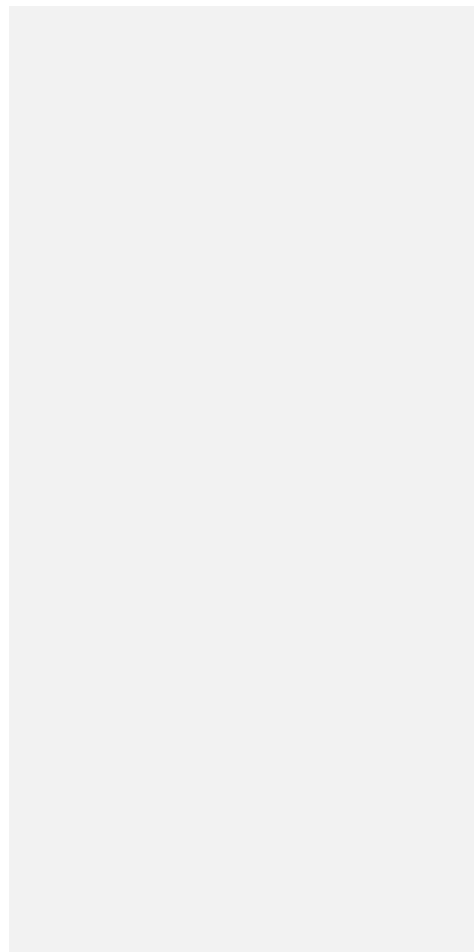
Com detallarem a l'apartat d'objectius, dos motius han generat l'estudi d'aquesta comarca. El fet que la majoria de persones que hi habiten en són originàries i el fet que és una de les poques zones fins ara no investigades etnobotànicament al Pirineu català. A més, la directiva 2004/24/CE del Parlament Europeu

i del Consell de 31 de març de 2004 i el reial decret 1345/2007, d'11 d'octubre (BOE del 7-XI-2007), pel qual es regula el procediment d'autorització, registre i condicions de dispensació de medicaments d'ús humà elaborats per la indústria farmacèutica, dona un pes important a la tradició popular comprovada en l'ús de les plantes. No obstant, la dispensació farmacèutica de plantes per a ús medicinal queda relegada a les apotecaries, restringint el treball dels herbolaris i indirectament dificultant la utilització de les plantes i el coneixement dels seus usos per part de la població.

La present tesi s'inclou dins la recerca en etnobotànica catalana que des de fa més de 25 anys està mantenint un petit grup de recerca del Laboratori de Botànica de la Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació de la Universitat de Barcelona i l'Institut Botànic de Barcelona (IBB, CSIC-CMCNB) (Vallès, 2019; Vallès *et al.*, 2007).

INTRODUCCIÓ GENERAL

1. INTRODUCCIÓ GENERAL

La interdependència dels éssers vius és un element clau per a establir les bases de la biodiversitat. Hi ha relacions del món vegetal amb el món animal i també amb les persones, ja sigui per a prevenir o curar malalties, per a alimentar-se, per a embellir els espais, aportant valors a les relacions interpersonals, així com també per portar a terme pràctiques religioses i supersticioses (Morales *et al.*, 2011). Hi ha moltes relacions entre aquests mons que aporten una riquesa, tot creant una complexitat vital (que pot passar desapercebuda).

Etnobotànica és un mot creat pel botànic nord-americà John W. Harshberger (1896), com ja s'ha esmentat anteriorment, que la va definir com la parcel·la del saber científic que s'ocupa de descriure la posició cultural de les tribus (avui grups humans) que utilitzen plantes, estudiar la distribució de plantes útils en el passat, determinar les seves rutes comercials i formular nous mitjans, models i materials aplicables a la producció actual. Aquesta definició està fonamentada sobre la de botànica aborígen feta pel nord-americà Powers (1873-1875).

Portères (1961), botànic francès, apropa l'etnobotànica cap a cultures més occidentalitzades i la defineix com a disciplina interpretativa i associativa que cerca, uneix i interpreta els fets d'interrelació entre les societats humanes i les plantes en vista de comprendre i explicar el naixement i el progrés de les civilitzacions des dels seus orígens dependents dels vegetals fins a la utilització i transformació dels mateixos vegetals en les societats primitives o evolucionades.

El botànic nord-americà Schultes (1962) va redefinir l'etnobotànica com l'estudi de les relacions que existeixen entre una societat primitiva i el seu medi vegetal.

Jacques Barrau (1971) considera l'etnobotànica com una matèria interdisciplinària entre ciències naturals i ciències humanístiques, trobant una estreta relació entre la flora econòmica d'una regió, les tècniques associades als recursos vegetals i la història social i cultural del territori.

Jain (1987) defineix l'etnobotànica com a l'estudi de les relacions directes, concretes o abstractes, de les plantes amb l'home.

Posteriorment, la mexicana Montserrat Gispert (1994) considera una definició més àmplia argumentant la seva interdisciplinarietat incloent la història de les plantes i del paisatge, passat i present de la societat, els costums, la idiosincràsia i la percepció sobre la natura dels seus habitants, els biomes que els envolten, la nomenclatura popular, la gestió dels ecosistemes, les pràctiques agrícoles tradicionals, els usos que els hi donen, i tot això el que representa en llurs decisions polítiques i econòmiques.

També a finals del s. XX, Villar (1997) defineix l'etnobotànica com l'estudi de les plantes útils a persones i animals, ja sigui per a ús medicinal, alimentari, artesà, industrial, màgic, preventiu, entre altres, ja siguin plantes espontànies o cultivades.

Es podria dir actualment que l'etnobotànica és una ciència transdisciplinària i, ja que s'ocupa de la relació entre les persones i les plantes, inclou tant ciències socials com ciències naturals.

1.1. DESCRIPCIÓ DEL TERRITORI

Catalunya es divideix en sis regions naturals: el Pirineu, el Prepirineu, la Depressió central, el sistema transversal, les planes litorals i el sistema mediterrani (Figura 1). Al Pirineu, tot i ocupar el 25% del territori de Catalunya, només hi viu l'1% de la població (Pilar Alaez com. pers.). L'Alt Urgell és la segona comarca més extensa de Catalunya (1.447,5 km²) i es troba, de nord a sud, en tres regions naturals: el Pirineu, el Prepirineu i la depressió central. El 2023 tenia 20.762 habitants i la Seu d'Urgell, la capital, aglutina el 60,1% de la població comarcal (IDESCAT, 2023). Actualment, a l'Alt Urgell, hi ha una quarantena de pobles abandonats (Pilar Alaez com. pers.). La comarca, travessada pel Segre, el riu més llarg de Catalunya, s'ha basat, històricament, en l'agricultura, la ramaderia i l'explotació forestal (Spa, 2022).

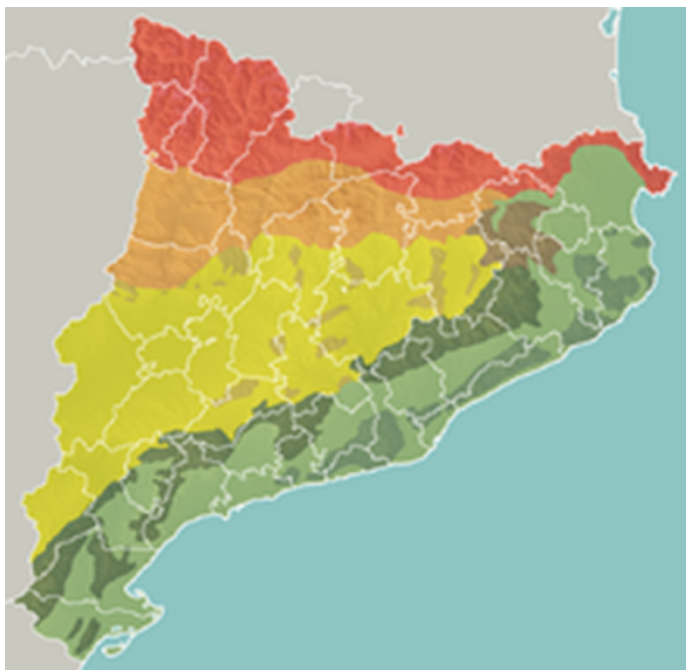

Figura 1. Regions naturals de Catalunya. Color vermell: Pirineu; color taronja: Prepirineu; color groc: Depressió central; color marró: Serralada transversal; color verd: Sistema mediterrani i planes litorals. Font: https://ca.wikipedia.org/wiki/Llista_d%27espais_naturals_protegits_de_Catalunya; consultada el 09/03/2024.

1.1.1. GEOGRAFIA

L'Alt Urgell està situat a la zona nord-occidental de Catalunya. Limita a l'est amb les comarques del Berguedà, la Cerdanya i el Solsonès, a l'oest amb el Pallars Jussà i el Pallars Sobirà, al nord amb el principat d'Andorra i al sud amb la Noguera (Figura 2). La comarca de l'Alt Urgell té una superfície de 1.447,5 km² (IDESCAT, 2023).

Figura 2. L'Alt Urgell dins del Principat de Catalunya (elaboració pròpia).

Al nord de la comarca, es troben a la part oriental, la vall del riu Segre, una part del Baridà, amb la vall més septentrional, la vall de la Valira. A mida que transcorre aquest eix principal, el Segre, per la comarca, va trobant tot una sèrie de valls, com són, a grans trets, la vall de Castellbò, les valls d'Aguilar, la vall de la Vansa, la vall de Cabó i la vall d'Alinyà, fins a arribar a la planúria més meridional.

Les valls més importants a la dreta del riu Segre són: la vall de Castelnou de Carcolze, la vall de Bescaran, la vall d'Arcavell, la vall de Santa Magdalena, la vall d'Aós de Civís, la vall de Sant Joan Fumat, la vall de Castellbò, la vall d'Elis o de Pallerols, les valls de Guils i de Castellàs del Cantó junt amb la vall del riu de la Guàrdia, la vall de Taús, la vall de Senyús i de Cabó, la vall de Fontfreda, la vall de Sellent i la de Valldarques (Escribà *et al.*, 2001). Les valls més importants a l'esquerra del riu Segre són: la vall del Cadí, la vall de Cerc, la vall de Tost, la vall de la Vansa i la vall d'Alinyà, la vall de les Anoves, la vall de la Valldan i la Ribera Salada (Escribà *et al.*, 2001).

L'Alt Urgell és una comarca que, geogràficament parlant, aglutina un conjunt de valls i espais vertebrats al llarg del riu Segre, com són una part del Baridà (la part ponentina del Baridà: subcomarca entre les muntanyes que fan frontera amb Andorra i la serra del Cadí, que inclou el municipi del Pont de Bar i el Querforadat (Cava), Ansovell, Arsèguel i Cava; la vall d'Aós (Aós de Civís); el baix Valira (les Valls de Valira); la plana de la Seu d'Urgell, en la qual conflueixen la Valira i el Segre; la vall de Castellbò; les valls d'Aguilar, amb un afluent a la Noguera Pallaresa; la vall de la Vansa; Josa i Tuixent; la vall de Tost; la vall de Cabó; la muntanya d'Alinyà; Coll de Nargó, dins els primers contraforts pirinencs, la subcomarca d'Oliana i la baixa Ribera Salada.

1.1.2. GEOLOGIA

Geològicament parlant, a l'Alt Urgell es poden diferenciar tres zones de nord a sud: els Pirineus, els Prepirineus i la Depressió central catalana o Depressió de l'Ebre. La part septentrional, els Pirineus alturgellencs estan formats pel paleozoic (cambroordovicià, ordovicià, devonià i permian), incloent miocè i pliocè del cenozoic, a la fossa tectònica de la Seu. Al centre, els Prepirineus formats pel devonià del paleozoic i el triàsic, juràssic i cretaci del mesozoic i margues paleocèniques del cenozoic. Al migdia, la part de la Depressió central, s'hi troben materials terciaris que inclouen l'eocè i l'oligocè. En aquestes tres zones, s'hi troben dipòsits glacials i periglacials i terrasses fluvials quaternàries (ICGC, 2014; Rebagliato *et al.*, 1985).

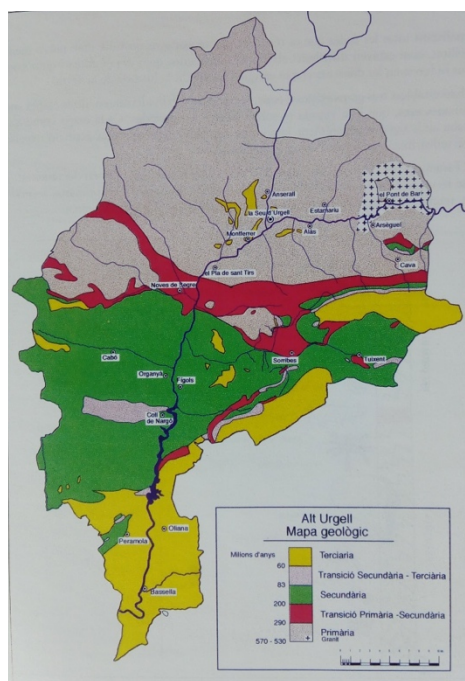

Figura 3. Mapa geològic de l'Alt Urgell (Escribà *et al.*, 2001).

1.1.3. PALEOBOTÀNICA.

▪ Flora paleozoica

La representació de la flora paleozoica a la comarca es redueix a l'existència de falgueres cambroordovicianes del paleozoic a Gramós (Ribera d'Urgellet) (Escribà *et al.*, 2001). Pel que fa a la flora cretàica, es troba representada en el carbó de Santa Pelaia (Fígols i Alinyà) que és lignit de finals del cretaci inferior (albià-cenomanià). Aquest carbó té l'origen en la vegetació tropical que durant el cretaci va quedar enterrada en una zona lacustre, en la qual s'hi troben troncs fossilitzats. També s'hi van trobar caròfits del gènere *Atopochara* (Peybernès, 1976).

La vegetació dels llacs del cretaci superior estava dominada per caròfits (*Characeae*). Les vores dels llacs estaven conformades per extenses zones pantanoses amb una vegetació baixa però molt densa formada per coníferes arbustives (*Frenelopsis*) i per sobre de les coníferes s'hi troben palmeres d'aiguamoll (*Sabalites longirhachis*). Les restes de totes aquestes plantes s'han transformat amb el pas del temps en carbó (Marmi *et al.*, 2008 i 2010).

Al peu de la serra de Sant Marc, entre els termes de Peramola i la Baronia de Rialb, es va trobar una fulla de *Sabalites* sp. corresponent a la flora eocènica-oligocènica (Espunyes, 1991).

Al voltant de la Seu d'Urgell, s'hi trobava un llac. La flora terciària del nord de l'Alt Urgell correspon entre el vallesià inferior i el vallesià superior dins del miocè superior. Assenyalada a la Bastida d'Hortons (Chevalier, 1910). En les argiles i lutites griseses i capes de lignit, en diferents llocs com Aqüaducte, Bellestar, can Petit, Castellciutat, la Bastida d'Hortons, Mont, Torrent i al voltant de la Seu d'Urgell, Sanz de Siria (1974, 1975, 1977, 1979, 1980, 1985 i 1994) assenyalava macroflora de formes caducifòlies pròpies de climes temperats com *Acer* sp., *Acer trilobatum*, *Alnus occidentalis*, *Alnus kefersteinii*, *Alnus prisca*, *Alnus kefersteinii*, *Alnus* sp., *Cyperites* sp., *Fagus castaneaefolia*, *Fagus pristina*, *Osmunda strozzi*, *Phragmites oeningensis*, *Poacites* sp., *Populus latior*, *Populus* sp., *Quercus hispanica*, *Ulmus braunii* i *Zelkova ungeri* i espècies càlides i subtropicals com *Ailanthus* cf. *lepidia*, *Caesalpinia townshendi*, *Cassia ambigua*, *Cassia berenices*, *Cinnamomum polymorphum*, *Ficus multinervis* i *Sapindus undulatus*. Riba *et al.* (1988) assenyalen també *Alnus stenophylla* i *Podogonium lyellianum*.

S'ha trobat una setantena de vegetals, alguns d'aquàtics (*Potamogeton orbiculare*), altres de ribera (*Equisetum parlatorii*, *Populus*, *Thypha latissima*) i de boscos de clima temperat i humitat mitjana (*Alnus*, *Pinus*, *Populus*, roures) (Escribà *et al.*, 2001). Riba *et al.*, (1988) assenyalava *Acer trilobatum*, *Salix angusta*, *Ulmus braunii* i *Zelkova ungeri*.

A la Bastida d'Hortons, es van realitzar anàlisis pol·líniques dels nivells superiors i s'hi va trobar *Picea* (7%), *Pinus* (2%), *Alnipollenites* (11%), *Ulmipollenites undulosus* (4%), *Gramineae* (23%), *Polypodiaceae* (19%) i *Osmundaceae* (12%), datats entre el pliocè i el plistocè superiors (Baltuille *et al.*, 1992).

1.1.4. TOPOGRAFIA

L'Alt Urgell s'allarga des dels cims més alts del Pirineu, al nord, fins la depressió central, al migdia (Brosel, 2018). És una comarca molt muntanyosa i amb cims força elevats. Importants serralades transcorren en direcció est-oest i multitud de petites valls que conflueixen en la vall principal que hi transcorre el riu Segre (Escribà *et al.*, 2001). L'Alt Urgell s'ha dividit en tres subunitats: al nord, el Pirineu axial, a la part central, el Prepirineu i al sud, la Depressió central (Escribà *et al.*, 2001).

La zona del Pirineu axial, fins a Noves de Segre, és una zona molt muntanyosa (Escribà *et al.*, 2001), on s'aixequen imponents serralades, com les muntanyes de Bescaran o les muntanyes del sector del parc natural de l'Alt Pirineu (Brosel, 2018) amb cims que sobrepassen els 2.000 m, destacant el pic de Salòria amb 2.789 m (Escribà *et al.*, 2001), el punt més alt de l'Alt Urgell.

La zona Prepirinenca, fins el pantà d'Oliana, que correspon a la part mitjana i central de la comarca, és una zona de relleu molt abrupte, amb nombroses serres, situades entre 1.500 i 2.000 m (Escribà *et al.*, 2001), emmotllades per la tectònica que va aixecar el Pirineu i amb una flora rica (Brosel, 2018), com ara les d'Ares, Aubenç, Odèn, Prada, Sant Joan i Turp. En aquesta zona també s'inclou la serra del Cadí, que en alguns llocs superen els 2.000 m (Escribà *et al.*, 2001). Les valls de la zona del Prepirineu, orientades d'est a oest i de sud-est a nord-oest: a la part oriental, a la riba esquerra del Segre, són la vall de la Vansa i la vall d'Alinyà; a la part occidental, a la riba dreta del Segre, la vall de Senyús, que conflueix amb la vall de Cabó, la vall de Fontfreda, la vall de Sellent i la vall de Valldarques; i a la part central i perpendiculars s'hi troben la ribera d'Organyà i la vall de Coll de Nargó (Escribà *et al.*, 2001), que presenten una rica flora (Brosel, 2018).

La Depressió Central, situada més al sud de l'Alt Urgell, és on el relleu es suavitza i pocs pics superen els 1.000 m (Escribà *et al.*, 2001), coberts per amplis boscos mediterranis (Brosel, 2018). En l'extrem sud, sota la Clua, s'hi troba el punt més baix de la comarca (380 m). A la part oriental, s'hi troben la serra de les Canals, la serra de Cavallol, la serra dels Obacs, la serra d'Oliana, la serra de Pubill i el turó de Solers. A la part occidental, s'hi troben el massís de Sant Honorat, la roca del Corb i Sant Marc i el tossal de Cortiuda. En aquesta zona, hi ressalta la vall de les Anoves (Escribà *et al.*, 2001).

El relleu de la comarca ha condicionat l'aprofitament dels pendents en forma d'àmplies graonades de feixes (Rebagliato *et al.*, 1985).

1.1.5. XARXA HIDROGRÀFICA

El riu Segre és el més llarg de Catalunya, recorrent 265 km abans de ser capturat per l'Ebre. Per la seva longitud i cabal (cabal mitjà de 21,7 m³/s a la Seu d'Urgell), és el principal afluent de l'Ebre. El Segre, després de néixer a la Cerdanya, rep tres rius, el de Cadí, el de Vilanova i el de Cerc, per la seva riba esquerra procedents de la serra del Cadí. Al sud de la Seu d'Urgell, el Segre captura la Valira, procedent

del Principat d'Andorra. De manera successiva a la Valira, un cop es troba a l'Alt Urgell, hi desemboquen el riu d'Aós (en territori andorrà), el Runer i el de Civís. Més avall d'Adrall, el Segre rep el riu d'Aravell, el de la Guàrdia i el de Cabó, per la riba dreta, i el riu de Tost i el de la Vansa, per l'esquerra. El riu Segre, en el punt més alt de l'embassament d'Oliana, que té una capacitat de 101 hm³, rep el riu de Sellent, per la dreta i el riu de Perles, per l'esquerra. I en el tram final del Segre per l'Alt Urgell, ja dins l'embassament de Rialb, per la riba esquerra rep la Ribera Salada, procedent de la comarca del Solsonès (Rebagliato *et al.*, 1985). La construcció del pantà d'Oliana va ser la causa de la desaparició del transport de fusta pel riu Segre mitjançant raïs.

El riu de Conflent (les Valls de Valira), capturat pel riu de Santa Magdalena que termeneja amb el Pallars Sobirà i el de Taús (les Valls d'Aguilar) desemboquen a la Noguera Pallaresa.

Destaquen tres surgències importants: el naixement del riu de Josa (Josa i Tuixent), la font Bordonera (entre els termes de Coll de Nargó i Organyà) i l'aiguaneix i la font de Codonyes (Fígols i Alinyà).

1.1.6. CLIMA

El clima de l'Alt Urgell, com es veu a la Figura 4, és un clima mediterrani, caracteritzat per un període sec i càlid estival i un hivern suau i plujós. S'hi presenten quatre variants climàtiques: mediterrani d'alta muntanya, amb temperatura extrema a l'hivern, amb presència de neu entre el novembre i l'abril; mediterrani pirinenc occidental a l'extrem nord, creat pels pics pirinencs i la serra del Cadí; mediterrani prepirinenc occidental que és el sector més tempestuós a gran part de la comarca; i mediterrani continental sec a l'extrem sud, entre la plana i la muntanya amb boires hivernals persistents (Servei Meteorològic de Catalunya, SMC, 2018).

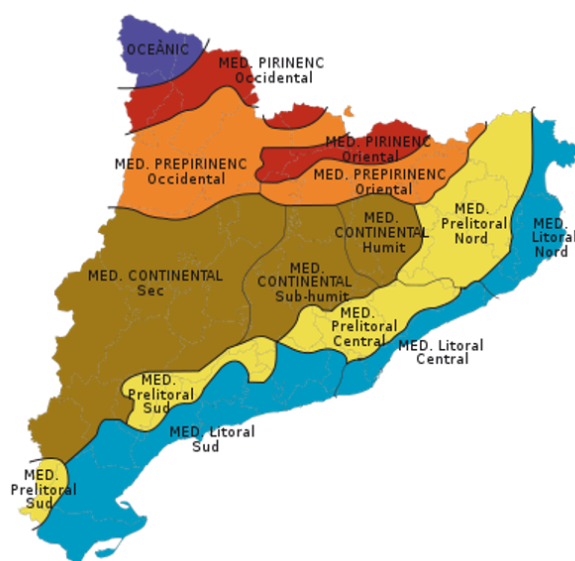

Figura 4. Regions climàtiques de Catalunya (Viquipèdia, 08/05/2024).

La temperatura mitjana a l'alta muntanya amb prou feines arriba els 10 °C de mitjana a l'estiu; i registra valors negatius entre el novembre i l'abril. En canvi, la temperatura mitjana als sectors més càlids de la comarca ronda els 24 °C a l'estiu, i els 5 °C a l'hivern. La continentalitat fa que l'amplitud tèrmica sigui destacable, amb màxims de temperatura estivals que de mitjana superen els 30 °C i mínimes mitjanes hivernals al voltant dels 0 °C (IDESCAT, 2023; SMC, 2018).

Al s. XVII va haver-hi unes fortes gelades a l'Alt Urgell matant oliveres i vinyes (Ginebrosa, 2008). A la candelera de 1956 (des del dia 2 fins al dia 20 de febrer) hi va haver una intensa i duradora gelada, entre els -15 i -23 °C, en la qual van morir moltes oliveres (Obiols, 2020c).

Cal tenir present que les precipitacions presenten una distribució irregular i que varien molt d'un any a l'altre. Les precipitacions mitjanes oscil·len entre 600 mm i 700 mm anuals, dels quals cau aproximadament una quarta part durant l'estiu. Els màxims pluviomètrics són al maig-juny i a l'agost-setembre. L'estiu és el període més plujós a bona part de la comarca, tot i que a la part meridional ho és la primavera. Sobretot al sud i durant un o dos mesos a l'estiu sol haver-hi un període de semiaridesa. La precipitació des del novembre fins a l'abril en forma de neu és important als sectors d'alta muntanya, mentre que a la resta de la comarca, l'hivern és l'estació amb menys precipitacions (SMC, 2023).

1.1.7. OCUPACIÓ DEL SÒL

Durant el període 1993-1996, pel que fa al conjunt de la comarca, el percentatge de bosc dens era del 56,6%, el de bosc clar és de l'1,8%, el de matollars del 18,5%, el de conreus del 12,1% i el de prats del 6,9% (CREAF, 1993-1996). I per municipis, Arsèguel és el que té un més alt percentatge de bosc (71,6%), la Seu d'Urgell és el que té un més alt percentatge de conreus, les Valls de Valira és el que té un més alt percentatge de prats (19,7%) i Josa i Tuixent és el que té un més alt percentatge de matollars (28,2%) (CREAF, 1993-1996).

El 2021, les superfícies d'ocupació del sòl són: boscos 81.220 ha, bosquines 35.009 ha, altres 17.124 ha, sense vegetació 3.385 ha, el conreu de secà 4.067 ha, el de regadiu 1.809 ha i urbanitzat 2.132 ha (Escribà *et al.*, 2001).

1.1.8. VEGETACIÓ

L'Alt Urgell presenta una gran varietat de comunitats vegetals (Figura 5) (Escribà *et al.*, 2001). A la major part de la comarca predomina la vegetació submediterrània de caràcter sec. A la part meridional, el bosc mediterrani d'alzina carrasca (*Quercetum rotundifoliae*) ocupa una part important del terreny, alternant amb el roure valencià (*Quercus faginea* subsp. *faginea*) i pinassa (*Pinus nigra* subsp. *salzmannii*). A les solanes arrecerades, les alzines (*Quercus ilex*) i altres comunitats de vegetals mediterranis com el roure valencià (*Violo-Quercetum fagineae*) arriben fins als voltants de la Seu

d'Urgell. El nivell inferior domina el roure valencià amb pinassa i el nivell superior on s'hi troben el roure martinenc (*Quercus pubescens*) i el pi roig (*Pinus sylvestris*); aquesta zona més alta correspon al domini del *Buxo-Quercetum pubescentis*. El paisatge del sud de la comarca es ocupada pels pasturatges secs de jonça i fenàs de marge (*Aphyllanthion*) i de brolles de romaní (*Rosmarino-Ericion*), poc resistents al fred. La brolla d'estepa de muntanya (*Cistus laurifolius*), apareix al damunt, a la vall de Castellbò i a les valls de Valira. Els pasturatges que ocupen les clarianes del bosc submediterrani són joncedes de l'*Aphyllanthion* i als indrets més frescals són de transició cap als *Festuco-Brometea* (Rebagliato *et al.*, 1985).

Als voltants de la Seu d'Urgell hi ha un gran nombre de prats dalladors (*Arrhenatherion*), mantinguts per l'home. Aquests prats són la base principal de la indústria lletera de la comarca (Rebagliato *et al.*, 1985).

Els boscos entre 1.300 m i 1.600 s'hi troba pi roig (*Pinus sylvestris*) amb una composició molt propera a la del roure martinenc (*Buxo-Quercetum hylocomio-pinetosum*) (Rebagliato *et al.*, 1985). Per sobre la cota 1.600 m, s'hi troba el pi negre (*Pinus mugo* subsp. *uncinata*) i vegetació subalpina típica (Rebagliato *et al.*, 1985).

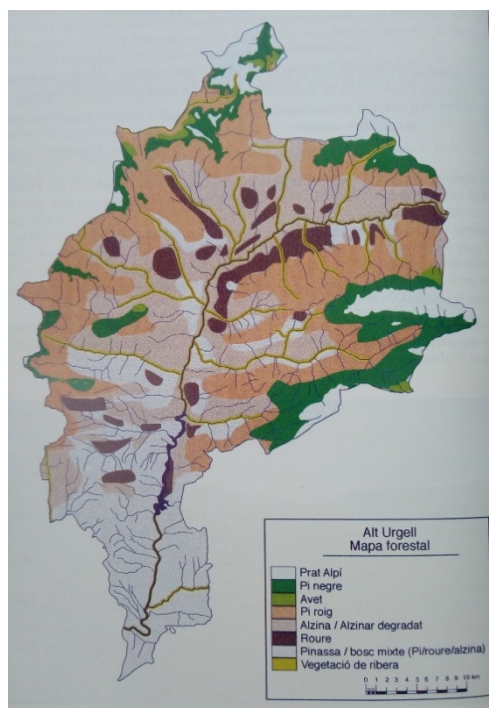

Figura 5. Mapa forestal de l'Alt Urgell (Escribà *et al.*, 2001).

L'estatge alpi, dels prats naturals, es troba a les muntanyes silícies de la zona axial dels Pirineus, essent una excepció la part superior de la serra de Cadí, calcària, dins l'Alt Urgell (Rebagliato *et al.*, 1985). A les solanes de la zona pirinenca, hi predomina les alzinedes; i les rouredes i les pinedes es troben en les

cotes més altes. A l'obaga, solen dominar les pinedes (Jolis & Simó, 1996). L'Alt Urgell és la comarca que té més peus (39 milions) de pi roig de Catalunya (Fàbrega, 2006).

A la comarca, hi són representats els quatre estatges de vegetació (Rebagliato *et al.*, 1985):

- estatge basal. S'hi troben alzinars o carrascars. Al sud, alzines amb *Quercus coccifera*, *Juniperus oxycedrus* i *Genista scorpius*. I al nord, alzines amb *Amelanchier ovalis*, *Buxus sempervirens*, *Juniperus communis* i *Helleborus foetidus*. També hi ha pastures, conreus i boscos de ribera. Al nord, els prats són seminatural per a la pastura; i al sud, conreus de gramínies i lleguminoses (Rebagliato *et al.*, 1985). Els prats estan formats per herba formental, raigràs i trèvols (Villaró, 2000). Hi ha horta important a Coll de Nargó, Oliana, Organyà i la Seu d'Urgell, amb oliveres a Cabó, Coll de Nargó, Oliana, Organyà i Peramola i ametllers i vinyes a la part baixa de la comarca; fruiters, sobretot pomeres, pereres i presseguers a Alàs; i patates a Alinyà, Bassella, Coll de Nargó, Fígols i Oliana (Rebagliato *et al.*, 1985).
- estatge montà. Hi ha pinedes, rouredes, freixenedes amb avellaners i tells; i algunes fagedes. Les pinedes amb pi roig (*Pinus sylvestris*) ocupen 31.742 ha amb *Buxus sempervirens*, *Lathyrus linifolius* ssp. *montanus*, *Polygala calcarea*, *Veronica officinalis*; i les de pinassa (*Pinus nigra*) ocupen 20.713 ha amb *Clematis vitalba* i *Lonicera xylosteum*. Sols hi ha dues zones de fageda: a la serra d'Aubenç i al migdia del Cadí. També rouredes amb una superfície de 3.240 ha, de roure martinenc (*Quercus pubescens*) amb boix, a Ansovell, Cava i Vilanova de Banat; i de roure de fulla petita (*Quercus faginea*) (Rebagliato *et al.*, 1985).
- estatge subalpí. Hi ha pinedes subalpines de pi negre (*Pinus mugo* subsp. *uncinata*) amb 8.635 ha. que s'acompanya d'*Anemone hepatica*, *Arctostaphylos uva-ursi*, *Genista purgans*, *Gentiana lutea*, *Juniperus nana*, *Pulsatilla alpina* i ens sols silícics, *Rhododendron ferrugineum*. Cal destacar la presència d'avets (*Abies alba*) amb 2.156 ha i de bedollars (*Betula pendula*) a Aós de Civís i Sant Joan Fumat (Rebagliato *et al.*, 1985).
- estatge alpí. A partir de 2.000 m, predominen els prats de dall o per a pastura amb *Avena montana*, *Festuca scoparia*, *Festuca eskia*, *Festuca supina*, *Gentiana acaulis*, *Gentiana alpina*, *Gentiana vera*, *Nardus stricta*, *Poa alpina*, *Poa violacea*, *Primula elatior* (Rebagliato *et al.*, 1985).

La vegetació de ribera està formada fonamentalment per alberedes, gatelledes, omedes, salzedes i vernedes (Rebagliato *et al.*, 1985). Hi ha diferents tipus de matollars, que es solen donar en conreus abandonats com són les bardisses, les boixedes (*Buxus sempervirens*), les brolles (amb *Cistus laurifolius*, *Erinacea anthyllis*, *Lavandula stoechas*), les garrigues (*Quercus coccifera*) i les landes (Rebagliato *et al.*, 1985).

1.1.9. PARCS NATURALS, ESPAIS D'INTERÈS NATURAL I ESPAIS NATURALS PROTEGITS

Una porció del territori de l'Alt Urgell forma part del Parc Natural de l'Alt Pirineu o del Parc Natural del Cadí-Moixeró.

L'any 2003 es creà el Parc Natural de l'Alt Pirineu, el més gran de Catalunya, que ocupa 69.850,4 ha repartides entre les comarques de l'Alt Urgell i el Pallars Sobirà. Inclou una part dels municipis de Montferrer i Castellbò (3.095 ha) i Valls de Valira (5.214 ha) (Beltran & Vaccaro, 2014). L'any 2018 neix el Parc Pirinenc de les Tres Nacions, que aplega el Parc Natural de l'Alt Pirineu, el *Parc Naturel Régional des Pyrénées Ariégeoises* i els Parcs Naturals d'Andorra (Parc Natural de la Vall de Sorteny i el Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa). El Parc Pirinenc de les Tres Nacions suma més de 428.700 ha i 158 municipis (inclou dues parròquies andorranes) (Butlletí informatiu 12, 2018). En aquest espai hi predominen les pinedes de pi roig i pi negre, avetoses, clapes de bedollars i telledes (Escribà *et al.*, 2001).

El Parc Natural de Cadí-Moixeró fou creat a partir d'un decret de la Generalitat de Catalunya de 15 de juliol de 1983. La seva superfície és de 41.342 ha, repartides en tres comarques. Gairebé una tercera part de la superfície del parc pertany a la comarca de l'Alt Urgell. El parc inclou els massissos de Cadí, Moixeró, Pedraforca i part de la tossa d'Alp i Puigllançada. En aquest parc, per la humitat i les temperatures, s'hi troben espècies vegetals centreeuropees (Rebagliato *et al.*, 1985), boscos de pi roig i pi negre, així com endemismes de plantes calcícoles d'alta muntanya (Escribà *et al.*, 2001).

A la comarca de l'Alt Urgell, hi ha diversos espais d'interès natural (EIN) i espais naturals protegits (ENP), entre ells. l'espai natura muntanya d'Alinyà i nou EIN, alguns d'ells compartits amb municipis d'altres comarques. Tots els EIN es van incloure en la Xarxa europea Natura 2000 (https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/xarxa_natura_2000/index.html; consultada el 10/03/2024).

L'EIN Ribera Salada és un espai situat entre les comarques del Solsonès i de l'Alt Urgell, a l'extrem meridional de la comarca. Té una extensió de 5.520 ha, de les quals 257 corresponen al municipi alturgellenc de Bassella. El patrimoni natural més destacable d'aquest espai és de caire hidrològic i faunístic.

L'EIN Serra de Turp i Mora Condal-Valldan és un espai situat entre les comarques del Solsonès i de l'Alt Urgell. Té una extensió de 3.709 ha, de les quals 1.719 corresponen als municipis alturgellencs de Coll de Nargó, Fígols i Alinyà, Oliana i Peramola. Quant a la vegetació, hi trobem espècies com el tell, així com alguns arbres i arbustos peculiars com els boixos de la font de cal Bitllar, el càdec de Sant Gili d'Eroles i les alzines de cal Cubilar de les Anoves.

L'EIN Prepirineu Central Català està situat a cavall de les comarques de l'Alt Urgell, el Berguedà, la Cerdanya i el Solsonès. Té una extensió de 57.074 ha, de les quals 19.903 són dels municipis

alturgellencs d'Alàs i Cerc, Cava, Fígols i Alinyà, Josa i Tuixén, Ribera d'Urgellet i la Vansa i Fórnols. Comprèn en el seu interior el Parc Natural del Cadí-Moixeró. És un dels espais amb més valors naturals de la comarca amb extensos boscos de pi negre. Aymerich (2007c) ressalta la seva gran biodiversitat amb 1.400 espècies vegetals.

L'EIN Beneïdor és un espai situat al nord de l'Alt Urgell entre Estamariu, el Pont de Bar i les Valls de Valira. Té una extensió de 416 ha. Inclou pinedes de pi roig.

L'EIN Tossa Plana-Puigpedrós està situat entre l'Alt Urgell i la Cerdanya, amb una extensió de 13.308 ha, de les quals 3.258 es troben als municipis d'Estamariu, el Pont de Bar i les Valls de Valira. Els valors naturals més importants d'aquest espai són geomorfològics amb un relleu alpí de calms, o sigui altiplans a cotes molt altes, i una de les principals conques glacials de la comarca.

L'EIN Alt Pallars és un espai situat entre l'Alt Urgell, el Pallars Sobirà i la Vall d'Aran. Amb una extensió de 77.335 ha, és l'espai natural protegit més gran de Catalunya. D'aquestes, 10.484 corresponen als municipis alturgellencs de Montferrer i Castellbò, les Valls d'Aguilar i les Valls de Valira. Comprèn en el seu interior el Parc Natural de l'Alt Pirineu. És un dels espais amb més valors naturals de l'Alt Urgell. Entre altres elements de gran interès hi trobem el cim més alt de la comarca i extensíssims boscos de coníferes amb peus de grans dimensions.

L'EIN Serra de Prada-Castellàs és un espai que es troba entre els municipis de Cabó, Fígols i Alinyà, Montferrer i Castellbò, Ribera d'Urgellet i les Valls d'Aguilar. Té una extensió de 3.735 ha. repartides entre els municipis de les Valls d'Aguilar, Fígols i Alinyà, Ribera d'Urgellet, Cabó i, de manera ínfima, Montferrer i Castellbò. Cal destacar com a valors botànics algunes espècies escasses o protegides com la moixera de pastor i el teix i el roure singular del Capdevila.

L'Espai Natura Muntanya d'Alinyà (ENP, ZEC i ZEPA Serres d'Odèn-Port del Comte) es troba situat entre la serra del Cadí, el Port del Comte i la vall del riu Segre. La muntanya d'Alinyà és la finca privada més gran de Catalunya. Va ser adquirida per la Fundació Catalunya-La Pedrera l'any 1999. Té una superfície de 5.352 ha i està situada dins el municipi de Fígols i Alinyà. A més a més, forma part de l'Espai d'Interès Natural Serres d'Odèn-Port del Comte (<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019). S'hi troben alzinedes, pinedes i prats alpins (Escribà *et al.*, 2001).

L'EIN Serra d'Aubenç i Roc de Cogul està situat al sud de la comarca, entre els municipis de Bassella, Coll de Nargó i Peramola. Té una extensió de 6.779 ha. Els seus principals valors naturals són de caire geològic, botànic i faunístic. S'hi troben l'única fageda de la comarca, boixos, boscos de pinassa i pi roig i vegetació oromediterrània (Dalmau, 1997 i 1999; Escribà *et al.*, 2001).

L'EIN Serra de Boumort-Collegats està situat a l'oest de la comarca, compartit per l'Alt Urgell, el Pallars Jussà i el Pallars Sobirà. Té una extensió de 18.414 ha, de les quals 2.085 es troben als municipis alturgellencs de Cabó i Coll de Nargó. A causa del gran gradient altitudinal i de la disposició est-oest de les serres, aquest espai acull una varietat molt important d'hàbitats.

(<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019).

Pel que fa als espais naturals protegits (ENP), a l'Alt Urgell hi ha l'ENP, ZEC i ZEPA Serra de Carreu-Sant Corneli, amb espai i zones de l'Alt Urgell i del Pallars Jussà. La serra de Carreu-Sant Corneli està en contacte amb el sector sud de l'Espai de la Serra de Boumort. Un relleu particular amb vessants i cingles han causat un aïllament geogràfic que ha procurat un bon estat de conservació. La flora i la vegetació presenten una gran diversitat. Els estatges culminals de la serra constitueixen el límit, al Prepirineu central, d'alguns elements de la flora i la fauna de l'alta muntanya pirinenca (https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/espais_sistema/alt_pirineu_i_aran/crs/; consultada el 10/03/2024).

ENP, ZEC i ZEPA Serra del Verd

Espai i zones de les comarques de l'Alt Urgell, el Berguedà i el Solsonès.

La Serra del Verd se situa al sud-oest de Gósol i es caracteritza per la gran extensió dels seus boscos i els seus relleus arrodonits, així com dolines que apareixen al prat Navidal (https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/espais_sistema/comarques_centrales/ver; consultada el 10/04/2024). Gran part de la superfície es troba ocupada per pi roig, i també pi negre i algun avet. La part més alta està dominada pels prats alpins, i la més baixa per alzines i garrigues (Escribà *et al.*, 2001).

1.1.10. COMPOSICIÓ ADMINISTRATIVA

Administrativament l'Alt Urgell està format, en l'actualitat, per dinou municipis (Figura 6): Alàs i Cerc, Arsèguel, Bassella, Cabó, Cava, Coll de Nargó, Estamariu, Fígols i Alinyà, Josa i Tuixén, Montferrer i Castellbò, Oliana, Organyà, Peramola, el Pont de Bar, Ribera d'Urgellet, la Seu d'Urgell, la Vansa i Fórnols, les Valls d'Aguilar i les Valls de Valira.

L'Urgellet és un territori històric i una comarca natural de Catalunya que es troba als Pirineus, i que correspon a quasi tota la comarca de l'Alt Urgell, exceptuant-ne la part nord-oriental del Baridà (que inclou els pobles del Pont de Bar i el Querforadat) i el sector meridional, amb els municipis de Bassella, Oliana i Peramola.

A l'Alt Urgell hi ha cinc enclavaments administratius. Entre els municipis d'Arsèguel, Estamariu i el Pont de Bar s'hi troba l'enclavament del Vinyer de Bescaran que pertany al municipi de les Valls de

Valira. Dins el municipi d'Alàs i Cerc s'hi troba l'enclavament de Bell-lloc que pertany al municipi de la Seu d'Urgell. Dins el municipi d'Organyà s'hi troba l'enclavament de Fontanet que pertany al municipi de Cabó. Entre els municipis de Ribera d'Urgellet i les Valls d'Aguilar s'hi troba l'enclavament de Castellins que pertany al municipi de Montferrer i Castellbò. Entre els municipis de Cabó, Fígols i Alinyà i les Valls d'Aguilar, s'hi troba l'enclavament del Baridà que pertany al municipi de Ribera d'Urgellet.

Figura 6. Municipis que conformen l'Alt Urgell (Viquipèdia, abril de 2024).

L'Alt Urgell té un perímetre administratiu tancat, exceptuant Sant Mer, una illa territorial al sud-est dins el municipi de Pinell de Solsonès, que pertany al municipi de Bassella.

La Seu d'Urgell és la capital administrativa de l'Alt Urgell, situada estratègicament i cruïlla de les principals vies, sobretot per a l'accés al Principat d'Andorra.

Encara subsisteix actualment, la subdivisió de la comarca en quatre subcomarques: el Baridà (una part), l'Urgellet, la ribera d'Organyà i la ribera d'Ollana (GGCC, 1985). L'actual organització comarcal és fruit de les lleis d'organització territorial aprovades pel Parlament (Decret legislatiu 4/2003, de 4 novembre; DOGC núm. 4013, 19/11/2003). La comarca de l'Alt Urgell inclou 142 pobles, alguns d'ells deshabitats o gairebé.

En alguns casos, s'han respectat antics termes o nuclis de població de prou entitat dins d'altres municipis, i s'han recuperat com a entitat municipal descentralitzada (EMD), com són Arcavell i la Farga de Moles, Ars, Asnurri, Bescaran, Civís, Os de Civís, Sant Joan Fumat dins les Valls de Valira; la Guàrdia d'Ares i Taús dins les Valls d'Aguilar; Josa de Cadí dins Josa i Tuixén; i Vila i vall de Castellbò dins Montferrer i Castellbò (Rebagliato *et al.*, 1985). La EMD de la Guàrdia d'Ares inclou Espaén i Trejuvell i l'EMD de Taús inclou Taús i els Castells.

Els pobles d'Altés i Ogern, formen part amb altres pobles del Solsonès (Castellar de la Ribera, Ceuró i Montpol), l'agrupament de la baixa Ribera Salada (Bellmunt, 1994).

1.1.11. PREHISTÒRIA

A Peramola, s'hi troben jaciments paleolítics (paleolític inferior i paleolític mitjà) (Valdés, 1981).

Més endavant, durant l'epipaleolític, els homes pujaven estacionalment des de l'Urgellet a caçar a Andorra (balma de la Margineda, 970 m) (<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019).

L'Alt Urgell és una de les comarques catalanes més riques en megalitisme (Villaró & Campillo, 1990). S'han identificat un centenar de megàlits, repartits en dues cistes neolítiques solsonianes, 75 dòlmens i dos menhirs, altres han estat destruïts o desapareguts (Carreras *et al.*, 2011 i 2012), pertanyents a finals del neolític, entre el 2100 al 1500 aC (Rebagliato *et al.*, 1985). Segons l'IPAAU (1982), dotze dels dinou municipis de l'Alt Urgell presenten restes prehistòriques. A banda de fosses, sitges, sepulcres, taller de destrals, tombes, tossals, túmuls, necròpolis, hi ha dòlmens a Bassella (ICGC, 2014), Cabó (Battestini, 1997; Osona, 1894), Coll de Nargó (Serra, 1927), Estamariu (Baridana nº 60, 2009), Fígols i Alinyà (; BCIL, 1993; ICGC, 2014; Remolins *et al.*, 2016 i 2018; <http://www.alturgell.cat/bens-culturals-interes-local>; consultada el 12/03/2024), Organyà (Babià, 1980; Espar & Espar, 1988; IPAAU, 1982;; Serra, 1927), Peramola (Pagès & Puig, 1996; Remolins *et al.*, 2016 i 2018), Ribera d'Urgellet (Rebagliato *et al.*, 1985), les Valls d'Aguilar (Casamajor, 2011; ICGC, 2014; IPAAU, 1982; Martín, 2014, les Valls de Valira (Rebagliato *et al.*, 1985; Remolins *et al.*, 2016 i 2018), la Vansa i Fórnols (Baridana nº 47, 2005; Fàbregas, 2021; Ginebrosa, 2008;), però sobretot a la vall de Cabó (Obiols, 2020c) (Battestini, 2002b; BCIL, 1993; Caballero, 2008; <http://www.alturgell.cat/bens-culturals-interes-local>; consultada el 12/03/2024) i la vall de Castellbò (Montferrer i Castellbò) (Casamajor, 2011; Obiols, 2009c; Remolins *et al.*, 2016 i 2018; Violant, 2003;) (Brosel, 2018; Pirineu actual 10, 1990).

A Altés, hi consta un sepulcre neolític (Castany, 1986), a Arsèguel, prop de Toloriu: la cova de les Encantades: (Boixadera *et al.*, 1955), a Bassella hi consta un jaciment neolític (Rebagliato *et al.*, 1985),

a Noves de Segre hi ha les cistes neolítiques d'Astinyà (Castany, 1986), a Ollana hi ha tombes neolítiques (Pagès & Puig, 1996) i a Peramola s'hi troben jaciments neolítics (Valdés, 1981).

Els gravats rupestres estan relacionats amb el megalitisme (Casamajor, 2011). Hi ha gravats rupestres, des de finals de l'edat del bronze a principis de l'edat del ferro, a Alàs i Cerc (Vilanova de Banat), Cava (Ansovell, el Querforadat), Coll de Nargó (Montanissell i Sellent), Josa de Cadí, Montferrer i Castellbò (Avellanet, Castellbò, Saulet, Turbiàs), el Pont de Bar (Sorri, Toloriu), Ribera d'Urgellet (Torà de Tost), les Valls d'Aguilar (Biscarbó), les Valls de Valira (Aós de Civís, Arcavell, Civís, Sorri), la Vansa i Fórns (Adraén) (Campmajó *et al.*, 2023; Casamajor, 2007, 2008a, 2008b, 2011, 2012-2013).

Les pintures rupestres del Roc de Rumbau, la Roca dels Moros o pintures dels Graus (IPAAU, 1982), al municipi de Peramola, del bronze, formen part de l'art rupestre de l'arc mediterrani de la Península Ibèrica, van ser incorporades a la llista del Patrimoni de la Humanitat l'any 1998 (Pagès & Puig, 1996; Viñas, 2011). Ha aparegut pintura rupestre al Baridà alturgellenc (Casamajor, 2022).

A Cava (Creus, 2012) i a Montanissell (Rebagliato *et al.*, 1985) i a la cova de Montanissell (Coll de Nargó) o jaciment de la "Senyora de les Muntanyes" s'ha trobat material des del neolític fins a l'edat dels metalls (López *et al.*, 2005). A Arsèguel, prop de Toloriu, hi ha la cova de les encantades, amb ocupacions del bronze final (Mercadal, 2014), a Cabó i Senyús (Rebagliato *et al.*, 1985), Organyà (Courty & Gorneau, 1920), Peramola (Valdés, 1981) i el Querforadat (Rovira, 1981) s'ha trobat material de l'edat del bronze. En diferents localitats com a Arsèguel, prop de Toloriu, hi ha la cova de les encantades, amb ocupacions del calcolític (Mercadal, 2014), a Valldarques (Coll de Nargó) (GGCC, 1985), Montan de Tost, Organyà (Rebagliato *et al.*, 1985), Peramola (Valdés, 1981), Coll d'Arnat i les Valls d'Aguilar (Rebagliato *et al.*, 1985), s'hi ha trobat material calcolític. A Montan de Tost, també s'hi va trobar un sepulcre (Serra, 1927).

A Organyà s'ha trobat ceràmica de finals de l'edat del bronze i principis de l'edat del ferro (1000-700 AC) (Guàrdia, 1998), destrals i braçalets de final del bronze (Courty & Gorneau, 1920). A Ollana s'ha trobat ceràmica hallstàtica (Pagès & Puig, 1996). A Peramola (Valdés, 1981) i a la Vansa i Fórns (Ginebrosa, 2008) han aparegut jaciments i ceràmica, respectivament, de l'edat del ferro.

1.1.12. HISTÒRIA

D'època ibèrica, hi ha poques troballes. Sols el poblat d'*Arse-durgui*, situat a Castellciutat (GGCC, 1985) i a Ollana s'han trobat algunes restes (Pagès & Puig, 1996). La toponímia local dona una quantitat important de noms preromans, com Asnurri, Benabarre, Bescaran, Biscarbó Canturri, Coll de Nargó, Gavarra, Roca de Narieda, Sarri, Sorri, Turp, entre d'altres, evidencia la presència d'una població bascoide present durant l'època romana (Pantebre, 1993, Rebagliato *et al.*, 1985).

La romanització no deuria ser gaire important ja que va deixar poques restes (Rebagliato *et al.*, 1985). Hi havia la via urgelliana que enllaçava la Gàl·lia amb Ceretània amb Ilerda i Tarraco (Battestini, 1997). La ciutat *Orgia* o *Orgellia*, a l'actual Castellciutat (Pons, 1986; Rebagliato *et al.*, 1985), va reemplaçar el poblat ibèric *Arse-durgui*, podria haver estat la capital d'un grup d'ilergets o ceretans, que es barrejaren amb els andosins (andorrans) (Rebagliato *et al.*, 1985). Segons Polibi, els cartaginesos en el seu camí vers Roma el 218 aC, lluitaren amb els airenosis (aranesos) i andosins, així que l'expedició púnica va seguir el camí del Segre (Rebagliato *et al.*, 1985). A Oliana s'han realitzat algunes troballes romanes (alguns denaris d'argent i una ara funerària) (Pons, 1986).

De l'època medieval (s. V-s. XV), a Ogern (Bassella), s'hi troben tombes antropomorfes a la roca (Ribera, 2003). Tres tombes antropomorfes de la necròpoli d'Hortó (la Parròquia d'Hortó) són datades del s VIII-X dC (Armentano *et al.*, 2013). Es van trobar tombes (s IX i X) a Peramola (Pagès & Puig, 1996) i dues sitges (s. X o XI), sobretot per guardar-hi cereals (Espunyes, 2001a). La pobra romanització hauria estat un obstacle a la penetració del cristianisme, per això la diòcesi urgellesa no es va formar fins el s VI.

El comtat d'Urgell es va crear pels volts del 789. El 793 el general Abd al-Malik devastà l'Urgellet, destruint l'antiga ciutat d'Urgell, situada a l'actual Castellciutat (Rebagliato *et al.*, 1985). I el 1105 amb la conquesta de la ciutat de Balaguer, en mans dels musulmans, passa a ser el centre del comtat d'Urgell que comparteixen els vescomtes de Castellbò, els Caboet (vall de Cabó) i el bisbe d'Urgell (Rebagliato *et al.*, 1985). El s. XI s'estableix un lligam dels comtes d'Urgell amb els del Casal de Barcelona. Del 1209 al 1220 el comtat d'Urgell pateix lluites internes, en morir el comte Ermengol VII. En la segona dinastia del comtat d'Urgell, Ponç de Cabrera, els seus fills i nets successivament van agafar les regnes del comtat. Sense descendència, el comtat d'Urgell entrà en una tercera dinastia, que passà a dependre del Casal de Barcelona. El catarisme, del s. XII al s. XIII, es va estendre per Andorra, Castellbò, Josa de Cadí i altres indrets, causant violència (Rebagliato *et al.*, 1985).

El s. XIV (1396), Mateu I, comte de Foix i vescomte de Castellbò, pretenia els drets reials del seu sogre (la corona catalanoaragonesa), el rei Joan I, i, en no poder-ho fer, va cremar la Seu d'Urgell. Tot i això, Elisabet de Foix, filla de Mateu I, va recuperar el vescomtat de Castellbò. Jaume, el Dissortat, va ser el darrer comte d'Urgell. D'aquesta manera, el 1512 els reis de Navarra perderen els dominis sobre Castellbò (Rebagliato *et al.*, 1985).

Des de 1126, els vescomtes de Castellbò i els bisbes de la Seu es repartiren l'Urgellet. El s. XIII, es van ajuntar els vescomtes de Castellbò amb el comtat de Foix, amb disputes pel domini d'Andorra. El vescomtat de Castellbò estava format per quatre quarts: les valls d'Aguilar, Castellbò, Pallerols i Castellciutat, algunes batllies i el priorat de Trespunts (Rebagliato *et al.*, 1985).

Un cop acabada l'edat mitjana, el 1413 es va crear la vegueria d'Urgell, que el s. XVI va integrar a la vegueria de Puigcerdà. Alinyà i Oliana es trobaven dins del vescomtat de Cardona (Rebagliato *et al.*,

1985). Sovint hi havia renyines entre Arnau I de Castellbò, vescomte de Castellbò, el comte d'Urgell, Ermengol VII i el bisbat d'Urgell, aquest darrer pels Caboet (Rebagliato *et al.*, 1985). El 1433 es va extingir el comtat d'Urgell, que va passar a mans reials (Ferran II, el Catòlic).

A principis del s. XVI (Edat moderna), amb l'extinció del vescomtat de Castellbò, el rei de Catalunya-Aragó i el bisbat d'Urgell es repartiren el capítol d'Urgell (Rebagliato *et al.*, 1985). A mitjan s. XVI va iniciar-se les lluites contra els hugonots, guerra de religió (canonges de la catedral) amb bandolerisme. Entre el s. XVI i XVII, el bisbe d'Urgell Capella va lluitar contra els luterans (Rebagliato *et al.*, 1985). Durant la guerra dels Segadors, el 1654, les tropes franceses van envair la Seu d'Urgell i Castellciutat, que restà sota domini francès fins el 1659 amb el tractat dels Pirineus. Tot i que el 1691, tropes franceses van a tornar a envair l'Urgellet.

Amb la guerra de Successió, l'Urgellet va seguir els austriacistes, amb Moragues governador de Castellciutat i altres places el 1707, però que no reeixí i amb el decret de Nova Planta (1716), l'Urgellet s'integrà al corregiment de Puigcerdà (Rebagliato *et al.*, 1985).

Durant la Revolució Francesa, el 1792 l'Urgellet va ser envaït i durant la guerra del francès, Napoleó 1812-1814 integrà l'Urgellet al departament francès del Segre, essent-ne Puigcerdà la capital (Rebagliato *et al.*, 1985).

Durant el Trienni liberal, el 1823, van crear la Regència d'Urgell, a favor del rei Ferran VII, però el govern liberal va ocupar la Seu el 1822, trasplantant la Regència a Puigcerdà (Rebagliato *et al.*, 1985).

Durant la I guerra carlina, el bisbe d'Urgell, Simó de Guardiola, va dirigir la Junta carlina del Principat, i durant la III guerra carlina, el general Tristany, va tornar envair la Seu i Castellciutat, darreres places carlines de Catalunya (Rebagliato *et al.*, 1985).

1.1.13. DEMOGRAFIA

Al s VIII (793), Abd al-Malik va destruir la ciutat d'Urgell. Sembla que hauria provocat una dispersió de la gent en petits nuclis cap a les muntanyes (Rebagliato *et al.*, 1985). Hi ha uns fogatjaments (famílies o focs): pels voltants de 1365 (comptant el comtat d'Urgell i els vescomtats de Cardona i Castellbò: 22.268 focs), 1380, 1497 (795 focs) (Iglésies, 1991), 1553 (1.339 focs) i 1595 (2.181 focs), aquest darrer de base eclesiàstica (Rebagliato *et al.*, 1985).

Durant els dos primers decennis del s. XIX, les crisis, les guerres i la pesta van delmar la població, recuperant-se novament fins el 1860 (Figura 7). Els problemes de la ruralia muntanyenca com poques terres de cultiu i falta d'industrialització, van fer que la comarca patís un important despoblament. Des de principis dels anys vuitanta del s. XX, la població ha quedat estancada (Rebagliato *et al.*, 1985). L'actual densitat de població és de 14,3 h./km². La distribució de la població per grups d'edat i sexe mostra un model de població envellida.

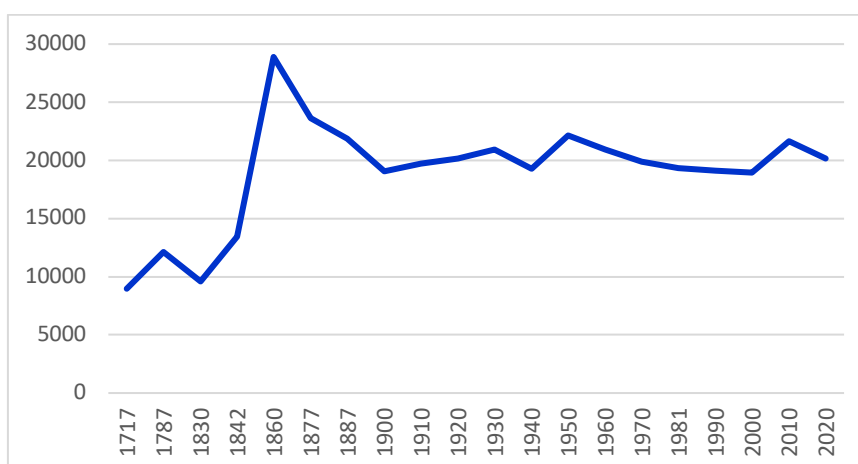

Figura 7. Evolució de la població (habitants) de l'Alt Urgell durant s. XVIII-XXI. Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (2023).

▪ Despoblament

Pel que fa al despoblament, es donen dos fenòmens emigratoris. L'emigració temporal i l'emigració definitiva. A la llarga, algunes migracions temporals acaben sent definitives (Fité, 2022e). L'augment de població havent-hi els mateixos llocs de treball causa aquestes fugides temporals (<http://www.toloriu.com/fustaires-toloriu.html>; consultada el 27/02/2024). Les emigracions temporals ja estan documentades des del s. XVII (<http://www.toloriu.com/fustaires-toloriu.html>; consultada el 27/02/2024). A finals del s. XIX, els censos de població mostren que el 27,8% dels homes eren absents de l'Alt Urgell.

El despoblament temporal també afecta el món agrari, sobretot en àrees amb orografia i desnivells importants, ja que pateixen un abandonament de les zones de conreu (Soriano, 1994). La migració solia ser a la tardor, l'hivern i la primera part de la primavera (Fàbrega, 2006), quan el fred frena les activitats agrícoles i ramaderes i la gent queda sense feina. La limitació de recursos feia necessària l'emigració temporal cap a llocs on hi havia més feina o més gent, com és el cas de les trementinaires, els pegaires de la vall d'Alinyà que anaven a fer pega o la gent del Baridà que anaven a fer carbó de llenya al Montseny (<http://www.toloriu.com/fustaires-toloriu.html>; consultada el 27/02/2024), els pastors transhumants passaven l'hivern cap a terres meridionals (Violant, 2003), a segar a altres llocs (grup de set segadors d'Ossera) (Frigolé, 2005), a veremar a les vinyes al migdia de França (Bellmunt, 1999a) (sobretot molts homes de Noves de Segre [Bellmunt, 1999b]), altres llocs a cavar (Obiols, 2018a) o a Barcelona (<http://www.toloriu.com/fustaires-toloriu.html>; consultada el 27/02/2024). "Venir de mena pobre" és causa d'emigració, en referència als pobles d'Adraén, Cornellana i Fórnols, escribia Verdaguer (1883). Amb el bon temps retornaven a les seves cases per a incorporar-se a les feines del camp (<http://www.toloriu.com/fustaires-toloriu.html>; consultada el 27/02/2024). Altres treballs

complementaris, com cadiraires, vimeters (Sorribes, 1993) o plegar o collir olives a Altés (Bellmunt, 1994), no havien pas d'emigrar (Sorribes, 1993).

L'emigració definitiva és la que ha causat un fort despoblament, una important pèrdua de població, sobretot als pobles petits (Betriu *et al.*, 2007), de fins el 77% de la població autòctona (Campillo *et al.*, 1988). En canvi, a la capital, a la Seu d'Urgell, es va recuperant i concentrant població, procedent de pobles de la comarca (Betriu *et al.*, 2007), gairebé triplicant-se (Camillo *et al.*, 1988) i actualment de població que treballa a Andorra.

La vida a pagès és molt dura. Les noies, estaven tipes d'anar a plegar herba i córrer darrera les vaques (Culell, 2010). Sobretot va haver-hi molta emigració femenina (Fité, 2022e). S'anava a servir com a mossos, criats o criades, a fer de minyona (Bellmunt, 1999a) o es llogaven de dides (Ruiz, s.d.).

L'emigració va començar ja en el primer terç del s. XIX (Fité, 2022e) o a mitjan del s. XIX (Soriano, 1994). Mn. Jacint Verdaguer ho deixa escrit en els seus quaderns i notes de viatges (Garolera & Wittlin, 2002). El despoblament es va anar frenant a finals dels anys vuitanta (Pujol, 2014).

Els factors causants d'aquesta despoblació són diversos. La primera guerra carlina el 1835 ja va causar desplaçaments (Fité, 2022e). La imposició de tributs per l'explotació forestal, activitat habitual a la comarca, va provocar que marxessin moltes famílies, sobretot de baix nivell socioeconòmic (Font, 2022). La fil·loxera va causar un gran moviment emigratori (Fité, 2022b). La davallada de població com a conseqüència de la primera guerra mundial va incrementar més l'emigració de gent de l'Alt Urgell cap al Rosselló, per a realitzar feines agrícoles (Dolcet, 2022). El tancament de les escoles en va ser un d'aquests factors (Ros, 1997). Però, per altra banda, les escoles tancaven perquè la gent marxava dels pobles (Cortadellas & Pujadó, 2018). La manca de carreteres també s'apuntava com una causa d'emigració (Arnau, 1934), La construcció de carreteres va apropar al transport de la llet i de la fusta i va escurçar el temps dels viatges, però també va ajudar a marxar famílies que ja havien pres la decisió (Ros, 1997). A principis del s. XX hi va haver una disminució important de naixements (Fité, 2022e).

Els pobles que han patit una emigració definitiva més important són Alinyà, (Fité, 2022e), Cabó (Fité, 2022a), Montanissell, Perles, la Seu d'Urgell (Fité, 2022e), els pobles del nord del Cadí (Pardinilla, 2008), del migdia del Cadí com Josa de Cadí i Tuixent (Pardinilla, 2003), Sellent de Nargó (Cortadellas & Pujadó, 2018), de la vall de Castellbò (Ros, 1997) i de la vall de la Vansa (Pardinilla, 2020).

La gent marxava cap a ciutats industrials com Barcelona (Cortadellas & Pujadó, 2018; Fité, 2022e), Lleida (Fité, 2022e), Manresa, Mataró, Sabadell (Fité, 2022e), la Seu d'Urgell (Fité, 2022e), Terrassa (Fité, 2022b), el Vendrell (Fité, 2022e) i altres indrets de Catalunya, així també cap a França (Fité, 2022e), cap a Amèrica (Cortadellas & Pujadó, 2018; Fité, 2022e), sobretot a Argentina (Lladós & Vilalta, 2015; Vila, 1930a; Zulueta, 1890), Perú i Xile (Lladós & Vilalta, 2015). A Tuixent, els homes es dedicaven al contraban o feien de marxants i les dones de trementinaires (Vila, 1930a). Una bona part

de la gent originària del Pirineu que en va marxar, un cop jubilada ha retornat a les seves cases, però malgrat això continua el despoblament (Gallart, 2016).

▪ Població actual

Actualment la població de l'Alt Urgell és de 20.482 habitants (IDESCAT, 2022). La població de la Seu d'Urgell, la capital, aglutinava el 60,1% de la població de la comarca.

La piràmide de població (Figura 8), o sigui la distribució de la població per grups d'edat i sexe, indica un marcat envelliment de la població (Campillo *et al.*, 1988), ja que tant a la base com a la part superior s'aprimen. La població de dret per municipis es pot trobar a la Taula 1 (IDESCAT, 2022).

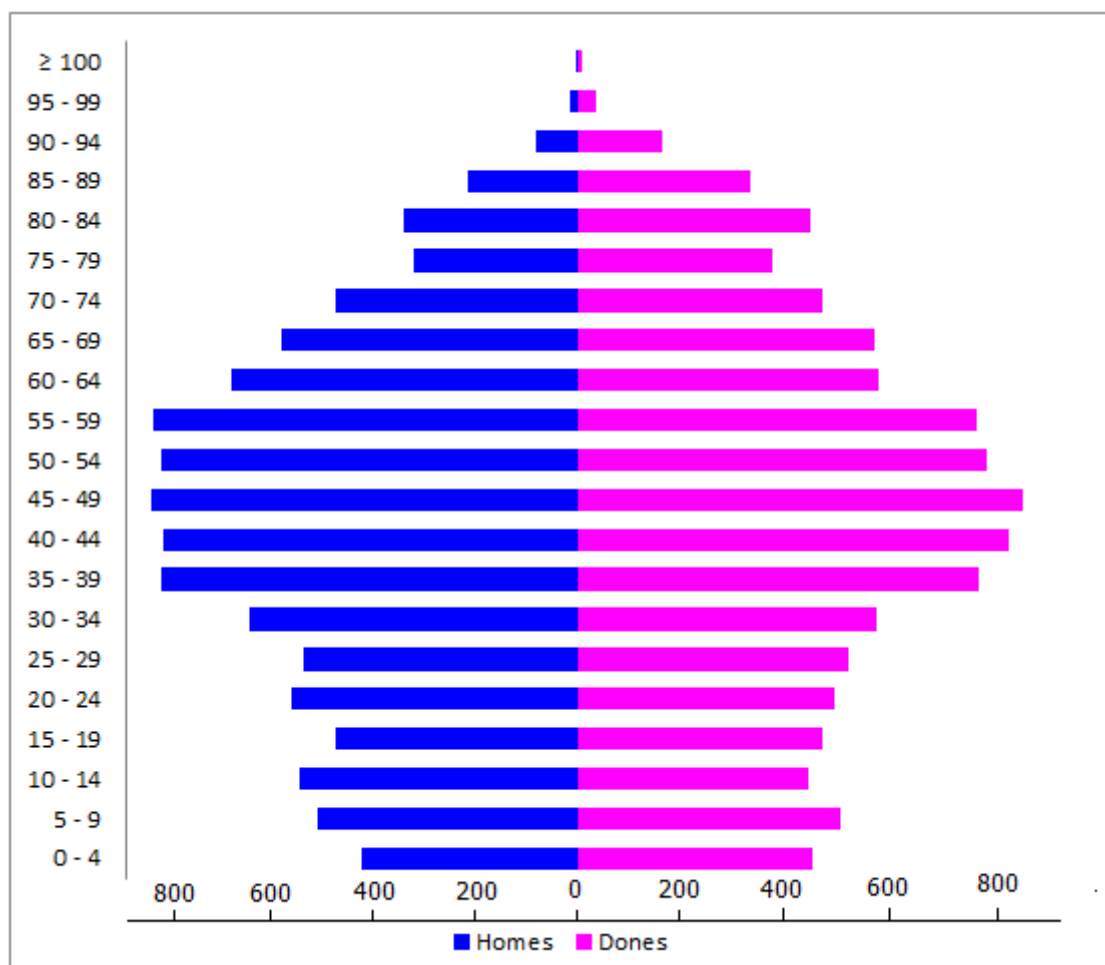

Figura 8. Piràmide de població de l'Alt Urgell del 2017. Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (2018).

Taula 1. Població de dret el 2022 dels municipis de l'Alt Urgell.

Municipi	Població
Alàs i Cerc	329
Arsèguel	80
Bassella	223
Cabó	98
Cava	51
Coll de Nargó	548
El Pont de Bar	163
Estamariu	128
Fígols i Alinyà	266
Josa i Tuixent	105
La Seu d'Urgell	12.261
La Vansa i Fórnols	166
Les Valls d'Aguilar	274
Les Valls de Valira	794
Montferrer i Castellbò	1.083
Oliana	1.849
Organyà	796
Peramola	348
Ribera d'Urgellet	920

1.1.14. TOPONÍMIA RELACIONADA AMB PLANTES

El mapa de l'ICGC (2014) està farcit de topònims etnobotànics, punts de l'orografia, de la xarxa hidrogràfica, pobles o cases, bordes o cortals, etc.. A tall d'exemple citarem que a Aós de Civís hi ha "la costa del gerds" (Nicot *et al.*, 2022), al Cadí es troba la roca del Viladre (Figueras, 2023a), a Coll de Nargó hi ha "lo serrat del faig" (Fité, 2015c) i el "clot del faig" (Bellmunt, 1999b) i a Cornellana hi ha "les rouredes" (Ton *et al.*, 2011). A Oliana hi ha "el riu de la flor" (Bellmunt, 1997). A Bescaran, hi ha la font de la pera (Pantebre, 1993), a Oliana, les fonts de l'àlber, del fesol, de la lleura, de la perera, del pi (Bellmunt, 1997) i al Querforadat, per la festa major, alguna vegada s'havia anat a la font de la pomera vermella (Bellmunt, 1992 i 1997). A Altés encara es parla de la bassa del cànem (Bellmunt, 1994). A Oliana hi ha el riu de la flor (ICGC, 2014). A Torres d'Alàs, hi ha cal Fenoll (Torres d'Alàs) (ICGC, 2014). I sobre apicultura, a la vall d'Alinyà hi ha els tous del Graell, els tous del Maset, els tous del Sereno i els tous del Veralet (Pasques, 2012). Hi ha un treball molt exhaustiu sobre toponímia del municipi de Peramola que inclou molts termes etnobotànics (Espunyes, 2017).

Aspectes diversos de la toponomàstica alturgellenca, que comprèn la toponímia dels pobles, incloent la usada en aquest treball i tractant també de microtopònims, i que fa referència també a antropònims comarcals d'arrel etnobotànica, es troben a l'Annex 1.

1.1.15. ESTAT DE SALUT DE LA POBLACIÓ

Hi ha dades sobre les malalties patides de la població alturgellenca des de la prehistòria fins al s. XIX. A l'estudi paleoantropològic de la cova de les Encantades (Arsèguet-Toloriu) i la cova de Montanissell (Coll de Nargó), hi consten patologia oral, porositats en ossos (per estrès ambiental), fractures i microtraumatismes (per activitat vital i deambulacions per terrenys accidentats, enteropaties (per repetició d'activitat quotidiana) i pocs processos infecciosos i degeneratius (Mercadal *et al.*, 2016).

Es tenen dades sobre l'estat de salut de la població de la Seu d'Urgell a finals del s. XIX (1881-1885), a través de la topografia mèdica de Llorens (1886). Les malalties més freqüents són els infarts ganglionars, l'anèmia, goll, cretinisme, raquitisme per escròfula i reumatisme agut i crònic, muscular, artrític o visceral. Les malalties digestives (gastritis, gastroenteritis, catarros gastrointestinals, gastràlgies, dispèpsies) són degudes a excessos en l'alimentació, les malalties respiratòries (bronquitis, corizes, faringitis, pulmonies i pleuresies) són degudes a l'altitud i a la fredor humida del clima i les malalties tifoides per la mala qualitat de les aigües. Les causes de defunció més importants eren les no infeccioses (81,3%): les de l'aparell digestiu (33,7%), les de l'aparell respiratori (21,9%) i les del sistema nerviós (13,3%); i dintre de les causes infeccioses (18,7%): les malalties tifoides (46,5%) i la verola (24,2%) predominaven (Llorens, 1886).

El 1922 a Cabó, tot i trobant-se airejat i amb clima fred i saludable, es produeixen catarros i alguna pulmonia (Fité, 2022a). Farràs (2020) fa un repàs de malalties sofertes al s. XX, els nens: diarrees i cucs;

i els adults: disipela (erisipela), garrotillo (difterà), goll (sobretot a la Bastida d'Hortons), pigota (verola), mal menjant (càncer) i pulmonia (pneumònia).

Respecte a les dades actuals (2021) sobre l'estat de salut, la població alturgellenca queda inclosa en la població de la Regió Sanitària Alt Pirineu i Aran, que inclou a més la Val d'Aran, el Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça. Els principals diagnòstics relatius a l'atenció primària són, en menors de 15 anys, infeccions respiratòries de vies altes, febre d'origen desconegut i les infeccions víriques; i en població adulta, les immunitzacions i cribratges de malalties infeccioses, la hipertensió arterial, trastorns nutricionals, endocrins i metabòlics i la *diabetes mellitus*. Pel que fa a l'atenció hospitalària, les infeccions i inflamacions pulmonars, procediments quirúrgics d'òrbita i ull, parts, procediments quirúrgics de genoll i part inferior de la cama i insuficiència cardíaca. I respecte a l'activitat ambulatoria de l'atenció a la salut mental d'adults, trastorns de l'estat d'ànim, trastorns d'ansietat, esquizofrènia i altres trastorns psicòtics, trastorns d'adaptació i trastorns de la personalitat (Servei Català de la Salut, 2022).

1.1.16. EVOLUCIÓ ECONÒMICA

Tradicionalment, l'economia de l'Alt Urgell es fonamentava en la producció de conreus (cereals, hortalisses, llegums, patates, vinya...), fruiterars (pomeres, pereres, cirerers...) per a les persones i remolatxa i sègol, per al bestiar, així com la cria de conills, gallines i alguns porcs i vaques (Campillo *et al.*, 1988). En el bosc, hi havia recursos com ara la fusta per a construir, la llenya per a cremar i fer carbonet (<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019) i es realitzaven altres activitats complementàries no menyspreables, com la producció de mel, recol·lecció de bolets i fruits silvestres; també la caça i la pesca (Campillo *et al.*, 1988).

Els productes comercials eren de les vaques (llet, vaca de carn), els xais (carn i llana), animals de bast (matxos, rucs) i les gallines (ous). Sols els excedents obtinguts de producció eren comercialitzats. Per altra banda hi podia haver conlloc dels prats i camps i venda de llenya i carbonet. En algunes contrades, el contraban també generava alguns ingressos (Campillo *et al.*, 1988).

Les feines de la societat tradicional de muntanya eren molt variades i s'havia creat moltes professions com ara basters, carboners, curanderos, ferrers, fustaires, fusters, hostalers, llosaires, minaires, moliners, paletes, paraires, sastres, teulers, traginiers... (Campillo *et al.*, 1988). Almenys des de l'època romana que hi ha hagut activitat industrial: mineria, fargues, molins fariners, de guix i d'oli, forns de producció de calç, totxanes i ceràmica, guix o pega (<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019).

En el passat, la mineria va tenir una certa importància, essent el carbó el mineral més explotat. A les mines d'Adrall, les vagonetes que transportaven carbó eren de fusta (Lladós & Vilalta, 2015). Les galeries de les mines de les Masies de Nargó eren suportades amb quadres de fusta (Ferré, 2018). Les fargues van estar actives fins a meitat del s. XIX (Figueras, 2003). A les parts altes dels rius hi havia ferro (Figueras, 2003). Primer es cremava llenya, quedant desforestades les zones properes a les fargues (Figueras, 2003) i més tard es va necessitar carbó vegetal: uns 500 quilos de carbó per uns 100 quilos de ferro (Figueras, 2003). A finals del s. XV hi va haver una farga a Tuixent (Gascón, 2018; Obiols, 2007b). Hi havia farga a Fòrnols (s. XVIII) (Flor del Vent 57, 2007; Obiols, 2007b), Malgrat de Noves (s. XVIII) (Obiols, 2009a) i la Farga de Moles (s. XVIII) (Madoz, 1845-1850). També a Aós de Civís i a Romadriu (Montferrer i Castellbò) hi havia hagut fargues (Madoz, 1845-1850).

La llenya era necessària per al funcionament dels forns, per a cremar, que solien ser rames, i aconseguir foc viu durant dies. En el cas dels forns de calç i forns de guix, no es podien abandonar els forns en funcionament, al costat dels forns s'hi construïen unes barraques amb rames per a guardar el menjar i aixoplugar-se (Camps, 1999). Hi havia diversos tipus de forns. A Peramola hi ha almenys dos forns de calç: el de la ruta del Corb (<https://ca.wikiloc.com/rutes-senderisme/peramola-alt-urgell-ruta-del-corb-passant-per-sant-salvador-del-corb-la-casa-del-corb-i-el-roc-de-c-20629096/photo-12906679>; consultada 08/02/2019) i el forn de calç del Solà del Capcarrer (ICGC, 2014). A Noves de Segre hi havia la guixera amb forns de guix (Altimiras *et al.*, 2011). El s. XVI un forn de teules de la Seu d'Urgell es proveeix de rames d'alzina (Obiols, 2018b). Un altre element era el pou de gel. Als s. XVII-XVIII a l'Alt Urgell s'hi van construir uns quants pous de gel: a Arfa (s. XVII), a la Móra de Cortiuda (Obiols & Gascón, 2018), a Oliana, a Peramola i a la Seu d'Urgell (Obiols & Gascón, 2018).

A partir de la segona meitat del s. XX, hi va haver una política de reforestació perdent pastures comunals, la mecanització del camp, la generalització dels cotxes, el gas butà va allunyar la llenya, l'establació del bestiar en grans explotacions, entre altres, i amb això també anaven desapareixent els oficis (Campillo *et al.*, 1988). En relació a la població ocupada, el primer semestre del 2023, el 5,8% de les persones treballen al sector primari (agricultura), el 17,0% en la indústria, el 9,2% en la construcció i el 68,0% en els serveis (IDESCAT, 2023).

1.2. ANTECEDENTS

Encara que l'objecte d'aquesta tesi és l'etnobotànica, no podem deixar de dir que la botànica, en general, als Països Catalans ha donat lloc a obres de síntesi, pel que fa a flora (com ara, des dels temps moderns, Cadevall, 1913-1937, Bolòs & Vigo 1984-2001; Bolòs *et al.*, 2005; Aymerich & Sáez, 2021) i vegetació (Folch, 1984; Riba *et al.*, 1988). Aquests treballs i d'altres d'abast similar comprenen, és clar, la comarca de l'Alt Urgell, tot i que no s'hi limiten ni s'hi refereixen especialment. A l'Annex 2, hi recollim

abundants dades concretes sobre la botànica alturgellenca, llevat la temàtica etnobotànica, que tractarem de manera més detallada tot seguit.

1.2.1. ETNOBOTÀNICA ALS PAÏSOS CATALANS

Arreu dels Països Catalans s'han desenvolupat treballs etnobotànics, per comarques o territoris d'altra mena. El Pirineu és una de les zones de Catalunya prioritzada i més ben prospectada pel grup EtnoBioFiC (Gras, 2019; Gras *et al.*, 2018, 2020). Així el grup esmentat ha estudiat comarques o àrees concretes dels Països Catalans com l'Alt Empordà (Parada, 1997 i 2007), Principat d'Andorra (Álvarez *et al.*, 2022; Niell & Agelet, 2011a i 2011b), l'Anoia (Talavera, 2018), Parc Agrari del Baix Llobregat (Marín, 2024), el Berguedà (Gras *et al.*, 2022), el Capcir (Muntané, 2005), Castelló (Mulet, 1990), la Cerdanya (Muntané, 1991, 2002 i 2005), el parc natural de la serra de Collserola (Álvarez *et al.*, 2018), el Conflent (Muntané, 2005), Eivissa i Formentera (González *et al.*, 2022), Gallecs (Bonet *et al.*, 2008 i 2012), les Garrigues (Gras, 2019; Gras *et al.*, 2020), la Garrotxa (Llongarriu i Sala, 2005), les Gavarres (Saura, 2009), Gironès occidental (Gras *et al.*, 2019; Serrasolses, 2014), les terres gironines (Parada *et al.*, 2002), les Guilleries (Selga, 1998), el Lluçanès (Bonet & Reixach, 2013 i 2018; Grup d'exposicions populars, 1998; Juvantenys, s.d.; Ordeig, 2015), Mallorca (Carrió, 2013), Marina Alta (Martínez, 1970; Ramón, 2017), el Montsec (Agelet & Vallès, 1996), el massís del Montseny (Bonet, 2001; Bonet & Vallès, 2006), el Pallars Jussà i Pallars Sobirà (Agelet, 1999; Agelet & Vallès, 2001, 2003a i 2003b), el Pirineu d'Osca (àrea catalanoparlant) (Villar *et al.*, 1987), el Pla de l'Estany (Sala & Vallès, 2022), el Ripollès (Rigat, 2005; Rigat *et al.*, 2006, 2009, 2017a i 2017b), la Segarra, (Batlle, 1993; Raja, 1995; Raja *et al.*, 1997), la vall del Tenes (Bonet, 1991 i 1993), Camp del Túria i Serrans (Segarra, 2015), comarques centrals valencianes (Pellicer, 2004), la Vall d'Aran (Aldea *et al.*, 2019; Almeida i Aldea, 2015) i Simat de la Valldigna (Ferrando, 2012).

Altres autors i grups han realitzat treballs de l'Alt Camp (Boada, 2002; Cavallé, 1979), de l'Alt Ripollès i vall de Ribes (Romeu, 1993), de l'Alta Cerdanya-Capcir-Alt Conflent (Payré *et al.*, 2008), del Principat d'Andorra (Armengou & Barbero, 2009), l'Anoia (Alumnes de 3r de BUP, 1989), el Bages (Badia *et al.*, 2016), el Baix Camp (Planas de Martí & Torrell de Reus, 1982), les illes Balears (Palau, 1993), el Berguedà (Aymerich *et al.*, 2019; Bovet-Franch, 2013; Cabaní, 1985; Selga, 1987; Serrano, 2004; Subirana, 2010), la Conca de Barberà (Batet *et al.*, 2011; Filippi & Figueras, 2021; Roca, 1982), el delta de l'Ebre (Queral, 2007), Formentera (Mayans, 2013), de les Garrigues-la Noguera-el Pla d'Urgell-la Segarra-el Segrià i l'Urgell (Conesa *et al.*, 2014), del Garraf (Bayé, 2002; Vilà, 2003), de la Garrotxa (Grup Àvies Remeieres, 2016; Nogué, 2009), de les Gavarres (Saura, 2009), de les Guilleries (Jàvega, 1993), de Mallorca (Galmés, 1976), del parc natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac (Gausachs, 2002), del Maresme (Vives, 2007-2008), de la serra de Mariola (Belda *et al.*, 2004), de la Marina (Martínez, 1970), de Menorca (Moll, 2003, 2010), del Moianès (Bonet, 2007), del Montsià (Blanch,

2017; Bordes, 2010; Castellà, 2020; Fibla, 2011), d'Osona (Jàvega, 2016; Mascarella & Sardà, 2013; Morató *et al.*, 2000; Tañà, 1977), del Pallars (Fabà, 2005; Hoffmann, s.d.; Nosaltres les plantes, s.d.), del Pallars Jussà (Solà & Arbués, 2009), de la Plana Alta (Mir, 2019), muntanyes de Prades (Batet *et al.*, 2011; Casals, 1995), del Ripollès (Cortina *et al.*, 2006; Salomó, 2014 i 2015; <https://jardibotanic-gombren.cat/etnobotanica.html>; consultada el 28/03/2024; remeis d'ahir per curar els mal d'avui, 2012), del Rosselló (Conill, 1910 i 1920; Chauvet, 2013; Tocabens, 2012, 2016, 2019), de la Segarra (Batlle, 1993), del Solsonès (Guixé *et al.*, 2014; Pla & Mas, 2011; Roca, 2012), de la Terra Alta (Balada & Miquel, 1984a i 1984b; Miquel, 1984), de l'Urgell (Consell Consultiu de la Gent Gran, 2008; Pedró, 2008) i del Vallès (Cadevall, 1897).

1.2.2. ETNOBOTÀNICA A L'ALT URGELL

Diversos treballs, alguns dels quals inclouen entrevistes etnobotàniques fetes a informants, conformen els antecedents etnobotànics de l'Alt Urgell. Entre ells destaquen l'estudi de Cambrils (Odèn, el Solsonès), en el qual es dugueren a terme entrevistes a una persona de l'Alzina d'Alinyà, una de Llobera i dues de les Sorts (estudi de Cambrils, 1986). També, Grau *et al.* (2010) realitzen un estudi etnobotànic de la vall d'Alinyà i de la vall de la Vansa, entrevistant a tres persones d'Alinyà, dues de la vall del Mig, tres de les Sorts, cinc de Llobera, una de Perles i quatre d'Ossera. En aquest treball es recullen noms populars, noms científics, descripcions, distribucions i usos de 37 tàxons. El treball de Suñé (2013), inclou entrevistes a dones properes del Parc Natural de l'Alt Pirineu, entre altres, dones de l'Alt Urgell dels pobles d'Ars, Asnurri, Civís, Santa Creu de Castellbò, Seix i Turbiàs, mentre que Nicot *et al.* (2022) van entrevistar un home d'Aós de Civís i una dona i un home de Castellbò que viuen prop del Parc Natural de l'Alt Pirineu. Pantebre (1993) extreu de Bescaran (les Valls de Valira) una relació de 52 plantes i els seus usos medicinals i culinaris i Hurtado (s.d.) realitza un treball etnobotànic del Parc Natural del Cadí-Moixeró, entrevista una persona de Sorribes i una altra de Tuixent.

Altres treballs etnobotànics sobre la zona d'estudi són els de la Seu d'Urgell (Obiols, 2018b) i sobre l'explotació forestal (Quílez, 2020). Hi ha altres treballs de diferents parts de l'Alt Urgell que inclouen aspectes etnobotànics del Baridà (Muntané, 1991 i 2002), de la serra del Cadí (Obiols, 2010a), de la vall d'Alinyà (Domènech *et al.*, 2018; Fàbrega, 2006; Regaño *et al.*, 2013), de les valls d'Alinyà i de la Vansa (Grau *et al.*, 2010), de la vall de la Vansa (Palet *et al.*, 2007), de la vall de Tost (Bosch, 1955), a les valls d'Aguilar (Altimiras *et al.*, 2011 i 2022). Hi ha alguns treballs que inclouen la gran majoria dels pobles alturgellencs amb notes botàniques o etnobotàniques d'autors com Bellmunt (1994, 1997, 1999a, 1999b i 2000), Carreras (s.d.), Madoz (1845-1850) i Obiols (1995a, 1995b, 1997, 1998, 2000a, 2003b, 2007c i 2009c).

Aquest recull bibliogràfic, inclou obres de caràcter més general sobre poblacions alturgellenques: Alàs (Fité, 2021), Aós de Civís (Clavé, 1993), Arcavell (Creus, 2013), Arfa (Landeras, 2013a; Obiols, 2011e;

Obiols & Aquillué, 2016), Bescaran (Pantebre, 1993), Biscarbó (Mitjana, 2012 i 2014), Calvinyà (Troguet, 1997 i 2006), Cornellana (Céspedes, 1998), Estamariu (Fité, 2021a), Fórns (Ginebrosa, 2008), Josa de Cadí (Obiols, 2000b), Organyà (Espar & Espar, 1988; Fité, 2020b), Ossera (Minguell, 2012), el Pla de Sant Tirs (Lladós & Vilalta, 2015); Taús (Fité, 2020a) i Tuixent (Fité, 2021g; Obiols, 2004b), algunes amb anotacions botàniques o etnobotàniques de l'Alt Urgell (Alcover & Moll, 2005; Amades, 1982, 1982a, 1982b, 1982c; 1982d; 1983; Cortadellas & Pujadó, 2018 i Soler, 2001, Pleyan & Renyé, 1880 i Simon & Obiols, 2020). Destaquen els treballs sobre excursions o viatges alturgellencs amb notes botàniques o etnobotàniques, com són els de De Zamora, 1785-1790; Osona, 1889, 1894 i 1899; Verdaguer, 1882 i 1883 (Garolera & Wittlin, 2002). Guix (2022) de Nuncarga dona una relació de trenta-sis plantes i els seus usos medicinals, així com més de cent remeis, ja siguin barreges de plantes, en forma d'infusions, inhalacions o tisanes, i fruites i verdures aconsellades per a una vuitantena de mals i malalties.

Hi ha un grup de treballs de temàtiques etnobotàniques monogràfiques sobre *Abies alba* Mill. a l'Alt Urgell (Brugulat, 2014, 2015), treballs agrícoles i conreus (Gascón, 2008; Tulla, 1988 i 1989), el carboneig al Cadí (Palet *et al.*, 2004-2005), la cistelleria (Tarrés, 2003), les falles d'Alàs, la crema del carro a Organyà (Guàrdia, 2014), patrimoni enològic i la vinya (Llobet, 1991; Ponte, 2012), l'oli de ginebre (Altimiras *et al.*, 2014), l'olivera (Finestres, s.d.; Llobet, 1991; Santi *et al.*, s.d.), de la indústria a la muntanya (Sorribes, 1993), dels pegaires (Tarrés, 2005) i de productes comercials (Ferrer, 2017). D'altres són específics sobre els raiers (Aubet, 2002-2003; Boglio, 2016; Consolat de Mar, 1930; Creus, 2004a; De Rocafort, 1912; De Zamora, 1973; Emili, 1989, 1991a, 1991b; Espunyes, 2009, 2011-2012 i 2012-2013; Farreres, 2001; Figueras, 2003; Fité, 2001a, 2001b, 2014b, 2017b; Iglésies, 2002; Iniesta *et al.*, 1997; Llibre d'Actes del Consell de l'Ajuntament de la Seu d'Urgell, 1705; Maluquer, 1981; Molins, 2010; Obiols, 2009 i 2014; Portet *et al.*, 1992; Quintana, 2011; Rocafort, 1872-1917; Rocamora, 2006; Ruiz, s.d.; Solà, 1999, 2000a i 2000b). Igualment en trobem de dedicats a les trementinaires (Albertí, 2022; Anglarill, 2006; Arbués, 2005; Bonet, 2000a i 2000b; Bosch, 1998 i 2018; Daniel, 2003; Domenjó, 2016; Dulcet & Montaña, 2001 i 2003; Escalé, 2013; Espinàs, 1984; Farell & Masvidal, 1983; Frigolé, 2004, 2005, 2006a i 2006b; Garcia & Cadanet, 2002-2003; Garí de Aguilera, 2013; Lacruz, 2012; Lladós & Vilalta, 2015; Martinez, 2002; Moll, 2010; Obiols, 2004b i 2020; Pablo, 2006; Pasques, 1990 i 2009b; Racionero, 1986; Rodríguez, 2004; Ruiz, s.d.; trementinaires, 2015; Vila & Malgosa, 1999; Yago, 2002a i 2002b;). Notes sobre les trementinaires (Castells, 1999; Céspedes, 1998; Obiols, 2000b; Pantebre, 2001). Alguns treballs, d'especial valor etnològic, inclouen entrevistes a trementinaires: (Badia *et al.* i Bosch (2018) entrevista Sofia Montaner i Miquel Borrell d'Ossera. I Creus (2004a), García & Cadanet (2003) i Martínez (2002) entrevisten a l'Emília Llorens de Cornellana.

Altres treballs sobre etnografia i etnologia, en els que s'hi troben botànica i etnobotànica, ja siguin generals que inclouen l'Alt Urgell (Coll, 1994; Nicot *et al.*, 2022; Pantebre, 2004; Suñé, 2013; Violant, 2018) o més específiques de l'Alt Urgell (Espunyes, 2001b), del Baridà (Muntané *et al.*, 2009), Josa i

Tuixent i la Vansa i Fórnols (Frigolé, 2005), de la Ribera salada (Camps, 1999), de la Seu d'Urgell (Farràs, 2020), de l'Urgellet (De Gràcia & Lobo, 2014; Violant, 2003), de Valldarques (Cortadellas & Pajadó, 2012), de la vall d'Alinyà (Pasques, 2012) i de la vall de Cabó (Battestini, 1997; Obiols, 2020c).

Treballs sobre alimentació i gastronomia de l'Alt Urgell: Betriu (1999); Espeitx *et al.* (2001); Fàbrega (2016); Iniesta & Pujal (1994); Muntané *et al.* (2010); Quintana (2011); Rossell (2017) i Sirvent (2019).

Es pot esmentar també alguns treballs de divulgació botànica i etnobotànica: Benítez & Navarro (2008), Böhringer *et al.* (s.d.), l'estudi de cambrils (Odèn) (1986), guies de muntanya de l'escola taller (1993), Martin & Urios (1997) i les remeieres d'Oliana i Alumnat de 4t d'ESO d'Oliana (2015).

1.2.3. ELEMENTS ETNOBOTÀNICS D'ESPECIAL RELLEVÀNCIA

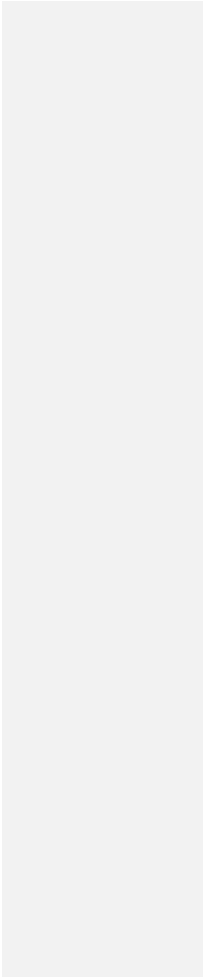
A l'Annex 3, s'hi apleguen una enorme quantitat de dades sobre plantes útils a la comarca de l'Alt Urgell, recollides a la nombrosa i dispersa bibliografia alturgellenca. S'hi inclouen referències -en general sense comentaris gaire detallats per a cada referència, simplement per a deixar constància del seu contingut de caire etnobotànic- a plantes i productes que en deriven amb alguna utilitat o alguna relació amb les poblacions humanes reportades a la comarca. S'ha procurat ser força exhaustius en la cerca, particularment en publicacions locals i també en d'altres de més abast, la qual genera un annex, com hom podrà comprovar, llarg i dens. A més, s'ha complementat amb informació sobre algunes institucions, associacions o activitats (comercials o similars) vinculades a la relació entre persones i plantes en l'àmbit comarcal.

En algun cas, s'ha complementat la informació continguda a l'annex amb una fotografia, a vegades històrica, un esquema o un mapa, que no es numeren com a figures, ja que no surten al cos de la tesi.

Amb aquest buidatge bibliogràfic, els resultats del qual es sintetitzen a l'annex esmentat, s'ha pogut comprovar que, malgrat que hi ha una quantitat de dades disponibles sobre alguns aspectes etnobotànics del l'Alt Urgell, el territori continuava, abans de la present tesi doctoral, sense haver sigut l'objecte d'una prospecció etnoflorística completa.

OBJECTIUS

2. OBJECTIUS I JUSTIFICACIÓ DE L'ESTUDI

2.1. OBJECTIUS

▪ Objectiu general

L'objectiu general de la tesi és recollir i inventariar el coneixement i el patrimoni etnobotànics de les persones de la comarca de l'Alt Urgell.

▪ Objectius específics

Els objectius específics són:

1. Recollir, mitjançant entrevistes semiestructurades a informants de la comarca de l'Alt Urgell, el seu coneixement sobre les plantes, els seus noms i els seus usos.
2. Emmarcar aquest coneixement en els antecedents i en l'actualitat de la comarca.
3. Recollir i analitzar les característiques dels informants, segons gènere, edat, municipi de residència i professió.
4. Analitzar els noms populars i les seves variants amb els quals els informants anomenen les plantes, les seves parts i els productes que se n'obtenen.
5. Analitzar els usos medicinals, alimentaris i d'altra mena, recollits en les entrevistes.
6. Analitzar les formes de preparació, de conservació i d'administració de les plantes usades.
7. Recollir i analitzar les barreges medicinals i alimentàries de les plantes mencionades pels informants.
8. Analitzar quantitativament (etnobotànica quantitativa) i qualitativament els resultats obtinguts.
9. Elaborar un catàleg general de tàxons i dos catàlegs de barreges (medicinals i alimentàries) que garanteixin la preservació del coneixement.

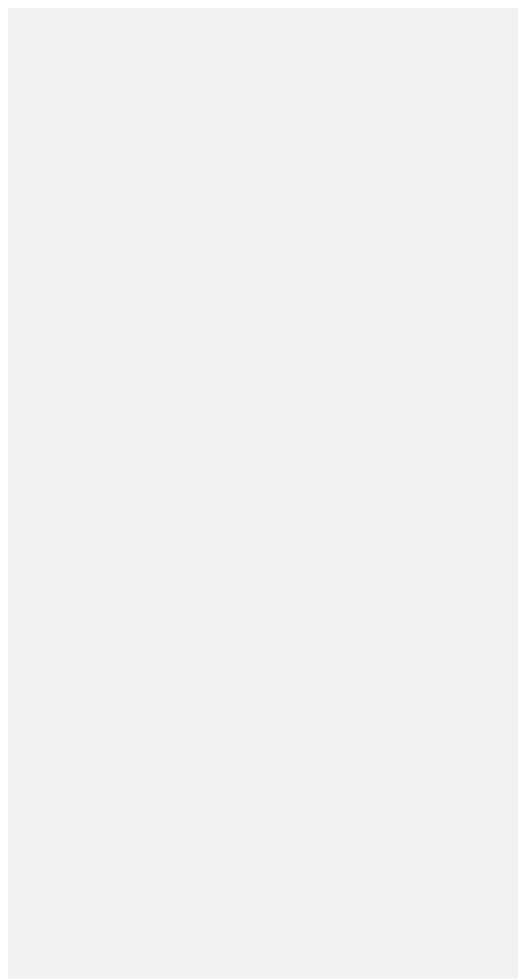
2.2. JUSTIFICACIÓ DE L'ESTUDI

Dos motius han generat l'estudi d'aquesta comarca. Per un costat, l'Alt Urgell és una comarca "verge", com diu la Roser Carrabina Nadal de Civís, és a dir que, en general, la gent que viu a la comarca és nascuda a l'Alt Urgell i no es troben grans fluxos migratoris d'immigrants, a més hi és present una tradició agrícola i ramadera, facilitant informants arrelats a la terra, enfront un petit desenvolupament industrial. Per altra banda, des de fa molts anys el Pirineu és un territori prioritari per a estudiar-hi

l'etnobotànica, la medicina i la veterinària populars a causa del despoblament que pateix, tant sigui per l'emigració com per la pèrdua vital de la gent, ja que aquest coneixement oral, si no és transmès, desapareix de manera irreparable.

L'etnobotànica de l'Alt Urgell, fins el moment actual (2023) i des del punt de vista de les poblacions, sols es troba estudiada en el 33,9%. Els municipis més estudiats etnobotànicament parlant són Estamariu (Villaró, 2000), Organyà (Espar & Espar, 1988) i les Valls d'Aguilar (Altimiras *et al.*, 2011). De la resta de municipis, sols es disposa de dades etnobotàniques esparses d'alguns pobles, que oscil·len entre 3,8% i 66,6%, excepte del municipi d'Arsèguel, del qual no s'ha trobat cap dada.

INFORME DELS DIRECTORS

Informe directors i tutor sobre l'autorització del dipòsit de la tesi

---

El Dr. Joan Vallès Xirau, com a director i tutor, i la Dra. Teresa Garnatje Roca, com a directora de la tesi doctoral titulada "Estudi etnobotànic de l'Alt Urgell", presentada pel Sr. Jacint Altimiras i Roset, i d'acord amb el que s'estableix a la normativa reguladora del doctorat a la Universitat de Barcelona, emetem el següent:

INFORME

(Informe detallat i motivat sobre el contingut de la tesi i sobre l'autorització de dipòsit de la tesi que s'ha demanat)

Aquesta tesi ha sigut feta a temps parcial, ja que el doctorand exerceix de metge epidemiòleg, i al llarg del seu període elaboració ha sobrevingut la pandèmia de covid19, motiu pel qual s'han exhaurit tots els anys assignats d'entrada i totes les pròrroques possibles. Aquest treball es desenvolupa exclusivament dins la comarca de l'Alt Urgell, tot i que s'hi troben influències de les comarques veïnes. L'eix central i bàsic n'és l'etnobotànica, estudiada en profunditat i en tots els seus aspectes, pel que fa a tipus d'usos de les plantes per les persones. L'Alt Urgell inclou dos temes monogràfics de caire etnobotànic i d'un gran pes específic, com són els raiers i les trementinaires. Sobre la comarca, hi ha prospeccions botàniques prèvies. També, fins a aquesta tesi, s'hi han realitzat alguns treballs etnobotànics interessants, però ni de bon tros en el conjunt de la comarca. A causa del despoblament que pateix el Pirineu i la desaparició dels informants per llei de vida, ha calgut fer un estudi exhaustiu, amb el qual s'ha rescatat una informació valuosíssima que s'hauria perdut. De fet, ja s'hi ha arribat una mica tard, car els informants apunten la gran saviesa dels seus pares i padrins, que ja no hi són. Amb aquest treball es completa el buit que hi havia entre la Cerdanya, el Principat d'Andorra i els Pallars i es contribueix a fer del Pirineu català una de les zones més ben investigades d'Europa pel que fa a l'etnobotànica. Crida l'atenció que es fan servir molt poc les plantes per a ús medicinal, mentre que això no passa amb les plantes d'ús alimentari. Hi ha hagut una bona tasca de recuperació de fitònims nous i les seves correspondències amb els tàxons. Ha estat una tasca de gran valor, ja que hi ha plantes els noms, les virtuts i la utilització de les quals es troben en risc de desaparèixer, ja sigui per manca de transmissió o per la pèrdua del valor econòmic. S'ha obtingut un catàleg complet. La confiança que tenen els informants amb l'entrevistador i el major temps disponible d'entrevista i per a fer una o més sortides botàniques han sigut factors clau per a una millor aproximació a la realitat etnobotànica. La distància del lloc de residència i del lloc de treball del doctorant amb els dels informants, no ha estat un gran problema. S'ha entrevistat gent de tots els pobles, àdhuc de pobles malauradament abandonats.

Haver establert el catàleg general de l'etnoflora alturgellenca permet de pensar en recerques concretes. Els raiers, ja són prou ben estudiats. Amb la pèrdua, el novembre passat, de la darrera

trementinaire, sols es podran fer en un futur treballs històrics sobre aquelles dones que anaven pel món, que eren herbolàries, venedores i curanderes. Tot i que aquestes dones (hi havia algun home) eren originàries de l'Alt Urgell, es podria realitzar algun treball posterior històric que inclogués tot el principat de Catalunya, contactant amb els descendents o amb gent que hagués pogut tenir algun contacte amb elles. El doctorand serà el principal responsable del disseny i del desenvolupament d'aquest treball. A més, l'alta complicitat i el contacte permanent del doctorand amb alguns informants de l'Alt Urgell presagien que es continuarà realitzant entrevistes i recollint material.

El doctorand ha dut a terme a terme la majoria (60%) de les entrevistes acompanyat per Eva Casassas, etnobotànica també, o altres companys. El doctorand ha pres nota de les entrevistes, les ha transcrit a documents de Word i les ha anat entrant a la base de dades del grup de recerca. També s'han recollit mostres botàniques, directament (si les tenien en el lloc de l'entrevista) o indirectament (l'informant indicava el lloc on es podia trobar la planta). Les mostres han estat premsades, assecades i preparades com a plec o altres materials d'herbari, amb etiquetes informatives totes les dades de la recol·lecció, per al seu dipòsit als herbaris BCN, del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona, i BC, de l'Institut Botànic de Barcelona.

Aquesta tesi es presenta en format clàssic -i no de compendi de publicacions-, que ha estat el més adequat atès l'engatjament professional del doctorand. Tot amb tot, hi ha plena convicció que el catàleg etnobotànic de l'Alt Urgell pot donar lloc a la publicació d'articles sobre usos medicinals, alimentaris o d'altra mena de les plantes recollides, en revistes indexades. A més, el doctorand pretén realitzar un llibre sobre una quarantena de les plantes més conegudes o utilitzades de l'Alt Urgell, amb la informació aportada pels informants, o sigui sense la provinent de la bibliografia, per a divulgar i transmetre la societat l'etnobotànica de la comarca. Els resultats obtinguts i presentats en aquesta tesi no han format ni formaran part de cap altra tesi doctoral.

Hi ha hagut molt bona sintonia entre els directors de la tesi -i altres membres del grup de recerca- i el doctorand, la qual cosa n'ha permès l'elaboració i l'acabament amb profit.

Per tot el que s'ha explicat, es considera una tesi de qualitat i no es dubta a autoritzar-ne el dipòsit.

Barcelona, 19 de maig de 2024

JOAN VALLES
XIRAU - DNI
40429071Q
Signat digitalment per
JOAN VALLES XIRAU -
DNI 40429071Q
Data: 2024.05.19
12:16:36 +02'00'

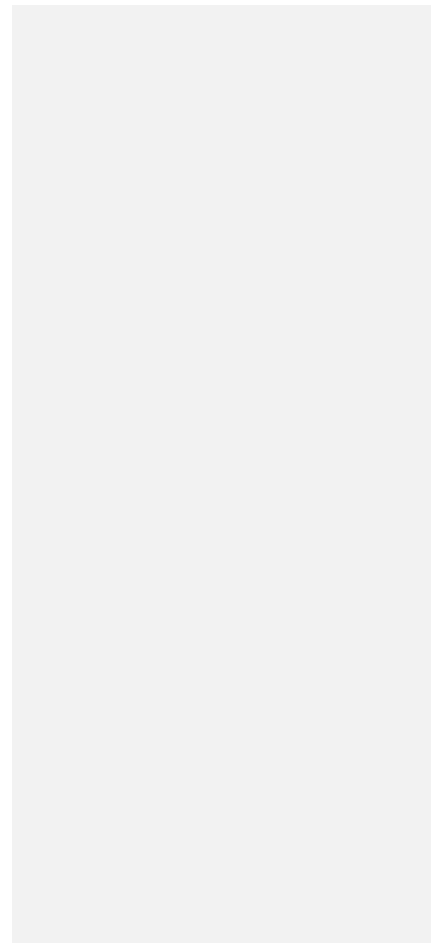
Firmado por GARNATJE ROCA M.TERESA -
DNI ***0208** el día 19/05/2024 con un
certificado emitido por AC Sector
Público

Dr. Joan Vallès Xirau
Director i tutor de la tesi

Dra. Teresa Garnatje Roca
Directora de la tesi

Un cop s'hagi emplenat l'informe, s'ha d'adjuntar s'ha de fer arribar al doctorand o al president de la Comissió Acadèmica del programa de doctorat responsable de la tesi.

MATERIAL I MÈTODES

4. MATERIAL I MÈTODES

4.1. ELS INFORMANTS

4.1.1. CRITERIS D'INCLUSIÓ D'INFORMANTS

Els informants són persones nascudes a l'Alt Urgell, persones que hi viuen, o hi vivien, des de fa més de vint anys, persones amb forts vincles familiars o persones coneixedores d'aspectes etnobotànics de l'Alt Urgell.

Els informants escollits havien de reunir tres criteris d'inclusió: que volguessin participar en l'estudi, que fossin nascudes o que portessin almenys 20 anys vivint a l'Alt Urgell i, majoritàriament, que fossin persones grans.

4.1.2. RECLUTAMENT D'INFORMANTS

En general les entrevistes van discórrer sense cita prèvia dels informants, i per tant van ser oportunistes.

Es va poder contactar amb informants, la majoria de vegades sense ajuda i altres vegades amb ajuda. Espontàniament es varen trobar informants (Arsèguel, Canturri, Cava), fent una visita a l'església, esperant la sortida d'ofici (Alàs, Noves de Segre, Peramola, el Pla de Sant Tirs), al cap dels pobles (Castellnou de Carcolze, Toloriu), donant voltes pels pobles (Adraén, Fígols, Miravall, la Parròquia d'Hortó) o amb molta paciència esperant que sortissin (Biscarbó, els Castells). La gran majoria, amb ajuda dels propis informants (mètode de "bola de neu" (Goodman, 1961), ja siguin familiars o no, a través de membres (Isidre Domenjó) del consell comarcal de l'Alt Urgell (Carmeniu, Sant Andreu de Castellbò, Seix), dels batlles (Cabó, la Guàrdia d'Ares, Taús), d'arxivers (Lluís Obiols), de bibliotecàries (Montserrat Marquès), d'escriptors (Joan Obiols), de pastors (Quim de Gósol, Jesús de Guils del Cantó, Montserrat de Josa de Cadí), de gent popular (Lluís Vilarubla), d'altres informants o de familiars. Hi havia un petit nombre d'informants que han estat determinants i decisius a l'hora de poder entrevistar altres informants (Rosa de Coll de Nargó, Jesús de la Bastida d'Hortons, Miquel de la Guàrdia d'Ares, Benet de Taús i Maria i Ramir d'Ogern). També hi va haver persones no informants (la M. Àngels i la Montse de Castellciutat i la Rosita del Pla de Sant Tirs) que van ser clau per a poder trobar altres informants, mitjançant el mètode anteriorment descrit.

4.1.3. VISITES A INFORMANTS D'OFICIS CONCRETS

Es van visitar artesans (Pere de Guils del Cantó, Ramon d'Oliana, Júlia de la Seu d'Urgell, Antoni de Taús), carreters (Cisco de la Seu d'Urgell), col·leccionistes d'eines, objectes i vehicles (Jordi de Berén

que no va ser informant), Ramon de Vilanova de Banat), cistellers (Lluís de la Vall del Mig), gfabricants de llana (Maria Neus de Pont d'Arsèguel), herbolaris (els Pubill de Banyeres, Jordi de la Seu d'Urgell, Joan de Montan de Tost, Pilà del molí del Pau i Sunkha (Elisabet de Castellbò que no va ser informant) –Castellbò–), forners (Busquet de Coll de Nargó), fustaires –serradores– (Antonio de Guils del Cantó), fusters (Cisco d'Organyà), pastors (Andreu d'Ars, Lluís de Castellbò, Ramon de Fígols, Jesús i Josep de Guils del Cantó, Montserrat de Josa de Cadí, Jaume de Peramola, Juanjo de Perles, Agustí de la Vall del Mig), pipaires (Carles de la Seu d'Urgell) i planteraires (Joan Estragués de Fígols).

4.1.4. VISITES A BOTIGUES, EMPRESES, FÀBRQUES I MUSEUS

Es van visitar les agrobotigues d'Alinyà i Castellbò, la botiga de promoció "Menja't l'Alt Urgell" (Montferrer), els cervesers d'Arsèguel i Bellestar, el productor de sake (Tuixent), l'empresa de venda de bolets ("Natura bolets" de Montferrer), les fàbriques de llanes de Castellciutat i del Pont d'Arsèguel, farinera de Montferrer, les herboristeries "Herbes i Coses" i "Remeis" –la Seu d'Urgell–, el mercat del bolet (Organyà), museus (museu del Pagès –Calvinà–, museu de la vinya i el vi de muntanya –el Pont de Bar nou–, museu de les trementinaires –Tuixent–, museu dels raers –Coll de Nargó–) i els molins d'oli de Coll de Nargó i de Fígols.

4.1.5. PARTICIPACIÓ ALS APLECS, CELEBRACIONS I MANIFESTACIONS CULTURALS DE CARÀCTER ETNOBOTÀNIC

Es va participar en celebracions, aplecs i manifestacions culturals de caràcter etnobotànic:

- baixada de falles de Santa Maria de les Peces (Alàs), la baixada dels raers (Coll de Nargó), la crema de l'oliver la vigília de Nadal (Coll de Nargó), la jornada de mitologia pirinenca (la Guàrdia d'Ares), la crema del carro la vigília de Nadal (Organyà), el ball de bastoners de Peramola (fira del Griu, Peramola) i els tres tombs (la Seu d'Urgell).
- aplecs: l'aplec de Sant Ponç (Alinyà), l'aplec de Segars (la Bastida d'Hortons), l'aplec de Boscallt (Cava), l'aplec de Santa Fe (Organyà), l'aplec de Santa Pelaia (Perles), l'aplec de la Mare de Déu de la llet (la Vall del Mig) i l'aplec de Sant Quiri (Valls d'Aguilar).
- manifestacions florístiques religioses com les floreres (setmana santa a la Guàrdia d'Ares), els maigs (setmana santa a Taús) i les catifes de flors pel Corpus a Oliana.
- fires: la festa i fira de muntanya (abans fira del rovelló) (Coll de Nargó), la fira de Tots Sants (Oliana), la fira de Sant Andreu (Organyà), la fira de Sant Ermengol (la Seu d'Urgell) i la fira de les trementinaires i la fira de la Vall (Tuixent).

- concursos de bitlles catalanes a Josa de Cadí i Ollana i concursos d'elaboració d'allioli (festa major de Josa de Cadí, i Tuixent).

4.1.6. CARACTERÍSTIQUES DELS INFORMANTS

Per a l'obtenció d'informants de tots els municipis i de la majoria de nuclis de població de la comarca, es van tenir en compte diferents criteris, en part ja inclosos en els criteris d'inclusió (vegeu apartat 3.1.1). Per a considerar un informant d'un lloc concret, les variables que van prevaldre són primer el lloc de naixement i segon, el lloc de residència. La situació ideal seria que un informant hagués nascut i visqués en el lloc on ha nascut. Una altra situació seria que un informant residís en un lloc de la comarca però hagués nascut en un altre lloc de l'Alt Urgell. Una tercera situació més desfavorable seria, que l'informant residís a l'Alt Urgell (des de fa almenys 20 anys) però que hagués nascut en un altre lloc fora de la comarca (en aquesta situació s'inclou en els "neorurals", matrimonis mixtes i immigrants). Una quarta possibilitat és que un informant hagués nascut en un lloc de l'Alt Urgell i que en l'actualitat visqués fora de la comarca (en aquests casos es van realitzar enquestes a Barcelona, Gósol (dos informants), Lleida, Manresa (dos informants), Pinell de Solsonès, Ponts (dos informants), Queralbs, Sabadell i Sant Julià de Lòria –Andorra–). I una darrera possibilitat és que un informant no hagués nascut ni residís a l'Alt Urgell, però que hagués mantingut un vincle molt estret de família (de parentiu) amb l'Alt Urgell (Miquel, Vila-rubla, Josep Maria, la Guàrdia d'Ares).

En el cas de pobles petits o abandonats, on no es van trobar informants, es van utilitzar familiars de primer grau (fills/filles o nets/netes) o persones que, encara que no haguessin nascut o viscut en aquests pobles, coneguessin bé la seva situació o les seves condicions de vida (per exemple Ares i Senyús –Cabó–, Cernerres –Josa i Tuixent– i la Coma de Nabiners, la Freita, Gramós i Sauvenyà –Ribera d'Urgellet–).

El nombre total d'informants va ser de 445. De la majoria (95,7%) d'informants, es van poder recollir el nom i cognoms. No obstant, d'alguns informants (3,4%) no es van poder obtenir les dades nominals completes i tres (0,9%) d'ells van demanar restar parcialment en l'anonimat, sols posant el seu nom. Respecte al sexe dels informants, es varen entrevistar 227 dones (51,01%) i 218 homes (48,99%). De la majoria d'informants es va obtenir la data (dia, mes i any) o l'any de naixement. Altres informants van esmentar l'edat el dia de l'entrevista; l'any de naixement d'aquests informants es van haver de calcular amb una simple resta (l'any de l'entrevista-l'edat de l'informant); en alguns casos, es va obtenir l'any de naixement correcte i, en altres casos, l'any posterior al naixement. La distribució dels informants per grups d'edat i sexe es troba a la Figura 9. La mitjana d'edat dels informants, en el moment de les entrevistes, va ser de 70,9 anys.

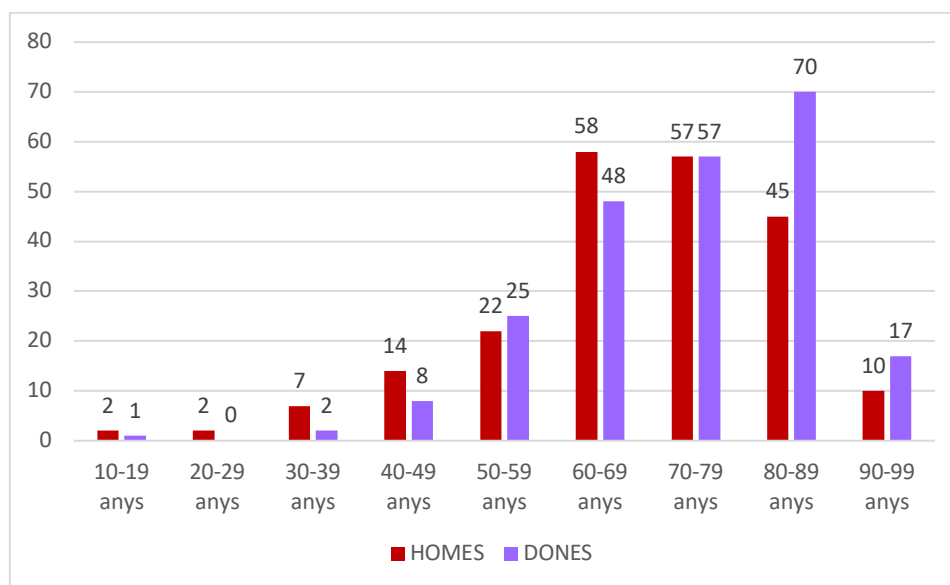

Figura 9. Distribució del nombre d'entrevistats per grups d'edat i sexe.

4.1.7. PROFESSIONI DELS INFORMANTS

Molts informants, al llarg de la seva vida, van exercir diverses professions. A la Taula 2 s'exposen les professions més destacades dels informants, per ordre alfabètic. Aquest resum inclou antigues professions, condicions com les d'estudiant (0,9%) o càrrecs que van tenir. També es va recollir si els informants es trobaven laboralment actius (44,5%) o estaven jubilats (54,6%).

Taula 2. Professió dels informants. En tots els casos s'ha usat el masculí per anomenar les diferents professions.

Administratiu	5	Herbolària/herbolari	11	Sacerdot	1
Agent immobiliària	1	Hostaleria	12	Sanitari	3
Agent rural	1	Informàtic	1	Sastre	2
Alcalde	1	Manyà	1	Tapissera	1
Artesà	2	Mecànics d'automoció	3	Terratinent	1
Arxiver	1	Membre de la brigada municipal	1	Topògraf	1
Biòleg	1	Mestre	3	Transportista	3
Botànic	1	Mestressa de casa	117	Treballadora de la llar	1

Carnissera-xarcutera	3	Mitger, mitgera	3	Treballadora del parc natural	1
Carreter	1	Moliner	1	Treballador d'arts gràfiques	1
Comercial	1	Mossa / mosso	2	Treballador de carreteres	1
Cuinera	2	Pagesia	65	Treballador de la construcció	9
Electricista	2	Paraire	1	Treballador de cooperativa lletera	4
Enginyer	2	Pastor de bestiar boví	6	Treballador d'electrodomèstics	4
Estudiant	4	Pastor de bestiar caprí	2	Treballador de fàbrica, indústria	3
Ferrador de cavalls	1	Pastor de bestiar oví	16	Treballador de marroquineria	1
Ferrer	1	Pegaire	1	Treballador de neteja	1
Forner	1	Perruquera	1	Trementinaire	4
Funcionari	3	Pedrera / llosaire	3	Turisme rural	2
Fustaire	4	Pintor	1	Venedors de bolets i cargols	1
Fuster	3	Pipaire	1	No consta	104
Guarda forestal	2	Planteraire	1		

4.1.8. LLOCS I MUNICIPIS DE NAIXEMENT I DE RESIDÈNCIA DELS INFORMANTS

Es van recollir els llocs i municipis de naixement i de residència dels informants. No obstant això, es va creure convenient assignar una única població a cada informant, la que millor el pogués vincular tenint en compte el coneixement etnobotànic, a escollir entre el lloc de naixement, les poblacions de residència, les poblacions de treball o les poblacions on l'informant ha obtingut la majoria d'informació. Així, aquesta població assignada als informants es va anomenar "població de referència".

A la Taula 3 es presenta el nombre total d'informants (homes, dones), el nombre d'habitants i el percentatge d'entrevistats, segons els municipis (en lletra negreta) i pobles de referència.

Taula 3. Nombre d'informants per pobles i municipis i per sexe i els percentatges d'entrevistats.

Municipis i pobles de referència	Nombre d'habitants* (2022)	Nombre total d'informants homes, dones		Percentatge d'entrevistats (%)
Alàs		2	4	
Artedó		3	0	
Banat		0	0	
Cerc		0	2	
El Ges		0	1	
La Bastida d'Hortons		1	3	
Lletó		0	0	
Torres d'Alàs		1	2	
Vilanova de Banat		3	2	
Alàs i Cerc	329	24		7,3
Arsèguel		1	4	
El Pont d'Arsèguel		0	1	
Arsèguel	80	6		7,5
Aguilar de Bassella		1	0	
Altés		2	0	
Bassella		0	0	
Castellnou de Bassella		1	0	
Guardiola		0	0	
La Clua		0	1	
Mirambell		0	1	
Ogern		2	3	
Sant Mer		0	1	
Serinyana		0	0	
Bassella	223	12		5,4
Ares		1	0	
Cabó		1	2	
El Pujal de Cabó		2	0	
El Vilar de Cabó		1	0	
Montellà		0	0	
Senyús		0	2	
Cabó	98	9		9,2
Ansovell		0	1	
Barguja		0	0	
Cava		1	0	

El Querforadat	3	4	
Cava	51	9	17,6
Aubàs	0	1	
Coll de Nargó	5	3	
Els Prats de Nargó	2	1	
Gavarra	1	2	
Les Masies de Nargó	1	1	
Montanissell	2	1	
Sellent de Nargó	5	3	
Valldarques	1	3	
Coll de Nargó	548	32	5,8
Ardaix	0	0	
Aristot	1	2	
Bar	3	1	
Castellnou de Carcolze	1	1	
Els Arenys	0	1	
Els Banys de Sant Vicenç	0	0	
El Pont de Bar nou	3	5	
El Pont de Bar vell	1	0	
Toloriu	2	0	
El Pont de Bar	163	21	12,9
Estamariu	4	3	
Estamariu	128	7	5,5
Alinyà	1	1	
Canelles	0	1	
Fígols	7	3	
Forn i Caferna	0	1	
L'Alzina d'Alinyà	2	1	
La Vall del Mig	4	0	
Les Sorts	2	2	
Llobera	0	3	
Perles	2	1	
Romanins	1	2	

Sant Pere de Canelles	1	0	
Voloriu	0	1	
Fígols i Alinyà	266	36	13,5
Cereres	0	0	
Josa de Cadí	7	7	
Tuixent	2	1	
Josa i Tuixent	105	17	16,2
Castellciutat	2	1	
La Seu d'Urgell	7	5	
La Seu d'Urgell	12261	15	0,1
Adraén	1	0	
Banyeres	2	0	
Colldarnat	0	0	
Cornellana	0	2	
El Molí de Fórns	0	1	
El Raval	0	0	
Els Garrics	0	1	
Fórns	2	0	
La Barceloneta	0	2	
Les Masies d'Ossera	1	1	
Montargull	1	1	
Ossera	1	4	
Padrinàs	0	1	
Sant Pere de la Vansa	0	2	
Sisquer	1	1	
Sorribes de la Vansa	0	1	
La Vansa i Fórns	166	26	15,7
Argestugues	0	1	
Bellpui	2	7	
Berén	2	2	
Biscarbó	2	2	
Castellàs del Cantó	2	4	
Els Castells	1	2	
Espaén	3	3	

Junyent	4	1	
La Guàrdia d'Ares	13	6	
L'Ausàs	0	1	
La Torre de Junyent	0	0	
Malgrat de Noves	1	2	
Miravall	0	1	
Noves de Segre	3	3	
Nyus	1	0	
Taús	3	5	
Trejuvell	1	0	
Les Valls d'Aguilar	274	78	28,5
Anserall	1	2	
Aós de Civís	1	3	
Arcavell	1	0	
Arduix	0	1	
Argolell	0	2	
Ars	3	1	
Asnurri	2	1	
Bescaran	0	4	
Calvinyà	3	1	
Civís	0	3	
Costa Carreus	0	0	
Estelareny	0	1	
Farrera dels Llops	0	1	
La Farga de Moles	1	1	
Llirt	0	0	
Morters	0	0	
Sant Antoni	0	0	
Sant Joan Fumat	2	1	
Sant Pere	0	0	
Les Valls de Valira	794	36	4,5
Albet	0	2	
Aravell	1	5	
Avellanet	0	2	
Bellestar	1	2	
Canturri	1	1	
Carmeniu	0	2	

Cassovall	2	2	
Castellbò	4	1	
Castellnuet	1	0	
Castellins	0	1	
Guils del Cantó	5	2	
Les Eres	1	0	
Montferrer	1	1	
Pallerols del Cantó	1	0	
Sant Andreu de Castellbò	0	1	
Santa Creu de Castellbò	3	1	
Sarcèdol	0	1	
Saulet	1	0	
Seix	0	3	
Sellent de Castellbò	1	0	
Sendes	0	1	
Solanell	0	1	
Solans	2	0	
Turbiàs	1	1	
Vilamitjana del Cantó	0	2	
Vila-rubla	2	2	
Montferrer i Castellbò	1083	62	5,7
Les Anoves	1	0	
Oliana	6	2	
Oliana	1849	9	0,5
Organyà	4	2	
Organyà	796	6	0,8
Cortiuda	1	0	
Nuncarga	2	2	
Peramola	6	6	
Tragó	0	1	
Peramola	348	18	5,2
Adrall	2	1	
Arfa	1	2	
Castellar de Tost	0	1	
El Pla de Sant Tirs	1	1	
Els Hostalets de Tost	0	0	
Espalagueró	1	1	
Gramós	1	0	

La Coma de Nabiners	0	1	
La Freita	0	1	
La Parròquia d'Hortó	1	1	
Les Bordes d'Arfa	0	0	
Montan de Tost	4	0	
Nabiners	0	0	
Sant Pere Codinet	0	0	
Sauvanyà	0	1	
Torà de Tost	0	0	
Tost	1	0	
Ribera d'Urgellet	920	22	2,4
TOTAL	20482	217	228
			2,2%

*Població de dret de l'any 2022 dels municipis de l'Alt Urgell (IDESCAT, 2022)

Es va entrevistar informants de 145 pobles, que va suposar un 86,8% dels pobles llistats en la taula anterior.

En general, les entrevistes eren individuals de presència física. La gran majoria d'informants (50,1%) es van entrevistar individualment. El 49,9% de les entrevistes hi va haver més d'un informant (entrevistes grupals) (Fresquet, 1994). Hi ha entrevistes grupals entre dues i sis persones. En alguns casos, es van atendre a dues persones, per exemple un matrimoni o una parella; i excepcionalment, a grups familiars de sis membres (cal Climens, el Querforadat; casa de la Pera, Sellent de Nargó; Castellàs del Cantó) o colles de sis membres sortint d'ofici (Noves de Segre i Peramola). No obstant, sempre es va poder obtenir la informació individualitzada i separada de cada informant. No sempre els acompanyants eren informants.

El percentatge d'entrevistats per municipi va oscil·lar entre el 0,1 i el 28,5% de la població municipal. Els municipis amb el nombre d'habitants més alt i més urbans (la Seu d'Urgell, Oliana i Organyà) van presentar uns percentatges més baixos, entre el 0,1 i el 0,8%. El percentatge d'entrevistats més alt es trobava al municipi de les Valls d'Aguilar (28,5%).

Aquest treball va començar el juliol de 2009 i es va acabar el desembre de 2023. A la Figura 10, hi consta el nombre anual d'entrevistes.

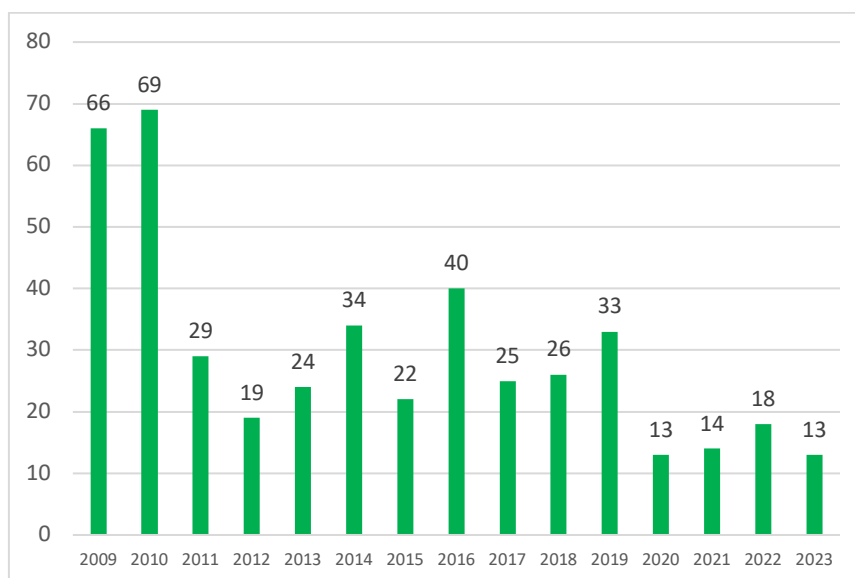

Figura 10. Evolució del nombre anual d'entrevistes realitzades a l'Alt Urgell.

4.2. LES ENTREVISTES ETNOBOTÀNIQUES

4.2.1. CARACTERÍSTIQUES DE LES ENTREVISTES

Davant de cada possible informant, l'entrevistador es va presentar i li va explicar que s'estava realitzant un estudi sobre el coneixement i l'ús de les plantes a l'Alt Urgell, abans de començar l'entrevista i esperant el vistiplau de participació per part de l'informant per a tot allò relatiu a les entrevistes, l'enregistrament, les fotografies i l'ús de les informacions, hem adoptat els criteris d'ètica de la International Society of Ethnobiology (2008).

L'entrevista era la primera trobada en la qual hi havia traspàs d'informació de la o de l'informant a l'entrevistador. D'entrevista, sols en va constar una per a cada informant, que és la primera que va tenir lloc. També es va recollir el nombre i el temps invertit de retrobaments físics, trucades telefòniques i contactes per correu electrònic o per WhatsApp que van tenir lloc posteriorment amb els informants.

El contacte (o els contactes) posterior amb els informants va ser per a aclarir temes relacionats amb les entrevistes o per a realitzar sortides botàniques. El temps de contacte amb els informants inclou el temps de l'entrevista (primer contacte) i els temps d'altres contactes posteriors. Hi va haver una mitjana de 2h 30' invertit en cada informant.

Per a les entrevistes, es va utilitzar qüestionari tipus obert o semiestructurat (Fresquet, 1994). D'entrada, no es va realitzar una entrevista estructurada, sinó que es va deixar que l'informant expliqués de manera lliure el seu coneixement etnobotànic. Es tractava més d'un relat que d'una entrevista. D'aquesta manera, l'informant exposava el seu coneixement, sense alterar el contingut i l'ordre en què l'explicava. Si l'informant es desviava de l'objectiu de l'estudi, es redreçava de manera respectuosa. En el cas que

l'informant no disposés de discurs propi, es seguia una altra entrevista semiestructurada o enquesta (Fresquet, 1994), amb preguntes com:

1. Plega o ha plegat herbes? Quines?
2. Té herbes a la farmaciola? Quines?
3. Fa servir herbes per als menjars, a la cuina?
4. Mena hort? Quines verdures hi té?
5. Fa feines a l'hort o al camp
6. Repàs d'alguns mals i malalties (seguint un cert ordre anatòmic)
7. Fa o li han posat pegats, pomades, ungüents?
8. Fa o pren xarops?
9. Altres remeis
10. Oracions
11. Coneixença de trementinaires
12. Coneixença de curanderos

La majoria d'entrevistes (97,8%) es va realitzar directament amb els informants. Tan sols deu (2,2%) informants, per diferents motius –algunes vegades coneguts i altres desconeguts–, no es van entrevistar de manera directa, sinó a través d'una tercera persona, ja sigui familiar (set a través dels fills -Anserall-, Josa de Cadí, Mirambell, Montan de Tost, Sellent de Nargó, Vilarubla-, de la parella -Ossera-), veïns o persones que coneixien (-Perles i el Pitarell-).

Va haver-hi cinc entrevistes (1,1%) que es van realitzar íntegrament per telèfon: una informant de Carmeniú, una informant de Cortiuda (Peramola), un informant de Guils del Cantó, dues informants de les Valls de Valira: una d'Aós de Civís i l'altra de Farrera dels llops.

Va haver-hi entrevistes realitzades tant a l'interior de les cases com a fora. En el segon cas, els llocs més freqüents van ser davant de les cases (38,4%) o pels voltants del poble (12,8%), al menjador de les cases (19,1%) i altres llocs 29,7%.

Les hores de les entrevistes, en general, van respectar l'hora dels àpats. Les franges horàries van ser de 9 a 13 i de 16 a 21 hores. Va haver-hi una excepció (cal Baró de Berén, on es va acabar a les 23h 30').

La majoria d'entrevistes (96,2%) van tenir lloc en els diferents municipis de la comarca de l'Alt Urgell. Sols molt poques (3,8%) van tenir lloc fora de la comarca d'estudi: una a Lles (Cerdanya), una a Barcelona (Barcelonès), una a Girona (Gironès), dues a Gósol (Berguedà), una a Lleida (Segrià), dues a Manresa (Bages), tres a Odèn i una a Pinell de Solsonès (Solsonès),

dues a Ponts (La Noguera), una a Queralbs (Ripollès), una a Sabadell (Vallès Occidental) i una a Sant Julià de Lòria –Andorra–.

El 52,4% dels informants va ser entrevistat un sol cop i el 47,6% van ser entrevistats i contactats més d'una vegada. Amb alguns informants amb característiques específiques i per diferents motius, com van ser petició de dades sociodemogràfiques, confirmació o recol·lecció de mostres botàniques, explicacions més acurades sobre alguns aspectes etnobotànics, vocabulari etnobotànic, recollida bibliogràfica o fotogràfica, revisió d'oracions per a guarir o senzillament pel fet de ser informants amb més vocació (amb més coneixements, més motivats o que disposen de més temps) per a explicar temes sobre les plantes, es van realitzar més contactes o cites (entre parèntesi el nombre de contactes): Ramon d'Ars (21); Miquel de la Guàrdia d'Ares (46); Maria i Ramir d'Ogern (32); Angelina de Perles (41); Carmen del Pont de Bar (10); Antonio del Querforadat (12) i Benet de Taús (99).

La mitjana d'entrevistes i contactes posteriors per a cada informant va ser de 2,8 i la mediana d'1. El més recontactat va ser un informant de Taús (Benet) amb 99 cites.

4.2.2. RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

Com s'ha dit anteriorment, en general, les entrevistes es van realitzar de forma directa, o sigui davant de l'informant, de presència física. Normalment es va utilitzar paper i llapis o bolígraf per a anotar el que els informants anaven relatant o explicant; màquina de fotografiar o telèfon mòbil per a fer fotografies de plantes o material etnobotànic i gravadora (les oracions es van gravar, pel fet de que els informants se les solien saber de memòria i de forma ràpida i per no haver de fer-los-ho repetir).

En algunes ocasions, també es van utilitzar el telèfon i el WhatsApp (ja sigui amb missatges escrits, àudios o fotografies), que van complementar les dades aportades, per a demanar informació que va caldre o per a aclarir alguns dubtes que hi hagués hagut.

Alguns informants van adoptar un paper actiu en aquest treball, tot telefonant, donant pistes significatives del lloc on trobar algunes plantes, i confirmant les plantes recollides pels entrevistadors d'aquest treball, entre altres.

La recollida de dades sociodemogràfiques (nom, primer cognom, segon cognom, professió, data de naixement (o edat), lloc i municipi de naixement i lloc i municipi de residència) de l'informant, va ser al principi (si l'ambient era informal) o al final de l'entrevista (si l'ambient era més formal).

Si es desconeixien aquestes dades, o alguna d'elles, dels informants i no va haver-hi la possibilitat de preguntar-los-ho directament, es va contactar amb familiars o veïns, es van utilitzar el WhatsApp, la

guia de telèfons, alguns llibres (Mitjana, 2014; Obiols, 1995a, 1995b, 1997), alguns censos electorals, papers oficials publicats dels mateixos municipis o de la Diputació de Lleida i la xarxa d'internet.

4.3. RECOL·LECCIÓ I IDENTIFICACIÓ DE LES MOSTRES

Sempre que ha va ser possible, es va realitzar una sortida botànica. De manera no sistemàtica, isi l'estat de salut de l'informant ho permetia i aquest disposava de temps, es solia proposar una sortida. A vegades, als informants els agradava ensenyar algunes plantes. Calia disposar de temps.

La sortida botànica suposava una sortida activa de l'informant i l'entrevistador per a veure, almenys una planta. El lloc de la sortida sempre era escollit per l'informant. Solia ser als voltants de la casa, a l'hort (almenys el 25,6% d'informants disposaven d'hort), al jardí, al prat, al camp o al bosc, i a vegades s'havia fet una sortida més enllà per a cercar espècies específiques esmentades.

El nombre d'informants amb almenys una sortida botànica va ser de 128, la qual cosa suposa un 28,8% dels informants. Amb alguns informants (Angelina, Perles; Benet, Taús; Ramir, Ogern; Rosa, Sant Mer; Antonio, el Querforadat), va haver-hi més d'una sortida.

En algunes ocasions (3,1%) (Angelina, Perles; Rosa, Sellent de Nargó; Maria Carme i Antonio, els Prats de Nargó; Carmen, Romanins; Ramir i Maria, Ogern, Leonor i Antonio, el Querforadat; Carme, Castellar de Tost; Rosa de Sant Mer; Celestina, els Castells; Teresa, Bellpui; Rosa, Coll de Nargó; altres), si no estava previst fer cap sortida botànica, es van plegar plantes molt determinades, a vegades prop dels domicilis dels informants, abans de l'entrevista, per a ensenyar-les als informants. Els casos en què es van apropar les plantes als informants no es van considerar 'sortides botàniques'.

Alguna vegada, a partir de la lectura de la bibliografia de l'Alt Urgell, es van obtenir fitònims, com el "borrissol", que els informants no havien evocat, pel fet de no haver-ho visualitzat o recordat.

El primer pas per a una bona determinació taxonòmica va ser observar la planta. Això no sempre va ser possible. Al principi, els informants podien donar un reguitzell de fitònims dels quals, si no era possible observar o obtenir-ne material, se'ls podia demanar que realitzessin unes descripcions amb trets bàsics de les plantes.

Per a segons quins tàxons, la simple verbalització dels fitònims feia possible una relativament ràpida i fàcil identificació, des de l'alzina al romaní.

Observant científicament les plantes, visualitzant fotografies que es trobaven en cartells, llibres o revistes, realitzant fotografies o com a fruit de les descripcions que podien fer els mateixos informants de les plantes, a vegades es podien deduir alguns tàxons. L'entorn (població de referència) on vivien els informants, podia ajudar era possible explorar la distribució dels tàxons segons recullen els mapes del Banc de Dades de la Biodiversitat de Catalunya (BDBC) (<http://biodiver.bio.ub.es/biocat/>; consultada

el 08/05/2024), de Flora Catalana (<https://floracatalana.cat/drupal843/node>; consultada el 08/05/2024) i de flora del Pirineu (POCTEFA) (<http://www.florapyrenaea.com/florapyrenaea/index.jsp>; consultada el 08/05/2024), tot observant la coincidència o no, el domicili dels informants amb el lloc on es troben les plantes segons aquests mapes.

La primera obra de referència, tant per a una aproximació taxonòmica inicial com per a la determinació dels tàxons, va ser la "Flora manual dels Països Catalans" (Bolòs *et al.*, 2005).

Les mostres botàniques provenien dels informants (farmaciola, cuina, testos) o de les sortides botàniques (jardí, hort, al voltant de la casa, camps, boscos) el mateix dia de l'entrevista o amb posterioritat (sortides botàniques programades).

Algunes plantes es van esmentar o que es van assenyalar a dit pels informants, i no de totes aquestes es van obtenir mostres botàniques. No de totes les plantes esmentades o assenyalades pels informants es van obtenir mostres botàniques.

A vegades les mostres no procedien dels informants, sinó que van ser recollides pels investigadors, a partir del lloc que esmentaven o el lloc on vivien els informants, com per exemple i sobretot, la cua de cavall, la freixera, la malva, l'ordiga i el roure.

La major part de les mostres que es van recollir o obtenir per altres conductes van ser premsades, assecades i presentades en un full de diari com a plec d'herbari. En alguns casos (mostres recollides incompletes pel que fa a parts de plantes o mostres parcials provinents d'informants) es van premsar igualment o es van mantenir seques com ja ens havien arribat. Finalment, també s'ha obtingut algun fong, que s'ha deixat assecar a l'aire. Les mostres de qualsevol dels tres tipus esmentats van ser identificades amb etiquetes que incloïen dades com número de codi (quatre números i dues lletres AU - Alt Urgell-), el nom popular, el nom científic proposat, nom i cognoms del recol·lector, lloc, municipi i data de recollida.

Els materials vegetals testimoni d'aquest estudi han estat dipositats a l'herbari BCN, del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona, ja sigui a la col·lecció general (BCN) o a la d'etnobotànica (BCN-E), en el primer cas pel que fa als plecs convencionals i en el darrer cas per als segon i tercer tipus de mostra esmentats. A més, duplicats d'una bona part dels materials han estat dipositats a l'herbari BC, de l'Institut Botànic de Barcelona (CSIC-CMCNB).

Com a resultat de sortides botàniques amb els informants que van tenir lloc abans de l'any 2016, es van fotografiar plantes (Arcavell [30] i Oliana [1]), es van fotografiar herbaris (Arcavell [36], Ars [15], Asnurri [1] i Berén [1]) i se'n van escanejar (Banyeres [23], la Bastida d'Hortons [10], la Guàrdia d'Ares [21], Josa de Cadí [15], el Pont de Bar [74] i Taús [80]), materials que van estar molt útils ja que es tractava de material previ a l'inici de la tesi, amb entrevistes úniques i que algunes ja no es van poder repetir.

4.4. TRANSCRIPCIÓ DE LES ENTREVISTES

Tot el material recollit, ja sigui en paper, gravat o fotogràfic, fruit de les entrevistes o relats dels informants va ser transcrit a l'ordinador, tot utilitzant *Microsoft Office Word* 2016, respectant l'ordre i el vocabulari que van emprar els informants. Per a cada entrevista o contacte posterior es va obrir un nou arxiu, tot registrant la data i la localitat on va tenir lloc.

Tota la informació possible es va entrar a la base de dades en línia interna del nostre grup de recerca: <http://gestio.etnobotanica.cat> o <http://gestio.etnobotanica.cat/index.php>. Tant les dades sociodemogràfiques dels informants com reports la informació de noms i usos que van esmentar van entrar-hi.

Les dades sociodemogràfiques dels informants van entrar a "Gestió d'informants": noms i cognoms, professió, any de naixement, sexe, lloc de naixement, municipi de naixement, lloc de residència i municipi de residència. Hi havia un apartat "Notes", en el qual hi constaven els noms populars dels informants, els noms de les cases on havien nascut, on vivien o els vincles socials dels informants amb aquest treball. Un cop se'n va haver entrat totes les dades, la base va crear un codi **Id** per a cadascun dels informants.

La informació relacionada amb l'etnobotànica entrava a "Gestió d'entrevistes". Es recollia la data de l'entrevista, el municipi que ha tingut lloc l'entrevista, la comarca a la que pertany aquest municipi, la durada de la mateixa (en minuts o hores) i un apartat "Notes", per si calia comentar alguna qüestió relacionada amb l'entrevista. Quan s'hi entrava aquestes dades, la base creava un codi **Id** de l'entrevista per a cadascun dels informants. Es desplegaven quatre nivells: A) Autors (noms i cognoms dels entrevistadors), B) Informants (nom i cognoms dels informants), C) Tàxons i D) Barreges. Aquests apartats contenien respostes o epígrafs de caràcter tancat en desplegable (D) i espais oberts, en els quals es podia escriure lliurement la informació (O).

Pel que fa als tàxons, es desplegaven set apartats:

- 1) Noms populars: noms populars i les seves transcripcions fonètiques
- 2) Usos medicinals: part de la planta (D), malaltia (D), forma farmacèutica (D), destinació (D), efectes secundaris (D), posologia (O), preparació (O), descripció (O) i observacions (O)
- 3) Barreges medicinals: part de la planta (D), malaltia (D), forma farmacèutica (D), destinació (D), efectes secundaris (D), posologia (O), preparació (O), descripció (O) i observacions (O)
- 4) Usos alimentaris: part de la planta (D), alimentàries (D), consumició (D), destinació (D), descripció (O) i observacions (O)
- 5) Altres usos: part de la planta (D), finalitat (D), descripció (O) i observacions (O)

- 6) Toxicitat: part de la planta (D), grau (D), via (D), ús medicinal (D), per a animals (D), tipus (O), descripció (O) i observacions (O)
- 7) Altres observacions: descripció (D) i observacions (O)

Quant a les barreges, es desplegaven cinc apartats:

- 1) Dades de la barreja (nom i data de l'entrevista)
- 2) Informants (noms i cognoms)
- 3) Ingredients: tàxon (D) i Part (D)
- 4) Usos medicinals: malaltia (D), forma farmacèutica (D), destinació (D), efectes secundaris (D), posologia (O), preparació (O), descripció (O) i observacions (O)
- 5) Usos alimentaris: alimentàries (D), consumició (D), destinació (D), preparació (O), descripció (O) i observacions (O).

4.5 CONSIDERACIONS SOBRE ELS EPÍGRAFS

En general, si els informants no coneixien els noms d'algunes les plantes ni cap ús d'elles, aquestes no van poder entrar en el catàleg. Excepcionalment, el coneixement visual d'algunes plantes al qual va associat alguna informació, com per exemple *Sempervivum tectorum* per la Roser d'Arfa (planta de test) o *Tribulus terrestris* per la Ramona de la Clua (feia unes punxes molt considerables), encara que no coneixien ni nom ni usos, s'hi vincula un coneixement etnobotànic i, per tant, aquestes plantes entren al catàleg.

Si l'informant coneixia el nom de la planta i el lloc on es podia trobar una planta, tot i que no les identificarien ni tampoc en coneixen els usos, es va considerar coneixement etnobotànic. Tenint en compte que el nom de la planta no era polisèmic, es va poder entrar al catàleg, per exemple la tora de l'Antonio de Cava, la ruda a Sisquer, el te de roca a Adraén i el peucrist a Cornellana. Si el nom de la planta era polisèmic, però, no es va entrar cap tàxon al catàleg (per exemple, l'herba prima del Cisco de Romanins).

Sols es va tenir en compte el coneixement etnobotànic dels informants, ja sigui el nom de la planta, els usos que se'n fa o alguna altra informació etnobotànica associada. Així, el desconeixement etnobotànic, per exemple una planta que coneixia l'informant, però sense nom ni usos, no entrava en el catàleg i per tant no es troba a l'anàlisi.

Si els informants van anomenar fitònims en llengua catalana i en llengua castellana per a una mateixa planta, es va prendre en consideració preferentment els noms en català. Si els informants sols esmentaven un o alguns fitònims en castellà, es van tenir en compte aquests.

Les plantes que van esmentar els informants com a flor de barballó, flor de bardissa, flor de bonabre, flor de corner, flor de cornera, flor de cucut, flor de lloenga, flor de manabre, flor de monabre, flor de panical, flor de pi, flor groga del pi, flor de ramiol, flor de tell, flor de til·la, flor de sabuc, flor de saüc i flor de saüquer van entrar al catàleg sense el mot "flor" que el precedeix.

Les plantes que van esmentar informants com a fulla de noguer, fulla de noguera, fulla del noguer van passar a noguer o noguera. Les plantes que van esmentar com a fulla de fetgera, fulla de pi i fulla de rosa van entrar al catàleg sense el nom "fulla" que el precedeix.

Hi havia alguns informants que componien alguns noms de plantes posant al davant el mot "herba": per exemple herba blava, herba de mata, herba felera, herba fetgera, herba foradada, herba prima, herba sanguinària, entre altres. Es van respectar i es van entrar al catàleg tal com ho van verbalitzat els informants.

El report era el cos d'informació, informe o notícia. Per exemple, el timó (report de nom1) per a la inflamació de la boca (report d'ús 1); el timó (report de nom 1, sempre que no sigui un altre informant) es posa a les sopes (report 2), etc.

Es va considerar una barreja quan es prenen dos o més elements d'origen vegetal, a la mateixa preparació i de manera simultània, per al mateix mal o per al mateix aliment.

En alguna ocasió algun informant va expressar que no recordava amb certesa o presentava un dubte, sobretot en els usos, per a algunes dolences, en els ingredients d'alguna barreja de plantes o en algun ingredient d'una barreja. En principi, no es va posar en dubte, no es va entrar com a dubte i es va entrar la informació que van expressar.

4.6. PROCESSAMENT I ANÀLISI DE LES DADES

El processament de dades va permetre obtenir dades generals sobre la població informant (grup d'edat, sexe, professió, llocs i municipis de naixement i residència). També es van obtenir el nombre i mitjana de plantes i barreges que coneixen els informants. A més, aquesta fase va permetre sistematitzar i ordenar la informació etnobotànica procedent del catàleg.

Anàlisi de dades

Les anàlisis estadístiques descriptives i l'etnobotànica quantitativa es van realitzar mitjançant Excel (Microsoft Excel 2016). Per a l'anàlisi dels resultats, s'han usat els reports d'ús (d'ara endavant, UR) com a unitat d'anàlisi (Vandebroek et al., 2008). A més, amb l'objectiu d'avaluar l'estat del coneixement, es van aplicar alguns índexs etnobotànics: 1) l'índex d'etnobotanicitat (EI; Portères, 1970), el quocient entre el nombre de tàxons vegetals utilitzats (n), i el nombre total de tàxons vegetals que constitueixen la flora del territori (plantes autòctones) (N), expressat en percentatge, per tal de tenir una idea general de la rellevància de aquestes plantes a la zona considerada; $[EI=(n/N)*100]$ 2) factor de consens

d'informants (FIC; Trotter i Logan, 1986), que és la relació entre el nombre d'UR menys el nombre de tàxons de plantes utilitzats (n) i el nombre d'UR menys 1, per tal d'avaluar la coherència o robustesa dels coneixements tradicionals sobre infecció i infestació al territori $[FIC = (UR - n) / (UR - 1)]$.

4.7. RESULTATS FORA DE CATÀLEG

Tota la informació d'elements etnobotànics no determinats a nivell específic, sinó només genèric (*Gènere* sp.), va poder ser buidada igualment a la base de dades en línia. Per contra, les dades dels materials del quals no es disposa de plec d'herbari (que, doncs, no van poder ser determinats) o quan no es van disposar de plecs d'herbari, es van presentar com a resultats fora del catàleg.

En aquest apartat es van incloure, en unes taules, noms populars, noms científics, poblacions de referència, nombre de vegades i usos que han estat reportats pels informants respecte a les algues, els fongs, els briòfits i els líquens.

També es van incloure en aquest punt dos apartats monogràfics de la informació recollida del món dels raiers i del món de les trementinaires.

En els resultats, fora del catàleg en línia, totes les informacions s'acompanyaven amb el nom de l'informant i la localitat de referència, entre parèntesi.

Glossari

Es va recollir un glossari de mots relacionats directament o indirectament amb l'etnobotànica, la medicina i la veterinària populars, que presentem a l'Annex 5.

Acrònims i altres abreviacions

Els acrònims i altres abreviacions utilitzats en aquesta tesi són els següents:

a	Anys.
ACAU	Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell.
ANA	Arxiu Nacional d'Andorra.
BCIL	Bé cultural d'interès local.
BDBC	Banc de Dades de la Biodiversitat de Catalunya.
CCAU	Consell Comarcal de l'Alt Urgell.
CEPIP	Càtedra Educació Patrimoni Immaterial dels Pirineus.

cf.	<i>Confer.</i> Consulteu.
com. pers.	Comunicació personal.
CMCNB	Consorci Museu de Ciències Naturals de Barcelona.
CREAF	Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals.
CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques.
DARP	Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.
DEM	Diccionari Enciclopèdic de Medicina (Enciclopèdia Catalana).
EC	Enciclopèdia Catalana.
ECA	Escola de capacitació agrària.
EFAUSA	Explotacions Forestals de l'Alt Urgell SA.
EIN	Espai d'interès natural.
EMD	Entitat Municipal Descentralitzada.
ENP	Espai natural protegit.
ESO	Educació Secundària Obligatoria.
EtnoBioFiC	Biosistemàtica, filogènia & citogenètica moleculars de plantes Etnobotànica dels Països Catalans.
FTM	Farinera de la Trobada (Montferrer).
g	Gram (unitat de pes).
GEC	Gran Enciclopèdia Catalana.
GGCC	Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
h.	Habitants.
ha	Hectàrees.
IBB	Institut Botànic de Barcelona.
ICGC	Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.
ICONA	<i>Instituto Nacional para la Conservación de la Naturaleza.</i>
IDESCAT	Institut d'Estadística de Catalunya.

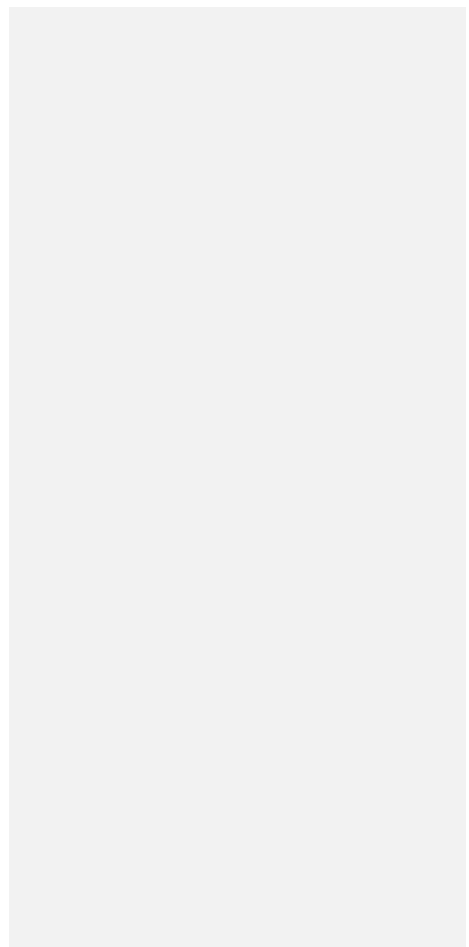
IEC	Institut d'Estudis Catalans.
IEFC	Inventari Ecològic i Forestal de Catalunya.
IPAAU	Inventari del Patrimoni Arqueològic de l'Alt Urgell.
IRTA	Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries.
kg	Quilogram.
km	Quilòmetre.
l	Litre.
m	Metre.
Mn.	Mossèn.
MP	Museu del pagès. Cal Serni (Calvinyà).
MRCN	Museu dels raiers de Coll de Nargó.
MT	Museu de les Trementinaires.
MVVM	Museu de la vinya i del vi de muntanya.
POCTEFA	Programa INTERREG V-A Espanya-França-Andorra.
POWO	<i>Plants of the World Online.</i>
RCP	Residències Cases de Pagès.
RITSA	Recursos i iniciatives Tuixent SA.
s	Segon (unitat de mesura de temps).
s.	Segle.
s.a.	<i>Sine anno</i> , sense any [d'edició].
s.d.	<i>Sine die, sine data</i> , sense data, sense any [d'edició].
sic	L'adverbi sic (del llatí <i>sic</i> , <i>així</i> , abreviatura de <i>sic erat scriptum</i> , <i>així fou escrit</i>) s'utilitza en els escrits, generalment entre parèntesis per a indicar que la paraula o la frase que el precedeixen és literal, encara que pugui semblar incorrecta (Gran Diccionari de la Llengua Catalana. Barcelona. Grup Enciclopèdia Catalana.). Els noms de les cases transcrits segons la grafia observada, haurien d'incloure després del nom, les sigles (sic).

SMC	Servei Meteorològic de Catalunya.
sp.	<i>Species</i> (espècie). Després del nom d'un gènere, n'indica una espècie indeterminada.
Termcat	Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana.
TFG	Treball Final de Grau.
TV3	Televisió de Catalunya, cadena de televisió pública de Catalunya.
UB	Universitat de Barcelona.
UNESCO	Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura.
vs	<i>Versus</i> (contra). Contraposat.
ZEC	Zona d'Especial Conservació.
ZEPA	Zona d'Especial Protecció per a les Aus.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

5.1. CATÀLEG ETNOFLORÍSTIC

Abies alba Mill. (pinàcies)

BCN 162366

NOMS POPULARS

Avet (1618, 1648, 1679, 1682, 1691, 1701, 1766, 1771, 1814, 1815, 1820, 1821, 1823, 1856, 1864, 1868, 1870, 1884, 1885, 1897, 1907, 2095, 2099, 2102, 2113, 2114, 2115, 2121, 2124, 2125, 2126, 2131, 2132, 2133, 2140, 2141, 2148, 2152, 2233, 2235, 2240, 2241, 2242, 2247, 2248, 2253, 2254, 2259, 2262, 2269, 2270, 2273, 2274, 2284, 2285, 2286, 2293, 2425, 2452, 2477, 2480, 2486, 2487, 2502, 2503, 2505, 2510, 2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2545, 2547, 2552, 2555, 2556, 2559, 2586, 2593, 2595, 2598, 2608, 2609, 2620, 2621, 2624, 2625, 2633, 2634, 2649, 2660, 2669, 2671, 2678, 2680, 2682, 2692, 3139, 3144, 3326, 3331, 3334, 3336, 3342, 3505, 3560, 3611, 3615, 3617, 3682, 3938, 3944, 4037, 4147, 4152, 4159, 4193, 4197, 4198, 4313, 4314, 4366, 4423, 4424)

Oli d'avet (producte) (1823, 1828, 1856, 1901, 2114, 2132, 2234, 2251, 2255, 2260, 2430, 2548, 2555, 2559, 2598, 2618, 2624, 3342, 3940, 3949, 4195, 4313)

Pinya d'avet (1683, 1697, 1699, 1828, 1898, 2094, 2097, 2117, 2123, 2158, 2496, 2498, 4195, 4390)

Reïna d'avet (2548)

Resina d'avet (3132, 4195)

Trementina (1648, 1701, 1767, 1814, 1828, 1856, 1859, 1864, 1901, 1904, 2109, 2113, 2117, 2121, 2122, 2123, 2124, 2135, 2141, 2241, 2251, 2253, 2255, 2277, 2285, 2286, 2293, 2425, 2430, 2503, 2547, 2548, 2555, 2608, 2620, 2621, 2633, 3132, 3328, 4193, 4195, 4197)

Tremintina (3615)

Trimentina (1814)

Trimintina (2132, 2262)

Trimintina de l'avet (2134)

Vet (2121, 2269, 2270)

USOS MEDICINALS

Estròbil

Antiasmàtic

FONT 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'asma. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Posar les pinyes senceres amb sucre roig i en un pot, a sol i serena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antibronquític

FONTS 1885, 2133, 2240, 2523, 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als bronquis [dit "bronquiús"] (2240). Antibronquític (3336). Per a la bronquitis (1885). Per als bronquis (2133, 2523). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern) (1885, 2133, 2240, 2523). Tintura alcohòlica (ús intern) (3336). Tisana (ús intern) (2133). PREPARACIÓ. A l'agost, collir pinyes d'avet, tallar-les a trossets, amb sucre blanc, deixar-ho a sol i serena. N'hi ha que hi posen conyac o whisky (2240). Licor "esperit d'avet": pinyes d'avet amb 125 mg de sucre i anisat de 25°, macerat durant uns mesos (3336). Posar les pinyes senceres amb sucre roig i en un pot, a sol i serena (1885). Fer-la bullir en aigua (2133). Es posen pinyes tendres en una botella amb sucre (2133). Pinyes d'avet amb sucre (2523). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les pinyes es pleguen a l'agost (2240). La pinya es plega el juliol i l'agost (2133).

Anticatarral

FONTS 1618, 1648, 1679, 1683, 1691, 1697, 1699, 1701, 1766, 1771, 1814, 1815, 1820, 1828, 1856, 1868, 1870, 1884, 1885, 1898, 1901, 2097, 2121, 2124, 2126, 2132, 2140, 2141, 2148, 2152, 2158, 2235, 2240, 2242, 2247, 2248, 2259, 2269, 2270, 2284, 2286, 2293, 2430, 2452, 2480, 2487, 2502, 2503, 2505, 2510, 2540, 2541, 2542, 2547, 2552, 2555, 2586, 2593, 2595, 2608, 2609, 2620, 2621, 2633, 2649, 2667, 2678, 2692, 3132, 3139, 3326, 3342, 3560, 3615, 3938, 4195, 4390, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS

FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1618, 1648, 1679, 1683, 1701, 1814, 1815, 1856, 1870, 1885, 1898, 1901, 2124, 2126, 2141, 2152, 2158, 2235, 2259, 2286, 2293, 2540, 2541, 2547, 3139, 3342, 3615, 4195, 4390). Per als constipats (1691, 1697, 1766, 1820, 1868, 2097, 2132, 2140, 2240, 2242, 2247, 2248, 2269, 2270, 2284, 2430, 2452, 2480, 2505, 2510, 2586, 3938, 4424). Per als refredats (1699, 2505). Per a quan està constipat (1771, 2152). Per al constipat [dit "encostipat"] (1884). Per al constipat. Per als constipats (2487). Per als constipats (2502, 2555, 2595, 2608, 2609, 2620, 2621). Per als refredats (2503). Per al constipat (2121, 2148, 2552, 2593, 2633, 2649, 2667, 2678, 3132, 3326, 3560). Per als constipats. Per als encostipats (2692). Per a les malalties d'hivern (3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern) (1618, 1648, 1679, 1683, 1691, 1697, 1699, 1701, 1771, 1814, 1815, 1820, 1828, 1856, 1868, 1870, 1884, 1885, 2097, 2124, 2126, 2132, 2140, 2141, 2148, 2152, 2158, 2240, 2247, 2248, 2259, 2269, 2270, 2284, 2286, 2293, 2430, 2452, 2480, 2487, 2502, 2503, 2505, 2510, 2540, 2541, 2542, 2547, 2552, 2555, 2586, 2595, 2608, 2609, 2620, 2621, 2633, 2649, 2667, 2678, 2692, 3132, 3326, 3342, 3560, 3615, 3938, 4195, 4390, 4424). Tisana (ús intern) (1701, 2141, 2259). Decocció (ús intern) (1766, 1820, 2152, 2235). Suc aquós fluid ensucrat (ús intern) (1898, 1901, 2593). Infusió (ús intern) (2124, 2505, 3342). Desconegut per l'informant / No consta (2242). Desconegut o imprecís (ús intern) (2121, 3139). PREPARACIÓ. Pinya d'avet trinxada a làmines fines i posar-hi sucre de canya dolç i anar fent sostres, posar-ho en un recipient de vidre i a sol i serena, anar-ho girant, durant tres mesos (3615). A l'agost, collir pinyes d'avet, tallar-les a trossets, amb sucre blanc, deixar-ho a sol i serena. N'hi ha que hi posen conyac o whisky (2240). Es pren un sirop de pinyes d'avet amb sucre o mel. S'ha de deixar a fer-se durant uns dos mesos (2293). Xarop de pinyes d'avet, amb sucre negre (2286). Xarop de pinyes d'avet o pinyes d'avet amb sucre (2269, 2270). Pinya d'avet amb sucre roig (2259). Aigua de les esclofolles de les pinyes d'avet (2259). Pinyes d'avet amb sucre (1618, 3560). Es fa un xarop [dit "jarabe" (castellà)]: omplés [dit "omplenes"] el pot amb pinyes i lo sucre roig (1648). En una cassola amb bastant sucre i es va remenant. Fa un suc (aiga de la pinya) (1679). Pinyes

d'avet (nombre imparell) amb sucre blanc; quaranta dies a sol i serena; coles el líquid (1683). Es fa un xarop posant les pinyes d'avet i sucre en un pot de vidre (1691). Pinyes d'avet amb sucre. Deixar-ho fins que es desfà (1697). Pinyes d'avet amb sucre morè (1699). S'ha de bullir l'aigua (1766). Xarop de pinyes d'avet: les pinyes d'avet partides i posades en un pot de vidre amb sucre morè o roig (1771). Xarop [dit "xirop"]: Es posen les pinyes d'avet amb sucre, a sol i serena (1814). Xarop de pinyes d'avet (1820, 2678, 3326). Aiga de pinya d'avet: la pinya tant pot ser verda com seca, cal bullir-la un ratet i afegir-hi sucre, perquè amarga molt (1820). Xarop de pinyes d'avet afegint-hi sucre (1828). Es posen pinyes d'avet amb sucre blanc. Es deixa 40 dies (1856). Pinyes d'avet amb sucre normal (1868). Posar pinyes d'avet amb sucre en un pot (1870). Posar dues pinyes verdes d'avet en un pot de vidre cobertes de sucre blanc (1884). Posar les pinyes senceres amb sucre roig i en un pot, a sol i serena (1885). Suc de pinya d'avet (1898). La pinya d'avet en un pot de vidre amb sucre; surt el suc. A l'hivern, també amb llet calenta (1901). Xarop fet amb pinyes d'avet (2097). Se'n fan infusions (2124). Per fer xarop, agafar pinyes d'avet tendres, posades en un pot de vidre, emplenat de sucre blanc i queda igol que la mel, de color vermell. Rebaixat amb aigua (2124). La pinya d'avet es posa en sucre i es fa un xarop (2126). Trenques les pinyes d'avet amb sucre blanc, dins un bidó (25 kg de pinyes i 5 kg de sucre) (2132). Xarop de pinyes d'avet amb sucre blanc (2140). En feien aigues (2141). Les pinyes amb sucre blanc (2141). Bullir les pinyes d'avet amb cervesa i mel (2152). Posar pinyes d'avet amb sucre (2152). Es fa xarop amb pinyes d'avet i sucre blanc (2158). S'esclofolla [dit "esburrufalla"] una pinya d'avet i se n'agafa un pessic i es posa dins un cassó amb aiga i bullit (2235). Posar en un gibrell un sostre de sucre, un sostre de pinyes i així anar alternant. A la serena (2247, 2248). Les pinyes dels avets tallades a rodanxes ben primes en un pot i posades amb sucre (2430). Amb les pinyes d'avet. Si el fas amb mel amb nou dies a sol i serena n'hi ha prou. Si el fas amb sucre (blanc o moreno), es necessiten quaranta dies a sol i serena (2452). Xarop amb pinyes d'avet i sucre (millor sucre roig) (2480). Pinya d'avet amb mel (2487). Feien xarop amb pinya d'avet amb sucre (2502). Trituren les pinyes

d'avet i les barregen amb sucre, millor sucre moreno (també potser sucre blanc) (2503). Fer aiga de pinyes (2505). Xarop de pinyes d'avet amb conyac, aigua i sucre (sucre blanc) (2505). Fer xarop amb pinyes d'avet (2510). Ficaven les pinyes dintre d'un pot i omplenaven amb sucre blanc (2540). Xarop de pinyes d'avet: agafar pinyes d'avet deixant-les nou dies a sol-serena amb sucre (millor amb sucre roig que amb sucre blanc) (2541). Les pinyes d'avet confitades amb sucre i d'aquest confitat en surt un xarop (2542). S'agafa pinya d'avet amb sucre, a sol i serena (2547). Avets balsàmics amb mel (1815). Feien xarops de pinyes d'avet (2586). S'han de collir les pinyes tendres i posar-les amb sucre blanc (2608). Xarop de pinya d'avet: les pinyes tendres de l'avet amb sucre blanc (2609). Les pinyes d'avet (no seques) s'han de trencar i posar-les amb sucre roig (capada de pinya, capada de sucre, successivament) (2620). Les pinyes d'avet (no seques) s'han de trencar i posar-les amb sucre roig (capada de pinya, capada de sucre, successivament). Quan es funive el sucre feia com una mel (2621). Fer una aigua [dit "aigo"] amb una pinya d'avet amb sucre blanc posada en un pot (2633). Xarop: posar pinyes d'avet vuit dies a sol i serena (2649). La pinya d'avet florida amb sucre candi. Una setmana a sol i serena (2667). La pinya d'avet amb sucre (millor sucre marró i si no en tens, sucre blanc) i després es barreja amb aiga (2692). Xarop de pinya: s'agafen les pinyes d'avet amb sucre roig (la darrera vegada ho ha fet amb sucre blanc) (2148). Pinya d'avet (2121, 3139). Xarop dels costipats. Les pinyes d'avet es posen en sucre blanc i es tape. El xarop es fa amb la resina de la pinya (2593). Pinyes d'avet amb mel o sucre. Posar una sostrada de sucre i una sostrada de pinyes d'avet. Ho posa dins una escorredora i a sota hi posa un pot o una olla i ja surt colat. Sols amb escalfor, no a sol i serena (2595). Les pinyes tendres de l'avet ficades en una botella omplenade de sucre (3132). Posar pinyes d'avet en sucre o mel (2552). Plegar les pinyes d'avet a l'agost, ja que es troben plenes de reïna i fer-les de patac: tallar-les, que s'obrin i posar-hi sucre negre (3938). Xarop amb les pinyes d'avet: capes de pinya i sucre, vuit, nou o deu dies (3342). Les pinyes seques d'avet s'esfullen (dins un pot de vidre) (3342). Les pinyes d'avet posades en sucre (1701). Bullida amb aigua (1701). La pinya d'avet es posa en sucre i es deixa macerar nou

dies a sol i serena, al balcó (4195, 4390). Xarop de pinya d'avet amb sucre (4424). **MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA.** Una culleradeta al dia (2480). Una cullerada (2503, 2552, 2608, 2609). Una cullerada de xarop amb aigua calenta (2542). Una cullerada de xarop (2595). Una cullerada de pinya fosa amb aigua (3132). Una cullerada al matí, migdia i vespre (2284). **EFFECTES SECUNDARIS.** Sí. **DESTINACIÓ.** Medicina humana. **OBSERVACIONS.** Les pinyes es pleguen a l'agost (2240). El sucre roig és més medicinal. Havia [dit "havi"] plegat pinyes d'avet (1648). Ull amb els diabètics (1683). Ho sap d'un tiet seu (1766). Les pinyes es troben a dalt de tot dels avets primis (1814). Les pinyes d'avet les anaven a buscar a coll de Jovell o a Cernerres (1820). No li va quedar bé i no n'ha fet més (1828). A Montanissell no en feven (2097). Les pinyes d'avet les anaven a cercar a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (2126). Les pinyes que es fan a dalt de tot de l'avet. N'hi ha que hi posen aiguardent, del sec (2132). D'avets, n'hi ha a Conflent (les Valls de Valira) (2140). En el cas que les pinyes siguin tenres. La mel és opcional (2152). Les pinyes d'avet les anaven a plegar a dalt de Cadí. Les pinyes es fan al cap de l'avet i s'han de plegar a la tardor (2152). Es pot guardar un any i tot (2480). Anaven a buscar pinyes d'avet a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (2503). Aquest xarop dura tres o quatre anys (2505). Havia anat a Sant Joan de l'Erm a buscar pinyes (2510). Ells no en feien (2540). Alerta que rebaixa (2541). Les pinyes bones són les que miren cap amunt i es troben a dalt de tot (1815). L'última vegada que en va fer, fa tres o quatre anys (2586). Li va explicar una persona Calbinyà (2633). La Consol no n'ha fet de xarop (2649). Per les pinyes d'avet anaven a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) i a Lles de Cerdanya (2678). A la muntanya de Bescaran hi ha avets (2595). Les pinyes s'han d'anar a buscar a Sant Joan de l'Erm (3326). El tio Salvador les agafava (2555). Ven pots de xarop de pinyes d'avet (2284). Quan guardàvem a Sant Joan de l'Erm, agafàvem pinyes d'avet, per a l'hivern (3938). Aquest xarop irrita una mica perquè és molt fort (1701).

Antiespasmòdic

FONT 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antiespasmòdic. **FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.** Alcohol destil·lat (ús

intern). PREPARACIÓ. Licor "esperit d'avet": pinyes d'avet amb 125 mg de sucre i anisat de 25°, macerat durant uns mesos. DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

Antigripal

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Agafar pinyes i fer un xarop amb la resina i posar-hi conyac. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 2529, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel mal de coll (2529). Per al mal de coll (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Es posen pinyes d'avet amb sucre, a sol i serena (2529). La pinya d'avet es posa en sucre i es deixa macerar nou dies a sol i serena, al balcó (4390). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2235. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. Per si et tallaves. Per als tallats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli d'avet: les pinyes d'avet posades en oli i el feien bullir. Es torne a la mitat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antituberculós

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per la tuberculosi. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Pinyes d'avet amb mel o amb sucre. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada al matí i al vespre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les pinyes bones són les que miren cap amunt i es troben a dalt de tot.

Antitussigen

FONTS 1771, 1815, 2233, 2259, 2273, 2529, 2598, 2667, 3336, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Antitussiu (3336).

Per la tos (1815, 2233, 2259, 2273, 2529, 2598). Per a la tos (1771, 4390). Va curar una gallina que tenia tos (2667). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcohol destil·lat (ús intern) (3336). Xarop (ús intern) (1771, 1815, 2233, 2259, 2273, 2529, 2598, 2667, 4390). PREPARACIÓ. Licor "esperit d'avet": pinyes d'avet amb 125 mg de sucre i anisat de 25°, macerat durant uns mesos (3336). Posar pinyets d'avet en un barrenyo culgada de sucre, nou dies al sol i a la serena. Colar-lo i posar-lo en pots (2273). Pinya d'avet amb sucre roig (2259). Xarop de pinyes d'avet: les pinyes d'avet partides i posades en un pot de vidre amb sucre morè o roig (1771). Es posen pinyes d'avet amb sucre, a sol i serena (2529). Amb mel o amb sucre (1815). Xarop de pinya d'avet: es talla la pinya i es posa en un pot amb mel, sucre blanc o sucre roig. La Pilar ho fa amb mel (2598). La pinya d'avet florida amb sucre candi. Una setmana a sol i serena (2667). Pinya d'avet amb sucre (2233). La pinya d'avet es posa en sucre i es deixa macerar nou dies a sol i serena, al balcó (4390). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària (3336). Medicina humana (1771, 1815, 2233, 2259, 2273, 2529, 2598, 4390). Medicina veterinària (2667). OBSERVACIONS. Les pinyes bones són les que miren cap amunt i es troben a dalt de tot (1815). En uns tres mesos el xarop ja està fet (2598).

Descongestiu nasal

FONT 1648. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a destapar lo nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Es fa un xarop [dit "jarabe" (castellà)]: omplés [dit "omplenes"] el pot amb pinyes i lo sucre roig. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El sucre roig és més medicinal. Havia [dit "havi"] plegat pinyes d'avet.

Expectorant

FONTS 2123, 2158, 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Expectorant (3336). Per a estossegar els nens (2123). Per al pit tapat (2158). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcohol destil·lat (ús intern) (3336). Infusió (ús intern) (2123). Xarop (ús intern) (2158).

PREPARACIÓ. Licor "esperit d'avet": pinyes d'avet amb 125 mg de sucre i anisat de 25°, macerat durant uns mesos (3336). De les pinyes d'avet se'n fa infusió. El xarop de pinyes d'avet per a endolcir la infusió (2123). Es fa xarop amb pinyes d'avet i sucre blanc (2158). **DESTINACIÓ.** Medicina humana.

Mucolític

FONTS 1864, 2233, 2678, 2692, 4193. **DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS.** Destape (1864). Destapa [dit "despeje"] el coll (2233). Quan estaves tapat dels bronquis [dit "bronquius"] (2678). Per al pit (2692). Per als bronquis [dit "bronquios"]. Per a destapar (4193). **FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.** Tisana (ús intern) (1864). Xarop (ús intern) (2233, 2678, 2692, 4193). **PREPARACIÓ.** Aiga de pinyes d'avet: es deixen assecar les pinyes (1864). Pinya d'avet amb sucre (2233, 4193). Xarop de pinyes d'avet (2678). La pinya d'avet amb sucre (millor sucre marró i si no en tens, sucre blanc) i després es barreja amb aiga (2692). **DESTINACIÓ.** Medicina humana. **OBSERVACIONS.** És amarganta (1864). Per a les pinyes d'avet, anaven a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) i a Lles de Cerdanya (2678).

No consta

FONTS 1682, 1821, 1823, 1864, 1907, 2115, 2117, 2131, 2132, 2152, 2241, 2496, 2498, 2505, 2634, 2682, 3505, 3617, 3944, 4147, 4366, 4423. **DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS.** Pinyes d'avet (3505). Per a endolcir les infusions o aigües (2682). **FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.** Xarop (ús intern) (1682, 1821, 1864, 2115, 2117, 2131, 2132, 2241, 2496, 2498, 2634, 2682, 3617, 3944, 4423). Desconegut per l'informant / No consta (1823, 1907, 2152, 2505, 3505, 4147, 4366). Decocció (ús intern) (1821). **PREPARACIÓ.** Collir pinyes amb un podall. Posàvem les pinyes trencades en un cubell amb sucre roig (3617). Pinyes d'avet per fer xarop (2131). Xarop de pinyes d'avet (1682, 2132, 2634). Posar pinyes d'avet amb sucre (1864). Capades de sucre i pinya d'avet (2115). La pinya d'avet amb sucre blanc, durant un any (2117). Oli d'avet: bullir les pinyes d'avet amb oli (2152). A l'agost, agafar les pinyes d'avet;

es posen en sucre roig i s'hi afegeix una copeta de conyac (2241). Anaven a buscar les pinyes al coll de Jovell. Posar capes de pinya amb sucre, les pinyes tallades a làmines: alternant una làmina de pinya i una làmina de sucre, en una cassola i deixada a l'eixida a sol i serena (1821). Les pinyes d'avet es posen en un pot en el que també hi posen mel (2496, 2498). Les pinyes d'avet fan trementina (2505). Xarop de pinya d'avet amb sucre blanc (2682). Fa xarop de pinyes d'avet amb sucre blanc. Deixa que es faci el xarop tot l'any (3944). Pinyes d'avet (4366). Pinyes d'avet amb sucre, quaranta dies a l'ombra (4423). **DESTINACIÓ.** Medicina humana. **OBSERVACIONS.** El problema es pujar als avets a collir les pinyes. Fèiem vuit o nou pots cada any (3617). Com que costava agafar-les, tallaven les capcines (3505). Actualment han patentat el xarop de pinyes d'avet (1682). Havia anat a plegar pinyes d'avet. Les pinyes d'avet es pleguen el juny, juliol i agost. Es troben al cap de dalt dels avets (1864). Ho sap de gent de la Seu d'Urgell. La Montserrat no té tradició (2115). Per agafar les pinyes d'avet tenien un ganxo llarg (2117). Li sembla que anaven a collir les pinyes el setembre (1821). D'avets n'hi ha cap al cap de serra de les Collades (entre els Prats de Nargó i Montanissell) (2634). De la seva padrina (2682). A Bar hi ha dos avets plantats (3944). A vegades anar a collir pinyes era arriscat, perquè t'has d'enfilar al capdamunt i només n'hi ha una (4147).

Orexigen

FONT 2254. **DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT.** Per quan no tenies gana. **FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.** Xarop (ús intern). **PREPARACIÓ.** Pinyes d'avet amb sucre roig: una salsada de pinyes, una salsada de sucre roig... Nou dies a sol i serena. En un pot de vidre. **MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA.** Una cullerada, dos cops cada dia. **DESTINACIÓ.** Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONT 3336. **DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT.** Digestiu (després dels àpats). **FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.** Alcohol destil·lat (ús intern). **PREPARACIÓ.** Licor "esperit d'avet": pinyes d'avet

amb 125 mg de sucre i anisat de 25°, macerat durant uns mesos. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 1815, 2273, 2274, 2505, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la bronquitis. Per a les coses del pit (2273). Per als pulmons [dit "palmons"] (2505). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern) (2273, 2274, 2505, 2545). Infusió (ús intern) (1815). PREPARACIÓ. S'agafa pinyes d'avet fresques, trossegades, es posen a macerar amb sucre i regalima el xarop (2545). Ficar els pinyetes en un cubell [dit "barreño" (castellà)] colgades de sucre, nou dies al sol i a la serena. Colar-lo i posar-lo en pots (2274). Posar pinyetes d'avet en un cubell [dit "barreño" (castellà)] colgades de sucre, nou dies al sol i a la serena. Colar-lo i posar-lo en pots (2273). Xarop de pinyes d'avet amb conyac, aigua i sucre (sucre blanc) (2505). Infusió: aiga balsàmica amb les pinyes d'avet, i després també amb mel (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquest xarop dura tres o quatre anys (2505). Les pinyes bones són les que miren cap amunt i es troben a dalt de tot (1815).

Salutífer

FONTS 2094, 2095, 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a reforçar (2254). És bona (2094, 2095). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern) (2254). Tisana (ús intern) (2094, 2095). PREPARACIÓ. Pinyes d'avet amb sucre roig: una salsada de pinyes, una salsada de sucre roig... Nou dies a sol i serena. En un pot de vidre (2254). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada, dos cops cada dia (2254). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Exsudat

Anticatarral

FONTS 1901, 2114, 2430, 2452, 2620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1901). Per al constipat. Per als constipats (2114). Molt bo per a no agafar el constipat a l'hivern (2430). Per

als constipats (2452, 2620). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (1901). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2114, 2430, 2452, 2620). Emplastre (ús extern) (2620). PREPARACIÓ. Llet calenta amb oli d'avet o trementina (1901). Oli d'avet. L'avet fa una bombolleta que era recollida amb una esquella (2114). Amb un palillo cap a la boca (2430). Oli d'avet (2452). Trementina. Te la pots penre amb sucre. Podem fer-ne com un anisset (2620). Trementina. Fer-ne pegats amb un drap o amb un paper (2620). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una goteta. Dos o tres gotetes, amb sucre (2114). Durant nou dies (2430). Dues gotes (2620). DESTINACIÓ. Medicina humana (1901, 2430, 2452, 2620). Medicina humana i veterinària (2114). OBSERVACIONS. El plegaven amb una esquella preparada. Anaven als avets de "la forestal", sobre Cassovall. El 28 d'agost, el pare anava cada any, a plegar trementina (1901). A les auvelles també (2114). Quedava enganxat a la boca (2430). Et queda enganxat [dit "enxapastrenat"] a la boca (2620).

Antiequimòtic

FONTS 1856, 2262. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una tampanada (2262). Per un cop (1856). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2262). Emplastre (ús extern) (1856). PREPARACIÓ. Feven pegats de trimintina (2262). Pegat de trementina (1856). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Als avets els feven una entallada i amb un bidó recolliven la reïna. N'havia plegat a Senyús (Cabó) (2262).

Antisèptic extern

FONTS 1901, 2254, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les pelades (2254). Per als talls. Desinfecta (1901). Per a les ferides. Per a les crivelles (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Oli d'avet (2254, 2598). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una gota (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb una esquella rascàvem les butllofes dels avets i així l'arbre no s'espatllava (2254). El plegaven amb una esquella preparada. Anaven als avets de "la

forestal", sobre Cassovall. El 28 d'agost, el pare anava, cada any, a plegar trementina (1901).

Antiulcerós (per a úlceres gàstriques)

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la llaga d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Oli d'avet. L'avet fa una bombolleta que era recollida amb una esquella. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb paciència.

No consta

FONTS 1828, 1864, 1870, 1904, 1907, 2113, 2117, 2124, 2152, 2598, 2633, 2658, 3334, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si trobe mal, s'agafa de veritat (1904). Cures per al bestiar, per a les auvelles (2113). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1828, 1864, 2117, 2152, 2633, 2658, 3334, 3615). Cataplasma (ús extern) (1870, 1907). Emplastre (ús extern) (1904, 2113, 2124). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2598). PREPARACIÓ. La trementina (3615). Oli d'avet (1828, 2598). Trementina (1864). En fèvem pegats i cataplasmes (1870). Anaven a plegar-la de les bosses dels avets; les punxaven amb una esquella (1904). Per a fer pegats (1907). Es fa una ferida als avets, surt la reïna (trementina) que agafaven amb una esquella. Fer pegats (2113). Sagnaven els avets per agafar trementina (2117). Trementina: se'n feven pegats (2124). Trementina d'avet (2152, 2658). La trementina surt de les butllofes de l'avet (2633). Trementina (3334). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer novenes amb una gota d'oli d'avet i una galeta, cada dia (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana (1828, 1864, 1904, 1907, 2124, 2152, 2598, 2633, 2658). Medicina veterinària (2113). OBSERVACIONS. Havia anat a plegar trementina (1864). Recollíem dels avets amb una esquella punxant les bombolletes (1870). Els de cal Claudi d'Ossera en plegaven (1907). La padrina d'Aós de Civís ho feve. Hi posava una lletera sota el tall. Cada dia n'anaven a plegar (2117). La trementina es fa als avets. Es va a plegar (2124). La trementina la treïven amb una esquella o millor amb un

estri com un embut. A la primavera. A Cadí (2152). La recolliven amb una esquella. Els avets es troben a partir de 1600 m. (pujant a Sant Joan de l'Erm per Canturri, de Tuixent a Josa i altres llocs) (2633). La bona és als avets. Portaven una esquetlla acanalada. L'avet fa unes betllofes o berrugues. Es punxa per sota i es plega trementina. Hi anaven cap a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (3334).

Per a les punxades

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si hi havia una punxada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un pegat de trementina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a purificar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n a la primavera, nou dies, amb una culleradeta de llet. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El plegaven amb una esquella preparada. Anaven als avets de "la forestal", sobre Cassovall. El 28 d'agost, el pare anava, cada any, a plegar trementina.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONTS 3331, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per un os trencat (3331). Per quan es trencava un os (4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Trementina. La plegaven amb una esquella (3331). Fer pegat (4195). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2480, 2503, 2545, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Netejava els pulmons (2545). Per als pulmons (2480). Per a les malalties d'hivern (3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2480, 2545, 3342). Emplastre

(ús extern) (2503). PREPARACIÓ. Oli d'avet: S'agafa d'un avet amb una esquella. Es pot beure o es pot menjar (2545). Oli d'avet amb sucre (2480). La trementina es treu dels avets tenres, pitxes les bombolles o borregues amb una esquella. Feven pegats de trementina posada en paper de xocolata ^dit "xicolata"]. Te'l poses al pit i després quan t'ha tret el mal, ja cau (2503). Oli d'avet (3342). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena amb una gota d'oli d'avet amb sucre a la mà (3342). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'oli d'avet l'arreglegaven amb una esquella. De la seva mare (2480). El seu germà Pepito en va recollir l'any 2009 (2503).

Per a treure espines

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per les punxes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La trementina és com una reina.

Per al panadís

FONTS 2122, 2255, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un rodadits (2255). Per als voltadits (3132). Per als rodadits (2122). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2255). Emplastre (ús extern) (3132). Cataplasma (ús extern) (2122). PREPARACIÓ. Tenien un potet de trementina a Torrent de Peramola i la van estovar al bany maria i amb un pedacet de cotó (2255). Resina de vet (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Anar a les borregues dels vets. Amb una esquella, rebentaven la borrega, pouaven la resina de vet o trementina que la posaven en una ampolla (3132). La trementina és com una reina (2122).

Per als esquinços

FONT 1856. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un esquinç. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de trementina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inflorescència

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2669, 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als pulmons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resina

Analgèsic

FONTS 1648, 1859, 2233, 2253, 2277, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor (1859, 2277). Mal d'ossos (2253). Per al ronyó. Per al genoll (1648). Per al dolor (2233). Si et feia mal al genoll, a l'esquena.. (2678). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (1648, 2277, 2678). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2253). Extret fluid (ús extern) (1859). Cataplasma (ús extern) (2233). PREPARACIÓ. Fer un pegat de trementina (2277). Trementina. La trementina surt de les bombolletes dels avets (2253). Per a fer pegats (1648). Oli d'avet (2233). Trementina. Un pegat es feia amb un tros de samarreta o un tros de vestit (2678). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Uns cons dies (2678). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Havia plegat trementina quan tenia deu anys. Cercàvem els avets grossos. El tronc de l'avet fa unes butllofetes o betllofetes tancades. Apretes la butllofeta i per sota hi poses una esquella buida o un pot amb un tall. A Sant Joan de l'Erm s'hi troben avets (2277). La trementina surt de les bombolles de l'avet (1648). No tots els avets fan oli. El collíem amb una esquella (2233). La trementina es fa dels avets. La verdadera trementina és d'avet (2678).

Antiartròsic

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'artrosi. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No tots els avets fan oli. El collíem amb una esquella.

Antibronquític

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. S'agafava paper d'estrassa, ben untat d'oli d'avet o trementina i enganxat al pit. S'agafava una gota d'oli d'avet o trementina, s'hi posava sucre a tot el vol i s'empassava. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatatarral

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. S'agafava paper d'estrassa [dit "escarassa"], ben untat d'oli d'avet o trimintina i enganxat al pit. S'agafava una gota d'oli d'avet o trementina, s'hi posava sucre a tot el vol i s'empassava. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidispneic

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si t'aufegaves. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. S'agafava una gota d'oli d'avet o trementina, s'hi posava sucre a tot el vol i s'empassava. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret fluid (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La cantarella de propaganda deia: "Oli d'avet i trementina, per al mal a la panxolina; trementina i oli d'avet, per al mal al meliguet".

Antireumàtic

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al reuma. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. En feven pegats amb paper d'estrassa (dit escrassa) (el de la xocolata). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Punxar les boletes amb una esquella de les petites de les ovelles els avets de Ras de Conques. El venívom a cal Sord (La Seu d'Urgell) a 1 duro l'unça.

Antisèptic extern

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides de les persones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat amb la resina de l'avet (pegat de trementina). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1648, 2131, 2241, 2595, 3948. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ramat (1648). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1648, 2131, 2241, 3948). Gotes (ús intern) (2595). PREPARACIÓ. Trimintina (2131). Trementina (2241). En fan boles i se les prenen (2595). Mal de panxa (3948). DESTINACIÓ. Medicina humana (2131, 2595, 3948). Medicina veterinària (1648). OBSERVACIONS. La trimintina de l'avet és la trimintina bona. Al juliol i a l'agost a plegar trimintina tot el dia amb una esquella ben gastada, arrabentar les bombolletes i ficar dins l'ampolleta. En un dia fas quatre onces. L'anaven a vendre a la farmàcia López o cal Mallol o Sunyer (2131). La trementina surt de les bombolles de l'avet (1648). La cantarella de propaganda deia: "Oli d'avet i trementina, per al mal a la panxolina; trementina i oli d'avet, per al mal al meliguet" (3948).

Per a treure espines

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una punxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. L'oli d'avet veritable surt dels avets. Plegat amb una esquella. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 1767, 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a tot (1823). Era molt utilitzada per tot (1767). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. L'oli d'avet de les bambolletes dels avets (1823). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Estròbil

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Aperitiu (abans dels àpats). OBSERVACIONS. Licor "esperit d'avet". DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Arrel

Altres informacions

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a encendre. OBSERVACIONS. La teia dels avets.

Estròbil

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Al menjador hi té pinyes d'avet pintades (platejades) per a fer maco.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2510, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Plegar pinyes d'avet (2510). OBSERVACIONS. Collien pinyes d'avet per a vendre (2555).

Inflorescència

Obtenció de mel

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les abelles, l'avet és el millor arbre per a fer tous. OBSERVACIONS. Alguna vegada hem vist que surt mel dels avets, perquè hi han fet el rusc.

Planta viva *in situ*

Altres informacions

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'estiu fa una ombra molt bona. S'hi pot fer migdiada.

Resina

Altres informacions

FONT 2425. OBSERVACIONS. A l'avet es feia una canaleta per a recollir la trementina.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2552, 2555, 2556, 4366. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Oli d'avet (2555). En diem trementina (2552). L'avet fa unes butllofetes i amb una esquella de les ovelles les punxaves i recollies l'oli d'avet (2556). Plegava oli d'avet (4366). OBSERVACIONS. Recollien l'oli d'avet de les butllofes que feia l'avet amb una esquella (2555). Amb un traste anava a punxar bosses de l'avet a l'estiu. En un dia en plegava 0,4 litres. En un any va fer 5 litres. Li van pagar 1000€/litre. A la vall de Cardó (4366).

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Jesús va fer nou o deu tous amb troncs d'avet i un xerrac va anar tallant pel mig i anar buidant, deixant un gruix d'escorça de dos dits.

Altres informacions

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a plegar reïna. OBSERVACIONS. A Ares (Cabó) hi ha avets amb regatera.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Teia dels avets per fer foc. Encenien foc als avets per sota i s'escalfaven després de la tempesta que anaven molls. Per això es troben avets molt grans morts.

Obtenció de fusta

FONT 4152.

Obtenció de mel

FONTS 2125, 2126. OBSERVACIONS. Dels avets vells podrits, en feien tous.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 1814, 1815, 1821, 1828, 1856, 1859, 1897, 2094, 2095, 2099, 2114, 2121, 2123, 2131, 2134, 2135, 2152, 2234, 2235, 2260, 2273, 2285, 2293, 2430, 2480, 2486, 2541, 2542, 2548, 2620, 2660, 2678, 2680, 3144, 3328, 3617, 3938, 3940, 4037, 4193, 4197, 4198, 4313, 4314, 4423. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Havia anat a plegar oli d'avet que es treia de les bombolles del tronc de l'avet amb una esquella (3617). OBSERVACIONS. Els avets es troben a l'aubaga (2131). Al bosc de Santa Magdalena [dit "Madalena"] hi havia un avet amb un forat que hi cabia un home dret a dins i així en cas de pluja es podia aixoplugar (2131). Els avets fan unes bosses i recollien la trementina amb una esquella (2293). El guardabosc portava les pinyes i algú feia el xarop (2285). A cal Gravador hi ha una taula de fusta d'avet amb quatre llargs d'avet, d'una llargada de 5 m i una amplada d'1 m, construïda el 1932 (2273). En portaven les trementinaires (2260). Anaven a buscar trimintina amb una esquella. La trimintina surt de pitjar los avets (3328). La trementina surt de les butllofes dels avets (1814). La trementina s'agafava gota a gota amb una esquella (1828). La Mª Àngels havia plegat oli d'avet (1856). De trementina, en recollive qui podí anar als avets a Ras de Conques (les Valls de Valira) (1859). Les pinyes es fan al capdamunt de tot (2095). Els avets es fan de mitja muntanya en amunt. Les pinyes es fan al capdamunt de tot (2094). Hi ha algun avet (2099). L'oli d'avet era car i no en prenia tant (2114). La trementina es plegava amb una esquella (2123). Era molt cara (2134). Recolliven la trementina punxant les berrugues que fan els avets amb una

esquella. Després la veníem a Organyà, a quatre pessetes la botella (2135). A Cadí, entre 1500 i 2000 m, hi ha avet (2152). Els avets es fan en llocs (dit puestus) freds com a dalt a Cadí, Artedó, Alàs, etc (2235). El Sergi havia anat a buscar pinyes amb el seu avi, Josep Tomàs, que l'havia vist pujar als avets com si res (1821). N'hi ha a la vall de Castellbò, allà dalt (1897). El Josep havia anat a l'agost a punxar els avets a Sant Joan de l'Erm i cap a la Vall d'Aran amb una esquella punxeguda (2430). D'avets n'hi ha a la serra del Verd i a la plana (2480). La trementina ve de l'avet (2541, 4197). Les pinyes d'avet són molt reïnoses (2542). L'any passat es va enfilar als avets balsàmics, sota la canal Baridana (Cadí), per agafar pinyes (1815). L'avet es troba a dalt de tot de la serra del Cadí (1815). A cal Marió (el Querforadat) tenen un avet balsàmic. Si no es trasplanta en la mateixa posició, l'avet es mor (1815). L'oli d'avet, s'arplegava amb una esquella. A la farmàcia López de la Seu d'Urgell t'en donaven 4000 pessetes/kg (1815). La fusta d'avet no es podreix mai, ni a dins l'aigua. El pont del diable de Martorell construït pels romans van trobar uns forats a la roca amb fusta d'avet (1815). L'avet no porta mai vesc (1815). Les pinyes d'avet a la Seu d'Urgell, les paguen a 1€ cada unitat (1815). El Ramon té molta fe amb la trementina (2620). La trementina es feve dels avets (2660). Sap que a sobre Rubió (Soriguera, Pallars Sobirà) també hi ha avets (2678). La trementina ve o surt de l'avet (2121). Anaven a buscar l'oli d'avet dels avets baixos. Llavors el colaven amb un drap (3940). El Josep anava a buscar pinyes a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (2486). Les pinyes d'avet es troben a dalt de tot (2486). Amb una esquella agafaven les gotes (3938). La trementina la feven les trementinaires, per allà a la Vansa (3938). Compraven oli d'avet a les trementinaires (2234). Tenen un avet de Santa Magdalena de Ribalera (Farrera, Pallars Sobirà) (4037). Anaven a plegar trementina amb una esquella punxant les bombolles dels avets (4193). Les trementinaires passaven per Taús a vendre oli d'avet (2680). Els avets que tenen són de Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) i de Sant Hilari Sacalm (la Selva) (4197, 4198). La trementina ve dels avets (3144). La reina d'avet surt fent una ferida a l'avet: sangrava i ho recolliven (2548). La gent de Cava remassava oli d'avet o trementina que es es remassava amb una esquella d'ovelles rebentant (punxant) les bellofes o butllofetes de l'avet. Un parent de l'Antònio, pel temps de la

guerra, en recolliva. A la farmàcia se'n podia comprar (2548). A Ares hi ha tres o quatre avets (4314). Aprofitaven quan les trementinaires eren a la Vall d'Aran per plegar oli d'avet (4313). La trementina és punxar els avets amb molta paciència [dit "pacència"] (1701). Punxaven i treien resina (trementina) i feven oli (4423).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Estròbil

- FONT 2657. Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2658. Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1884. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1885. Barreja 1 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2095. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2271. Barreja 2 entrevista 05/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2132. Barreja 2 entrevista 12/07/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2504. Barreja 2 entrevista 12/10/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2095. Barreja 2 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2552. Barreja 3 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2095. Barreja 3 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2552. Barreja 4 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2547. Barreja 4 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2095. Barreja 4 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2274. Barreja 5 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Flor

- FONT 2658. Barreja 2 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Lluc tendre

- FONT 2117. Barreja 3 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Abies pinsapo Boiss. (pinàcies)

BCN 169980

NOMS POPULARS

Avet pinsapo (2477)

Pinsapo (2477)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2477. OBSERVACIONS. A la plaça de la Guàrdia d'Ares hi ha un pinsapo.

Abutilon theophrasti Medik. (malvàcies)

BCN 162630

NOMS POPULARS

Herba de les estrelletes (1882)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. Li ha sortit a l'hort espontàniament.

Acer monspessulanum L. (aceràcies)

BCN 162356

NOMS POPULARS

Arce (castellà) (2682)

Auró (2625, 2692, 3144, 4314, 4554)

ALTRES USOS

Fulla vella

Elaboració d'obres artístiques

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Maria Teresa, la dona de l'Enric, embolcalla espelmes amb fulles d'auró.

Tija defoliada

Elaboració de bastons

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a penjar-hi les aurellanes. OBSERVACIONS. L'habitual era pelar el préssec vinyal, com si es pelés una taronja (penjar-lo en espiral). També es pot treure el pinyol quedant un forat central per a penjar-lo.

Tronc

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En feien llenya.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4554. OBSERVACIONS. El Julià explica que a Montanissell hi ha l'auró més gran de Catalunya.

Aconitum anthora L. (ranunculàcies)

BCN 169340

NOMS POPULARS

Tora (3617)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3617. DESCRIPCIÓ FETA PER L'INFORMANT. La flor és blanca.

Aconitum napellus L. subsp. *vulgare* Rouy et Fouc. (ranunculàcies)

BCN 162705

NOMS POPULARS

Herba tora (1815, 2125, 2487)

Tora (1821, 1824, 1868, 2117, 2127, 2131, 2132, 2251, 2257, 2258, 2452, 2523, 2548, 2555, 2598, 2618, 3617, 3938, 3944, 3945, 3949, 4193)

Tora blava (1815, 4423)

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONTS 1821, 1868. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Un home plegava la tora, l'assecava, la trinxava i en feve formatges com a raticides (1868). És verinosa. Les cabretes més petites en menjaven i després tenien diarrea i uns còlics (1821). GRAU DE TOXICITAT. Letal (1868). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna i externa (1868). Interna (1821). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (1868). OBSERVACIONS. Hi ha tora a Ras de Conques (1868).

Part aèria jove

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Intoxicacions. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. La tora es confon amb l'enciam de font.

Planta sencera

FONTS 1815, 2127, 2132, 2251, 2257, 2258, 2452, 2523, 2555, 2598, 2618, 3938, 3945, 3949, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És verinosa (2132, 2257, 2258). No és bona. És dolenta (2251). Mata! (2127). És tòxic (2452). Això mata (2523). És una planta verinosa (1815). Tòxica per a les cabres (2598). Algú va prendre tora i es va morir (2618). Per a palmar-la (3945). És tòxica

(3949). No la toqueu pas. Ni les bèsties se la mengen (2555). Si la toques et queda tot adormit (3938). La tora mata (4193). GRAU DE TOXICITAT. Letal (2127, 2132, 2257, 2258, 2523, 2618, 3945, 4193). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1815, 2257, 2258, 2598, 2618, 3945, 4193). Interna i externa (3938). TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. No (2555). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (2132, 2251, 2598). OBSERVACIONS. Saben d'uns francesos que van fer una aiga de tora i els va matar [dit "pellingar"] (2257, 2258). Les cabres menjaven tora i vomitaven però no es morien (2251). Li pots donar oli o llet per a vomitar (2132). N'hi ha a dalt a les muntanyes (2523). A Mardiscle (Montferrer i Castellbò) hi ha tora (3938).

Planta viva *in situ*

FONTS 2548, 3617, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És molt tòxica (2548). Les oelles que en mengen es moren (3617). Intoxicacions per confondre-la amb el coscoll (4309). GRAU DE TOXICITAT. Letal (3617). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (3617). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (3617). OBSERVACIONS. Una cosa curiosa és que el bestiar no la coneix (com la coneixem els humans) i no se la menja (2548).

Tija

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles i les cabres que en mengen, es moren. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna i externa. OBSERVACIONS. El 2018 a Andorra hi va haver una intoxicació per tora (la van confondre per enciam de font).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2131, 2132, 2257, 2258, 3617, 3944, 4193. OBSERVACIONS. Les cabres, si la pessiguen es moren. En canvi l'oella ja no es deixa enganyar (3617). Als patamolls d'Ars n'hi ha (2257, 2258). N'hi ha a Ras de Conques (2132). Al voltant d'Ars hi ha la "font de la tora" (2131). Coneix la tora de la vall de la Llosa (Lles de Cerdanya) (3944). Es troba a la muntanya (4193).

Actinidia chinensis Planch. (actinidiàcies)

BCN 162683

NOMS POPULARS

Kiwera (2117)

Kiwi (2121, 3139, 4411)

USOS MEDICINALS

Fruit

Laxant

FONTS 2121, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a anar de ventre (2121). Per anar de ventre (3139). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar un kiwi (2121, 3139). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fruit

Jocs i joguines

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els nois i les noies juguen a tirar-se els kiwis.

Achillea millefolium L. (compostes)

BCN 162790

NOMS POPULARS

Aigua de freixa (3427)

Camamilla (2234, 2503, 2548)

Camamilla borda (2548)
 Centfulles (1819, 2134, 2625, 2627, 2634, 2649, 2650, 3370)
 Cominassa (1830)
 Flor de Sant Joan (1824, 2117, 2259)
 Herba blanca (1815, 2128, 2130, 2258, 2546, 2560)
 Herba ca (1828)
 Herba de ca (1828, 2270, 2582)
 Herba de cent fulles (1677)
 Herba de cop (2121)
 Herba de milfulles (1815, 1903, 1904, 2095, 2121, 2122, 2126, 2259, 2541, 2613, 2678, 3139, 4197)
 Herba de pastor (2546)
 Herba de Sant Joan (1682, 1771, 1774, 1819, 1823, 1824, 2115, 2127, 2258, 2259, 2546, 2586, 2593, 2595, 2598)
 Herba de Sant Josep (2548)
 Herba de tall (1805)
 Herba del soldat (2123)
 Herba dels militars (2548)
 Herba dels soldats (2548)
 Herba mil·lenària (2667)
Herbe de Saint-Joseph (francès) (1819)
 Lladracà (2546)
Milenrama (castellà) (1809, 2117)
 Milflors (1821, 2546, 4307)
 Milfulla (2114)
 Milfulles (1701, 1765, 1815, 1819, 1824, 1825, 1828, 1864, 1882, 1902, 1903, 2114, 2115, 2117, 2121, 2126, 2138, 2233, 2235, 2250, 2254, 2269, 2425, 2477, 2482, 2541, 2545, 2548, 2549, 2560, 2593, 2598, 2608, 2609, 2613,

2621, 2625, 2640, 2645, 3138, 3144, 3323, 3328, 3336, 3342, 3546, 3615, 3617, 3645, 3940, 3945, 4129, 4147, 4148, 4159, 4423)

Milfulls (1699)

Ocaliac (4193)

Oleacata (castellà) (2548)

Oliacà (1618, 1648, 1679, 1680, 1682, 1683, 1699, 1701, 1702, 1703, 1704, 1706, 1765, 1766, 1767, 1768, 1771, 1808, 1812, 1814, 1815, 1816, 1819, 1822, 1829, 1853, 1855, 1856, 1859, 1864, 1868, 1870, 1881, 1884, 1885, 1899, 1904, 2121, 2123, 2124, 2125, 2127, 2131, 2132, 2133, 2134, 2136, 2138, 2146, 2148, 2153, 2158, 2233, 2239, 2240, 2242, 2251, 2260, 2261, 2263, 2265, 1818, 2271, 2272, 2273, 2274, 2280, 2281, 2283, 2284, 2286, 2369, 2425, 2451, 2477, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2486, 2496, 2498, 2499, 2503, 2504, 2510, 2529, 2540, 2541, 2542, 2548, 2560, 2569, 2571, 2586, 2598, 2608, 2609, 2619, 2621, 2638, 2640, 2644, 2645, 2652, 2655, 2656, 2657, 2658, 2661, 2667, 2669, 2671, 2678, 2680, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2693, 2694, 2697, 3139, 3251, 3320, 3326, 3343, 3427, 3546, 4147, 4160, 4403, 4418, 4423)

Oliacrà (2243, 2277, 2640)

Olicà (1826, 2250, 2269, 2270, 2479, 2547, 2598, 4185)

Olidecà (2152, 2242, 2270, 2480, 2569, 2571, 2596, 2597, 2661, 3336, 4197)

Talarida (2121, 2640, 2680, 3139)

Uliacà (2285, 2523)

Uriacà (3342)

Valeriana (2121)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Anticatarral

FONT 2128. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2115, 2425, 2480, 2593, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2115, 2425, 2480, 2593). Per a la panxa (2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha per la Freita. La coneix de l'infermera (2115).

Antitussigen

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 1825, 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a ajudar a pair (2274). Per pair (1825). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONTS 1618, 1896, 2274, 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'estómac (2274, 2480). És estomacal (1618). Per a l'estómac (1896). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La cullivem per Sant Joan (1896).

Hipnòtic

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a poder dormir bé. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2271, 2272, 2627. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Normalitzador de la menstruació

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la menstruació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 1897. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns associats a la menopausa

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la menopausa [dit "menopausia"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 3546. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Ho fa pair o ho fa treure (vòmit). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar un brot d'olià. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt bona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatarral

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Una aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amarganta. Mitja presa de xocolata a la pedra ratllada.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1682, 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (1682, 2114). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Una aigua (2114). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amarganta. Mitja presa de xocolata a la pedra ratllada (2114).

Estomacal

FONTS 1683, 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'estómac i per a quan es menja massa (1683). Per al mal d'estómac (3940). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa una aigua amarga (1683).

Hemostàtic extern

FONTS 1683, 1771, 1819, 2546. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per si et fas una ferida, agafar una flor seca i posar-la a la ferida i para l'hemorràgia (2546). Per a les hemorràgies (1683). Per si et raja el nas, estama la sang (1771). Una ferida que sagna. Per a una hemorràgia de nas (1819). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1683, 2546). Desconegut per l'informant / No consta (1771). Pólvores simples (ús extern) (1819). PREPARACIÓ. Amb paper d'estrassa (1819). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. I la sang o l'hemorràgia paren (1819).

Hepatoprotector

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Normalitzador de la menstruació

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la menstruació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiàcid

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'acidesa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1829, 2121, 2132, 2251, 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (3326). Per al constipat (2251). Per al constipat. Per al mal al pit (2132). Per als constipats (1829). Per als constipats (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aigua (2132). Fer aigua (1829). Fer aigues (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga (2251).

Anticefalàlgic

FONTS 1774, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap (1774, 2258). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (2258).

Antidiarreic

FONTS 1648, 1768, 1859, 2148, 2619. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la descomposició (1648). Per a quan s'està malament del ventre (1768). Per a la diàrrera (1859). Per a la diarrea (2148, 2619). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiemètic

FONT 1768. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a vòmits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una trompada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. L'olidecà bullit amb oli, colat, deixat a sol i serena (els dies que et sembli). Fer fregues o untures. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquests olis tiren el mal en fora, si et sortive un morat era bon senyal, ja que el mal sortive enfora.

Antihelmíntic

FONTS 1864, 2569. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cucs (1864, 2569). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1864). Desconegut per l'informant / No consta (2569). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amargant (1864).

Antihemorroidal

FONTS 1819, 2541, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per les morenes o hemorroides o [dit "almorranas" (castellà) o morrenes] (1819). Per a les morenes (2541, 2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pólvores simples (ús extern) (1819). Tisana (ús intern) (2541). Macerat en oli (ús extern) (2598). PREPARACIÓ. S'apliquen directament (1819). Fer-ne oli (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. Per a la pressió alta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És desenflamant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori hepàtic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació del fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És cent vegades millor que la camamilla.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1648, 1679, 1853, 1870, 1903, 2117, 2124, 2148, 2152, 2239, 2240, 2243, 2250, 2263, 2280, 2281, 2284, 2286, 2479, 2482, 2496, 2498, 2499, 2503, 2510, 2586, 2598, 2619, 2645, 2655, 3427, 4418. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (1648, 1853, 1903, 2117, 2124, 2243, 2263, 2280, 2281, 2479, 2482, 2503, 2645, 3427, 4418). Per a la panxa (2239, 2240, 2284, 2496, 2498, 2499). Per a les panxes (2286). Per al mal de ventre (2152, 2250, 2586, 2619). Per a mal a la panxa (1679, 1870). Per al mal de panxa. Va molt bé per al ventre (2510). Per al ventre (2148, 2598). Per a mal de ventre (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1648, 1679, 1870, 1903, 2117, 2124, 2148, 2152, 2239, 2240, 2243, 2250, 2263, 2280, 2281, 2284, 2286, 2479, 2482, 2496, 2498, 2499, 2503, 2510, 2586, 2598, 2619, 2645, 2655, 3427, 4418). Infusió (ús intern) (1853). PREPARACIÓ. Aiga d'olicà (2250). Una infusió (1853). Aigua d'herba de milfulles (1903). Fer-ne aiga (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És utilitzada per la gent de Torres d'Alàs (2117). A la meua mare no li agradaven les coses dolces i a la xocolata s'hi posava oliacrà (2243). Ho recorda de les infermeres en temps de la guerra (2503).

Antipirètic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1699, 1805, 1823, 2235, 2283, 2541, 2596, 2598, 4147, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a curar ferides (2283, 2541). Per als talls (2235). Per a les ferides infectades (1699). Per a rentar ferides (1823). Si es feve un tall o esgarrany (1805). Desinfectant (2596). Per a les esgarranxades (2598). Per a ferides (4147). Cicatritzant (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1699, 1823, 2283, 2596). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2235, 4423). Macerat en oli (ús extern) (1805, 2598). Tisana (ús intern) (2541, 4147). PREPARACIÓ. Picar l'herba (2235). Posàvom l'herba en oli. En fred (1805). Fer-ne oli (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana (1699, 1823, 2235, 2283, 2541, 2596, 2598, 4147, 4423). Medicina veterinària (1805). OBSERVACIONS. Per al bistiar (1805). Són herbes fortes (4423).

Digestiu

FONTS 1680, 1699, 1706, 1774, 1808, 1814, 1822, 1828, 1859, 1881, 1884, 1903, 2095, 2123, 2125, 2126, 2152, 2153, 2158, 2234, 2260, 2261, 2263, 2265, 2273, 2277, 2479, 2483, 2510, 2523, 2541, 2542, 2545, 2546, 2560, 2621, 2640, 2644, 2649, 2678, 2680, 2682, 2683, 2684, 2687, 2693, 2694, 2697, 3326, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a pair la carn (2546). Per si alguna cosa no se't posa bé (3326). Per a les indigestions (2277). Per a alguna cosa mal posada (assenyala la panxa). Per a ajudar a pair (2273). Per a pair (1814, 2265, 2510, 2621). Pera alguna cosa mal posada (2263). Per si se't posa alguna cosa malament (2261). Si alguna cosa se't posa malament, t'ho fa posar bé (2260). Per a la panxa (1680, 1859). Per a quan se't posa una cosa malament (1699). Per a fer pair (1706, 1881, 2697). Per al mareig (1774). Fa pujar o baixar el menjar (estómac) (1808). Per a després de menjar, alguna cosa que no se t'ha posat bé (per a fer gitar o fer anar per baix) (1822). Si una persona no pot pair gaire (1828). Per a quan no es posa bé alguna cosa (1884). És bona per a un mareig (1884). Per a digestiu (1903). Una persona que tingui aires de mareig (2095). És digestiva (2123, 2542, 2545). Ho fa pair (2125). Com a digestiu (2126). Per a alguna cosa que se t'ha posat

malament (tira amunt o avall) (2158). Si tenies un tap (2152). Per a la digestió (va cap amunt o cap avall) (2479). Per a coses de digestió (2483). Per a fer la digestió (2523, 2682, 2693, 2694). Per a ajudar a pair. Per a la digestió (2541). Per a pair, és la que millor va (2560). Per a quan una cosa no se t'ha posat bé. Per a quan tens una cosa mal posada (2234). Per al mareig (de panxa) (2640). Per a una cosa mal posada. Fa sortir per dalt o per baix (2644). Per al mal posat (2649). Per a la digestió pesada (2680). És un bon digestiu. Sempre ho fa baixar avall. Per si tens la panxa carregada (2683). Digestiu (2684). Per la digestió (2687). Per si una cosa no se't posa bé: ho posa bé o t'ho fa treure (2153). Digestiva (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1680, 1699, 1706, 1774, 1808, 1814, 1822, 1828, 1859, 1881, 1884, 1903, 2095, 2125, 2126, 2152, 2153, 2158, 2234, 2260, 2261, 2263, 2265, 2273, 2277, 2479, 2483, 2510, 2523, 2541, 2542, 2545, 2546, 2560, 2621, 2640, 2644, 2678, 2680, 2682, 2683, 2684, 2687, 2693, 2694, 2697, 3326, 4147). Infusió (ús intern) (2123, 2649). PREPARACIÓ. Aigua d'herba de milfulles (1903). Fer aigües (2649). Fer una aiga (2697). Una tassa d'aigua d'oliacà amb unes gotes d'oli (2542). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La prenia a l'hivern (1814). És amargant. La plegàvom a saques (1881). N'ofereixen una infusió als clients del restaurant (2123). Molt amarganta (2158). S'utilitza per al mateix que la camamilla (2678). És una mica amarga. Cada any en plega (2153). Llavors sortia per dalt o per baix (2542).

Emètic

FONTS 1815, 1884, 2523, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan tens ganes de treure (1815). Fa vomitar, treu lo dolent de l'estómac (1884). Ho pots treure (es pot vomitar) (2523). Per a vomitera (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És cent vegades millor que la camamilla (1815).

Estomacal

FONTS 1701, 1704, 1823, 1826, 1856, 2125, 2127, 2134, 2138, 2148, 2273, 2277, 2284, 2285, 2286, 2477, 2504, 2510, 2545, 2549, 2596, 2634,

2667, 2669, 2680, 2683, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als mals d'estómac (2286). Per a l'estómac (1823, 2127, 2134, 2138, 2148, 2277, 2284, 2285, 2510, 2545, 2549, 2667, 2683). Per al mal d'estómac (1704, 1826, 1856, 2273, 2477, 2504, 2669). Per a moure l'estómac (1701). Per a l'estómac carregat (2125). Per al mal d'estómac. Llimpia. És estomacal (2596). És estomacal (2680). Per a la pesadesa d'estómac, per al pesat de l'estómac, per a problemes d'estómac (2634, 3370). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1701, 1704, 1823, 1826, 1856, 2125, 2127, 2134, 2138, 2148, 2273, 2277, 2284, 2285, 2286, 2477, 2504, 2510, 2545, 2549, 2667, 2669, 2680, 2683). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2134). Infusió (ús intern) (2596). Decocció (ús intern) (2634, 3370). PREPARACIÓ. Fer aiga (2134). Mastegant-la (2134). Posen l'herba en aigua en fred i la bullen (2634, 3370). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena (d'una informant d'Espaén) (2667). Dues o tres rametes. En veu una tassa cada dia (3370). Dues o tres rametes (2634). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amargant (2285). És amarganta com el fel. Com més sucre hi poses més amargant és! (1823). D'una curandera de Súria (Bages) (2634, 3370).

Hematocatàrtic

FONTS 2281, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang. Dipurativa de la sang (2281). Per a netejar la sang (2667). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONTS 2123, 2235, 2269, 2284, 2286, 2569, 2571, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Li anava sangrant lo nas, estama la sang (2286). Per al sangrat de nas (2269). On sagnae (2235). És hemostàtica (2123). Per a curar la sang (2569). Per a la sang (es refereix a parar una hemorràgia). Per a les morenes que sanglen (2571). Per a estroncar una ferida que sagnava (4147). Per a parar de sangrar (2284). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe)

(ús extern) (2286, 2571, 4147). Pólvores simples (ús intern) (2269). Cataplasma (ús extern) (2235). Infusió (ús intern) (2123). Desconegut per l'informant / No consta (2569). Pólvores simples (ús extern) (2284). PREPARACIÓ. Les flors de la milfulles torrades i moltes [dit "molgudes"]. S'esnifa (2269). Picar l'herba. Posar un pegat amb oli d'oliva (2235). Es fa molre fins que queda pols (2571). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho va aprendre de mossèn Pal (Artedó) (2286). Ho sap del seu oncle [dit "tio"], religiós que viu a la Seu d'Urgell (2269). En diuen l'herba del soldat perquè és hemostàtica (les mares la donaven als fills quan aquests anaven a la guerra) (2123). Per a curar la sang (fa referència a parar una hemorràgia) (2569). Va veure com mossèn Pal li va posar oliacà al tall que es va fer un nen amb una botella (2284).

Hepatoprotector

FONTS 1815, 1828. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al fetge (1815, 1828). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És cent vegades millor que la camamilla (1815).

Hipolipemiant

FONTS 3138, 3615, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONTS 2148, 2560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Et fa anar de ventre (2560). Per a fer anar de ventre (2148). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1830, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (1830). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2548). Desconegut per l'informant / No consta

(1830). PREPARACIÓ. Es pot fer un pegamastre (2548). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Normalitzador de la menstruació

FONTS 1903, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la regla (1903). Quan tenive la regla (2152). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua d'herba de milfulles (1903). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Orexigen

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a agafar gana o per a girar gana. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONTS 1701, 1815, 1819, 2239, 2240, 2569, 3139, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa pair una mica (2240). Per a la pesada de l'estómac (3139). Per a quan no has digerit (1815). Per a pair. Com a digestiu (1701). Per a pair (1819). Fa pair (2239, 2569). Per a quan no se t'ha posatbé el dinar (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Després d'un dinar fort (1819). Amb un rajolí d'oli en dejú (2569). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És cent vegades millor que la camamilla (1815). Va més bé que la camamilla (1819). És de mal prendre (4197).

Per a malalties indeterminades

FONTS 2123, 2250, 2280, 2486, 2503, 2541, 2586. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang. Depurativa de la sang (2280). Per a les irritacions (2250). Per l'empatx dels animals (2123). Per al cor agre (2486). Per als empatxats (2503). Per a netejar (2541). Per a la sang (2541). Per a quan estàs marejat (2586). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2250, 2280, 2541, 2586). Decocció (ús intern) (2123). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2486). Infusió (ús intern) (2503). PREPARACIÓ. Aiga d'olicà (2250). Es dona amb una ampolla de cava (com si fós un biberó) (2123). Un brot d'oliacà en fresc

(2486). Se'n fa una aiga (2503). DESTINACIÓ. Medicina humana (2250, 2280, 2486, 2503, 2541, 2586). Medicina veterinària (2123).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONTS 2541, 2546, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la circulació (2541, 2546, 2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El pare de la Rosita en tomava. L'olicà és una herba forta (2547).

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan havent dinat no t'ha anat gaire bé l'àpat, doncs aqueta herba treu per dalt o per baix. Et fa vomitar o et posa bé. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El Lluís esmenta que és la millor herba que tenen, encara que no té gaire bon gust.

Protector renal

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua d'herba de milfulles. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Purgant

FONTS 2503, 2693, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a purgar (2503, 2693, 2694). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2503, 2693, 2694). PREPARACIÓ. Se'n fa una aiga (2503). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 1702, 1828, 1904, 2127, 2269, 2369, 2548, 2619, 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És bona per a tot (1828, 2127, 2548). Va molt bé per a tot (2269). Per a quan estàs maleitós (1702). Va bé per a tot (1904, 2640). Ho cura tot (2369). Posar el cos a lloc

(2619). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1702, 1828, 1904, 2127, 2369, 2548, 2619, 2640). Desconegut per l'informant / No consta (2269). PREPARACIÓ. L'oliacà és amargant i s'hi posa sucre o mel (1702). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap del seu tio, religiós que viu a la Seu d'Urgell (2269). Li ho va explicar un home de Junyent de 85 anys que no estava mai malalt (1702). Aquí, a Romanins, no n'hi ha (2369).

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herba per a cuinar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria florida

Condiment

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n posa a l'estofadet de senglar [dit "jabalí" (castellà)]. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Arrel

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2128, 2130. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Plegàvem i veníem l'arrael de l'herba blanca (2128). Veníem la rael, la soca de l'herba blanca. La baixàvem a la Seu i també passava un senyor per Asnurri que la comprava (2130).

Inflorescència

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Corpus la plegàvom i la mare les anava a buscar amb una cistella. Cada persona feia la seva part al terra.

No consta

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Roser explica que un rei es va curar d'una llaga d'estómac gràcies a aquesta herba.

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2123, 2548, 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'Antonio explica que Sant Josep estant a la fusteria es va tallar fent-se sang i Jesús li va anar a cercar la milfulles i li va parar l'hemorràgia de cop (2548). Els soldats romans ja en portaven, ja que, amb aquesta herba es feien la primera cura (2548). En diuen l'herba del soldat perquè és hemostàtica. Les mares la donaven als fills quan aquests anaven a la guerra (2123). La Maria diu: "la talarida torna lo bou de mort a vida" (2640).

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONTS 2638, 2661. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer rams (2638).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Lluís diu: "l'herba de Sant Joan és pionera de les herbes".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1618, 1859, 2124, 2510. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els padrins l'havien recollit per a vendre (1618). Per a venre (1859). OBSERVACIONS. Pleguen aquesta herba (2124). N'hi havia tanta als camps que la dallaven. Aquesta planta s'enviava a Barcelona (carrer Princesa) i a Manresa (2510).

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1819. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Ens explica que un cosí seu de la Bastida (la Bastida d'Hortons, d'Alàs i Cerc) tenia un escamot de cabres. Les cabres femelles tenen un gros braguer que solen esgarrinxar-se passant entre esbarzers i arços, rajant sang. Va ser cridat pel seu pare que anés a cercar l'oliacà a un forat d'una paret, macerada en oli, i amb una ploma de gallina i havent sucats del pot de l'oliacà, pintava les esgarrinxades dels braguers de les cabres i deixava de xarbotar sang.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Arrel

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. En un prat hi havia [dit "havi"] tant oliacà que la rael portava mala bava.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 1682, 1701, 1765, 1766, 1816, 1819, 1864, 1885, 2122, 2126, 2127, 2130, 2133, 2152, 2153, 2234, 2250, 2263, 2265, 2269, 2430, 2541, 2546, 2549, 2569, 2571, 2582, 2586, 2596, 2598, 2633, 2671, 3326, 3342, 3645. OBSERVACIONS. Aquesta herba la coneix per mossèn Manel Pal (Artedó) (2546). La seva filla en diu milflors (3326). L'oliacà es cull per Sant Joan (3326). El Josep Maria veu diferents espècies entre la milfulles i l'olicà (2269). La venien a comprar les trementinaires (2263, 2265). Es cull per Sant Joan (2250). N'hi ha una de més tupida i una altra de més espigoladeta. I n'hi

ha un de més blanquet i n'hi ha un de més rosadet (1680). Coneix el nom d'oliacà per mossèn Manuel Pal (1682). Se la prenién enlloc de la camamilla (1765). El coneix de la padrina de Castelnuet (1766). Distingeix l'oliacà (flors blanques) de la milfulles (flors blanques tirant a liles o rosades) (1816). N'hi ha una varietat de flor rosa (1701). El mossèn Manuel Pal, com diu ell mateix, és herbolari d'una sola herba, l'oliacà (1819). Es diu "*herbe de Saint-Joseph*" (francès) perquè quan Josep es va tallar amb una eina, Jesús li va anar a cercar aquesta herba que li va curar la ferida (1819). Ja en parlava Heròdot. Els grecs en portaven a les guerres, mules carregades d'aquesta herba (1819). L'oliacà i la milfulles són assemblats. L'oliacà surt primer i la milfulles surt més tard (1864). En plegaven per casa (1885). La Carola plega aquesta herba (3645). La Lola té molta fe amb aquesta herba (2671). A Nuncarga no n'hi ha (2122). Aquesta herba la recollien per un herbolari (2122). Sap que en altres llocs en diuen olidecà (2126). La que es fa a la muntanya se'n diu oliacà i la que es fa a la ribera se'n diu herba de Sant Joan (2127). Teniem un mosso que era de la Vansa però que vivia a Anserall i que plegava aquesta herba (2133). Es plega per Sant Joan a la banda de Cadí (2152). En diuen herba del cap de la serra (per saber de quina herba estan parlant) (2430). N'hi ha per Oliana (2430). N'hi ha dos tipus: la blanca i la lila (que és amarganta). Segons la seva mare Mercè hi havia dos tipus d'oliacà: l'oliacà dolç i l'oliacà amargant, que es diferenciaven pel seu color (2541). Hi ha una milfulles de flor blanca i una milfulles de flor lila (2549). A la farmàcia en diuen milfulles (2569). És amarganta (2571). Coneguda a Noves de Segre com herba de ca (2582). La Leonor diu: "L'herba de Sant Joan és una herba molt nostrada" (2586). Hi ha dos tipus d'olidecà (un més apinyonat que l'altre) (2596). N'hi ha dues menes: una pomposa i una secana (2598). Ha après oliacà i olicà de mossèn Manuel Pal (2598). Sap que a la Guàrdia d'Ares en diuen oliacà (2234). És una de les herbes preferides de l'Antònia (2153). Considerada una mala herba (2633). El Josep ha escoltat el mot "uriacà" a la Seu d'Urgell i a Andorra (3342).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 1829. Barreja 1 entrevista 02/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 1 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2481. Barreja 1 entrevista 11/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2503. Barreja 1 entrevista 12/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2146. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2694. Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2123. Barreja 2 entrevista 10/08/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1618. Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2259. Barreja 2 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 5 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Aesculus hippocastanum L. (sapindàcies)

BCN 162681

NOMS POPULARS

Castanya (llavor) (3144)
 Castanya d'Índies (2233)
 Castanyer (2121, 2541, 3615)
 Castanyer bord (3144, 3573, 3615)

USOS MEDICINALS

Fruit

Anticatarral

FONTS 2233, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mai et constipes. Per a no agafar refredats (2233). Perquè no et constipis. Per al constipat (3573). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.

Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se tres castanyes bordes a la butxaca (3573). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar-se tres castanyes d'Índies a la butxaca (2233). DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a no constipar-se. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se una castanya a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana

Antigripal

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. No agafes el grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar-se tres castanyes d'Índies a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se una castanya borda a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se una castanya a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'encetat [dit "esgorrat"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Portar castanyes bordes a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les castanyes s'han d'arreglar a l'hivern.

Antitífic

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. No agafaràs un tífols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar-se tres castanyes d'Índies a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antivariós

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les varius. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Posar castanyes bordes dins un pot d'oli. Deixar-les-hi quaranta dies a sol i serena. Untar-se amb aquell oli, les cames. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al restrenyiment [dit "ristrenyiment"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. La castanya sencera, trinxada o molta [dit "molrada"] i fer-ne aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fruit

Altres informacions

FONTS 2250, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Castanya d'Índia trinxada (2250). Les castanyes bordes eren per a adornament [dit "adorno" (castellà)] (3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 3144. OBSERVACIONS. Té un castanyer a l'hort (2121). Si proves les castanyes bordes, són amargues com la fel (3144).

Agave americana L. (asparagàcies)

BCN 164728

NOMS POPULARS

Atzavara (1903, 2126, 3144)

USOS MEDICINALS

No consta

Analgèsic

FONT 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antireumàtic

FONT 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al reuma. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. Té unes punxes molt grans que poden fer molt mal.

Agrimonia eupatoria L. (rosàcies)

BCN 162360

NOMS POPULARS

Agrimònia (3336, 3613, 3615)

Gafarró (2425, 2645)

Serverola (1825, 2124, 2233, 2250, 2274, 2283, 2452, 2504, 2545, 2655, 3132, 3427, 4142, 4195, 4306, 4390, 4422)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatatarral

FONT 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONT 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La flor rebaixa la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatatarral

FONT 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquest remei l'ha après del Centre de Natura d'Odèn.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La serverola és molt bona, però ataca la vista.

Part aèria florida

Anticatatarral

FONTS 2274, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2274). Per als refredats (2655). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2274). Infusió (ús intern) (2655). PREPARACIÓ. Infusió (2655). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1825, 2124, 2545, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Jo tenia la mínima malament (1825). Per a la pressió (2124). Per a baixar la tensió de la sang (2545). Per a baixar la pressió (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una veïna de Gósol (àvia de l'alcalde) (1825). L'aiga queda vermella (2545).

Antipelohèmic

FONTS 2233, 2250, 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Rebaixa la sang (2504). Per a les sangs (2233, 2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'ha perdut molt.

Tranquil·litzant

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar els conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Recol·lecció per a la venda

FONT 4142. OBSERVACIONS. La venia a plegar un herbolari de la Seu d'Urgell.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Flor

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La serverola és molt bona, però ataca la vista. GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. Sí.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2645. OBSERVACIONS. Els gafarrons s'agafen als gossos. Observant els gafarrons van idear el velcro.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2655. Barreja 1 entrevista 08/08/2010 (vegeu catàleg de barreges)

***Agrostemma githago* L. (cariofil·làcies)**

BCN 27268

NOMS POPULARS

Aniella (2545, 4148)

Niella (1815, 1882, 2121, 2439, 3139)

USOS MEDICINALS

Llavor

Cardiotònic

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Refà les pulsacions del cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga d'anielles. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva tia prenia aiga d'anielles i es refeia.

No consta

Cardiotònic

FONT 4148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Refà les pulsacions del cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. OBSERVACIONS. El blat que a vegades el veïves negre perquè hi havia massa nielles. La niella tornava el pa amarg. Per a treure la llavor de niella del blat rentaven el blat amb aigua. N'hi havia a la borda de l'Argelaguer (Taús). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abans deien: "les dones van a mirar nielles i roelles al blat".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 1882. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. Coneix la Teresa Pla Isern, trementinaire, que es va fer una aigua de nielles, se la va prendre i es va morir.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2545, 3139, 4148. OBSERVACIONS. Les anielles es fan en els camps sembrats (2545). Ens feien treure les nielles dels camps de blat, ja que tornava el pa amargant (1815). Concaven lo blat amb aigua. Les llaors de les nielles s'escapaven i lo blat queia abans i a llavors lo blat el posaven a eixugar (1815). Només es fa a los blats (3139). Es fa en els camps sembrats (4148).

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. (labiades)

BCN 164974

NOMS POPULARS

Retorçó (2541, 3973, 3974)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2541, 3973, 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de ventre (3973, 3974). Per al mal de panxa (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2541, 3973, 3974). Cataplasma (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. Aigua de retorçó (2541). En feien pegats (2541). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amargant. Tens ganes de vomitar. La coneix del seu padrí (3973). Se'n feia al Roca del Corb (Arsèguel). Una vegada es van intoxicar menjant bolets i prenent aigua de retorçó, els va anar molt bé (3974).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2541. OBSERVACIONS. De retorçó, n'hi havia a Prat Redó o del Pujol (Arsèguel). Li va explicar la seva mare.

Ajuga iva (L.) Schreb. (labiades)

BCN 11119

NOMS POPULARS

Herba felera (3615)

USOS MEDICINALS

No consta

Per a malalties indeterminades

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la papida de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Se'n fa aiga. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Albizia julibrissin Durazz. (papilionàcies)

BCN 169090

NOMS POPULARS

Reina de París (1828)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1828. OBSERVACIONS. En té un exemplar a l'hort-jardí. Fa una flor rosa i un plomall.

Alnus glutinosa (L.) Gaertn. (betulàcies)

BCN 162848

NOMS POPULARS

Vern (1814, 2131, 2248, 2555, 2556, 2688, 2697, 4140, 4314)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONTS 2555, 2556. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Li va treure tot el pus d'un tall fet amb una destrat. Per a una ferida (2556). La van posar a una persona que es va tallar i se li va infectar. Per a un mal infectat. Per a una ferida infectada. És desinfectant (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi una fulla de vern per alt (2556). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb dos o tres dies ja estava curat (2556). La fulla de vern té una pasta (2555).

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla del vern es donava als porcs [dit "tocinos" (castellà)]. OBSERVACIONS. De la seva padrina. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1814, 2688, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A l'hivern feien fullats de vern per als animals (2688). Es feien fullats de vern (1814). Feven fullats de vern per als animals a l'hivern (2697). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1814, 2688, 2697).

ALTRES USOS

Tronc

Elaboració de bastons

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El pare era paleta. Amb una rama de vern pelada d'un metre o metre i mig hi tenia uns senyals o ratlles per a mesurar, com una regla. La feia servir sobretot com a metre [dit "metro" (castellà)].

Obtenció de combustible: llenya

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es tallava a la serradora d'Adrall per a fer llenya. OBSERVACIONS. Les subhastes majoritàriament venien de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà.

Alocasia odora (Loddiges) Spach. (aràcies)

BCN 169245

NOMS POPULARS

Marquesa (1882, 3330)

Aloe vera (L.) Burm.f. (asfodelàcies)

BCN 169336

NOMS POPULARS

Alivera (2484)

Àloe (2529)

Aloe vera (1903, 2117, 2245, 2255, 2655, 2686, 3615, 4037, 4159, 4197, 4390, 4411)

USOS MEDICINALS

Exsudat

Antipiròtic

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc de la fulla

Antihemorroidal

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONTS 2245, 2655, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les cremades (2245, 2655, 4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2655). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2245, 4197). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2245, 2255, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'esgarrinxada (2255). Per a les ferides [dit "firides"] (3615). Per als llavis. Per als llavis tallats (2245). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONTS 2255, 2484, 2686. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les taques de la pell (per les taques de les mans) (2255). Per a les arrugues (2484). Llimpia molt les mans (2484). Per als cremats (2686). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2255, 2686). Suc greixós fluid (ús extern) (2484). Suc greixós concret (ús extern) (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús extern). PREPARACIÓ. Et sucaves les cames. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La van portar de les illes Canàries.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1903. OBSERVACIONS. En té una en un test.

Althaea cannabina L. (malvàcies)

BCN 163620

NOMS POPULARS

Malva marina (2245)

Althaea officinalis L. (malvàcies)

BCN 24709

NOMS POPULARS

Malví (2294, 2477, 2598, 2649)

USOS MEDICINALS

Arrel

Anticatarral

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. S'aprofita la rel. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Netejava molt.

Antiinflamatori faringi

FONT 2294. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer gàrgares d'aigua bullida de rel [dit "reu"] de malví amb mel. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Durant nou o deu dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El malví és una planta que va desapareixent.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2477, 2649. OBSERVACIONS. S'ha perdut (2477). En té a l'hort (2649).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 3325. Barreja 1 entrevista 09/08/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2252. Barreja 2 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

Althaea rosea (L.) Cav. (malvàcies)

BCN 162640

NOMS POPULARS

Adormidera (castellà) (1828)

Malva (2121, 2640, 2650)

Malva alta (2269, 2270)

Malva de fulla gran (3356)

Malva doble (2598)

Malva marina (1823, 1828, 1884, 2114, 2541, 3139, 3615)

Malva marinera (1824, 2546)

Malva real (4147)

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en vinagre

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. S'agafen les arrels, es pelen i es posen en vinagre (en conserva) i es mengen a la tardor en amanides. OBSERVACIONS. Li va explicar la informant Celestina Juanchic Monsó (els Castells). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La donaen al bistiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3139. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

Allium cepa L. (amaril·lidàcies)

BCN 169244

NOMS POPULARS

Calçot (1815, 2121)

Ceba (1805, 1824, 1882, 1884, 2117, 2121, 2136, 2246, 2252, 2273, 2274, 2286, 2487, 2502, 2523, 2552, 2553, 2555, 2598, 2618, 2697, 3139, 3144, 3330, 3615, 3696, 4197, 4261, 4314)

Ceba blanca (2121, 2484, 2541, 2697)

Ceba blanca de Nargó (2633)

Ceba de Fígols (4411)

USOS MEDICINALS

Bulb

Antianèmic

FONTS 2553, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'anèmia (tenia mal d'estómac) (2555). Per a l'anèmia (2553). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un emplastre de cebes cuites a l'estómac (2555). Posar un plastre de cebes cuites amb cendres als peus (2553). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1805, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (1805). Per als refredats (4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1805). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4261). PREPARACIÓ. Una ceba escalivada al forn i posada al pit (1805). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Et treïve lo cascat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Una ceba escalivada al forn i posada al pit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la pressió. Rebaixa la pressió [dit "pessió"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Ceba blanca bullida. Ceba crua (plegada a l'hivern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 2136, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinflamar (2541). Desinflamava (2136). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

(2541). Desconegut per l'informant / No consta (2136). PREPARACIÓ. Ceba escalivada (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2136. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És calmant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Una infecció intestinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Ceba blanca cuita amb aiguanaf. Un cop fred embolicat a la panxa amb una gasa. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Aquesta cura li van fer tres cops. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho van fer amagats dels metges. Els pegats l'hi van fer trencar la febre. I això és veritat.

Antiinflamatori renal

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'inflamació dels ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Ceba blanca bullida. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Ceba trinxadeta amb un ganivet, embolicada amb un drap de cotó al costat de l'aurella, tota la nit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pulmonies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipruriginós

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si t'udrigues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi ceba. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a coses infectades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Ceba bullida o ceba escalivada, sucada amb mantega de porc [dit "tocino" (castellà)] o oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONTS 2598, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tos (2598, 3615). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern) (3615). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2598). PREPARACIÓ. Agafar una ceba ben trida (ben trinxada, ben petita) amb una cullerada de mel i gordat dos dies (3615). Esberlada (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs tapat de pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Una ceba escalivada al forn i posada al pit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les sangs brutes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Carfolls de ceba. Ceba escalivada. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2618, 2633, 3323. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un remei (2633). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2633). Cataplasma (ús extern)

(2618, 3323). PREPARACIÓ. Pegats de ceba (3323). Fer un pegat en creu amb un ou del dia, ceba i pell de serp (2618). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un farmacèutic d'Andorra la comprava (2633). L'endemà, curada! (2618).

Per a malalties indeterminades

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè les rates paniquelles no mamessin de les ovelles. Quan les rates paniquelles mamaven dels braguers de les ovelles, ja no feien llet pels xais petits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar pellofa de ceba al braguer de les ovelles. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2117, 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als pulmons (2273). Per a respirar bé a la nit (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2273). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2117). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a treure espines

FONT 2286. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la punxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al panadís

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un voltadits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Amb la tercera pela de ceba, embolicar el dit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resolutiu

FONTS 2484, 2487, 2541, 3144, 3696. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rebentar un gra (3144). Per al floronc (2484). En els florons (2541). Per a la cremantor del vesper (2541). Per als florons (2487, 3696). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2487, 2541, 3144, 3696). Decocció (ús extern) (2484). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2541). Desconegut o imprecís (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. Pegat de ceba cuita (3144). Agafar un carfull de ceba o ceba escalivada i emplastar-ho (2484). Carfolls de ceba (2541). Ceba escalivada (2541). Carfolls de ceba passat pel caliu i greix dolç (2541). Ceba cuita amb llet (2487, 3696). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap de la seva mare (3144). Li va explicar la seva mare (2541). De la seva mare (2487).

USOS ALIMENTARIS

Bulb

Condiment

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Als guisats. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar al caldo. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer samfaina i suquet per als caragols. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4314. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort d'Ares. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta

Condiment

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A la vall d'Alinyà fan botifarra amb ceba, típica de la vall.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Truites amb calçots. CONSUMICIÓ. Entrant - Truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Plàntula

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El planter de ceba d'Ogern va tenir anomenada. OBSERVACIONS. En feien a cal Barraquer, cal Cordill i cal Sastre (una vegada). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Bulb

Altres informacions

FONTS 1882, 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Sap d'un senyor d'Oliana que feia el "calendari de la ceba". Es posa un renc de dotze carfolls o grills de ceba, un grill per cada mes de l'any. Tenir-los una novena a sol i serena. El grill que tenive més aigua era el mes que plovia més i el grill que tenive menys aigua era el que hi havia més secada. Hi pots posar sal o no (2252). El "calendari de la ceba" es fa el cap d'any. Es posa a sol i serena (1882).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 2121, 4411. OBSERVACIONS. Les cebes es posen amb el cul a l'aire i així es grillen més tard (2121). En té a l'hort (2121). La ceba que fa cabota és mascle (2121). La ceba de Sant Joan (2121). Fa forcs de cebes i d'aquesta manera li duren fins el juny de l'any que ve (1824). La ceba de Fígols és la mateixa que la ceba de Nargó (4411).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 1700. Barreja 1 entrevista 05/10/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Bulb

FONT 3620. Barreja 1 entrevista 04/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2669. Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 1 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4390. Barreja 1 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2273. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2101. Barreja 1 entrevista 18/10/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2549. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2260. Barreja 2 entrevista 03/07/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4390. Barreja 2 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2555. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1831. Barreja 3 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2251. Barreja 3 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1815. Barreja 3 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2547. Barreja 3 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2274. Barreja 4 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1815. Barreja 6 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Allium porrum L. (amaril·lidàcies)

BCN 169278

NOMS POPULARS

Ceballot (2598)

Porra (1884)

Porro (1901, 2598)

USOS MEDICINALS

Bulb

Diürètic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És diürètic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne caldo. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1901. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Bulb

FONT 4390. Barreja 2 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Allium sativum L. (amaril·lidàcies)

BCN 24708

NOMS POPULARS

All (1805, 1859, 1869, 2099, 2121, 2124, 2132, 2135, 2248, 2259, 2265, 2273, 2285, 2286, 2434, 2439, 2484, 2502, 2523, 2547, 2555, 2593, 2598, 2622, 2625, 2627, 2640, 2671, 2701, 3144, 3330, 3332, 3333, 3371, 3938, 3949, 4197, 4261, 4307, 4314, 4411)

Alla (2434)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiodontàlgic

FONT 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mals als quixals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar arrels d'all's assecats, fer un cigarro i fumar-lo. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És un remei del Maresme.

Bulb

Antiberrugós

FONTS 2265, 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per les berrugues (2265, 2484). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Un fregat amb all (2265). Sucades d'all (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una senyora de Barcelona (2484).

Anticatarral

FONTS 3332, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mai estaràs constipat (3332). Per al refredat (4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. All cru (3332). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un all cru cada dia (3332). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONTS 2640, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cucs (2640, 4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2640). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4261). PREPARACIÓ. Posar una bosseta d'all's penjada al coll (2640). Sopes escaldades d'all (4261). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Marxaven tots els cucs! (2640).

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús

directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fregar amb all's crus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antineoplàstic

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És anticancerígen. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 2593, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de queixal (2593). Per al mal de queixals (3949). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2593). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (3949). PREPARACIÓ. Poses l'all al queixal i el queixals (3949). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitotàlgic

FONTS 1805, 1859, 2124, 2132, 2135, 2259, 2285, 2286, 2547, 2555, 2622, 2671, 2701, 4307. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'orella (1805, 2132, 2135, 2285, 2547, 2555, 2671, 2701, 4307). Per al mal d'aurella (1859, 2259). Per al mal d'orelles (2124). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2124, 2132, 2135, 2259, 2285, 2286, 2547, 2555, 2671, 2701). Macerat en oli (ús extern) (1805, 1859, 2622, 4307). PREPARACIÓ. Un all fregit calentó amb un cotó, a l'aurella (2286). Es posava un gra d'all pelat, molt apretat al forat de l'orella (2285). Un all escaldat i ben apretat al forat de l'aurella. També va bé tirar-hi una gota de mel (2259). All sucats amb oli i posats a l'aurella (1859). Un all calent (2135). All sencer sucats amb oli (1805). Posar un gra d'all torradet amb oli i cotó fluix a l'orella (2547). Posar un all calent dins el forat de l'orella (2671). Un allet pelat a la planxa i posat a l'orella (2701). Posar un gra d'all escalivat untat d'oli i posat a l'orella (2555). Un granet d'all fregit i tapat amb un cotó (2132). All amb oli, bullir i refredar. Posat a l'aurella (2622). Oli d'all's

(4307). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui li diu padrina. Cura certa! (2622).

Per a la rinorrea

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la gotera de nas, per a la ragera de nas, per la rinitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Alls picats en un drap i anar olurant. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades d'abelles

FONT 1869. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picada d'una avispa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mosquit de les persones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar una cabeça d'all a la boca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als penellons

FONTS 2285, 2523, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als penellons (2285). Per als perellons (2523). Per als penellons [dit "prillons"] (3371). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Un suc de alls

(2285). Sucats d'all (2523). Embolicar un gra d'all (3371). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Bulb

Condiment

FONTS 2248, 2434, 3333, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al confitat d'olives (2434). Per a confitar bolets (2434). Per a confitar aulives (3333). Es posen a les olives (2248). Als guisats (4197). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2248, 2434, 3333, 4197).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2434, 3938, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Als sigrons (2434). Menjo dos o tres grans d'alls, crus sense pela, cada matí (3938). OBSERVACIONS. En tenen a l'hort d'Ares (4314). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2434, 3938, 4314).

ALTRES USOS

Bulb

Altres informacions

FONTS 2099, 2439, 2625, 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Posar-se una cabeça d'all sota l'aixella i l'endemà al matí tenir febre (2099). La pell dels alls posada a les tetes perquè les paniqueres no malmetin la producció de llet de les ovelles i les vaques (2439). Posa-se alls a sota el braç per a pujar la febre (2625). Posar-se alls a sota el braç per fer pujar la temperatura (febre) (2627). OBSERVACIONS. Per fer una baixa laboral (2099). Per no anar al col·legi (2625). I així no haver d'anar a col·legi (2627).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 3144. OBSERVACIONS. A Taús els alls s'encamaven fent trenes amb les mateixes tiges de la planta (2121). El pare de l'Angelina encamava els alls amb jums (3144). Es planten a partir del Pilar (12 d'octubre) (3144).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Bulb

- FONT 3949. Barreja 1 entrevista 05/09/2020 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3615. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3613. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 4390. Barreja 1 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2502. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2101. Barreja 1 entrevista 18/10/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1766. Barreja 1 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 4122. Barreja 1 entrevista 24/11/2019 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2434. Barreja 1 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2159. Barreja 1 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3333. Barreja 2 entrevista 02/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3949. Barreja 2 entrevista 05/09/2020 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2265. Barreja 2 entrevista 14/08/2011 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2233. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1896. Barreja 2 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2434. Barreja 2 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2547. Barreja 2 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2241. Barreja 3 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2484. Barreja 3 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2434. Barreja 3 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1824. Barreja 5 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2480. Barreja 5 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1815. Barreja 5 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2541. Barreja 7 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Allium schoenoprasum L. (amaril·lidàcies)

BCN 169273

NOMS POPULARS

Cebollino (castellà) (1903)

Ciboulette (francès) (3336, 4160)

All de bruixa (3615)

Cebollet (1815)

Cebolleta (1903)

Cibulet (3336, 4160)

USOS ALIMENTARIS

Bulb

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta sense vehicle

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cebollets són més bons que els calçots. CONSUMICIÓ. Entrant - Escalivada. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar en truita a la francesa. CONSUMICIÓ. Plat principal - Truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Inflorescència

Elaboració de rams

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a decoració.

***Allium sphaerocephalon* L. (amaril·lidàcies)**

BCN 163587

NOMS POPULARS

All (1809)

All de bruixa (2117, 2252, 3647, 4423)

All de serp (2487, 2542, 3139)

Alla (2121, 2477)

USOS MEDICINALS

Bulb

Per al panadís

FONT 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'aristol [dit "aristó"] de les auvelles. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegats d'all de serp amb pólvora. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Per a les auvelles.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els agafa, els posa laca. Per a fer-ne rams per a decorar la casa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. La cabeça és molt amargant.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Bulb

FONT 2095. Barreja 9 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Amaranthus caudatus* L. (amarantàcies)**

BCN 168997

NOMS POPULARS

Moco de pavo (castellà) (1699)

***Amaranthus hybridus* L. (amarantàcies)**

BCN 163581

NOMS POPULARS

Blet (3613, 3615, 3938)

Painyage (2245)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els blets petits, se'ls menja el bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Planta sencera

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles se la mengen quan mesura a partir d'un pam. OBSERVACIONS.

Si les auvelles se la mengen quan és molt petita, es moren. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Infructescència

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. L'espigueta de painyage aufega el bestiar. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

Planta sencera

FONT 3938. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí. OBSERVACIONS. Si les auvelles se la mengen quan és molt petita, es moren.

Amaranthus retroflexus L. (amarantàcies)

BCN 163311

NOMS POPULARS

Blet (2112, 2113, 2425, 2439, 3334)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2439. OBSERVACIONS. No sap si es tracta del blet mascle o del blet femella.

Amaranthus sp. (amarantàcies)

NOMS POPULARS

Blet (1809)

Amelanchier ovalis Medic. (rosàcies)

BCN 162389

NOMS POPULARS

Carner (2144, 2149, 2150)

Corder (2270)

Corner (1677, 1682, 1805, 2278, 1825, 1828, 1882, 1885, 1896, 1903, 1907, 2110, 2113, 2117, 2121, 2131, 2133, 2148, 2152, 2233, 2235, 2239, 2242, 2245, 2246, 2250, 2252, 2253, 2255, 2257, 2258, 2259, 2260, 2263, 2270, 2283, 2284, 2285, 2369, 2425, 2430, 2452, 2477, 2480, 2484, 2541, 2545, 2548, 2549, 2555, 2559, 2595, 2598, 2622, 2634, 2639, 2640, 2669, 2678, 2697, 3132, 3138, 3139, 3144, 3331, 3332, 3354, 3399, 3427, 3615, 3940, 3949, 4138, 4147, 4193, 4195, 4197, 4198, 4260, 4306, 4314, 4410, 4419, 4423, 4424)

Cornera (1805, 1809, 1824, 1825, 1885, 2121, 2124, 2126, 2127, 2131, 2132, 2134, 2158, 2233, 2250, 2257, 2258, 2259, 2262, 2482, 2483, 2487, 2523, 2529, 2540, 2655, 2656, 3144, 3354)

Curna (fruit) (2100, 2477)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONTS 2121, 2253, 2487, 2545, 2655, 3144, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2253, 2487). Per als constipats (2121, 2545, 3144, 4424). Per als refredats (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor de corner (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No prendre'n massa, que és una aiga forta (2545).

Antidiarreic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 1896. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1824, 1825, 1885, 2124, 2148, 2152, 2158, 2239, 2242, 2245, 2246, 2250, 2255, 2257, 2258, 2259, 2260, 2270, 2278, 2430, 2452, 2480, 2484, 2487, 2523, 2540, 2545, 2549, 2622, 2634, 2639, 2640, 2655, 2656, 3132, 3138, 3139, 3615, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió (1825, 1885, 2124, 2245, 2250, 2255, 2278, 2430, 2452, 2540, 2549, 2622, 2634, 2639, 2655, 2656, 3138, 3139, 3615). Per a la sang. Per a la pressió (2270). Per a la sang (1824, 2152, 2257, 2258, 2260, 2487, 2640). Per a fer baixar la pressió (2246, 2259, 2480). Per a la sang, o sigui per a la pressió de la sang (2158). Per a la pressió alta (2148, 2239, 4197). Per a la pressió. Per a la tensió (2242). Per a rebaixar la pressió (2484). Per a la gent que té la sang forta (2523). Per a rebaixar la sang (2545). Per a baixar la pressió (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1824, 1825, 1885, 2124, 2148, 2152, 2158, 2239, 2242, 2245, 2246, 2250, 2255, 2257, 2258, 2260, 2270, 2278, 2430, 2452, 2480, 2484, 2487, 2523, 2540, 2545, 2549, 2622, 2634, 2639, 2640, 2655, 2656, 3132, 3138, 3139, 3615, 4197). Infusió (ús intern) (2259). PREPARACIÓ. Flor de corner (2622, 3139). Aiga de flor de corner (2259). Aiga de corner (2257, 2258). Menjar curnes (1824). Aigua de corner (2245). Fer una aigua (2246). Quan fas bullir lo corner queda una aiga roja (2640). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n tres o nou dies (3138). Prendre nou dies, pel matí en dejú. Parar i al cap d'un mes tornar-hi (2242). Fer-ne una novena (2484). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No n'abusos. Et pot fer baixar la pressió a zero (3138).

Ho recorda de la padrina (2270). A les costes n'hi ha. Los vells en preniven (2260). És molt forta, no se'n pot prendre gaire (2259). De cal Comara de Toloriu (2257, 2258). Aflaca molt. És molt folla. Si en prens massa durant quatre dies no t'aixeques, t'ananiries! (1825). Li va ensenyar el seu padrí, que la plegava per a la pressió (2124). Es plega a la primavera (2152). Rebaixa molt (2242). Es fa als costers (2430). Lo corner va bé per a la pressió, però torna cec (2452). Però de seguida flauegen les cames (2484). No prendre'n massa, que és una aiga forta (2545). No es pot abusar perquè baixa la pressió (4197). De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui li diu padrina (2622).

Antipelohèmic

FONTS 1682, 2121, 2126, 2132, 2252, 2260, 2523, 2540, 2548, 3139, 3427, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rebaixar la sang (2252, 2260, 2540, 2548, 3427, 4197). Rebaixa la sang (2121, 2126, 3139). Per a la sang. Per a rebaixar la sang (1682). Per a la sang. Rebaixa la sang (2132). Per a rebaixar la sang. Per a la gent que té la sang forta (2523). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Nou dies (2132). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A vegades potser rebaixa massa la sang (3139). A les costes n'hi ha. Los vells en preniven (2260). De la padrina (1682). No se'n pot abusar perquè baixa la pressió (4197).

Antisèptic urinari

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antisèptic urinari. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONTS 2549, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONTS 2121, 2253, 2541, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rebaixar la sang (2253). Per a la purificació de la sang (2555). Per a la depuració de la sang (2121) Per a netejar la sang (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diabetis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2283, 2284, 2483, 3332, 4138. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2283, 2483, 4138). Desconegut per l'informant / No consta (2284, 3332). PREPARACIÓ. Fer aigua (2483). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'ictus apoplèctic / cerebral

FONT 4419. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a evitar la feridura. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONTS 2148, 2549, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la circulació (2148, 2549, 2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Infecció de budell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONTS 2285, 2595, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (2285, 2595, 4193). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No penre'n cada dia, perquè quedes flac i no et tinris (2595).

Flor i fulla

Antihipertensor

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. Fa baixar la pressió, molt fort. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a calmant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antihipertensor

FONTS 2148, 2484, 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió (2484). Per a la sang. Per a la pressió (2671). Per a la pressió alta. Per a la regulació de la sang (2148). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2484). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2148, 2671). PREPARACIÓ. Les curnes (els fruits) (2671). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dels fruits en diu curnes (2148).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dels fruits en diu curnes.

Lluc tendre

Hematocatàrtic

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a depurar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa d'aigua cada dia dels grills tendres de curnes. Feia una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu padrí vell.

Part aèria

Antihipertensor

FONT 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tensió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Agafar un brot i fer una aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 1824, 1907, 2117, 2125, 2126, 2153, 2235, 2477, 2480, 2482, 2483, 2542, 2555, 2556, 2669, 2678, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels fruits se'n diuen curnes, que en mengen les cabres (1907). Els hi feien menjar les curnes (2117). Es menjaven les curnes (2125, 2126, 2555, 2556). Les cornetes (fruits) són bons per menjar (2477). Es mengen els fruits (curnes) (2480). Els fruits negres molt bons (2483). Els fruits són les curnes, que es poden menjar (2542). El fruit del corner és bo per a menjar (2669). Les curnes són els fruits negres, bons per a menjar (2678). Ens minjàvom les curnes (fruits) i bones que eren (dolcetes) (2153). Les curnes eren per a menjar (3331). Abans menjàvem curnes (1809). Els fruits de la cornera són comestibles (2482). OBSERVACIONS. Menjava les boles de corner quan gordava les vaques (2235). La curna, que és el fruit, es pot menjar (1824). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1824, 2117, 2153, 2235, 2542). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1809, 1824, 2117, 2125, 2126, 2153, 2235, 2477, 2480, 2482, 2483, 2542, 2555, 2556, 2669, 2678, 3331). Alimentació animal (1907).

No consta el tipus d'ingestió - Fresca (sense preparació)

FONTS 2131, 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es poden menjar les curnes (2131). Dels fruits en diuen curnes (3326). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2131, 3326).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo gra (curnes) era dolcet i ens el menjàvom. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1824, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia plegat cornera (1824). OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven (3332).

Flor i fulla

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Matilde diu: "Quan floreix lo corner, ve la primavera".

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a granejar el blat.

Elaboració d'escombres

FONTS 2113, 2270, 3144, 3940, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feven graners (2270). Per a fer graneres (per a escombrar el blat de l'era) (3144). Amb els grills de corner es fan graneres (2113).

Recol·lecció per a la venda

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dels corners, se'n fan escombres o graners. OBSERVACIONS. Un senyor de Sant Joan Fumat baixava amb un ruquet al mercat de la Seu d'Urgell a vendre les escombres o graners.

Tija amb fulles/branques

Elaboració d'escombres

FONT 2131. OBSERVACIONS. Té un graner fet pel seu germà.

Tija defoliada

Elaboració d'escombres

FONTS 1821, 1882, 2110, 2121, 2246, 2252, 2263, 2283, 2369, 2425, 2483, 2529, 2697, 3327, 3354, 4195, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feven escombres per a escombrar l'era (2246). En feven els graners (2252). Graneres fetes de corner o cornera (3354). Per a fer graneres (2283, 3327, 4195). En feien graneres (2263). Es fa escombres o graners, per a escombrar les quadres (2110). Se'n feien escombres (2483). El marit de la Carme, que fa de pastor, fa graners (2529). Dels corners en feien graners (2697). Amb rames del corner es feven graneres. Per a fer escombres (2121). Amb corners feven graners (escombres) (2369, 2425). Aquestes escombres eren per a escombrar l'era (1882). L'avi (Josep Tomàs) feia unes escombres pel corral (1821). Per a fer graners (4314). OBSERVACIONS. Tallaven les rames de corner i les assecaven. Per a escombrar la batuda de l'era i les corts de porcs (2252). Es feven dues o tres lligades amb filferro (2425).

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Flor

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És dolenta.

FONT 2452. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Lo corner va bé per a la pressió, però torna cec (2452).

Part aèria

FONT 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Rebaixa molt. GRAU DE TOXICITAT. Moderat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. Sí.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1805, 2113, 2132, 2134, 2233, 2242, 2655, 2697, 4306, 4312 4410. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. El corner, arbust, fa cireres curnes (2113). OBSERVACIONS. És de les primeres que arriben (2233). Diven que posar corner a dins d'un tou, les abelles marxen (1805). Dels grans en diuen curnes (2132). Els padrins plegaen curnes (2134). Al voltant de Fòrnols n'hi ha (2242). Pels costers de Junyent està ple de cornera (2655). Els fruits dels corners són les curnes (2697). Els fruits són les curnes (4312). Les trementinaires venien flor de corner (4306). Les rames assecades a l'ombra (4410).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4260. Barreja 1 entrevista 26/10/2022 (vegeu catàleg de barreges)

Anacyclus clavatus (Desf.) Pers. (compostes)

BCN125413

NOMS POPULARS

Camamilla borda (2153, 2233, 2250, 2369, 2425)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Anticatarral

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic ocular

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar els ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anarrhinum bellidifolium (L.) Willd. (plantaginàcies)

BCN 163649

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1884. OBSERVACIONS. Aquesta herba els va arribar el 2019 i ja l'han plantat en testos.

Anemone hepatica L. (ranunculàcies)

BCN 162391

NOMS POPULARS

Fetgera (1702, 1704, 1824, 2121, 2235, 2259, 2286, 2477, 3139, 3144, 3356)

Flor d'anar a confessar (3615)

Herba del fetge (1701)

Herba fetgera (2278, 1821, 1823, 1882, 1884, 1901, 1902, 1904, 2124, 2142, 2233, 2250, 2285, 2369, 2425, 2483, 2510, 2523, 2545, 2548, 2552, 2555, 2593, 2598, 2634, 2667, 2688, 2697, 3144, 3342, 3356, 3505, 3615, 4197, 4423)

Viola (2555, 3945)

Viola blanca (2555)

Viola lilosa (2555)

Violeta (2121)

USOS MEDICINALS

Flor

Carminatiu

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan et trobes inflat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antiictèric

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan algú es posava groc. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2369. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha per la font de Codonyes.

Antisèptic extern

FONT 2286. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a forat, per a ferida. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir l'aigua amb una fulla de fetgera. Es va tapar la ferida. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. I se l'hi va curar. De la seva mare.

Hepatoprotector

FONTS 1821, 1902, 2233, 2250, 2278, 2286, 2425, 2545, 2555, 2593, 2598, 2667, 2688, 2697, 3342, 3615, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al fetge (1902, 2233, 2250, 2278, 2286, 2425, 2555, 2667, 2697, 4197). Per al fetge. Quan estàs malalt del fetge (1821). Per a desinflamar lo fetge (2545). Per al fetge de les gallines (2598). Per al fetge. Per a la inflamació del fetge (2688). Per al mal al fetge (2593). Per a una malaltia de fetge (3615). Per a descarregar el fetge (3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1821, 1902, 2233, 2250, 2278, 2425, 2545, 2555, 2667, 2688, 3342, 4197). Desconegut per l'informant / No consta (2286, 3615). Decocció (ús intern) (2598, 2697). Infusió (ús intern) (2593). PREPARACIÓ. Prendre tisanes (2545). Es posa a l'aigua de beure les gallines (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana (1821, 1902, 2233, 2250, 2278, 2286, 2425, 2545, 2555, 2593, 2667, 2688, 2697, 3342, 3615, 4197). Medicina veterinària (2598). OBSERVACIONS. Pots remassar-la tot l'any, però millor a la primavera Nosaltres la pleguem a l'estiu (2233). N'hi ha per la font de Codonyes (2425). La cullen a l'estiu (2250). Es troba al molt aubac (2688).

No consta

FONT 2259. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal al nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu pare.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa al bosc, a l'aubaga.

Per a treure espines

FONT 3505. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si et claves una punxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar la fulla al revés sobre la punxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Cura lo fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La collien per setmana santa i la portaven a l'església.

Fulla

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1702, 1823, 1904, 2510, 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La plega i la porta a vendre a la Seu d'Urgell (1702). Plegava aquesta herba per a vendre-la (1904). La venia al marxant de la Seu (2552). OBSERVACIONS. Per a l'herbolari (1823). Aquesta planta s'enviava a Barcelona (carrer Princesa) i a Manresa (2510).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fulla

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. No has de prendre herba fetgera tendra, perquè et trobes molt malament. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 1823, 2121, 2124, 2235, 2548, 2697, 3144, 3615. OBSERVACIONS. Sap que va molt perseguida (2235). N'hi havia en una fonteta de Gramós (Ribera d'Urgellet) (1701). L'herba fetgera fa un trifolí (forma de la fulla) (1823). Només se'n troba a l'aubaga (2124). Es fan al molt aubac (2697). N'hi ha al congost de Nyús (2121). Es fa als obacs (3615). Es fa a l'aubaga (3144). N'hi ha al bosc (2548).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2259. Barreja 1 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2251. Barreja 4 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Anethum graveolens L. (umbel·líferes)

BCN 126575

NOMS POPULARS

Anet (4159)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONT 4159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herba de cuina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Antennaria dioica (L.) Gaertn. (compostes)

BCN 163286

NOMS POPULARS

Botó de soldat (2121)

Anthyllis vulneraria L. (papilionàcies)

BCN 164158

USOS MEDICINALS

Part aèria

No consta

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herba medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La coneix de la seva mare.

Antirrhinum majus L. subsp. *majus* (plantaginàcies)

BCN 162668

NOMS POPULARS

Boca d'Aragó (2121)

Boca de dragó (2121, 3139)

Boca de lleó (1882)

Gossets (2112, 2113, 3342, 3573, 3613, 3615)

USOS ALIMENTARIS

Estil i/o estigma

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es xupa la melosa, la melera, que és dolç i es pot minjar (3615). Xuclava [dit "chupava" (castellà)] les flors que eren dolces (3613). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3613, 3615).

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'església [dit "iclésia"], per a fer bonic.

Antirrhinum majus L. subsp. *latifolium* (Mill.) Rouy
(plantaginàcies)

BCN 169993

NOMS POPULARS

Conillets (2487)

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2131, 2487. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Xuclaven de les flors (semblava mel) (2487). Arrencar la flor i xuclar-ne el fibló, que és dolç (2131). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2131, 2487).

Aphyllanthes monspeliensis L. (asparagàcies)

BCN 162664

NOMS POPULARS

Jonquillo (2131)

Junça (1815, 1882, 2425, 2434, 2637, 2644, 2688, 2697, 3144, 3573, 3613, 3615, 4314)

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2637, 3144, 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen els tèpals (3613). N'havia minjat de petita (2637). Els tèpals de la flor són dolcets (3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2637, 3144, 3613).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A les auvelles i a les vaques els agrada molt. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de bijuteria

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pelaven les tiges, feien una trena i ho lligaven al canell, s'ho posaven de braçalet.

Tija defoliada

Jocs i juguines

FONT 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan són tenres, pelava les tiges i en feia anells, braçalets... OBSERVACIONS. N'hi ha al camí de Noves, al roc de les Junces.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2285, 2644, 2697, 4314. OBSERVACIONS. N'hi ha al camí de Noves, en el lloc on n'hi diuen el roc de les Junces (2697). Hi ha un lloc a Bellpui que en diem el serrat de la Junça (1815). Cap a l'Ausàs hi ha el roc de la Junça (2644). Hi ha la junça agra i la junça dolça (4314). Aquesta herba cria seques (2285).

Apium graveolens L. (umbel·líferes)

BCN 169282

NOMS POPULARS

Api (4261)

Àpit (1815, 1901, 2122, 2148, 2251, 2598, 3132, 4148)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Abortiu

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És abortiu [dit "abortívol"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Una fulleta, picadet. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt bo per a la salut. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Diürètic

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És diürètic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'àpit és més diürètic que el julivert.

Tija

Per als penellons

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als penellons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Aigua d'àpit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija amb fulles/branques

Diürètic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un diürètic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Margarida diu una dita (en castellà): "*el hijo muerto y el apio en el huerto*".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Arrel

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Les embarassades no en poden menjar, ja que se'ls pot tallar la gestació. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1901. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2245. Barreja 1 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2273. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4390. Barreja 2 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2274. Barreja 4 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Aquilegia vulgaris L. (ranunculàcies)

BCN 162676

NOMS POPULARS

Aguileña (castellà) (1882)

Corniol (3342)

Arachis hypogaea L. (papilionàcies)

BCN 46858

NOMS POPULARS

Cacauet (2148)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2148. OBSERVACIONS. De petita anava a rebre al seu pare més avall de la borda del Feu i el pare els donava quatre cacauets i estaven molt contents. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Arbutus unedo L. (ericàcies)

BCN 162375

NOMS POPULARS

Arboç (1882)

Cirerer d'arboç (3144)

Madroño (castellà) (4122)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2555, 3144, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els porcs senglars [dit "jabalins" (castellà)] mengen pocs fruits, ja que saben que els restrenyen (3144). OBSERVACIONS. El fruit és molt dolç (4122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2555, 4122). Alimentació animal (3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. Entre Montmajor i Serrateix hi ha arboç. Els fruits són cireretes.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Fruit

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT.). Un dia, la Leonor, va menjar moltes cireres de pastor (fruit) i es va emborratxar (2555). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

Arctium lappa L. (compostes)

BCN 107576

NOMS POPULARS

Sabatot (3139)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 3139. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rael de sabatot. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Inflorescència

Jocs i joguines

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En feiem cistelles.

Arctium minus Bernh. (compostes)

BCN162846

NOMS POPULARS

Bardana (1815, 3336, 3342, 4147)

Cuspiner (2655)

Espardenyot (1809)

Gafarró (fruit) (2121, 2125, 2510, 2560, 4147)

Gafarroner (1815, 2560, 3366)

Gafarronera (1815, 1903)

Garrafonera (1824)

Gordolobo (castellà) (4423)

Llapassa (3342, 3613, 3615)

Llepassa (3615)

Sabatot (1809, 1815, 2121, 2131, 2477, 2644, 2645, 3139, 4423)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antineoplàstic

FONTS 1815, 2560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al càncer de pell (1815, 2560). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de bardana (1815). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena d'arrel (1815, 2560). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'ha de prendre fins que la pell es mortifica (2560).

Hipoglucemiant

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3139. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rael de sabatot. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inflorescència

Antihipertensor

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió arterial. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antineoplàstic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antitumoral. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Depuratiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija

Hipoglucemiant

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fruit

Jocs i joguines

FONT 1809. OBSERVACIONS. Els seus fruits se'n diuen gafarrons. Feien guerres de gafarrons, al cap i a la roba.

Inflorescència

Jocs i joguines

FONT 1815. OBSERVACIONS. A Bellpui havien fet guerres amb els fruits (gafarrons) dels sabatots.

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fruits enganxen, fan manualitats (cistells...).

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Féiem cistelles.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2247, 2477, 3366, 4147. OBSERVACIONS. No se la menja el bestiar (3366). Els fruits es diuen gafarrons (2247). Els fruits s'enganxen a la roba (2121). Dita així perquè els fruits s'enganxen a la sabata (2477). La coneix del seu avi del Querforadat (4147).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 4147. Barreja 3 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4147. Barreja 5 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng. (ericàcies)

BCN 162707

NOMS POPULARS

Boixerola (2247, 2248, 2705, 3342, 3615, 4147, 4419)

Farigolera (2121)

Faringola (2121)

Faringoler (2645)

Frengoler (3139)

Moixaroler (2255, 2484, 2637)

Piperola (3342)

Raïm d'ossa (3342)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiinflamatori renal

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació dels ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Penre l'aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Penre l'aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Diürètic

FONTS 2248, 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar (2255). Per a fer orinar (2248). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2247. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de pedra. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 2247. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antisèptic urinari

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antisèptic urinari. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2131, 2645, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es menjava les boletes (els fruits) (3139). Les boles vermelles, se les menja el gall fer (2645). Los fruits es poden minjar (2121). OBSERVACIONS. Dels fruits en diu farnoles. Fruit farinós per les auvelles i per les cabres (2131). Els faringolers es troben al costat del faig (2645). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2131, 2645). Alimentació humana (2121, 3139).

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 2705. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'anava a cercar a sacs. L'hi compraven.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2484, 2645, 2705, 4419. OBSERVACIONS. Al nord-oest de Cuberes (Baix Pallars), prop de Taús, hi ha l'aubaga dels faringolers (2645). Del fruit se'n diu moixarola (2484). Ho ha après de Josep Badia (Tuixent) (4419).

***Arenaria serpyllifolia* L. (cariofil·làcies)**

BCN 163521

NOMS POPULARS

Pamplina (3342)

***Argania spinosa* (L.) Skeels (sapotàcies)**

BCN 166052

NOMS POPULARS

Argània (4159)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4159. OBSERVACIONS. A l'herboristeria cal Nogué d'Ossera venen oli d'argània.

***Aristolochia pistolochia* L. (aristoloquiàcies)**

BCN 163606

NOMS POPULARS

Herba felera (1815, 2114, 2121, 2124, 2131, 2132, 2452, 2598, 2697, 3144, 3557, 4403, 4418)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiictèric

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fel del bistiar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma

farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Les fulletes de l'herba felera, picat molt picat i els ho fèvem minjar. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Part aèria

Antiictèric

FONTS 1815, 2121, 2131, 3557. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A les gallines enfelades (3557). Per a quan s'enfela el bestiar (1815). Per al fel (2121). Per a l'enfelat de les auvelles, dels conills, de les gallines i de les vaques (2131). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2131, 3557). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1815). Tisana (ús intern) (2121). PREPARACIÓ. Herba felera i sal (1815). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (1815, 2131, 3557). Medicina humana (2121).

Hepatoprotector

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. Es posa a l'aigua de beure de les gallines. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 2697. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Feien una salada amb herba felera i sal. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. En donaven a les auvelles. N'hi ha a Cabalera (a sobre Bellpui).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2124, 2452, 2598, 3144, 4418. OBSERVACIONS. La coneix de la seva mare. Pels voltants de cal Curt (Perles) s'en fa (3144). N'hi ha a tarteres i llocs secs (2452). Fa una oliva. Es troba per les parets de les vinyes (2598). L'herba felera tant és per a les bèsties com per a les persones (2124). Fa molta olor. N'hi havia en una vinya de Noves de Segre. Com que ja no es cultiva la vinya, s'ha perdut (4418).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2251. Barreja 4 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Arnica montana L. subsp. *montana* (compostes)

BCN 162619

NOMS POPULARS

Àrnica (1809, 2097, 2114, 2124, 2129, 2130, 2134, 2273, 2274, 2425, 2529, 2541, 2548, 2555, 2596, 2609, 2637, 2638, 2682, 3251, 3336, 4159, 4188, 4423)

Àrnica de muntanya (2452)

Àrnica vertadera (4306)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Analgèsic

FONT 2596. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Posar inflorescència [dit "flor"] d'àrnica en esperit de vi. S'ha de fer una frega. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Recull inflorescència [dit "flor"] d'àrnica a Andorra. Sap que n'hi ha a Os de Civís.

Antiequimòtic

FONTS 1809, 2134, 2273, 2274, 2452, 2529, 2541, 2596, 2637, 2638, 2682, 4306. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un cop (2273, 2274, 2452, 2529). Per als cops (1809, 2134, 2596, 2638, 2682, 4306). Per als cops sense ferida (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern) (2274). Alcool destil·lat (ús extern) (2273, 2529,

2596, 2637). Desconegut per l'informant / No consta (2134). Macerat en oli (ús extern) (1809, 2452, 2541, 2638, 2682). Emplastre (ús extern) (2638). Desconegut o imprecís (ús extern) (4306). PREPARACIÓ. Posar àrnica en alcohol, nou dies a la serena (2274). Posar àrnica en alcohol, nous dies a la serena (2273). Amb oli (2452). Posen les inflorescències [dit "flors"] d'àrnica i emplen d'alcohol de 96°. Fer-ne fregues (2529). Posar flor d'àrnica amb esperit de vi. S'ha de fer una frega (2596). Agafar àrnica, posar-la en esperit de vi, nou dies a sol i serena (2637). En feia olis (2638). Fer pegats (2638). Si l'àrnica es posa en oli, s'ha de fer bullir (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Canturri hi ha àrnica (2273). No coneix l'àrnica. Sap que es fa al bosc de la Rabassa (Andorra) (2134). Un parent els en porta d'Andorra (2529). Recull flor d'àrnica a Andorra. Sap que n'hi ha a Os de Civís (2596). De la seva padrina (2638). Es troba dalt la muntanya, vora l'aigua (1809). Coneix l'àrnica per la seva germana (2682).

Antihipertensor

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió (rebaixa molt). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tintura alcohòlica (ús extern). PREPARACIÓ. En una ampolla, la meitat de flors i acabar d'omplir amb esperit. A sol i serena. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer fregues. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi havia a baix, al molí (molí de Fórnsols).

Antiinflamatori

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Fer-ne fregues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 4306. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2452. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides infectades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2124, 4188. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. La posàvem en oli (2124). Oli d'arnica (4188). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONT 2452. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una punxa fonda. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les vaques mengen àrnica. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2097, 2129, 2609, 3251, 3336, 3645. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Posar l'arnica amb oli i d'això se'n diu "oli de cop". L'arnica l'anaven a buscar cap als Prats de Carreu (2097). OBSERVACIONS. Sap que està prohibida agafar-la. A Alemanya està prohibit (3645). Va a Salòria (les Valls de Valira) a cercar àrnica (2129). Nix als prats de dalla (2609). Coneix l'arnica autèntica, però per aquí ja no n'hi ha (3251). Als voltants de Montan de Tost hi ha àrnica (3336).

Arrhenatherum elatius (L.) Beauv. ex J. et C. Presl (gramínies)

BCN 163253

NOMS POPULARS

Divinity (raça) (anglès) (3366)

Formentor (3356, 3366)

Herba de gats (2121)

Herba formental (4314)

Margall (2121)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3356, 3366. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar el bestiar (els agrada molt a les vaques) (3366). Per a menjar el bestiar (els hi agrada molt a les vaques) (3356). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3356, 3366).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3356, 3366. OBSERVACIONS. Hi ha una varietat de Formentor que es diu *Divinity* (anglès) (3366).

Artemisia abrotanum L. (compostes)

BCN 168951

NOMS POPULARS

Bròdia (2593)

Broida (2123, 2548, 3144, 4197)

Broina (2598)

Brotònica (3367)

ALTRES USOS

Part aèria

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3144. OBSERVACIONS. Les prioeres en donaven en sortir d'ofici de Santa Pelaia (Perles).

Elaboració de rams

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer ramets per la festa major.

Planta sencera

Repel·lent

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mosquits.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2123, 2548, 2598, 3367. OBSERVACIONS. Encara té la mateixa brotonica de la seva padrina (3367). Sempre s'han de tenir galletes amb broida (2123). Li agrada la seva olor (2598). La broida, la té encara dels seus pares, al roc (2548).

Artemisia absinthium L. (compostes)

BCN 162757

NOMS POPULARS

Donzell (1648, 1766, 1774, 2278, 1809, 1811, 1814, 1821, 1823, 1830, 1859, 1864, 1870, 1881, 1882, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 2094, 2095, 2098, 2099, 2100, 2110, 2114, 2115, 2117, 2122, 2124, 2125, 2126, 2132, 2134, 2146, 2148, 2152, 2153, 2158, 2233, 2239, 2240, 2241, 2245, 2250, 2254, 2259, 2260, 2261, 2263, 2265, 2270, 2271, 2273, 2274, 2276, 2280, 2281, 2285, 2434, 2435, 2439, 2477, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2487, 2488, 2498, 2503, 2504, 2510, 2529, 2540, 2541, 2542, 2545, 2548, 2552, 2592, 2593, 2595, 2596, 2598, 2621, 2625, 2631, 2640, 2649,

2655, 2658, 2660, 2662, 2667, 2671, 2678, 2680, 2682, 2688, 2694, 2697, 3132, 3138, 3139, 3144, 3328, 3331, 3356, 3427, 3573, 3615, 3617, 3943, 3948, 3949, 4139, 4197, 4198, 4306, 4307, 4337, 4423, 4433)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antihelmíntic

FONT 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a molts cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar una fulla de donzell a la boca. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amargant.

Antipruriginós

FONT 2662. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'ordigada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Una fulla de donzell fregat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dona salut. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Un brot, un brot de donzell als mitjons (només en una cama) dona salut. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 3328. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a la canalla.

Part aèria

Antiasmàtic

FONTS 2153, 2280. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'aufec (2280). Per l'aufec (2153). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És de mal pendre. D'una dona de la Guàrdia d'Ares (2153).

Antihelmíntic

FONTS 1648, 1864, 1881, 1901, 1902, 1903, 1907, 2094, 2095, 2099, 2100, 2110, 2117, 2122, 2124, 2126, 2132, 2148, 2158, 2240, 2241, 2254, 2260, 2261, 2270, 2271, 2274, 2276, 2278, 2285, 2482, 2483, 2487, 2488, 2498, 2503, 2504, 2529, 2540, 2541, 2542, 2545, 2548, 2592, 2595, 2621, 2640, 2655, 2660, 2667, 2682, 2688, 2694, 2697, 3132, 3138, 3139, 3144, 3331, 3427, 3573, 3615, 3617, 3948, 3949, 4139, 4197, 4307, 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pels cucs (1648, 1864, 1901, 1907, 2099, 2100, 2117, 2122, 2124, 2126, 2132, 2148, 2158, 2240, 2254, 2260, 2261, 2270, 2274, 2276, 2278, 2482, 2483, 2487, 2488, 2503, 2504, 2541, 2542, 2545, 2548, 2592, 2595, 2621, 2640, 2660, 2667, 2682, 2688, 2697, 3331, 3573, 3948, 3949, 4197, 4307, 4337). Per als cucs de la canalla (2271, 2498, 3617). Per als cucs de les criatures (3615). Per a un atac de cucs (3427). Per a les *lombrices* (castellà) (2241). Per als cucs (els mates) (3138). Per als cucs de la canalleta (2285). Per a matar els cucs de la canalla (1881). Per als cucs de les panxes (1902). Per als cucs per la canalla (1903). Per a matar els cucs. Per a les llombrius (3144). Per a les *lombrices* (castellà). Per als cucs (2094, 2095). Per als cucs dels crios (2110). Per als cucs dels nens (2529). Els cucs tornaven enradada (2540). Per a la gent que feien cucs (2655). Per a matar els cucs (2694). Per als cucs (els cucs dels gossos, gats, porcs...) (3132). Per als cucs. Per als llombrius (4139). Per als cucs (3139). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2100, 2124, 2132, 2158, 2271, 2541, 2548, 2595, 2660). Extret líquid (ús intern) (3617). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2240, 2285, 2529, 2540, 2592, 2655, 3139, 3615, 4139, 4307). Desconegut per l'informant / No consta (1864, 1901, 1903, 2094, 2095, 2117, 2126, 2148, 2270, 2276, 2498, 2542, 3573, 3948, 3949, 4197, 4337). Tisana (ús intern) (1902, 1907, 2122, 2132, 2241, 2260, 2261, 2271, 2274,

2278, 2285, 2487, 2488, 2503, 2504, 2545, 2640, 2667, 2682, 2694, 3132, 3138, 3331, 3427). Macerat en aigua (ús intern) (1648, 2254). Macerat en oli (ús extern) (1881). Infusió (ús intern) (2482, 2483, 3144). Emplastre (ús extern) (2099, 2621). Decocció (ús extern) (2110). Decocció (ús intern) (2688, 2697). PREPARACIÓ. Pegat a la panxa (2548). Agafar un manadet, picat al morter i esprimir-lo (3617). Se'ls posava un brot de donzell sota el coixí (3615). Se'n posa un ramet al pit de la canalleta (2285). Beure aigua de donzell (2271). Pegat de donzell picat amb sucre i posat al melic (2271). Amb aigua freda, sense bullir. En dejú (2254). Lo donzell picat amb oli (1881). Prendre una infusió (3144). Pegats de donzell (2100). Fer aigua de donzell (2110). Aiga de donzell (2122, 2488, 2694). En feven pegats (2124). Fer aigua (2132). Algun pegat (2132). Ben picat, sucats amb oli i posats al melic dels crios, amb paper d'estrassa (2158). Posar-se una branqueta a la boca (2240). Aigua de donzell (2483, 2487). Donzell posat embolicat amb un drap o amb un mocador, a sota del coixí del llit (2529). Dues rames a sota el coll (2540). Posar donzell picat amb mel, al melic (2541). Es penjaven uns brotets de donzell al pit de la quinalla (2592). Fer-ne un pegat i posar-lo al ventre (2621). El donzell posat en una bosseta al mig del pit i respirar aquell flaïr (2655). Donzell picat. Com un pegat. Posat al coll (2660). En dejú (2667). Bullir el donzell amb aigua i beure-se'l (2688). Bullir el donzell amb aigua i prendre-se'l (2697). Per beure (és molt amarga) (3331). Posar una fulla de donzell a la boca (4139). Fer un pegat amb un brot de donzell (d'uns 10 cm de llarg), cansalada picada, ou i sucre. Posar-lo al pit (2595). La meua mare posava una bosseta al pit amb un brot de donzell (3139). Portar un brot de donzell penjat al coll (4307). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dues gotes (3617). Una culleradeta (2285). Tres fulletes de donzell en un got d'aigua sense bullir. Preparat la nit abans (1648). DESTINACIÓ. Medicina humana (1648, 1864, 1881, 1901, 1902, 1903, 1907, 2094, 2095, 2099, 2100, 2110, 2117, 2122, 2124, 2126, 2132, 2148, 2158, 2240, 2241, 2254, 2260, 2261, 2270, 2271, 2274, 2276, 2278, 2285, 2482, 2483, 2487, 2488, 2498, 2503, 2504, 2529, 2540, 2541, 2542, 2545, 2548, 2592, 2595, 2621, 2640, 2655, 2660, 2667, 2682, 2688, 2694, 2697, 3138, 3139, 3144, 3331, 3427, 3573, 3615,

3617, 3948, 3949, 4139, 4197, 4307, 4337). Medicina veterinària (3132). OBSERVACIONS. Ho sap de la seva mare (2548). Després de prendre-ho, a vegades es vomitava (3617). Tot i que és amargant, s'engargallava bé (2285). És amarg. Si en prens molt perds la memòria (2274). És de molt mal penre (2261). És de molt mal prenre (2260). Es cull el juny que fa llaorettes. És molt amarganta (2254). És amarg (1881). Molt amarg (3144). És amargant (2122). És més amargant que lo fel (2132). S'ha de fer de nit perquè és quan els fa més picor al culet (2158). De la seva padrina (2488). És molt amarg (2503, 2504). A l'endemà ja no tens cucs. Alerta amb el donzell que ataca el cor (2541). Millor no fer aigues, doncs és de mal prendre (2621). Era molt amarg (2640). S'havien de tapar el nas de lo amarg que era (2694). Remei de la padrina (3132). El donzell és molt amargant (2595).

Antihipertensor

FONTS 2435, 2480, 2481, 2621. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer baixar la pressió (2480). Per a baixar la sang (2481). Per a la pressió (2435, 2621). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amargant (2481).

Antionicofàgic

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè no es mengi les ungles. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Sucats els dits. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONTS 2481, 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang espessa (2481). Rebaixa la sang (2504). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amargant (2481). És molt amarg (2504).

Antipruriginós

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picades d'udriga. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa molta pudor.

Antisèptic extern

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les infeccions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a pair. Tot i que vomitaves [dit "devolvías" (castellà)] d'amargantosa que és. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És desagradable. Fa de mal penre.

Hipoglucemiant

FONTS 1648, 1811, 2126, 2658, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al sucre (1648, 1811, 2658, 3139). Baixa el sucre (2126). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern) (1648). Tisana (ús intern) (1811, 2126, 2658, 3139). PREPARACIÓ. Aigua de donzell (2658). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amargant (2658). És molt amarg (3139).

Hipolipemiant

FONTS 1774, 1903, 2134, 2274, 2435, 2479, 2481, 2482, 2541, 2598, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al colesterol (1774, 2134, 2274, 2435, 2479, 2481, 2482, 2598, 2541, 3139). Baixa el colesterol (1903). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1774, 2134, 2274, 2435, 2479, 2481, 2482, 2541, 2598, 3139).

Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1903). PREPARACIÓ. El donzell picat amb unes gotes d'aigua. Prendre'ho en dejú i després ja pots esmorzar (1903). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Se n'ha de fer una novena (2479). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarg. Si en prens molt perds la memòria (2274). És amargant (2134). És molt amargant (2481). De la seva germana (2482). Alerta que ataca el cor (2541). És molt margant (2598). És molt amarg (3139).

Hipouricemiant

FONTS 1811, 2479, 2548, 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la gota (2548). Per a l'àcid úric (1811, 2479, 2593). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Se n'ha de fer una novena (2479). Fer-ne una novena (2593). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És desagradable. Fa de mal penre (2548). És amargant com la fel (2593).

Laxant

FONTS 2280, 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a anar de ventre. Com a laxant (2280, 2281). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És de mal prendre. És amarg (2281). No la pleguen. És de mal prendre, és amarg (2280).

No consta

FONT 2552. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Aiga de donzell. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amargant.

Orexigen

FONTS 2126, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la gana (2126). Per a agafar gana (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'erisipela

FONTS 2099, 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la disipelda (2099, 2100). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2099). Cataplasma (ús extern) (2100). PREPARACIÓ. Pegats de donzell (2100). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONTS 1766, 1809, 2115, 2434, 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'acetona (1766). Per a fer avorir lo xupet (2115). Li posava aigua de donzell al dit gros perquè la seva filla no se'l xumés (2434). Per a desmamar (2649). Les dones se'n posaven als pits perquè els lactants deixin de mamar (1809). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1766). Decocció (ús extern) (2115, 2649). Decocció (ús intern) (2434). Desconegut per l'informant / No consta (1809). PREPARACIÓ. Aigua de donzell (2434). Una aiga. Les mares sucaven el mugró (2649). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És imbevable (1766). És molt amarga (2434). Fa una aiga amarga (2649).

Purgant

FONT 2278. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a purgar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Repel·lent d'insectes

FONT 1904. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè no vinguin els mosquits a la primavera. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se un brot de donzell a cada aurella, com un palillo. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dona salut. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús

directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un brot de donzell al mitjà d'una cama. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antihelmíntic

FONTS 2152, 2239, 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cucs (2239, 2240). Pels paràsits (2152). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2152, 2239, 2240). Cataplasma (ús extern) (2152). PREPARACIÓ. El prenive amb mel (és molt amarg o amargant) (2239). Fer aiga (2240). Es posa a l'aigua (2152). Un pegat de donzell ben trencat (posar-ho a la panxa) (2152). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. S'agafa un brot (2152). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a la canalleta (2152).

Hipolipemiant

FONTS 2239, 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al colesterol (2239, 2240). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. El prenive amb mel (és molt amarg o amargant) (2239). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija amb fulles/branques

Antihelmíntic

FONTS 1823, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cucs (1823, 3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un parell o tres de branquetes de donzell sota el coixí del llit o de la bressa (1823). Posat un ramet al coixí (3331). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. I els cucs es moriven! (1823).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2124. OBSERVACIONS. No se'l menja ningú. I si els cargols en mengen, els cargols tampoc són bons. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fa el vermut. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Altres informacions

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La seva tia s'hi fregava el cul després d'anar de ventre.

Part aèria florida

Obtenció de mel

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abantes hi havia mel de donzell, però vol molta cura [dit "cuidado" (castellà)].

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2239. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxic.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1814, 1830, 1859, 1870, 1905, 2098, 2100, 2122, 2132, 2245, 2263, 2477, 2484, 2510, 2548, 2631, 2655, 4423, 4433. OBSERVACIONS. Quan els cargols es troben menjant donzell, a llavors els cargols tenen mal gust (2548). És molt amargant (2263). Si els cargols mengen donzell, ja no es poden menjar els cargols (1814). Al Pla de Sant Tirs hi ha donzell (1830). És de mal penre (1859). La padrina en feve (1870). És amarg (1870, 1905, 2510). A Montanissell n'hi ha molt (2098). Tenien una planta de donzell vora de casa però els va marxar (2100). A Nuncarga no n'hi ha (2122). N'hi ha a Ras de

Conques (2132). Els cargols que es troben al donzell no es poden menjar (2245). És una herba amarga (2477). Els cargols que es troben menjant el donzell no són bons, tenen mal gust (2484, 2631). Si els caragols mengen donzell, aquells agafen mal gust, serà molt difícil poder-los menjar (2655). En plegave la Roseta de Canelles (Josefa Santesmases Picoi) (4433). Els cargols si han menjat donzell, amarguen (4423).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

- FONT 1648. Barreja 1 entrevista 02/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2502. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2523. Barreja 1 entrevista 22/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2548. Barreja 1 entrevista 25/04/2010 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2252. Barreja 1 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2502. Barreja 2 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2644. Barreja 2 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2484. Barreja 3 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2644. Barreja 3 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2274. Barreja 5 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Artemisia alba Turra (compostes)

BCN 162694

NOMS POPULARS

- Botja (2121)
- Brotònica (2277, 2280, 2281, 2285)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticefalàlgic

FONT 2277. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2277. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 2280, 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre dels crios. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2277. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una indigestió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Artemisia campestris L. (compostes)

BCN 162853

NOMS POPULARS

- Botja (1901, 2134, 2503, 2598, 2637, 2693, 2692, 2694, 3615)
- Herba del cementiri (2121, 3139)

Voliana (llavor) (2134)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiequimòtic

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Amb esperit de vi. Esperit de vi de botja. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Elaboració d'escombres

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En feien escombres. OBSERVACIONS. Aquest coneixement li ve de la seva mare.

Fumable

FONT 3505. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafàvem les llaoretes, les embolicàvem amb un paper de diari i ens les fumàvem.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2134. OBSERVACIONS. De les llavoretes en diu volianes.

Artemisia chamaemelifolia Vill. (compostes)

BCN 13208

NOMS POPULARS

Broida (1823)

Centfulles (2634)

Artemisia dracunculus L. (compostes)

BCN 162675

NOMS POPULARS

Estragó (1882, 3336, 4148, 4159)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Condiment

FONT 4159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herba de cuina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Artemisia sp. (compostes)

NOMS POPULARS

Botja (1884, 2117)

Briònia (3342)

Bròdiga (3132)

Broida (1882, 3336, 3613, 3615)

Brotònica (2545, 2655)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatarral

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al catarro. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de brotònica. MODE D'UTILITZACIÓ/

POSOLOGIA. Un tupí d'aiga, durant una setmana. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de brotònica. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiinflamatori intestinal

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mal de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una cosa mal posada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Cosmètic

FONTS 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És bo olorar-la (3615). Fa bona olor (3613).

Elaboració d'escombres

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a escombrar el carrer.

Tija amb fulles/branques

Elaboració d'escombres

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb les botges, les dones feven una manyoca i la feven servir per a treure el pols de la casa.

Fumable

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La botja es fumava.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. La coneix de Cambrils (Odèn, el Solsonès).

Artemisia vulgaris L. (compostes)

BCN 164188

NOMS POPULARS

Altamira (2124)

Altimir (2598)

Altamira (2124)

Donzell bord (1809)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dolències dels animals. Per a netejar les vaques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Isidro diu: "la tuca i l'altimira treuen el bou de mort a vida".

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2124. OBSERVACIONS. És una mala herba que es fa als prats.

***Arum italicum* Mill. (aràcies)**

BCN 162371

NOMS POPULARS

Aro (1882)

Cagamucho (castellà) (2688, 2690, 2693, 2697)

Herba del mal gra (1677, 1884)

USOS MEDICINALS

Fruit

Per al panadís

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a matar lo rodadits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Laxant

FONT 2690. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt laxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Purgant

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa cagar "mucho" (castellà). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decoccio (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. Es fan vora l'aigua. S'escampen molt.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1884. Barreja 6 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Arundo donax* L. (gramínies)**

BCN 162671

NOMS POPULARS

Canya (1882, 2110, 2117, 2121, 2146, 2252, 2439, 2504, 3144, 3330, 3399, 3612, 3945)

Canya d'escombrar (4422)

Canya italiana (4139)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antisèptic urinari

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La rael de canya per a la infecció d'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diurètic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La rael de canya per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Les rael de canya. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija defoliada

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2121. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Els pastors sempre portaven canyes.

ALTRES USOS

Tija

Agrosilvopastoral

FONTS 2146, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a embastonar o emparrar les mongetes o les tomateres feien servir la canya (2146). Els fa servir de pals per a les mongeteres i per les tomaqueres (3945).

Cistelleria

FONT 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La canya per a falcar o per a teixir. OBSERVACIONS. La canya pesa menys. Les canyes les va a buscar a Perles (Fígols i Alinyà).

Elaboració de pipes de fumar

FONT 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fumava amb pipa.

Obtenció de mel

FONTS 1882, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amb canyes i merda de vaca es feven els tous, arnes o

colmenes de les abelles per fer mel (3144). El pare feia arnes amb canyes (1882). OBSERVACIONS. Teniem les arnes a la vinya (1882).

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fa servir d'enfilador a l'hort.

Altres informacions

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb una canya, amb els desnuadors, es defensa de les serps.

Cistelleria

FONTS 2110, 3612. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Actualment les cistelles les fan de canya (2110).

Elaboració d'instruments musicals

FONTS 2121, 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'Antonio Flinc, lo Xico, de Taús feve flabiols de canya (de les canyes de les escombres velles) (2121). De les canyes en feien flautes i xiulets. Tall amb bisell i hi feien forats (2252).

Elaboració de bastons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo capellà tenia una canya. Si no t'ho sabies, et fotive un cop de canya al cap.

Jocs i joguines

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb tubs de canya ens tiràvom lledons, al col·legi.

Asparagus acutifolius L. (asparagàcies)

BCN 169237

NOMS POPULARS

Espàrrec (3144)
 Espàrrec salvatge (2117)
 Espàrrec verd (2117)
 Esparreguera (3144, 3336)

USOS MEDICINALS

Turió

Diürètic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'"arenilla" (castellà). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Turió

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els espàrrecs en truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2117, 3336. OBSERVACIONS. Hi ha espàrrecs camí de Llirt (les Valls de Valira) i a la vall de Castellbò (2117). Els espàrrecs es fan a la solana (2117). Hi ha l'espàrrec de jardí i l'espàrrec comercial (2117). Els andalusos i els portuguesos que viuen a Andorra van a l'Alt Urgell a plegar espàrrecs (2117). Els espàrrecs es troben als marges de la carretera que porta a Castellbò (3336).

Asparagus officinalis L. (asparagàcies)

BCN 162831

NOMS POPULARS

Espàrrec (turió) (3144, 3399, 3557)
 Espàrrec (turió) (2430, 2687)
 Espàrrec de bosc (turió) (2240)
 Espàrrec natural (turió) (1903)
 Espàrrec silvestre (turió) (2252)
 Esparreguera (2241, 2252, 3144)
 Esparreguera borda (1882)

USOS ALIMENTARIS

Turió

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONTS 2241, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Espàrrecs en truita (2241, 3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2241, 3144).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2240, 2252. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2252, 2430, 3557. OBSERVACIONS. L'Enric va plegar un turió de 116 cm d'alt que es trobava a la soca d'un roure (2252). Al roc de sota el castell d'Oliana hi ha espàrrecs (2430, 3557).

Asperula cynanchica L. (rubiàcies)

BCN 162776

NOMS POPULARS

Herba fina (1830, 2134, 2659)

Herba prima (1679, 1680, 1692, 1700, 1809, 1815, 1823, 1824, 1825, 1830, 1853, 1881, 1885, 1896, 1907, 2100, 2102, 2114, 2117, 2118, 2120, 2121, 2122, 2124, 2133, 2135, 2148, 2153, 2233, 2235, 2245, 2250, 2251, 2255, 2258, 2259, 2260, 2269, 2273, 2274, 2276, 2283, 2293, 2369, 2439, 2452, 2477, 2484, 2487, 2542, 2545, 2547, 2548, 2549, 2555, 2582, 2598, 2609, 2620, 2621, 2625, 2627, 2637, 2640, 2649, 2655, 2659, 2667, 2678, 2680, 2682, 2684, 2693, 3132, 3138, 3139, 3144, 3328, 3330, 3331, 3332, 3399, 3615, 3940, 3948, 4148, 4195, 4260, 4309, 4313, 4337, 4423, 4424)

Hierba (castellà) prima (2148, 2285)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Diürètic

FONTS 1823, 1825, 1896, 2100, 2102, 2122, 3940, 4260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer orinar (1823). Fa orinar (1825). Per a l'orina (1896). Per a aurinar (2100). És bona per a l'orina (2102). Diürètica (2122). Per a orinar (3940, 4260). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'ha d'arroplegar l'herba neta (sense altres herbes) (1823). De la mare de l'Antònia (2100). Ho recorda de la seva mare (4260).

Litotríptic renal

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres dels ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONTS 2114, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (2114). Per als ronyons (2122). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatarral

FONTS 2135, 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al refredat (2135). Per al constipat (2439). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 2251, 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diarrea (2251). Per la diarrea (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2621. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'enflamació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2369, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONTS 1881, 2625, 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a pulmonies (1881, 2625, 2627). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1881). Tisana (ús intern)

(2625, 2627). PREPARACIÓ. Pegats (1881). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiprostatític

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata [dit "prosta"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONTS 2487, 2547, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la infecció d'orina (2487). Per a una infecció d'orina (2547). Per a infeccions d'orina (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2487, 2655). Infusió (ús intern) (2547). PREPARACIÓ. Fer-ne una aiga (2547). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1680, 1815, 1830, 1907, 2117, 2118, 2121, 2133, 2134, 2148, 2233, 2235, 2245, 2255, 2259, 2273, 2274, 2276, 2285, 2293, 2477, 2484, 2487, 2548, 2549, 2555, 2582, 2620, 2659, 2667, 2682, 2684, 2693, 3139, 3144, 3615, 4313. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'orina (1907, 2134, 2548, 2620, 4313). Per a aurinar (3615). Per a fer orinar (2285, 2293, 2487, 2582). Per a orinar (1815, 1830, 2118, 2133, 2148, 2233, 2245, 2259, 2274, 2484, 2549, 2659, 2667, 2684, 2693, 3139, 3144). Per a orinar (2273). Per a fer orinar molt (2255). Per a pixar (2235). És diürètica (1680). Per a orinar. Per al relligat d'aurina (2117). Per a fer pixar. Per a orinar (2121). Per a problemes d'orinar (2477). Per a l'orina. Per a orinar (2555). Com a diürètic (2682). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per a orinar (2276). Fer aigua (1907). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONTS 2258, 2625, 2627, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les pedres de ronyó (2258). Per a problemes de ronyó. Per a terra al ronyó (3144). Per a l'"arenilla" (castellà) del ronyó (2627). Per a les pedres del ronyó (2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan prens l'herba, fas una sorreta [dit "arenilla" (castellà)] pel pipí (2625).

No consta

FONTS 1700, 3399. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per a fer aiga (1700). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El Lluís en pren. Al voltant del Graell n'hi ha (3399).

Per a la retenció urinària

FONTS 2640, 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'orina (3138). Per al mal d'orina (2640). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dipurar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONTS 2134, 2258, 2477, 2487, 2547, 3132, 3138, 3139, 3330, 3615, 3948, 4195, 4309, 4337, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ronyó. Per als ronyons (3615). Per als ronyons (2134, 2258, 2547, 3132, 3138, 4195, 4309, 4424). Per al ronyó (2477, 3139, 3948). Per als ronyons (2487, 3330). Per al ronyó (4337). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un senyor o una senyora després de prendre'n va dir que ja hi havia conegut (2487).

Tranquil·litzant

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pels nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer-ne rams secs.

Recol·lecció per a la venda

FONT 3332. OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1692, 2122, 2124, 2133, 2148, 2233, 2542, 2649, 2678, 3948. OBSERVACIONS. La seva dona en plegava (1692). A Nuncarga no n'hi ha (2122). Es fa al costat del timó (2124). Es fa en camps, a la vora del riu, a la sorra; no es fa a la roca (2133). És una de les dues herbes més cotitzades (2233). A Trejuvell n'hi ha (2542). Els seus pares en plegaven (2649). N'hi ha els caps

de roc (2678). Es fa als serradets (2148). No se'n fa a Josa, s'ha d'anar a Gósol (3948).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2117. Barreja 1 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1805. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1896. Barreja 1 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3399. Barreja 1 entrevista 24/08/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 3 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 6 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

Asphodelus albus Mill. (asfodelàcies)

BCN 163404

NOMS POPULARS

Albó (1809)

Aubons (3370)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l mengen les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2131. OBSERVACIONS. N'hi ha cap a Ras de Conques.

Asphodelus cerasiferus Gay (asfodelàcies)

BCN 162647

NOMS POPULARS

Albacó (2640)

Aubagó (2121)

Vagó (2121)

Vogó (2121)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els aubagons els coïen amb farina i els daven a les vaques i als porcs. OBSERVACIONS. N'hi ha a Coll de Pan (Baix Pallars). Hi anàvem a peu amb els rucs des de Taús. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posaven els albacons a assecar per a donar als porcs [dit "tocinos" (castellà)]. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Asphodelus fistulosus L. (asfodelàcies)

BCN 162677

NOMS POPULARS

Cebollino (castellà) (3615)

USOS ALIMENTARIS

Bulb

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es pot menjar, com una ceba. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Asplenium adiantum-nigrum L. (aspleniàcies)

BCN 162829

NOMS POPULARS

Cicuta (2131, 2273, 2274)

USOS MEDICINALS

Fulla

Per al panadís

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als voltadits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern). PREPARACIÓ. Trinxadeta amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa un aigüent.

Resolutiu

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bonyets. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern). PREPARACIÓ. Trinxadeta amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa un aigüent.

Part aèria

Resolutiu

FONT 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan hi ha un bulto. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de cicuta: fer bullir l'oli en el que hi posen cicuta. Fer fregues. Oli de cicuta: fer bullir l'oli en el qual hi posen cicuta. Posar un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2273, 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La Maria diu: "la cicuta, te cura o te mata" (2274). OBSERVACIONS. El Pepito diu: "la cicuta, te cura o te mata" (castellà). Es refereix que et cura, però, si te la menges, et mata (2273).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2131. OBSERVACIONS. De cicuta, n'hi ha als voltants de cal Parreta (Ars).

Asplenium trichomanes L. (aspleniàcies)

BCN 162827

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antipirètic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 1884. Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Astragalus glycyphyllos L. (papilionàcies)

BCN 164199

NOMS POPULARS

Regalèssia borda (3942)

Regalíssia borda (3942)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3942. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La gent menja les fulles que són un pèl dolces. OBSERVACIONS. Els rucs no en mengen. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Astragalus monspessulanus L. subsp. *gypsophilus* Rouy (papilionàcies)

BCN 163430

NOMS POPULARS

Trepadella borda (1882, 2121)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Es troba fora dels camps de cultiu.

***Atriplex hortensis* L. (amarantàcies)**

BCN 168762

NOMS POPULARS

Armoll (1882, 2245, 2252, 3132, 3144, 3330, 3615, 4139, 4261)

Matahomes (4261)

Moneda de Judes (3615)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antipelohèmic

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Rebaixen la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anafrodisíac

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa baixar la testosterona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De l'Adela (cal Metge, Gavarra) que en deia matahomes perquè fa baixar la testosterona.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En menjaven. OBSERVACIONS. És un tipus de bleda. Fa temps que no en veu. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2245. OBSERVACIONS. Els armolls tendres són molt bons però quan són fets, amargantegen. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONTS 3132, 3330. OBSERVACIONS. És un tipus de bleda que tenen o tenien a l'hort. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 3144. OBSERVACIONS. Són més fins que els espinacs. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONTS 1882, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La truita d'armolls és molt bona (3615). OBSERVACIONS. Els armolls sortien espontàniament a l'hort. Es feien amb truita (1882). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 3615).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4261. OBSERVACIONS. En èpoques de fam. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

***Atropa belladonna* L. (solanàcies)**

BCN 162689

NOMS POPULARS

Belladona (1815, 2117, 3342)

ALTRES USOS

Planta sencera

Repel·lent

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mosquits. Per a les formigues [dit "formigues"]. OBSERVACIONS. A la punta de cada hort hi havia una planta de belladona.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 1815. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna i externa.
OBSERVACIONS. És verenós.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2117. OBSERVACIONS. A Torres d'Alàs hi ha belladona (2117). Les dones no la poden tocar (1815). Cada vegada hi ha menys belladona al nord del Cadí (1815).

Avena barbata Pott ex Link in Schrad. (gramínies)

BCN 164960

NOMS POPULARS

Cugula (2598, 3144, 3615, 3938)

Escaldaboc (2434)

Escaldaboca (3573)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan és tenra se la mengen les auvelles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3615. OBSERVACIONS. La cugula és una herba que camina. El gra és pelut i negre.

Avena fatua L. (gramínies)

BCN 79900

NOMS POPULARS

Cugula (1815, 1882)

Escaldaboc (2434)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1815. OBSERVACIONS. L'Antonio recita: "any de cugules, any de pobres".

Avena sativa L. (gramínies)

BCN 164992

NOMS POPULARS

Avena (4159)

Civada (1704, 1884, 2095, 2121, 2125, 2126, 2252, 2434, 2439, 2608, 2609, 2645, 2648, 2685, 3144, 3334, 3615, 3938, 4142, 4538)

Cugula (2541)

Escaldaboca (1882, 3573)

Herba civadera (2541)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidepressiu

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la depressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a poder dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar una cullerada sopera de gra de civada amb llet descremada, mitja hora abans d'anar a dormir. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És tranquil·litzant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La civada molta, per a engreixar els porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2126, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De la civada se'n fa beguda i pa (2126). Per al bestiar (3144). OBSERVACIONS. A diferència de la cugula, la llavor de la civada no és peluda (3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2126). Alimentació animal (3144).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en sal

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La civada, els agrada molt, a les auvelles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Abans pels voltants de Taús es cultivava civada.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2114. Barreja 2 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 8 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Avena sterilis L. (gramínies)

BCN 165041

NOMS POPULARS

Cugula (1815, 2252)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2252. OBSERVACIONS. L'Antonio recita: "any de cugules, any de pobres" (1815). N'hi ha als marges dels camins (2252).

Ballota nigra L. (labiades)

BCN 163279

NOMS POPULARS

Marrep (1809)

Marreu (1683, 2102, 2117, 2121, 2146, 2265, 1818, 2281, 2477, 2482, 2483, 2504, 2505, 2542, 2625, 2633, 2660, 2667, 2669, 2680, 2697, 3132, 3647, 4194, 4202)

Marreu bord (1815)

Marreu fosc (1824, 2121)

Marreu negre (2233)

Marreu no blanc (2696)

Marreu verd (1815, 2121, 2598, 3613, 3615)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiberrugós

FONT 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la berruga. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1815, 2633, 2696, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (2633, 2696). Per a quan et fas una tabanada. Per a un morat (1815). Per a una tabanada. Per a un morat (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2633, 2696). Cataplasma (ús extern) (1815, 2697). PREPARACIÓ. Marreus i greix dolç (1815). Pegat de marreus i greix dolç (2697). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipruriginós

FONTS 2146, 2265, 2483, 2667, 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'ordigada (2667). Per a la picor de les odrigues (2680). És l'antídot de l'ordiga (2146). Per a les ordigades d'ordigues. Per a la picor (2483). Per a les ordigades (2265). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Sucar los marreus (2483). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pediculicida

FONTS 3615, 3647. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El marreu mata els polls dels galliners (3615). Per als polls de les gallines (3647). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (3615). Sense forma farmacèutica (ús directe)

(ús extern) (3647). PREPARACIÓ. Penjaven el marreu als galliners (3647). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Planta sencera

Antiictèric

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fel sobreixit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Orinar damunt un marreu. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan el marreu es mor, la persona està curada.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo Benet diu: "lo marreu és lo contra de l'ordiga".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONTS 1824, 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Si donaven marreu fosc als porcs, entremig de l'ufals, els mata (1824). GRAU DE TOXICITAT. Letal (1824). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1824, 2482). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (1824). No (2482). OBSERVACIONS. És una planta maleïda: no se n'ha de donar per a menjar als conills (2482).

Planta sencera

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Mataria! GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2281, 4202. OBSERVACIONS. És un marreu més verd (2281). Aquest té la flor rosadeta. És més amarg que la fel (4202).

***Bergenia crassifolia* (L.) Fritsch (saxifragàcies)**

BCN 163460

NOMS POPULARS

Begònia (2541)

Hortènsia d'hivern (3144)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2554. OBSERVACIONS. Planta de jardí que floreix al mig de l'hivern.

***Beta vulgaris* L. subsp. *vulgaris* var. *vulgaris* (amarantàcies)**

BCN 163560

NOMS POPULARS

Bleda (1700, 1881, 1882, 2118, 2121, 2152, 2541, 2625, 3144)

Blet (3931)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiinflamatori

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És antiinflamatori. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Bleda escalfada i posat-hi greix de porc o oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fulla de bleda gran a les brases (que s'emmustiés) i untada amb greix dolç o oli. Posada a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un séc a la cama. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Bleda amb aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONTS 1700, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a anar de ventre (1700). És laxanta (2152). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (1700).

Per a la meningitis

FONT 2118. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la meringitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegats amb bledes cuites i un conill, colomí o gat negre. Un pegat al pit i un al cap. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Canviar los pegats cada tres hores.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3931. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar les gallines. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fulla

Ajuda a la llar

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar la roba: queda molt neta i no perd el color.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2541. Barreja 4 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

***Beta vulgaris* L. subsp. *vulgaris* var. *conditiva* Alef.**
(amarantàcies)

BCN 169252

NOMS POPULARS

Remolatxa (1704, 2102, 2121, 2146, 2481, 2541, 3144, 4411)

Remolatxa vermella (1884)

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1704. OBSERVACIONS. Per a donar de menjar als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua i oli

FONT 1884. OBSERVACIONS. Fan conserva de remolatxa vermella al bany maria, oli, sal i una mica de sucre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als porcs també. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

ALTRES USOS

Part aèria jove

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feven les florerres: s'agafava llaor de remolatxa amb aigua calenta i a les fosques, uns deu dies abans i es posaven a l'altar de l'església de Sant Martí (Taús).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2102, 2121, 2541. OBSERVACIONS. A Arsèguet abans en cultivaven (2541). Es començaven a plantar per Sant Ot (7 de juliol) (2121). La gent de Fígols anava a la Seu d'Urgell amb tartrana a vendre tota mena de verdures (2102).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 2251. Barreja 2 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 3 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 9 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Planta sencera

FONT 1704. Barreja 1 entrevista 18/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3560. Barreja 1 entrevista 29/09/2019 (vegeu catàleg de barreges)

***Betula pendula* Roth (betulàcies)**

BCN 162646

NOMS POPULARS

Bedoll (2113, 2121, 2131, 2233, 2250, 2645, 3560, 3611, 3960)

Redorta (4124)

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feien fullats de bedoll. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Escorça

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pela del bedoll la feien servir per a encendre foc. OBSERVACIONS. Perquè cremi el bedoll s'ha d'assecar a l'ombra.

Tija

Agrosilvopastoral

FONTS 2113, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Del bedoll en feven cartres i cartrons (2121). Amb els grills de bedoll es fan cartres (2113).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa les anses dels salers.

Tija amb fulles/branques

Elaboració d'escombres

FONT 2131. OBSERVACIONS. Té un graner fet pel seu germà.

Tija defoliada

Elaboració d'embarcacions

FONT 4124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els grills tendres de redortes per a construir els rais els van a cercar prop Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 3960. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les rames dels bedolls per a muntar els rais fan uns dos metres de llarg i el gruix més important 1,5 cm.

Tronc

Altres informacions

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la fusta dels bedolls, en feien rodets de fil.

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La base del saler sol ser de bedoll.

Obtenció de mel

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer abellers, ruscós o tous. OBSERVACIONS. Hi posaven uns bastonets en forma de creu, per pisos, perquè les abelles anessin fent l'abeller.

***Bidens aurea* (Ait.) Sherff (compostes)**

BCN 165010

NOMS POPULARS

Té moruno (castellà) (3371, 3931, 3942)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Carmen dona el "té moruno" (castellà) trinxat a les gallines. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3371, 3931. OBSERVACIONS. Volen erradicar el "té moruno" (castellà) i no poden. De cada tros d'arrel en neix una nova planta (3931). El "té moruno" (castellà) va arribar a el Pont de Bar per un guàrdia civil que hi havia a la Seu d'Urgell originari de Melilla (3371). El "té moruno" (castellà) floreix per Sant Ermengol (octubre) (3371).

***Bidens subalternans* DC. (compostes)**

BCN 164182

NOMS POPULARS

Marihuana (2425)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2425. OBSERVACIONS. Herba invasora. Creu que fa dues florides a l'any, a finals d'agost i al novembre.

***Borago officinalis* L. (boraginàcies)**

BCN 162719

NOMS POPULARS

Borraja (castellà) (3615)

Borrajja (3144)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antihemorroidal

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Tija

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n menja la tija tendra, el canutet. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2480. Barreja 5 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

***Brassica napus* L. (crucíferes)**

BCN 169280

NOMS POPULARS

Colza (1882, 3368)

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONT 3368.

***Brassica nigra* (L.) Koch in Roehl (crucíferes)**

BCN 105011

NOMS POPULARS

Mostassa (1881, 2126, 2242, 2245, 2285)

USOS MEDICINALS**Fulla****Antiinflamatori intestinal**

FONT 1881. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Escalivada al foc a terra i sucada d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor**Antiinflamatori faringi**

FONTS 1881, 2242. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (1881, 2242). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1881). Cataplasma (ús extern) (2242). PREPARACIÓ. Posar mostassa als panxells [dit "planxells"] de la cama (1881). Mostassa amb vinagre (2242). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Efectes secundaris: feve cuïntura (1881).

Antipirètic

FONTS 1881, 2126, 2132, 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (1881). Per a fer baixar la febre (2126). Per a molta febre (2132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1881). Cataplasma (ús extern) (2126, 2132, 2285). PREPARACIÓ. Posar mostassa als panxells [dit "planxells"] de la cama (1881). Un pegat de mostassa, mullat amb aigua, amb un drap, als canells i als peus (2126). Llaor de col ben picada (que són les mostasses), posar-

ho entre dos draps, als turmells [dit "tobillos" (cstellà)] (2132). Un pegat de mostassa amb farina i vinagre posat a la planta dels peus (2285). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Efectes secundaris: feve cuïntura (1881).

No consta

FONT 2245. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de mostassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON**Llavor**

FONT 2620. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2621. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1807. Barreja 1 entrevista 10/08/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2683. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2242. Barreja 2 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2137. Barreja 2 entrevista 03/11/2013 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2285. Barreja 2 entrevista 19/07/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2242. Barreja 3 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1853. Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 7 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

***Brassica oleracea* L. subsp. *oleracea* var. *capitata* L. f. *capitata* (crucíferes)**

BCN 169253

NOMS POPULARS

Col (1618, 1679, 1680, 1682, 1683, 1701, 1704, 1767, 1807, 1856, 1881, 1882, 1885, 1896, 1898, 1901, 1903, 2114, 2121, 2123, 2125, 2126, 2132, 2152,

2153, 2235, 2240, 2241, 2252, 2253, 2259, 2263, 2274, 2285, 2286, 2369, 2480, 2481, 2483, 2487, 2488, 2503, 2523, 2541, 2547, 2552, 2555, 2592, 2593, 2625, 2627, 2646, 2655, 2682, 2683, 2688, 2693, 2692, 2697, 3132, 3328, 3330, 3331, 3371, 3615, 4195, 4390)

Col d'hivern (2595)

Col de cabdell (2121)

Col de l'hort (2243, 2649)

USOS MEDICINALS

Fulla

Analgèsic

FONTS 1898, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor (1898). Per al dolor (dolor a la munyeca) (2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fulla de col amb una mica d'oli, com un cataplasma (1898). Fulles de col que va xafar amb un morter, i aplicat amb un drap (2625). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li va marxar el dolor (2625).

Antiàlgic lumbar

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als corrons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fulla de col escalivada amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 2646, 3132, 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (2646). Per al constipat (3132, 3330). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2646). Decocció (ús intern) (3132, 3330). PREPARACIÓ. Una fulla de col escalivada al pit (2646). Fer aigua de col (és com un caldo) (3330). Aigua de fulla de col (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En feia la seva tia (3132).

Antiequimòtic

FONTS 1896, 2152, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les trompades sense ferida (2152). Per a un cop. Per a un bultó degut a un cop (1896). Per a un cop (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. La col escalivada calenta i un drap (2152). Col picada amb sal (1896). Una fulla de col amb sal posada en un drap (2655). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Et treia el macat (2152).

Antihelmíntic

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una fulla de col calenta a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiherpètic

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan tens un herpes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Li talles els tendons a la col, escalfar-la, escalivar-la i tendreta. Posar-hi una gota d'oli o una mica de llard de porc. Posat sobre l'herpes. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va explicar una curandera (Manresa).

Antiinflamatori

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És antiinflamatori. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Col escalfada i posant-hi greix de porc o oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de rinyons o mal al ginoll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Feven unes cataplasmes: xafaven la col i la calentaen. Les posaven al lloc on feve mal amb un drap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1618, 1680, 1682, 1683, 1767, 1807, 1856, 1881, 1885, 1901, 2121, 2123, 2132, 2153, 2235, 2240, 2241, 2252, 2263, 2274, 2286, 2369, 2480, 2483, 2487, 2488, 2541, 2552, 2555, 2592, 2593, 2683, 2688, 2692, 2693, 2697, 3132, 3615, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (1618, 1807, 1856, 1881, 1901, 2121, 2123, 2240, 2241, 2263, 2274, 2487, 2488, 2541, 2555, 2592, 2683, 2692, 2693, 2697, 3132, 3615). Per a mal a la panxa (2286). Per al mal de panxa dels crios (2252). Mal de panxa (2153, 2235). Per a la panxa (1680, 2688). Per al mal de panxa dels nens petits (1682). Per al mal de panxa de la canalla (1683, 2132). Per a la canalleta, per al mal de panxa (2132). Quan la canalla tenia mal de ventre (2369). Per als tífols (2480). Per al mal de ventre (2483, 2552). Per al mal de panxa. Per al mal de panxa de la canalla (1885). Per a la panxa. Per al mal de panxa (4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1682, 1767, 1885, 2121, 2132, 2153, 2235, 2240, 2252, 2263, 2286, 2488, 2683, 2688, 2692, 2693, 3615). Cataplasma (ús extern) (1618, 1680, 1683, 1807, 1856, 1881, 1901, 2123, 2132, 2241, 2274, 2369, 2480, 2483, 2487, 2541, 2552, 2555, 2592, 2593, 2697, 3132, 4195). PREPARACIÓ. Una fulla de col escalivada amb llard dolç o oli (3615). Escalivar una fulla de col i posar-hi una gota d'oli (2286). Agafar una fulla de col geganta, posar-la a la brasa, només escalivada (sense que es cremés), amb un raget d'oli i posada a la panxa (2263). Una fulla de col escaldada posada a la panxa (2252). Una fulla de col (1682, 1807, 2235). Una fulla de col torrada al foc, escalivada i posat a la panxa (1618). Una fulla de col calenta (1683). Fulla de col a la panxa (1767). Una fulla de col calenta a la panxa (1901). Les fulles de col posades al foc (2132). Una fulla de col escalivada i una mica de greix de gallina (per a amorosir) (2132). Una fulla sencera de col, assecada, posada a la panxa (2240). La fulla de col a la panxa (2241). Posar pegats de cols ben picades al ventre (2369). Agafar una fulla de col grossa, escalfar-la a la vora del foc (ben escalivada, ben calenta) amb una gota d'oli, posar-la a la panxa per amorosir-la (2480). Posar a la panxa una fulla de col calenta (2483). Posar una fulla de col calenta a la panxa (2488). Agafar

una fulla de col de l'hort, escalfada o escalivada al foc a terra amb un raig d'oli i posada a la panxa com una butlla (2552). La fulla de col picada (picar los nervis de la fulla amb una mà de morter), ascufada amb oli del bo (del que feven a casa) i posada a la panxa amb un mocador (2683). Una fulla de col a la panxa (2688). Posar una fulla de col ben calenta amb oli a la panxa (2692). Posa una fulla de col ben calenta amb oli a la panxa (2693). Una fulla de col a la brasa amb una mica d'oli i lligada a la panxa amb un mocador de fer farcells (2153). Una fulla de col calenta amb un drap de fil o cotó a la panxa (2593). Fulla de col escalivada amb oli (3132). Una fulla de col escalivada amb una mica d'oli i sal, posada a la panxa (1856). S'escalfen fulles de col torrades i sucades de greix dolç (1885). Una fulla de col escalivada amb un raig d'oli (2555). Una fulla de col posada a les brases (que s'emmustiés) i untada amb greix dolç o oli. Posada a la panxa (2541). Gafar una fulla de col i greix dolç calentó i posar-ho a la panxeta dels nens (2592). Posar una fulla de col escalivada amb oli i cendra. A la panxa (2123). Li talles els tendons a la col, escalfar-la, escalivar-la i tendreta. Posar-hi una gota d'oli o una mica de llar de porc. Posat sobre la panxa (2697). Una fulla de col amb oli d'oliva del bo (4195). Una col acalentada al foc (2121). Posar una fulla de col calenta amorosida amb sagí de tocino, a la panxa (2487). Agafar una fulla de col calenta mustieta i muntada amb mantega de tocino, és a dir greix de porc i posar-s'el a la panxa com si fos un pegat (2274). Posar una fulla de col (la cara inferior de la fulla tocant la pell), trèiem el nervi (perquè és una nosa), escalivada al foc a terra, sucada d'oli (1881). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva iaia. A la falda de la iaia una estona i passava el mal de panxa (2263). A la panxa (2132). Eren cures de matxo (2692). És una cura de matxo (2693). La seva neta Lúcia recorda que li havia aquest remei (2153). Per als crios (3132). Posades a la panxa (1885). Li ho va explicar una curandera (Manresa) (2697). Una persona es va cremar de tan calenta que era la fulla de col (2121).

Antipirètic

FONTS 2114, 2125, 2126, 2625, 2627, 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a baixar la febre (2126). Feia baixar la

febre (2114). Tira la febre a fora (2125). Per a la febre (2625, 2649). Per a la febre (2627). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2126, 2625, 2627). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2114, 2125, 2649). PREPARACIÓ. Unes cols escalivades amb greix dolç (greix dolç de porc que en diuen llard, sense sal) posades al pit, als canells o a la sola dels peus (2126). Una fulla de col escaldada sucada de greix dolç, posada a la panxa (2125). Posar dos llesques de pa amb llaor de col picada i pólvora de cartutxos (2625). Una fulla de col de l'hort freda (2649). Posar dues llesques de pa amb llaor de col i pólvora de cartutxos (2627). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antivariós

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A sobre les varius. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una fulla de col escalivada. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant en el tractament antiobesitat

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Ajuda a aprimar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una fulla de col escalivat: un pegat a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 1679. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la mastitis

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a treure la inflamació de les mames. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi una fulla de col freda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern).

PREPARACIÓ. Una fulla de col, picar-la, posar-la a la brasa (quedava ben seca) amb un raget d'oli i posada a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antiinflamatori faringi

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pel mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar unes torrades (llesques de pa) amb vinagre i llaor de col molta [dit "molguda"] (pols de llaor de col) a la planta dels peus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 2625, 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de quixel (2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Pólvora [dit "póuvura"] amb llaor de col (2625). Llaor de col i pólvora [dit "póuvura"] de cartutxos (2627). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 2125, 2126, 2253, 2285, 2541, 3328, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer baixar la febre (2253, 3328). Per a baixar la febre (2126). Per a la febre (2125, 2285, 3331). Per a la febre (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2126, 2253, 2285, 2541, 3328, 3331). Tisana (ús intern) (2125). PREPARACIÓ. Pegat de llaor de col, als peus (2253). Llaor de col (2125). Un pegat de llaor de col i vinagre (3328). Posar unes torrades (llesques de pa) amb vinagre i llaor de col molta [dit "molguda"] (pols de llaor de col) a la planta dels peus (2541). Llavor de col picada amb una mà de morter, amassat amb vinagre i posat a la planta dels peus (2285). Una torrada amb vinagre amb llaor de col picada, posada als peus (3331). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2253. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer recular un cop de sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma

(ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de llaor de col, als peus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiequimòtic

FONTS 1903, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (2152). Per a un cascat, per un cop o per a una patecada (1903). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Aigues calentes i col trinxada (2152). Col picada i clara d'ou pujada, embolicat amb un mocador o fardo (1903). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra que era de l'Alzina d'Alinyà (1903).

Antiinflamatori

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Col picada i clara d'ou pujada, embolicat amb un mocador o fardo. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra que era de l'Alzina d'Alinyà.

Antisèptic extern

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan has caigut. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Col picada i clara d'ou pujada, embolicat amb un mocador o fardo. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra que era de l'Alzina d'Alinyà.

Planta sencera

Antiàcid

FONT 2241. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'ardor d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Feven un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc de la fulla

No consta

FONT 2241. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern). PREPARACIÓ. Suc de col liquat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc del fruit

Hemostàtic intern

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una hemorràgia d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Le suc de la col. DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES MEDICINALS

Fulla

Analgèsic

FONT 2503. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan et feve mal al pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una fulla de col untada amb llard dolç, al pit. Una fulla de col amb greix de gallina, al pit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en vinagre

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Col en vinagre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 2121, 2243, 2259. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Minjar per a les gallines i els conills (2259). Herbes per als conills (2243). Lo tronxo de col es dona als conills (2121). Per als porcs (1704). OBSERVACIONS. I lo canot de la col es cremava a l'era (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1704, 2121, 2243, 2259).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONTS 2125, 2126. OBSERVACIONS. Quan la col espigue (aulomes), no hi queda fulla i no es pot menjar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONTS 1881, 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amb patata i col es fa el trinxat (1882). Amb la col fèvem trinxat (1881). CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant (1882). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1881, 1882).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2595, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a donar a les gallines (2595). Per a les auvelles, per als porcs i per a les vaques (2121). Per a les gallines (4390). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2595). Alimentació humana i animal (2121, 4390).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer trinxat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posa fulles de col, per exemple a la tomata, per a protegir-les de l'acció directa del sol.

Part aèria

No consta

FONT 2263. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar tot de cols en un davantal i posat al cap, quan portaven una cistella o una galleda.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 2121, 2125, 2126. OBSERVACIONS. La col, un any espigue i un any no espigue (2125, 2126). Es començaven a plantar per Sant Ot (7 de juliol) (2121). Als horts de Gramós (1701).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2542. Barreja 1 entrevista 01/11/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1766. Barreja 1 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 12 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3144. Barreja 3 entrevista 07/08/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Brassica oleracea* L. subsp. *oleracea* var. *acephala* (DC.) Thell. (crucíferes)**

BCN 168764

NOMS POPULARS

Col (1824, 1884, 2593, 2644, 3144)

Col cabdell paperina (4411)

Col de fer trinxat (1815, 2560, 3144)

Col de les vaques (2644)

Col de porc (2644)

Col de trinxat (2121, 2644, 4411)

Col del país (1824)

Col per a fer trinxat (2644)

Col verda (1884)

Col verdal (1704, 2121, 2124, 2131, 2158, 2281, 2541, 2593)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antidiarreic

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la colitis o per a la diàrrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una fulla de col, escalivada amb una gota d'oli i posada a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2121, 2541, 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel mal de panxa (2541). Per al foc a la panxa. Per al mal de panxa (2644). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2541, 2644). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2121). PREPARACIÓ. Una fulla de col verdal posada a les brases (que s'enmustiés) i untada amb greix dolç o oli. Posada a la panxa (2541). Per al mal de panxa (2121). Agafar una fulla de col, escalivada amb una gota d'oli i posada a la panxa (2644). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una col escalfada [dit "acalentada"] al foc (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Al cap d'una estona, la fulla era ben seca (2644).

Antipirètic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Los crios amb molta febre. Quan la febre era molt alta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar col verdal, escalivada i sucada amb oli, posada al ventre. Agafar col verdal, escalivada i sucada amb oli, posada a la sola dels peus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitífic

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als tífols (infecció al ventre). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. La fulla de col verdal escalivada, posada a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antigripal

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar unes mostardes: pa torrat amb vinagre i granet molivat de col verdal als turmells, però com que no ho aguantes es posen a les plantes dels peus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar unes mostardes: pa torrat amb vinagre i granet molivat de col verdal als turmells, però com que no ho aguantes es posen a les plantes dels peus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una pulmonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un catalasma de pa, de la crosta de pa, ben torrada i a sobre vinagre (un tupí). Es moliva granet de col verdal del bestiar (es moliva granet de col verdal posada sobre un paper i es feia rodar una ampolla de vidre). Tot això lligat amb una peça de roba. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1824, 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Animal: menjar per a les bèsties (conills, gallines i porcs) (1884). Per a les gallines i els pollastres (1824). OBSERVACIONS. Els en dona de tant en tant un braçat de cols (1824). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1824).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua i oli

FONTS 1815, 1824, 1884, 2121, 2131, 2560, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En fa trinxat (2131). Per a fer trinxat (2121). Humana: fem trinxat (1884). Per a menjar trinxat amb una rosta de cansalada (1824). Trinxat de col (3144). OBSERVACIONS. La guarda per a llavor [dit "llaor"] (2131). El trinxat es fa amb la col verdal, trumfos i rosta (2121). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 1824, 2121, 2131, 2560, 3144). Alimentació humana i animal (1884).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer trinxat. OBSERVACIONS. El trinxat es fa entre els mesos de gener i abril. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

***Brassica oleracea* L. subsp. *oleracea* var. *botrytis* L.**
(crucíferes)

BCN 169253

NOMS POPULARS

Coliflor (2121, 4411)

***Brassica oleracea* L. subsp. *oleracea* var. *gemmifera* DC.**
(crucíferes)

BCN 169255

NOMS POPULARS

Col de Brussel·les (2595, 4411)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar a les gallines. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua i oli

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer trinxat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

***Brassica rapa* L. (crucíferes)**

BCN 24729

NOMS POPULARS

Grelo (castellà) (2284)

Nap (1704, 2541, 3560)

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 1704. OBSERVACIONS. Per a donar de menjar als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Planta sencera

FONT 1704. Barreja 1 entrevista 18/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3560. Barreja 1 entrevista 29/09/2019 (vegeu catàleg de barreges)

***Briza media* L. (gramínies)**

BCN 163248

ALTRES USOS

Inflorescència

Elaboració de joguines

FONT 1809. OBSERVACIONS. Per a fer sopes (joc).

***Bromus commutatus* Schrad. (gramínies)**

BCN 163259

NOMS POPULARS

Civadilla (2121)

***Bromus* sp. (gramínies)**

NOMS POPULARS

Civadilla (2146)

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Inflorescència

FONT 2146. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. El bestiar es clava la civadilla a l'ull i s'ha de treure manualment. GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

***Bromus sterilis* L. (gramínies)**

BCN 163241

NOMS POPULARS

Civadilla (2121)

***Bryonia cretica* L. subsp. *dioica* (Jacq.) Tutin (cucurbitàcies)**

BCN 162717

NOMS POPULARS

Carbassonet del diable (2121)

Tuca (1853, 2124, 2134, 2137, 2233, 2250, 1818, 2548, 2598, 2682)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antineoplàstic

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al càncer (2233). La rel de la tuca per al càncer (2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides dels animals que anaven al bast. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Arrael de tuca. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Inductor del part

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè les vaques vedellessin. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Abeurades de la rel. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

Antifúngic

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als brians. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antineoplàstic

FONT 1818. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un herbolari li va dir que servia per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La donen al bestiar que està molt malalt. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Això els recupera o ja no se'n surten.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La donaen a les bèsties. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posaven la tuca a les truites. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

No consta

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Isidro diu: "la tuca i l'altimira treuen el bou de mort a vida".

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2137, 2548, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'Antonio diu: "la tuca torna el bou de mort a vida" (2548). El Pere diu: "la tuca i la talarida tornen el bou de mort a vida" (2137). La Pilar diu: "la tuca i la talarida tornen el bou de mort a vida" (2598).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Arrel

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La soca és verenosa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1818, 2121, 2126, 2137. OBSERVACIONS. Aquest nom el coneix del seu nebot que viu a Taús (2121). Les tuques viuen a les soques dels arbres (1818). Fa la rael molt grossa (2137). Fa una trumfa (2126).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 2598. Barreja 4 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Fulla

FONT 2595. Barreja 5 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

***Buxus sempervirens* L. (buxàcies)**

BCN 162672

NOMS POPULARS

Boix (1704, 1815, 1821, 1882, 2099, 2121, 2126, 2131, 2134, 2146, 2252, 2263, 2269, 2425, 2479, 2498, 2499, 2529, 2545, 2548, 2552, 2559, 2593, 2645, 2667, 2680, 2692, 3139, 3322, 3332, 3333, 3334, 3336, 3392, 3399, 3573, 3606, 3611, 3613, 3615, 3941, 3976, 4122, 4139, 4141, 4145, 4152, 4178, 4195, 4261, 4314, 4315, 4337, 4366, 4390, 4410, 4419, 4554)

Boix verd (3144)

Boixer (3144)

Boixera (3334)

USOS MEDICINALS

Fruit

Per a l'esterilitat

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tenir fills. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Beure aigua de moreus de boix (les boletes amb punxes dels boixos). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. No molts dies. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Aquest era un remei de la Sofia Montaner (trementinaire d'Ossera), que ho va provar amb una ruca.

Fulla

Antibacterià

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un antibiòtic natural. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Les fulles de boix bullides tres quarts d'hora o una hora. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiberrugós

FONTS 3139, 3144, 3392. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per les berrugues (3139, 3144, 3392). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

(3139, 3392). Desconegut per l'informant / No consta (3144). PREPARACIÓ. Agafar una fulla de boix i enterrar-la (3392). Enterrar fulles de boix i s'han d'assecar i no tornar-hi a passar mai més (Maria de la Masia de Taús) (3139). EFECTES SECUNDARIS. No. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (3392). Ho sap el pastor de Perles (Juanjo) (3144).

Antipneumònic

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer una truita d'ous amb fulletes i brotets de boix, bo i calent, posat als pulmons. També hi van posar ventoses. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un pastor tenia pulmonia i s'ofegava. Quan va venir el metge va dir que la pulmonia ja estava trencada.

No consta

FONT 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a no tenir set. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Rosegar una fulla de boix. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina d'Argolell.

Part aèria

Afrodisíac

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És afrodisíaca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de boix. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del Salvador de Coll de Nargó.

Antiinflamatori

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És antiinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de boix. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del Salvador de Coll de Nargó.

Per a malalties indeterminades

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mosquit de les persones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un tros de boix a la boca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija amb fulles/branques

Carminatiu

FONT 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pel flato. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un ramet de boix fresc al costat, sota la roba. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija defoliada

Per a malalties indeterminades

FONT 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per treure la set. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Treure la primera pela del boix i posar-se una branqueta a la boca. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'un professor d'origen basc.

ALTRES USOS

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 2269. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè es conservi millor la humitat, perquè no s'assecon: es posen a sobre els bolets dins la cistella.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 3144, 3333, 4145. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Boixos beneïts per Rams (3144). Per Pasqua guarnien lo carro. Per la festa major feven arcs i pilars a cada carrer (3333). OBSERVACIONS. Es planten als camps (3144). Quan venia el bisbe a confirmar, es feven arcs amb moltes plantes i flors (4145).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 4366, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Plegar el boix per vendre'l a Alemanya, com a planta decorativa (4410). OBSERVACIONS. Una vegada va marxar un camion ple de boix cap a Alemanya, que fan servir com a planta decorativa (4366).

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3144. OBSERVACIONS. Quan venia el bisbe a confirmar, es feven arcs amb moltes plantes i flors.

Planta sencera

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A Taús hi ha la font boixidera, a sota a Planalestop.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 4554. OBSERVACIONS. El boix dels tres brancs de Boscalt (Cava): s'han de donar tres voltes al boix per a trobar dona.

Tija

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2146. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per embastonar o emparrar les mongetes o les tomateres feien servir el boix (2146). Es feven los batalls de les esquelles (2121).

Cistelleria

FONT 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fa un asclador de canya.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fan els matajueus. El mànec del carrau es feve de boix (també podria ser de pi) i la llengueta, per donar-li flexibilitat, de freixera.

Elaboració d'estris de cuina

FONTS 1815, 1821, 3334, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Ha fet forquilles amb dues pues i el mànec d'un plantador (1821). A Organyà un home feve culleres, forquilles, mans de morter i altres estris de boix o boixera (3334). Fa culleres grosses (4122). En fan culleres, forquilles i altres (1815). OBSERVACIONS. L'avi Josep Tomàs també feia forquilles (1821). El boix s'esquerda. Perquè no s'esquerdi el suquen de greix de porc, abans de treballar-lo (1815).

Elaboració de bastons

FONTS 2121, 3941. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El garrot era de fusta de boix (2121).

Elaboració de pipes de fumar

FONTS 1815, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Josep Soler a Taús feve pipes de boix; al cos de la pipa hi feia caps de persona (2121). Dels bonys del boix se'n fan pipes de fumar (1815).

Elaboració de teixits

FONTS 2121, 3139, 3322, 3606. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa unes llançadores (dít llançaderes) o agulles de fer tapissos (Teresa, Perles), de fusta de boix d'entre 10 i 15 cm de llarg per teixir a mà llana (3606). El retorcedor era de fusta de boix (2121, 3139). Se'n fan pues per a la Mule-Jenny (màquina anglesa del segle XVIII) per la qual la llana passa de metxa a fil (3322).

Jocs i joguines

FONT 4315. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els bastons del grup de bastoners de Peramola són de boix, ja que tenen un so més viu.

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo cabiró podia ser de boix. A les teulades hi posaven taulons amb pitxes de boix.

Tija amb fulles/branques

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2479, 2692, 3144, 4145. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Protegir els planters i les verdures del sol directe (3144). Posa rames a les verdures, per exemple la tomata, per a protegir-les de l'acció directe del sol (2121). Protegir les verdures de les primeres fredurades (de les tomateres) i del sol directe (4145). Per a protegir del sol les verdures de l'hort (2479). Per a protegir el planter del sol (2692). OBSERVACIONS. Els planteraires protegeixen els planters amb boixos que en diuen "boixets" (3144).

Altres informacions

FONTS 2121, 2252, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fregar-se el cul, després d'anar de ventre, lo millor és el boix (2121). Feven l'arc per a engalanar el poble, quan feia visita pastoral el bisbe d'Urgell i quan va passar la Mare de Déu de Fàtima (2252). OBSERVACIONS. Per a fer estar quiet el gos d'atura (3332).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1882, 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es beneïa lo boix un cop a l'any (no recorda quan) (2131). Per a fer el pessebre (1882).

Elaboració d'escombres

FONTS 2263, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien escombres (2263). Per a estaldinyar (2645). OBSERVACIONS. Mullat i revindre! (2263). Brulló: Al pal de pi (rama jove de pi), al capdamunt s'hi estaquen unes rametes de boix (2645).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2263. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a amagar coses, com va passar amb les imatges de Sant Quiri i Santa Julita.

Repel·lent

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es pica amb una branca de boix. Per a repel·lir els insectes.

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONTS 1815, 2121, 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els parrals (guies) de l'hort són de fusta de boix. A vegades es torcen [dit "torteguen"] (2121). Les andàs es feven de boix (2121). Fa servir el boix de guies a l'hort (1815). Si unes esgraelles es fan de boix, no es cremen i la carn es cou molt bé (3336).

Elaboració d'escombres

FONTS 1882, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Hi havia un home a Ogern que feia escombres de boix (1882).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Van fer unes esgraelles amb boix verd i no es van cremar. OBSERVACIONS. El boix verd no es crema.

Elaboració de pipes de fumar

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El meu padrí (Josep Soler) feve pipes de fumar amb boix.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fèvem clots de trumfos amb boix. En una menjadora: bastons de boix amb uns fortas creuats (dit crusats) que s'eixamplen. Per a les auvelles o les vaques.

Ajuda a la llar

FONTS 2645, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Lo morter es sol fer de boix (2645). Té un morter de fusta de boix (4390).

Ajuda en la costura

FONT 3606. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa boixets per les puntaires i didals. Fa uns estoigs de costura (en forma de

canut) per a quan surts de viatge per a portar tres colors de fils i agulles de cosir. Elabora ous de fusta per sorgir mitges i mitjons (cadascun dels ous és diferent de mida i forma).

Elaboració d'estris de cuina

FONTS 1815, 2121, 3606, 3611, 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa cadenes, culleres, forquilles, clauers (dit llaveros), salers, salers-pebrers .. (3611). Elabora mà de morters (3606). Ha ideat un obridor de llaunes de sardina (3606). En feven estris de cuina: cassoles, flameres, mànecs de coberts, morters, palillero, plats (2121). Les formatgeres eren de fusta de boix (2121). Del boix es fan morters i mans de morter (1815). Un morter i una mà de morter (4139). OBSERVACIONS. Li costa trobar boixos gruixuts per fer els salers. Amb el boix no pot fer objectes gaire grossos. El boix, un cop tallat, es pot asclar (3611). Agafaen una soca de boix. Ho feve el Xico de cal Xord o cal Xort (2121). El Ramon, a l'espluga de Sels (Perles), va trobar un morter i una mà de morter antics, dels antics pastors (4139).

Elaboració de calçat

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Hi havia gent que feia esclops amb dibuixos.

Elaboració de joguines

FONT 3606. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Elabora baldufes.

Elaboració de pipes de fumar

FONTS 2121, 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feven pipes (2121). OBSERVACIONS. Agafaen una soca de boix (2121). Una de les fustes preferides per a fer pipes és el boix. Un inconvenient que té el boix és que s'esberla. Perquè això no passi, s'ha de tapar amb cera la part del tall (4178).

Elaboració de teixits

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo fust de filar la llana.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És dolent com a medicina perquè ni el bestiar en menja. És tòxic, és verinós [dit "vereno"] i cancerígen. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. Si veus que el bestiar es menja els boixos és un signe de malastrugança (dit malastrogànsia) (del seu pare).

Planta sencera

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxic o verinós [dit "verenós"].

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2425, 2552, 2559, 3144, 3334, 3606, 3613, 3976, 4141, 4145, 4178, 4554. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Les cabres no en mengen (3976). OBSERVACIONS. Esmenta que el boix no es pot tallar, ja que està protegit (3606). Perquè no s'ascli el boix, s'ha de enterrar amb guix o amb fem (3606). Un lloc on hi ha molts boixos en diu boixera (3144). Hi ha dues classes de boixos: un de fulles petites i un de fulles grosses (3144). És una de les plantes que floreix primer (2559). Els fruits del boix o de la boixera se'n diuen dallons (3334). L'entrada de *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859), l'eruga del boix, a l'Alt Urgell va ser el 2019 (4141). Hi ha un lloc al Querforadat que en diem "les boixeres" amb uns boixos d'entre 20 i 40 cm de diàmetre (1815). El Joan coneix una boixera en una obaga (dit aubaga) de la Vansa amb 200 o 300 boixos d'un gruix d'uns 14 cms (4145). A Vima (el Querforadat), al costat de la font del boix, hi havia hagut un boix que semblava un arbre de gruixut que era (2552). El meu pare feia artesanía amb boix: culleres, forquilles, morters, cendres...(2552). És dolent (3613). On hi ha molts boixos és una boixera (2425).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Escorça interna

FONT 2439. Barreja 1 entrevista 14/08/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Calendula officinalis L. (compostes)

BCN 162716

NOMS POPULARS

Boixac (2477, 2541, 4159)

Bojac (2541)

Cacau (2113)

Calandre (2250)

Calèndula (1809, 1884, 1902, 1903, 2112, 2158, 2480, 3139, 3356, 4148, 4159)

Calentó (1884)

Caràntula (1682)

Centúria (1828)

Clavell de moro (2131)

Garronada (2121, 2477, 2640)

Garronera (2121)

Gau (2233, 2479, 2595, 2598, 2640)

Gavatxo (2112, 2122, 3615)

Grau (1823)

Jaumet (1682)

Joanet (1682, 1828)

Rauret (3951)

Xerraire (2121)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Analgèsic

FONTS 1884, 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor de ginoll (2480). Per al dolor (1884). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. En un pot de vidre s'hi posa flor de calèndula i oli d'oliva. Posat a sol i serena (2480). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fer fregues (2480).

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir la flor en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho va provar i no l'hi va acabar d'anar bé.

Antisèptic extern

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a curar les ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONT 2112. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aigua de calèndula. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2250. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONT 1902. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de calèndula. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a coses de la pell. Per a dolences de la pell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Crema (ús extern). PREPARACIÓ. Se'n fa crema per a les mans. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida**Antisèptic extern**

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides i talls a la pell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Escaldat de boixac amb greix [dit "grassa"] de porc o greix dolç (ni oli ni sal). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Inflorescència**

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es mengen els "pètals". DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menja. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS**Inflorescència****Altres informacions**

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sabó.

Cosmètic

FONTS 1809, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n fa una crema per les mans (2122). Per a cosmètica (1809).

FONT 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar color al sabó.

Recol·lecció per a la venda

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Elaboren pomada de calèndula.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1830, 2598. OBSERVACIONS. N'hi ha de primes i de dobles. En tenen a l'hort (2598). És una planta ornamental (1830).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Inflorescència

FONT 2480. Barreja 2 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1902. Barreja 2 entrevista 26/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2480. Barreja 3 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Calluna vulgaris (L.) Hull (ericàcies)

BCN 168766

NOMS POPULARS

Bruc (2131, 2625, 2627, 3370)

Bruc petit (2625)

ALTRES USOS

Tija defoliada

Elaboració d'escombres

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El graner podia ser de bruc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2625. OBSERVACIONS. Fa com una botja. N'hi ha pel voltant de Cal Fontanet (Sellent de Nargó).

Camellia sinensis L. (teàcies)

BCN 50762

NOMS POPULARS

Te (4152)

Campanula rapunculoides L. (campanulàcies)

BCN 163282

NOMS POPULARS

Didalera (2477)

Campanula rotundifolia L. (campanulàcies)

BCN 163299

NOMS POPULARS

Didalera (2477)

Campanula trachelium L. (campanulàcies)

BCN 163237

NOMS POPULARS

Campaneta (2117)

***Cannabis sativa* L. (cannabàcies)**

BCN-E-561

NOMS POPULARS

Cànem (1815, 1882, 1897, 2434, 3615, 4404)

Maria (2125, 2644, 4139, 4195, 4390)

Marihuana (2125, 3144, 3631)

USOS MEDICINALS

Fulla

Analgèsic

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor a les cames. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Sucar amb oli de maria. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Lluc tendre

Per a la fatiga

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trobar-se bé en el tractament del càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Llesca de pa torrada amb oli amb cabdells [dit "cogollos" (castellà)] de maria a sobre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En plantava a l'hort. Recollit del dr Baselga.

Part aèria

Analgèsic

FONTS 1897, 2644, 4195, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als malalts de càncer (4195). Per al mal. Per al dolor (4390). Per al dolor (2644). Per al mal de costat (1897). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (4195). Macerat en oli (ús extern) (2644, 4390). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1897). PREPARACIÓ. Truita de maria (4195). Oli de maria (2644, 4390). Espardenya d cànem calenta (1897). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflama. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. Barrejar quatre litres d'alcohol amb tres quarts de quilo de maria. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Elaboració de teixits

FONT 2434. OBSERVACIONS. Encara té llençols de cànem.

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 4145. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. D'un tipus de cànem es feien les saques.

Elaboració de calçat

FONTS 1815, 3615, 4404. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El meu pare es feia les espardenyes, i també vigatanes, de cànem (3615). S'enviava el cànem a Vic per fer espardenyes (1815). Del cànem, en feien soles d'espardenyes (4404).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El pare de l'Antonio havia cargolat cànem i el pentinava per a fer-ne cordes de diferents mides i cordes de bast.

Elaboració de fibres

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posava a les aixetes i als tubs.

Elaboració de teixits

FONTS 1815, 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven llençols (1815). OBSERVACIONS. A Ogern, a cal Gironi (cal Geroni) estovàven el cànem en una bassa que tenien; i hi havia tres cases que teixien cànem: cal Ginetó (cal Genetó) (que hi havia la teixidoreta), ca la Llúcia i cal Jan (el Jaume). Es feven llençols de cànem. A casa seva (cal Sastre) té un llençol de cànem (1882).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1882, 3144, 4139, 4404. OBSERVACIONS. A casa seva (cal Sastre) té una pinta de cànem (1882). A Bellpui s'havia cultivat cànem (1815). Un cop sec el cànem, s'havia de pentinar (1815). Se'n poden tenir tres o quatre mates, ja que no és delictu (3144). En un cultiu de maria totes les plantes han de ser femelles. Si hi ha una planta mascle, ben lluny! (4139). Prop del torrent de Peramola hi havia una roda per al cànem (4404).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2595. Barreja 6 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Capsella bursa-pastoris (L.) Medic. (crucíferes)

BCN 162727

NOMS POPULARS

Bossa de pastor (1882)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3938. OBSERVACIONS. Les auvelles no se la mengen.

Capsicum annuum L. (solanàcies)

BCN 169284

NOMS POPULARS

Bitxo (2252, 3144, 3330, 3615, 4139)

Bitxo centenari (4411)

Bitxo coent (4411)

Bitxo de Fígols (4411)

Guindilla (castellà) (3330)

Pebre vermell (4261)

Pebrot (1884, 2095, 2434, 2439, 3139, 4037, 4390)

Pebrot blanc de Fígols (4411)

Pebrotera (2241, 4422)

Querolet (2252)

USOS MEDICINALS

Fruit

Analgèsic

FONT 3615. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Per al dolor o per a tumors petits. Amb una mà de morter xafar bitxo sec amb mel. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antineoplàstic

FONT 3615. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Per al dolor o per a tumors petits. Amb una mà de morter xafar bitxo sec amb mel. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer samfaina i suquet per als caragols. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2252, 2434, 3144, 4139, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En tenen a l'hort per a consum propi (4390). OBSERVACIONS. La meua mare posava bitxo als cargols (3144). Pique molt. Perquè no piqui tant, agafar una tomata i anar fregant (2252). Els bitxos de Fígols són llargs i corbats (4139). Coneixen i consumeixen els pebrots de Padron (2434). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2252, 2434, 3144, 4139, 4390).

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La padrina, la mare i les meves ties portaven cargues de pebrots amb lo ruc des de Balinyó fins a l'Alzina d'Alinyà. Hi estaven tot lo dia.

Fulla

Fumable

FONT 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fumava pebrotera.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2439, 3144, 3330, 4261, 4411. OBSERVACIONS. Eren famosos els bitxos de Fígols (3144). Tenen pebrots a l'hort (2439). La Pilar creu que el pebre vermell el van portar els indians. A Coll de Nargó hi havien tres indians (4261).

El bitxo coent i el bitxo centenari són dos tipus de bitxo. Aquests dos tipus de bitxos són molt específics de Fígols (4411). El és *Capsicum annuum* var. *longum* (4411). En té en alguns tests (3330).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2251. Barreja 3 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

***Cardamine amara* L. (crucíferes)**

BCN 163425

NOMS POPULARS

Mollera (2131)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2131. OBSERVACIONS. Es troba en regatells. També a la font dels tarters (obaga de Santa Magdalena). El bestiar no se la menja.

***Carduncellus monspeliensis* All. (compostes)**

BCN 163552

USOS MEDICINALS

No consta

No consta

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herba remeiera. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. La coneix de la seva mare. És una herba remeiera. No en coneix nom ni usos.

***Carduus defloratus* L. subsp. *carlinifolius* (Lam.) Arènes**
(compostes)

BCN 163482

NOMS POPULARS

Carc (2439)

Cardigassó (3613, 3615)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cabres es mengen els carcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Carduus nigrescens* Vill. (compostes)**

BCN 163448

NOMS POPULARS

Carc (2439)

Cardigassó (3613, 3615)

***Carduus nutans* L. (compostes)**

BCN 164958

NOMS POPULARS

Cardigassa (2121)

***Carlina acanthifolia* All. subsp. *cynara* (Pourr. ex Duby)**
Arcang. (compostes)

BCN 163443

NOMS POPULARS

Capiferrol (1677)

Card (2141)

Cardassa (2134)

Cardigassa (1884, 2510, 2655)

Cardimella (2131)

Cardinella (2131)

Cardomella (1824, 1884, 2121, 2541, 2634, 3370)

Cardomella groga (1815)

Carlina (1821, 2099, 2100, 3370, 3615)

Carnomella (1884)

Cordomella (1704, 1809, 2121, 2285, 2477, 2483, 2486, 2488, 4337)

Gira-sol (1884)

Rabanella (1815)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antieczematós

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als èczemes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern).

PREPARACIÓ. Bullir l'arrel amb oli i s'ha de deixar 40 dies a sol i serena.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'erisipela

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les erisipeles [dit "disipeles"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir l'arrel amb oli i s'ha de deixar 40 dies a sol i serena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als vermells del cos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir l'arrel amb oli i s'ha de deixar 40 dies a sol i serena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia menjat la patata o la rael de les carlines (3615). La família del Benet menjaven la rael. Els porcs senglars [dit "jabalins"] es mengen la rael de les cardomelles (2121). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3615). Alimentació humana i animal (2121).

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es menjava la part del mig abans de florir (2121). Les eqües se'n mengen la part del mig (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2121). Alimentació animal (1815).

ALTRES USOS

Inflorescència

Ajuda a la llar

FONT 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La part central de la flor de la carlina, la feven servir de raspall per a la roba (2100).

Fumable

FONT 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fumava "flor" seca de cardomella o carlina.

Jocs i joguines

FONTS 1809, 2486, 2488. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es posava un paper de fumar a la part dels forats i es bufa per sentir un so (2486, 2488). La inflorescència [dit "flor"] de la cordomella (sembla un raspallet) per pentinar les nines (1809). OBSERVACIONS. Li ho va ensenyar el padrí (2488).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2121, 2139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cordomelles es posaven a les portes de les quadres de les vaques. OBSERVACIONS. Actualment s'ha perdut una mica aquesta tradició. És per a tenir sort (2139). OBSERVACIONS. A Aós de Civís, davant les portes de les cases, es veuen bastants que la gent va a buscar-les a dalt la muntanya (2139).

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les posen penjades a les portes de les cases perquè no entrin els embruixos.

Jocs i joguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la part del mig quan es seca que presenta forats, hi posaven un paper fi, bufaves i feves "música".

Part aèria florida

Altres informacions

FONTS 1815, 2099. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si es tanca, assenyala pluja (1815). OBSERVACIONS. En pleguen per a penjar-les a les portes (2099).

FONTS 1704, 1821, 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si es tanca, plourà; i s'obre, farà bon temps (1704). Posades a les portes (1821).

OBSERVACIONS. Si es tanca plourà i si s'obre farà bon temps (2285). Fa el pronòstic: si és obert fa sol i si està tancada fa pluja (1821).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'ull. Penjar cordonelles a les portes de les cases.

FONT 2483. OBSERVACIONS. A la porta principal de cal Casé hi havia clavada una cordonella.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Lluís diu: "cardonelles, les noves fan perdre les velles".

OBSERVACIONS. La gent les penja a les portes de les cases.

Planta sencera

Altres informacions

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Oberta amb sol i tancada amb pluja.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 1884, 2483, 2510, 2541. OBSERVACIONS. N'hi ha a Roca Roalia (1884). N'hi ha a coll de Jovell (1821). A l'altre costat del riu de Solans, al costat de la borda i a Santa Eugina s'hi troben cordonelles (2483). Anant a Cadí n'hi ha (2541). La flor s'obre i es tanca en funció del temps (2510).

Carlina acaulis L. subsp. *caulescens* (Lam.) Schübl et Martens (compostes)

BCN 169232

NOMS POPULARS

Cardomella (2625)

Cordonella (1815)

Girasol (2651)

Ravenella (1815)

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les eqües se'n mengen la part del mig. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Altres informacions

FONTS 1815, 2241. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a decoració (2241). Quan es tanca, assenyala pluja (1815).

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3945. OBSERVACIONS. A la porta que mira al Cadí hi té aquest card muntanyenc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1815. OBSERVACIONS. La cordonella blanca està protegida.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Carum carvi* L. (umbel·líferes)*NOMS POPULARS**

Comí (1691, 1809, 1824, 1898, 2099, 2100, 2114, 2115, 2121, 2130, 2131, 2132, 2134, 2233, 2235, 2243, 2250, 2251, 2255, 2263, 2265, 2283, 2285, 2425, 2435, 2487, 2547, 2649, 2697, 3138, 3331, 3332, 3615, 4147, 4193, 4195)

Comí de muntanya (2131, 3613, 3615)

Comí petit (2114, 2251, 2618)

Oliacrà (2234)

USOS MEDICINALS**Fruit****Antiapendicític**

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'illada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). Macerat en oli (ús intern). PREPARACIÓ. Bullir en un litre d'aigua. Oli de comí. Bullir en un litre d'oli. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un grapat de comí. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 2132, 2251, 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si un vedell estava esfoirat (tenia cagarrines o diarrea) (2251). Pera la diarrea de les persones i de los vidells (2132). Per a la diarrea (2649). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2132, 2251). Tisana (ús intern) (2649). PREPARACIÓ. Lo gra (2132). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una botella d'aigua de comí

(2251). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2251). Medicina humana i veterinària (2132). Medicina humana (2649).

Antiinflamatori

FONT 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1809, 1898, 2114, 2121, 2130, 2134, 2255, 2487, 2618, 2649, 3615, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa. Per al mal de ventre (3615). Per al mal de panxa (1809, 1898, 2121, 2255, 2487, 2618, 2649). Per al mal de panxa o per al mal de ventre (2114). Per al mal de ventre (2130). Per als pitits, per al mal de ventre (2134). Per a la panxa (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1809, 1898, 2121, 2130, 2134, 2255, 2487, 2649, 3615, 4193). Decocció (ús intern) (2114, 2618). Macerat en oli (ús intern) (2114). PREPARACIÓ. Bullir en un litre d'aigua (2114). Oli de comí. Bullir en un litre d'oli. Amb aigua (2114). Aigua de comí (2618). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un grapat de comí (2114). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No n'hi ha gaire. Lo porc se'n menja la rael (1809).

Antipirètic

FONTS 1691, 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (1691, 2100). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Feven una massa de gra de comí, llevadura de fer pa i vinagre, posada als peus (1691). Pegats de comí, calç i ou (2100). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ben calent (2100).

Carminatiu

FONTS 1898, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als gasos (1898). Ventositats (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1898). Desconegut per

l'informant / No consta (4147). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan s'ha fet una mongetada o xigronada (4147).

Digestiu

FONTS 2243, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a després de dinar, si està mal posat, et fa fer un o dos rots (2265). Era digestiu (2243). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1824, 2235. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al bistiar (2235). Molt medicinal (1824). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2235). Desconegut per l'informant / No consta (1824). PREPARACIÓ. Amb dues botelles de xampany, els ho feien beure al bistiar (2235). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2235). Medicina humana (1824).

Orexigen

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer vindre gana. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a alguna cosa de la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi haví als prats.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Refrescava el ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2234. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. Per als mals d'ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Floreix pel juny. Té un color musco.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l foten els senglars [dit "jabalins"]. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Fruit

Condiment

FONTS 1898, 2121, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Al confitat d'olives, per a donar gust (2265). També se'n posa al menjar (1898). Als guisats (2121). OBSERVACIONS. Posar uns brots de comí (2265). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1898, 2121, 2265).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa a les coques. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer anís. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Planta sencera

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3331, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els porcs fers s'ho han menjat tot (s'ha perdut molt) (3331). Se la mengen els porcs (4193). OBSERVACIONS. Era a dalt a la muntanya (coll de Boix) (3331). És dolceta (4193). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3331, 4193).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 2099, 2114, 2115, 2121, 2131, 2132, 2134, 2243, 2263, 2265, 2285, 2435, 2487, 2618, 2649, 3332, 3613, 3615. OBSERVACIONS. El comí de muntanya es perd (el porc fer es menja les arrels) (3615). El comí de muntanya es perd, perquè el porc fer es menja les arrels i tot (3613). La venien a comprar les trementinaires (2265). El venien a comprar les trementinaires (2263). El comí es plantave (2099). N'hi ha als prats i dalt a Cadí (2114). No n'hi ha gaire (2115). N'hi ha a Ras d'Ars (2131). A muntanya. N'hi ha a Ras de Conques (2132). N'hi ha dalt la muntanya. Els senglars [dit "jabalins"] es mengen les rael i d'aquesta manera cada vegada n'hi ha menys (2134). N'hi ha a dalt als prats. Lo senglar senglars [dit "jabalí" (castellà)] es minja l'arrel i l'espatlla (1824). De comí n'hi ha pels Castells (2243). N'hi ha entre la Guàrdia d'Ares i Taús (2285). Ja no hi ha comí (2487). Per Voloriu hi ha comí (2435). N'hi havia dalt a Cadí (2618). El comí s'ha perdut. A la borda n'hi havia molt (2649). N'hi ha als prats de dalla. A Perafita (dit Prafita), Taús (2121). De comí, se'n troba cap a Bertró (Fígols i Alinyà) (3332).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 3331. Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2114. Barreja 1 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2697. Barreja 2 entrevista 06/11/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Cassia angustifolia Vahl. (papilionàcies)

BCN-E-10

NOMS POPULARS

Senet (2265, 4147)

USOS MEDICINALS

Fulla

Laxant

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un laxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Purgant

FONT 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a purgar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posaves dues fulles a l'aiga. Una tasseta d'aigua de senet. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ja en tenívom a la farmàcia, a la Seu d'Urgell. Se'n comprava una lliura o un quilo.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 4147. Barreja 4 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Castanea sativa Mill. (fagàcies)

BCN 162845

NOMS POPULARS

Castanya (1882, 2148, 3573)

Castanya (fruit) (2254)

Castanya (llavor) (3144)

Castanyer (2121, 2146, 2152, 3560, 3617)

USOS MEDICINALS

Fruit

Anticatarral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a no constipar-se. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se una castanya a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-se una castanya a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les castanyes eren tan petites que quan les has pelat, no et queda res, així que es donaven als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1882, 2146, 2148, 2254, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les posava al pollastre (2254). Les donava als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2148). Dovàvom castanyes als porcs (2146). Cada any, per Tots Sants, compren castanyes i les torren a la paella castanyera (1882, 3573). OBSERVACIONS. Les castanyes, les comprava (2254). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 2254, 3573). Alimentació animal (2146, 2148).

ALTRES USOS

Tronc

Altres informacions

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La millor fusta per a les botes (de vi) i dels vixells.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2146, 3617. OBSERVACIONS. A Josa de Cadí no hi ha cap castanyer (3617). España no és país de castanyers (2146).

Catananche caerulea L. (compostes)

BCN 162787

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2487. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a decorar la casa.

Cedrus deodara G.Don (pinàcies)

BCN 168748

NOMS POPULARS

Cedre (1882, 2152)

USOS MEDICINALS

Estròbil

No consta

FONT 2152. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern).
PREPARACIÓ. La pinya de cedre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. A cal Mestre (Ogern) hi ha un cedre gegant.

Celtis australis L. (cannabàcies)

BCN 162715

NOMS POPULARS

Delloner (1907, 2121, 2548, 3613, 3615, 3938)

Delló (fruit) (3334)

Lledó (fruit) (2122, 2126, 2240, 2241, 2439, 2697, 3938)

Lledoner (1815, 1882, 1903, 2121, 2122, 2126, 2233, 2240, 2241, 2250, 2269, 2270, 2281, 2434, 2439, 2598, 2688, 2690, 2697, 3144, 3334, 3560, 3611, 3615, 3938, 4404, 4418, 4423)

Macarula (fruit) (1815)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hipolipemiant

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Si les fulles són grosses, agafar-ne tres i si les fulles són petites, agafar-ne quatre. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tasseta cada dia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2233, 2250. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2122, 2241, 3334, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els lledons es poden menjar però no tenen molta substància (2122). Els lledons, els fruits, quan estan madurs es mengen (2241). Els fruits del lledoner es diuen dellons i cap a l'octubre es poden menjar (3334). Les auvelles mengen lledons (fruits del lledoner) (3938). OBSERVACIONS. Si són verds, no es poden menjar (2241). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2122, 2241, 3334). Alimentació animal (3938).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els lledons (fruits) són bons per a minjar. OBSERVACIONS. Han de ser molt madurs. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles mengen fulla de lledoner. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2688, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feien fullats de lledoner, per als animals, a l'hivern (2688). Feven fullats de lledoner per als animals a l'hivern (2697). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2688, 2697).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fullats de lledoners, per a menjar a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fruit

Jocs i joguines

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafàvem butxacades de lledons i ens els tiràvem amb tubs de canya, al col·legi.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 1882, 2121, 2269, 2270, 3606. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven forques. Les rames es poden doblar molt bé i els pots donar la forma que vols (3606). En feven forques (2269, 2270). Amb lledoner es feien forques (2121). En feven forques. A Alentorn, prop Artesa de Segre (la Noguera) (1882). OBSERVACIONS. A Salsa (Bassella) hi havia cal Forcaire que potser feven forques. A Alentorn (Artesa de Segre) feven forques (1882).

FONTS 1903, 2126, 3560, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feven forques (1903). Es feven collants (2126). En feven collants (3938). El pare del Miquel feve collants de bestiar. Es talla el lledoner amb una aixola; posar amb aigua durant quinze dies o un mes; doblar i estacar amb cordills (i no es trencava) (3560). OBSERVACIONS. El problema del delloner és que el collant, en sec, no el pots treure, ja que es trenca (3938).

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Del lledoner es feven forques

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa les anses dels salers.

Elaboració de bastons

FONTS 2281, 3611, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els bastons es fan de lledoner (3611). El bastó de pastor que porta és de delloner (3938). El fustaguer és de lledoner, amb dues galledes [dit "dos galletes"]. Per blegàs, el fustaguer es posa quan és verd

entre dos esgraons de l'escala (2281). OBSERVACIONS. De lledoner, n'hi ha a Noves de Segre (les Valls d'Aguilar) (2281).

FONTS 2126, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven bastons i forques (2126). Se'n fan bastons (2598).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els verdugs eren de delloner.

Obtenció de mel

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer abellers, ruscos o tous. OBSERVACIONS. Hi posaven uns bastonets en forma de creu, per pisos, perquè les abelles anessin fent l'abeller.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2126, 2697, 4404, 4418. OBSERVACIONS. Dels fruits se'n diuen lledons (2126). Els lledoners es fan a la solana (2126). Els lledons són els fruits dels lledoners (2697). Hi ha dos variants de lledoner: el lledoner blanc i el lledoner negre. El lledoner negre és una variant de *Celtis australis* L. (1815). Els lledons o les macarules són els fruits del lledoner (1815). El lledoner no es trenca. Sols quan cau a terra es corca (4404). Els lledoners es troben lluny de l'aigua (4418).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 3615. Barreja 2 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Centaurea alba L. (compostes)

BCN 162390

NOMS POPULARS

Herba cabeçuda (2667)

Herba peludeta (2667)

Travalera (2233, 2250)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Hipoglucemiant

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al sucre (2233, 2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Tot i que és amarga, es pot endolcir amb sacarina (2233). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Reforçant cerebral

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la memòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2661.

***Centaurea aspera* L. subsp. *aspera* (compostes)**

BCN 163477

NOMS POPULARS

Bracera (1815, 2434, 3613, 3615)

Gata rabiosa (2625)

Granera (2434)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Hipoglucemiant

FONTS 1815, 1903, 2125, 2126, 2625, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al sucre (2125, 2126, 2625). Baixa el sucre (1903). Per a la diabetis (1815). Per a la diabetis. Per al sucre (3615). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va dir una dona de Sant Julià de Lòria (Andorra) (1903).

ALTRES USOS

Part aèria

Elaboració d'escombres

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a escurar les corts dels porcs.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2125. OBSERVACIONS. N'hi ha a Bellpui i a Toloriu (1815). N'hi ha molt a Bescaran i Estamariu (2125).

***Centaurea cyanus* L. (compostes)**

BCN 163440

NOMS POPULARS

Blauet (3615, 4148)

Blavet (4148)

Clavell (3332)

Clavell de ruc (2233, 2250, 2541)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Per als ulls

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'ulls (2233, 2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Sucar i queden els ulls suaves (2250). Sucar (2233). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Queden els ulls seus (2233).

Part aèria florida

Restauratiu visual

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Inflorescència

FONT 3615. Barreja 6 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 7 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Centaurea jacea* L. (compostes)**

BCN 169985

NOMS POPULARS

Barcera (3342)

Bracera (3132)

Herba travalera (1825)

Travalera (3342)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Hipoglucemiant

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Centaurea melitensis* L. (compostes)**

BCN 169290

NOMS POPULARS

Blanquinella (2245, 4572)

***Centaurea paniculata* L. subsp. *leucophaea* (Jord.) Briq. (compostes)**

BCN 169986

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Hipoglucemiant

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va explicar una monja de Sant Pau (Barcelona).

***Centaurea scabiosa* L. subsp. *cephalariifolia* (Willk.) Greuter
(compostes)**

BCN 163409

NOMS POPULARS

Aurella de llebre (3613)
Engreixapores (2146)
Forcada (2134)
Olipadena (1815, 2548, 2598)
Orella de llebre (3332, 3399, 3615)
Serut (1815, 2121, 2645, 2667)
Sirut (2121)
Xoriu (2131)

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2146. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Als porcs i altre bestiar els en donàvem els caps. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És una herba molt bona per a les auvelles i les vaques.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 2121, 2439, 2598, 3399, 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar els conills (2121). Se la mengen els conills i les llebres (3613). Els agrada molt als conills. Les vaques també se la mengen, però si la tija està seca, ja no se la mengen (3399). Per al bestiar (2598). És per a donar menjar als conills i a les cabres (2439). Per a donar menjar als conills (1809). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1809, 2121, 2439, 2598, 3399, 3613).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2667, 3399. OBSERVACIONS. Els seruts embossaven la tremuja del torn de quan batíem i no deixaven baixar lo blat (1815). La mare del Lluís també coneix aquesta planta (3399). Es fan a dins els blats (2667).

***Centaurea solstitialis* L. (compostes)**

BCN 165004

NOMS POPULARS

Matacristo (3938)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3938. OBSERVACIONS. Aquesta herba, no se la mengen les auvelles.

***Centaurea* sp. (compostes)**

NOMS POPULARS

Travalera (2452, 2625)

***Centaureum erythraea* Rafn (gencianàcies)**

BCN 162731

NOMS POPULARS

Centaula (3613, 3615, 4424)

Centaura (1825, 2452, 2625, 2644, 3617, 3940, 3948, 3949)

Herba de Santa Margarita (1825)

Santabra (3132)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antiinflamatori

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desenflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori hepàtic

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. Per al fetge inflammat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Si en prens més del compte, et pot fer irritació a baix. És amarga com el fel.

Digestiu

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És digestiva. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Si en prens més del compte, et pot fer Irritació a baix. És amarga com el fel.

Hipoglucemiant

FONTS 1825, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Va bé per al sucre (3617). Per al sucre (1825). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. 1 g / 1 litre (un pessic). És la quantitat que pots agafar amb dos dits. Amb la quantitat exacte no és tan amarga (1825). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA.

Un vaset de cigaló [dit “carajillo” (castellà)] al matí i un altre quan te'n vas a dormir (1825). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amarga (3617). Si en prens més del compte, et pot fer irritació a baix. És amarga com el fel. Se la pren una mica calenta (1825).

Salutífer

FONTS 3617, 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Trencar molts mals (3617). Serveix per a tot (3940). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antihipertensor

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatarral

FONTS 3132, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (3132). Pels costipats (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga (4424).

Anticefalàlgic

FONTS 2644, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap (2644, 3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li va dir una dona dels Prats de Nargó filla de Bóixols (2644).

Antidiarreic

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a parar la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer un aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 2625, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tensió alta (2625). Per a la pressió (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga (4424).

Antiinflamatori intestinal

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li va dir una dona dels Prats de Nargó filla de Bóixols.

Digestiu

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si alguna cosa senta malament. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. Per a baixar lo sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 3948, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Va bé per a tot (3948). Mata tots els mals (3949). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1825, 3132, 3617. OBSERVACIONS. A Josa de Cadí no n'hi ha (3617). N'hi ha a la carretera de Barga a Sant Llorenç de Morunys (Berguedà-Solsonès) (1825). És l'herba preferida de la Serafina (1825). N'hi ha de flor roseta i de flor blanca (3132).

Centranthus ruber (L.) DC. subsp. *ruber* (caprifoliàcies)

BCN 162706

NOMS POPULARS

Montserratina (2434, 3144)

Pa amb vi (2122)

Valeriana (1882, 3573)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 1882. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Les rels. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Jardineria

FONT 2434. OBSERVACIONS. Se'ls ha escampat per tota la casa. La consideren una flor de jardí.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1884. OBSERVACIONS. Quan van fer la carretera, va aparèixer aquesta herba.

***Cephalanthera rubra* (L.) L.C.M.Richard (orquidàcies)**

BCN 169250

NOMS POPULARS

Orquídia (1882)

***Cephalaria leucantha* (L.) Roem. et Schultes (caprifoliàcies)**

BCN 163390

NOMS POPULARS

Botonera (3144)

Escabiosa blanca (2452)

Escopiosa (2501, 2502, 2613, 3615)

Escopiosa de flor blanca (2501, 2598)

USOS MEDICINALS

Flor

Antiodontàlgic

FONTS 2501, 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de queixal (2501). Per al mal de queixal (2502). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2501). Cataplasma (ús extern) (2502). PREPARACIÓ. Fer una aiga per a glopejar (2501). Pegat d'escopiosa (2502). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Antiodontàlgic

FONT 2501. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat amb una llesca de pa i escopiosa i posar-ho a la galta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Per al xarmpió

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sarrampió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Ceterach officinarum* DC. in Lam. et DC. (aspleniàcies)**

BCN 162712

NOMS POPULARS

Auradella (3615)

Auredilla (castellà) (3144, 3573, 3615)

Doradilla (castellà) (2117, 2482, 2485, 2545)

Oradilla (castellà) (2502, 3331)

USOS MEDICINALS

Frona

Anticatarral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa en llocs frescals.

Antiotàlgic

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern).

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La oradilla es fa a les parets.

Antipneumònic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pneumònia o pulmonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre aigua de nou fulletes, una cada dia, durant nou dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap de la seva padrina.

Antisèptic bucal

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Tot glopejant. Es troba a les parets a prop de les fonts.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2482, 2485. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És una herba miraculosa (2482). És molt bona (2485). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ne diuen així perquè de sota és daurada. La mare del Josep tenia molta fe en aquesta herba (2482).

Part aèria

Antipirètic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2482, 2545, 3613. OBSERVACIONS. La mare del Josep tenia molta fe en aquesta herba (2482). És una falguera [dit "helecho"] (2545). A la paret a la vora la font de ca l'Obach hi ha una mata d'aquesta herba (3613).

Chaerophyllum aureum L. (umbel·líferes)

BCN 164745

NOMS POPULARS

Canaxula (2121)

Cominassa (1809, 2114, 2131)

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques i per als conills. Els porcs senglars [dit "jabalins"] es mengen les arrels de la canaxula. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agrada molt a les vaques. A vegades, de tant que els agrada, en mengen moltes, i els fa diarrea. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Fa diarrea a les vaques. GRAU DE TOXICITAT. Baix. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

***Chamaemelum nobile* (L.) All. (compostes)**

BCN-E-60

NOMS POPULARS

Camamilla romana (4147)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antiinflamatori

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antiinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Contraverí

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antitòxic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva mare es va enverinar amb un matarates i li va anar bé.

Digestiu

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Digestiva. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un laxant suau. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Chamaespartium sagittale* (L.) P.Gibbs (papilionàcies)**

BCN 164194

NOMS POPULARS

Trava (1683)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONT 1683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles se la mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Chelidonium majus* L. (papaveràcies)**

BCN 162739

NOMS POPULARS

Berruguera (3336)

Celdoni (2598)

Felidònia (2134)

Herba berrugaire (2248)

Herba berruguera (1902, 1903, 2248)

Herba berruguera (2545, 2625, 2688, 2697)

Herba de flor groga (2136)

Herba de les berrugues (1815, 2274, 2504)

Herba del iode (2593)

Lletrera (2483)

Celadònia (2541)

Celdònia (2134)

Celdoni (2598)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiberrugós

FONT 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Refrigant, refrigerant la fulla per damunt de la berruga. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La tenen a l'hort d'un senyor de la Seu d'Urgell.

Hipolipemiant

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol [dit "clolesterol"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre durant set dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amarga.

Hipouricemiant

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'àcid úric. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre durant set dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amarga.

Làtex

Antiberrugós

FONTS 1771, 1805, 1809, 1815, 1902, 1903, 2112, 2113, 2117, 2127, 2134, 2136, 2248, 2274, 2482, 2483, 2541, 2545, 2554, 2559, 2649, 2678, 2688, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les berrugues (1771, 1805, 1809, 2112, 2113, 2134, 2136, 2274, 2483, 2541, 2559). Crema i fa caure les berrugues (1903). Per a matar les berrugues (2117). Per a les berrugues (2127, 2678). Per a fer caure les berrugues (2482). Per a les berrugues seques (2545). Per a les berrugues sense ferida

(que no sagnin) (1815). Per a les berrugues (2649, 2688, 2697). Per a una berruga (2248, 2554). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1771, 1805, 1815, 1902, 1903, 2112, 2113, 2117, 2127, 2134, 2136, 2248, 2274, 2482, 2483, 2541, 2545, 2554, 2559, 2649, 2688, 2697). Extret líquid (ús extern) (1809). Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús extern) (2678). PREPARACIÓ. S'ha d'anar tallant la tija i sucant cada dia al vespre, durant nou (M. Dolors) o deu (el marit de la M. Dolors) dies (1771). Sucat (2127). El suc de la tija (2134). Posar suquet groc de lletreres sobre les berrugues, que les mata (2483). Sucar-hi la llet groga (2541). Lo suquet (2649). Lleteta groga de l'herba berruguera (2688). Lleteta groga (2697). Li posava a les berrugues i llavors tapae amb terra les fulles que havia sucant (2136). Agafa una fulla, et suques la berruga i es mor (2554). Si la talles surt un líquid groc que es posa sobre la berruga (2248). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La va aprendre a Vilamur (Soriguera, Pallars Sobirà) (2274). No serveix per a altres menes de berrugues (2545). De la seva padrina (2136). De la seva consogra (Ribera Salada, el Solsonès) (2248).

Hepatoprotector

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Porta iode.

Part aèria

Antiinflamatori hepàtic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació del fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern).

PREPARACIÓ. Fer una infusió. DESTINACIÓ. Medicina humana.
OBSERVACIONS. És molt amarganta. Coneix aquest remei de la seva mare.

***Chenopodium album* L. (amarantàcies)**

BCN 162797

NOMS POPULARS

Blet (1683, 1809, 1823, 1830, 1882, 1903, 2112, 2113, 2121, 2125, 2126, 2131, 2245, 2252, 2425, 2434, 2439, 2501, 2502, 2598, 3144, 3334, 3573, 3613, 4261)

Blet blanc (3613, 3615, 3938)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli. FONT 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Blets per a menjar les persones. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONTS 3334, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els blets petits sel's menja el bestiar (3615). Se'l menja el bestiar (3334). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3334, 3615).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es mengen com si fossin verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feven truitades de blets. CONSUMICIÓ. Plat principal - Truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2252, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Abans la gent n'havia menjat. Ell no els ha provat (2252). OBSERVACIONS. En èpoques de fam (4261). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2252, 4261).

ALTRES USOS

Planta sencera

No consta

FONT 1683. OBSERVACIONS. En veníem a la Seu d'Urgell.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Planta sencera

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. El blet és dolent. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1683, 2502, 2598, 3938. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. És dolent (2598). OBSERVACIONS. La Lurdes explica que els blets són de la família de les bledes (1683). Les auvelles no se la mengen (3938). L'ha d'arrencar de l'hort (2502).

***Chenopodium vulvaria* L. (amarantàcies)**

BCN 168743

NOMS POPULARS

Blet (3144)

***Chondrilla juncea* L. (compostes)**

BCN 162711

NOMS POPULARS

Enciam (2439)

Enciam de broc (2113, 2146, 2148, 3355, 4151)

Masteguer (1771)

Masteguera (1700, 1828, 1882, 1884, 1901, 1903, 2121, 2127, 2131, 2148, 2154, 2246, 2247, 2248, 2252, 2283, 2284, 2430, 2439, 2541, 2542, 2546, 2598, 2682, 3132, 3144, 3332, 3355, 3557, 3573, 3615, 3682, 4037, 4038, 4149, 4193)

Repunxó (2121, 2541, 2546, 2598)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hematocatàrtic

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les mastegueres eren depuratives de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El 2021 n'ha fet una menjada. Amargantegen de gust. Les coneix del seu pare.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONTS 1901, 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la circulació de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONT 1828. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menja el tros blanc que es troba entre la rael i les fulles i que es troba colgat. OBSERVACIONS. No és amarga. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONTS 1882, 1901, 1903, 2121, 2127, 2146, 2148, 2246, 2247, 2248, 2252, 2430, 2439, 2541, 2542, 2546, 2682, 3132, 3144, 3332, 3573, 3615, 3682, 4151. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen (1882, 3682). Per a amanida (2541). Per a menjar (ben tendres) (2430). Per a menjar (1903, 2127, 2252). Per a menjar (tendretes eren molt bones) (2246). Se les menjaven (2247). Xiques es mengen (2439). Es menjaven (2542). Per a minjar (2682). Es menja (2121). Quan eren petites i tendres, les arrancaven amb un ganivet i se les menjaven (2546). OBSERVACIONS. En menjàvem quan són tendres, quan érem petits (3573). És dolça (2541). Se les menjaven. Eren aspres, amargantegen (2248). N'ha menjat (3332). N'havia menjat (3132). La fulla és amarganta (3615). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1882, 1903, 2127, 2146, 2148, 2246, 2247, 2248, 2252, 2430, 2541). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 1901, 2121, 2127, 2146, 2148, 2246, 2247, 2248, 2252, 2430, 2439, 2541, 2542, 2546, 2682, 3132, 3144, 3332, 3573, 3615, 3682, 4151).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1700. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abans ens menjàvem les fulles. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla jove

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONTS 4037, 4038. OBSERVACIONS. La fulla de la masteguera és més rasposa, més aspra que la de xicoia (4037). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (4037, 4038). DESTINACIÓ. Alimentació humana (4037, 4038).

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació. FONTS 1771, 2283, 4151. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar (1771). OBSERVACIONS. Lo temps de l'enciam de broc és la primavera (4151). També en menjàvem (2283). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1771).

Tija

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació). FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menjava la mata. OBSERVACIONS. Es fa als camps llaurats. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Recol·lecció per a la venda

FONT 4149.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2148, 2546, 4151. OBSERVACIONS. En conreaven i en plegaven a la cleva (2148). Es fan als blats (2546).

Chrysanthemum indicum L. (compostes)

BCN 164988

NOMS POPULARS

Crisantem (3951)

Crisantet (3371)

Flor del cementiri (3144)

Rauret (2598, 3371)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONTS 3144, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El rauret fa la flor blanca, groga o a vegades una mica rosa. La gent en té en testos a l'hort. Per Tots Sants, la gent els porta al cementiri (3371). És la flor del cementiri que portem als difunts (3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2598, 3371, 3951. OBSERVACIONS. Fa la flor blanca (2598). Té crisantems a l'hort (3951).

Cicer arietinum L. (papilionàcies)

BCN 29659

NOMS POPULARS

Cigró (2102)

Ciuró (2693)

Xigró (1901, 2235, 2541, 4185)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1901, 2102, 2235, 2541. OBSERVACIONS. A Arsèguel abans en cultivaven (2541). En un camp de Cassovall hi cultivaven xigrons (1901). La gent de Fígols anava a la Seu d'Urgell amb tartrana a vendre tota mena de verdures (2102). En produïen a Adraén i els baixaven a la Seu d'Urgell (2235).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Llavor

FONT 3682. Barreja 2 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

***Cichorium endivia* L. (compostes)**

BCN 169254

NOMS POPULARS

Asquirola (1903)

Escarola (1896, 2134, 2146, 2434, 2596, 4390, 4411)

Esquirola (1901, 2246, 2692, 3144, 3615)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antisèptic extern

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de la rel d'escarola. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de la rel d'escarola. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antidiarreic

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Aiga d'escarola. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2596, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els porcs fers se les mengen (2596). Escarola pujada per a les gallines (4390). DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (2596). Alimentació animal (4390).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1901. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Fulla

FONT 3615. Barreja 4 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 5 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

***Cichorium intybus* L. (compostes)**

BCN 162398

NOMS POPULARS

Masteguera (1903)

Xicoia (2121, 3615)

Xicoia de tros (3615)

Xicòria (1882)

Xocoia (2121)

USOS MEDICINALS

Arrel

Anticatarral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dipurar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La raiel de xocoia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La raiel els agrada molt amb els senglars [dit "jabalins"]. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De l'arrel en feien cafè. OBSERVACIONS. N'hi ha als vorals de la carretera, anant cap a Solsona. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1903, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La fulla de xicoia per als amanits (3615). A la primavera es mengen les fulles (1903). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1903, 3615).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dar de menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Cinchona officinalis L. (rubiàcies)

BCN-E-721

NOMS POPULARS

Quina (4147)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4147. OBSERVACIONS. En té a l'herbolari (farmaciola).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Escorça

FONT 4147. Barreja 7 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Escorça

FONT 4147. Barreja 8 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies)

BCN 50766

NOMS POPULARS

Càmfora (2121)

ALTRES USOS

Tronc

Cinegètic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafaven senglars [dit "jabalins"] amb càmfora (parany). L'olor de la càmfora els atrau.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Tija amb fulles/branques

FONT 2127. Barreja 1 entrevista 20/09/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 2 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1853. Barreja 3 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1831. Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2480. Barreja 4 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1853. Barreja 5 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Tronc

FONT 1885. Barreja 3 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)

***Cinnamomum verum* J.Presl (lauràcies)**

BCN 47283

NOMS POPULARS

Canela (castellà) (2121)

Canella (3132, 3330)

Canyella (4159, 4261)

Canyella (escorça) (3333)

USOS MEDICINALS

Escorça

Hipoglucemiant

FONTS 3132, 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al sucre (3132, 3330). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret sec (ús intern) (3330). Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern) (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Escorça

Condiment

FONT 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La mare, a la crema, hi posava canyella. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a endolcir, pols de canella. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. OBSERVACIONS. Quan una verdura és de molt bona qualitat, el Benet diu: això és canela (castellà)!

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Escorça

FONT 3132. Barreja 2 entrevista 30/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Escorça

FONT 2114. Barreja 3 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2114. Barreja 5 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Escorça

FONT 1823. Barreja 5 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

***Cirsium eriophorum* (L.) Scop. subsp. *richterianum* (Gillot) Petrak (compostes)**

BCN 163476

NOMS POPULARS

Cardassa (2121)
Cardigassa (2121)
Cars (2121)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. OBSERVACIONS. La ruca que tenien a casa menjava cardigassa. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Cirsium monspessulanum (L.) Hill (compostes)

BCN 162607

NOMS POPULARS

Raller (2121)
Reller (2121)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb farina o sense farina. OBSERVACIONS. Per a menjar els conills, els porcs [dit "tocinos" (castellà)] i les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Cirsium vulgare (Savi) Ten. (compostes)

BCN 164957

NOMS POPULARS

Cardigassa (2121, 2477)
Cardigassa blanca (2121)

Cistus laurifolius L. (cistàcies)

BCN 162724

NOMS POPULARS

Abarset (1884, 2125)
Abarser (2501, 2502)
Albarset (2598)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Diurètic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija amb fulles/branques

Antiinflamatori

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una torçada de peu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua d'abarser. El posaven amb aigua en un perol per a les bèsties. DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

Antisèptic extern

FONT 2501. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una llaga. Per fer un rentat (una equa es va obrir en canal). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua d'abarser. El posaven amb aigua en un perol per a les bèsties. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mel d'abarset.

Part aèria

Obtenció de combustible: llenya

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El pare de la Lourdes portave cargues d'abarset per a encendre foc.

Tija amb fulles/branques

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2501. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era llenya per a fer foc. Tota la canalla, després d'escola, n'anàvem a buscar.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles o les cabres no en poden menjar perquè avortarien [dit "vortarien"]. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

Citrullus lanatus (Thunb.) Matsumara et Nakai (cucurbitàcies)

BCN 169274

NOMS POPULARS

Síndria (2121, 4411)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'hort tenen síndries. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411.

Citrus bergamia Risso et Poit. (rutàcies)

BCN-E-733

NOMS POPULARS

Bergamota (4159)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4159. OBSERVACIONS. A l'herboristeria cal Nogué d'Ossera venen oli de bergamota.

***Citrus limon* (L.) Burm. (rutàcies)**

BCN 129012

NOMS POPULARS

Llimó (2593, 4197)

Llimona (fruit) (1705, 1856, 2102, 2121, 2135, 2285, 2286, 2477, 2541, 2598, 2649, 3333, 3557, 3615, 3951, 4424)

USOS MEDICINALS**Fruit****Antiamigdalític**

FONT 1856. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les glàndules o per a les anginyes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Mel i llimona. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 2121, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2121). Perquè no et constipis (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2121). Suc aquós fluid àcid (ús intern) (2598). PREPARACIÓ. Llimona amb mel (2121). Prendre suc de llimona amb mel (2598). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós fluid ensucrat (ús intern). PREPARACIÓ. Posar en 1,5 l d'aigua, 1,5 llimona, sucre i bicarbonat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dolor als genolls [dit "genolls"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fregar-se als genolls [dit "genolls"] amb mitja llimona. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 1705, 2286, 2649, 3557. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (1705, 2286, 2649, 3557). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2286). Lloció (ús extern) (1705). Gargarisme (ús extern) (2649). Suc aquós concret (ús intern) (3557). PREPARACIÓ. Aigua calentona i llimona, amb o sense mel (2286). Agafar una llimona, netejar-la, tallar-la a daus i posar-la amb esperit de vi de 96° (1705). Fer gàrgares de llimona amb mel (2649). Prendre llimona (3557). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ull que crema (1705).

Antiinflamatori gàstric

FONT 2135. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua amb llimona. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la mpoc [dit "l'epó"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós fluid ensucrat (ús intern). PREPARACIÓ. Mel amb llimona.

Suc del fruit**Antiberrugós**

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops sense ferida. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Llet amb llimona. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Llimona freda amb una cullerada de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls vermells. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar-hi una goteta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Això sí, rabies! Però va molt bé.

USOS ALIMENTARIS

Epicarpi

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent i aigua

FONT 3951. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa *limoncello*: hi posa un litre d'esperit de vi de 90°, la pela d'un quilo de llimones. A part agafa 1 kg de sucre i 800 ml d'aigua. Es deixar reposar durant tres dies. Es barreja, es cola i ja està fet. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Condiment

FONT 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a confitar aulives. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONT 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la fulla de la llimona se'n fa melmelada. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Suc del fruit

Quall

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feven brossat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Ambientador

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es talla un llimó per la meitat i s'hi posa claus i es posa a la nevera perquè no faci mal olor.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Epicarpi

FONT 2274. Barreja 7 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 3332. Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2504. Barreja 1 entrevista 12/10/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3333. Barreja 2 entrevista 02/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Suc del fruit

FONT 3333. Barreja 1 entrevista 02/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4197. Barreja 1 entrevista 04/06/2022 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 1 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1856. Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2480. Barreja 1 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2644. Barreja 1 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 2 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2134. Barreja 2 entrevista 20/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2644. Barreja 3 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 4 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Citrus reticulata Blanco (rutàcies)

BCN 109052

NOMS POPULARS

Mandarina (fruit) (4411)

Citrus sinensis (L.) Osbeck (rutàcies)

BCN 24752

NOMS POPULARS

Taronger (4411)

Taronja (fruit) (2121, 2248, 2252, 2680, 3139, 3573, 4159)

Tronja (1853)

USOS MEDICINALS

Suc del fruit

Laxant

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Beure un suc de taronja. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Epicarpi

Condiment

FONTS 2248, 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pela de taronja. Per als guisats (2680). Es posa la pela de tronja a les olives (2248). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2248, 2680).

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjaven la segona pela. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONTS 2121, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Aigua de taronja: pelar la taronja llevant la part més externa i posar la taronja en aigua i es feia bullir. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mermelada de taronja: tallar la taronja a trossets i posar-hi sucre i al bany maria. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Suc del fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als tícols. OBSERVACIONS. També s'ha de menjar carn. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411. OBSERVACIONS. Hi havia la taronja imperial, que es cultivava a l'Alt Urgell (actualment ja no).

No consta

No consta

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar injeccions a les persones, ens entrenàvom amb una taronja.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Suc del fruit

FONT 1815. Barreja 6 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Clematis vitalba L. (ranunculàcies)

BCN 162768

NOMS POPULARS

Bidauba (1815, 2554, 2680)

Bidauma (2548, 3931, 3940)

Herba dels pobres (3342)

Vidalba (3342)

Vidarsa (1677, 1882, 2245, 2252, 2425, 2434, 2435, 2484, 3144, 3368, 3370, 3573, 3613, 3615, 4423)

Vidauba (1704, 2121, 2131, 2477, 2482)

Vidauma (2117, 2121, 2134, 2598, 3505)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. OBSERVACIONS. A les auvelles els hi agrada menjar-la. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cabres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fulla

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antigament amb aquesta herba es fregaven el cos i els sortien butllofes i grans, per a fer-se el pobre.

Part aèria

Obtenció de mel

FONT 3368. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Untaven els tous d'abelles amb vidarsa.

Planta sencera

Repel·lent

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si no vols tenir pugó [dit "pungó"] a l'hort.

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fan verducs.

Fumable

FONTS 1677, 2425, 2482, 2484, 3370, 3613, 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia fumat (3613). Per a fumar

(2484). Es fumava (3940). Asclava la vidarsa per fumar (3370). Fumàvom la tija. Un cm de gruix era un cigarro i més gruixut era un puro (2425). Fumaven la vidarsa (1677). Es fumaven rames de vidauba (2482). OBSERVACIONS. Feia picor al coll i a la llengua (3370). Pica a la llengua i al coll (2425).

Tija defoliada

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pot ser un canot per a beure aigua.

Elaboració de pipes de fumar

FONTS 2121, 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El "pitillo" (castellà) de la pipa de fumar era de vidauba, ja que és foradada (2121). El meu padrí (Josep Soler) feve els "pitillos" (castellà) de les pipes de fumar amb vidauba (que ja és foradada) (2680).

Fumable

FONTS 2121, 2134, 2548, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La fumava. Talles de nus a nus. Té un forat al mig (2134). De petits fumàvom lo canut (2121). La canalla la fumava (2548). La fumaven (4423). OBSERVACIONS. Fa picaor a la llengua (2548).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Feia venir el mal de Sant Pau.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. Hi ha dues menes de vidauma: la clàssica i una altra. La vidauma aufega els arbres.

Cocos nucifera L. (arecàcies)

BCN-E-697

NOMS POPULARS

Coco (3330, 4159)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antisèptic extern

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar, quan s'escape el pipí. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sabó medicinal (ús extern). PREPARACIÓ. Sabó de coco. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coffea arabica L. (rubiàcies)

BCN-E-103

NOMS POPULARS

Cafè (2251, 3139, 4261)

Cafè (llavor) (1805)

USOS MEDICINALS

Fruit

Anticefalàlgic

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Cafè picat amb un drap calent al front. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 3139, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El millor cafè es fa quan bull l'aigua, s'hi afegeix el millor cafè molt [dit "molgut"], s'apaga el foc i es colar dues vegades amb un colador xino. El cafè no ha de bullir (3139). La sopa de cafè era una sopa amb aigua, cafè i llet. Al final hi posaven un ou (4261). OBSERVACIONS. Li ho ha explicat un metge (3139). Era un esmorzar (4261). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3139, 4261).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2251. OBSERVACIONS. El cafè era objecte de contraban (passàvom per la muntanya i encara a la nit, explica la Margarida).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 1825. Barreja 2 entrevista 29/06/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1823. Barreja 5 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Llavor

FONT 2146. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)

Colchicum autumnale L. (colquicàcies)

BCN 163466

NOMS POPULARS

Còlquic (3342)

Safrà (2369, 2425)

Safrà bord (2110, 2255, 2430, 3144, 4145)

Sembrador (1704)

Sementer (4314)

Setembre (2255)

USOS ALIMENTARIS

Estil i/o estigma

Condiment

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar color a l'arròs. OBSERVACIONS. N'hi ha a prat Major (Alinyà i Odèn), a la muntanya d'Alinyà (Alinyà) i al tossal de l'Àliga (l'Alzina d'Alinyà). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Agrosilvopastoral

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quart surt lo sementer, ja es pot sembrar (primavera, tardor). OBSERVACIONS. Natri sembrem lo maig. La flor surt a partir del 15 d'agost.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Estam

FONT 3960. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxic. GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

Estil i/o estigma

FONT 2425. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. Un dia van fer un arròs amb un pastor en el qual hi van posar safrà i no els hi va pas fer mal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2369, 2425, 2430, 3144, 3342, 4145. OBSERVACIONS. A Tuixent no n'hi havia de còlquic (el van importar) (3342). N'hi ha a prat Major (Alinyà i Odèn) (2369). No és per l'arròs, però no és tòxic (4145). Sap que quan

surt aquesta flor (setembre) ja és la tardor i ja es pot sembrar lo blat. Fa uns gallets liles sense tija (2121). Se'n troba a Santa Pelaia (Perles) per setmana santa (3144). N'hi ha a Cortiuda (Peramola) (2430).

***Colutea arborescens* L. (papilionàcies)**

BCN 162867

NOMS POPULARS

Senet (1815)

USOS MEDICINALS

Valva

Laxant

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els pebrots (tavelles) són laxants. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Conium maculatum* L. (umbel·líferes)**

BCN 165032

NOMS POPULARS

Acicuta (2257)

Atcicuta (3139)

Atzicuta (2121, 2245, 2285)

Axicuta (1809, 1815, 3139)

Cicuta (1882, 2095, 2273, 2274, 2541, 2623, 4423)

Sacuta (1900)

Tsicuta (2101)

USOS MEDICINALS

No consta

Resolutiu

FONTS 2257, 2273, 2274, 2285, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al bulto d'una vaca (2285). Per a un bulto (2273, 2274). Per a una cascadura (com un ou al coll) (2257). Per a rebentar bonys (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2273, 2274, 2285). Decocció (ús extern) (2257). Cataplasma (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. Posar atzicuta amb oli i fer-lo bullir (2285). Fan bullir l'oli en el que hi posen cicuta. Suquen el bulto amb aquest oli (2274). Posar la cicuta en oli i fer-lo bullir. Guardat en pots. Sucar el bulto (2273). Posar un pegat de cicuta (2541). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2285). Medicina humana (2257, 2273, 2274, 2541). OBSERVACIONS. No hi ha gaire atzicuta a la Guàrdia d'Ares (2285). Li sucaven amb aigua d'acicuta. L'aigua feia madurar el bony fins que va rebentar (2257). Li va passar a un senyor de la Bastida d'Hortons (Alàs i Cerc) (2541).

ALTRES USOS

Planta sencera

Altres informacions

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. N'hi havia hagut en un jardí d'una casa d'Ogern per a fer bonic.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

No consta

FONTS 2101, 2245, 2273, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És molt dolenta (3139). La tsicuta és una herba tòxica (2101). GRAU DE TOXICITAT. Letal (2273, 3139). Indeterminat (2101). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2273, 3139). OBSERVACIONS. Una noia en va posar en un perol al menjar del bestiar

i es va morir un cap de bestiar (3139). La coneix del seu pare. La va arrencar de seguida perquè és una herba tòxica (2101). És verinosa (2245).

Planta sencera

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una planta verinosa. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1809, 1882, 1900, 2095, 2121, 2257, 2623. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Posaven la sacuta en oli (1900). OBSERVACIONS. El Josep coneix aquest ús, però no coneix l'acicuta (2257). Pel camí de Cassovall a Pallerols del Cantó hi havia sacuta (1900). N'hi havia a Banyeres (la Vansa i Fórnols) (2095). A l'Alzina d'Alinyà n'hi ha (2623). N'hi ha a Taús i anant cap als Castells (2121). La seva mare tenia un peu d'acicuta a l'hort, però el va arrencar (1809).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

No consta

FONT 2095. Barreja 9 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Conopodium majus (Gouan) Loret in Loret et Barr. subsp. ***ramosum*** (Costa) Silvestre (umbel·líferes)

BCN 169325

NOMS POPULARS

Aixorelló (1704, 1815, 2121, 2146, 2234, 3139, 3355)

Aixorolló (2121, 2645)

Soralló (2554, 2555)

Sorelló (1815, 2554, 2555)

Sorolló (2121, 2251, 3615)

Xorelló (1815, 2644)

USOS ALIMENTARIS

Tubercle

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 1815, 2121, 2548, 2554, 2555, 2644, 2645, 3139, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si llauraves en sortien. Ens els menjàvom; eren negres i del tamany com una nou, com una tofa, com una trumfeta, com una bola per a jugar la canalla (2121). Es menjava (2645). Els fruits semblen cacahuets (2644). N'havia menjat (3139). Fa com una ceba. S'ho minjave lo senglar [dit "jabalí" (castellà)] (1704). L'aixorelló fa una mata d'uns 40 cm d'alt amb una fulla semblant al julivert. Es fa una patata negra a terra i la peles i es ben blanc de dintre. A Bellpui n'hi ha al cortal del Magí. Els senglars [dit "jabalins"] se'ls foten. Es pleguen a la tardor (quan es llaurave, sortien), com les patates. I a llavors la meva àvia, els agafava i els posava en una tupina i posava mitat d'aigua i mitat de vinagre amb julivert i timó. Manjàvom amanit, bo i cru, s'adovave o amanits amb oli, vinagre i sal (1815). A finals d'estiu, feia unes boletes (com uns cigronets) que menjàvem. Eren boníssims però una mica piquents, amargants (2555). Fa unes boletes d'uns 3 cm de diàmetre. N'havia menjat. Els porcs les persegueixen (2554). N'havia menjat, eren com xufles; però no eren gaire bons (3615). OBSERVACIONS. Se la menja el porc senglar (dit jabalí) (2121). Fa bastants tubercles del tamany d'una canica (dits cacahuets) i no són llisos. Un pèl picants i dusos. Els tubercles sortien llaurant (2645). Sortien llaurant. N'hi havia des del poble de Bellpui cap al riu de la Guàrdia (2644). Els aixorellons (tubercles) eren de color negre. Sortien a la tardor quan llauraven. Als Castells també n'hi ha (3139). A la borda de cal Xella (la Guàrdia d'Ares) n'hi haví (1704). Només n'hi havia en un camp, prop Rocabruna (el Querforadat) (2555). No se'n fai gaires al Querforadat (2554). Llaurant els camps hi havia una herba que si la seguies a poc a poc feia una trumfeta que ens la menjàvem (2548).

DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (1815, 2121, 2554, 3615). Alimentació humana (2548, 2555, 2644, 2645, 3139). Alimentació animal (1704).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2234, 2251, 2644, 2645. OBSERVACIONS. L'herba fa una flor blanca petita (2121). N'hi havia al clot de l'aigua, Perafita (dit Prafita) i a Comafreda (camí a Cuberes) (2645). Els coneix, però no n'havia menjat mai (2234). Fa un bulb una mica més gran que un all (2251).

Convallaria majalis L. (asparagàcies)

BCN 162354

NOMS POPULARS

Muguet (3342)

Convolvulus arvensis L. (convolvulàcies)

BCN 162855

NOMS POPULARS

Campanilla (2425)

Carriola (2439)

Coriola (2252)

Correjó (1809)

Correjola (3560)

Corriola (1882, 1884, 2121, 2122, 2131, 2243, 2245, 2477, 2598, 3144, 3356, 3505, 3615, 3938)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 2121. La rael de la corriola. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Diürètic

FONT 3356. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És diurètica. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor i fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herbes per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2245, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a donar de menjar als conills (2245). Per a les vaques i per als conills (2121). OBSERVACIONS. A les auvelles els hi agrada menjar-la (3938). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2245, 3938).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3144, 3615. OBSERVACIONS. És una planta delicada: si li tires terra a sobre, es mor (3615). Sap que la corriola va per terra i és enfiladissa. Diferència molt bé de *Convolvulus cantabrica* L. (malgrat no saber-ne el nom popular) (3144).

***Convolvulus cantabrica* L. (convolvulàcies)**

BCN 163412

NOMS POPULARS

Corriola de peu (3615)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3615. OBSERVACIONS. És assemblada a la corriola (flor), però fa una mata.

***Conyza bonariensis* (L.) Cronq. (compostes)**

BCN 163449

NOMS POPULARS

Blet (2425)

***Coriaria myrtifolia* L. (coriariàcies)**

BCN 162649

NOMS POPULARS

Raudor (2122, 2245, 2252, 3370, 4314)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiberrugós

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Curava berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Els raudons posats a

assecar, i dir una oració. I quan els raudons s'han assecat, les berrugues també s'hauran assecat. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la sogra de la Roser, que era de Peramola.

ALTRES USOS

Tija

Jocs i joguines

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafaven una tija llarga de raudor, d'uns 30 cms de llarg, la buidaven amb un filferro i la feien servir per a tirar munició.

Tija amb fulles/branques

Ajuda a la llar

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a encendre el foc (a casa).

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Enramaven els pèsols.

Elaboració d'instruments musicals

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per on bufaven de les canyes (flautes i xiulets) hi posaven un tros de tija de raudor.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fruit

FONTS 2245, 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. El raudor fa fruits verenosos [dit "vrenosos"] (2252). El fruit és verinós (2245). GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat (2252). Letal (2245). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2245, 2252). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (2245). OBSERVACIONS. Mirar

que les vaques no mengin els fruits. Un cosí seu en va menjar i va estar a les portes de la mort (2245).

Part aèria

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Si en mengen les auvelles se'ls posa al cap. El padrí dive: el raudor, l'herba que matave les auvelles. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí. OBSERVACIONS. Es troba a l'aubaga.

Coris monspeliensis L. (primulàcies)

BCN 162654

NOMS POPULARS

Capseta (3132)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antidiarreic

FONTS 2255, 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diarrea (2255, 2634). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa (2634). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es troba en llocs assolellats a la vora la carretera. Li va explicar la seva cunyada de Gavarra (Coll de Nargó) (2634).

Cornus sanguinea L. (cornàcies)

BCN 162758

NOMS POPULARS

Sangonell (2113)

Sanguinyol (1805, 1882, 2131, 2598, 3144, 3505, 3573)

Sanguinyol blanc (2134)

Sarguinyol (2434, 3144)

ALTRES USOS

No consta

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb sangonell es mataven els jueus el Dijous Sant.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fruit

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. De petits els deien que no podiven collir ni minjar les boletes del sanguinyol que maten. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

Part aèria

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Abans els deien que no collissin sanguinyol perquè els faria caure la pell. VIA D'INTOXICACIÓ. Externa.

Coronilla emerus L. (papilionàcies)

BCN 168770

NOMS POPULARS

Senet bord (1815)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1815. OBSERVACIONS. A diferència del senet, el senet bord no fa pebrots.

***Coronilla minima* L. (papilionàcies)**

BCN 163604

NOMS POPULARS

Melgó (3615)

***Coronilla scorpioides* (L.) Koch (papilionàcies)**

BCN 168769

NOMS POPULARS

Banya de cabra (3144)

***Coronilla varia* L. (papilionàcies)**

BCN 165012

NOMS POPULARS

Melga (2121)

***Corylus avellana* L. (betulàcies)**

BCN 162726

NOMS POPULARS

Avellana (fruit) (2121, 2653, 4411)

Avellana (llavor) (1809, 2487)

Avellaner (1704, 1813, 1815, 2121, 2482, 2487, 2653, 2667, 3944, 3949, 4142, 4337)

Vallaner (2131)

Vellaner (1683, 2121, 2131)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 2121, 2487, 2653. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les avellanes (fruits) (2653). Les vellanes (fruits) també se les mengen (dit mingen) els porcs senglars [dit "jabalins"] (2121). Abans menjàvem avellanes (1809). Mengem avellanes (2487). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1809, 2487, 2653). Alimentació humana i animal (2121).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les avellanes amb pa i un bon tragueta de vi. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Avellanes és el fruit.

Fulla

Fumable

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fumaven fulles d'avellaner.

Tija

Elaboració de bastons

FONTS 2121, 2482, 4142. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels bastons d'avellaner en fèvem mànecs (2121). Amb vellaner es feien forques (2121). L'avellaner serveix per a fer bastons (2121). El bastó de pastors (4142). Amb l'avellaner es fan bastons de pastor (2482). OBSERVACIONS. És un fust que no es blega (2121).

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONTS 1683, 1815, 2121, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Los andàs es feven d'avellaner (2121). D'un pal recte d'avellaner es fa una rastella, rastella de llaurar (o pal de llaurar) o rastella de carro (2 m longitud i 2 cm de diàmetre). S'ha de tallar en lluna nova (2121). L'andà es feia d'avellaner (2667). Té un bastó per a fer de pastora que mesura 1,9 m de llarg (1683). Els pals de l'hort són d'avellaner (1815).

Cistelleria

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cartres, cartrons i cistelles d'avellaner.

Elaboració de bastons

FONTS 1704, 1813, 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per fer les travesses dels andàs (2131). Se'n feia un bastó (1704, 1813).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els verducs eren d'avellaner.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2114. OBSERVACIONS. Els fruits són les vellanes.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 3696. Barreja 2 entrevista 30/07/2020 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2487. Barreja 4 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Crataegus azarolus L. (rosàcies)

BCN 163293

USOS ALIMENTARIS

Fruit madur sencer

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa un fruit comestible (el gust recorda la poma). CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Crataegus monogyna Jacq. (rosàcies)

BCN 162778

NOMS POPULARS

Agaorré (2148)

Agaorrer (2542, 2678)

Agarroner (1704, 2234)

Agaurrer (1704, 1815, 2243, 2482, 2644, 2655, 2667, 2669, 2697)

Agaurrera (1815)

Agraüll (1805, 2126, 2131, 2152)

Agraüller (1824)

Agrauller (2259)

Agraüller (1815)

Arç (1683, 1823, 2262, 2548, 2634, 3370)

Arç blanc (1825, 1882, 1902, 1903, 2122, 2154, 2233, 2250, 2255, 2257, 2258, 2262, 2430, 2452, 2529, 2541, 2548, 2598, 2634, 2680, 3132, 3138, 3144, 3342, 3573, 3615, 4147, 4148, 4261, 4314)

Arce blanco (castellà) (2117)

Cirereta de pastor (fruit) (2240, 2241, 2260)

Dragoller (1815)

Dragull (4145)

Espí blanc (1618, 2482)

Espino (castellà) (2598)

Espino blanco (castellà) (1618, 1809)

Flor d'arç (2634, 3370)

Gaorrer (2260)

Garroner (2121, 2148, 2477, 2640, 2645)

Gragoller (2555, 4147)

Graüller (2233, 2250, 2257, 2258, 2259)

Madroño (castellà) (1618)

Polleguera (2134)

Pollegoner (2678)

Polleguer (1618, 1680, 1683, 1884, 2123, 2124, 2132, 2134, 2254, 2452)

Poller (2159, 2595)

Polloner (2134)

Pulligoner (3332)

Reboller (4122)

USOS MEDICINALS

Espina

Antiberrugós

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. S'untava la berruga amb el llimac i després el llimac es punxat amb una punxa d'agaurrer. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Però no funcionava!

Flor

Anticatarral

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1825, 2122, 2259, 2260, 2452, 2529, 2555, 2634, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió (1825, 2259, 2452, 2529, 2555). Per a regular la pressió (3370). Per a fer baixar la tensió (2260). Per a rebaixar la tensió (2122). Per a regular la pressió (es va destirotar la pressió) (2634). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor de l'arç assecada (2122). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa al matí i una tassa al vespre (3370). Una tassa al matí i una tassa al vespre, durant set dies (2634). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antivaricós

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les varius. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONTS 1815, 2123, 2233, 2250, 2541, 2555, 2598, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al cor (2123, 2233, 2250, 2541, 2555, 2598, 4147). Va bé pel cor (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És antitrombòtic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor de l'arç assecada. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1882, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (1882). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Colliven la flor amb unes pinces de pastisseria [dit "pasteleria" (castellà)] (2152).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONTS 2123, 2541, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel circulatori (2123). Per la circulació (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Regulador de la tensió arterial

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a regular la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 2595, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tranquil·litzant (2595). Per a l'ansietat (4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Anticatarral

FONT 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al costipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)] . FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Les boles de la gavernera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONTS 1815, 2117, 2541, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al cor (2117, 2541, 2555). Va bé per al cor (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2117, 2541, 2555). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1815). PREPARACIÓ. Menjar fruits (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els fruits vermells se'n diuen cireretes de pastor (2541).

Litotríptic renal

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres del ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dels fruits vermells se'n diuen cireretes de pastor.

Fulla

Hipolipemiant

FONT 2477. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per al colesterol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Gala

Antihemorroidal

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)] . FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. La pelussa de gavernera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Cardiotònic

FONT 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El seu pare li havia ensenyat els que hi ha en aquells barrancs, per allà al Port del Cantó.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2154. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjaven flor d'arç blanc. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2234, 2240, 2241, 2243, 2254, 2482, 2542, 2669, 2678, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a donar a les persones i als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2254). Les cireretes de pastor, gavernes o grataculs, que són els fruits, es mengen (2240). Les cireretes de pastor, els fruits, són bones per a menjar (2241). Es menjaven els fruits (2243). Els fruits anomenats cireretes de pastor (2482). Els fruits per menjar (2542). Els agaurrans, cireres o cireretes de pastor (fruits) es mengen (2234). El fruit vermell de l'agaorrer se'l mengen les merles (2669). Els fruits es poden menjar (és farinós amb un pinyol) (2678). Fa unes cireretes vermelles que es mingen (2697). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2243, 2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (2254). Alimentació humana (2234, 2240, 2241, 2243, 2482, 2542, 2678, 2697). Alimentació animal (2669).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fa melmelada. CONSUMICIÓ. Esmorzar/Berenar - Esmorzar/Berenar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fruits són comestibles. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Tija

Agrosilvopastoral

FONTS 1704, 1815, 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Talles l'agaurrer i amb agulles i pega, fas l'empelt de niesper (1704). Empeltar lo pruner, lo pomer i les nespes (2132). Per empeltar niesper o nyiesprer (1815). OBSERVACIONS. Empeltats els fruiters no són tan dolços. Les nespes són més sucoses (2132).

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2123, 2124, 2126, 2152, 2262. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a empeltar fruiters (perera, nespera, palosanter...) (2262). Per a empeltar les niespes (2124). Per a empeltar els niespers o niespers: tallar una branca del gruix d'un dit, tenir un tascó, posar pela amb pela, es posa la tacona a dins, s'enganxa amb pega tèbia, embolicat amb un drap i ben lligat (2152). Amb el tronc prou gruixut del garroner es feia l'esteva de la rella (2121). Del garroner s'empeltaven pereres (2121). La fusta del garroner no s'ascle (2121). Dels agraülls s'empelten els niespers (2126). OBSERVACIONS. El polleguer és la base de la niesprera (empelt) (2123).

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

No consta

FONTS 1824, 2262. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Té vereno (2262). És verinós (1824). OBSERVACIONS. Una vegada en va trepitjar un i l'hi va quedar el peu botit (1824).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1823, 2126, 2148, 2548, 2667, 3332, 4261. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La fulla dels arços es plegava (1823). OBSERVACIONS. L'arç té mala baba. Una punxada fa mal de seguit i sempre enfecta, fa pus (2548). El nom d'agaurrera el diuen a Bellpui (1815). Sap que fa un fruit vermell (2667). El fitònim po lligoner es troba anotat en un llibre de plantes de la mare de la Pepita (3332). La flor dels agraülls l'arrupleguem (2126). Dels fruits en diu garrons (2148). Els fruits són les cireretes de pastor (4261).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2260. Barreja 1 entrevista 03/07/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2482. Barreja 1 entrevista 18/12/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 1 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1902. Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2598. Barreja 2 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Crocus nevadensis Amo (iridàcies)

BCN 169308

NOMS POPULARS

Safrà bord (3144, 3615)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3144, 3615. OBSERVACIONS. Es troba en terrenys de pedres i terra erma a la Llaguna (Odèn) (3615). Surt als voltants de Setmana Santa. N'hi ha a Santa Pelaia (Perles, Figols i Alinyà) (3144).

Crocus sativus L. (iridàcies)

BCN 32170

NOMS POPULARS

Safrà (1882, 2110, 2115, 2130, 2233, 2504, 4261, 4411, 4423)

Safrà autèntic (2115)

USOS ALIMENTARIS

Bulb

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2110. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les taupes i el porc senglar [dit "jabalí" (castellà)] se'l mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Estil i/o estigma

Condiment

FONTS 2110, 2130, 2255, 2504, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Posava colorant a l'arròs (2255). Per a posar a l'arròs (2110). Per als guisats (2130). Per a cuinar (l'arròs) (2504). OBSERVACIONS. Totes les cases en tenien a l'hort. S'ha de plegar lo vermell el "pitillo" (castellà). Si et passes de dosis, et fa mal (mareig, vòmit). Les taupes es menjaven les cabesses i va desaparèixer el safrà (2110). En té a l'hort, li van portar de fora (2130). Florix a últims d'octubre (2504). El safrà s'utilitzava molt poc. Per exemple, l'arròs es feia amb pebre vermell (4261). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2110, 2130, 2255, 2504).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Estil i/o estigma

FONT 2110. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Si et passes de la quantitat de safrà, et fa mal: et fa venir mareig, gairebé vòmit. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. És un vereno.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 2110, 2115. OBSERVACIONS. El safrà que es cultiva a l'hort és el mateix que el safrà naturalitzat (safrà bord). El safrà no surt fins a l'octubre: si floreix abans de l'octubre, no és safrà (2110). En tenien a la Freita, a l'hort (2115). A cal Sastre (Ogern) tenien safrà a l'hort (1882). No se'n gastava gaire, perquè era molt car (1882).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Estil i/o estigma

FONT 1831. Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
FONT 1831. Barreja 3 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Crotalaria juncea L. (papilionàcies)

BCN 169605

NOMS POPULARS

Crotalària (4538)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4538. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la secada, és una herba de farratge. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Cucumis melo L. (cucurbitàcies)

BCN 169275

NOMS POPULARS

Meló (2121, 3945, 4411)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3945. OBSERVACIONS. Té un meló a l'hort. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411.

***Cucumis sativus* L. (cucurbitàcies)**

BCN169272

NOMS POPULARS

Cogombre (3144, 4159, 4411)

Cogombret (3645)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiinflamatori intestinal

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Es posa la flor del cogombre dins una ampolla i quan el cogombre ja està fet es talla la tija i queda el cogombre a dins i s'omple d'aiguardent. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'hort hi tenen cogombres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fan i en tenen per a vendre.

***Cucurbita maxima* Duch. in Lam. (cucurbitàcies)**

BCN 169286

NOMS POPULARS

Carbassa (1697, 1704, 1815, 1884, 2121, 2146, 2274, 2451, 2560, 2598, 3139, 3330, 4130, 4131, 4149, 4188, 4411)

Carbassa blanca (4188)

Carbassa de cabell d'àngel (2121)

Carbassa de menjar (2121)

Carbassa de porc (2121)

Carbassa esberlada (2121)

Carbasser (3615)

Carbassera (2121)

Carbassota (2121)

Rabequet (1697)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antineoplàstic

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És anticancerígen. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antihelmíntic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús intern). PREPARACIÓ. Llaor de carbassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antineoplàstic

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És anticancerígen. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiprostàtic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina dels homes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Pipes de carbassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la flor de la carbassa, se'n fa molt bona verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donava de menjar als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Carbassa de menjar: Fer-ne vianda i després fer-ne puré. Bullir i xafar la carbassa. Amb mel o sucre a sobre el pa. OBSERVACIONS. Són de color groc. CONSUMICIÓ. Entrant - Bullit. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 1884, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mermelada (dit mermelada) (2121). Se'n fa mermelada (1884). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2121). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884, 2121).

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'hort hi tenen carabassers. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Ajuda a la llar

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar líquids com el vi.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2121, 4130, 4131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per Tots Sants el pare pujava de l'hort una carbassa, feia dos forats (ulls), una ratlla vertical (nas) i una ratlla horitzontal (boca) i hi posava una espelma a dins (4130). Per Tots Sants el pare pujava de l'hort una carabassa (dit carbassa), feia un gran forat i hi posava una espelma a dins. La posava al menjador (4131). Algunes carbasses les buidaven de dins, feven uns ulls i nas (com si fos la cara d'una persona) i dins hi posaven un ciri (2121). OBSERVACIONS. Per Nadal, la posaven al menjador. Era el papa Noel. D'allò ja fa una seixantena d'anys (2121).

Jocs i joguines

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un any, als Esgarrifosos, a la Seu d'Urgell hi va haver un concurs per aixecar carbasses.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un noi volia veure una noia. Però aquesta noia no en volia saber res, és a dir que li va donar carbassa. I aquest noi li va dir: "Val més menjar carbassa que tractar amb dolenta gent".

Llavor

Jocs i joguines

FONT 2121. OBSERVACIONS. Quan jugaven a cartes, a la brisca, a la manilla, apostaven amb llaors de carbassa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 3615, 4188. OBSERVACIONS. Hi ha tres menes de carbasses: carbassa de porc, carbassa de menjar i carbassa esberlada o de cabell d'àngel. En té a l'hort (2121). El carbasser es planta l'11 de maig, festivitat de Sant Ponç (ho sap del seu pare) (3615). La carbassa tipus rabequet i la carbassa blanca que se'n fa cabell d'àngel (4188).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2637. Barreja 6 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Llavor

FONT 2252. Barreja 1 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2637. Barreja 8 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Cucurbita pepo L. var. *oblonga* Link (cucurbitàcies)

BCN 169276

NOMS POPULARS

Carbassó (1884, 2121, 2146, 3139, 3144, 3330, 4390, 4411)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 3330. OBSERVACIONS. Es pot posar a la verdura o es pot fer amb truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per fer samfaina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En tenen a l'hort per a consum propi. Carbassó picat per a les gallines. DESTINACIÓ. Alimentació humana. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'hort tenen carbassons. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Cucurbita pepo L. var. *pepo* (cucurbitàcies)

BCN 24757

NOMS POPULARS

Carabasser (2697)

ALTRES USOS

Flor

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pels sabanyons, posar-hi flor de carbasser. Els sabanyons surten a l'hivern i la flor de carbasser a la primavera. És una manera de dir que per als sabanyons, s'haurà d'esperar...

***Cupressus sempervirens* L. (cupressàcies)**

BCN 162673

NOMS POPULARS

Bola de xiprer (1699)

Xifrer (2645, 4139, 4404)

Xiprer (1882, 3144, 4404)

USOS MEDICINALS

Estròbil

Antihemorroidal

FONT 1699. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Banys d'asiento. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3144. OBSERVACIONS. Els drets de les persones segons el nombre de xiprers que hi ha a les cases de pagès. Un xiprer, et poden donar aigua. Dos xiprers, et poden donar un plat de menjar. Tres xiprers, et poden donar beguda, menjar i habitació.

***Cuscuta epithymum* (L.) L. (convolvulàcies)**

BCN 169240

NOMS POPULARS

Cabell (2131, 2245, 2252, 2452, 2548, 3613, 3615)

Herba dels nusos (2623)

Herba dels tres nusos (2623)

Herba nusera (3332)

Herba seda (2273, 2274)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antineoplàstic

FONTS 2273, 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al càncer (2273, 2274). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga d'herba seda (2273). Fer una aiga (2274). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Pot arribar a matar les plantes sobre les quals es troba (2273, 2274).

Diürètic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2131, 2245, 2252, 3332. OBSERVACIONS. Es fa entremig de les patates (3332). Els cabells [dit "cabeis"] aufeguen l'aufals (2252). Els cabeis maten l'eufals (2245). El cabell aufega les plantes (2131).

***Cydonia oblonga* Mill. (rosàcies)**

BCN 162838

NOMS POPULARS

Codony (fruit) (1680, 2123, 2283, 2633, 3132, 3144, 4122, 4390)

Codonyer (1884, 2121, 2146, 2240, 2241, 2434, 2439, 2504, 3334, 3336, 4411)

Membrillo (castellà) producte elaborat (4390)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antisèptic ocular

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar-se els ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aigua de codonys (encara que siguin podrits). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Condiment

FONTS 3334, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels codonys en fan una cassola d'all i oli (3334). Alloli de codony (4122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3334, 4122).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta sense vehicle

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es mengen codonys escalivats. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 1680, 1884, 2148, 2240, 2434, 3144, 3617, 4122, 4195, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els codonys són una fruita que s'ha de menjar bullida (3617). La Montserrat fa codonyat (2240). Fa "membrillo" (castellà) (3144). En feia codonyat (2434). Del codony en fan membrillo (2148). En fa "membrillo" (castellà) o codonyat (4122). Els fruits dels codonyers són els codonys i en fan codonyat (1884).

El codonyat [dit "membrillo" (castellà)] es fa amb sucre. Primer es renten els codonys ben rentats, es pelen, es treu el cor i es tallen ben fins. Es posen a macerar 24 hores en sucre (400 grams de sucre per quilo de codony). Allavors es posa a bullir una hora i mitja i anar remenant. Després s'acaba de triturar amb una màquina (4195, 4390). OBSERVACIONS. Dels codonys en feven membrillo (1680). Els codonys bons són els petits (1884). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1884, 2148, 2434, 3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1680, 1884, 2148, 2240, 2434, 3144, 3617, 4122, 4195, 4390).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2241. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa codonyat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia: en lloc de posar-hi nous, la fa de codony. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411. OBSERVACIONS. Venen codonys.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2434. OBSERVACIONS. A Sant Mer hi ha un codonyer (2434). Té quatre o cinc codonyers i un d'ells empeltat amb un perer (2121).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Epicarpi

FONT 2657. Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2658. Barreja 2 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 4122. Barreja 1 entrevista 24/11/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1896. Barreja 2 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2241. Barreja 3 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Cynara cardunculus L. (compostes)

BCN-E-552

NOMS POPULARS

Escarxofa (2541)

Herba colera (2131)

Herbacol (1704, 1815, 1821, 1901, 2102, 2113, 2121, 2129, 2130, 2131, 2233, 2250, 2275, 2434, 2439, 2487, 2504, 2529, 2548, 2554, 2560, 2595, 2625, 2627, 2633, 2690, 2694, 2697, 3139, 3336, 4423)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Hepatoprotector

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua d'escarxofa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Per a inflamacions de la bufeta biliar

FONT 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fel. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en sal

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Févem brossat i mató amb llet d'auvella i sal. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3336. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa formatges. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Pere feia brossat. El Pere feia formatge de cabra i ovella. OBSERVACIONS. El venien a Coll de Nargó a tres duros. De la seva padrina. El venien a una pesseta les tres unces. De la seva padrina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Quall

FONTS 2102, 2113, 2129, 2130, 2131, 2233, 2275, 2487, 2529, 2548, 2625, 2633, 2694, 2697, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quallar la llet. Per a fer formatges (2548). Per a fer formatge (2275, 2694). Feven brossat (2102). Per a fer formatges (2129, 2130, 2487, 2633, 2697). En feien formatge (2529). Per a quallar la llet (2625). Per a prendre el formatge (2233). Per a quallar la llet, per a fer formatges (2131). L'herbacol serveix per a quallar la llet, tot elaborant brossat i formatge (2113). Per a quallar la llet (4423). OBSERVACIONS. La posaven a estovar el dia abans i després es colava amb un drap (2102). N'hi ha a totes les cases de pagès (2633). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2129, 2130). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2102, 2113, 2129, 2130, 2131, 2233, 2275, 2487, 2529, 2548, 2625, 2633, 2694, 2697, 4423). FONT 1704, 1821, 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer formatge (1704). L'avi (Josep Tomàs) feia formatge d'ovella amb l'herba col (1821). Per a fer formatges (2504). OBSERVACIONS. Es posa la llaor en aigua el dia abans i la llet ja es pique, es pren la llet i ja tens el formatge. En tenen a l'hort (2504). CONSUMICIÓ.

Postres - Postres (1704). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 1821, 2504).

No consta

Quall

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a prendre el formatge. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Altres informacions

FONTS 1901, 2121, 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer formatge i mató (2434). Abans es feven els formatges (1901). Feven formatge, mató i brossat (2121). OBSERVACIONS. Se seca els cabells i estovar amb aigua. Ho recorda de la tia del seu pare (2434).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2633. OBSERVACIONS. D'herbacol n'hi haví a totes les cases de pagès (2633). L'herbacol que tenen a cal Marió del Querforadat és de cal Guineu de Bellpui (1815).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Inflorescència

FONT 2627. Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Cynara scolymus L. (compostes)

BCN 24760

NOMS POPULARS

Carxofa (4411)

Escarxofa (1809)

Escarxofera (1901)

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar. En té a l'hort. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Cynodon dactylon (L.) Pers. (gramínies)

BCN 162826

NOMS POPULARS

Gram (2117, 2127, 3505)

Gram (1679, 1701, 2113, 2425, 2434, 2439, 2501, 3324, 3334, 3613, 3615)

Painaja (3615)

USOS MEDICINALS

No consta

Salutífer

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Serveix per a tot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Diürètic

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Jardineria

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a gespa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2127, 2439, 3334, 3505, 3613. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Fa diverses rels. Si es posa en un camp, ja no es perd (2127). OBSERVACIONS. Creix molt a l'hort (3505). N'hi ha als horts d'Oliana (3613). Se li fa molt a l'hort (2439). A cada nus fa una rael (3334).

***Cytisophyllum sessilifolium* (L.) O.F.Lang (papilionàcies)**

BCN 163267

NOMS POPULARS

Ginestell (3342)

***Dactylis glomerata* L. subsp. *glomerata* (gramínies)**

BCN 163252

NOMS POPULARS

Dactilo (castellà) (4314, 4538)

Formentor (3356, 3366)

Herba de gats (2121)

Herba formental (4314)

Margall (2121)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 3356, 3366, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar el bestiar (els agrada molt a les vaques) (3356, 3366). Per a minjar el bistiar (2121). És una herba de prat (4314). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 3356, 3366, 4314).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3356, 3366. OBSERVACIONS. Hi ha una raça [dit "varietat"] de formentor que se'n diu 'Àmbar'.

***Dahlia* sp. (compostes)**

NOMS POPULARS

Dàlia (1884, 2121, 2622)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 1884. OBSERVACIONS. Les dàlies tenen les flors de color groc.

***Datura stramonium* L. (solanàcies)**

BCN 162842

NOMS POPULARS

Entramoni (2257, 2258)

Estramoni (2269)

Estramònic (2257, 2258)

Herba taupera (1882, 3573, 3613, 3615)

Taupera (2545)

USOS MEDICINALS

Fulla vella

Antibronquític

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). PREPARACIÓ. Cremar fulles seques i respirar aquest fum. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li van fer amb una tia seva.

ALTRES USOS

Planta sencera

Repel·lent

FONTS 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a no tenir taupes a l'hort.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Llavor

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Et pots morir. Matxacades i fumades les llavors. És al·lucinogen. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT L·LIGADA A L'ÚS MEDICINAL. Sí.

No consta

FONTS 1699, 2257, 2258, 2269. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És una droga (2269). És verenosa (2258). És tòxica. És verenosa (2257). GRAU DE TOXICITAT. Letal (2257, 2258). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2257, 2258, 2269). OBSERVACIONS. Un metge que passava uns dies al poble li va dir que aquesta herba era tòxica (1699).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 2269. OBSERVACIONS. N'hi ha al pati de les vaques eixutes (Artedó) (2269). N'hi ha a Gósol (Berguedà) (1882).

***Daucus carota* L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang.**
(umbel·líferes)

BCN 162721

NOMS POPULARS

Carrota (1901)

Pastanaga (2248, 3330, 4261, 4411)

Pastanaga borda (3615)

Zanahoria (castellà) (3615)

Zanahoria (castellà) borda (3615)

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Condiment

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa a les olives. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar al caldo. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1901. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 3615. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3613. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2135. Barreja 1 entrevista 30/03/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3696. Barreja 1 entrevista 30/07/2020 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4390. Barreja 2 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2233. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2487. Barreja 3 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Daucus carota* L. subsp. *carota* (umbel·líferes)**

BCN 163584

NOMS POPULARS

Pastanaga (2434)
 Pastanaga borda (3615)
 Pastanaga silvestre (2482)

***Delphinium peregrinum* L. subsp. *verdunense* (Balb.) P.Cout. (ranunculàcies)**

NOMS POPULARS

Esperó cavaller (3144)
 Sitrillet (3144)

ALTRES USOS

Flor
 Altres informacions
 FONT 3696. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feia quadrets amb les flors seques.

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Decorativa. OBSERVACIONS. La coneix de la seva mare. Fa combinacions amb la flor de plata (*Lunaria annua* L.)

***Dianthus carthusianorum* L. (cariofil·làcies)**

BCN 170427

NOMS POPULARS

Clavell moro (1824)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Altres informacions

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se la posaven a la boca.

***Dianthus caryophyllus* L. (cariofil·làcies)**

BCN 164191

NOMS POPULARS

Clavell (3144)

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan olor.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3144. OBSERVACIONS. Les prioeres en donaven en sortir d'ofici de Santa Pelaia (Perles).

***Dianthus hyssopifolius* L. (cariofil·làcies)**

BCN 169983

NOMS POPULARS

Clavell (2121)

Clavell de moro silvestre (2121)

Clavell de pastor (2477, 3613, 3615)

Pastoret (3144)

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan una olor!

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les prioeres en donaven en sortir d'ofici de Santa Pelaia (Perles). OBSERVACIONS. Fan olor.

Elaboració de rams

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La gent en fa poms per a fer maco.

***Dianthus* sp. (cariofil·làcies)**

NOMS POPULARS

Clavell (2625)

Clavell de bosc (1815)

Clavell de camp (1815)

Clavell de pastor (4423)

Clavell de ulor (2555)

Clavell silvestre (1815)

Clavellet (2598)

Clavellinera (2121)

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONTS 1815, 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer bonic (2134). Per a fer maco (1815). OBSERVACIONS. Es fan als penyals [dit "peñascos" (castellà)] (2134).

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Li agrada l'olor.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2134. OBSERVACIONS. N'hi ha de dues menes (2134). La clavellinera fa flors blanques i flors vermelles en els testos (2121).

***Digitalis lutea* L. subsp. *lutea* (plantaginàcies)**

BCN 162395

NOMS POPULARS

Digitala (2117)

Orquídia (1882)

***Digitalis purpurea* L. (plantaginàcies)**

BCN 24760

NOMS POPULARS

Didalera vermella (3336)

Digital (2545)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2545, 3336. OBSERVACIONS. L'ha vist al coll de la Trava (2545).
N'hi ha als voltants de Sant Joan de l'Erm (3336).

***Diospyros ebenum* L. (ebenàcies)**

BCN 52092

NOMS POPULARS

Banús (4178)

Eben (4178)

ALTRES USOS

Tronc

Elaboració de pipes de fumar

FONT 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fa
detalls de les pipes de fumar com ara els anells.

***Diospyros kaki* Linn.f. (ebenàcies)**

BCN 162621

NOMS POPULARS

Caqui (fruit) (3144)

Palosanter (castellà) (2262, 2430, 2439, 3144)*Palosanto* (castellà) (2245, 4261)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT.
Restreny. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús
directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS.
Hi ha un “palosanto” (castellà) a can Boix (Peramola) i un altre a Tragó
(Peramola).

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2439, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS
INFORMANTS. Es tallen per la meitat i es mengen amb una cullereta
petita (3144). OBSERVACIONS. Als fruits, els diu caquis (3144).
DESTINACIÓ. Alimentació humana (2439, 3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2262, 2430. OBSERVACIONS. A les Anoves hi ha un palosanter (2430). L'havia empeltat amb l'arç (*Crataegus monogyna* Jacq.) (2262).

***Dipsacus fullonum* L. (caprifoliàcies)**

BCN 162698

NOMS POPULARS

Brianera (3615)

Carc (1882)

Card (2667)

Cardigassa (2132)

Cardot de riu (3322)

Graire (2121, 2645)

Herba taupera (2625)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antieczematós

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'eczema. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les fulles emparellades recullen aigua de l'aigualada. Aquesta aigua és la que s'utilitza.

Antifúngic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als brians. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les fulles emparellades recullen aigua de l'aigualada. Aquesta aigua és la que s'utilitza.

Cicatritzant

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a curar una llaga. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. L'aigua que recullen els cards. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la urticària

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la urticària. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les fulles emparellades recullen aigua de l'aigualada. Aquesta aigua és la que s'utilitza.

ALTRES USOS

Inflorescència

Elaboració de rams

FONTS 2262, 2655, 3322. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les pinten (2262). Per fer bonic (2655). OBSERVACIONS. Es posen cardots de riu dins un gerro (3322).

Elaboració de teixits

FONT 3322. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Forma part de la cardadora o perxadora de llana. Pentinen les mantes. OBSERVACIONS. Hi havia gent de Puigcerdà que cultivava aquests cardots de riu, a vora el riu.

Infructescència

Jocs i juguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Jugaven amb les mans.

Part aèria

Elaboració de rams

FONTS 2121, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els posen al menjador per fer bonic. A vegades els pinten (2121). Per a dintre la casa (2645).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 4194. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cabres es mengen aquesta planta i per això hi ha el ditxo: "diuen que està més sonat que una cabra!". OBSERVACIONS. Es fa difícil entendre com algun animal pot menjar-se aquesta planta.

Part aèria fructificada

Elaboració de rams

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa rams per a casa. Hi posa laca sense pintar-les.

Tija defoliada

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pot ser un canot per beure aigua.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3938. OBSERVACIONS. No se'l mengen pas les cabres.

Dorycnium hirsutum (L.) Ser. in DC. (papilionàcies)

BCN 162743

NOMS POPULARS

Herba ronyonera (1882, 3573)

USOS MEDICINALS

Llavor

Diurètic

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Serveix per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Serveix per als pels ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. Fa una llaoreta com un ronyó.

Dorycnium pentaphyllum Scop. (papilionàcies)

BCN 162866

NOMS POPULARS

Botja (2434, 2439)

Botja de flor blanca (2598)

Botja blanca (1882, 2125)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Hepatoprotector

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONTS 1882, 2117, 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les abelles en fan mel (1882). Hi van les abelles (2117). OBSERVACIONS. Porten les abelles a Ponts (la Noguera) (2125).

Part aèria

Ajuda en la matança del porc

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a socarrar lo porc.

***Dracunculus vulgaris* Schott. (aràcies)**

BCN 169270

NOMS POPULARS

Herba escurçonera (4139)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiofídic

FONT 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una mossegada d'escurçó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer un pegat amb aquesta herba. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa una flor lila pudorosa. És una planta carnívora.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4139. OBSERVACIONS. D'herba escurçonera, n'hi havia al voltant del poble.

***Drosera rotundifolia* L. (droseràcies)**

BCN 116115

NOMS POPULARS

Drosera (2117)

USOS MEDICINALS

Planta viva *ex situ*

Repel·lent d'insectes

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mosquits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El dia de la Mare de Déu de Meritxell anaven als patamolls del Port de la Bonaigua a cercar la drosera.

***Dryopteris filix-mas* (L.) Schott subsp. *borreri* (Newm.) Becherer et Tavel (driopteridàcies)**

BCN 163648

NOMS POPULARS

Folga (1884)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1884. OBSERVACIONS. Es fan en llocs on hi ha aigua.

***Ecballium elaterium* (L.) A.Richard in Bory (cucurbitàcies)**

BCN 163537

ALTRES USOS

Fruit

Jocs i joguines

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan érem petits jugàvem a fer-los explotar.

Echinacea angustifolia DC. (compostes)

BCN-E-723

NOMS POPULARS

Equinàcia (4148)

USOS MEDICINALS

Arrel

Per a malalties indeterminades

FONT 4148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antivírica. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. L'arrel de dos o tres anys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 4148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trastorns urinaris. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. L'arrel de dos o tres anys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 4148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trastorns respiratoris. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. L'arrel de dos o tres anys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 4148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Immunoestimuladora. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. L'arrel de dos o tres anys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Echinacea purpurea (L.) Moench (compostes)

BCN-E-572

NOMS POPULARS

Equinácea (castellà) (2598)

Equinàcia (3645, 4147)

Equinàcia purpúria (4148)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 4148. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'utilitza l'arrel de dos o tres anys.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Per al refredat

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 4147, 4148. OBSERVACIONS. Un any a la Seu d'Urgell van fer un cultiu d'equinàcia que pagaven a 3000 pessetes/kg. No es va repetir (4147). La Suzette cultiva *Echinacea purpurea* (L.) Moench (4148).

***Echinops sphaerocephalus* L. (compostes)**

BCN 163444

NOMS POPULARS

Carc (2560)
Carc amb boles (2560)
Cardassa (1824)
Cardigassa (2121)

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En menjaven la bola quan era tendra. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Elaboració de rams

FONTS 2560, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A l'hivern es pinta (és una flor d'hivern), es posa en un gerro i serveix per a decorar, per exemple el menjador (2560). Per a dintre la casa. Els pinten (2645).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2487. OBSERVACIONS. No l'agafa per a decorar, ja que deixa restes vegetals i embruta.

***Echium vulgare* L. (boraginàcies)**

BCN 162862

NOMS POPULARS

Herba dels talls (2121)
Llengua de bou (1815, 2598, 3132, 3139, 3342, 3573)
Llengua de porc (1815)
Viborera (castellà) (2477, 3342)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antiofídic

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Va bé per a la picada d'escurçó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2548. OBSERVACIONS. Fa uns pèls que es claven com hams i costa de treure'ls.

***Epilobium angustifolium* L. (onagràcies)**

BCN 162381

NOMS POPULARS

Epilobi (3336)

***Equisetum arvense* L. (equisetàcies)**

BCN 162394

NOMS POPULARS*Cola de caballo* (castellà) (3973)

Cua de cavall (1682, 1699, 1824, 1825, 1902, 1903, 2112, 2113, 2117, 2121, 2146, 2150, 2250, 2625, 2627, 2637, 2671, 2687, 2688, 2692, 3342, 3617, 3945, 3948, 3974, 4129, 4193, 4390)

Cua de cavall borda (1815)

Miradella (3330)

Nuadella (2598, 3144, 3617)

Nugadella (2644)

Pinetell (2634)

USOS MEDICINALS**Part aèria**

Coadjuvant en el tractament antiobesitat

FONT 3948. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a aprimar-se. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1682, 1699, 1825, 1903, 2112, 2113, 2117, 2121, 2250, 2625, 2627, 3617, 3974, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'orina (3617). Per a fer pipí (1682). Per a orinar (1699, 1903, 2112, 2113, 2117, 2121, 2250, 3974, 4193). Per a fer orinar (1825, 2625, 2627). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Posa la cua de cavall en aigua que arrenqui el bull; la cola, l'ensucra i se la pren (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana.

OBSERVACIONS. Es fa en lloc moll (3617). N'hi ha a la vora del riu de la Vansa (1903).

Litotríptic renal

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als atacs de ronyons. Per a les pedres als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONTS 1824, 2112, 2113, 3617, 3945, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (1824, 3617, 3945). Per als ronyons (2112, 2113). Per a llimpiar els ronyons (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Sialagog

FONT 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sortir les baves de la canalla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de cua de cavall. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera**Antiinflamatori**

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflamatòria (això és el que posa en el pot). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS**Part aèria****Repel·lent**

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ensulfatar l'hort.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1825, 2598, 3144, 3330. OBSERVACIONS. N'hi ha a Gósol (1825). Fa nusos. No confondre amb la cua de cavall (2598). Aquesta planta la tenia una seva veïna gran de Coll de Nargó (3330). La coneix de la seva mare (3144). La cua de cavall borda és més petita (1815).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2117. Barreja 1 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 1 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 2 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Equisetum palustre L. (equisetàcies)

BCN 163284

NOMS POPULARS

Cola (castellà) de cavall (4202)

Cua de cavall (1903, 2117, 2252, 2545, 3144, 3334, 4202, 4423)

Nuadilla (castellà) (2430, 3557)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Diürètic

FONTS 1903, 2117, 2252, 2545, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'orina (2545). Per a orinar (1903, 2117, 2252). És diürètica (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a la vora del riu de la Vansa (1903). Es fa a les regueres (4423).

Hemostàtic extern

FONTS 2430, 3557. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les hemorràgies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Beure aigua de nuadilla (castellà). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1903, 4202. OBSERVACIONS. A Biscarbó, la cua de cavall es troba a Castellàs del Cantó (4202).

Equisetum ramosissimum Desf. (equisetàcies)

BCN 163671

NOMS POPULARS

Cola (castellà) de cavall (4202)

Cua de cavall (1679, 1697, 1882, 2099, 2121, 2122, 2125, 2145, 2148, 2245, 2252, 2285, 2482, 2598, 2637, 2655, 2659, 2667, 2690, 2693, 3573, 4037, 4202)

Cua de cavall borda (2692)

Cua de cavall veritable (2121)

Herba de nusos (2637)

Herba prima (1704)

Nuadella (3615)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiprostàtic

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llimpiar el ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1679, 1697, 2121, 2122, 2125, 2145, 2252, 2285, 2598, 2637, 2659, 2667, 2693. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer orinar (2285). Per a l'orina (1679). Per a orinar (1697, 2121, 2145, 2637, 2659, 2667, 2693). Per a orinar (diürètic) (2122). És diürètica (2125). Per a l'orina (2598). Per a orinar (2252). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1679, 1697, 2122, 2125, 2145, 2252, 2285, 2598, 2637, 2659, 2667, 2693). Infusió (ús intern) (2121). PREPARACIÓ. Amb sucre (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La cua de cavall fa nuguets (2285). A la vora l'aigua, als ribassos (2145). De la seva mare (2693).

Hemostàtic extern

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan no parava de rajar el nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de cua de cavall, beguda. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a la font del capellà (Peramola).

Sialagog

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sortir les baves de la canalla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de cua de cavall. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vitamínic

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mineralitza. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1697, 2125, 2148, 2245, 2690, 3615, 4202. OBSERVACIONS. La cua de cavall es fa a prop de l'aiga (1697). N'hi ha al Torrent de les Collades (2125). Porta ferro (2245). Hi ha cua de cavall a baix el riu (2690). Es fa a la vora de l'aigua (2148). Només fa nusos (3615). A Biscarbó, la cua de cavall es troba a Castellàs del Cantó (4202).

Equisetum* sp. (equisetàcies)*NOMS POPULARS**

Cua de cavall (1677, 1701, 1823, 1864, 1870, 1885, 2110, 2114, 2124, 2128, 2134, 2136, 2144, 2149, 2233, 2239, 2240, 2241, 2259, 2283, 2284, 2293, 2294, 2435, 2480, 2504, 2523, 2555, 2658, 2682, 2697, 3331, 3343, 3356, 4147, 4195, 4314)

Herba prima (2480)

Nuadella (2127, 2620)

USOS MEDICINALS**Part aèria****Antiartrític**

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'artritis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiartròsic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'artrosi. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiprostàtic

FONTS 4147, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pròstata (4147). Per a la pròstata [dit "prosta"]

(4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONTS 1885, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la infecció d'orina (1885). Per a les infeccions urinàries (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1701, 1885, 2110, 2127, 2134, 2136, 2144, 2149, 2233, 2239, 2240, 2241, 2259, 2284, 2294, 2504, 2658, 3331, 4147, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer orinar (2136, 2294). Per a orinar (1701, 1885, 2144, 2149, 2233, 2239, 2240, 2241, 2259, 2284, 2504, 2658, 4195). És per a orinar (2110). Per a l'orina (2127, 2134). És diürètica (3331). Diurètica (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Castellnou de Carcolze n'hi ha. També a la font del Pau, cap a Toloriu (2259). És una herba molt fina (2110). La cua de cavall es troba a la vora de l'aigua (3331).

Hemostàtic extern

FONT 2620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si et raja sang del nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Perquè espesseeix la sang.

Hemostàtic intern

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les hemorràgies internes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tractaments veterinaris (no concretats). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a reposar les ungles. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als traumatismes

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fractures. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONTS 2134, 2435, 2658, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (2134, 2435, 2658, 4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Regenerador ossi

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la regeneració òssia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 1864. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a vendre.

Repel·lent

FONT 2284. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a insecticida natural.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1864, 2124, 2127, 2134, 2259, 2480, 2523, 4314. OBSERVACIONS. Quan la poses de cap per avall sembla una cua de cavall (2259). A les rigueres (1864). A Sellent de Castellbò no n'hi ha (2124). Altra gent en diu cua de cavalls (2127). Es fa a prop de l'aiga (2134). N'havia plegat (2480). A Argolell no hi ha cua de cavall (2523). Als recs hi ha cua de cavall (4314).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2259. Barreja 1 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2658. Barreja 3 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Equisetum sylvaticum* L. (equisetàcies)**

BCN 169315

NOMS POPULARS

Herba dels nusos (2548)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2548. OBSERVACIONS. Es fa en mulles.

***Equisetum telmateia* Ehrh. (equisetàcies)**

BCN 163535

NOMS POPULARS

Cua de cavall (1815, 3613, 3615, 3620)

Cua de cavall autèntica (1815)

Cua de cavall directa (2644)

Cua de cavall veritable (2644)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiprostàtic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1815, 2644, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar. És diürètica (1815). Per a orinar (2644, 3615). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa en terra de guix i aigua. N'hi ha a Noves de Segre (2644).

Hepatoprotector

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ronyó. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La cua de cavall, se la mengen les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Halièutic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer rigueres, desviant l'aigua i poder agafar peixos. Per a retenir la sorra i s'aguantessin les peixeres dels rius i de les fonts.

Repel·lent

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb aigua de cua de cavall, regar les plantes de l'hort. OBSERVACIONS. Per a evitar pestes de l'hort.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2644, 3615. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La van portar d'Amèrica (1815). OBSERVACIONS. És escabellada (3615). El Josep diu que aquesta és l'autèntica cua de cavall (2644).

Erica arborea L. (ericàcies)

BCN 46082

NOMS POPULARS

Bruc (1815, 4178)

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de pipes de fumar

FONTS 1815, 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El bruc es talla, es bull 24 hores a 100°C (que perdi la saba); bo i moll s'embolica amb un plàstic i d'aquesta manera agafa un fong i es posa a assecar entre 5 i 10 anys. Les pipes de fumar surten dels

escalaborns de la rabassa del bruc (4178). OBSERVACIONS. Una de les fustes preferides per a fer pipes de fumar és el bruc (4178).

Erinacea anthyllis Link (papilionàcies)

BCN 162821

NOMS POPULARS

Argelaga marina (2425)

Cardigassa (2485)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2425, 2485. OBSERVACIONS. La gent era molt dura de peus i pujaven a sobre les cardigasses amb els peus nus [dit "nusos"] i no sentien les punxades (2485). A vegades l'argelaga marina abriga alguns rovellons (2425).

Eriobotrya japonica (Thunb.) Lindl. (rosàcies)

BCN 162622

NOMS POPULARS

Nespra (2245)

Nesprer (1704)

Nesprera (1882, 3573)

Nispero (castellà) (3144, 4411)

Nispra (3144)

Nyespa (2125)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les diarrees. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de nespres. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Fruit**

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 1882, 2125, 2126, 3573, 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mengen nespres (1882, 3573). Es menjaven les nyiespes (2125, 2126). Menjar nespres (1704). Els "nísperos" (castellà) es mengen (4411). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 1882, 2125, 2126, 3573, 4411).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fruits anomenats nespres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

***Eruca vesicaria* (L.) Cav. subsp. *sativa* (Mill.) Thell. in Hegi**
(crucíferes)

BCN-E-665

NOMS POPULARS

Rúcula (1809, 4411)

USOS MEDICINALS**Fulla**

Analgèsic

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Erucastrum nasturtiifolium* (Poiret) O.E.Schulz** (crucíferes)

BCN 112378

NOMS POPULARS

Ravenissa (2245)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Eryngium bourgatii* Gouan** (umbel·líferes)

BCN 162732

NOMS POPULARS

Card blau (2548)

Cardimella (2131)

Espinacal (2132)

Panical (2121)

Panical blau (2121)

Panical negre (2234)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antihelmíntic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan les vaques ho xafon, els marxen los cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a minjar el bistiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONTS 2121, 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Principalment les dones el pleguen per a fer rams (2132). Per a posar en un florer [dit "florero"], per a fer bonic (2121).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1824. OBSERVACIONS. És bonic. N'hi ha a dalt a la muntanya.

***Eryngium campestre* L. (umbel·líferes)**

BCN 162691

NOMS POPULARS

Carc (2240)

Card (1618)

Cardo borreguero (castellà) (2548)

Cardo borriquero (castellà) (2548)

Espinacal (1815, 1824, 2248, 2548, 2598, 2671, 3615, 3371)

Espinacal verd (2257, 2258)

Espinacau (1815)

Panical (1618, 1680, 1704, 1884, 2115, 2121, 2124, 2125, 2126, 2134, 2233, 2241, 2247, 2250, 2262, 2273, 2274, 2439, 2477, 2542, 2625, 2644, 2645, 2667, 2669, 2671, 3132, 3144, 4261)

Panical blanc (2121, 2234)

Panical verd (2121)

Pinacal (1882, 2434, 3573)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antieczematós

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als èczemes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Bullit en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho va llegir a la revista la Borrufa.

Antihemorroidal

FONT 2262. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. La rael (tendre) de panical a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori hepàtic

FONTS 1618, 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'hepatitis (2257, 2258). Per a desinflamar lo fetge (1618). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1618, 2258). Vi medicinal (ús intern) (2257). PREPARACIÓ. Agafar rel d'espinacal verd i el posaven en un litre de vi bo del negre i tirar-

hi un rovell d'ou. Reduir-lo a la meitat. Deixar macerar uns dies a sol i serena (2257, 2258). La rael de panical (1618). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre una cullerada cada dia en dejú (2257, 2258). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Al cap de sis setmanes, ja no tenies hepatitis. De cal Comara de Toloriu (2257, 2258).

Antiodontàlgic

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de quixal. Per al mal de quixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de les arrels de panical. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiofidic

FONTS 1884, 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les picades d'escurçó de les vaques (1884). Era un contravereno (2124). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern) (1884). Macerat en oli (ús extern) (2124). PREPARACIÓ. Bullir l'arrael de panical amb oli (oli d'arrael de panical) (1884). En feven un oli amb la rael (2124). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Al matí, migdia i vespre (1884). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (1884). Medicina humana (2124). OBSERVACIONS. Amb un ganivet tallent o una fulla d'afeitar, feven un tall o obriven la firida i anar esprenyent, rentat amb arena fina i aigua i posar oli d'arrael de panical. Del seu pare (1884). És molt punxent (2124).

Antisèptic extern

FONT 2247. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un tros d'arrel de panical a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1824, 2134, 2233, 2273, 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La rel de panical és medicinal (2273). Per al bestiar malalt (2134). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per

l'informant / No consta (2233, 2273, 2644). Decocció (ús intern) (2134). Infusió (ús intern) (1824). PREPARACIÓ. Rel de panical (2233, 2644). Es fa aiga de l'arrael (2134). Per fer aigues (1824). DESTINACIÓ. Medicina humana (1824, 2233, 2273). Medicina veterinària (2134). OBSERVACIONS. N'havia plegat (2644).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rael de panical. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Antiofidic

FONT 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picada d'escurçó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Quan un llangardaix es baralla amb un escurçó i aquest el pica, el llangardaix es punxa amb el panical per a treure el vereno.

Fulla

Per a les picades d'abelles

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan et pique una abella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Punxar-te amb espinacalç. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Marxa el dolor.

No consta

Litotríptic renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.

No consta

FONTS 2488, 3696. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga d'aquesta herba (2488). Feia aiga d'aquesta herba (3696). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antihelmíntic

FONT 2121. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Estacaven la vaca que xafés lo panical amb les potes del darrera i sortiven los cucs de la cuquera. Posar diversos [dit "varios" (castellà)] panicals a la panxa, a lo melic o que xafo lo panical. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antiofídic

FONTS 2241, 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la picada d'escurçó (2241). Quan a les ovelles les pica un escurçó (2671). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2241). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2671). PREPARACIÓ. Pegat d'herba amb caca de porc calenta. Tot picat (2241). DESTINACIÓ. Medicina humana (2241). Medicina veterinària (2671).

Antiprostàtic

FONTS 2125, 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pròstata (2125, 2126). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El Celestino explica que hi ha el panical mascle (que té una espiga que punxa) i el panical femella (2125).

Antisèptic extern

FONT 2262. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'encetat. Si s'escalda l'entrecuix. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un tros de panical sense espines a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija

Antisèptic extern

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè no s'escaldessin. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Encendre lo canot i posat a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dels seus pares.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Los senglars [dit "jabalins"] mengen un tros d'arrel. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a minjar el bistar (2121). Els rucs es mengen l'espinal (2548). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2548).

ALTRES USOS

Arrel

Recol·lecció per a la venda

FONT 1680. OBSERVACIONS. En cullivem per vendre.

No consta

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Hi ha una llegenda recollida per Emili Solà: el segle XIX, un fill va matar el seu pare.

Part aèria

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Collir l'espinal lo dia de Sant Joan per a protecció de les bèsties.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 2241, 2262, 2598, 2669, 4261. OBSERVACIONS. On hi ha panicals, hi ha escurçons (2241). S'utilitza la rael de panical, que és com una patata (1680). L'escurçó, quan pareix les cries, necessita el panical (2262). Quan l'escurçó pica el llangardaix, aquest s'esbat en el panical per treure el vereno (2262). Hi ha l'espinal blanc i l'espinal verd (2598). La flor del panical és un card [dit "cars"] (4261).

Eucalyptus globulus Labill. (mirtàcies)

BCN 119806

NOMS POPULARS

Calipto (2477, 2598, 2637, 3139)

Eucalipto (castellà) (1882, 2255, 2482, 3371)

Eucaliptus (1859)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antibronquític

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bronquis [dit "bronquios"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 2255, 2482, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2255, 3371). Per als constipats (2482). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern) (2255, 2482). Tisana (ús intern) (3371). PREPARACIÓ. Fer bafs [dit "vaos"] (2482). Talla les fulles d'eucalipto a trossos ben petits amb llet. Ben calent i ben dolcet (3371). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El compra a la farmàcia (2255).

Antiinflamatori faringi

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la ranciò al coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Talla les fulles d'eucalipto a trossos ben petits amb llet. Ben calent i ben dolcet. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONT 2133. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A les habitacions dels malalts de pulmonia hi posaven un llum de petroli amb eucalipto que bullien.

Antitussigen

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern). PREPARACIÓ. Vapors d'eucaliptus. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del metge d'Organyà.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la MPOC [dit "epó"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2598, 3371. OBSERVACIONS. A Pont de Bar no n'hi ha. La Pilar el compra (2598). L'eucalipto, els el porta un familiar de Galícia (3371).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2137. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4147. Barreja 6 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

No consta

FONT 4148. Barreja 1 entrevista 05/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

***Euphorbia amygdaloides* L. (euforbiàcies)**

BCN 169074

NOMS POPULARS

Lletrera (2260, 3144)

USOS MEDICINALS

Làtex

Antiberrugós

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El suc de la lletrera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Euphorbia cyparissias* L. (euforbiàcies)**

BCN 168725

NOMS POPULARS

Lletrera (1859, 3144)

USOS MEDICINALS

Làtex

Antiberrugós

FONTS 1856, 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les berrugues (1856, 1859). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar la llet blanca de la lletrera sobre la berruga (1859). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Euphorbia characias* L. (euforbiàcies)**

BCN 163321

NOMS POPULARS

Llarquera (3505)

Llartera (2117)

Lleitera (2487)

Lletrera (2633, 3144, 4139)

Manxiula (2529, 2678)

USOS MEDICINALS

Làtex

Antiberrugós

FONTS 2529, 2633, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les berrugues (2529). Per a les berrugues (2633). Per a les berrugues (2678). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma

farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2529, 2678). Extret líquid (ús extern) (2633). PREPARACIÓ. Sucar-les (2529). Les manxiules fan una llet i t'ho suques (2678). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap d'una seva neboda (2529). Fa una llet blanca (2633).

***Euphorbia falcata* L. (euforbiàcies)**

BCN 168783

NOMS POPULARS

Lletrera (3144)

***Euphorbia helioscopia* L. (euforbiàcies)**

BCN 168726

NOMS POPULARS

Lleitera (2121)

Lletrera (1859, 3144)

USOS MEDICINALS

Làtex

Antiberrugós

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar la llet blanca de la lletrera sobre la berruga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Són unes herbes que treuen llet, que es troben al voltant dels horts de Taús.

***Euphorbia lathyris* L. (euforbiàcies)**

NOMS POPULARS

Cagamochó (castellà) (2131)

Cagamucha (castellà) (2541)

Cagamucho (castellà) (1882, 2545, 2625, 2627, 2633, 3132)

USOS MEDICINALS

No consta

Laxant

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan un està encallat del ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiinflamatori intestinal

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa dels animals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Laxant

FONTS 2541, 2633, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a anar de ventre (2541, 3132). Per a anar de ventre, tant per a les persones com per als animals (2633). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2633, 3132). Decocció (ús

intern) (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana (2541, 3132). Medicina humana i veterinària (2633).

Purgant

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a purgar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dos germans desitjaven la mateixa noia. Un d'ells va posar picolat de *cagamucho* (castellà) en un plat. I així d'aquesta manera, el que en va menjar va estar entretingut al lavabo i l'altre podia estar amb la noia.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Causa descomposició. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

Euphorbia nicaeensis All. (euforbiàcies)

BCN 168785

NOMS POPULARS

Lletrera (3144)

Euphorbia serrata L. (euforbiàcies)

BCN 163313

NOMS POPULARS

Herba lletera (2131)

Lleitera (2598)

Lletdetresa (2257)

Lletera (2131, 2257)

Lletrera (3144, 3938)

Manxiula (2678)

USOS MEDICINALS

Làtex

Antiberrugós

FONTS 2257, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les berrugues (2257). Per a les borregues (2678). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Les manxiules fan una llet i t'ho suques (2678). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fregar-se (2257).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2598, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al bestiar (2598). Les auvelles es mengen les lletreres tendres (3938). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2598, 3938).

Euphorbia sp. (euforbiàcies)

NOMS POPULARS

Lletrera (2483, 4422, 4423)

Lletresa (2273, 2274)

USOS MEDICINALS

Làtex

Antiberrugós

FONTS 2483, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Sobre les berrugues (2483). Per les berrugues (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Tirar suquet blanc (2483). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les mata! (2483).

Fagus sylvatica L. (fagàcies)

BCN 169262

NOMS POPULARS

Fai (1704, 2121)

Faig (2131, 2645, 4145, 4152)

ALTRES USOS

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 2131, 2645, 4145. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n fan els esclopets de segar (2645). Es feven los àrguens (2645). Amb el faig es fan mànecs d'eines (4145). Per fer mànecs (dit màncs) (2131). OBSERVACIONS. Aquests àrguens pesen poc (2645).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fusta del fai és bona per a fer anses.

Obtenció de fusta

FONT 4152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a embalatges.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 2121, 2645. OBSERVACIONS. N'hi ha del Muntanyó cap avall (la Guàrdia d'Ares) (1704). De faig n'hi ha a l'aubaga dels Faringolers, prop de Cuberes (Baix Pallars) (2645). Per Taús no hi ha fai (2121).

Festuca arundinacea Schreb. subsp. *arundinacea* (gramínies)

BCN 164975

NOMS POPULARS

Festuca (1704, 4314, 4538)

Herba tallenta (2121)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És una herba de prat. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Festuca marginata (Hack.) K.Richt. (gramínies)

BCN 163260

NOMS POPULARS

Pèl de gos (2121)

Festuca ovina L.s.l. (gramínies)

BCN 102122

NOMS POPULARS

Llistó (2482)

Festuca rubra L. subsp. *commutata* Gaud. (gramínies)

BCN 169334

NOMS POPULARS

Herba carrerolera (2499)

Herba moixaronera (2499)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2499. OBSERVACIONS. L'herba carrerolera creix on es fan les carreroles i l'herba moixaronera creix on es fan els moixarons. Aquests bolets cremen l'herba. Els bolets sempre creixen cap amunt.

Ficus carica L. (moràcies)

BCN 162605

NOMS POPULARS

Figa (infructescència) (2102, 2110, 2121, 2136, 2252, 2283, 3251)

Figa blanca (infructescència) (1815)

Figa cucurella (infructescència) (1815)

Figa de coll de dama (infructescència) (1815)

Figa de la llena (infructescència) (1815)

Figa d'en Cuïra (infructescència) (1815)

Figaflor (infructescència) (1881)

Figa negra (infructescència) (1815)

Figa ull de perdiu (infructescència) (1815)

Figa vermella (infructescència) (1815)

Figuera (1815, 2117, 2137, 2286, 2425, 2434, 2496, 2498, 2598, 2682, 2692, 2694, 3132, 3144, 3330, 3560, 4037, 4139, 4197, 4366, 4372, 4411, 4423)

Figuera borda (2598)

USOS MEDICINALS

Escorça

Antidiarreic

FONT 2496. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a aturar la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Se li penjava la pela de figuera com a collar a l'auvella. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Fulla

Hipoglucemiant

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la gent que té sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. La fulla de figuera bullida i beguda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Infructescència

Antiinflamatori faringi

FONTS 1815, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (1815, 2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2697). Melit (ús intern) (1815). PREPARACIÓ. Prendre figues bullides

amb mel (2697). Mel amb aigua i figues bullides (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitífic

FONT 2137. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Hi havia un tifus. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar figues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Posar tres figues en un got o potet d'aigua el dia abans (des del vespre). Es fa que arrenqui el bull i es beu. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La Pepita diu: "L'aiga de figues per la tos és cura certa".

Làtex

Antiberrugós

FONTS 2123, 2136, 2252, 2286, 2477, 2541, 2598, 2682, 2692, 2694, 3144, 3251, 3330, 3557, 4372. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les berrugues (2136, 2477, 2541, 2598, 2682, 2692, 2694, 3144, 3251, 3330, 4372). Per a treure les berrugues (2286). Per a les berrugues (2252, 3557). Per a una berruga (2123). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2123, 2136, 2252, 2286, 2477, 2541, 2598, 2682, 2692, 2694, 3144, 3330, 3557, 4372). Extret líquid (ús extern) (3251). PREPARACIÓ. Llet de figuera (2598, 3144). Sucar amb la llet de la fulla de la figuera (2286). Llet de figues (2252). Posar-hi llet de figa (2123). La llet de les figues (2136, 2694). Llet d'una figa verda (2477). Sucar-hi llet de les figues (2541). Llet de les figueres (2682). Figs verdes (3251). Llet de figuera sucada a la berruga (3330). Posar-hi llet de figues (3557). La llet de la figuera (4372). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitífic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Va curar el tifus. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Solució col·loïdal (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre iogurt elaborat amb llet de figuera (llimpiava els budells). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva iaia.

No consta

FONT 2434. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Llet de figuera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La llet de figa per a lesions planes de la pell que no són berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la fulla de la figuera se'n fa melmelada. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Infructescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2252. OBSERVACIONS. Hi ha una mena de figues que es diuen ull de perdiu. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1815, 2137. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Figs assecades (1815). OBSERVACIONS. Es penjaven les figues fresques amb fils perquè s'assequessin (2137). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 2137).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1700, 1815, 1907, 2137, 2637, 2697, 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les figues per a menjar (1700). Les infructescències [dit "fruits"] fruits s'anomenen figues (1907). Les figues es minjaven (2697). Los aucells es mengen les figues (3334). Figs (2637). OBSERVACIONS. Els corbs en mengen, s'hi van acostumar (1907). Les figues fresques amb l'aigüalada són bones (2137). Hi ha unes 25 o 30 classes de figues: figa blanca, figa de coll de dama, figa de la plena, figa d'en cuïra, figa negra, figa vermella, figa ull de perdiu, figa cucurella (petita i molt dolça).. (1815). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1700, 2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1700, 1815, 2137, 2637, 2697). Alimentació animal (1907, 3334).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les figues s'assecaven. Les figues assecades es poden fer bullir i se'n obté l'aiga de figues, que és un aixarop. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1704, 1881, 1882, 3333, 3392, 3573, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les figues són els fruits (3333). Les figues venen allà al setembre o octubre (1882, 3573). Figs (1704). La figuera dona figafors (1881). Menjàvem figues (4261). Els fruits, les figues (3392). OBSERVACIONS. A la Maria li agraden molt les figues (3573). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 1882, 3333, 3392, 3573, 4261).

Làtex

Quall

FONTS 2496, 2498. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La llet de la figuera calla (talla) la llet. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Fumable

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla de figuera, assecada i trinxada, dins una pipa. OBSERVACIONS. Pica a la llengua i al coll.

Infructescència

Recol·lecció per a la venda

FONTS 4403, 4411. OBSERVACIONS. A Fígols hi ha una figuera centenària. A les figues, els fruits, els hi diuen "tarronets de mel" (4411).

Cinegètic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El de cal Janroi (els Castells) caçava la fagina amb paranyes i llaços en què hi posava formatge o figues seques.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'oriol es trobava a baix de la figuera dient (referint-se a les figues): que maques que són, que bones que són. Dalt la figuera el gaig que li deia: mira aquí baix, mira aquí baix. Va arribar un gat i es va fotre l'oriol.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2439, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La padrina, la mare i les meves ties portaven cargues de figues amb lo ruc des de Balinyó fins a l'Alzina d'Alinyà. Hi estaven tot lo dia (2439). La seva mare pujava raïms a Cambrils (Odèn, el Solsonès) per a vendre (4433).

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Fulla

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Crema la pell. VIA D'INTOXICACIÓ. Externa. OBSERVACIONS. Hi ha gent al·lèrgica.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2102, 2137, 2644, 3132, 3144. OBSERVACIONS. Les fructificacions [dit "fruits"] de la figuera són les figues (3144). Hi ha les figues "coll de dama" (2137). La figuera que fa figues bones, no la que fa figues bordes (3132). La gent de Fígols anava a la Seu d'Urgell amb tartrana a vendre tota mena de fruites (2102). A Bellpui hi haví moltes figues (fruits) (2644).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 1823. Barreja 1 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Infructescència

FONT 2274. Barreja 2 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3696. Barreja 2 entrevista 30/07/2020 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2487. Barreja 4 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Filipendula ulmaria* (L.) Maxim. (rosàcies)**

BCN 162792

NOMS POPULARS

Reina de los prados (castellà) (2233, 2250)

Reina de prat (2117)

Reina dels prats (2117)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatarral

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un constipat agafat al pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Tranquil·litzant

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. A Torres d'Alàs hi ha la reina dels prats en dos llocs.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2117. Barreja 7 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 8 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

***Foeniculum vulgare* Mill. (umbel·líferes)**

BCN 162695

NOMS POPULARS

Anisset (2122)

Fenoll (1682, 1815, 1824, 1830, 1853, 1903, 1904, 2102, 2112, 2121, 2134, 2148, 2241, 2248, 2251, 2252, 2255, 2369, 2425, 2439, 2529, 2541, 2569, 2644, 2659, 2682, 2697, 3132, 3144, 3330, 3336, 3615, 4410, 4423)

Fonoll (1821, 1824, 1825, 1829, 1905, 1907, 2114, 2122, 2240, 2241, 2245, 2435, 2503, 2548, 2549, 2552, 2598, 2621, 2651, 3138, 3332, 3573, 3615, 3617, 4418, 4424)

Matafaluga (2112)

USOS MEDICINALS

Fruit

Anticatarral

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Té gust d'anís.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1821, 1825, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (1821, 1825). Pel mal de panxa (3144). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Té gust d'anís (1825).

Carminatiu

FONTS 2682, 3144, 3573, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Persones que tenen molt gas (3615). Per a les ventositats (3144). Per als gasos (2682). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de matafaluga (3573). Llavoreta del fenoll (2682). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Es fan novenes durant un, dos o tres mesos seguits (3615). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a la canalla (3573).

Coadjuvant del part

FONTS 2541, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les parteres (3132). Donava aigua de fenoll a les conilles que no volien conillar (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (3132). Decocció (ús intern)

(2541). PREPARACIÓ. Fer aigua de fenoll (3132). Aigua de fenoll (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana (3132). Medicina veterinària (2541).

Digestiu

FONTS 2651, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una menjada forta (3615). Per a la digestió (2651). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 2598, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'orina. És un diürètic (2598). Per a orinar (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONTS 1830, 2251, 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (1830). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2251). Desconegut per l'informant / No consta (1830, 2439). PREPARACIÓ. Fèvom una aiga (2251). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És medicinal (2439).

Part aèria

Diürètic

FONTS 1821, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar (2122). És diürètic (1821). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2122). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1821). PREPARACIÓ. Aiga de fonoll (2122). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 1829. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana

(ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigua amb una mica de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija

Per al panadís

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'aristol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una branca de fonoll que tingui set nusos i cada dia (abans de passar el divendres) senyar l'aristol i dir-li: "jo et tall". DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Bulb

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2241. OBSERVACIONS. A la base del fenoll fa com uns cabdells [dit "cogollos"] que s'agafen, es ratllen i es posen a sobre l'amanit. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Condiment

FONTS 1682, 2112, 2248, 2369, 2529, 2541, 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a cuinar el peix (1682). Per a donar gust (2112). Per a posar a les aulives i als guisats (2369). Per a la cassola. Per a les sardines en escabetx (2529). Es posa a les olives (2248). La posaven a la coca (2644). OBSERVACIONS. Fer aigües (2112). No es pot menjar ni les fulles ni la rael del fenoll (2541). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1682, 2112, 2248, 2369, 2529, 2541, 2644).

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2148, 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar: se'l posa a la boca i va minjant (2240).

Mengen fenoll com amanida (2148). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (2148). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2148, 2240).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONTS 2122, 2598, 2659. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a cuinar (2122). En feien verdures (2598). La fulla del fenoll com a verdura amb patates (2659). OBSERVACIONS. Les dones dels carrabiners en feien verdura (2598). CONSUMICIÓ. Entrant - Bullit (2122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2122, 2598, 2659).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa a la verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2255. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONTS 2102, 2503, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Posar fonoll a l'escudella (3617). Abans les iaies posaven fenoll al conill (2102). El posen a la verdura (2503). CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant (3617). Plat principal - Plat principal (2102). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2102, 2503, 3617).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 1853. OBSERVACIONS. Hi ha gent que la posa a la verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija

Condiment

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar un brot de fenoll al peix bullit. CONSUMICIÓ. Plat principal - Bullit. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3330, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als conills (3330). Es xucla. Té gust a dolç (4423). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3330). Alimentació humana (4423).

Tija amb fulles/branques

Condiment

FONT 2621. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als guisats. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les conilles acabades de criar. OBSERVACIONS. Fenoll cru. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar fonoll a sobre dels pèsols i no es corquen.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 1907, 2114, 2134, 2541. OBSERVACIONS. N'hi ha per la Vansa (1907). S'utilitza la grana de fonoll (2114). Si les vaques en minjaven, al cap de dos dies, la llet anisol (2134). A llevant de casa seva n'hi té uns quants peus (1824). Per Arsèguet havien passat uns gitanos que menjaven mongetes amb fenoll (2541).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2114. Barreja 1 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2123. Barreja 1 entrevista 10/08/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2504. Barreja 1 entrevista 12/10/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2246. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2252. Barreja 1 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2697. Barreja 2 entrevista 06/11/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2114. Barreja 2 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 3 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 5 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 1881. Barreja 3 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 4 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

Fragaria ×ananassa Duchesne (rosàcies)

BCN 62708

NOMS POPULARS

Maduixa (4411)

Maduixot (4411)

Fragaria vesca L. (rosàcies)

BCN 162714

NOMS POPULARS

Fraga (1884, 2132, 2481, 2488, 4337)

Maduixa (2598, 3144, 4197)

Maduixa (fruit) (2243)

Maduixa borda (2121)

Maduixa de bosc (3615)

Maduixa silvestre (3615)

Maduixera (3336)

Maduixeta (1907, 2255)

Maduixeta de bosc (4411)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 1884, 1902, 1907, 2121, 2132, 2243, 2255, 2481, 2482, 2483, 2523, 2655, 3144, 3336, 3399, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El 25 d'agost anaven a Sant Joan de l'Erm i menjàvom les fragues amb una mica de moscatell i sucre (1884). Les maduixes per a menjar (2243). Els fruits, les fragues, es mengen al juny i juliol (2481). Els fruits són les maduixes (2655). Són molt bones (3615). Abans menjàvem fraguetes (1809). Es menja les maduixes (1902). Les maduixetes es mengen (3336). Se les mengen els cabirols (3144). Les fragues, els fruits, es mengen (2482). La maduixa silvestre (3399). OBSERVACIONS. Els fruits anomentas fragues i fresolins (fragues petites) (2483). El fruit és la maduixa silvestre (2523). Es fan a l'aubac (3615). Es troba a les obagues (dit als aubacs). N'havia menjat (2121). En tenen a l'hort (3144). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1884, 1907, 2243, 2255, 2483, 2523, 2655, 3615). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1809, 1884, 1902, 1907, 2121, 2132, 2243, 2255, 2481, 2482, 2483, 2655, 3336, 3399, 3615). Alimentació humana i animal (3144).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2131. OBSERVACIONS. Del fruit en diu fraga.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2598. Barreja 6 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Fraxinus angustifolia Vahl (oleàcies)

BCN 168665

NOMS POPULARS

Freixe (4404)

Freixera (2117, 3139)

USOS MEDICINALS

Escorça

Anticefalàlgic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'escorça te àcid acetil salicílic.

No consta

Antiodontàlgic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixel. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fraxinus excelsior L. (oleàcies)

BCN 168684

NOMS POPULARS

Freix (2523)

Freixe (1704, 1868, 2121, 2235, 2281, 2559)

Freixera (1701, 1704, 1809, 1814, 1815, 1904, 2121, 2123, 2125, 2127, 2131, 2132, 2133, 2134, 2146, 2148, 2233, 2240, 2241, 2250, 2254, 2257, 2258, 2262, 1818, 2477, 2481, 2482, 2483, 2503, 2529, 2541, 2542, 2548, 2593, 2645, 2649, 2667, 2688, 2697, 3132, 3139, 3560, 3611, 3682, 4150, 4314)

USOS MEDICINALS

Escorça

Diürètic

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És diürètica. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. L'escorça externa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONTS 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (2257, 2258). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2258). Infusió (ús intern) (2257). PREPARACIÓ. Aiga de pela de freixera (2257, 2258). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Escorça interna

Antiofídic

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picada d'escurçó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La segona pela. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. La segona pela. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 1868. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la colga de les auvelles. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Segona pela de la freixe. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONTS 2523, 2529. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2523). Macerat en oli (ús extern) (2529). PREPARACIÓ. Es fa bullir (2523). Bullir la segona pela del tronc en un tupí amb oli (2529). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Les tavelles de la freixera. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquest remei el coneix de la seva mare Mercè.

Fulla

Antiàlgic ciàtic

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor ciàtic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2233. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer blat de moro pelat, o sigui, treure la pela. Es posa un perol d'aigua amb cendra de freixera i fer bullir. Després s'hi posen tots els grans de blat de moro (els pinyots no s'hi posen). Al cap de dos hores ja està el blat de moro pelat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla de freixera per a donar a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1809, 1814, 1904, 2121, 2132, 2134, 2148, 2235, 2240, 2481, 2483, 2503, 2542, 2593, 2649, 2688, 2697, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als conills (1904, 2235). La fulla de freixera (fullats) per a les vaques (2121). Fullats de freixera (2132). Es feven fullats (2134). Feven fullats per al bestiar (pels conills) (2240). En feven una fullada i la donaen per a minjar als conills o als corders (2481). Es tallen les rames amb fulles i més endavant aquestes fulles serviran de menjar per les auvelles i els conills (2483). Feven fullats de freixera que lligaen amb una verduga i que donaen als porcs [dit "tocinos" (castellà)] per a minjar (2503). Feien fullats, lligats amb una mateixa branca i es guardaven a l'hivern per al bestiar (per a quan nevava) (2542). Se'n feien braçats, o sigui feixets per als conills (2649). Feien fullats de freixera, per als animals, a l'hivern (2688). Fer asfullats o fullats per a donar minjar per als animals (2148). Abans es feien fullats de freixera (2593). Fullats de freixera, per als conills (1809). Es feien fullats de freixera per als conills (3560). Es feien fullats de freixera (1814). Feven fullats de freixera per als

animals a l'hivern (2697). OBSERVACIONS. Fer fullats de freixe (2235). Feven fullats de freixera (1904). Per l'hivern (2134). Per als conills (2593). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1809, 1814, 1904, 2121, 2132, 2134, 2148, 2235, 2240, 2481, 2483, 2503, 2542, 2593, 2649, 2688, 2697, 3560).

Ingestió de la part de la planta crua - Macerada en aigua

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Follats o fullats de freixeres. Feven caure les fulles i afegien aigua i farina. A vegades també orins (humans). Per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija defoliada

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo ruís (o sigui la rama pelada), per al conill. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Cendra

Ajuda a la llar

FONTS 2667, 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer sabó amb la cendra de freixera s'hi afegia greix [dit "grasa" (castellà)] i sosa (2667). Per a fer lleixiu: posar un perol amb aigua i cendra de freixera i fer-ho bullir. Després es treu la cendra amb un drap de cotó o una mitja i l'aigua esblanqueïda és el lleixiu (3682).

Cosmètic

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa una cendra blanca (cendra bona). Es posava en una olla a bullir. Quedava lleixiu. Amb això es rentaven els cabells que quedaven suaus i molt nets.

Tija

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El fusteguer o pal d'anar a buscar l'aigua era de freixera.

Elaboració d'instruments musicals

FONTS 2134, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La llengueta del carrau, per donar-li flexibilitat, era de freixera i el mànec es feve de pi o de boix (2645). Per a fer xiulets (2134).

Elaboració de bastons

FONTS 2482, 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Lo fusteguer era de freixera (2482). OBSERVACIONS. Per blegar el bastó de freixera s'ha de posar en aigua calenta (3611).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un escurçó a dins d'un quadrat de freixera es morirà.

Tija amb fulles/branques

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats els posaven apilats als teulats per la neu.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats servien com a llenya.

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONTS 2146, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a embastonar o emparrar les mongetes o les tomateres feien servir la freixera (2146). Per fer a màncs (4314).

Ajuda a la llar

FONTS 2121, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Una rama de freixera per a ajudar a pesar amb unes balances romanes (2121). Fegen lo fusteguer: barra de fust de freixera amb dues osques als extrems que hi portaven dues galletes d'aigua (3139).

Obtenció de combustible: llenya

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les rames desfullades anaven al foc.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 1815, 2121, 2645, 4150. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven los àrguens (2645). La rella es feva de freixera (2645). Els jous de coll dels bous i de les vaques (2121). Les reus o la rella (2121). Se'n feien los àrguens (2121). La reu de fusta era de freixera (4150). Els jous es feven fe freixera (4150). Els pals de l'hort són de freixera (1815). OBSERVACIONS. Aquests àrguens pesen molt (2645). Tallaven la freixera amb lluna vella i la guardaven cinc anys a Pallerols del Cantó (4150).

Ajuda a la llar

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fusteguer: es feia de freixera, amb dos encasts als extrems per portar i aguantar les galletes.

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La llitera [dit "camilla" (castellà)] per a portar les caixes de morts era de freixera.

Construcció de vehicles amb rodes

FONTS 2121, 4150. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. S'en feien unes parts del carros, com ara el camatimó, les cuixes, les rodes, los travessers (2121). Les cuixes i els barrots dels carros eren de freixera (2121). Els carros es feien de freixera i a mà (4150). OBSERVACIONS. Tallaven la freixera amb lluna vella i la guardaven cinc anys a Pallerols del Cantó (4150).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A vegades es fan bases de salers.

Elaboració de calçat

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Xico de Taús, o sigui el Sr Fllinc o Flint, feve esclops de freixera.

Obtenció de combustible: llenya

FONTS 2134, 2146, 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer foc (2134). Llenya per a cremar (2146). Per a fer brasa (2281).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2131, 2134, 2148, 2262, 3356. OBSERVACIONS. La freixera és la fusta més forta que hi ha (2262). No s'ha de dormir a sota una freixera, que era dolenta, ja que pot fer mal de cap (2121). Hi ha una freixera que fa tavella i una altra no (2134). No totes les freixeres porten llaor (2148). Al portal del Teixidor [dit "Tixidor"] hi ha freixera (2131). El freixe femella té fruits mentre que el freixe mascle no en té (3356).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Tija amb fulles/branques

FONT 2121. Barreja 7 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 1701. Barreja 1 entrevista 16/10/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Fraxinus ornus L. (oleàcies)

BCN 169963

NOMS POPULARS

Freixe (1824)

Freixera (1824, 2259)

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 1824. OBSERVACIONS. Es feien fullats de freixera. Per als conills i per a les ovelles, a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1824. OBSERVACIONS. Si la freixera té flor, vol dir que té tavelles, és freixera femella.

Fraxinus sp. (oleàcies)

NOMS POPULARS

Freixe (2247, 4316)

Freixera (2243, 2246, 3606, 4418)

ALTRES USOS

Tronc

Construcció de vehicles amb rodes

FONT 4316. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fusta més important dels carros era el freixe: l'estructura principal i les rodes.

Fumaria officinalis L. (papaveràcies)

BCN 162370

NOMS POPULARS

Esparramera (1824)

Fumària (4147)

USOS MEDICINALS

No consta

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les relligades de budells de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Galanthus nivalis L. (amaril·lidàcies)

BCN 169260

NOMS POPULARS

Lliri petit (2131)

Lliri salvatge (2131)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2131. OBSERVACIONS. Surt després de la neu, a l'abril.

Galium aparine L. (rubiàcies)

BCN 163278

NOMS POPULARS

Gàlec (3613, 3615)

Herba pelagosa (1815)

Pegamà (2131)

Rèvola (3615)

Galium lucidum All. (rubiàcies)

BCN 168735

NOMS POPULARS

Arenari (2598)

Herba de Sant Joan (3331)

Santjoan (2613, 3144)

Galium maritimum L. (rubiàcies)

BCN 163525

NOMS POPULARS

Santjoan (3615)

Galium verum L. subsp. *verum* (rubiàcies)

BCN 163524

NOMS POPULARS

Camaroja (2112, 2113)

Santjoan (3613, 3615)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antidiarreic

FONT 2112. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2112. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Genista balansae (Boiss.) Rouy subsp. *europaea* (G.López et Ch.E.Jarvis) O.Bolòs et J.Vigo (papilionàcies)

BCN 163324

NOMS POPULARS

Bàlec (2598)

Botja (3613, 3615)

Escoba (1884, 1901, 2121, 2124, 2233, 2250, 3370, 3938)

Ginesta (2102, 2369, 2425)

USOS MEDICINALS

Flor

Diürètic

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor d'escoba (castellà). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb les escobes es feven boïcs.

Ajuda en la matança del porc

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bo per a cremar lo pèl dels porcs. OBSERVACIONS. Les escobes es pleguen uns dies abans i es deixen assecar uns deu dies.

Tija

Elaboració d'escombres

FONTS 1901, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Agafant escobes lligades amb un pal es feven graners (1901). OBSERVACIONS. Coneixement de la seva mare (1901).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Unes auvelles es van menjar escobes petites i mullades i se'n van morir unes dues-centes. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí. OBSERVACIONS. Això va passar a Sellent de Castellbò.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2102, 2121. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La pleguen (2102). OBSERVACIONS. La coneix de la seva [dit "seu"] mare (2121).

Genista hispanica L. (papilionàcies)

BCN 169258

NOMS POPULARS

Argelagó (2095, 2131, 2235)

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 2235.

Genista scorpius* (L.) DC. in Lam. et DC. subsp. *scorpius
(papilionàcies)

BCN 162765

NOMS POPULARS

Angelaga (3329)

Argalaja (3399)

Argelaga (1679, 1681, 1700, 1821, 1824, 1882, 1897, 1901, 1902, 1904, 2095, 2110, 2113, 2115, 2121, 2124, 2131, 2132, 2134, 2233, 2240, 2241, 2243, 2246, 2250, 2251, 2252, 2439, 2482, 2523, 2541, 2598, 2634, 2637, 2682, 3144, 3399, 3573, 3615, 3974, 4141, 4261, 4314)

Argilaga (2477)

Flor d'argelaga (3132)

USOS MEDICINALS

Flor

Antipirètic

FONTS 2634, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (2634). Per a fer baixar la febre (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2121, 2124. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la urticària

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la urticària. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor d'argelaga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Antiapendicític

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'illada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a punxades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles mengen les tavelles de les argelagues. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4141. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les vaques i els cavalls mengen les argelagues si són tendres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan es trenca, se la mengen les cabres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONTS 1897, 2246. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les abelles prou hi van (1897). Mel per les abelles (2246). OBSERVACIONS. Per a fer mel (1897).

Tintorial

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tenyir.

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es cremaven argelagues per a fer boïcs.

Ajuda en la matança del porc

FONTS 2113, 2121, 2240, 2241, 2252, 2477, 2682, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a socarrar el porc (2240). Per a socarrar el pèl del porc (2241). Per a socarrimar el porc en la matança del porc (2477). Cremaven els pèls dels porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2682). Les argelagues per a socarrimar lo pèl de porc (2121). Per a socarrar lo porc (2252). Per a sofrimar el porc, un cop mort (4261). Per a sofrimar el pèl de porc (2113). OBSERVACIONS. La tallaven i l'assecaven (2240).

Altres informacions

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Una història familiar explica que si encenia un foc amb argelaga era un senyal que ella estava bé. Això va passar al poble d'Ars.

Elaboració d'escombres

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fan escobes o graneres.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 1901, 2110, 2439, 4141. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. L'escurçó cria sobre una argelaga (2110). OBSERVACIONS. Lo padrí netejava el tros d'argelagues (2439). L'argelaga deixa els camps fets una merda (4141). Aquest coneixement li ve de la seva mare (1901). Punxa, no té cap ús (1821).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2254. Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Gentiana acaulis* L. (gencianàcies)**

BCN 122455

NOMS POPULARS

Genciana normal (2117)

Jançana (3370)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. És la flor nacional d'Andorra.

***Gentiana lutea* L. (gencianàcies)**

BCN 162852

NOMS POPULARS

Aciana (3615)

Argençana (1825, 1903, 2128, 2131, 2243, 2480, 2555, 2678, 3332, 3617, 4193)

Argenciana (2114, 2452)

Ciana (3615)
 Desenciana (2552, 2555)
 Esbenciana (2121)
 Gansana (2240, 2620)
 Gençana (1809, 1815, 1824, 1868, 2113, 2117, 2125, 2126, 2127, 2131, 2134, 2141, 2233, 2243, 2250, 2257, 2273, 2274, 2286, 2293, 2294, 2482, 2483, 2487, 2545, 2548, 2644, 2694, 3427)
 Gençana groga (2645)
 Genciana (1824, 2117, 2121, 2251, 2552, 2598, 2645, 4147, 4423)
 Gensana (2235)
 Ginsana (2117)
 Herba de gençana (2257, 2258)
 Herba iansana (2153)
 Herbanciana (2121)
Hierbansiana (castellà) (2121)
 Jançana (1824, 2132, 2134, 2152, 2259, 2523, 2608, 2609, 2634, 2640, 2649, 2688, 2697, 4418)
 Llançana (1805, 1814, 1859, 1901, 2131, 2146, 2148, 2655)
 Llençana (2273, 2274)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antianèmic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'anèmia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amargosa.

Anticatarral

FONTS 2127, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (2127). Per al constipat (2645). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern) (2127). Desconegut per l'informant / No consta (2645). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONTS 2131, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És bona la rael (2131). Matava els cucs (3332). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern) (2131). Desconegut per l'informant / No consta (3332). PREPARACIÓ. Per als cucs de la canalla (2131). Rels d'argençana (3332). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al peu botit, degut a una punxa d'agrauller (*Crataegus monogyna*). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús extern). PREPARACIÓ. Bany amb arrel de genciana. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'arrel s'ha de collir a finals de setembre o a l'octubre, ja que la saba [dit "savía" (castellà)] es troba a l'arrel.

Antiinflamatori intestinal

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Rels d'argençana. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'anaven a plegar cap a Jordanera.

Antimalàric

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Contra la malària. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Rebaixa la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per

l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rel. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La rel és amarga com lo fel.

Antipirètic

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. Arreplegar la rael, s'estalla, posada en aigua i prendre en dejú. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2141. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si et fas mal (com una ferida). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. S'agafa el tronquet de la soca, que és blanquet. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt marganta. A dalt a Conflent n'hi ha.

Antitussigen

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Rosegar un tros de rael. La rael és amarganta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho coneix del seu pare.

Cardiotònic

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'estómac (2250). Per l'estómac (2233). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2250). Macerat en aigua (ús intern) (2233). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONTS 2259, 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a netejar la sang (2259). Dipurativa (2640). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. S'ha de beure (2259). Collir la rael, assecar-la i posar-la en aigua (d'un dia per un altre) i ja es pot beure (2640). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un bocinet (2640). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És molt amarga. La jançana, la coneix pel Genissó (2259). Era de mal penre. L'anaven a plegar per la Mare de Déu (15 agost) (2640).

Hipnòtic

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rel d'argençana. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Et deixa esporgat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1809, 2243, 2487, 2523, 2644, 2688, 2694, 4309. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1809, 2243, 2487, 2523, 2688, 2694, 4309). Macerat en aigua (ús intern) (2644). PREPARACIÓ. Rel de gençana (2487). La rel de gençana (2644). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La rael feia pudor (2243). A Argolell no hi ha jançana (2523). Amb la rael de la jansana es feien uns ungüents (2688). Anaven a plegar-la a Coll d'Eres, a la muntanya de Noves (2694). És amargant (2644).

Orexigen

FONTS 1805, 1815, 1868, 2114, 2117, 2126, 2127, 2152, 2233, 2235, 2250, 2273, 2274, 2286, 2293, 2294, 2480, 2482, 2545, 2548, 2552, 2555, 2608, 2609, 2620, 2649, 2655, 2678, 3427, 3617, 4147, 4193.

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer venir gana (1805, 2482, 2548, 2555). Es donava als nens raquítics (2548). Fa posar gana (3617). Per a la gana (1868, 2294, 2480, 2552, 2655, 3427, 4193). Per a fer vindre la gana (2293). Fa vindre gana (2286). Per a l'"apetito" (castellà) (2273, 2274). Si un crio estava sense gana (2235). Per a la gana. Per a la canalla (2114). Si no tenies gana o molta gana (2117). Per a fer vindre gana (2126). Per a quan no tenen gana (2127). Per a agafar gana (2152, 4147). Per si no tens gana (2545). Per a agafar gana. Per a fer venir gana (2555). Per a fer venir gana. Per a obrir la gana (per a la canalla) (1815). Agafes gana (2608, 2609). Obre la gana (2620). Si un no té gana (2649). Et ve ganes (2250). Per qui perd la gana (2678). Et ve gana (2233). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern) (1815, 2114, 2117, 2126, 2127, 2152, 2233, 2250, 2293, 2294, 2545, 2548, 2555, 2608, 2620, 2649, 2655, 3617, 4193). Tisana (ús intern) (3427). Xarop (ús intern) (2552, 2555). Desconegut per l'informant / No consta (1805, 2235, 2273, 2274, 2286, 2480, 2609, 4147). Decocció (ús intern) (2482, 2678). Tintura alcohòlica (ús extern) (1868). PREPARACIÓ. La rel de gençana (2548). S'arregla la rael, s'estalla, es posa en aigua i s'ha de prendre en dejú (3617). La rael de gençana. Es feve bullir (3427). Un xarop: aiga, sucre i desenciana (2552). Aigua de gençana (2294). Bullit amb vi i pres al matí (2273, 2274). Tallaven la raleta amb un ganivet (2235). La rel amb aigua al vespre. És molt amarganta (prendre una cullerada de sucre o mel), fent-la bullir una mica (2114). La rael seca (2126). L'arrel assecada (2152). La rel d'argençana (2480). S'agafa la rael, primer es fa assecar i després es fa bullir i es pren en calent (2482). Es posa l'arrel a estovar amb aigua (2545). Posar la rel en remull la nit abans i prendre aquella aiga en dejú (2555). Un xarop bullint la rel amb un litre d'aigua i 1/4 de kg de sucre (2555). Es posava en una botella de quina durant nou dies a sol i serena. Rael de gençana en vi ranci (1815). Posar la rel en remull la nit abans i al matí begut ben fred (2608). La rel de la jansana cal posar-la en remull la nit abans i al matí begut en fred (2609). Només cal mastegar la rel (2620). La rael de jansana (2649). Rentada la rael i posada en remull (2655). Bullir les arraels i beure l'aigua (2678). Gençana posada en vi en una ampolla. Beguda

(1868). La rael (4147). Aigua d'argençana (4193). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Al matí en dejú. Fer tres novenes (butlles) (2555). Una cullerada al matí (2555). Una cullereta cada matí (dit dematí) en dejú (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarganta (2548). És amarga (2294, 2649, 3427). Hi ha gençana a la obaga de la Vall de Cabó (2293). Ho sap d'un tiet (2286). N'hi ha a Prat Muntaner (2274). N'hi ha a Prat Muntaner (Pla Muntaner segons ICGC) (2273). N'hi ha a Pradell (2114). Amargosa (2117). L'aigua és amarganta (2126). La gençana és amarga com el fel (2545). De la seva àvia o padrina i mare (2555). De la padrina (2555). És molt amarg (2655). És molt molt amarga (2678). És un remei de la padrina (1868). Es troba dalt Cadí (4193).

Per a l'afonia

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'afonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. Cullir l'arrael o arraiel, assecar i posar en aigua (d'un dia per un altre) i ja es pot beure. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Feven penre nou dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'anaven a plegar per la Mare de Déu (15 agost).

Per a malalties indeterminades

FONTS 2250, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per trencar els mals (3617). Et deixa esporgat (2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern) (3617). Desconegut per l'informant / No consta (2250). PREPARACIÓ. Arreglar l'arrael, s'estalla, posada en aigua i prendre en dejú (3617). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rel. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La rel és amarga com lo fel.

Resolutiu

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebentar bonys a bous o vaques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern). PREPARACIÓ. Amb la rael de la jansana en feien ungüents. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. A Coll d'Eres (la muntanya de Noves).

Tranquil·litzant

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Digestiu

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antisèptic extern

FONTS 2608, 2609. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A les ferides (2608). Per a les ferides (2609). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una fulla (2608, 2609). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Anticatarral

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de gençana. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONTS 1859, 2132, 4418. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la canalla que tenen cucs (2132). Per als cucs (1859,

4418). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a la Costa del Cap de la Devesa (Ras de Conques) (2132). És de mal penre. A Ras de Conques n'hi ha (1859). N'hi ha a coll d'Eres (4418).

Antisèptic intern

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a problemes d'infeccions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de gençana. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga.

Orexigen

FONTS 1825, 2113, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a posar gana (1825). Per a fer venir gana (2113, 2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un gram per litre d'aigua (1825). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amarga com el fel. La seva mare en prenia (1825). Es fa a 1500 m (2113).

Planta sencera

Orexigen

FONT 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer venir gana. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El penjaven de cap per avall de les bigues del sostre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar-ho al vermut per donar-li el punt. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 2152, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien un aperitiu (2152). OBSERVACIONS. És amarganta (2152). De la genciana lutea se'n fa la beguda francesa Suze (4147). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2152, 4147).

No consta

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 2117, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En fan un licor (Suze) (3617). Se'n fa absenta (2117). CONSUMICIÓ. Aperitiu - Aperitiu (2117). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2117, 3617).

ALTRES USOS

Arrel

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2126, 2286, 2293, 2294, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El Lluís diu: "aigua de gençana per a fer vindre la gana" (2293). La Maria diu el refrany: "per a la gana, beure aigua de gençana" (2294). La Lluïsa diu: "la rel de gençana fa vindre gana" (2286). Lo Benito diu: "aigua de gençana, per a fer vindre gana" (2126). La Leonor diu: "per a agafar gana, rel de genciana" (2555).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2152, 2251, 2552, 2649, 2694, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La venia a un marxant de Barcelona. La pagava bé a 4-5 pessetes (2552). Plegàvom l'arrel de genciana (2251). L'arroplegaven, la baixaven i la veniven a la Seu (la Seu d'Urgell) (2649). L'arroplegaven o la plegaven, les assecaven i les pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). OBSERVACIONS. La cullívom amb

l'aixartell i la venívom a cal Siscart (la Seu d'Urgell) (2251). Una vegada vam plegar jançana que en vam fer 400.000 pessetes. Vem anar a la pala de Cadí, a Sant Jaume, a Lletó... Per assecar l'arrel es necessiten quinze dies (2152). Els seus pares l'arroplegaven (3332).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1814, 1815, 1824, 2128, 2131, 2152, 2251, 2259, 2482, 2598, 2608, 2609, 3617, 4423. OBSERVACIONS. N'hi ha al coll de les Bassotes (entre el Pedraforca i el Cadí) (3617). N'hi ha a Bescaran (2259). N'hi ha més amunt de Sant Joan Fumat (1814). N'hi ha a dalt als prats. S'ha de collir al novembre, ja que, com que s'ha mort la part aèria, la rel concentra més les propietats (1824). L'argençana a Ars (2128). A Sant Jaume (Lletó, Cadí) (2152). Al nord-oest de la font dels tarters hi ha el pla de l'argençana o lo planell de la llançana i allí hi ha argençana o llançana (2131). Al voltant de Biscarbó n'hi ha (2482). Al clot del Roi a coll d'Eres (les Valls d'Aguilar) hi ha gençana (1815). Se'n troba al cantó bac (2598). A dalt de Cadí n'hi ha (2608, 2609). Coneix la genciana de la Cerdanya (4423).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 1824. Barreja 1 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2259. Barreja 2 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 5 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1824. Barreja 6 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Gentiana verna L. (gencianàcies)

BCN 169238

NOMS POPULARS

Genciana petita (2117)

Gencianeta (2117)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. N'hi ha entre Sant Joan de l'Erm i Canturri (Montferrer i Castellbò).

***Geranium robertianum* L. (geraniàcies)**

BCN 162669

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És l'herba per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Geranium rotundifolium* L. (geraniàcies)**

BCN 162670

NOMS POPULARS

Herba plana (2598)

***Ginkgo biloba* L. (ginkgoàcies)**

BCN 162688

NOMS POPULARS

Gingo (3139)

***Gladiolus communis* L. (iridàcies)**

BCN 168744

NOMS POPULARS

Gabriol (2121)

Gladiol (1905, 2434)

Gladiol silvestre (3144, 4423)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cabirols se'ls mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Jardineria

FONT 2121.

***Globularia alypum* L. (plantaginàcies)**

BCN 162830

NOMS POPULARS

Botó (2644)

Botó blau (2484)

Curullada (2247, 2248)

Escorciaga (2241)

Escorciana (4309)
 Herba de mata (2625, 3132, 3144, 3334)
 Herba purgant (3334)
 Nena (2637)

USOS MEDICINALS

Flor

No consta

FONT 2637. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Amb esperit de vi o amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Laxant

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És laxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatatarral

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antigripal

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antihelmíntic

FONT 2241. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la triquinosi. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern).

PREPARACIÓ. Fer infusió. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n tres dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra (natural de Castellfollit del Boix, Bages) i del seu marit (natural de Manresa, Bages).

Antihipertensor

FONTS 2247, 2248, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tensió alta (2625). Per a la pressió (2247, 2248). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija amb fulles/branques

Purgant

FONT 3334. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2241, 2248, 2625, 3132, 4309. OBSERVACIONS. D'escorciaga n'hi ha a Font Cerdana (Estamariu) i als tres ponts (Organyà) (2241). D'aquesta herba a Isona (Pallars Jussà) en diem "cogullada" (2625). N'hi ha cap a Canelles (Fígols i Alinyà) i al solà de Torriella (Coll de Nargó) (3132). Només n'hi havia a Vilaplana (la Clua, Bassella) (2248). Se'n troba al roc de la Quera (4309).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2117. Barreja 6 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Globularia cordifolia L. (plantaginàcies)

BCN 163567

NOMS POPULARS

Botó blau (2477)

Botonet blau (2634)

Herba negra (1815, 2153, 2154)

Sanguinària lila (2555)

USOS MEDICINALS

Flor

Laxant

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tenia poders laxants. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Només agafar el botó. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Bellpui plegaven l'herba negra.

No consta

Hematocatàrtic

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Purifica la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatarral

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2154. OBSERVACIONS. Per Sant Joan sortien els botons de l'herba negra i deien: ja han botonat! I llavors l'anàvem a plegar a la Llaguna (la Guàrdia d'Ares) i a Bellpui.

Globularia sp. (plantaginàcies)

NOMS POPULARS

Botonet (4260)

Hierba (castellà) del botó blau (1897)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Salutífer

FONT 1897. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'arropleguen.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4260. OBSERVACIONS. En plegave la Veraleta (dona de cal Veralet) (la Vall del Mig, Fígols i Alinyà) i la baixava a Barcelona.

Globularia vulgaris L. (plantaginàcies)

BCN 168934

NOMS POPULARS

Botó (3613, 3615)

Botó blau (2121, 3132, 3615)

Botó de soldat (2121, 2234)

Botonet blau (2634, 3615)

Flor blava (2117)

Herba negra (2153, 2682, 2697)

Morenilla (castellà) (3132)

USOS MEDICINALS

Flor i fulla

Laxant

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tenia poders laxants. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Només agafar el botó. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Bellpui plegavem l'herba negra.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'ls mingien les auvelles. OBSERVACIONS. Fan molta aulor. Els coneix de la seva mare. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2234, 2697. OBSERVACIONS. La seva padrina la feia (2697). Els botons de soldat es fan a les roques (2234).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 3615. Barreja 3 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Glycine max (L.) Merr. (papilionàcies)

BCN-E-71

NOMS POPULARS

Soja (4261)

Gossypium sp. (malvàcies)

NOMS POPULARS

Cotó (1904, 1907)

Cotó fluix (1774, 2109, 2273, 2671)

USOS MEDICINALS

Pèl de la llavor

Antiotàlgic

FONT 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONTS 1774, 1907, 2109. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan sagna el nas (1774). Per a l'hemorràgia de nas (2109). Per a hemorràgia de nas (1907). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar cotó fluix ben apretat (2109). Fer maniobres i posar cotó (1907). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si es trenca una cama. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Construir un caixonet de fusta tapat pel davant i no pel darrere, amb un forat al taló i emplenat de cotó fluix. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 1904. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan s'han de fer esforços. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Faixa de cotó. DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Pèl de la llavor

FONT 1770. Barreja 1 entrevista 27/07/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1856. Barreja 2 entrevista 09/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Gypsophila struthium* L. in Loefl. subsp. *hispanica* (Willk.)**
G.López (cariofil·làcies)

BCN 168968

NOMS POPULARS

Sosa blanca (1815)

ALTRES USOS

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ajudar a cremar els boïcs.

***Harpagophytum procumbens* DC. (pedaliàcies)**

BCN-E-76

NOMS POPULARS

Harpagofito (castellà) (4147)

USOS MEDICINALS

No consta

Antiinflamatori / Antiàlgic / Antiequimòtic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor d'articulacions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Hedera helix* L. (araliàcies)**

BCN 162786

NOMS POPULARS

Hedra (1648, 1679, 1853, 1904, 2117, 2121, 2131, 2503, 2547, 2658, 2693, 2694, 3505, 3560, 4423)

Heura (2117, 2548, 2598, 3938)

Hiedra (castellà) (2117, 2598, 3371)

Lleuda (2548)

Lleura (1677, 1882, 1903, 2099, 2100, 2114, 2245, 2252, 2434, 2595, 2598, 2622, 3138, 3144, 3427, 3573, 4037, 4145)

Lleura de paret (3613, 3615)

Lleura de roca (3613, 3615)

Lleura de roca veritable (3615)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiodontàlgic

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. La fulla i la llaor de la “hiedra” (castellà) amb sal. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antialopèic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a enfortir el cabell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1884, 2622, 3138, 3560, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió alta (3560). Per a la pressió (1884, 2622, 3138). Fa baixar la pressió (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La fulla (4423). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una novena (4423). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui li diu padrina (2622).

Antiodontàlgic

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. La fulla i la llaor de la "hiedra" (castellà) amb sal. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONT 1648. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONT 2099. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de lleura. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Hipoglucemiant

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1679, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les auvelles mengen les fulles de la hedra (2121). OBSERVACIONS. Per a donar al bestiar. No és dolenta però bona tampoc (1679). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1679, 2121).

ALTRES USOS

Fulla

Ajuda a la llar

FONTS 1853, 2099, 2100, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar lo vellut (2099). Per a rentar els pantalons (no es destenyeixen els pantalons) (2100). Per a rentar la roba negra, que quedava lluenta i no se n'anava el color (2245). Per fer sabó (1853). OBSERVACIONS. Aigua de lleura (bullir l'aigua amb lleura) (2100). Fer bullir la lleura amb aigua (2245). Amb greix de tocino o de corder o oli de fregir (1853).

Cosmètic

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La hedra es posa al sabó de rentar.

Elaboració d'obres artístiques

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Al voltant de les catifes de Corpus Christi hi posaven lleure.

Tintorial

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tenyir la roba.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

No consta

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És verenosa. GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1904, 2117, 2121, 2548, 3371, 3505, 3613, 3615, 3938. OBSERVACIONS. Els arbres que estan apoderats d'heures es tallen. La lleuda pot matar un arbre (2548). Mata els arbres (3505). El Romà Ametlló Julià de Pallerols del Cantó li va explicar un remei amb edra que no recorda (1904). L'hedra mata els arbres (2117). L'hedra gairebé ofega (dit aufega) els pins (2121). La lleura de paret fa la fulla més grossa que la lleura de roca (3615). La Rosita diu que aquesta és la veritable lleura (3615). La lleura de paret fa una fulla més grossa que la lleura de roca (3613). La lleura de roca veritable correspon a *Hedera helix* L. subsp. *helix* (3613). Aufega (mata) los arbres (3938). La “hiedra” (castellà) arriba a matar els arbres (3371).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

Fulla

FONT 1884. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 4 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 6 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Llavor

FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

***Helianthemum nummularium* (L.) Mill. (cistàcies)**

BCN 162799

NOMS POPULARS

Herba de la pròstata (1821, 1825, 3617)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antinauseabund

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mareig. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Es mengen les fulles crues o amb aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Es mengen les fulles crues o amb aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiprostàtic

FONTS 1825, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pròstata (1825, 3617). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'un firaire de Berga (1825).

Part aèria florida

Antiprostàtic

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne setenes i descansar. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En prenia l'avi, Josep Tomàs, fill de Cerneres.

***Helianthus annuus* L. (compostes)**

BCN 56006

NOMS POPULARS

Gira-sol (1882)

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Suc del fruit

FONT 1815. Barreja 5 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Helianthus tuberosus* L. (compostes)**

BCN 162710

NOMS POPULARS

Batata (3944)

Nyama (1815, 1882, 1903, 2439, 3144, 3615)

Patata borda (1903)

Patatera (2541)

Patatota (2435, 2439)

Patota (3615)

USOS ALIMENTARIS

Tubercle

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en vinagre

FONTS 1882, 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es posa la rael en vinagre (3944). Fa uns trumfos que es poden menjar. Naltres menjàvem nyames crues en vinagre (1882). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 3944).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1903, 2541, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La patata es menja a la primavera amanida cua [dit "cruda" (castellà)], fregida o com a puré (1903). Es mengen les trumfes que

fan (3615). Donar les patates (tubercles) als porcs (2541). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1903, 3615). Alimentació animal (2541).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La patata es menja a la primavera amanida cua [dit "cruda" (castellà)], fregida o com a puré. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La patata es menja a la primavera amanida cua [dit "cruda" (castellà)], fregida o com a puré. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2435, 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El tubercle es menja, però fa fils i no és tan bo com la patata (2439). Es mengen els tubercles que són com moniatos (2435). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2435, 2439).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1903, 2586. OBSERVACIONS. N'hi ha a Sisquer (1903). Es fan prop de l'aigua (2586).

***Helichrysum stoechas* (L.) Moench (compostes)**

BCN 162635

NOMS POPULARS

Botja de Sant Joan (1882, 2439)

Camamilla de Galícia (2598)

Curadetodo (castellà) (4424)*Curalotodo* (castellà) (4424)

Flor de Sant Joan (1896, 2369)

Herba de la pròstata (2255)
 Herba de la pulmonia (3144)
 Herba de Sant Joan (1682, 1882, 2117, 3336)
 Herba de Sant Pere (2697, 4424)
 Sempre viva (1682, 1828, 2124, 3132, 3144, 3330, 3336)

USOS MEDICINALS

No consta

No consta

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva tia.

Part aèria

Antisèptic bucal

FONT 1896. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a mal a la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè les gallines no agafin malalties. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Es posa a l'aigua de les gallines. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Part aèria florida

Antiemètic

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un gos que vomita. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antipneumònic

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pulmonies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. En feven aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiprostàtic

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Estomacal

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la infestació per puces

FONT 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les puces de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per als ulls

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 1682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratassia. CONSUMICIÓ. Aperitiu - Aperitiu. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONTS 2697, 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es pot assecar (2697). Fer rams, per exemple per Tots Sants (3330).

Helleborus foetidus L. (ranunculàcies)

BCN 162766

NOMS POPULARS

Llartera (2117)

Llartera del temps (2117)

Maixiula (2548)

Manxiula (1704, 2117, 2121, 2124, 2131, 2134, 2146, 2152, 2253, 2276, 2435, 2477, 2502, 2529, 2548, 2660, 2678, 3144, 3251, 3613, 3615, 4139, 4314)

Manxiula femella (3615)

Manxiulot (1882, 3342, 3573)

Marxívol (1824, 3342)

Mengívola (2593)

USOS MEDICINALS

No consta

Antiberrugós

FONT 3251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vulnerari

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a curar les llagues de les bèsties i de les persones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

Part aèria

Antiberrugós

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan les bèsties es botiven després d'haver menjat l'ufals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antisèptic extern

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt bon desinfectant. Per a les ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitimpanític

FONTS 2435, 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan el bestiar anava a pastar en un camp d'ufals i aquest estava moll i calent, fermentava i el bestiar rebentava (2477). Per a les vaques que menjaven ufals i es botiven (2435). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Picaven al bestiar amb manxiules perquè no es rebentessin (2477). Picaven amb manxiules a la panxa de les vaques i es

desbotiven (2435). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Fa pudor (2477).

Carminatiu

FONTS 2134, 2660. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan una vaca estava botida del ventre (2134). Per al rebotit del bestiar (2660). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Pegaven lo ventre de la vaca amb una manxiula (2134). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

ALTRES USOS

Fruit

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2117, 2146, 2152, 2276, 2435, 2529, 2593, 2678, 3356, 3615, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si hi ha un gra i mig era anyada migrada, si hi havia dos era una anyada normal; i amb tres grans hi havia una bona anyada (3615). Es consulta el nombre de caps (si en fa un, dos o tres) per a conèixer si hi haurà o no una bona anyada (2276). El nombre de capsetes (fruits) marquen l'anyada (2146). Per a saber si els anys són bons o dolents; bona o mala anyada (2117). Si a la primavera té quatre boletes o més és bona anyada; si en té dues, mala anyada (2152). Si tenen més de tres boletes, serà un bon any; si tenen menys de tres boletes, serà un mal any (2529). Marquen si hi ha bona o mala anyada: quatre grans (bon any), dos grans (mig) i un gra (misèria puta) (2435). Un o dos fruits senyala mala anyada i més de dos, bona anyada (2678). Serveixen per a saber l'anyada: com més grans hi ha, més bona anyada hi haurà (2593). Si hi ha un fruit, anyada dolenta; si hi ha dos fruits, anyada no bona; si hi ha tres fruits, l'anyada serà bona; i si hi ha quatre fruits, l'anyada serà molt bona (3356). Si fa tres caps, vindrà un estiu amb aigua (4314). OBSERVACIONS. Del pare de la Rosita (3615). Quatre càpsules o menys, serà dolent; si té més de quatre càpsules, serà un any productiu. com més daus té, més bona anyada; i com menys daus, menys bona anyada (2117).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Joan Carles diu: "Si en té tres, una per al pagès; si n'hi ha dos, collita normal; i si només n'hi ha una, mala anyada".

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si florix aviat, mal any!. OBSERVACIONS. Fa pudor.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Planta sencera

FONTS 1882, 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Són verinosos (1882). L'àvia deia que la llartera era tòxica (2117).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2678. Barreja 2 entrevista 17/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2152. Barreja 3 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Helleborus viridis L. subsp. *occidentalis* (Reut.) Schiffner (ranunculàcies)

BCN 163533

NOMS POPULARS

Manxiulot (3613, 3615)

Heracleum mantegazzianum Sommier & Levier
(umbel·líferes)

BCN 168834

NOMS POPULARS

Pampa del Caucas (3942, 3972)

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 3950. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una planta molt tòxica. GRAU DE TOXICITAT. Elevat.

Saba

FONT 3942. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La saba d'aquesta planta és àcida i crema la pell (fototòxica). VIA D'INTOXICACIÓ. Externa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3942, 3950, 3972. OBSERVACIONS. Aquest informant va avisar de la presència d'aquesta planta a la palanca del Pont de Bar vell (3942). Aquesta planta es troba a la riba esquerra del riu Segre, a la palanca del Pont de Bar vell (3950). S'ha trobat pampa del Caucas des del Pont de Bar fins a la Reula (Ribera d'Urgellet) (3972).

Heracleum sphondylium L. (umbel·líferes)

BCN-E-553

NOMS POPULARS

Bellaraca (3972)

Fullaraca (1809, 1815, 2131, 2593)

USOS MEDICINALS

Flor

Tranquil·litzant

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a tranquil·litzant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les fulles, les donaven al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les fullaques, que les assecàvem al cap de casa, per a donar de menjar als porcs. OBSERVACIONS. La posaven a assecar al cap de la casa. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Herniaria glabra L. (cariofil·làcies)

NOMS POPULARS

Arenilla (castellà) (1699, 1885, 2124, 3343)

Arenària (1859, 2152, 2233, 2250, 2272, 2598)

Herba nuada (2598)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatarral

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 1699. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Penre'n tres tasses. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La M. Dolors esmenta que potser és antibiòtica.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa on hi ha arena. A Sellent de Castellbò n'hi havia.

Antipneumònic

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pedra. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONTS 2233, 2250, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ronyons [dit "rinyons"] (2233). Per als ronyons (2250, 2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La cullivem amb una aixada. Per a venre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1885, 2152. OBSERVACIONS. N'hi havia a Bellestar (1885). La seva mare n'havia plegat (2152).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2123. Barreja 1 entrevista 10/08/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Hibiscus syriacus L. (malvàcies)

BCN 169243

NOMS POPULARS

Hibiscus (3356)

Malva rosa (4147)

Hieracium pilosella L. (compostes)

BCN 164966

NOMS POPULARS

Peludeta (3144)

USOS MEDICINALS

No consta

No consta

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Hieracium* sp. (compostes)**

NOMS POPULARS

Herba del mal blanc (2637, 4572)

USOS MEDICINALS

Fulla

Per a la candidosi

FONTS 2637, 4572. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal blanc (2637, 4572). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Penjar nou fulles de l'herba del mal blanc penjades als clemalls (4572). Nou fulles penjades als clemalls (2637). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A mida que anaven marxant les fulles, als nens els marxava el mal blanc (2637, 4572).

***Hippuris vulgaris* L. (hippuridàcies)**

BCN 162601

NOMS POPULARS

Tannenwedel (alemany) (4323)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4323. DESCRIPCIÓ FETA PER L'INFORMANT. Explica que la va plantar a la bassa del molí de la Borda del Feu fa uns quinze anys procedent d'Alemanya o Àustria.

***Hordeum murinum* L. subsp. *leporinum* (Link) Arcang. (gramínies)**

BCN 163283

NOMS POPULARS

Civadilla (2121, 2148, 2234, 1818, 2678, 3355, 3356, 3366, 3938)

Escaldeboques (1905)

Herba civadera (2541)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1905, 2234, 2541, 3355, 3356, 3366. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al bestiar (3366). Agrada molt a les vaques i a les ovelles (dit auvelles) (3356). Agrada molt a les vaques (3355). Quan és verda, el bestiar se la pot menjar. Però quan és seca, els queda clavada a la boca i al coll (1905). Si és tendra, el bestiar se la pot menjar (2541). Quan és verda, se la mengen els xais, com a farratge. I quan és seca, el bestiar se la clava i ja no se la menja (2234). OBSERVACIONS. Quan la civadilla és seca, la feinada que té el bestiar per a treure's les arestes (els arpons) de la boca, de les genives i dels ulls (3356). El pare del Quim dive una oració per a les arestes de les mules (1905). Però, si no és verda,

es clava entre barra i coll, fa pus i provoca l'arester (2541). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1905, 2541, 3355, 3356, 3366).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2678. OBSERVACIONS. És com una civada borda.

Hordeum murinum L. subsp. *murinum* (gramínies)

BCN 169234

NOMS POPULARS

Civadilla (2234)

Escaldaboc (2499)

Herba civadera (2548, 4314)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2234. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan és verda, se la mengen els xais, com a farratge. I quan és seca, el bestiar se la clava i ja no se la menja. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Hordeum vulgare L. (gramínies)

BCN 74762

NOMS POPULARS

Ordi (1704, 1884, 2095, 2121, 2125, 2126, 2134, 2235, 2499, 2559, 2645, 2648, 2697, 3138, 3139, 3144, 3333, 3334, 4185, 4261, 4314, 4538)

USOS MEDICINALS

Fruit

Galactogen

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa llet. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita sense vehicle

FONT 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De l'ordi en feven la malta o al forn ben torrat, per a fer cafè. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4261. OBSERVACIONS. No s'aconsella en cas d'augment d'estrògens. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Trituració del gra

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2121, 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Donaven ordi per a engreixar els porcs (3138). L'ordi molt per a engreixar els porcs (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 3138).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fegen farina. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

ALTRES USOS

Part aèria jove

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1704, 2121, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven les florerres: s'agafava llaor d'ordi amb aigua

calenta i a les fosques, uns deu dies abans i es posaven a l'altar de l'església de Sant Martí (Taús) (2121). Els mais: posaven ordi en testos ben regat i en un pesto fosc i surten unes plantes boniques. Per setmana santa les posaven a l'església dels Castells (3139). Les floreres de la Guàrdia d'Ares: S'agafava blat, llenties, ordi i altres cereals i llegums i els posaven en aigua en un lloc fosc (surten plantes blanques). El Dijous Sant, les pubilles de la Guàrdia d'Ares, agafaven aquestes i joncs, flors artificials, miralls i gorniments de Nadal i s'engalana l'església (1704). OBSERVACIONS. Aquesta informació ha estat facilitada per Montserrat Cayuela Bragulat (1704).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2134, 2235, 2559. OBSERVACIONS. Per a lligar l'ordi curt trenaven herbes seques (2134). Hi ha alguns camps d'ordi (2559). En produïen a Adraén i el baixaven a la Seu d'Urgell (2235).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2121. Barreja 8 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Trituració del gra

FONT 2121. Barreja 3 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

***Humulus lupulus* L. (cannabàcies)**

BCN 162696

NOMS POPULARS

Carbasser bord (1815)

Lúpulo (castellà) (2693, 2694)

Lligabosc (2598)

Llúpol (1815, 1882, 2233, 2250)

USOS ALIMENTARIS

Bràctea i inflorescència

Preparació de begudes - Beguda preparada per fermentació

FONTS 1815, 1882, 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer cervesa (2233). En fan cervesa (1815, 1882). OBSERVACIONS. Collir les flors (2233). En cultiven a la comarca del Segrià (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 1882, 2233).

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'arroplegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. N'hi ha a Tuixent.

***Hyoscyamus niger* L. (solanàcies)**

NOMS POPULARS

Herba queixalera (1900, 1903, 2243, 2271, 2502, 2637, 3332, 3342, 4423)

Herba quixalera (1815, 1856, 1906, 2121, 2124, 2131, 2255, 2273, 2274, 2598, 2645, 2649, 2655, 2678, 2687, 2688, 4314)

Herba taupera (3321)

Hierba (castellà) quixalera (2439)

Olletes (2477)

Queixalera (2545)

Quixalera (1815, 1824, 2121, 2259, 2285, 2439, 4366)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No es pot abusar ja que puja al cap. De la seva padrina, la magina vella (de cal Magí de Malgrat de Noves).

Llavor

Antiodontàlgic

FONTS 1815, 2121, 2131, 2153, 2259, 2271, 2274, 2439, 2502, 2598, 2655, 2678, 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de quixal (1815, 2131, 2274, 2655). Per al mal de quixal (2271, 2502). Per a un quixal tarat (2259). Per als quixals (2121). Per al quixal que fa mal (2439). Per al mal als quixals (2598). Per al mal de quixals (2678). Per a les dents (2153). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2274). Fum (ús extern) (1815, 2131, 2271, 2439, 2502). Fum (ús intern) (2259, 2678). Tisana (ús intern) (2121, 2153). Desconegut per l'informant / No consta (2598, 2688). Gargarisme (ús extern) (2655). PREPARACIÓ. Glopejant les llaoretes de l'herba quixalera (2274). Es feia bullir aigua en una cassola amb la llaor d'herba quixalera. Deixar caure aquesta aigua sobre les brases. La bravada d'aquesta aigua feia sortir el cuc dels quixals (2271). Fer bullir la llavor i fer baf o posar la llavor a les brasetes i que el fum vagi al quixal tarat. Després, glopejar aigua (2259). Fer-ne aigo (2121). Agafes una cullera sopera; unes brases trinxades o trencades; fer un embut de paper; posar la llaoreta que tregui lo fum, encarat al quixal que fa mal (2439). Posar la flor als caliuets i fer-ne vaus. Saltaven els cuquets del corc del quixal (2502). Es posa la grana sobre les brases enceses, que deixa anar un fum. Has d'obrir la boca i que el fum vagi al quixal (1815). S'ha de gargarisar (2655). Posa la llaor d'herba quixalera posada a les brases o al foc, tapar-se amb una tovallola i agafes el baf (2678). La cremes amb el foc i aubrixes la boca (2131). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Després de glopejar aigua, els

cuquets del corc van caient, diuen (2259). És cura certa. A Balinyó (Coll de Nargó) n'hi ha molta (2439). A sota ca l'Oriol (Guils del Cantó) hi ha herba quixalera (2502). És una droga (1815). No va gaire bé (eficàcia) (2678).

No consta

FONT 2243. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Feien aigua i posaven draps mullats. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Abortiu

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa avortar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 1856, 1900, 2124, 2285, 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de quixal (2285). Per al mal de quixals (1856, 2124). Per al mal de quixal (1900, 2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2285). Desconegut per l'informant / No consta (1856, 1900, 2124, 2637). PREPARACIÓ. Glopejar aigua de quixalera (2285). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De quixalera n'hi ha a llevant de la Guàrdia d'Ares (2285). N'hi ha a Santa Creu de Castellbò (1856). N'hi ha torrent avall de Cassovall (1900). Aquesta herba era molt escassa (2124).

Part aèria

Antiasmàtic

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als asmàtics. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 2545, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de queixal (2545). Per als cucs dels queixals (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern). PREPARACIÓ. Fer-ne vapors (2545). Se'n fan vapors (4423). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic bucal

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aigües. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pètal

Antiodontàlgic

FONT 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Glopean. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Alivia el quixal i fa sortir lo corc.

ALTRES USOS

Part aèria

Halièutic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb aquesta herba pescaven. La tiraven a l'aigua per a agafar peixos.

Planta sencera

Repel·lent

FONT 3321. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa l'herba taupera a l'hort perquè no hi vagin els taups.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Llavor

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És al·lucinògena. Per Sant Joan agafaven la grana,

la llavor, i la posaven dins un tupí amb brases a dins. La combustió de les granes fa fum, que es fa passar per la boca, posant un embut a l'inrevés i així surt el fum força concentrat.

No consta

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica.

Part aèria

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una herba molt tòxica.

Planta sencera

FONT 2259. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. Una vegada uns van minjar quixalera tenre i van quedar intoxicats.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1903, 2121, 3342, 4366. OBSERVACIONS. N'hi havia a Sisquer però la van arrencar (1903). N'hi ha a prop de l'ermita de Sant Martí i el Pla de les Artigues (Taús) (2121). Li agrada la terra nova (3342). La quixalera és coneguda de la seva mare (4366).

Hypericum perforatum L. (gutíferes)

BCN 162769

NOMS POPULARS

Àrnica (1618)

Àrnica de la xica (3615)

Flor de cop (2248)

Flor de Sant Joan (1828, 2114, 2239)

Herba de cop (1618, 1824, 1825, 1853, 1856, 1868, 1882, 2102, 2112, 2117, 2118, 2122, 2124, 2128, 2158, 2245, 2247, 2248, 2251, 2255, 2430, 2434,

2435, 2452, 2510, 2582, 2586, 2595, 2615, 2625, 2637, 2655, 2657, 2658, 2680, 3132, 3139, 3144, 3326, 3332, 3399, 3573, 3617, 3945, 4129, 4201, 4309, 4366, 4423)

Herba de cop femella (2439)

Herba de cops (4423)

Herba de Sant Joan (1699, 1706, 1815, 1821, 1853, 1884, 1902, 1903, 2123, 2124, 2130, 2144, 2149, 2150, 2242, 2434, 2482, 2541, 2657, 2658, 2682, 3326, 3331, 3374, 3399, 3615, 3620, 3945, 4309, 4423)

Herba de Santa Teresa (3132)

Herba de tall (2597, 2598)

Herba dels cops (1882, 2148, 4261)

Herba foradada (1699, 1828, 1859, 2117, 2123, 2124, 2132, 2523, 2546)

Herba pericó (2625)

Hipèric (1680, 1809, 1815, 1856, 1902, 2117, 2129, 2258, 2434, 2541, 2545, 2625, 2682, 3326, 3631, 3645, 4148)

Hipericó (1821, 2477, 3251, 3326, 3371, 3945, 4147)

Hipérico (castellà) (2541)

Oli de cop (2274)

Pericó (1706, 1828, 2113, 2233, 2250, 2482, 2598, 2625, 3326, 3371, 3613, 3615, 3945, 4147, 4178, 4188)

Upericó (1699)

USOS MEDICINALS

Flor

Analgèsic

FONTS 1825, 1853, 2148, 2158, 2274, 2625, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor (1825, 1853, 2148, 2274, 2625, 3139). Per quan tens dolor (2158). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern) (1825, 1853, 2274). Macerat en oli (ús extern)

(2148, 2158, 2625, 3139). Alcohol destil·lat (ús extern) (2625). PREPARACIÓ. Posar la flor amb oli de gira-sol en una botella, a sol i serena, 20-25 dies (1853). La flor posada amb oli natural. S'agafava una pluma de gallina (1825). Agafar-ne un manadet de flor i posar-lo en oli 40 dies a sol i serena (2158). En alcohol. Fregat (2625). En oli. Fregat (2625). La floreta groga es posa en oli, nou dies a sol i serena (2148). Oli de cop (2274). Es posa en oli. Oli d'herba de cop (3139). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer a fregues dues vegades al dia (1853). Agafar un manadet (2158). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'oli de gira-sol és més dens, no es fa ranci i filtra més que l'oli d'auliva (1853). La iaia ja ens en feia (1825).

Antidepressiu

FONTS 2112, 2123, 2682, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les depressions (2112). Com a antidepressiu (2123). Antidepressiu (2682, 4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2112, 2123, 4147). Infusió (ús intern) (2682). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1618, 1699, 1821, 1824, 1902, 1907, 2102, 2112, 2117, 2118, 2123, 2148, 2248, 2255, 2430, 2435, 2439, 2480, 2510, 2529, 2545, 2582, 2586, 2625, 2637, 2655, 2657, 2658, 2680, 2682, 3615, 3617, 3945, 4129, 4178, 4201, 4261, 4366. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per si et fas un truc (3617). Per als cops (1699, 1824, 2102, 2112, 2118, 2148, 2439, 2480, 2529, 2582, 2625, 2682, 3615, 3945, 4178). Per als cops. Per a patacades (2255). Va bé per als cops (1618). Per als cops i per a patacades (1902). Per a les patacades (1907). Per als cops. Per a morats (2117). Per a un cop (2123, 2430, 2435). Per a una trompada, per a un cop, per a un morat. Quan em feia mal de petit (1821). Per a cops i per a les trompades (2248). Per als cops i per a les trompades (2248). Si t'havies fet un cop, per a fer fregues (2586). Per als cops, per als ginolls (2637). Per a les patacades (2655). Per a una patacada a la cama (2657, 2658). Per als cops. Per a un nyonyo (2680). Per al blau o per als cops

(4129). Per a quan et donaves un cop (2510). Per a una trompada (4201). Serveix pels cops (4366). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (1699, 1821, 1824, 1902, 1907, 2102, 2117, 2123, 2148, 2248, 2255, 2430, 2435, 2480, 2510, 2529, 2545, 2582, 2586, 2625, 2637, 2655, 2657, 2658, 2680, 2682, 3615, 3617, 3945, 4129, 4178, 4201, 4261, 4366). Loció (ús extern) (1618). Liniment (ús extern) (1618). Embrocació (ús extern) (2112, 2118). Alcohol destil·lat (ús extern) (2248). Desconegut per l'informant / No consta (2439). PREPARACIÓ. La floreta groga es posa en una ampolleta petita plena d'oli i es fa bullir en un tupinet (3617). La flor groga posada en oli (3615). Amb oli d'oliva. Es deixa reposar un temps (2255). La "hierba" (castellà) en alcohol (1618). Oli a macerar (1618). S'hi afegeix oli i es fa oli de cop (1902). Posar oli de cop sobre les patecades (1907). Per fer oli (2102). Amb oli, vuit dies a sol i serena (2112). Oli de cop (2117, 2480, 2510, 3945). Oli de cop: herba de cop en oli (l'oli queda vermell) (2118). Macerat en oli (2123). Posat amb oli en botelles (1824). Posar totes les flors en un pot ben atapeïdes amb oli d'oliva i al cap d'un any o dos ja tens l'oli de cop (1821). Oli de cop: l'herba de cop en oli (2248). Oli de cop: la flor de cop en esprit (2248). Ficar-la amb oli. Sucaves d'allò (2430). Oli de cop: posant la flor amb oli en una botella. Una sucadeta (2529). Oli de cop: s'agafa un pot amb flors fins a la mitat i s'hi afegeix oli; es tapa; es macera; anar girant de costat (2545). La flor groga posada en oli. Se'n fan fregues (2582). Amb la flor groga en feven un oli. Et sucaes (2586). Amb oli (2435). Oli de pericó. La padrina el deixava 40 dies a sol i serena (2625). Posar l'herba de cop en una botella amb oli (2637). Herba de cop amb oli (2655). Fer bullir oli d'oliva amb herba de cop o herba de Sant Joan (2657, 2658). Herba de cop en una botella i omplir d'oli. Sucar el cop amb aquest oli (2680). Posar l'herba de Sant Joan o l'hipèric en un potet amb oli d'oliva. Entre 30-40 dies a sol i serena. Sense colar-ho (2682). Oli de cop: posar oli i herba de cop. Amb una ploma grossa de gall (amb les barbes externes de la ploma). Deixaven la ploma dins el pot i tot (4129). Oli de cops: posar les flors en un pot de vidre amb oli, 40 dies a sol i serena i al finalment filtrar-ho (4178). La floreta groga es posa en oli, nou dies a sol i serena (2148). Posada en oli. Fer fregues (4201). Per als cops (4261).

Es posa en oli (4366). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Se'n fa oli (4261). DESTINACIÓ. Medicina humana (1618, 1699, 1821, 1824, 1902, 1907, 2102, 2112, 2117, 2118, 2123, 2148, 2248, 2430, 2435, 2439, 2480, 2510, 2529, 2545, 2582, 2586, 2625, 2637, 2655, 2657, 2658, 2680, 2682, 3615, 3617, 3945, 4129, 4178, 4201, 4261, 4366). Medicina humana i veterinària (2255). OBSERVACIONS. L'oli queda vermell (3615). De la seva mare (2255). Ma iaia, quan em feia mal de petit, me'n posava (1821). Encara que tingui el nom d'oli de cop, és amb esprit (2248). Ja en feia la padrina d'Ortedó (2529). Aquesta herba es plega per Sant Joan (2682). N'hi ha a la carretera de Gósol a Josa de Cadí (4201).

Antihemorroidal

FONT 1680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les hemorroides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Hipèric amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 1618, 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinflamar (1618). Antiinflamatori (4178). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern) (1618). Liniment (ús extern) (1618). Macerat en oli (ús extern) (4178). PREPARACIÓ. La "hierba" (castellà) en alcohol (1618). Oli a macerar (1618). Oli de cops: posar les flors en un pot de vidre amb oli, 40 dies a sol i serena i al finalment filtrar-ho (4178). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic / Antiequimòtic

FONTS 1853, 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (1853). Per quan t'has donat un cop (2158). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern) (1853). Macerat en oli (ús extern) (2158). PREPARACIÓ. Posar la flor amb oli de gira-sol en una botella, a sol i serena, 20-25 dies (1853). Agafar-ne un manadet de flor i posar-lo en oli 40 dies a sol i serena (2158). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer fregues dues vegades al dia (1853).

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'oli de gira-sol és més dens, no es fa ranci i filtra més que l'oli d'auliva (1853).

Antiinflamatori gàstric

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Bullir la flor. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les orelles. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONTS 2124, 2598, 4159, 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les cremades (2124, 2598). Cremades (4159). A les cremades (4178). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Se'n fa oli (oli de cop) (2124). Amb oli (oli de pericó) (2598). Oli de cop (4159). Oli de cops: posar les flors en un pot de vidre amb oli, 40 dies a sol i serena i al finalment filtrar-ho (4178). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'uns hippies a Riu de Cerdanya (2124).

Antisèptic extern

FONTS 1618, 1699, 1903, 2132, 2255, 2258, 2523, 2529, 2598, 3371, 4178, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ferides. Per al sangtraït (2255). Per als talls de coll de jou que portaven els bous o les vaques (2255). Per a desinfectar (1618). Per a ferides (1699, 1903, 4193). Per a quan et feves mal, un tall o una rascada (2132). Per a talls amb ferida (2523). Per a les ferides (2258, 2529). Per a una llaga que no curava (2598). Per a les esgarrinxades. Per a les ferides (2598). Per a les esgarranxades (3371). Per a les ferides. Cicatritzant (4178). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (1903, 2132, 2255, 2258, 2523, 2529, 2598, 3371, 4178, 4193). Loció (ús extern) (1618). Embrocació (ús extern) (1618, 1699). Bany (ús extern) (2598).

PREPARACIÓ. Amb oli d'oliva. Es deixa reposar un temps (2255). La "hierba" (castellà) en alcohol (1618). Oli a macerar (1618). Posar la flor en oli (1903). Oli de cop: la flor en oli. A sol i serena (2132). Oli en la que hi ha herba foradada (2523). Oli de cop: posant la flor amb oli en una botella. Una sucadeta (2529). Amb oli (oli de pericó) (2598). Posat en oli (3371). Oli de cops: posar les flors en un pot de vidre amb oli, 40 dies a sol i serena i al finalment filtrar-ho (4178). Oli de cop: posar l'herba en oli (4193). S'ha de plegar la nit de Sant Joan i posar-la a macerar en oli (2258). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària (2255). Medicina veterinària (2255). Medicina humana (1618, 1699, 1903, 2132, 2258, 2523, 2529, 2598, 3371, 4178, 4193). OBSERVACIONS. De la seva mare (2255). Ja en feia la padrina d'Ortedó (2529). L'herba es plega per Sant Joan (4193).

Estomacal

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2122, 2128, 2247, 2269, 2270, 3331, 3631, 4188, 4423. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2122, 2128, 2269, 2270, 3631, 4188, 4423). Loció (ús extern) (2247). Desconegut per l'informant / No consta (3331). PREPARACIÓ. En oli (3631). Oli de cop (2269, 2270, 3331). Amb oli (2122). Oli de cop: la flor amb esprit (2247). Oli de pericó (4188). Oli de cop: posar els pètals en oli (4423). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva padrina (Sant Llorenç de Morunys) feia oli amb herba de cop (2122). S'en diu oli de cop, tot i que s'hi posa esprit (2247). En fan a Cambrils (Odèn, Solsonès) (3331).

Per a la distensió muscular

FONT 4159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tensió muscular. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de cop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la sarna

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sarna de les orelles dels conills. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a les picades d'abelles

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picades d'abella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONTS 1618, 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a treure les punxes (2251). Per a les punxes (1618). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2251). Lloc (ús extern) (1618). Embrocació (ús extern) (1618). PREPARACIÓ. Oli de cop (2251). La "hierba" (castellà) en alcohol (1618). Oli a macerar (1618). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. L'herba de cop confitada en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La feven de nou cada any.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (2233, 2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 2233, 2250, 2541, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis (2233, 2541). Per als nervis (2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Analgèsic

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar la fulla i la flor, posada 40 dies a sol i serena en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar la fulla i la flor, posada 40 dies a sol i serena en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cicatritzant

FONT 4159. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de cop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3342. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de cop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Tranquil·litzant

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Ansiolític. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Analgèsic

FONT 1856. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern).

PREPARACIÓ. Aquesta herba en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La M. Àngels en fa d'aquest oli.

Antidepressiu

FONTS 1815, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la depressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1771, 2434, 2482, 2593, 2615, 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (1771, 2434, 2482, 2615, 3326). Per als cops. Per a les patacades (2593). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Fer oli de cop (2434). L'herba de cop en oli (2615). Es posa en oli (oli de pericó) (3326). En oli (2593). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva filla (2434).

Antiinflamatori / Antiàlgic / Antiequimòtic

FONTS 1856, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un cop (1856). Per a fer fregues (3332). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern) (1856). Desconegut per l'informant / No consta (3332). PREPARACIÓ. Aquesta herba en oli (1856). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La M. Àngels en fa d'aquest oli (1856).

Antisèptic extern

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer un pegat amb herba de cop ben xafat (picada). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

No consta

FONT 3620. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'herba de Sant Joan només es cull per Sant Joan, a la

nit abans que surti el sol. L'herba de Sant Joan no pot veure el sol i és quan és més eficaç.

Tranquil·litzant

FONTS 1809, 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Recol·lecció per a la venda

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a venre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 2117, 2121, 3615, 3645. OBSERVACIONS. El pare de la Rosita en deia àrnica de la xica (3615). Plega aquesta herba (3645). Aquesta herba la coneix de la seva padrina (2117). Es diu herba de Sant Joan perquè floreix per Sant Joan (1821). La meu mare la plegava (2121).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2242. Barreja 2 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 2129. Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1902. Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 2 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2593. Barreja 4 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2637. Barreja 6 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

***Hyssopus officinalis* L. (labiades)**

BCN 162779

NOMS POPULARS

Hisop (1682, 1701, 1815, 1816, 1820, 1821, 1823, 1824, 1856, 1859, 1882, 1902, 2098, 2102, 2113, 2114, 2115, 2117, 2118, 2122, 2124, 2137, 2148, 2153, 2233, 2235, 2240, 2250, 2252, 2253, 2255, 2257, 2258, 2259, 2260, 2263, 2286, 2293, 2294, 2430, 2435, 2439, 2479, 2480, 2483, 2484, 2486, 2487, 2502, 2503, 2504, 2510, 2541, 2542, 2547, 2548, 2549, 2552, 2555, 2559, 2560, 2569, 2571, 2593, 2595, 2596, 2597, 2598, 2621, 2625, 2637, 2640, 2645, 2652, 2655, 2667, 2669, 2671, 2680, 2682, 2683, 2685, 2686, 2687, 2688, 2693, 2694, 2697, 3132, 3139, 3144, 3251, 3321, 3326, 3333, 3334, 3336, 3342, 3371, 3372, 3557, 3573, 3647, 3945, 3948, 3974, 3976, 4148, 4159, 4197, 4200, 4261, 4306, 4390, 4402, 4418, 4423)

Lisop (2637, 4200)

Llisop (1825, 1898, 1906, 1907, 2095, 2100, 2114, 2242, 2254, 2545, 2613, 2678, 3331, 3332, 3369, 3615, 3617, 3940, 3943, 3948, 4129, 4193, 4198, 4260)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als refredats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 2100. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigües. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatarral

FONTS 1825, 2118, 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1825, 2118). Per als encostipats (3940). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 3943. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a mal a la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la digestió (per a fer pair). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 3943. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mucolític

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan està molt tapat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 1898. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigües. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Part aèria florida

Accelerador del part

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un dilatant del part. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antibacterià

FONT 3132. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'hisop porta penicil·lina.

Antibronquític

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis de vies mitjanes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la meva padrina.

Anticatarral

FONTS 1820, 1823, 2115, 2122, 2153, 2257, 2258, 2259, 2263, 2542, 2545, 2547, 2559, 2637, 2688, 3321, 3617, 3647, 3974, 4200. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1823, 2115, 2122, 2259, 2542, 2545, 2547, 2559, 2637, 3617, 3647, 3974, 4200). Per al refredat (2263). Per als constipats (1820, 2153, 2257, 2258, 2688). Per als pulmons. Per als costipats (3321). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (3617). Tisana (ús intern) (1820, 1823, 2115, 2122, 2153, 2257, 2258, 2259, 2263, 2542, 2545, 2547, 2559, 2637, 2688, 3321, 3647, 3974, 4200). PREPARACIÓ. Fer-ne una sopa (3617). Una aiga d'hisop (2259). Aiga de llisop (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A l'agost n'hi ha per la carretera (3617). De la seva germana (4200).

Anticefalàlgic

FONTS 1815, 2260, 2560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap (2260). Per al mal de cap que ve de l'estómac (1815). Per al mal de cap produït per una cosa de panxa (2560). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1815, 2260). Sense

forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2560). PREPARACIÓ. Xocolata amb hisop (2560). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Explica que per això posaven hisop a la xocolata, perquè no tinguessis mal de cap (1815).

Antidiarreic

FONTS 2113, 2259, 2286, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a tallar la diarrea (2286). Per a la diarrea (2259, 2598). Per a quan tens diarrea (2113). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2286). Tisana (ús intern) (2113, 2259, 2598). PREPARACIÓ. Infusió per a fer xocolata: xocolata amb hisop (2286). Cal bullir en un cassonet l'hisop i després s'hi afegeix xocolata per desfer i es fa bullir tot junt (2259). Posar un tupinet d'aiga al foc i quan arrencava el bull hi posava xuculata, hisop i un raig d'oli (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la meu mare (2598).

Antihelmíntic

FONT 1906. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1823, 1907, 2115, 2137, 2252, 2259, 2502, 2555, 2637, 2667, 2669, 4193, 4197, 4200, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (1823, 2115, 2252, 2259, 2637, 2667, 2669, 4193, 4197, 4200). Per al ventre (1907, 2137). Per als mals de ventre (2502). Per al mal de ventre (2555). Per a la panxa (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1823, 1907, 2115, 2137, 2259, 2502, 2637, 2669, 4193, 4200, 4390). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2259). Infusió (ús intern) (2252, 4197). Decocció (ús

intern) (2555, 2667). PREPARACIÓ. Cal bullir en un cassonet l'hisop i després s'hi afegeix xocolata per desfer i es fa bullir tot junt (2259). Hisop amb xocolata: Posava l'hisop a la xocolata: agafava xocolata de desfer, la posava amb aigua i posava una mica d'hisop (2259). Aigua d'hisop (2252). Es posava a la xocolata, amb un raig d'oli (2555). Xocolata amb llisop (4193). Hisop amb xocolata (2667). Fer una infusió. A vegades es prenia amb xocolata (xocolata desfeta) (4197). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (1907, 4193). Ens el porten de Noves (Noves de Segre). En pren la seva dona (2137). A Pons i a Balaguer (2637). De la seva família (2667). La gent de la comarca de la Noguera (Balaguer, Ponts...) (4200).

Antisèptic extern

FONTS 2098, 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a netejar ferides (2257, 2258). Per a ferides (2098). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del part

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als dolors de part. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan una senyora havia tingut un fill (deien que anava bé). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua d'hisop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 2688, 3948, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer pair (2688). Digestiu (3948). Per a una cosa mal posada (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Xocolata amb llisop (4193). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (4193).

Estomacal

FONTS 1823, 2682, 2686, 2687. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'estómac. Per al mal d'estómac (1823, 2682, 2686, 2687). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Expectorant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3557. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Oli d'hisop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Normalitzador de la menstruació

FONTS 2255, 2541, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la regla. Per al període (2548). Per a les dones que tenen la regla (2255). Per al malestar de les dones (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 2115. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2240, 2545, 2552, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És un reconstituent (2240). Dona marxa, és exitosa (2545). Per a tot (2552). Per a quan una persona no està bé (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 1856, 2240, 2294, 2484, 2548, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És un tranquil·litzant (per una persona agitada). Calmava (2548). És calmant (2240). És un tranquil·litzant (2294). Per al mal de nyergues (1856). Per als nervis (2484). Per als nervis. Com a calmant. Per a una persona estressada (3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La xuculata amb hisop (2548). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3976. OBSERVACIONS. Les cabres mengen algun brot d'hisop. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Condiment

FONTS 1682, 1701, 1825, 1898, 2102, 2114, 2127, 2153, 2233, 2235, 2242, 2250, 2253, 2263, 2435, 2480, 2483, 2486, 2502, 2504, 2541, 2545, 2547, 2548, 2593, 2595, 2596, 2597, 2621, 2640, 2655, 2669, 2680, 2693, 3132, 3139, 3144, 3326, 3333, 3342, 3372, 3974, 4261, 4402. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'hisop a la xocolata (2548). Per a la xocolata (3139). Es posava a la xocolata a la pedra (2263). Per a posar a la xicolata (2253). A les sopes (2235). Amb xicolata (2235). El posaven a la xicolata (1682). Se'n posava a la xocolata (1898). Per a fer la xocolata (3144). Posar l'hisop a la carn de caça (llebre, etc.) (2102). Per a la xocolata [dit "xicolata"] (2114, 2593, 3974). És bo per a la xicolata (2127). A la xicolata (2242, 2483, 3372). A la xocolata (2480). Posar-lo a la xocolata/xicolata (2486). A la xocolata (2502). Es posa a la xocolata (2233, 2504). Plegar hisop, posar-lo amb aigua i fer xocolata (2541). Aiga de llisop amb xicolata desfeta (2545). Posar un brot d'hisop a la xicolata, perquè no era tan amargant (2547). Se'n pot fer sopa (2596, 2597). Es posava a la xocolata (2596, 2597). Per a la xocolata (2435). El posaven a la xicolata (2621). El posaven a la xocolata (2640). Es posa a la xicolata (2655). Al guisat de llebre (2669). Per a la xocolata (2250). A la xocolata desfeta perquè l'aromatitzava (2680). El posaven a la xocolata (2693). Al guisat (2153). Posar-hi un tros amb tres o quatre fulles a la llet o a l'aigua de la xocolata (2595). Per a fer xocolata amb hisop (3326). Es posa un brot d'hisop a la xocolata (3132). Se'n fa sopes (3333). Es fa una infusió d'hisop. I amb aquesta aigua fan la xocolata (3342). Una branqueta a la xocolata desfeta (4261). Aiga d'hisop per a la xocolata (1701). Per a la xocolata (4402). OBSERVACIONS. La xocolata a la pedra la tallaven fina fina (2263). A Sauvenyà (1682). Posaven llisop a la xicolata. Abans ens preniem aigua de llisop i mitja presa de xicolata (1825). Si se n'hi posa massa potser dolenta (3144). És amargant. Amb llet o amb aigua, la coles i afegir a la xicolata (2114). Posar-n'hi un brot (2127). Bulliven aiga, posar-hi l'hisop i finalment ratllaven xuculata (2502). De la seva mare (2541, 2547). És més digestiva (2545). D'hisop n'hi ha a Castellàs del Cantó (2640). Ho recorda de la seva mare (3372). De la meua padrina (4261). A Gramós no hi ha gaire hisop (1701). CONSUMICIÓ. Laminadura -

Llaminadura (1682). Postres - Postres (1825, 1898, 2114, 2127, 2242, 2593, 2595, 3132, 3326). Plat principal - Plat principal (2102). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1682, 1701, 1825, 2102, 2114, 2127, 2153, 2233, 2235, 2242, 2250, 2253, 2263, 2435, 2480, 2483, 2486, 2502, 2504, 2541, 2545, 2547, 2548, 2593, 2595, 2596, 2597, 2621, 2640, 2655, 2669, 2680, 2693, 3132, 3139, 3144, 3326, 3333, 3342, 3372, 3974, 4261, 4402).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les abelles.

Part aèria florida

Ambientador

FONTS 1898, 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a aulor (1898). Per a fer aulor (2148).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 1856, 2100, 2541, 2545, 2548, 2571, 2637, 2640, 2671, 3573, 4197, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'Antonio diu: "l'hisop fa lloc; l'hisop posa la dona a lloc" (2548). La Maria diu el refrany: "Qui veu hisop i no en cull, és que té molt orgull" (3573). La M. Àngels ens diu el refrany: l'hisop porta la mare al seu lloc (1856). Recita el refrany: Qui passa prop de l'hisop i no el cull, té molt orgull (2100). La Montserrat ens diu el refrany: "l'hisop torna la dona a lloc" (2541). Dita: "el llisop torna la mare a lloc" (2545). La Rosalia diu: "l'hisop torna el ventre de la mare a lloc" (2571). La Lola diu: "l'hisop o lisop posa

la dona al lloc" (2637). La Maria diu: "qui passa davant l'hisop i no el cull, gasta molt d'orgull" (2640). La Lola sap la dita: "l'hisop posa el ventre a lloc" (2671). La Núria diu: "l'hisop fa tornar la mare a lloc" (4197). La Lourdes diu: "l'hisop per a la dona, per a posar-la al seu lloc" (4390).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1816, 1821, 1823, 2235, 2552, 2694, 3139, 4390, 4402. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. N'haví plegat per a vendre amb el seu marit (Amadeu). En feven manats i havien omplert saques senceres que van vendre amb el Siscart de la Seu d'Urgell (3139). L'avi plegava sacs d'hisop (per a vendre), que els baixava a l'herbolari (1821). El marxant de la Seu no la pagava gaire (2552). L'arroplegaven o la plegaven, les assecaven i les pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). N'anaven a collir saques i el venien a la Seu d'Urgell (4390). N'haví plegat per vendre amb la seva dona (Celestina). En feven manats i havien omplert saques senceres que van vendre amb el Siscart de la Seu d'Urgell (4402). OBSERVACIONS. Per a l'herbolari (1823).

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Enriqueta diu: "l'hisop per a tot mal pot".

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Part aèria

FONT 4261. GRAU DE TOXICITAT. Baix. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. Pot ser tòxic.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 1823, 1825, 1859, 1882, 2095, 2114, 2115, 2122, 2124, 2233, 2235, 2257, 2258, 2259, 2484, 2503, 2552, 2596, 2598, 2613, 2645, 3371, 3573, 3943, 4159, 4306, 4418. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS.

Recita: "L'hisop torna lo ventre de la mare a lloc" (2095). N'hi ha al forat de la guineu (3943). OBSERVACIONS. N'hi ha a Odèn (3573). N'hi ha alguna mata per Castellnou de Carcolze (2259). En té a l'hort (2259). A sota Toloriu hi ha uns camps plens d'hisop (2257, 2258). A Torà de Tost hi ha hisop (1823). N'hi ha al Coll de Josa i a Josa de Cadí (1825). En portaven les trementinaires (1859). Es fa en camps no cultivats, als voltants de Cornellana (2114). A la Freita no n'hi ha. N'hi ha cap a la Vansa (2115). A Nuncarga no n'hi ha (2122). N'hi haví per Toloriu (2124). Hi ha de dos classes d'hisop, un que fa la flor blaulila (és el més abundant) i un altre que fa la flor de color rosa (n'hi ha molt poc) (1821). A Gavarrà no hi ha hisop (2484). La seva mare n'hi parla (2503). D'hisop n'hi ha a Toloriu (2596). El cultiven a Ossera (la Vansa i Fòrnols) (2613). L'anava a plegar amb la seva mare cap a Baén (Baix Pallars, Pallars Sobirà) (2645). S'arroplega pel setembre, a la tardor (2233). N'hi ha a sota Toloriu (3371). En fan recol·lecció silvestre (4159). Se'n fa cap a Bar (2598). D'hisop, n'hi ha a Odèn (1882). En venien les trementinaires (4306). D'hisop, n'hi ha a Noves de Segre (4418).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2095. Barreja 4 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 6 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 7 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 1821. Barreja 1 entrevista 18/08/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2552. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2254. Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 2 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1821. Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1823. Barreja 2 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2552. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 3 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2658. Barreja 4 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Ilex aquifolium L. (aquifoliàcies)

BCN 162608

NOMS POPULARS

Boix femella (2121)

Boix grèvol (1815, 2117, 2434, 2499, 2504, 2554, 2560, 2598, 3945, 4147, 4307)

Boix mascle (2121, 2487, 3611)

Grèvol (2121, 4197, 4198)

Grevoler (1882, 2252, 3144, 3573, 4145)

Reboll (2152)

Reboll mascle (1815, 1884, 2425, 2434, 2499, 2542, 2598, 2697, 3356, 4139)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Per a la sarna

FONT 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sarna de les vaques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Penjar un manat de reboll mascle a la quadra. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 2117, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. S'ho mengen els animals que no tenen ronyó, com el gall fer (1815). Les boletes vermelles són menjar per als ocells, i hi passen l'hivern, dins el boix grèvol (3945). Les boles són el menjar del gall fer (2117). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1815, 2117, 3945).

ALTRES USOS

Part aèria fructificada

Altres informacions

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a decoració per Nadal. OBSERVACIONS. Es fa en llocs humits.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1884, 2121, 2152, 2499, 4197, 4198, 4307. OBSERVACIONS. El reboll mascle és el que fa les boles (2152). El reboll es pot plantar amb una rama solta tallada (2152). Hi ha el mascle i la femella (2499). Si les fulles tenen punxes se'n diu boix mascle. El boix femella té les fulles sense punxes i fa els fruits redons (2121). Sap que està prohibit agafar-lo (1884). El grèvol que tenen és de Sant Hilari Sacalm (4197). El grèvol que tenen és de Sant Hilari Sacalm (la Selva) (4198). Hi ha boix grèvol amb boles i n'hi ha que no en té (4307).

***Impatiens balfourii* Hook f. (balsaminàcies)**

BCN 162749

NOMS POPULARS

Alegria (1903, 2435)

Alegria borda (2117, 3331)

Espetec (2122)

Falsa alegria (2541)

Mataordiga (1815)

USOS MEDICINALS

Flor

No consta

FONT 2122. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'utilitzen com a flors de Bach.

ALTRES USOS

Fruit

Jocs i juguines

FONT 3327. OBSERVACIONS. Hi jugaven de petits. La tavella, la fa explotar i surt com un cuc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2122. OBSERVACIONS. En diuen espetecs perquè, si pressiones la tavella, explota fent un petit so (2122). Les mataordigues no deixen créixer les ordigues (1815). La va portar de França (1815).

***Inula helenioides* DC. in Lam. et DC. (compostes)**

BCN 163450

NOMS POPULARS

Àrnica (2097, 2613, 2625, 2627, 2634, 3370)

USOS MEDICINALS

Flor

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Capítols de les flors en alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides. Per a talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Capítols de les flors en alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inflorescència

Antiequimòtic

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Àrnica en alcohol. Hi posa 10% d'oli d'ametlles [dit "ammetlles"] dolces. Posada 40 dies a l'abandó de sol i serena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Capítols en alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vulnerari

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides. Per a talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Capítols de les flors en alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2097, 2613, 2634, 3370. OBSERVACIONS. El pot d'alcohol amb la mostra de *Inula helenoides* DC. in Lam. et DC., prové de J Farras Graell que viu a Isona (Pallars Jussà) i que plega la planta d'un lloc del Pallars que no desvetlla (2634). El pot d'alcohol amb la mostra prové de J Farras Graell que

viu a Isona (Pallars Jussà) i que plega la planta d'un lloc del Pallars que no desvetlla (3370). La pleguen al juny (2613). Posar àrnica en oli. D'això se'n diu "oli de cop". Una padrina de Montanissell ho feve. L'àrnica, l'anaven a buscar cap als Prats de Nargó (2097).

Inula helvetica Weber (compostes)

BCN 162643

NOMS POPULARS

Àrnica (2271, 2595, 4197, 4198, 4306)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antiequimòtic

FONT 4306. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 4306. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2271. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Posaven flors d'àrnica en oli i ho feien bullir. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades verinoses

FONTS 4197, 4198. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a picades. Per a picades d'insectes. FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2595, 4197, 4198. OBSERVACIONS. Aquesta "àrnica", la va importar de la Barceloneta (la Vansa i Fórnsols) (2595). Al nord-est de cal Pomer hi ha àrnica (4197, 4198).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2595. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Inula montana L. (compostes)

BCN 168974

NOMS POPULARS

Àrnica (1815, 2127)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2127. OBSERVACIONS. N'hi ha entre Noves de Segre i La Parròquia d'Hortó (2127). L'Antònio coneix l'àrnica de Bellpui (1815).

Inula salicina L. (compostes)

BCN 161053

NOMS POPULARS

Àrnica (2117, 2598)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiequimòtic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Amb esperit de vi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inflorescència

Antiequimòtic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. L'àrnica en esperit de vi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2598. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Quan l'aigua arrenca el bull, posar-hi un pessiguet d'inflorescència [dit "flor"] d'àrnica. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. N'hi ha a Torres d'Alàs.

Iris germanica L. (iridàcies)

BCN 162730

NOMS POPULARS

Bord (1823)

Lliri (2113, 2121, 2245, 2252, 2625, 2651, 3560)

Lliri blau (1815, 1882, 2117, 2121, 2559)

Narcís (2555)

USOS MEDICINALS

Flor

Vulnerari

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tall o per a ferida. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n feien rams i es portaven a l'església de Taús.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

No consta

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Si l'agafes i el toques amb la boca, et queden els llavis inflats. VIA D'INTOXICACIÓ. Externa.

Iris latifolia (Mill.) Voss (iridàcies)

BCN 163340

NOMS POPULARS

Lliri (2131)

Iris pseudacorus L. (iridàcies)

BCN 162680

NOMS POPULARS

Lliri (1905)

Lliri d'aigua (2147)

ALTRES USOS

Tija florífera

Elaboració de rams

FONT 2147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic. OBSERVACIONS. De lliris, n'hi haví de tots colors.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2147.

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes)

BCN 162652

NOMS POPULARS

Herba de roc (2503)

Te (2614, 4197)

Te de roc (1680, 1815, 1824, 1830, 1885, 1898, 2098, 2117, 2118, 2125, 2126, 2129, 2130, 2132, 2137, 2146, 2148, 2154, 2158, 2233, 2259, 2271, 2425, 2479, 2483, 2503, 2510, 2523, 2541, 2582, 2586, 2596, 2613, 2627, 2637, 2687, 2688, 2694, 2697, 3138, 3331, 4309, 4418)

Te de roca (1682, 1693, 1701, 1702, 1706, 1765, 1774, 1805, 1814, 1815, 1823, 1825, 1859, 1870, 1884, 1898, 1903, 1905, 1906, 1907, 2094, 2095, 2099,

2100, 2101, 2102, 2109, 2109, 2110, 2114, 2116, 2119, 2122, 2123, 2124, 2127, 2131, 2142, 2144, 2146, 2148, 2152, 2153, 2233, 2235, 2240, 2241, 2242, 2246, 2247, 2248, 2250, 2252, 2253, 2254, 2255, 2257, 2259, 2260, 2261, 2263, 1818, 2276, 2280, 2281, 2284, 2293, 2294, 2369, 2425, 2430, 2435, 2439, 2452, 2480, 2482, 2484, 2498, 2529, 2542, 2546, 2552, 2555, 2556, 2559, 2568, 2595, 2598, 2622, 2633, 2640, 2649, 2667, 2678, 2690, 3132, 3138, 3144, 3251, 3326, 3328, 3332, 3333, 3369, 3399, 3573, 3606, 3617, 3631, 3945, 3974, 4142, 4147, 4148, 4159, 4193, 4195, 4197, 4198, 4260, 4261, 4306, 4313, 4314, 4366, 4410, 4423, 4433, 4572)

Té moruno (castellà) (1815)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Anticatarral

FONT 2568. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una taça. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha en unes roques anant a la Seu d'Urgell.

No consta

Anticatarral

FONT 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La mare tallave el te de roca, no l'arrancave.

Part aèria

Anticatarral

FONTS 1682, 1823, 1825, 2098, 2100, 2110, 2118, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat molt fort (els d'hivern) (3617). Per als constipats (1682, 2100). Per al constipat (1823, 1825, 2098, 2118). Per al constipat. Per al constipat de cap (2110). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aiga (2100). Una aigua, cinc minuts, un parell de cullerades de mel (2110). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquí a Josa de Cadí no n'hi ha (3617). A Castellar de Tost n'hi ha a les roques (1682). N'hi ha cap a les muntanyes de Sellent. Li encomanaven (plegava te de roc per a altra gent) (2098). Al "roc llarg" hi ha te de roca (2100). Florix al juny. N'hi ha a les roques de Caboet i a les relleixes a l'Esplugu (2110).

Antiinflamatori faringi

FONT 1830. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar el coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Al Roc del Pui.

Part aèria florida

Anafrodisíac

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un home que en prenia s'animava. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiasmàtic

FONT 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'asma. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassetta. Prende'n nou dies sí i nou dies no. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antibronquític

FONT 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassetta. Prende'n nou dies sí i nou dies no. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1701, 1702, 1765, 1805, 1814, 1818, 1898, 1903, 1907, 2094, 2095, 2114, 2117, 2119, 2126, 2127, 2132, 2142, 2144, 2146, 2148, 2153, 2154, 2158, 2240, 2241, 2242, 2247, 2248, 2252, 2254, 2255, 2257, 2259, 2260, 2261, 2263, 2280, 2281, 2284, 2294, 2369, 2430, 2439, 2479, 2484,

2498, 2503, 2529, 2541, 2546, 2595, 2596, 2598, 2613, 2622, 2627, 2633, 2637, 2640, 2649, 2678, 2688, 2697, 3132, 3138, 3144, 3251, 3326, 3328, 3331, 3332, 4193, 4197, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al refredat (3138). Per als constipats (1805, 1814, 2094, 2095, 2126, 2132, 2142, 2144, 2146, 2153, 2158, 2240, 2241, 2242, 2255, 2257, 2263, 2280, 2281, 2284, 2294, 2369, 2430, 2479, 2595, 2596, 2640, 2688, 2697, 3144, 3328, 3332, 4193). Per al constipat (1701, 1702, 1765, 1818, 1898, 1903, 1907, 2114, 2119, 2127, 2154, 2247, 2248, 2252, 2254, 2259, 2260, 2261, 2498, 2529, 2613, 2622, 2627, 2637, 2649, 2678, 3132, 3331, 4410). Per als constipats. Per al constipat agarrat (2117). Per al tapament de constipat (2484). Per als refredats (2503, 4197). Per al constipat. Talla el constipat (2541). Per al constipat (és miraculós) (2598). Per al constipat. Per als constipats (2148, 2633, 3326). Per als constipats. Per a treure el catarro (2546). Per al constipat de cap (3251). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1701, 1702, 1765, 1805, 1814, 1818, 1898, 1903, 1907, 2094, 2095, 2114, 2117, 2119, 2126, 2127, 2132, 2142, 2144, 2146, 2148, 2153, 2154, 2158, 2240, 2241, 2247, 2248, 2254, 2255, 2257, 2259, 2260, 2261, 2263, 2280, 2281, 2284, 2294, 2369, 2430, 2439, 2479, 2484, 2498, 2503, 2529, 2541, 2546, 2595, 2598, 2613, 2622, 2633, 2637, 2640, 2649, 2678, 2688, 2697, 3132, 3138, 3144, 3251, 3326, 3328, 3331, 3332, 4193, 4197, 4410). Infusió (ús intern) (2242, 2252, 2596, 2627). PREPARACIÓ. Per al constipat (2439). Fer-ne tisanes (2688, 2697). Amb una cullerada de mel (2546). Posar-hi una cullerada de mel (4410). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne una novena (4410). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De te de roca n'hi ha entre els 1000 i els 1200 m. El de més altura és tres vegades millor que el de menys altura (3138). En té a la farmaciola. N'hi ha al voltant de Bellpui (1818). De Noves a Berèn n'hi ha d'arrapat a la roca (2263). N'hi ha pel voltant de cal Tardà (Castellàs del Cantó) (2260). N'hi ha en un cap de roc. A la solana (2257). N'hi ha a la roca, vora cal Casanova. El plegaven a l'agost (2254). N'hi ha a Coll de Portell (2252). El plegava per Sant Joan, que és quan florix (1814). N'hi ha a Montargull (Fórnols i la Vansa) (1898). És amargant. El plega el juliol-agost (3144). A Bellpui (les

Valls d'Aguilar), al roc de sobre el poble, n'hi ha. M'hi feven pujar en a mi perquè anava lleugera (2154). N'hi ha a Organyà (2241). N'hi ha a Voloriu i al tossal de la bala (2369). De te de roca n'hi ha anant a les Anoves (2430). N'hi ha a la roca (2439). N'hi ha entre Miravall i Guils del Cantó (2498). N'hi ha a la roca de la Farga de Moles (les Valls de Valira) i a la vall de Sant Joan (Montferrer i Castellbò) (2529). Es fa a dalt de tot de les cingleres (2595). De te de roc n'hi ha pels voltants de l'embassament d'Oliana (2596). Se'n feia a les roques anant cap a Aristot (2598). Es fa a les roques a coll Piquer (in situ: coll Piqué) (Coll de Nargó) (2633). Se'n fa anant cap als Castells (2640). N'hi ha a Burg (Farrera, Vall Ferrera) (2649). N'hi ha cap a Andorra (als dos costats de la carretera) (2678). N'hi haví a Bellpui (2153). Cada any en plega (2146). N'hi ha en una roca anant a Miravall i més avall del congost d'Anyús o Nyús (2148). N'hi ha pels Banys de Sant Vicenç (Pont de Bar) i la Quera (Estamariu). A la Seu d'Urgell en venien manadets per 25 pessetes (2546). No li agrada gaire prendre te de roca (3328). Ho coneix del seu pare (3251). Es troba a les roques (4193). De la seva sogra (Dominga Grau Grau) que li diu padrina (2622). A Gramós no n'hi ha (1701).

Anticefalàlgic

FONT 2271. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir aiga. Posar-la en una palangana i quedava com una morca. Rentar-se el front i la cara. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidismenorreic

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menstruacions doloroses. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antigripal

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 1706. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2559. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa al cap dels cingles.

Antiinflamatori gàstric

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2123, 2137, 4195, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2123, 4261). Per la panxa (2137). Per a la panxa (4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne aigua (4195). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic ocular

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar-se els ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 2137, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a alguna cosa que no s'ha posat bé, que s'ha posat

malament (2137). Per a ajudar a pair (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 1870. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mucolític

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs carregat de pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a inflamacions de la bufeta biliar

FONT 1870. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vesícula. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona per a les articulacions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es troba a les esquerdes de la roca, a Roca Narieda.

Salutífer

FONTS 1824, 2122, 2523, 2667, 3631. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a tot (3631). És molt medicinal (1824). En pren com un te (2523). Va bé per a la memòria (2667). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1824, 2667, 3631). Infusió (ús intern) (2122, 2523). PREPARACIÓ. Fer-ne infusions (2523). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha cap a

Castell-llebre (Peramola) (2122). D'una dona que li deien la pobladora de les Valls d'Aguilar (2667).

Tranquil·litzant

FONTS 1815, 2127, 2294. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Com a tranquil·litzant (2294). Per als nervis (2127). És un tranquil·litzant (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Al mig de juliol és el punt de florit. Els moros el cultivaven i ens el van portar (1815).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A les cabres els agrada molt. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aigua

FONT 2253. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es pren com un cafè. OBSERVACIONS. Es fa a la roca. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Diu: "el te de roca no coneix mal".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1823, 1824, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia plegat te de roc (1824). OBSERVACIONS. Per l'herbolari (1823). Els seus pares l'arroplegaven (3332).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 1815, 1825, 1859, 1903, 2100, 2101, 2109, 2117, 2123, 2124, 2127, 2129, 2137, 2152, 2233, 2235, 2255, 2259, 2276, 2425, 2435, 2483, 2510, 2541, 2552, 2555, 2556, 2582, 2637, 2687, 2690, 2694, 3331, 3573, 3945, 3974, 4147, 4159, 4306, 4309, 4366, 4418, 4572. OBSERVACIONS. N'hi ha a Odèn (3573). Apega. N'hi ha al roc de Barguja (el Querforadat) (2552). N'hi ha al migdia del castell d'Ares (2276). Es fa en llocs de roca. N'hi ha a la cruïlla de Castellnou de Carcolze amb Aristot (2259). De te de roca n'hi ha cap a Castell-llebre (Peramola) (2255). N'hi ha a Turbiàs (1680). N'hi ha a dalt a Cadí i cap al cantó de Gresolet (Saldes, el Berguedà) (1825). Es fa als roquerals (1859). N'hi ha poc, cada vegada menys (1903). El te de roca es plega pel setembre (2100). N'hi ha a la Serra de Fígols (2101). N'hi ha entre Perles i Alinyà (2109). N'hi ha a Torres d'Alàs (Alàs i Cerc) i a Tost (Ribera d'Urgellet) (2117). Es fa el roqueral. Cap a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (2123). A Sellent de Castellbò no n'hi ha. En pleguem a Montan de Tost (2124). N'hi ha als penyals d'Organyà (2127). El te de roc s'ha de plegar pel juny (2129). Només es fa a les penyes, als Hostalets (Hostalets de Tost) i a Cal Trullar (Valls de Valira) (2137). Es ruplega pel juliol o agost. N'hi ha a tres ponts avall (Alt Urgell) i també a Artesa de Segre (La Noguera) (2233). No en plegava (2152). El plega l'1 de setembre. N'hi ha a Voloriu, al tossal de la bala i als túnels de Perles (2425). N'hi haví aprop (2483). Per aquí no n'hi ha (2510). Enganxa els dits. De te de roc, n'hi ha al roc del Duc (Arsèguel). N'hi ha per Noves de Segre i Bellpui (les Valls d'Aguilar) (2541). N'hi ha entre Noves de Segre i Bellpui, a Bellpui i a Miravall -Roc de Cantagalls- (les Valls d'Aguilar) (1815). El te de roca el van portar els moros (1815). N'hi ha a les roques, a les penyes (2582). N'hi ha en unes roques al nord-oest de Voloriu (2435). A Valldarques no hi ha gaire te de roc (2637). N'hi ha a Bellpui (2687). N'hi ha a Roca Fumada (2690). De te de roc, se'n fa al roc sobre Bellpui (2694). N'hi ha cap a Llobera i al roc dels Castellons (Fígols i Alinyà) (3331). N'hi ha a la part solell, anant cap a Tuixén, davant esplugascura (3945). Es fa al roc (2555). Es fa al roc. N'hi ha a la Garrava (el Querforadat) (2556). El coneix per l'informant Antonio Graell (4147). N'hi ha als Garrics (la Vansa i Fórnols) (4159). N'hi ha a Banyeres (2235). En plega cada any (4309). En venien les trementinaires (4306). El

coneix de la seva mare (4366). N'hi ha pels voltants de Noves de Segre i Bellpui. Florix al voltant del 10 de juny (4418). N'hi ha a Peramola (4572).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

- FONT 4197. Barreja 1 entrevista 04/06/2022 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3325. Barreja 1 entrevista 09/08/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3334. Barreja 1 entrevista 10/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2132. Barreja 1 entrevista 12/07/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2247. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1885. Barreja 1 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 1 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1815. Barreja 1 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2254. Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3332. Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2245. Barreja 2 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1815. Barreja 2 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2552. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 3 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2694. Barreja 4 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Jasonia tuberosa (L.) DC. (compostes)

BCN 163451

NOMS POPULARS

Te de roc bord (2117)

Te de roca (3144)

Juglans regia L. (juglandàcies)

BCN 162753

NOMS POPULARS

Noer (2523)

Noguer (1677, 1681, 1682, 1699, 1700, 1701, 1704, 1705, 1766, 1770, 1771, 1805, 2278, 1814, 1817, 1821, 1824, 1831, 1853, 1859, 1864, 1868, 1882, 1884, 1885, 1898, 1902, 1903, 1907, 2097, 2098, 2102, 2114, 2117, 2121, 2123, 2128, 2130, 2133, 2135, 2144, 2151, 2152, 2153, 2233, 2243, 2246, 2248, 2250, 2254, 2257, 2258, 2259, 2263, 2280, 2281, 2283, 2430, 2434, 2435, 2439, 2477, 2479, 2482, 2484, 2487, 2502, 2529, 2541, 2546, 2549, 2552, 2555, 2556, 2593, 2598, 2609, 2625, 2640, 2655, 2658, 2661, 2667, 2678, 2680, 2688, 2697, 3132, 3144, 3328, 3331, 3342, 3399, 3573, 3606, 3611, 3615, 3940, 4140, 4195, 4197, 4314, 4390, 4403)

Noguera (1680, 1683, 1696, 1704, 1815, 1817, 1824, 1864, 1884, 2122, 2233, 2240, 2241, 2271, 2280, 2281, 2285, 2483, 2552, 2649, 2667, 2669, 2671, 2694, 3138, 3371, 3617, 4122, 4197, 4314, 4423)

Nou (fruit) (2134, 3560)

USOS MEDICINALS

Escorça

Antisèptic extern

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Escorça del noguer. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho coneix de la seva àvia.

No consta

FONT 3399. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Pell de noguer.

Fulla

Analgèsic

FONTS 1704, 1884, 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Perquè no et prengui el cap (preventiu) (1884). Per al dolor (2114). Per al mal al ginoll (1704). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús extern) (1884). Cataplasma (ús extern) (1704, 2114). PREPARACIÓ. S'ha de sangrar (s'arrenca una rameta de noguer), doncs ja l'hem castigat (1884). La fulla escalivada o rostida. Fer-ne un pegat (2114). Sagí i una fulla de noguer (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una dona de Bellpui (les Valls d'Aguilar) (1704).

Antiequimòtic

FONTS 1682, 1705, 1864, 2280, 2281, 2529, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un cop (2280, 2281, 2529, 2655). Directament la fulla sobre el cop (1682). Fer un pegat (1682). Per cops (2655). Per a bonys (1864). Per als cops (1705). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1705, 2280, 2281). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1682). Cataplasma (ús extern) (1682, 2655). Bany (ús extern) (1864, 2529, 2655). PREPARACIÓ. Bullir les fulles i embolicar el cop amb una fulla i amb un drap (2281). Fer-les bullir. Deixar una fulla embolicada amb un drap al lloc del cop (2280). Fer banys d'aigua (2529). Rentar amb aigua de fulla de noguer (2655). Una fulla de noguer i sal amb un drap (2655). Fulla de noguer o fullada de noguera, aigua calenta i sal (1864). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONTS 1681, 2549. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les morenes (1681, 2549). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1681).

Bany (ús extern) (2549). PREPARACIÓ. Feien un perol amb fulles de noguer (2549). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1770, 2144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 1704, 1814, 2649, 2697, 3328. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinflamar (1814). És desinflamanta (2649). Per a desinflamar (2697). Per a desinflamar (1704, 3328). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1704, 1814, 2649, 3328). Bany (ús extern) (2697). PREPARACIÓ. Aigua de fulla de noguera (2649). Una fulla de noguera (1704). Fulles de noguer (3328). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si tens mal a la panxa o al ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar una fulla de noguer a sobre la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Però l'has de treure aviat perquè és molt forta i pot fer llaga.

Antipiròtic

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una cremada (a les cames o a les mans). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de fulla de noguera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1680, 1699, 1701, 1771, 1805, 1814, 1817, 1831, 1853, 1859, 1864, 1885, 1898, 2098, 2123, 2128, 2133, 2135, 2257, 2258, 2259, 2263, 2285, 2430, 2435, 2479, 2502, 2529, 2541, 2549, 2556, 2593, 2609, 2640,

2655, 2658, 2661, 2668, 2669, 2671, 2680, 2688, 2697, 3331, 4195, 4197, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Com a desinfectant (2285). Per a desinfectar (1699, 1771, 1898, 2257, 2258, 2263, 2430, 2669, 2671, 2688, 2697). Per a rentar ferides (2135, 2259). Desinfectant. Per a les ferides (1680). Per a un tall (1805, 1814, 1859). Per a les ferides (1817, 2098). És el millor desinfectant (1831, 1853). Per a cures. Per a talls (1885). Per a desinfectar ferides (2123, 2680). Perquè la ferida s'estqués (2128). Per a les infeccions (2133). Per a les llagues dels animals, de les bèsties (2479). Per a desinfectar talls (2502). Per a ferides (2529). Per a netejar ferides (2541). És desinfectant (2549, 4195). Desinfecta (2435). Desinfectar. Si et fas un tall o una ferida (2609). Per a un tall. Per a una llaga (en una equa) (2640). Per a infeccions (2655). Desinfectant de llagues de fora (2658). Per a una ferida (2661). Per als talls (1864, 2593). Per a rentar-se el cul les dones (2688). Per a netejar les ferides (3331). És un desinfectant (2556). Com a desinfectant. També per a ferides (4197). Per a rentar una ferida (1701). Cicatritzant (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1680, 1699, 1701, 1771, 1814, 1817, 1831, 1853, 1859, 1864, 1885, 1898, 2098, 2123, 2128, 2133, 2135, 2257, 2258, 2259, 2263, 2285, 2430, 2435, 2479, 2502, 2529, 2541, 2549, 2556, 2609, 2640, 2655, 2658, 2661, 2669, 2671, 2680, 2688, 2697, 3331, 4195, 4197, 4423). Desconegut per l'informant / No consta (1805). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2593). PREPARACIÓ. Posar la fulla de noguera sobre la ferida (2285). Es fa una aiga (2285). Fer una aiga bullida (2263). Aiga de fulla de noguer (2259). Aigua de fulla de noguer (1859). Primer fer-ho bullir i després aplicar-ho amb fred (1885). Fer aigües (2098). Fulles de noguer (2123). La fulla de noguer (2135, 4195). La fulla de noguer: estovada amb aiga, sucada amb oli i posada al tall (1805). Fer banys d'aigua (2529, 2688). Aigua de noguer (2541). Fer aiga de noguer (2609). Aiga de fulla de noguer. Banyar un tall (2640). Rentar amb aigua de fulla de noguer (2655). Bullir fulles de noguer i embolicar-les a la ferida (2661). La fulla de noguera bullida i embolicada a la ferida (2669). Banyar amb aigua, després de bullir-hi fulles de noguer (2680). Posar la fulla sobre el tall (2593). Fulla de noguer o fullada de

noguera, aigua calenta i sal (1864). Les fulles de noguera (4197). Aigües de noguer (1701). Les fulles (4423). DESTINACIÓ. Medicina humana (1699, 1701, 1771, 1805, 1814, 1817, 1831, 1853, 1859, 1864, 1885, 1898, 2098, 2123, 2128, 2133, 2135, 2257, 2258, 2259, 2263, 2285, 2430, 2435, 2502, 2529, 2541, 2549, 2556, 2593, 2609, 2655, 2658, 2661, 2669, 2671, 2680, 2688, 2697, 3331, 4195, 4197, 4423). Medicina humana i veterinària (1680, 2640). Medicina veterinària (2479).

Antisèptic intern

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinfectant de llagues de dins. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic puerperal

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt desinfectant. Per als punts del part. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Per a fer banys de seient [dit "asiento" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONT 2097. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les infeccions d'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic vaginal

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar-se el cul les dones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONTS 2122, 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Astringent de la sang (2122). Per a estamar la sang (2593). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2122). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2593). PREPARACIÓ. Aigües amargues (2122). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONTS 2541, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al sucre (2541, 3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2541). Desconegut per l'informant / No consta (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1700, 1766, 1907, 2114, 2121, 2233, 2248, 2250, 2259, 2283, 2483, 2555, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És útil (1907). Com a medicina (2114). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1700, 1907, 2114, 2283, 2483, 3573). Decocció (ús intern) (2259). Desconegut per l'informant / No consta (1766, 2121, 2233, 2250, 2555). Macerat en oli (ús extern) (2248). PREPARACIÓ. Aigües de noguer (3573). Algú se la beguive (2259). Aigua de fulla de noguer (1907). Per a fer aigües (2114). La fulla de noguer (2283). Oli amb la fulla de noguer (2248). Fulla de noguer (2555). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva padrina (2248).

Normalitzador de la menstruació

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a regular la menstruació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Aigües amargues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la varicel·la

FONTS 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la varicel·la. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Anar mullant els grans.

Per a malalties indeterminades

FONTS 1864, 1902, 2278, 2280, 2281, 2649, 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un bony (2280, 2281). Per a rentats (1902). Per al mal als peus (2649). Per als peus (1864). Per a rebentar los pits (2278). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1902, 2278, 2280, 2281, 2649). Bany (ús extern) (1864, 2688).

PREPARACIÓ. Bullir les fulles i embolicar el bony amb una fulla i amb un drap (2281). Fer-les bullir. Deixar una fulla embolicada amb un drap al lloc del bony (2280). Aigua de fulla de noguera (2649). Fulla de noguer o fullada de noguera, aigua calenta i sal (1864). Aigua de noguer (2278). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una tortolligada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir la fulla de noguer. Fer banys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu visual

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir la fulla de noguer. Fer-ne banys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antisèptic bucal

FONT 3132. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. La nit de Sant Joan et passes una nou per la boca com si la roseguessis. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2133. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les nous, per a antibiòtic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Reforçant cerebral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si vols tenir memòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Minjar anous. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta viva *in situ*

Anticefalàlgic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a no agafar mal de cap (produïda per l'ombra del noguer). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Has de castigar el noguer, per exemple trencant-ne una branca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cabres mengen nous. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1696, 2152, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La noguera fa nous (1696). Menjàvem nous (fruits) (4261). OBSERVACIONS. Per Santa Tecla cauen les anous de l'arbre (2152). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1696, 2152, 4261).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 1681, 2114, 2134, 2271, 3371, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien ratassia (2271). Se'n fa ratassia (1681). Per a fer ratafia (2114). Feven ratafia (2134). Nous per fer ratafia (3371). Amb les nous (fruits) en fan ratassia (4195). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2134). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1681, 2114, 2134, 2271, 3371, 4195).

Fulla

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer licor. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Llavor

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1683, 1700, 1704, 1881, 2233, 2250, 2254, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Posar nous a les amanides (2254). Es mengen les llavors [dit "fruits"] (2233). Menjar nous (1683). Les nous per a menjar (1700). Les nous (1881, 2250). Nous (1704). Pleguen nous per a menjar. També les menjaven amb mel (arrop) (3144). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1700). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1683, 1700, 1704, 1881, 2233, 2250, 2254, 3144).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les gralles trenquen les nous i se les foten. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2151. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa nous rapinyades. Posa a bullir en una perola de zenc, amb sucre i una mica d'aigua. El sucre es va agafant i empernant a les nous. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONTS 4403, 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Nous són els fruits (4411).

Tintorial

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La clasca de la nou com a tiny.

Fulla

Altres informacions

FONTS 2483, 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per netejar els barrils (2483). Agafaven fulles de noguera, en feien una perolada i amb aquest caldo netejaven els bots i les botes de vi i els bocois (2552). OBSERVACIONS. Més tard es feia amb llucet (2483).

Cosmètic

FONT 2246. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tenyir els cabells. OBSERVACIONS. Ho coneix d'una dona.

Fumable

FONTS 1677, 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es fumava (3940). Lo noguer també es fuma (1677).

Tintorial

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tenyir la roba. Per a tenyir la llana blanca.

Tronc

Altres informacions

FONTS 31882, 606, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Elabora cendres (3606). Amb el tronc en fa escuts (4122). Les caixes de núvia es feien de noguer (1882).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa salers, salers-pebrers.

Obtenció de fusta

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era fusta que es tallava a la serradora d'Adrall.

Recol·lecció per a la venda

FONT 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Veniven la fusta de noguera.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Planta sencera

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. No es pot fer migdiada sota un noguer perquè agafes mal de cap. VIA D'INTOXICACIÓ. Externa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 2121, 2152, 2434, 2482, 2546, 3144, 4122, 4314, 4390. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La fulla de noguer i els brots de noguer eren bons (2434). A un seu cosí li faltava nou moscada per a un plat que cuinava i va agafar una nou de noguer, la va mastegar i va dir: "una nou moscada" i la va posar a l'olla (3144). OBSERVACIONS. Hi ha un noguer molt peculiar com és el noguer de la Masia de Taús (2121). Coneix dos noguers (1821). Ven nous a la fira de Sant Andreu d'Organyà (4122). Un noguer molt gros va caure i va desviar la Valira (riu) cap a llevant. Abans la Valira passava per darrera la Torre de Solsona i actualment passa per la Ciutadella, a llevant de Castellciutat (2152). Del noguer d'Ares surten les nous fallades (closques sense fruit) (4314). El pare, cada any, portava un braçat de noguer (fulla) (2546). En tenen un a l'hort (4390). Hi ha un noguer significat com és el noguer de cal Gatnau (2482).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 1903. Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1821. Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3696. Barreja 2 entrevista 30/07/2020 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2487. Barreja 4 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Fulla

FONT 1831. Barreja 1 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1853. Barreja 1 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2284. Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3371. Barreja 1 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1824. Barreja 1 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2697. Barreja 1 entrevista 06/11/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 1 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1705. Barreja 1 entrevista 12/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2124. Barreja 1 entrevista 13/09/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2265. Barreja 1 entrevista 14/08/2011 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2233. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2148. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2294. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2110. Barreja 1 entrevista 17/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2129. Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2134. Barreja 1 entrevista 20/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2586. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4195. Barreja 1 entrevista 21/05/2022 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2158. Barreja 1 entrevista 21/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1771. Barreja 1 entrevista 22/07/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2523. Barreja 1 entrevista 22/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2627. Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1823. Barreja 1 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2686. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2687. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2541. Barreja 1 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2487. Barreja 1 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2246. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2678. Barreja 2 entrevista 17/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2694. Barreja 2 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2101. Barreja 2 entrevista 18/10/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2134. Barreja 2 entrevista 20/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1885. Barreja 2 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1679. Barreja 2 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 2 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2644. Barreja 2 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 2 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2487. Barreja 2 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2152. Barreja 3 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 3 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2620. Barreja 3 entrevista 06/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2502. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1823. Barreja 3 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 3 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 4 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2644. Barreja 4 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2254. Barreja 4 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 5 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 5 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 8 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Lluc tendre

FONT 3615. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3613. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2233. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

Juncus acutiflorus Ehrh. ex Hoffm. (juncàcies)

BCN 163308

NOMS POPULARS

Jum (2121)

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de teixits

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La mare en feve barrets o casquets. OBSERVACIONS. A la Font Beneïta (la Guàrdia d'Ares) hi ha jums.

Tija defoliada

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pot ser un canot per a beure aigua.

Juncus acutus L. (juncàcies)

BCN 168740

NOMS POPULARS

Jum bord (2692)

Juncus conglomeratus L. (juncàcies)

BCN 169073

NOMS POPULARS

Junc (2252, 3615)

ALTRES USOS

Tija

Cistelleria

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb els juncs es feien gàbies per a grills. Era com un cistell o cove petit i tancat per dalt en forma de pera.

Juncus inflexus L. (juncàcies)

BCN 163352

NOMS POPULARS

Jum (2121)

Jum bord (2692)

Junc (2121)

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de teixits

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La seva mare li feia un casquet o barret de juncs.

Tija defoliada

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pot ser un canot per a beure aigua.

Juncus sp. (juncàcies)

NOMS POPULARS

Junc (4314)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al moquillo dels gossos (tenen "aquella tos"). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Agafar la part blanca dels juncs, fer-ne una truita. Menjada pels gossos. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Juniperus communis L. (cupressàcies)

BCN 162841

NOMS POPULARS

Ginebre (1704, 2278, 1815, 1901, 2115, 2121, 2126, 2127, 2132, 2152, 2250, 2425, 2477, 2503, 2547, 2552, 2554, 2633, 2634, 2640, 2669, 3144, 3332, 3334, 3342, 3399, 4306, 4314, 4366, 4404, 4410)

Ginebre (fructificació) (1859)

Ginebre de muntanya (4139)

Ginebre negre (1815)

Ginebró (2102, 2127, 2286, 2477, 2634)

Ginebró (fructificació) (2556)

Ginebró del negre (2102)

Oli de ginebre (producte elaborat) (1901, 2132, 2633)

USOS MEDICINALS

Exsudat

Antihelmíntic

FONT 2633. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Molt poc. DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària. OBSERVACIONS. El ginebre ha de ser vell per a fer oli de ginebre. A Nargó n'havien fet molt, d'oli de ginebre.

Antisèptic extern

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una ferida del bistar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de ginebre. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pegats d'oli de ginebre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Es feia oli de ginebre.

Fructificació

Analgèsic

FONTS 1704, 2278. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor (1704). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Maceració de grans de ginebre en vi (1704). Grans de ginebre en vi (2278). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una novena de fregues (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap dels estadants de cal Biol (la Guàrdia d'Ares) (1704). Explicat per Montserrat Cayuela (2278).

Anticatarral

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. La llaor de ginebre bullir-la en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Untat o una bona fregada. Posar un pegat o un cataplasma.

No consta

FONT 2126. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Dels ginebrons del ginebre en feven oli de ginebre.

Per a malalties indeterminades

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El gra de ginebre (ginebró) és medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta**Antiberrugós**

FONT 1901. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Sembla que s'acompanyava d'una explicació o d'una oració.

No consta

FONTS 2127, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2127). Desconegut per l'informant / No consta (2547). PREPARACIÓ. Per fer pegats (2127). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija**Pediculicida**

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feien les barres dels galliners de ginebre per a evitar els polls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Tija amb fulles/branques

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarir els ossos trencats dels animals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi uns troncs de ginebre. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS**Fructificació****Condiment**

FONTS 2233, 2286, 3334, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es posava barrejat amb el pebre, com per a enganyar la gent (2286). En feien lo pebre (2233). Les fructificacions dels ginebres es diuen ginebrons i es mengen (3334). Per a aromatitzar els plats de caça (3342). OBSERVACIONS. Lo gra de ginebre assecat i molt (2233). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2233, 2286, 3334, 3342).

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2554. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posen als guisats (assecades). OBSERVACIONS. De les fructificacions dels ginebres en diu boles. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Als cervols [dit "siervos"], els agraden les boles de ginebre. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 1704, 1815, 2121, 2425, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Plega les boles blaves del ginebre per a fer ginebre per beure (1704). Lo gra del ginebre per a fer beures (2121). A Bellpui (les Valls d'Aguilar) posaven els ginebrons en aiguarent per a fer-ne beguda (1815). Per a fer-ne ginebre (4314). OBSERVACIONS. Ho sap d'un veí (cal Rei, la Guàrdia d'Ares) (1704). Hi ha gent que agafa els fruits per a fer-ne ginebra (2425). A la tardor hi ha gent que plega boles de ginebre (2121). El Jaumet de Fígols plegava els ginebrons dels ginebres. Els ginebres es troben a l'aubaga (4314). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 1815, 2121, 2425, 4314).

ALTRES USOS

Fructificació

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1859, 2555, 3144, 4366, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Un senyor de Fígols (Jaumet) plegava ginebrons per a vendre (3144). Per a vendre (1859). Un home de Planoles (el Ripollès) els comprava els ginebrons. Dues o tres saques es van vendre [dit "venre"] (2555). Plegaven els ginebrons (fructificacions) dels ginebres, ajudats amb un picador i uns garbells o porgadors (4366). OBSERVACIONS. Collíem boletes dels ginebres, amb guants, anant borinant (1859). En van recollir 4000 kg. Van enviar-los a les illes Balears per a fer ginebre (4366). A dalt la muntanya: Cabó, la Freita (Ribera d'Urgellet), la Guàrdia d'Ares i Taús (les Valls d'Aguilar), Bertró (prop l'Alzina, Fígols i Alinyà) (4410).

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 2556. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Hi posàvem una peça de roba al terra, hi batiem i hi ventàvem amb la màquina de ventar. OBSERVACIONS. Dos o tres saques de ginebrons es van vendre.

Tija defoliada

Elaboració de bastons

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a batre els ginebres. OBSERVACIONS. Encara guarda el bastó de ginebre del seu pare, que és fort i no pesa.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n feien els àrguens.

Elaboració de bastons

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un bastó de ginebre negre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2102, 2132, 2503, 2556, 2633, 2634, 3399, 4306, 4404. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Fa fruits negres (2102). OBSERVACIONS. Ha vist ginebres a Ras de Conques (2132). Per a agafar els grans de ginebre, els ventaen amb un ventador (2503). Plegaven ginebrons (fruits) dels ginebres, a l'aubaga (2634). Es fan a la solana (2556). El gendre del Peret haví anat a plegar boles de ginebre, dites ginebrons, amb un garbell penjat al cos i batent amb un bastó. Després amb un ventador separaven les boletes de les fulles i els tronquets. Podien replegar dos o tres sacs cada dia. Els pagaven a 400 pessetes el kg (2633). El Pere de cal Sobré (Ossera) feve oli de ginebre (4306). El ginebre és una fusta molt forta que aguanta l'aigua (4404). L'any 2022 una gent en plegave (els fruits) (3399).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fructificació

FONT 3332. Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 2277. Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies)

BCN 162376

NOMS POPULARS

Còdol (2452)

Ginebre (1897, 1905, 2099, 2235, 2252, 2425, 2434, 2439, 2483, 2484, 2624, 2627, 3132, 4142)

Ginebre (producte elaborat) (2637)

Ginebre blanc (1815, 3399, 3615, 3617)

Ginebre d'aquí (4139)

Ginebró (2488, 2633, 4337)

Oli de ginebre (producte elaborat) (1618, 1648, 1682, 1701, 1706, 2278, 1809, 1815, 1870, 1882, 1897, 1902, 1904, 1905, 1907, 2100, 2109, 2114, 2115, 2134, 2146, 2234, 2251, 2252, 2254, 2255, 2263, 2265, 2271, 2293, 2369, 2430, 2434, 2435, 2480, 2481, 2502, 2523, 2529, 2545, 2547, 2548, 2592, 2608, 2618, 2621, 2622, 2634, 2649, 2680, 3138, 3331, 3573, 3606, 3615, 3617, 3938, 4313)

Oli de ginebró (producte elaborat) (1701)

Savina (4145)

USOS MEDICINALS

Exsudat

Antihelmíntic

FONTS 2484, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cucs de la canalla [dit "canaia"] (3617). Pels cucs (2484). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret fluid (ús intern) (3617). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2484). PREPARACIÓ. Una gota d'oli de ginebre a la mà amb una mica de sucre; es fa una bola; els donaves i a darrere els feies beure una mica d'aigua (3617). Una creu,

una bosseta amb dues o tres gotes d'oli de ginebre a la boqueta del cor (apòfisi xifoide) (2484). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos o tres gotes d'oli de ginebre (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Tallaven els ginebres blancs, els estellaven a llesquetes, el cremaven en un lloc de rocs que fes pendent i recollien el suc amb un trasto (3617).

Antiinflamatori faringi

FONT 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret fluid (ús extern). PREPARACIÓ. S'agafava pa torrat, s'hi amanien unes creus amb oli de ginebre i embolicat amb un mocador de coll. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori hepàtic

FONT 2115. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'hepatitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret líquid (ús intern). PREPARACIÓ. De la soca del ginebre amb un bidó. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Unes gotes d'oli de ginebre amb una culleradeta de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 2255, 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als quixals (2255). Per al mal de queixal (2523). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi cotó fluix amb un poquet d'oli de ginebre (2523). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (2255).

Antiotàlgic

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orella de les ovelles. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de ginebre. Passar un fil per l'orella i posar-hi oli de ginebre. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antisèptic extern

FONTS 1648, 1682, 2114, 2430, 2434, 2523, 2637, 3334, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Com a desinfectant (per les auvelles) (3573). Per a les ferides de les persones. Per a les ferides dels animals (1648). Per a les ferides del bestiar, que hi van les mosques i surten cucs (1682). Per als talls fets al tallar la llana a les auvelles (2114). Per als talls fets quan es xollaven les auvelles i per als encetats dels pollastres (2430). Per a una llaga (2434). Quan xollaven les ovelles els feien una mica de mal; algunes ovelles tenien poca llana; i les hi posaven oli de ginebre perquè no hi anessin les mosques (2523). Per a les ferides de les ovelles (produïdes quan les xollaven) (2637). Per a les ferides, per a un animal. Evita que les mosques hi vagin (3334). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret fluid (ús extern) (3573). Desconegut per l'informant / No consta (1648, 2114). Extret líquid (ús extern) (1682). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2430, 2434, 2523, 2637, 3334). PREPARACIÓ. Posaven una olla, foc allà i baixava l'oli (3573). Oli de ginebre (2434, 2637, 3334). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (1682, 2114, 2430, 2434, 2523, 2637, 3334, 3573). Medicina humana i veterinària (1648). OBSERVACIONS. El posaven amb una ploma (2430). L'oli de ginebre, el compraven a cal Sord (La Seu d'Urgell) (2523).

Digestiu

FONT 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer pair als animals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONTS 1904, 2114, 2134, 2234, 2251, 2254, 2255, 2271, 2278, 2483, 2529, 2545, 2627, 3144, 3615, 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La meva mare tirava oli de ginebre a les gallines (3144). Per a quan es botiven los potes del bestiar (2271). Per a les bèsties (2255). Per a la cura del bestiar (2254). El marit de la Carme l'utilitza per al bestiar (2529). Per al bestiar: per les auvelles, les cabres, els corders (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

(2234, 2627, 3615, 4337). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2254, 2255, 2529, 3144). Extret fluid (ús extern) (2278). Extret líquid (ús extern) (2271). Emplastre (ús extern) (2251). Cataplasma (ús extern) (1904, 2114, 2134). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2483, 2545). PREPARACIÓ. Oli de ginebre: El pare buscava un marge; feia un forat i una canaleta per on es recollia l'oli; hi posava un bidó gros de metall cap per amunt, ple i atapeït de fusta estellada de ginebre blanc i l'encenia (3615). Oli de ginebre (2234, 2627, 3144). Per a fer pegats (2251). Es feven pegats d'oli de ginebre (1904). Pegats d'oli de ginebre (2114). En feven pegats (2134). La gent prenia boletes d'oli de ginebre (era molt espès) (2483). Oli de ginebró (4337). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2254, 2255, 2271, 2278, 2529, 2545, 3144, 4337). Medicina humana (1904, 2134, 2251, 2483). OBSERVACIONS. Pels animals. Sempre n'hi havia al corral (2278). Anaven a buscar l'oli de ginebre a Ossera (2254). Venia del cantó de la Vansa (2134). En venen a la drogueria ca la Paca de la Seu d'Urgell (2529). El Ton havia fet oli de ginebre. Tenen la pedra a on el feien (2627). L'oli de ginebró es troba dins les olieres dels pastors (4337).

Per a malalties indeterminades

FONTS 1897, 2114, 2115, 2545, 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per la ronya de les bèsties, de les auvelles (2114). Per al ramat (2115). Per a la mixomatosi dels conills (2545). Per a malalties del bestiar (2622). Els marxava el que tinguéssou (1897). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2114). Extret líquid (ús intern) (2115). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2545). Extret líquid (ús extern) (2622). Extret fluid (ús intern) (1897). PREPARACIÓ. De la soca del ginebre amb un bidó (2115). Oli de ginebre (2622). Salades amb oli de ginebre (1897). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per als ulls

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal als ulls del bestiar (broma als ulls). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ.

Medicina veterinària. OBSERVACIONS. A Gramós, un senyor que no era de Gramós, feve oli de ginebre o oli de ginebró.

Resolutiu

FONT 2146. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'animal que presentava un bulto. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es fregava amb oli de ginebre. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. L'endemà mateix ja estava curat.

Fructificació

Antihelmíntic

FONT 2235. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bonys dels que en sortiven los cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir los grans en oli. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antisèptic extern

FONT 2235. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir los grans amb oli. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Salutífer

FONTS 2099, 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a curar (2099, 2100). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2099). Desconegut per l'informant / No consta (2100). PREPARACIÓ. Feven bullir les boletes (fruits) del ginebre en oli per a fer oli de ginebre (2099). Feven bullir les boletes (fruits) en oli (2100).

Tronc

No consta

FONT 2488. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret líquid (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Quan han de

marxar els pastors porten oli de ginebró a les olieres. Les olieres es fan amb les banyes de bous o isards.

USOS ALIMENTARIS

Fructificació

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aigüdent

FONT 2252. OBSERVACIONS. Posen els ginebrons a la ratassia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4142. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se la mengen les cabres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Exsudat

Altres informacions

FONTS 1618, 2439, 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El compraven a les trementinaires (1618). Per a fer oli de ginebre (2439). Havien fet oli de ginebre (4139). OBSERVACIONS. Picat a la roca, una olla. Llescaven el ginebre (la meitat d'un dit de gruixut) i posaven les estelles bo i dretes i ben apretades. Foc a sobre. Sobre la canaleta hi posaven fang perquè no es cremés l'oli. Hi ha un lloc a sota Voloriu dit "lo Pla", on havien fet oli de ginebre (2439). El Covilar de les Anoves (Oliana) feve oli de ginebre amb una canalera (4139).

Part aèria

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 4145. OBSERVACIONS. Quan venia el bisbe a confirmar, es feven arcs amb moltes plantes i flors.

Tija

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fegen els clots de trumfes. Es fegen les barraques.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 1815, 1870, 1904, 1905, 1907, 2114, 2115, 2263, 2265, 2293, 2369, 2430, 2434, 2435, 2480, 2484, 2502, 2624, 2680, 3331, 3399, 3606, 3617, 3938, 4313. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. El seu marit n'havia fet amb els de la Nou (Romanins). Hi havia una roca amb una cadolla, posaven una olla i hi havia una canaleta o un regatell (2369). OBSERVACIONS. El feien en un forn (2293). Els hi compràvem a unes dones de la Vansa que passaven (1870). N'anaven a plegar (1904). A Altès hi ha unes roques rodones que hi posaven la soquete, la rel de ginebre, sortiva suc i s'arreglaven (1905). N'havien fet els de cal Claudi d'Ossera (1907). L'oli de ginebre el compràvem a Berga (cal Quim Serra) i de Sant Celoni. L'oli de ginebre de Sant Celoni era el millor (2114). D'oli de ginebre en venien a buscar a casa (2115). D'oli de ginebre n'havia fet a les Anoves fa una trentena d'anys (2430). A l'extrem sud-oest de Sant Mer hi ha un ginebre d'uns 14 m d'alt i 25,5 cm de diàmetre (2434). A Voloriu hi ha un picat, una olla a la roca amb una canaleta (2435). El pare de l'Adela feve oli de ginebre (2484). El seu pare havia fet oli de ginebre en un forn d'oli de ginebre al costat del forn de pega del Semís (Salo, Sant Mateu de Bages) (2624). Del ginebre blanc se'n feia oli de ginebre (1815). A Bellpui havien fet oli de ginebre (1815). El Ramon coneix el procediment per elaborar l'oli de ginebre (3606). El feven les trementinaires. N'havia gastat (3938). Les trementinaires el portaven amb unes botelletes (2480). Les trementinaires passaven per Taús a vendre oli de ginebre (2680). En portaven les trementinaires (2263, 2265). El feven a Ossera. El compraven (3331). El compraven a les pegaires (2502). Mentre anaven els forns de pega, feven oli de ginebre (4313). Les trementinaires també portaven oli de ginebre (1701). El nom de "GINEBRE BLANC" el sap del seu pare. N'hi ha a Sant Ponç (Fígols i Alinyà) (3399).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Exsudat

FONT 2622. Barreja 1 entrevista 01/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2242. Barreja 1 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2484. Barreja 3 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2114. Barreja 4 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2545. Barreja 4 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2484. Barreja 6 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Juniperus phoenicea L. (cupressàcies)

BCN 162701

NOMS POPULARS

Savina (1677, 1809, 1897, 1903, 1905, 2100, 2102, 2110, 2121, 2131, 2142, 2252, 2253, 2369, 2425, 2439, 2452, 2548, 2697, 3144, 3333, 3334, 3613, 3615, 3617, 4139, 4140, 4314)

Saviner (2552)

Savinó (fructificació) (2697)

Sivina (1824, 2439)

USOS MEDICINALS

Fructificació

Antiberrugós

FONT 3613. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús extern). PREPARACIÓ. Les boles de savina posades en una capsula de mistos i deixada estar en un lloc, al cap d'uns dies ja van marxar les berrugues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Abortiu

FONTS 2452, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per avortar (2452, 2548). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern) (2452). Desconegut per l'informant / No consta (2548). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pediculicida

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als polls de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. També ho sap la seva filla.

Part aèria fructificada

Pediculicida

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als polls dels conills i de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Penja les rames de savina amb un cordill dins el galliner. La savina ha de ser granada. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. N'hi ha al roc d'Esplugamanyau i al roc de la Justícia. L'ús de la savina, l'hi va explicar un informant de Coll de Nargó.

Tija amb fulles/branques

Coadjuvant del part

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal part del bestiar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Pediculicida

FONTS 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als polls de les gallines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS

No consta

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si els conills mengen savina, llavors la carn de conill agafa aquella olor que molesta (3613). OBSERVACIONS. Si els conills mengen savina, a llavors la carn de conill agafa aquella olor que molesta (3615). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3613, 3615).

ALTRES USOS

Part aèria

Altres informacions

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El 1959, la gent d'Oliana va fer un arc de triomf amb savines perquè hi passava el "generalísimo" (castellà) Francisco Franco, que anava a inaugurar el pantano d'Oliana.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1824, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per Pasqua, en feien un ram que portaven a l'església perquè el beneís el capellà. En funció del nombre de boles que hi havia, et deien la mida de la truita: d'un, dos o tres ous (1824). OBSERVACIONS. Quan venia el bisbe a confirmar, es feven arcs amb moltes plantes i flors (3144).

Planta sencera

Altres informacions

FONT 3144. OBSERVACIONS. La savina de Turp. Era el rellotge que tenien des de Perles: sabien l'hora que era entre les deu del matí i la una de la tarda; tant a l'estiu com a l'hivern. De la seva mare.

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feven mànecs d'eines.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 3333, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per Pasqua, guarnien lo carro. Per la festa major, feven arcs i pilars a cada carrer (3333). Savina beneïda el dia del Ram. Penjar-la a la porta i així no pedregava (3617).

Elaboració de bastons

FONTS 2439, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De la savina en feien ganxos per abastar la fruita (3144). Es feien bastonots per a matar conills, que es trobaven a les botges i al fenàs, amb una garrotada (2439).

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la savina es fegen els clots de trumfes. Amb la savina es fegen les barraques.

Tija amb fulles/branques

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1677, 2252, 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El dia de la Palma, ho beneeixen, a Sant Joan Fumat i el posen a portes i finestres (2649). Feven l'arc per a engalanar el poble, quan feia visita pastoral el bisbe d'Urgell i quan hi va passar la Mare de Déu de Fàtima (2252). Per a beneir la palma (1677).

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2110. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les anes dels somals (per aquestes anes s'hi passava una corda i quedava lligat al bast de l'animal) i altres útils de fusta.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1809, 1824, 2100, 2110, 2253, 2439, 2697, 3334, 4314. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La fusta de la savina no es podreix (2100).

L'escurçó cria a sobre una savina (2110). OBSERVACIONS. Als Prats de Nargó hi ha savina (2253). Cap a Sorri hi ha sivina (1824). Lo saviner és un conjunt de sivines (2439). Els savinons que són les fructificacions [dit "els fruits"] de les savines no en menjaven pas (2697). Té una branqueta de savina beneïda a la porta d'entrada de la casa (ja que són de tradició catòlica) (1809). Els fruits de la savina es diuen savinons (3334). La savina no punxe (4314).

Knautia arvensis (L.) Coult. (caprifoliàcies)

BCN 163302

NOMS POPULARS

Copiosa (2121)

Escabiosa (2117, 2121, 3342)

Escabiosa rosa (2452)

Escapiosa (2117)

Escopiosa (1677, 2117, 2121, 2158, 2260, 2261, 2477, 2479, 2480, 2501, 2549, 2555, 2655, 2669, 2671, 2680, 3132, 3139, 3427, 3573)

Escorpiosa (2124)

Escropiosa (2124)

Herba del xarrampió (1903)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antiinflamatori faringi

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONT 2501. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un tall o per a una pelada. Per a desinfectar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Rentar-s'ho amb aigua d'escupiosa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar la sang. Desinfecta la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la varicel·la

FONTS 2260, 2261, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan et surtve alguna cosa a les cames, com plena de granets (varicel·la) (2261). Per a la granellada a les cames de la varicel·la (2260). Serveix per a la varicel·la (3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2261). Desconegut per l'informant / No consta (2260). Tisana (ús intern) (3342). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al xarampió

FONTS 1677, 2117, 2124, 2158, 2260, 2271, 2479, 2480, 2549, 2655, 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al xarampió (2124, 2271, 2479, 2480, 2549, 2655, 2671). Per al xarampió (2158, 2260). Per al sarrampió o xarampió (1677). Per al sarrampió o xarampió. Per als xarampions. Per calmar la granellada, inclús també es prenien per a evitar el sarrampió (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.

Tisana (ús intern) (1677, 2117, 2124, 2158, 2271, 2479, 2480, 2549, 2655, 2671). Desconegut per l'informant / No consta (2260). PREPARACIÓ. Fer aigua d'escupiosa (2271). Aigua d'escupiosa (2479). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La verdadera escupiosa té la flor blava (2655).

Per als ulls

FONTS 2121, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls (2121, 3139). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (3139). Decocció (ús extern) (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La flor pot ser blanca o blava (2121).

Restauratiu visual

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antidiarreic

FONT 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Te n'has de beure al menys 1/2 litre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al xarampió

FONT 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè sortís el xarampió a la canalla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Per al xarampió

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al xarampió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2480. DESCRIPCIÓ FETA PER L'INFORMANT. L'escopiosa té la flor rosa.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Knautia dipsacifolia Kreutzer subsp. ***catalaunica*** (Senn. ex Szabó) O.Bolòs, J.Vigo, Masalles et Ninot (caprifoliàcies)

BCN 169976

NOMS POPULARS

Escopiosa (1809, 2121)

Herba del xarapió (1699)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Per al xarapió

FONTS 1699, 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al xarapió (1699). Per al sarrapió (2634). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Per al xarapió

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sarrapió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Knautia nevadensis (M.Winkl. ex Szabó) Szabó (caprifoliàcies)

BCN 163266

NOMS POPULARS

Escopiosa (2121)

Lactuca perennis L. (compostes)

BCN 163478

NOMS POPULARS

Enciam de perdiu (2541)

Enciam de roc (2146, 2148, 2283, 2284, 3366, 4151)

Enciam de roca (1900)

Ull de perdiu (2541)

Xicòria vertadera (1828)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2146, 2541. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (2146). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2146, 2541).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2146, 3366, 4151. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. D'enciam de roc n'hi havia a l'Ausàs (les Valls d'Aguilar) (4151). OBSERVACIONS. N'hi havia molt a l'Ausàs. La seva germana Emília també ho sap (3366). N'hi ha a l'Ausàs (les Valls d'Aguilar) (2146).

***Lactuca saligna* L. (compostes)**

BCN 163501

NOMS POPULARS

Enciam de marge (3615)

Xicoia (3615)

Xicoia de marge (3615)

***Lactuca sativa* L. (compostes)**

BCN-E-660

NOMS POPULARS

Aurella de ruc (raça) (2145)

Enciam (1815, 1881, 1884, 1896, 2121, 2146, 2434, 2596, 2692, 3332, 3427, 3615, 4314, 4390)

Enciam maravilla (castellà) (raça) (3144, 4145, 4411)

Orella de ruc (raça) (3613)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 3427, 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a donar de menjar a les gallines (3427). Per a donar de menjar el bestiar (3613). OBSERVACIONS. A l'hort té l'enciam "maravilla" (castellà) (2121). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3427, 3613). Alimentació humana (2121).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2596, 4314, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els porcs fers es mengen els enciams (2596). Per a les gallines (4390). OBSERVACIONS. A l'hort d'Ares (4314). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2596, 4390). Alimentació humana (4314).

ALTRES USOS

Plàntula

Agrosilvopastoral

FONTS 3144, 4145. OBSERVACIONS. Compra planter per a fer-la a l'hort (4145). En compren per a fer-la a l'hort (3144).

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Fulla

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. L'enciam ataca la vista. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2121. OBSERVACIONS. Es començaven a plantar per Sant Ot (7 de juliol) (2121). L'enciam de Rubió (Pallars Sobirà) és el més bo (1815).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2245. Barreja 1 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Lactuca serriola* L. (compostes)**

BCN 162377

NOMS POPULARS

Cua de porc (1815)
 Enciam bord (3615)
 Enciam de porc (1815, 2598, 2692, 3615)

USOS ALIMENTARIS

Fulla
 Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)
 FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menja. DESTINACIÓ. Alimentació humana.
 Part aèria
 Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)
 FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Lactuca viminea* (L.) J. et C.Presl (compostes)**

BCN 163486

NOMS POPULARS

Enciam de roc (1901)
 Enciam de roca (1901)
 Ull de perdiu (1903, 2284)

USOS ALIMENTARIS

Fulla
 Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)
 FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menja a la primavera. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1901. OBSERVACIONS. L'enciam de roc o de roca el coneix la mare de la Lourdes.

***Lamium album* L. (labiades)**

BCN 169259

NOMS POPULARS

Odriga blanca (2555, 2598)
 Ordiga blanca (2114, 2117, 2233, 2598)
 Ortiga blanca (4148)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida
 Antialopècic
 FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar el cabell. Per a la caiguda del cabell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria
 Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua
 FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer-ne verdures. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2117, 2555. OBSERVACIONS. L'onclo Joan l'ha portat de França. La tenien a l'hort (2555). N'hi ha al molí d'Arsèguet i a Toloriu (2117).

***Larix* sp. (pinàcies)**

NOMS POPULARS

Alerç (4152)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4152. OBSERVACIONS. L'alerç és una mena de pi.

***Laserpitium latifolium* L. (umbel·líferes)**

BCN 163380

NOMS POPULARS

Angelicus (2593)

USOS MEDICINALS

Flor

Hipnòtic

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla, per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Lathyrus cicera* L. (papilionàcies)**

BCN 125489

NOMS POPULARS

Guixó (1815)

Pedrerol (2245)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es cultivaven i s'arrencaven amb la mà, i els portàvem a sobre els àrguens amb el ruc. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria fructificada

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Llavor

FONT 1815. Barreja 4 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Lathyrus latifolius* L. (papilionàcies)**

BCN 163667

NOMS POPULARS

Guíxol bord (1815)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És minjar per al bistià, per a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Lathyrus sativus L. (papilionàcies)

BCN 50775

NOMS POPULARS

Guixa (1815, 2102, 2121, 2235, 2482, 4185)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les guixes, les donaven als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Trituració del gra

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. També se'n tirava al blat, per a fer pa. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2102, 2235. OBSERVACIONS. La gent de Fígols anava a la Seu d'Urgell amb tartrana a vendre tota mena de verdures (2102). En produïen a Adraén i les baixaven a la Seu d'Urgell (2235).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Llavor

FONT 2121. Barreja 3 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Lathyrus sylvestris L. (papilionàcies)

BCN 163386

NOMS POPULARS

Pèsol bord (1809)

Laurus nobilis L. (lauràcies)

BCN 162742

NOMS POPULARS

Herba de llorer (2637)

Llaurer (2286)

Llorer (1648, 1679, 1680, 1697, 1699, 1701, 1705, 1774, 1805, 1814, 1831, 1853, 1856, 1882, 1884, 1907, 2095, 2098, 2099, 2100, 2102, 2109, 2110, 2118, 2121, 2122, 2127, 2130, 2131, 2132, 2133, 2135, 2137, 2152, 2233, 2239, 2240, 2242, 2243, 2246, 2254, 2255, 2259, 2283, 2284, 2294, 2430, 2434, 2435, 2451, 2484, 2487, 2503, 2523, 2529, 2547, 2593, 2595, 2620, 2634, 2637, 2645, 2680, 2682, 2688, 2697, 3139, 3144, 3330, 3331, 3333, 3371, 3617, 3945, 3976, 4141, 4147, 4149, 4193, 4195, 4197, 4261, 4337, 4366, 4390, 4403, 4411)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 2259. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de llorer. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de genoll [dit "ginoll"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de llorer. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar-hi nou fulles de llorer. Fer una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El Benet prenent aiga de llorer s'aprima.

Antiinflamatori faringi

FONT 1699. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una barreja de llet amb llorer. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Beguda.

Digestiu

FONTS 2682, 3330, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la digestió (2682). És un gran digestiu d'estómac (3330). És un gran digestiu d'estómac. Per a un que pateix de l'estómac (3330). Per a evitar digestions pesades (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2682). Decocció (ús intern) (3330). Infusió (ús intern) (3330). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4197). PREPARACIÓ. Posat als cuinats (3330). Agafar-ne dues fulles (3330). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No fa mai mal (3330).

Hipnòtic

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Normalitzador de la menstruació

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les dones amb regles abundants. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONTS 1648, 1679, 1680, 1697, 1699, 1701, 1774, 1805, 1814, 1831, 1853, 1856, 1884, 1907, 2095, 2098, 2109, 2118, 2122, 2127, 2130, 2131, 2132, 2133, 2135, 2152, 2233, 2239, 2240, 2242, 2243, 2246, 2250, 2254, 2255, 2286, 2294, 2430, 2434, 2435, 2484, 2503, 2523, 2529, 2593, 2620, 2634, 2637, 2680, 2682, 2697, 3144, 3331, 3333, 3371, 4147, 4193, 4195, 4197, 4261, 4366, 4390, 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les faves (2239, 2240). Per als guisats (1648, 1679, 1814, 2098, 2130, 2131, 2132, 2135, 2233, 2294, 2484, 2503, 2637, 2680, 2682, 4193, 4261). Per a patates a la cassola, pollastre, conill.. (2286). Amb cargols o vedella estofada (2255). Per a l'estofat de conill o senglar [dit "jabalí" (castellà)] (2254). Per a la cuina (1699, 1805, 1907, 2242). Per a la carn de caça (1774). A l'arròs (1831, 1853). Als guisats (1831, 1853, 4197). Per als cuinats (1856). Per als guisats (3144, 4195, 4390). Per a posar al guisat (2109). Com a condiment, per exemple a les llenties (2122). Per a cuinar, als guisats (2127). Per cuinar (2133, 2243, 2523). Per a posar a l'arròs (2152). Al guisat (2152). A les faves (2152). Per a la cuina (2246). Per als guisats a la cassola (2434). Per al confitat d'olives (2434). Per a confitar bolets (2434). Per a la cassola. Per a les sardines en escabetx (2529). A la cuina (2435). Per a tirar als guisats (2620). Als guisats (pollastre al forn o a la cassola) (2634). Per els guisats (2250). Per guisar (2697). Herba per cuinar (2593). Una fulla de llorer a l'arròs (3333). Per confitar aulives (3333). Herba de la cuina (3371). Per als guisats de carn (1701). Per a condimentar el pollastre (4390). Per a cuinar, com a condiment (4411). Per a cuinar, com a condiment (4366). OBSERVACIONS. Una fulleta (2255). Posar una fulleta (2254). L'utilitzava la seva dona (2152). Macarrons amb llorer (3371).

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1648, 1679, 1680, 1697, 1774, 1814, 1884, 2098). Entrant - Entrant (1831). Plat principal - Plat principal (2109). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1648, 1679, 1680, 1697, 1699, 1701, 1774, 1805, 1814, 1831, 1853, 1856, 1884, 1907, 2095, 2098, 2109, 2118, 2122, 2127, 2130, 2131, 2132, 2133, 2135, 2152, 2233, 2239, 2240, 2242, 2243, 2246, 2250, 2254, 2255, 2286, 2294, 2430, 2434, 2435, 2484, 2503, 2523, 2529, 2593, 2620, 2634, 2637, 2680, 2682, 2697, 3144, 3331, 3333, 3371, 4147, 4193, 4195, 4197, 4261, 4366, 4390, 4411).

Fulla vella

Condiment

FONT 2283. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posen llorer a les patates a la cassola. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A la cuina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2109, 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A la missa, a Pujal, per Sant Pere Màrtir et donen un ramet de llorer, cap a la finestra (2109). Perquè la gent no es posi malalta o perquè no entrin pestes del bestiar (2529). OBSERVACIONS. Unes fulles de llorer beneïda sobre les portes (2529).

Recol·lecció per a la venda

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Venen fulles seques de llorer embolicades amb cel·lofana.

Part aèria

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El diumenge de Rams, per a beneir la palma. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort.

Recol·lecció per a la venda

FONT 4149. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En ven per Setmana Santa.

Tija amb fulles/branques

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2110, 2122, 2137, 2294, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Beneït el diumenge de rams es posava a la porta de la casa perquè portava sort (2294). Per a la benedicció dels termes, es beneeix l'herba que es posa a les finestres de Pujal de Cabó (2110). Per a beneir la palma (2122). Rames de llorer a les portes o a les finestres, beneïdes pel capellà, el diumenge de Rams (2137). Llorer beneït el dia del Ram. Penjar-lo a la porta i així no pedregava (3617).

Repel·lent

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antiarna [dit "antipolilla" (castellà)]. OBSERVACIONS. Posada als armaris.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Fulla

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. El llorer és una mica tòxic.

Fulla jove

FONT 2283. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La fulla de llorer verda és tòxica. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1853, 2099, 2102, 3330, 3333, 4141, 4197. OBSERVACIONS. Les fulles de llorer s'han d'assecar a l'ombra (1853). A Fígols n'hi ha (2102). Hi ha llorer de fulla grossa i de fulla petita. El llorer de fulla petita és més gustós (3330). Hi ha un llorer a la font de l'apotecari (Organyà) (3333). Hi ha un fong que ataca el llorer. Li queda la fulla negra (4141). A cal Pomer, tenen dos llores (4197). Llorer a l'hort (2099).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2286. Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3613. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4390. Barreja 1 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2274. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2115. Barreja 1 entrevista 17/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 1 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1825. Barreja 1 entrevista 29/06/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3333. Barreja 2 entrevista 02/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1853. Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2248. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2233. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2274. Barreja 2 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2593. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2434. Barreja 2 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2598. Barreja 3 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2434. Barreja 3 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)

***Lavandula angustifolia* Mill. (labiades)**

BCN 168855

NOMS POPULARS

Barballó (2099, 2250)

Botja de Sant Joan (2655)

Espígol (1682, 1696, 1697, 1700, 1824, 1825, 1864, 1884, 2099, 2101, 2102, 2110, 2113, 2114, 2115, 2117, 2126, 2127, 2132, 2134, 2153, 2237, 2243, 2251, 2263, 2434, 2435, 2439, 2479, 2480, 2481, 2484, 2487, 2542, 2548, 2622, 2625, 2678, 2680, 2685, 2686, 3144, 3332, 3334, 3336, 3342, 3370, 3371, 3399, 3615, 3617, 3973, 4147, 4179, 4193, 4309, 4314, 4410, 4422, 4433)

Espígol petit (2484)

Espígol vertader (4309)

Espigolet (2637)

Espigus (2099)

Lavanda (1881, 2121, 2134, 2523, 2625, 4148, 4179)

Pígol (2110)

USOS MEDICINALS

Flor

Analgèsic

FONT 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Es posae en alcohol. Per a fer fregues. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a l'espígol, s'ha d'anar a Estamariu.

Anticatarral

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pit, si estàs constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern).

PREPARACIÓ. Posar mitja ampolla d'espígol en dos litres d'esperit de vi.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern).
PREPARACIÓ. Posar mitja ampolla d'espígol en dos litres d'esperit de vi.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern).
PREPARACIÓ. Posar mitja ampolla d'espígol en dos litres d'esperit de vi.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inflorescència

No consta

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiartròsic

FONT 1697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor als genolls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern).
PREPARACIÓ. Amb esperit de vi. DESTINACIÓ. Medicina humana.
OBSERVACIONS. Fer-ne fregues.

Part aèria florida

Analgèsic

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern).
PREPARACIÓ. Posat en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern).

PREPARACIÓ. Fer bafes amb unes brases i una cassola, i tapar-se amb una tovallola. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern).
PREPARACIÓ. Fer bafes amb unes brases i una cassola, i tapar-se amb una tovallola. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern).
PREPARACIÓ. Alcohol d'espígol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern).
PREPARACIÓ. Fer bafes amb unes brases i una cassola, i tapar-se amb una tovallola. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 1864. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls fets amb la dalla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern).
PREPARACIÓ. Posar espígol en una botella amb vi i deixar-la a sol i serena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mals articulars. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern).
PREPARACIÓ. Amb esperit de vi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pulmó, per a quan t'aufegues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 4179. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Relaxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Essència (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Condiment

FONT 4179. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan llangonissa d'espígol.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Condiment

FONT 4179. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els granets que fa la flor es poden menjar: s'ha de fonyar amb les dents contra la llengua. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria florida

Condiment

FONT 4179. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Oli amb espígol a dins. Cervesa rossa i negra amb espígol. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONTS 2487, 2523, 2625, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a perfumar els armaris (3144). Posat a dins de l'armari per a perfumar la roba (2487). Per a posar a l'armari per la roba (2523). Agafa la flor d'espígol o de lavanda i la posa en una bosseta penjada a l'armari per fer olor (2625). OBSERVACIONS. Asseca espígol que posa a dins bosses de roba (3144).

Cosmètic

FONTS 2484, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer perfums (2484).

Fulla

Fumable

FONT 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fumàvom fulla d'espígol. L'embolicaven amb paper de llibreta per a fer el cigarret.

Inflorescència

Cosmètic

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Colònia (perfum). Sabó: en un calder s'hi posa greix de tota mena (de corder, de porc [dit "tocino" (castellà)], etc.), sosa, rames de lavanda i aiga. S'ha de remenar contínuament fins que el pal et queda dret al mig. A sota queda lo sabó brut i a sobre, el sabó net. I es talla amb un fil.

Part aèria

Ambientador

FONTS 2102, 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer olor (2102, 2113). OBSERVACIONS. Al solar del Vilar de Cabó (2113).

Cosmètic

FONTS 3336, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En fan perfum (3617). Perquè el sabó faci olor (3336).

Part aèria florida

Ajuda a la llar

FONT 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sabó. OBSERVACIONS. El sabó es fege amb sosa, legia, olis de la matança del porc i espígol.

Altres informacions

FONTS 2099, 2263. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien rams (2263). Per decoració (2099). OBSERVACIONS. No és cap cosa dolenta (2099).

Ambientador

FONTS 2153, 2369, 4179. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a olorar (2153). Per a perfumar una estança: posar oli de lavanda a sobre un estri calent, s'evapora l'oli i perfuma l'estança (4179). Per a posar als armaris per fer auló (2369). OBSERVACIONS. L'aigua procedent de la destil·lació s'utilitza de base per a la cosmètica. Del 50% de l'aigua destil·lat s'obté un hidrolat en el que s'hi afegeixen extractes i perfum (4179).

Cosmètic

FONTS 2121, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer colònia (2121, 2678).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es crema la botja de Sant Joan amb la botja de Sant Pere. Per les tempestes.

Fumable

FONT 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fumava espígol.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2237. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El meu pare deia: "terra d'espíguls, esmorzes però no dinus".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2110, 3332, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La venen als herbolaris (2110). En fan colònia (4410). OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven (3332).

Tija

Ajuda en la matança del porc

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb palla d'espígol, soflimar el pèl de porc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1682, 1824, 1864, 1884, 2101, 2110, 2115, 2237, 2263, 2439, 2477, 2484, 2542, 2678, 3334, 3336, 4179, 4309, 4410. OBSERVACIONS. Fa la mata baixa (2439). N'hi ha a la Coma (2263). L'espígol, pels voltants de la Seu s'ha perdut molt (1682). N'hi ha a la part nord el Cadí (1824). N'hi ha a la Serra de Figols (2101). Es fa al solar (2110). N'hi ha a La Freita (2115). Abantes n'anaven a ramassar per a ells (en feien aigues), per aconsum familiar, no per a vendre (2237). El coneix, però no li sap el nom (2477). Es fa a la solana (2484). A Trejuvell n'hi ha (2542). Amb els pins tan grans, l'espígol es perd (2678). Es fa a la part solana (3334). A Castellbò hi ha espígol (1864). Els olis essencials de *Lavandula* de cal Margarit (Montan de Tost) al trobar-se a 1200 m. són els millors del món (3336). Es tracta de "lavandín" (castellà), híbrid no filiat (4179). La idea futura és produir "lavandín" (castellà) blue (4179). De l'espígol, n'extreu el linalol (oli dessencial) i un hidrolat (4179). Coneixen l'espígol de les Sorts (Figols i Alinyà) (1884). Es troba més amunt d'Estamariu (4309). Es fa a l'aubaga (4410).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 4179. Barreja 1 entrevista 03/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1859. Barreja 1 entrevista 05/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2271. Barreja 1 entrevista 05/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2241. Barreja 1 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 1 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2127. Barreja 1 entrevista 20/09/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2637. Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3132. Barreja 1 entrevista 30/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4179. Barreja 2 entrevista 03/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 5 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 8 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Lavandula latifolia Medic. (labiades)

BCN 168861

NOMS POPULARS

Barballó (1823, 2099, 2100, 2114, 2116, 2233, 2434, 2439, 2479, 3144, 3321, 3334, 3399, 3615, 4193, 4197, 4198, 4422)

Barmalló (2637)

Botja (2425)

Espígol (1823, 1824, 1882, 1907, 2099, 2102, 2122, 2144, 2149, 2150, 2245, 2369, 2425, 2430, 2625)

Espígol gros (2484)

Espigos (2099)

Lavanda (1896, 2121, 2125, 2477, 2548, 2625, 3144, 4309)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticefalàlgic

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antidispneic

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pumó. Per a quan t'aufegues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafa la flor d'espígol o de lavanda i la posa en una bosseta penjada a l'armari per a fer olor.

Repel·lent

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les arnes [dit "antipolilla" (castellà)].

Inflorescència

Ambientador

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Té una bosseta de roba amb barballó dins a l'armari.

Part aèria

Cosmètic

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer colònia. OBSERVACIONS. Amb esperit de vi.

Fumable

FONT 3321. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fumar.

Part aèria florida

Altres informacions

FONT 2099. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a decoració. OBSERVACIONS. No és cap cosa dolenta.

Ambientador

FONTS 2102, 2369. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a posar als armaris per fer aulor. (2369). OBSERVACIONS. Per a fer olor (2102).

Cosmètic

FONTS 1896, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer colònia (1896). Es feia colònia (4422).

Fumable

FONT 2434. OBSERVACIONS. Sap del seu marit que es fumava.

Planta sencera

Jardineria

FONT 2479. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2144, 2149, 2150, 2439, 2484, 3334. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Fa la mata alta (2439). OBSERVACIONS. N'hi ha cap a Pallerols (2144, 2149, 2150). Es fa a la part obaga (3334). Es fa a l'obaga (2484).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2637. Barreja 9 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Lavandula sp. (labiades)

NOMS POPULARS

Barballó (4307)

Espígol (1701, 1815, 1821, 1830, 1853, 1903, 2095, 2097, 2098, 2109, 2133, 2135, 2152, 2235, 2242, 2294, 2503, 2541, 2582, 2593, 2598, 2651, 2688, 2697, 3251)

Espigoler (1897)

Lavanda (1815, 1898, 2095, 2139, 4159)

USOS MEDICINALS

Flor

Antinauseabund

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan es mareja (anant amb el cotxe). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. La floreta amb esperit de vi. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Se'n posa els polsos, a la munyeca i a la nuca.

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la formigor [dit "fornigor"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. Amb esperit de vi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Analgèsic

FONTS 2242, 2503, 2688, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan tens dolor (2242). Per al dolor (2503). Pel dolor d'ossos (2688, 2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Essència (ús extern) (2242). Lloció (ús extern) (2503). Lloció (ús extern) (2688, 2697). PREPARACIÓ. En feien essències. Fer fregues (2242). En esperit de vi. Fer-ne fregues (2503). L'espígol amb esprít. Fer fregues (2688). L'espígol amb esperit. Per a fer fregues (2697). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONT 2135. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als refredats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne vapors. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop sense ferida. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar espígol i posar-lo en una botella amb alcohol i càmfora [dit "alcamfort"] (pastilles quadrades). Fer fregues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONTS 1701, 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa dormir (1701, 2688). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho va llegir en un almanac de paret (1701).

Laxant

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La meva [dit "meu"] mare feve unes botelles d'aigua per a anar de ventre.

Tranquil·litzant

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La gent la pren per als nervis. Relaxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho va llegir en un almanac de pared.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Condiment

FONTS 2540, 2582. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La posen a la carn (2540). La posen als guisats (2582). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2540, 2582).

ALTRES USOS

Flor

Elaboració d'obres artístiques

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Maria Teresa, la dona de l'Enric, embolcalla espelmes amb flors seques de *Lavandula* sp.

Part aèria florida

Ambientador

FONT 2593. OBSERVACIONS. Posat en una bosseta i penjat a l'armari, per a perfumar.

Cosmètic

FONTS 1815, 1821, 1830, 1898, 4307. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer perfum (1830). Per a fer aulor (1898). És aromàtica (1821). Per a fer colònies (1815). La mare en feia colònia (4307). OBSERVACIONS. Dins una minicoixinera, dins els armaris (1821).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Jesús diu: "la terra que té espígol, si esmorzes, no dines".

Recol·lecció per a la venda

FONT 2242. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En plegàvem i en veníem.

Repel·lent

FONTS 1821, 2504, 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les arnes (1821). Per a evitar tenir arnes (repel·lent d'arnes) i així no es polla la roba (2504). Per a les arnes [dit "polillas" (castellà)] de l'armari (2688). OBSERVACIONS. Dins una minicoixinera, dins els armaris (1821).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 2097, 2098, 2133. OBSERVACIONS. Pels voltants de la Seu d'Urgell, la gent l'arrenca i es va perdent (1701). Hi ha espígol fins a Fenollet; a Montanissell no n'hi ha (2097). A Montanissell n'hi ha bastant (2098). Més amunt d'Aravell (2133).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 1853. Barreja 3 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1885. Barreja 3 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1831. Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2480. Barreja 4 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Lavandula stoechas L. (labiades)

BCN 168761

NOMS POPULARS

Espígol (2125, 2126)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2125. OBSERVACIONS. N'hi ha per amunt de Sant Andreu (Llirt, les Valls de Valira). L'alzina i el pi han fet perdre l'espígol.

Lens culinaris Medic. (papilionàcies)

BCN 59321

NOMS POPULARS

Antilla (2131, 2251)

Llèntia (1704, 2235, 3144, 4185)

Llèntilla (1881, 2102, 2121, 3139, 3330)

USOS ALIMENTARIS

Llavor

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2121. OBSERVACIONS. Es batia a l'era. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Llavor

Jocs i juguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan jugaven a cartes, a la brisca, a la manilla, apostaven amb llentilles.

Part aèria jove

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els mais: posaven llentilles en testos ben regat i en un lloc [dit "pesto"] fosc i surten unes plantes boniques. Per setmana santa les posaven a l'església dels Castells.

Plàntula

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1704, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven les floreres: s'agafava llaor de llentilles amb aigua calenta i a les fosques, uns deu dies abans i es posaven a l'altar de l'església de Sant Martí (Taús) (2121). Les floreres de la Guàrdia d'Ares:

S'agafava blat, llenties, ordi i altres cereals i llegums i els posaven en aigua en un lloc fosc (surten plantes blanques). El Dijous Sant, les pubilles de la Guàrdia d'Ares, agafaven aquestes i joncs, flors artificials, miralls i gorniments de Nadal i es guarneix l'església (1704). OBSERVACIONS. Aquesta informació és facilitada per Montserrat Cayuela Bragulat (1704).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2235. OBSERVACIONS. En produïen a Adraén i el baixaven a la Seu d'Urgell.

Leontopodium alpinum Cass. (compostes)

BCN 88700

NOMS POPULARS

Flor blanca (2554)

Flor de neu (1815)

USOS MEDICINALS

Part aèria

No consta

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fan medicina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Cadí n'hi ha. A Granada es pot plegar amb un permís especial. L'envien a Alemanya i altres països.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2554. OBSERVACIONS. Aquesta flor blanca es troba a la canal Baridana.

Lepidium draba L. (crucíferes)

BCN 163520

NOMS POPULARS

Herba de Sant Joan (2684)

USOS MEDICINALS

Fulla

Litotríptic renal

FONT 2684. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Lepidium latifolium L. (crucíferes)

BCN162762

NOMS POPULARS

Cloquetària (2680, 3139)

Herba de la pedra (3336)

Herba de les pedres (2477)

Herba de ronyons (2598)

Herba del rinyó (2121, 2273, 2274, 2439, 3139)

Herba del ronyó (3336)

Herba rinyonera (1699)

USOS MEDICINALS

Flor i fulla

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al rinyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Litotríptic renal

FONTS 2121, 2435, 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als rinyons. Per a un atac de ronyons (2439). Per als ronyons (2435). Per al rinyó (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Bullir aigo (2121). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos o tres cops cada sis mesos (2439). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Van portar la planta de Berga (2439). La coneix d'una dona de Taús (2121).

Part aèria

Hipolipemiant

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cal fer novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipouricemiant

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'àcid úric. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cal fer novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a pedres al ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Treu sorreta [dit "arenilla" (castellà)].

Protector renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Litotríptic renal

FONT 1699. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a disoldre les pedres al rinyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor i la fulla. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Penren tres gots, un dia a la setmana. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La plega, l'asseca i en té per tot l'any.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2477. OBSERVACIONS. En té al jardí.

Leucanthemum vulgare Lam. (compostes)

BCN 169965

NOMS POPULARS

Camamilla (1824)

Leuzea conifera (L.) DC. in Lam. et DC. (compostes)

BCN 162822

NOMS POPULARS

Capseta de cotolina (3615)

Carlina (3615)

Cascall (2252)
 Cotolina (3132)
 Pinya (2114)
 Pinya de Sant Joan (1815)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antidiarreic

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONTS 2114, 2252, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les morenes (2114, 3615). Per les morenes (2252). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2252, 3615). Fum (ús extern) (2114). PREPARACIÓ. Fer bullir suaument en oli (3615). Amb una pala de foc, es torren, es fa cendra i voltat d'oli (2114). Agafar els cascals i macerar amb oli un temps. Amb cotó fluix sucuar les morenes i embolicat amb draps de cotó o un tros de roba dolenta (2252). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha cap al pla de les Bòrnies (Odèn, Solsonès) (3615).

Antipiròtic

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern). PREPARACIÓ. Amb una pala de foc, es torren, es fa cendra i voltat d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2114. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Se'n feien aigües. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer rams.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2114. OBSERVACIONS. N'hi ha entre Cornellana i Fórnols.

Levisticum officinale Koch (umbel·líferes)

BCN 63750

NOMS POPULARS

Api silvestre (4159)

Àpit silvestre (4148)

Levestic (4148)

Ligusticum lucidum Mill. subsp. *lucidum* (umbel·líferes)

BCN 168972

NOMS POPULARS

Viladre (3615)

Ligustrum vulgare L. (oleàcies)

BCN 162835

NOMS POPULARS

Olivereta (1882)

***Lilium candidum* L. (liliàcies)**

BCN 162378

NOMS POPULARS

Asutzena de Sant Josep (2251)

Liri de Sant Antoni (1882)

Lliri (2121, 3251, 3332)

Lliri blanc (1774, 1823, 1884, 1906, 2121, 2260, 2261, 2263, 2265, 2274, 2285, 2484, 2542, 2598, 2637, 2655, 2657, 2680, 2694, 3132)

Lliri blanc de Sant Antoni (2529, 3371)

Lliri de Sant Antoni (1809, 1815, 1877, 1906, 2117, 2121, 2130, 2131, 2132, 2247, 2248, 2286, 2452, 2541, 2688, 2697, 3144, 3331, 3371)

Lliri de Sant Joan (1824, 1884, 2593, 4423)

Lliri de Sant Josep (2123, 2540)

USOS MEDICINALS

Bulb

Per al panadís

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa sortir lo pus del dit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Llet dèrmica (ús extern). PREPARACIÓ. El bulb del lliri blanc bullit en llet. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vulnerari

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Les rael dels lliris blancs es posen amb oli.

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En té a l'hort i al jardí.

Flor

Antiequimòtic

FONTS 1877, 1884, 2251, 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una tapanada (2251). Per als cops (1877, 2542). Per a un blau (1884). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (1884, 2251). Loció (ús extern) (1877, 2542). PREPARACIÓ. Tres o quatre lliris en un pot emplenat d'oli (2251). El tèpal [dit "pètal"] blanc de la flor confitat amb aiguardent (1877). El tèpal [dit "fulla de la flor"] posat en oli (1884). Tèpals [dit "pètals"] de lliri blanc confitats amb anís. Te'ls emboliques (2542). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina i de la mare (1877).

Antipiròtic

FONTS 1824, 1884, 2123, 2680, 3144, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les cremades (1824, 1884, 2680, 3144, 4423). Per a cremades (2123). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (1824, 1884, 2123, 2680, 3144). Desconegut per l'informant / No consta (4423). PREPARACIÓ. La flor en oli (3144). Els tèpals [dit "pètals"] del lliri en oli (2123). Amb oli (1824). Posar la flor de lliri blanc en oli i després posar-la sobre la cremada (2680). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La Lourdes esmenta fulles, però acaba dient pètals [en realitat, tèpals] (4423).

Cicatritzant

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sobre la firida, feve posar crosta. Per a un tallet. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús intern). PREPARACIÓ. El tèpal [dit "fulla de la flor"] posat en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mucolític

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern).

PREPARACIÓ. Agafar un lluert i tira'l viu a la botella, posar-hi oli i una flor de lliri blanc. Sucat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONTS 1824, 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una punxa (2251). Per a una punxada (1824). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Tres o quatre lliris en un pot emplenat d'oli (2251). Posar la flor en una botella en oli. Posar la flor lligada amb un esparadrap (1824). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al panadís

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pels rodadits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi la flor de lliri blanc bullida (escaldada) amb una mica d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resolutiu

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per furonclús. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un pegat de lliri blanc amb llet. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vulnerari

FONTS 1774, 1823, 1824, 1877, 1906, 2117, 2121, 2131, 2251, 2263, 2265, 2286, 2529, 2540, 2541, 2593, 2680, 2694, 3132, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ferides i les llagues (2286). Per a un tall (1824, 2251, 2263, 2265, 2680). Per als pelats (1877). Per als talls (1774, 1906, 3132). Per a les ferides (2131, 2529, 3331). Per a ferides. Per a talls (2540). Per a curar ferides (2541, 2593). Quan et feves un tall o una ferida (1823). Sobre les ferides (2694). Per a les ferides. Per als talls (2121). A sobre les ferides (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (1774, 1824, 2121, 2131, 2251, 2265, 2286, 2529, 2540, 2593, 2680, 3132, 3331). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2263). Lloció (ús extern) (1823, 1877,

2117, 2541, 2694). Pomada (ús extern) (1906). PREPARACIÓ. Oli de tèpals [dit "fulles dels lliris"] de Sant Antoni (2286). La flor del lliri blanc en oli. Embolicar el tall (2265). Embolicar la flor al tall (2263). Tres o quatre lliris en un pot emplenat d'oli (2251). El tèpal [dit "pètal"] blanc de la flor confitat amb aiguardent (1877). Feve una pomada amb flor de lliri blanc o lliri de Sant Antoni posat en oli (1906). Posar la flor en una botella en oli. Posar la flor lligada amb un esparadrap (1824). Els tèpals [dit "pètals"] de les flors dels lliris blancs de Sant Antoni posats en oli (2529). Tèpals [dit "pètals"] de la flor dels lliris de Sant Antoni posats en aiguardent. Embolicar les ferides (2541). Posar la flor de lliri blanc a macerar dins una botella o un pot de vidre en anís (1823). Posar la flor de lliri blanc en oli i després posar-la sobre el tall (2680). La flor del lliri blanc en anís (2694). La flor del lliri blanc posada en oli, com més bo millor, en un pot de vidre (2121). Posar les fulles (es refereix a la flor) en oli (2593). Flor de lliri blanc posat amb oli (3132). Lo lliri de Sant Antoni posat en oli (3331). Confitada en oli (2131). La flor del lliri de Sant Antoni posada en esperit de vi durant un any. Embolicat amb cotó o gases (2117). Agafar un lluert i tira'l viu a la botella, posar-hi oli i una flor de lliri blanc. Sucat (1774). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dels padrins (2286). De la padrina i de la mare (1877). Ho recorda d'una padrina d'Ogern (1906). De la flor blanca en diuen fulla (1824). De la sogra, nascuda a Argolell (2529). Dels tèpals [dit "pètals"] en diuen la fulla de la flor (2540). De la seva mare (2541). Un remei de la seva mare (2694). En té a l'hort i al jardí (2121). El coneix de la seva mare (2131).

Fulla

Antipiròtic

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una cremada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La fulleta posada en un pot. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2132, 2274, 2655, 3251, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un tall (2274, 2655). Al tall o a la rascada (2132). Per a les ferides (3251). Per a les ferides i per a les pelades de ginolls i braços (3371). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2132, 2274, 2655, 3371). Desconegut per l'informant / No consta (3251). Fum (ús extern) (3371). PREPARACIÓ. Agafar lo lliri blanc, secar les fulletes, cobrir-les d'oli i cobrir els talls (2274). Amb un drapet de fil perquè no caigo (2132). Les fulles amb oli. Sobre el tall posar-hi un tros de fulla embolicada amb un drap (2655). Tirar les fulles i una gota d'oli sobre les brases. I del fum que surt perfumar les ferides i pelades als ginolls (3371). Posar les fulles (macerades en oli) sobre les ferides i pelades als ginolls (3371). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Això ho feien quan érem petits. Cura més ràpidament (3371).

Resolutiu

FONTS 2688, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa madurar i rebentar los bonys (2688). Per a rebentar furóncols [dit "fluronclus"] (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcohol destil·lat (ús extern) (2688). Lloció (ús extern) (2697). PREPARACIÓ. Les fulles del lliri de Sant Antoni. Confitat amb alcohol (2688). El lliri de Sant Antoni confitat en aiguardent (2697). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Antisèptic extern

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides (cicatritzen). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Posat amb oli en un pot. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cicatritzant

FONT 2261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides (cicatritzen). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli

(ús extern). PREPARACIÓ. Posat en oli en un pot. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2247, 2248. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcohol destil·lat (ús extern) (2247). Lloció (ús extern) (2248). PREPARACIÓ. Oli de lliris: els lliris amb esprít (2247). Tot i que es fa amb esprít, en diuen oli de lliris (2248). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'en diu oli de lliris, tot i que s'hi posa esprít (2247).

Vulnerari

FONTS 1809, 2130, 2452, 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ferides (2130, 2452). Per a les llagues (2637). Per als talls (1809). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2130, 2452). Desconegut per l'informant / No consta (1809, 2637). PREPARACIÓ. Els lliris posats en oli (2130). En oli (2452). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2657. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Infecció de pols (persones que treballen a les pedreres, marmolistes o respiren molta pols). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer pegats de lliris blancs bullits amb llet (queda com una pasta) i posar-los al pit. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2271. Barreja 1 entrevista 05/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Lilium martagon L. (liliàcies)

BCN 162396

NOMS POPULARS

Consolta (1677, 1815, 1884, 2110, 2627, 2634, 3138, 3332, 3370, 3615)

USOS MEDICINALS

Bulb

Antialopècic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cabell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir la cabeça (bulb) amb aigua i posar-te aquella aigua al cap, una o dues hores. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'agafen les consoltes amb grana.

Antiequimòtic

FONTS 2634, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per inflamacions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de consolta: posar dos o tres cabecetes de consolta amb oli d'oliva. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una escaldada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de consolta: Posar dues o tres cabecetes de consolta amb oli d'oliva. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 3138, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per ferides (3138, 3615). FORMA FARMACÈUTICA I

ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de consolta (3615). Oli de consolta: posar dos o tres cabecetes de consolta amb oli d'oliva (3138). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades verinoses

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una picada d'avispa o altres cuques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de consolta: posar dos o tres cabecetes de consolta amb oli d'oliva o vispa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als esquinços

FONTS 2634, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un esguinç. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Antiequimòtic

FONT 2110. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop (perquè es rebentés i no s'infectés). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer un pegat de consolta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha al bosc de Santa Fe.

USOS ALIMENTARIS

Bulb

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3138. OBSERVACIONS. La consolta se la foten els senglars [dit "jabalins"]. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1884, 2634, 3370. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort. Els ho va donar l'Agustí de cal Gilet de la Vall del Mig (Fígols i Alinyà) (1884). Ho

sabia la padrina, l'Emília Andreu (1815). N'hi ha a cal Paraire i a la canal dels avets de Bellpui (les Valls d'Aguilar) (1815). El porc senglar [dit “jabalí” (castellà)] l'ha fet perdre molt (2634, 3370).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Bulb

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Lilium pyrenaicum Gouan (liliàcies)

BCN 2491

NOMS POPULARS

Consolta (1884)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1884. OBSERVACIONS. Fa la flor groga. La té d'una veïna.

Linaria cymbalaria (L.) Mill. (plantaginàcies)

BCN 162738

USOS MEDICINALS

No consta

Hepatoprotector

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

Linum tenuifolium L. subsp. *milletii* (Senn. et Barrau) O.Bolòs, J.Vigo, Masalles et Ninot (linàcies)

BCN 163290

NOMS POPULARS

Herba maleïda (1882)

Linum usitatissimum L. (linàcies)

BCN 162399

NOMS POPULARS

Campaneta (2598)

Farina de lli (2620, 2621)

Gra de lli (1697, 1828, 1881, 2541)

Lli (1691, 1830, 1882, 2115, 2123, 2126, 2130, 2134, 2135, 2252, 2434, 2480, 2547, 2622, 2667, 3325, 3342, 3973, 4195, 4306, 4390)

Llinet (1767, 1805, 2121, 2255)

Llinosa (2482, 2633, 2697)

USOS MEDICINALS

Fruit

Analgèsic

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mals d'esquena o per al mal de lloms. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Posar pegats de farina d'oli de llinosa, o sigui llavors de llinosa amb oli o alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fins que absorví tota la calor.

Antibronquític

FONT 1697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bronquis [dit "bronquios"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Gra de lli escalfat en aiga, quan està espès posar-ho amb un drap als peus. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Descarregava molt.

Anticatarral

FONT 3325. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Pagat de farina de lli posat al pit i al coll. Fer aigües amb farina de lli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 2115, 2541, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinflamar (2115, 2541). Desenflama molt (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Amb la farina de lli fer una pasta (2115). Posar darrera el tou de la cama una cataplasma de picada de gra de lli (queda com una farina) (2547). Gra de lli molt en llet (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 2252, 2620, 2621, 2633. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al coll (2252). Per al mal de coll (2620, 2633). Per a mal de coll (2621). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegats de lli (2252). Pegats de farina de llinosa (2633). Fer mostassa amb farina de lli: drap (baix), mostassa de farina de lli (mig) i drap (dalt) (2620). Mostassa de farina de lli: drap (baix), mostassa de farina de lli (entremig) i drap (dalt) (2621). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És important tenir fe en la farina de lli perquè si no no funciona (2620). És important tenir fe amb la farina de lli perquè si no no funciona (2621).

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2123, 2697, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2123). Per al mal de panxa. Desinflamava la panxa (2697). Per al mal de ventre (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una mostassa de gra de lli, a la panxa (2123). Pegats de llinosa (2697). Un pegat de farina de lli amb llet: es posa la farina amb la llet i s'escalfa després es posa a sobre un paper o un drap de fil i a sobre la panxa (4390). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Encara ara l'informant el fa servir (4390).

Antiodontàlgic

FONTS 2115, 2130. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de queixal (2115). Per als quixals (2130). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Amb la farina de lli fer una pasta. Posar un pegat de farina de lli per fora, a la galta (2115). Pegat de farina de lli (2130). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 1691, 1697, 2255, 2482, 2547, 2620, 2621, 2622, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (1691, 1697, 2255, 2482, 2547, 2622, 2667). Per a baixar la febre (2620, 2621). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1691, 1697, 2255, 2482, 2547, 2620, 2621, 2667). Tisana (ús intern) (2622). PREPARACIÓ. Pegats de farina de llinet (2255). Gra de lli escalfat en aiga, quan està espès posar-ho amb un drap als peus (1697). Posar pegats de farina d'oli de llinosa (2482). Posar darrera el tou de la cama una cataplasma de picada de gra de lli (queda com una farina) (2547). Farina de lli als peus (2667). Feven una massa de gra de lli, llevadura de fer pa i vinagre, posada als peus (1691). Fer mostassa amb farina de lli: drap (baix), mostassa de farina de lli (mig) i drap (dalt) (2620). Mostassa de farina de lli: drap (baix), mostassa de farina de lli (entremig) i drap (dalt) (2621). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És important tenir fe en la farina de lli perquè si no no funciona (2620). És important tenir fe amb la farina de

lli perquè si no no funciona (2621). De la seva sogra que li diu padrina (2622).

Antipneumònic

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trencar les pulmonies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegats de farina de llinet. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 1830. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan les vaques paren de remugar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de farina de lli: Es plega el gra a l'hort, es fa bullir, s'estova i queda com una aigua lepissosa. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Se'ls dona amb una ampolla de xampany.

Estomacal

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al foc a la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de farina de lli ben calent amb una mitja i amb un paper de diari. Fer pegat d'ou, farina de gra de lli i polvos d'herbes. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els polvos d'herbes no recorda de quines herbes es tractava.

Laxant

FONTS 1805, 1881. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a anar de ventre (1881). Per a quan vas restret (1805). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1881). Infusió (ús intern) (1805). PREPARACIÓ. Aiga de gra de lli (1881). Fer aiga (1805). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1767, 1828, 2126, 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pegat de farina de llinet (1767). Gra de lli (2126). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern).

PREPARACIÓ. Posar-ho calent al pit (1828). Pegats de farina de gra de lli (2134). Fer-ne pegats (2126). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Trituració del gra

Anticatarral

FONT 2135. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als refredats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat amb una gasa i posant farina de lli banyada amb llet (tot calent). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un pegat de farina de lli en llet (paper o drap de fil). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Encara ara el fan servir.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa un granet que se'l minjava. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Elaboració de teixits

FONT 2434.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2115, 3342, 4306. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. De dia s'obre i de nit es tanca (3342). OBSERVACIONS. De farina de lli, en veniven a ca la Paca (la Seu d'Urgell) (2115). En venien les trementinaires, ja que el cultivaven (4306).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 1648. Barreja 1 entrevista 02/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2620. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2621. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2547. Barreja 3 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Llavor

FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Tija

FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Trituració del gra

FONT 1859. Barreja 2 entrevista 05/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1853. Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1823. Barreja 4 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 6 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 7 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies)

BCN 162764

NOMS POPULARS

Herballuïsa (2123, 4423)

Marialluïsa (1823, 1825, 1881, 1884, 1896, 2098, 2099, 2100, 2102, 2117, 2144, 2149, 2150, 2233, 2245, 2248, 2254, 2274, 2286, 2294, 2480, 2504, 2523, 2529, 2541, 2545, 2569, 2586, 2598, 2630, 2637, 3132, 3144, 3325,

3333, 3343, 3371, 3399, 3546, 3615, 3645, 3951, 3974, 4147, 4159, 4188, 4261, 4390)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatatarral

FONTS 2286, 2598, 3325. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2286, 2598). Per als constipats (3325). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1896, 2144, 2150, 2274, 2598, 3132, 3333, 3615, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de ventre (3132, 3615). Per al mal de panxa (2274). Per al ventre (1896). Per a la panxa (2144, 2150, 3333). Per al ventre. Pel mal de ventre (2598). Per al mal de panxa (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per la canalla xica (3132).

Antipelohèmic

FONT 2286. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Rebaixa la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Carminatiu

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als gasos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ofereixen una infusió als clients del restaurant.

Digestiu

FONTS 2098, 3974, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Digestiu (2098, 4147). Per al mareig (3974). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE

D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa va rebé (3974). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a l'hort (2098).

Estomacal

FONT 1896. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1823, 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És bona (1823). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1823). Infusió (ús intern) (1884). PREPARACIÓ. Prendre'n tres, sis o nou dies (1884). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa (1823). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Normalitzador de la menstruació

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la regla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Orexigen

FONT 2286. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nens petits quan estan desganats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONTS 2294, 3546. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ventre (2294). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatarral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Per a fer infusions. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2149, 2586, 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la panxa (2149). Per al mal de ventre. Per si alguna cosa se t'ha posat malament (2586). Per al mal de panxa (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mareig. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a coses mal posades a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarganta. En tenen a cal Casanova de la Vansa.

No consta

FONT 2523. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si et trobes marejat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del iaio i de la padrina de la Montserrat.

Salutífer

FONTS 2504, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És molt bona (2504). Sempre anirà bé (2545). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (2504).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 3371, 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer ratafia (3371). OBSERVACIONS. Elaboren licor de marialluïsa (3645). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3371, 3645).

ALTRES USOS

Part aèria florida

Altres informacions

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'herballuïsa no podia faltar als "bouquets" de les noies.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2480, 2529, 2630, 3399, 4159. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (2529). N'hi ha pels voltants de la casa de la Pera (2630). La porten de fora (4159). És una de les herbes preferides de la Ventureta (2480). La marialluïsa a l'hort (3399).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2596. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2597. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 1 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1903. Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2123. Barreja 2 entrevista 10/08/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 2 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 3 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1884. Barreja 3 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2541. Barreja 5 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Lithospermum fruticosum L. (boraginàcies)

BCN 162748

NOMS POPULARS

Botja blava (2434, 2484, 2625, 2637, 3132)

Herba blava (3144)

Herba sanguinària (2117, 2127, 3144)

Sanguinària (1815, 2117, 2127)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatarral

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antigripal

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitífic

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als tífols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antisèptic urinari

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les infeccions d'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a aclarir la sang. Per a quan et sortiven grans (tenies la sang bruta i espessa). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donava per a menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3132. OBSERVACIONS. Els padrins plegaven la botja blava.

Lithospermum officinale L. (boraginàcies)

BCN 162864

NOMS POPULARS

Herba de l'enflamació (1896, 2523)

Mig del sol (1813)

Mil de sol (2281, 2644)

Mil del sol (2280, 2644)

Mill al sol (2504)

Mill de sol (2452)

Mill del sol (2124, 2148, 2233, 2250, 2257, 2258, 2285, 2477, 2480, 2542, 2555, 2556, 2598, 2652, 2678, 2680, 2683, 2684, 2694, 3139, 4390, 4423)

USOS MEDICINALS

Fruit

Diürètic

FONT 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antisèptic bucal

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar la llengua. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar un grapat de llaoretes i posar-se-les a la boca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiinflamatori

FONT 1896. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'enflamació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa a les regueres.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 2598, 2683, 2684, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar (2598, 2684). Fa orinar (2683). Diürètica (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2598, 2684, 4423). Infusió (ús intern) (2683). PREPARACIÓ. Fer aigues (2683). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida**Antiinflamatori intestinal**

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa una flor blanqueta i té com un granet d'arròs. Es fa a la vora de l'aigua.

Estomacal

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2280. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. Depurativa de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria fructificada**Antiinflamatori intestinal**

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la infecció d'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha al planell de Taús.

Diürètic

FONTS 2556, 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar (2556, 2644). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha al planell de Taús (2644).

Hematocatàrtic

FONT 2281. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per a la sang. Depurativa de la sang. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 1813. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres del ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a la Font Beneita.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 1813. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Font Beneita.

Protector renal

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha al planell de Taús.

ALTRES USOS

Part aèria fructificada

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Ventureta recita: "mill del sol i dalarida fan tornar el bou de mort a vida".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2555, 2644, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'arroplegaven o la plegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). OBSERVACIONS. N'havia plegat per "Herbes i Coses" (la Seu d'Urgell) (2644). N'hi ha molt poca (2555).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2148, 2285, 2523, 2556, 4390. OBSERVACIONS. Aquesta planta la coneix del seu sogre que la prenia quan anava "tonto" (2523). N'hi ha a Font Beneita, entre la Guàrdia d'Ares i Taús (2285). Al Querforadat hi ha mill del sol (2556). La seva padrina en plegava (2148). Descriu la planta. Es fa a la tardor (4390).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria fructificada

FONT 1896. Barreja 1 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Lolium multiflorum* Lam.** (gramínies)

BCN 169311

NOMS POPULARS

Raigràs (2434, 3938, 4314, 4538)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3938, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És una herba de prat (4314). És una herba de prat. Sol ser la darrera herba que mengen les auvelles (3938). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3938, 4314).

***Lolium perenne* L.** (gramínies)

BCN 169316

NOMS POPULARS

Margall de fulla ampla (2499)

***Lonicera etrusca* Santi** (caprifoliàcies)

BCN 169316

NOMS POPULARS

Manetes de Santa Teresa (2598, 3371)

Santjoanera (2484, 3367)

Tocamaneta (3132)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hipoglucemiant

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla és bona per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Elaboració de pipes de fumar

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la fulla de la tocamanetes, el meu padrí feve filtres [dit “boquillas” (castellà)] per a la pipa de fumar.

Part aèria florida

Cosmètic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan olor.

Elaboració de rams

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Anant cap a l'ermita de Sant Antoni del Tossal (prop de Cerc) hi havia manetes de Santa Teresa que agafàvem, fèiem rams de flors i els portàvem a l'ermita.

Tija

Fumable

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. M'ho feien fumar.

***Lonicera* sp. (caprifoliàcies)**

NOMS POPULARS

Manetes de Nostre Senyor (inflorescència) (2113)

Troner (2113)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era una herba que es posava molt als carrers pel Corpus.

***Lonicera xylosteum* L. (caprifoliàcies)**

NOMS POPULARS

Barta (2484)

Cirerer de pastor (1704)

Cirereta de pastor (fruit) (2488)

Herba de la barta (2484)

Moraliga (fruit) (2484)

USOS MEDICINALS

Fulla

Per a treure espines

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a treure una punxa, per a una punxeta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una fulla, girar-la i treure-li la punxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resolutiu

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un floronc. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una fulla, girar-la i treure-li la punxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 2484. OBSERVACIONS. Dels fruits, se'n diu cireres de pastor (1704). Els fruits de l'herba de la barta es diuen moraligues (2484).

***Lotus corniculatus* L. subsp. *alpinus* (Schleich. ex Ser.) Rothm. (papilionàcies)**

BCN 168741

NOMS POPULARS

Melgó (1683)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles en mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Lotus corniculatus* L. subsp. *delortii* (Timb.-Lagr. ex F. W. Schultz) O.Bolòs et J.Vigo (papilionàcies)**

BCN 163568

NOMS POPULARS

Melga (2496)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2498. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se la mengen les ovelles i les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Lotus pedunculatus* Cav. (papilionàcies)**

BCN 164987

NOMS POPULARS

Melgó (1683)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles en mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Lotus* sp. (papilionàcies)**

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2499. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se la mengen les auvelles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Lunaria annua* L. subsp. *annua* (crucíferes)**

BCN 162800

NOMS POPULARS

Corona de rei (2593)

Flor de plata (1882, 3144)
 Flor de seda (1882)
 Herba de plata (1882, 3573)

ALTRES USOS

Llavor

Elaboració de rams

FONTS 1882, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La Maria en fa rams per dins a casa (3573).

Part aèria

Elaboració de rams

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a decorativa al jardí o dins a casa.

Part aèria fructificada

Elaboració de rams

FONTS 2593, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És una herba decorativa (2593). Per a fer bonic, d'"adorno" (castellà) (3139).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. Sap d'altra gent que en diuen flor de seda.

Lychnis coronaria (L.) Desr. in Lam (cariofil·làcies)

BCN 163251

NOMS POPULARS

Niella de jardí (1882)

Lythrum salicaria L. (litràcies)

BCN 162358

NOMS POPULARS

Herba del mal de panxa (2247, 2248)

Salicària (2452)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antidiarreic

FONTS 1884, 2247, 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la descomposició (2247, 2248). Per a la diarrea (1884). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2247, 2248). Tisana (ús intern) (1884). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La plegaven i en feien feixets i la penjaven a la golf a de cap per avall (2248). Li ho ha ensenyat el seu fill (1884).

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2247, 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2247, 2248). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La plegaven i en fegen feixets i la penjaven a la golf a de cap per avall (2248).

Malva moschata L. (malvàcies)

BCN 162700

NOMS POPULARS

Malva moscata (4160)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4160. OBSERVACIONS. N'hi ha camí a la Masia (Taús).

Malva neglecta Wallr. (malvàcies)

BCN 162850

NOMS POPULARS

Malva (1809, 1884, 2117, 2121, 2146, 2260, 1818, 2477, 2480, 2499, 2547, 2548, 2640, 2693, 2692, 2694, 3139, 3332, 3560, 3615)

Malva de fulla petita (3356)

Malva nana (4147)

Malva petita (3336)

Mauva (2625, 2627, 2634)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiodontàlgic

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Arrel de malva. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a infeccions a la boca

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a infeccions de boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Rael de malva. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Anticatarral

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3332. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Flor de malva. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Antiinflamatori

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 1818. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llimpiar després d'haver parit els porcs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 2480. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Són bones.

Part aèria

Antiinflamatori faringi

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la ronquera

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la ronquera. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antisèptic extern

FONTS 2625, 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una infecció (2625, 2627). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de mauves (2625). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2499. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan érem petits minjàvem corones (fruits de les malves). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La donaen al bistiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Recol·lecció per a la venda

FONT 3332. OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven.

Part aèria florida

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Antonio recorda la dita: "aquell ja fa malves" (volent dir que aquell ja es va morir).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1809, 2117, 2548. OBSERVACIONS. N'hi ha el cementiri (2548). La Carme sap diferenciar *Malva sylvestris* L. de *Malva neglecta* Wallr (2117). Respecte a *Malva neglecta*, la Roser diu que és la malva (*Malva sylvestris*), però que encara no s'ha fet (1809).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2625. Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Malva sp. (malvàcies)

NOMS POPULARS

Malva (1701, 1903, 2697)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Coadjuvant del postpart

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar lo bistiar, per exemple les truges [dit "tocinas" (castellà)], quan acabaven de parir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2627. Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 5 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

***Malva sylvestris* L. (malvàcies)**

BCN 162667

NOMS POPULARS

Malva (1682, 1696, 1809, 1828, 1830, 1831, 1853, 1882, 1885, 1901, 1907, 2100, 2112, 2113, 2114, 2117, 2122, 2125, 2126, 2134, 2146, 2234, 2240, 2241, 2245, 2252, 2257, 2258, 1818, 2269, 2270, 2285, 2294, 2434, 2439, 2477, 2480, 2523, 2598, 2609, 2683, 2686, 2687, 2688, 3332, 3334, 3427, 3560, 3573, 3615, 3645, 3931, 3973, 3974, 4147, 4159, 4195, 4260, 4314, 4418)

Malva baixa (2541)

Malva de collir (2153)

Malva de fulla petita (3356)

Malva malvinera (1809)

Malva senzilla (2598)

Malva silvestre (4423)

Mauva (2625, 2627, 3557)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiinflamatori

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a antiinflamatori. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les colgues del bestiar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 1696. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.

Flor

Anticatarral

FONTS 1828, 2114, 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1828, 2114, 2477). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor assecada (1828). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONT 2683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga només amb les flors. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pulmonies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3332. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Flor de malva.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un "tio" seu que patia del cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Anticatarral

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 1818. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llimpiar després d'haver parit els porcs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 2480. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Són bones.

No consta

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 3645. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antihemorroidal

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Per fer banys de seient [dit "asiento" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 2598, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinflamar (2598, 4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2598). Desconegut per l'informant / No consta (4195). PREPARACIÓ. Fer lavatges (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una infecció. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del part

FONT 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als animals que pariven. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Coadjuvant del postpart

FONTS 4260, 4418. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Ajudava a netejar, quan les truges [dit "tocinas" (castellà)] havien parit (4260). Donaven malves al bestiar, després de parir (4418). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (4260). Desconegut per l'informant / No consta (4418). PREPARACIÓ. Posar malva en una caldera amb aigua (4260). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Inductor del part

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè les vaques vedellessin. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 3557. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als porcs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar les vaques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiequimòtic

FONT 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop del bestiar, de les vaques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un picat. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antiinflamatori

FONT 2294. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Són desenflamatòries. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació. Per a desinflamar (dit “disinflamar”). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga de malva. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dona una aiga molt llapissosa.

Antisèptic extern

FONTS 2294, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les truges [dit “tocinas” (castellà)], perquè no s'infectessin (2294). Per una infecció (2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga de malves (2294). Aigua de mauves (2625). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2294). Medicina humana (2625).

Antisèptic puerperal

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És desinfectant. Per a la truja [dit “tocina” (castellà)] quan acaba de parir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga o aigua de malves. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Coadjuvant del part

FONTS 2258, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a llimpiar, quan havia parit la truja [dit “tocina” (castellà)] (3615). Per a relaxar. Quan paria una truja (2258). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Dona una aiga molt llapissosa (3615). Els hi donaven per beure (2258).

Coadjuvant del postpart

FONT 2257. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a relaxar, per quan paria la truja. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Els hi donaven per beure. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONTS 1907, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És molt bona (1907). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Aigua de malva (3573).

Per a malalties indeterminades

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si t'havies de posar una lavativa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Dona una aiga molt llapissosa.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1828. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjaven flor i fruit (formatgets o capsetes) de les malves. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Flor i fulla

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2234. OBSERVACIONS. No se la menja ningú. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1682, 1828, 1901, 2117, 2241, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Ens menjàvem els formatgets (1682). Ens feven menjar els fruits (2117). Es menjaven els formatges (fruits) (2241). Es menjaven els fruits (2245). Menjaven flor i fruit (formatgets o capsetes) de les malves (1828). OBSERVACIONS. Dels fruits de les malves en diuen panets i se'ls menjaven (1901). CONSUMICIÓ. Llaminadura - Llaminadura (1682, 1901). Postres - Postres (2241). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1682, 1828, 1901, 2117, 2241, 2245).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 4418, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Menjaven els panets (fruits) (4423). Ens menjàvom el panet (fruit), que era melós (4418). OBSERVACIONS. És llepisós (4423). DESTINACIÓ. Alimentació humana (4418, 4423).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2541, 3334, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se la menja el bistar (3334). Pels conills (3560). La seva mare (Mercè) les donava als porcs (2541). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2541, 3334, 3560).

ALTRES USOS

Flor

Recol·lecció per a la venda

FONT 3332. OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven.

Fruit

Jocs i joguines

FONTS 1682, 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a jugar (1682). Els fruits de la malva en diven pans i eren per a jugar (1853).

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Jaume recorda quan diuen "aquell ja fa malves" (vol dir que ja va morir).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2598. OBSERVACIONS. Els fruits, els anomena formatgets.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

- FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2625. Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2430. Barreja 1 entrevista 24/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2686. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2687. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2246. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2430. Barreja 2 entrevista 24/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2545. Barreja 3 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2598. Barreja 4 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Mantisalca salmantica (L.) Briq. et Cavill. (compostes)

BCN 163483

NOMS POPULARS

- Escoba (2121)
 Escombria (3615)
 Granera (2434, 3613, 3615)

ALTRES USOS

Part aèria

Elaboració d'escombres

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per escurar les corts dels porcs.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. La flor d'escoba la coneix de la seva mare.

Marrubium vulgare L. (labiades)

BCN 163230

NOMS POPULARS

- Malrubí (3342)
 Marrep (2251)
 Marreu (1683, 1704, 1815, 2121, 2234, 2265, 1818, 2281, 2430, 2434, 2477, 2481, 2482, 2483, 2484, 2542, 2598, 2625, 2627, 2633, 2634, 2667, 2669, 2680, 2692, 2697, 3132, 3336, 3613, 3615, 4194, 4202, 4366)
 Marreu blanc (1815, 1824, 2100, 2102, 2233, 2598, 2696, 3331, 3613, 3615)
 Marreu blau (2102)
 Marreu veritable (2625)
 Ordiga blanca (2251)

USOS MEDICINALS

Fulla

Per a la urticària

FONT 2234. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si t'ordigues. Per a les ordigades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. S'han de fregar amb fulles de marreu. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 1907. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. OBSERVACIONS. No és bona per al constipat.

Part aèria

Antiberrugós

FONTS 2234, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la berruga (2265). Per a les borregues (2234). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. S'han de fregar amb fulles de marreu (2234). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1815, 2102, 2633, 2696, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (2102, 2633, 2696). Per als blaus. Per al macat. Per a les tabanades [dit "tampanades"] (1815). Per a una tabanada. Per a un morat (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2633, 2696). Cataplasma (ús extern) (1815, 2102, 2697). PREPARACIÓ. Pegat de marreu blanc o marreu blau amb alcohol i sal (2102). Marreu i greix dolç (1815). Pegat de marreus i greix dolç (2697). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'utilitzaven les padrines per a fer pegats. A sota del pegat s'hi posava oli de Jacob o oli d'oliva (2102).

Antiictèric

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Malalt del fetge (et tornaves groc). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fer pipí, durant nou dies, sobre el marreu. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El marreu es va morir i tu et vas curant. Aquest remei el coneix de la seva padrina.

Antipneumònic

FONTS 2484, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les pulmonies [dit "palmunies"] (2484). Per a trencar les pulmonies (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2484). Desconegut per l'informant / No consta (2598). PREPARACIÓ. Fer una fregideta de marreu, tirar-hi un ou per a lligar-ho i es posar-ho en un drap-marreu-drap, amanit amb oli de ginebre.

Posat com un pegat als pulmons [dit "pelmons"] (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu pare (2484).

Antipruriginós

FONTS 2100, 2121, 2265, 2477, 2483, 2484, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ordigades (2265). Per a quan te piquen les ordigues (2100). Si et piquen les urdigues (2477). Per a les ordigades d'urdigues. Per a la picor (2483). Quan t'has ordigat (2484). Per si et pica una ordiga. Per a les ordigades. Et passa la picura (2121). Per a l'ordigada (2667). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2121, 2265, 2477, 2483, 2484, 2667). Macerat en oli (ús extern) (2100). PREPARACIÓ. El marreu sucant amb oli (2100). Refregar amb marreus (2483). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan érem canallota (2100). Si et poses marreu et passa de seguida. Lo marreu és lo contrari de l'ordiga (2121).

Hepatoprotector

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre del corder. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigua. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Pediculicida

FONTS 2542, 3331, 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El marreu mata els polls dels galliners, els polls de les gallines (3615). Per als polls (en porten les gallines) (2542). Per als polls de les gallines (3331, 3613). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (3615). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2542, 3331). Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús extern) (3613). PREPARACIÓ. Prendre un manat de marreus i penjar-los al galliner (2542). DESTINACIÓ. Medicina

veterinària (3331, 3613, 3615). Medicina humana i veterinària (2542).
OBSERVACIONS. Va més bé el marreu que la savina (3613, 3615).

Per a la urticària

FONTS 1704, 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Lo marreu borra l'ordigada (1704). Per la picor de les udriques (2680). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Lo marreu és lo contrari de l'ordiga (1704).

Part aèria de plantes diverses esmicolades (brost)

Per a la urticària

FONT 2430. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picades de la ordiga. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fregar-se amb el marreu. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antisèptic extern

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mals de fora. Per a curar una llaga. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua d'ordiga blanca o marreps. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Antiictèric

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fel sobreixit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Orinar cada dia sobre un marreu. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan el marreu es mort, la persona està curada.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo Benet diu: "lo marreu és lo contra de l'ordiga".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una planta maleïda: no se n'ha de donar per a menjar als conills. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2281, 2542, 4202. OBSERVACIONS. És un marreu més clar (2281). Aquest és l'autèntic marreu (2542). Aquest té la flor blanca. És més amarg que la fel (4202).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2627. Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2627. Barreja 4 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2484. Barreja 6 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Matricaria recutita L. (compostes)

BCN 162744

NOMS POPULARS

Camamilla (1679, 1680, 1691, 1693, 1697, 1700, 1704, 1765, 1768, 1769, 1770, 1771, 1774, 1805, 1809, 1819, 1824, 1828, 1830, 1856, 1881, 1882, 1898, 1902, 1907, 2114, 2115, 2117, 2118, 2119, 2122, 2123, 2125, 2126, 2131, 2132, 2133, 2134, 2138, 2139, 2141, 2143, 2144, 2146, 2148, 2153,

2233, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2253, 2255, 2259, 2260, 2261, 2263, 2265, 2269, 2271, 2273, 2274, 2277, 2280, 2281, 2283, 2284, 2285, 2452, 2477, 2480, 2484, 2496, 2501, 2502, 2510, 2529, 2540, 2541, 2545, 2547, 2559, 2560, 2593, 2595, 2596, 2621, 2626, 2649, 2650, 2655, 2658, 2678, 2680, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2697, 3132, 3324, 3325, 3331, 3343, 3367, 3368, 3546, 3573, 3615, 3617, 3645, 4037, 4148, 4159, 4193, 4195, 4197, 4314, 4418, 4422, 4423, 4424)

Camamilla bona (1829, 2121, 2434, 2615)

Camamilla clàssica (2667)

Camamilla de camp (2655)

Camamilla de l'hort (1828, 2135, 2152, 2240)

Camamilla de la bona (2130, 2246, 2649)

Camamilla dolça (1699, 1771, 1808, 1809, 1812, 1824, 1829, 1885, 1902, 1903, 1905, 1906, 2094, 2095, 2110, 2118, 2120, 2122, 2123, 2124, 2131, 2158, 2243, 2259, 2286, 2369, 2425, 2430, 2483, 2496, 2498, 2499, 2504, 2523, 2546, 2552, 2598, 2613, 2634, 2637, 2640, 2660, 2667, 2682, 3132, 3138, 3144, 3326, 3336, 3974, 4147, 4261, 4304, 4306, 4310, 4314, 4403)

Camamilla dolceta (1884, 3144, 3399)

Camamilla vertadera (2482)

Majola (1818)

Mançanilla (2125)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antiofídic

FONTS 2452, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les picades d'escurçó (2452). Per a una picada d'escurçó a un animal (gat) (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2452). Macerat en oli (ús extern) (2545). PREPARACIÓ. Bullir al bany maria en oli d'oliva del bo (2452). Oli de

camamilla: inflorescències [dit "flors"] i oli (2545). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos-cents grams de camamilla (2452). DESTINACIÓ. Medicina humana (2452). Medicina veterinària (2545). OBSERVACIONS. Amb una gillette li van fer un tall a la picada (2545).

Digestiu

FONT 2596. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Ajuda a pair. Surt per dalt o baixa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Plega els caps de camamilla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades

FONTS 1902, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a picades de tàvecs i per a picades de mosquits. Per a les paparres [dit "garrapates"] (i tallar amb tisores). També evita que et vinguin a picar els tàvecs i mosquits (2545). Per a les picades de mosquit (1902). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de camamilla: inflorescències [dit "flors"] i oli (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 2261, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel mal d'ulls (2265). Pels ulls (2261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aiga de camamilla. Per fer banys (2261). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antidiarreic

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per la descomposició. Per la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de camamilla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1679, 1898. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per mal a la panxa (1679). Pel mal de ventre (1898).

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Al matí en dejú una tassa (1679). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 1770. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 3546. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2135. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mal als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Analgèsic

FONTS 2094, 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer massatges. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de camamilla: la camamilla engrunada a la botella i s'emplena d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Com més vella, com més confitat, millor. L'oli de camamilla l'hi va ensenyar lo Ramon de la Vansa que era fuster.

Anticatarral

FONTS 1829, 1905, 2246, 2247. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (1829). Per al constipat (1905, 2247). Per a quan està constipat (2246). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.

Tisana (ús intern) (1829, 1905, 2247). Infusió (ús intern) (2246). PREPARACIÓ. Amb sucre o mel (1905). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidepressiu

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les depressions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidismenorreic

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menstruacions doloroses. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiemètic

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a si està marejat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 2094, 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de camamilla: la camamilla engrunada a la botella i s'emplena d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Com més vella, com més confitat, millor. L'oli de camamilla l'hi va ensenyar lo Ramon de la Vansa que era fuster.

Antihipertensor

FONT 1808. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2143. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a si fa mal lo coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori gàstric

FONT 2135. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1699, 1769, 1805, 1812, 1881, 1907, 2115, 2117, 2118, 2123, 2132, 2141, 2158, 2240, 2244, 2245, 2269, 2274, 2277, 2369, 2430, 2434, 2477, 2529, 2593, 2621, 2634, 2637, 2640, 2655, 2667, 2680, 2682, 3132, 3144, 3326, 3615, 3617, 4195, 4197, 4261, 4314, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel mal de ventre (2118, 2141, 2158, 2277, 2621, 2655, 2682, 3132, 3144, 3615). Pel mal de panxa (1769, 1812, 1881, 1907, 2115, 2117, 2123, 2132, 2244, 2245, 2269, 2274, 2369, 2430, 2434, 2477, 2529, 2593, 2621, 2634, 2637, 2640, 2667, 2680, 3326, 3617, 4195, 4197). Per a la panxa (1699, 1805, 2240, 4314). Per al mal de panxa (a baix del ventre) (2529). Per al mal de panxa (4261). Per al mal de panxa o per a alguna cosa que no et senta bé (4422). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1699, 1769, 1805, 1812, 1881, 1907, 2115, 2117, 2118, 2123, 2132, 2141, 2158, 2240, 2244, 2245, 2269, 2274, 2277, 2369, 2430, 2434, 2477, 2529, 2593, 2621, 2634, 2637, 2640, 2655, 2667, 2680, 2682, 3132, 3144, 3326, 3615, 4195, 4197, 4261, 4314, 4422). Decocció (ús intern) (3617). PREPARACIÓ. Cal bullir amb aigua (3617). Aigua de camamilla (2277). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Beure'n una tassa (2115). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es plegava dels conreus (2277). De la seva mare. La camamilla dolça la fan als horts o es pot anar a comprar (1907). La tenen l'hort (1805). En tenen a l'hort (2158). S'ha perdut (2434). A Ares la tenien a l'hort (4314).

Antinauseabund

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac (quan està marejat). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de camamilla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1884, 2094, 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a ferides (2094, 2095). Per a rentar una ferida (1884). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern) (2094, 2095). Bany (ús extern) (1884). PREPARACIÓ. Oli de camamilla: la camamilla engrunada a la botella i s'emplena d'oli (2094, 2095). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Com més vella, com més confitat, millor. L'oli de camamilla, li va ensenyar lo Ramon de la Vansa que era fuster (2094, 2095).

Antisèptic ocular

FONTS 1884, 4261, 4423, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar-se els ulls (1884, 4261). Per als ulls (4423, 4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (4261, 4423, 4424). Bany (ús extern) (1884). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La feven els pares a l'hort (1884).

Digestiu

FONTS 1680, 1828, 1830, 2110, 2114, 2122, 2126, 2133, 2135, 2259, 2284, 2286, 2496, 2498, 2499, 2613, 2615, 2655, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Digestiva (2114, 2286). Per a la digestió (2284). Per a quan alguna cosa no s'ha posat bé. Fa pair (2259). Per a la panxa (1680, 2615). És digestiva (1828). Per a pair, per a la digestió (1830). Per a la panxa. Després de menjar se't posa bé (2110). Com a digestiu (després de dinar, en lloc de cafè) (2122). Com a digestiu (2126). Per si no pots pair alguna cosa (2133). Si està rebotit (de panxa) (2135).

Per si se't posa alguna cosa malament (2496, 2498, 2499). Quan menjo alguna cosa i no ha anat prou bé (2613). Per a una cosa mal posada (2655). Per a pair. La camamilla fa pujar o baixar el menjar (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de camamilla (2133). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Tres o quatre flors (2133). Poca (2135). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Massa calenta (de prendre). En tenen a l'hort (2259). Es fa a l'hort (2110). En teníem a l'hort (2114). Abans en tenien a l'hort (2615).

Emètic

FONTS 2123, 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer vomitar (2123). Ho fa treure (2125). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'ha de sembrar (2125).

Estomacal

FONTS 1680, 1805, 1828, 1856, 1885, 2118, 2126, 2133, 2138, 2243, 2285, 2369, 2430, 2545, 2658, 2683, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'estómac (1856, 2243, 2285, 2369). Per a l'estómac (1680, 1805, 1828, 2118, 2126, 2133, 2138, 2658, 2683, 3144). Per a l'estómac. Per a l'estómac carregat (1885). Per a una cosa que no s'ha posat bé (2430). Es pren per a l'estómac (fa pujar o baixar) (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1680, 1805, 1828, 1856, 1885, 2118, 2126, 2133, 2138, 2243, 2285, 2369, 2430, 2545, 2683, 3144). Infusió (ús intern) (2658). PREPARACIÓ. Fer aigües (1885). Aigua de camamilla (2133, 2658). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Tres o quatre flors (2133). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Sembrada a l'hort (2285). La tenen a l'hort (1805).

No consta

FONTS 1704, 1765, 2425, 2480, 2547, 2598, 2626. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La vaca que tenia farfec (1704). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2425). Tisana (ús intern) (1765, 2480, 2547, 2598). Macerat en oli (ús extern) (2626). Sense

forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1704). PREPARACIÓ. En infusió (2425). Fer aiga de camamilla (2480). Fer-ne aigües (2547). Se'n fa aiga (2598). Oli de flor de camamilla (2626). Donar camamilla i herbes amargants (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana (1765, 2425, 2480, 2547, 2598, 2626). Medicina veterinària (1704). OBSERVACIONS. Aquesta és la camamilla bona. La té en un test (2598).

Per a la conjuntivitis

FONTS 3325, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la picor dels ulls (3615). Per als ulls enlleguenyats (3325). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de camamilla (3615). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONTS 1699, 1819. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer pair (1699). Per a pair (1819). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONTS 2541, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si tens una enraconada (la camamilla desencalla) (2541). Per al ventre (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Si et trobes marejat, a vegades t'irrita el ventre. És per això que la camamilla és més aviat calenta (2547).

Per als ulls

FONTS 1691, 1697, 1771, 1774, 1856, 1885, 2117, 2130, 2152, 2245, 2260, 2263, 2271, 2273, 2274, 2280, 2281, 2369, 2480, 2483, 2484, 2541, 2547, 2560, 2621, 2678, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls (1697, 1856, 1885, 2130, 2260, 2280, 2281, 2483, 2484, 2547, 2560, 4193). Per als mals d'ulls (2273, 2274). Per a quan s'enganxen els ulls (2271). Pel mal d'ulls (1691, 1774, 2263, 2480, 2678).

Per a netejar els ulls (2117). Per al mal als ulls (2152). Per a rentar els ulls (2245). Per a rentar los ulls, per a les lleganyes (2369). Per als ulls vermells (2541). Per a quan els crios estan lleganyosos. Per a rentar els ulls (2621). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1691, 1697, 1771, 1774, 1856, 1885, 2117, 2130, 2152, 2245, 2260, 2263, 2271, 2273, 2274, 2280, 2281, 2369, 2480, 2483, 2541, 2547, 2560, 2621, 2678, 4193). Desconegut per l'informant / No consta (2484). PREPARACIÓ. Agafar un drapet xopat de camamilla i posar als ulls (2281). Agafar un drapet xopat de camamilla (2280). Es mulla una gaseta amb camamilla i es posa als ulls (2273, 2274). Fer aigua de camamilla. Rentar els ulls (2271). Fer aiga de camamilla. Fer banys (2260). Amb cotó fluix fregar los ulls (1697). Aiga de camamilla (2483). Aiga de camamilla (freda) amb una gasa (2484). Aigua de camamilla rebaixada (2541). Amb un cotonet el vas passant pels ulls (2621). Aigua de camamilla (2678). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una goteta a l'ull (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La camamilla la pleguen a la terra baixa, a Lleida (2281). Plegaven camamilla als voltants de Cervera (la Segarra) (2273). A l'hort tenen camamilla dolça (1771).

Purgant

FONT 2271. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a purgar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de camamilla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu visual

FONTS 1809, 2595, 3132, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pels ulls (1809, 3573). Per als ulls (2595). Per als ulls [dit "uis"] (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1809, 2595, 3573). Tisana (ús intern) (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (1809).

Salutífer

FONTS 1700, 1768, 2094, 2095, 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Serveix per a tot (1700). Per a quan alguna cosa havia fet mal (1768). Per a tot (2094, 2095). Per a quan no et trobes bé

(2243). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1700, 1768, 2243). Macerat en oli (ús extern) (2094, 2095). PREPARACIÓ. Oli de camamilla: la camamilla engrunada a la botella i s'emplena d'oli (2094, 2095). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (1700). Com més vella, com més confitat, millor. L'oli de camamilla, l'hi va ensenyar lo Ramon de la Vansa que era fuster (2094, 2095).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Condiment

FONT 2139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se la posa a les sopes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1885, 2510. OBSERVACIONS. Sols plegaven camamilla dolça en sacs per a vendre. La plegaven amb paraigües per a protegir-se del sol. Tallaven, en feien feixos i la posaven a assecar a l'ombra (1885). Aquesta planta s'enviava a Barcelona (carrer Princesa) i a Manresa (2510).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria florida

FONTS 1824, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És molt calenta. S'ha d'estar al "tanto" (castellà) qui la pren perquè pot fer mal (1824). Per als ulls irritats d'al·lèrgia, encara en fa més (2245). VIA D'INTOXICACIÓ. Externa (2245).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 1828, 1881, 1882, 1884, 1885, 1906, 2110, 2117, 2120, 2124, 2125, 2126, 2131, 2132, 2133, 2134, 2146, 2153, 2243, 2245, 2253, 2255, 2277, 2482, 2504, 2523, 2540, 2546, 2559, 2613, 2649, 2655, 2687, 3331, 3617, 4147, 4159, 4306, 4310, 4403, 4418. OBSERVACIONS. El prat de casa seva estava ple de camamilla dolça (2546). En té a l'hort (1882). L'arplego a Santa Eugènia de Berga (3617). Al no haver-hi conreus, la camamilla s'ha perdut molt (2277). Es fa una aigua boníssima (2255). Plegàvem camamilla (2253). S'ha perdut molt (1680). La camamilla de l'hort es perd (1828). N'hi ha a Aravell (1881). Abans es feia als camps. Actualment la camamilla es rega i es cull a l'hort (1885). Utilitza més la camamilla dolça que la camamilla borda (1906). Es fa a l'hort (2110). A Torres d'Alàs no s'en fa (2117). N'hi ha a la vora dels camps. Abans n'hi havia més que ara (2120). Es sembra (2124). Hi havia plantacions a Vilanova de la Barca (Segrià) (2125). La camamilla es feve als rastolls (2126). En tenen a l'hort (2132, 2613). Abans n'hi havia molta. Es recollia la capsa (2133). En planten (2245). La camamilla dolça la plantàvem a l'hort (2243). Sols es fa en terrenys salins de l'Urgell (2482). S'identifica fàcilment perquè quan talles el botó groc del centre és buit (2482). N'hi ha al trencant d'Adrall a Avellanet (2504). L'han portada de la comarca de l'Urgell (2540). És de bon prendre (2649). Se'n troba a les voreres dels camps (2655). Diuen que s'ha perdut molt (n'hi ha poca) (2687). És una de les herbes preferides de l'Antònia (2153). Troba la camamilla dolça desxurigada (2146). N'hi ha a cal Petit (Bellestar, Montferrer i Castellbò) (4147). La porten de fora (4159). S'ha perdut (2134). A Argolell no n'hi ha (2523). D'aquesta camamilla no n'hi havi (3331). La Rosita compra la camamilla a l'herbolari de la Seu d'Urgell (2559). La Lourdes té molta fe en la camamilla (1884). La camamilla dolça es cultiva als horts (4310). Es fa per allà a l'Urgell (4306). La gent té la camamilla dolça als horts (4403). La gent ha de plantar la camamilla dolça als horts (4418). Tenen camamilla dolça a l'hort (2131).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

- FONT 1828. Barreja 1 entrevista 03/09/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1814. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (vegeu catàleg de barreges)

- FONT 2240. Barreja 1 entrevista 05/07/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2503. Barreja 1 entrevista 12/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2259. Barreja 1 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2694. Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2130. Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1679. Barreja 1 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 1 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2552. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2152. Barreja 2 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2241. Barreja 2 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2114. Barreja 2 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2148. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2552. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2252. Barreja 2 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2593. Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2552. Barreja 3 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 3 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 4 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 5 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 5 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 6 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Matthiola incana (L.) R.Br. (crucíferes)

BCN 168763

NOMS POPULARS

Viola de jardí (2434)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El dia de l'aplec, les majorales o les priores de Sant Mer (Bassella) donaven violes de jardí als assistents.

Medicago lupulina L. (papilionàcies)

BCN 164175

NOMS POPULARS

Gata rabiosa (2131)

Melgó (2248, 2548, 3944, 4314)

Melgó bord (2121)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l mengen les auvelles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Planta sencera

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El melgó se'l menja el bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Si ha plogut, després surt el sol i el bestiar menja ufals, es reboteix i es pot morir. GRAU DE TOXICITAT. Elevat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

Medicago minima (L.) L. (papilionàcies)

BCN 164964

NOMS POPULARS

Gaó (3944)

Melgó bord (2121)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan les plantes són verdes, el bestiar se les menja, però quan són seques, punxen de mil dimonis. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l mengen les auvelles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Medicago orbicularis (L.) Bartal. (papilionàcies)

BCN 168765

ALTRES USOS

Fruit

Jocs i joguines

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Hi jugaven com per a tocar l'acordió. OBSERVACIONS. De la seva mare.

***Medicago sativa* L. (papilionàcies)**

BCN 162798

NOMS POPULARS

Alfalfa (castellà) (2118)

Alfals (2099, 2100, 2113, 2273, 2274, 2598, 3132, 3323, 4142)

Aufals (1680, 1682, 1697, 1704, 1830, 1853, 1856, 1885, 1898, 1904, 1905, 2101, 2109, 2113, 2114, 2115, 2121, 2123, 2126, 2137, 2245, 2247, 2248, 2252, 2254, 2273, 2274, 2477, 2480, 2483, 2496, 2499, 2541, 2542, 2548, 2620, 2637, 2655, 2694, 3144, 3399, 3573, 3613, 3615, 3938, 4145, 4152, 4197, 4309, 4314, 4366, 4390, 4423, 4424, 4538)

Aufals bord (3356)

Fals (2273, 2274)

Fals bord (2257)

Melga (1815, 1824, 1884, 2121, 2131, 2477, 2496, 2501, 2598, 3139, 3144, 3613, 3615)

Melga borda (2121)

Melgó (2121, 2498)

Ufals (1682, 1683, 1767, 1824, 1884, 1896, 2117, 2121, 2131, 2132, 2136, 2234, 2235, 2239, 2240, 2246, 2248, 2263, 2425, 2434, 2479, 2481, 2501, 2502, 2503, 2541, 2546, 2571, 2598, 2625, 2688, 3328, 3329, 3330, 3333, 3371, 3560, 3938, 3944, 4139, 4195, 4404, 4423)

Ufals bord (1815, 1884, 2257, 2425, 2496, 2498)

Ugerda (2121, 3938)

Userda (2131)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Analgèsic

FONT 1898. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegats d'aufals; l'aufals ben picat [dit "matxacat"]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1682, 1697, 1856, 1885, 1896, 1904, 1905, 2113, 2117, 2123, 2126, 2132, 2136, 2234, 2247, 2254, 2434, 2480, 2483, 2625, 2637, 2655, 3132, 3328, 3329, 4195, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als morats a les cames (refrescava!) (2254). Per als cops (1682, 1697, 2126, 2132, 2234). Per a un cop (1856, 1885, 1896, 2655, 3132). Per al trencat (1904). Per a algun cop (1905). Per a la macadura o la cascadura (2113). Per a cops. Per a macats. Per a morats (2117). Per a hematomes. Per a tabanades [dit "tampanades"] (2123). Et treïve lo cascat (2136). Per als cops. Amb l'aufals surt lo blau (2247). Lligat al morat (2434). Per a cops (2480). Per a un cop o per a un morat (2483). Per a un cop sense llaga (2625). Per a la macadura (4195). Per als cops. Per a un cop fort. Per a un morat (3328). Per a un cop. Treu lo cascat (2637). Per a quan es donaven un cop (4197). Per a un morat (3329). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1682, 1697, 1856, 1885, 1896, 1904, 1905, 2117, 2123, 2126, 2132, 2136, 2234, 2247, 2254, 2434, 2480, 2625, 2637, 2655, 3132, 3328, 3329, 4195, 4197). Emplastre (ús extern) (2113, 2483). PREPARACIÓ. Ben picat. Pegat d'aufals (2254). L'ofals picat amb vinagre i sal (1682). Un pegat d'aufals (1856, 2126). Pegat d'aufals (1904, 2123, 2247). Ben tendre, ben picat (1905). Pegat d'aufals o picada d'aufals (2113). Amb l'ufals ben xafat i lligat amb una

gasa o cotó, es fa un emplastre (2117). L'ufals picat (2136). Pegat d'ufals: ufals ben tendre i ben xafat; hi posaven una mica de sal (2434). Pegat d'ufals: picada d'ufals amb un drapot sense sal (2480). Fer un pegadet d'ufals tendre ben xafadet (2483). Pegat d'ufals (2234, 4195). Aufals picat amb sal i vinagre i posat en un drap (1697). Fer un picat d'ufals i greix dolç i després un pegat (1885). Ufals ben picat amb una mà de morter, vinagre i sal i posat en un drap. Fer un pegat (2132). Ofals ben picat amb sal (1896). Fer un pegat d'ufals picat amb sal (2625). Pegat d'ufals. Aufals picadet amb sal. Posat amb un drap (2655). Pegat d'ufals i llard dolç (3328). Un pegat d'ufals i una mica de cansalada, ben lligat (2637). Alfals tendre amb sal, ben xafat, posat al puesto on t'ha donat un cop (3132). Pegat d'ufals amb aiguardent (4197). Ufals i llard dolç (3329). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Sobre el cop (1682).

Antiinflamatori

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. L'ufals picat per a fer cataplasma. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic / Antiequimòtic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat d'ufals amb sagí dolç. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 2114, 2118, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (2114, 2118, 4309). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2114, 2118). Desconegut per l'informant / No consta (4309). PREPARACIÓ. Pegats d'ufals (2114). Pegat d'"alfalfa" (castellà), sabó i una clara d'ou. Posat al cap (2118). Posar pegat d'ufals amb cargols als peus (4309). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu pare (4309).

FONT 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma. PREPARACIÓ. Posar pegats d'ufals i cargols a la planta dels peus. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides al ginoll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat d'ufals amb sagí dolç. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les hemorràgies de nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Fer pegats. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1767, 2101, 2109, 2239, 2248, 3573, 4366, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pegat d'ufals (1767). És medicinal (4366). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1767, 2101, 2109, 3573, 4423). Emplastre (ús extern) (2239, 2248). Desconegut per l'informant / No consta (4366). PREPARACIÓ. Aufals picat (3573). Pegat d'ufals (2101, 2109, 2248). Per a fer pegats (2239). En feien cataplasmes (4423). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva padrina (2248).

Per a la distensió muscular

FONT 1680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una torcedura de peu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Aufals, sal i vinagre, tot trinxat, posat sobre la torcedura. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONTS 2245, 2263, 2477, 2541, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la torcedura de tornell (2245). Per a una torçada de peu (2477). Per a una torçada o reblegada de peu (2541). Per a

un braç trencat (2263). Pels ossos (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2245, 2263, 2477, 2541, 4424). PREPARACIÓ. Pegat d'aufals tendre (2245). Embolicar el peu amb un drap posant un pegat d'aufals picat o triturat (2477). Posar un reupat d'aufals, cansalada o sagí amb sal, tot picat i en cataplasma (2541). Picada d'ufals amb una mica d'oli i sabó ratllat, embenat (2263). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del curandero de Guils del Cantó. I es va curar! (2263).

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2503. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan et feve mal al pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Posaen uns pegats d'ufals (ufals picat). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiequimòtic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. L'ufals amb una mica de sagí. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la distensió muscular

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les torcedures. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. L'ufals amb una mica de sagí. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria jove

Antiequimòtic

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer una picada d'aufals tendre i sal en un morter o amb un martell, i fer-ne un pegat. Embolicat al cop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1682, 1815, 2121, 2434, 4142. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En amanides (1682). Per als conills (2434). Per al bistià, per a les vaques (2121). Els agrada molt a les auvelles (1815). Per a les auvelles (4142). OBSERVACIONS. Quan es boteixen per haver menjat alfals, cop de ganivet al cantó esquerre (4142). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1682). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1682). Alimentació animal (1815, 2121, 2434, 4142).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1682, 2246, 2694, 3323, 3938, 4195, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Com a beguda (1682). Per a les bèsties (2246). Per a donar de menjar a les vaques (3323). A les auvelles els agrada molt (3938). A "era Val d'Aran" (aranès) es mengen l'aufals (2694). Per a alimentar els conills (4195). Per als conills (4390). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2246, 3323, 3938, 4195, 4390). Alimentació humana (2694).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONTS 1815, 2481, 2496, 2499, 2548, 3938, 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Si el bistià se'l menja calent, el boteix o reboteix i rebenta (2496). Si ha plogut, després surt el sol i el bestiar menja ufals, es rebutix i es pot morir (3944). Si se la mengen les vaques, les pot rebotir i matar (1815). Quan l'ufals és petit i tendre també pot rebentar les auvelles (3938). Els animals es rebotiven per minjar ufals calent (2481). El bestiar es pot rebotir per menjar aufals. Lo dolent és l'aigua que té lo canot de l'aufals i que beu l'auvella (2499). Les auvelles o les vaques si surten amb massa pressa o amb gola i l'ufals és tendre, les reboteix i moren aufegades (2548). GRAU DE TOXICITAT. Letal (1815, 2548, 3938, 3944). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1815,

2496, 2499, 2548, 3938, 3944). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (1815, 2496, 2548, 3938, 3944).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1884, 2115, 2121, 2131, 2257, 2425, 2501, 2571, 2688, 3144, 3330, 3356, 3615, 4145, 4538. OBSERVACIONS. Les melgues o aufals bord té la fulla més petita que l'ufals (3615). El fals fora del camp de cultiu, en aquest cas a l'hort, en diuen fals bord (2257). L'aufals és una herba del prat (2115). L'ufals i la melga són diferents. La melga té la flor més fosca que l'ufals (2121). Es tracta de *Medicago sativa* L. fora del prat (3356). Les melgues fan la fulla més redona que l'ufals (1884). Les melgues es fan a la vora dels camins (1884). Les melgues i l'ufals són molt assemblades (2501). El senyor de cal Jepo (Perles) menjava aufals (3144). Havia fet de pagesa a Toloriu plegant ufals (2571). La melga és més baixa i fa la fulla més estreta que l'ufals (2131). Les cigueles es menjaven l'ufals (2688). L'ufals rebullit al camp pot originar un incendi (3330). L'ufals bord és l'ufals (*Medicago sativa* L.) que es troba fora dels camps de cultiu (2425). El senyor de cal Jepo (Perles) menjava entrepans d'aufals (4145). Si fas treballar molt l'aufals (abonar-lo, dallar-lo sovint...) baixa la durabilitat de la planta (4538).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2117. Barreja 10 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2620. Barreja 2 entrevista 06/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2110. Barreja 2 entrevista 17/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2159. Barreja 2 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 4 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2598. Barreja 7 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 9 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Melilotus alba Medic. (papilionàcies)

BCN 162397

NOMS POPULARS

Aufals bord (1884)

Ufals bord (1815, 1884, 2121)

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Arrebenta el bestiar si se'l menja. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

Melilotus officinalis (L.) Lam. (papilionàcies)

BCN 162634

NOMS POPULARS

Aufals bord (3613, 3615)

Melilot (1902, 3615)

Ufals bord (1815, 2121, 2146)

Veça borda (3356)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONTS 1815, 2146. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Si les vaques s'ho mengen es poden rebotir i morir (2146). Arrebenta el bestiar si se'l menja (1815). GRAU DE TOXICITAT. Letal (1815, 2146). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1815, 2146). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (1815, 2146).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1902. OBSERVACIONS. La Lola diu que és com un fals bord.

***Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* (labiades)**

BCN 162824

NOMS POPULARS

Melisa (castellà) (1815)

Melissa (1682, 1809, 1882, 2114, 2598, 3144, 3251, 3371, 3951, 4148, 4195, 4197, 4261, 4390)

Tarongina (1815, 1821, 1902, 2114, 2122, 2123, 2124, 2134, 2286, 2369, 2425, 2434, 2480, 2559, 2598, 3144, 3251, 3336, 3371, 3944, 4159, 4197, 4198, 4423)

Trongina (1882, 3573)

USOS MEDICINALS

Fulla

Digestiu

FONTS 2114, 4195, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És digestiva (2114). Digestiu (4195). Per a la digestió. Per a les digestions (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONTS 1682, 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Serveix per a dormir (1682). Per a dormir (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Va més bé que la til·la (1682).

No consta

FONTS 2122, 2286, 2434. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En tenen al jardí (2122).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt bona per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Relaxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'han de plegar les fulles seques.

Part aèria

Hipnòtic

FONT 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a agafar el son. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona per a les dones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És relaxant i tranquil·litzant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cuina. Als guisats. La xocolata es fa amb aigua de tarongina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 2286. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer licor. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona per a les abelles. OBSERVACIONS. N'hi ha als barrancs.

Fulla

Cosmètic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sabó cal posar en un perol cinc litres d'oli (oli de les sobres, oli després d'haver fregit) i un litre de sosa càustica i afegir-hi dos o tres litres. S'hi posa melissa (*Melissa officinalis* L.). I anar remenant amb un bastó durant una hora, una hora i mitja, més o menys. Quan s'aguanta el bastó, ja es pot tirar en safates. Quan està fred es talla. Per a rentar la roba.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2124, 2134, 2598. OBSERVACIONS. Fa olor de taronja (2124). La tenen en un test (2598).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2480. Barreja 1 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2251. Barreja 3 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 1903. Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Mentha × *gentilis* L. (labiades)

BCN 162685

NOMS POPULARS

Menta (2099, 2100, 2117)

Menta caramelo (castellà) (3330)

Menta d'anís (4390)

Menta de la xocolata (4390)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2099, 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per fer sopes escaldades. CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a refrescar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. La Carme diu que aquesta és "la menta de Torres d'Alàs".

Mentha ×piperita L. (labiades)

BCN 163328

NOMS POPULARS

Herba bona (1823)

Menta (1823)

Menta caramelo (castellà) (4145)

Menta de caramel (3144)

Menta de la bona (3371)

Menta piperita (2117, 2686, 4148, 4159)

Menta "piperment" (1815, 2117, 3144, 3336)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiparotídític

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les galteres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1815, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer sopes (3371). Amb les fulles es fa una sopa de menta (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 3371).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. El gust recorda un caramel de menta.

Mentha aquatica L. (labiades)

BCN 163235

NOMS POPULARS

Menta (2273, 2274)

Menta sativa (4148, 4159)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hepatoprotector

FONT 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mentha longifolia (L.) Huds. (labiades)

BCN 162760

NOMS POPULARS

Menta (2548)

Menta borda (1704, 1884, 2152, 2284, 2285, 2523)

Menta de gat (1679, 1683, 1704, 1882, 1884, 2121, 2131, 2152, 2263, 2265, 2284, 2486, 2548, 2598, 2634, 2655, 3144, 3356, 3615, 4139, 4193)

Menta de gos (1679)

Menta salvatge (2131, 2655)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatatarral

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús extern). PREPARACIÓ. En fa bafos. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Prendre'n una tisana després de sopar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de menta de gat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La posa als cargols. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Ajuda a la llar

FONTS 1704, 2285, 2486. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar els plats (2486). La seva mare (l'Amàlia) la feia servir per a rentar els plats (1704). La feia servir per a rentar els plats (2285).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1884, 2121, 2131, 2152, 2548, 2655, 3144. OBSERVACIONS. Els gats i els gossos deixen de menjar i beure per a anar a cercar herbes quan tenen gana, tenir set o curar-se (2548). A Aubet n'hi ha a la vora de l'hort (1884). La menta de gat es troba a les fonts i en els rierols on l'aigua és molt bona (2121). Una de les condicions perquè l'aigua sigui bona per beure és la presència de menta de gat al voltant (2121). La menta de gat només floreix però no grana (2121). Aquesta menta no la fan servir (2655). N'hi ha a les fonts, al costat de l'aigua. És grisosa (3144). N'hi ha als regatells de l'aigua (2131). De menta borda, en sol portar un brot a la boca (2152).

Mentha pulegium L. (labiades)

BCN 29895

NOMS POPULARS

Menta poleo (castellà) (4159)

Poleo (castellà) (1815, 2667, 4147)

Poleo-menta (castellà) (2117)

Poliol (2671)

Poniol (2660)

USOS MEDICINALS

Fulla

Digestiu

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT.
Digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2117, 2667. OBSERVACIONS. N'hi ha a la costa catalana (2117). El que tingui la pressió alta, que no prengui “poleo” (castellà) (2667).

Mentha sp. (labiades)

NOMS POPULARS

Herba bona (4148)

Menta (1648, 1679, 1700, 1704, 1774, 1805, 1808, 1821, 1824, 1825, 1829, 1831, 1853, 1881, 1902, 1907, 2098, 2102, 2112, 2114, 2122, 2123, 2124, 2130, 2132, 2134, 2139, 2152, 2158, 2159, 2239, 2240, 2245, 2251, 2252, 2253, 2260, 2281, 2285, 2294, 2425, 2435, 2477, 2480, 2483, 2503, 2504, 2541, 2547, 2552, 2569, 2593, 2596, 2645, 2649, 2655, 2667, 2680, 2682, 2684, 2697, 3132, 3325, 3333, 3334, 3354, 3560, 3613, 3615, 3645, 3951, 3974, 4193, 4261, 4304, 4306, 4410)

Menta bona (1704)

Menta borda (4147)

Menta caramelo (castellà) (2284)

Menta d'aigua (3342)

Menta de casa (2451)

Menta de gat (3371)

Menta de l'hort (2131)

Menta de les faves (3144)

Menta de les sopes (3336, 4145)

Menta de les sopes escaldades (3144)

Menta normal (1815)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONTS 1829, 2112. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de menta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 1808. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al coll ressec. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1774, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal a la panxa (1774). Per a la panxa (2667).

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antinauseabund

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si et trobes marejat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic intern

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar los budells. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Sopes escaldades amb menta o sopes de pa bullides amb menta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Caramels de menta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 1853, 2114, 2130, 2245, 2425, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer la digestió (1853). És digestiva (2114). Per a pair bé (2130). Per a pair (2245). Digestiva (4147). Com a digestiu (2425). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (1853). Tisana (ús intern) (2114, 2130, 2245, 2425, 4147). PREPARACIÓ. Es fa una sopa de pa (1853). Aigua de menta (2245). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'hi poden posar fulles fresques o fulles seques (1853).

Estomacal

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de menta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONTS 1808, 2596, 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al fetge (1808, 2596, 3974). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1808, 3974). Infusió (ús intern) (2596). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1648, 1881, 2122, 2240, 2547, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan no estàs bé (1648). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2122, 2240). Tisana (ús intern) (1648, 2547, 2697). Decocció (ús intern) (1648). Desconegut per l'informant / No consta (1881). PREPARACIÓ. Infusió (2240). Fer-ne una aiga (1648). Fer-ne una sopa (1648). Fer-ne aigües (2547). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La menta fa pujar la pressió. Li ho va dir un curandero (1881). En tenen al jardí (2122). Esvalota la sang i augmenta la tensió (2697).

Salutífer

FONTS 1853, 2158, 2239, 2251, 2503. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a moltes coses (2251). Es posa bé (1853). És molt bona, és medicinal (2158). Va bé per a tot (2239). Va molt bé per al cos (2503). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2251). Decocció (ús intern) (1853, 2158, 2503). Tisana (ús intern) (2239). PREPARACIÓ. Infusió (2251). Es fa una sopa de pa (1853). Feien sopes de menta (2158). Es fa una sopa de pa moreno amb menta (2503). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'hi poden posar fulles fresques o fulles seques (1853). Per als crios petitons (2158). Després de dinar (2239).

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONTS 1805, 1825, 1831, 1853, 1881, 2098, 2124, 2132, 2134, 2139, 2152, 2239, 2240, 2260, 2281, 2294, 2503, 2504, 2645, 2655, 2680, 2682,

3132, 3144, 3333, 3334, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les faves (2239, 2240). Fan sopes (2294). En fan sopa (2281). En feven sopes (2260). Per fer faves (2260). Una sopa de pa (1831). Per a fer sopa de pa (1853). Per al menjar (1825). Per a fer sopes (1881). A les faves o a les sopes escaldades (3144). Una fulla de menta a les sopes (2098). En posaven a la xocolata (2124). Per a tirar a la sopa (2132). Per a fer sopa (2134). Per als caragols (1805). La posa a les faves (2139). La menta per a fer sopes (2152). Es fa una sopa de pa moreno amb menta (2503). En fa sopa (2504). Per a fer els cargols (2504). En feien sopes (sopes bullides de menta amb un ou) (2655). En posen a les faves (2655). En fa una sopa (sopa de menta) (2680). Sopa de menta (2682). A l'oli per a donar-li gust (2682). Per fer sopes (3132, 3333). La menta per a posar a les faves tendres (3334). Per a la cuina (aromatitzar) (2645). La menta a les faves i als xiulets de primavera (4261). OBSERVACIONS. Fulles fresques o fulles seques (1831). S'hi poden posar fulles fresques o fulles seques (1853). De menta n'hi ha als horts (2098). D'aquesta, se'n diu "menta de caramelo" (castellà) (3132). CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant (1853, 1881, 2098, 2132, 2134). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1805, 1825, 1831, 1853, 2098, 2124, 2132, 2134, 2139, 2152, 2239, 2240, 2260, 2281, 2294, 2503, 2504, 2645, 2655, 2680, 2682, 3132, 3144, 3333, 3334, 4261).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONTS 1679, 2159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A les sopes (1679). Sopes de pa amb menta (2159). CONSUMICIÓ. Plat principal - Plat principal (1679). Entrant - Entrant (2159). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1679, 2159).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2152, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. S'utilitza molt la menta en pasteleria (2152). Feien aigua de menta (3560). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2152).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONTS 1808, 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer sopes (1808). Herba per a cuinar (2593). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1808, 2593).

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en aiguardent

FONT 3645. OBSERVACIONS. Elaboren licor de menta. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Ambientador

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a perfumar.

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Jaume diu: "La menta, com la ruda, si no la toques, no la sents".

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 1821, 1881, 2124, 2152, 2480, 2504, 2552, 2649. OBSERVACIONS. Posar-se un brot de menta a l'aurella (1881). N'hi ha al revolt del cementiri de la Guàrdia d'Ares (1704). La menta, si la plantes, s'escampa (2124). N'hi sol haver en els horts (2152). La trobarem a l'hort (1821). De menta n'hi ha de molts tipus (2504). Fer aigües (una infusió). De bon beure (2649). Per a assecar les herbes, les posen de cap per avall (2552). És una de les herbes preferides de la Ventureta (2480).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

- FONT 2598. Barreja 1 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2240. Barreja 1 entrevista 05/07/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2286. Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 1 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1815. Barreja 1 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2552. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2547. Barreja 1 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3371. Barreja 2 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2241. Barreja 2 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 2 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1821. Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2593. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2547. Barreja 2 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2593. Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2595. Barreja 4 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 4 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 6 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

***Mentha spicata* L. (labiades)**

BCN 163246

NOMS POPULARS

- Hierbabuena* (castellà) (2694)
 Menta (1830, 2121, 2125, 2126, 2598, 2634, 2694, 3370, 4197, 4198, 4310)

Menta borda (3682)

Menta caramel (1809)

Menta de caramelo (castellà) (3330)

Menta de casa (2121)

Menta de gat (1683)

Menta de l'hort (2117, 2121)

Menta de la bona (2598)

Menta de les sopes (1809, 2117, 4310)

Menta del país (2121)

Menta dels *chupitos* (castellà) (1809)

Menta “piperment” (3144)

Menta verda (4147)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONT 1830. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al refredat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Un vas d'aigua de menta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipotensor

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa pujar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. Si tens mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aigo. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 4147, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Digestiu (4147). Per a la digestió (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2598. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a la canalleta.

Per a la fatiga

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En lloc d'un cafè. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONTS 2598, 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Sopetes (2598). En posa als guisats. Quan fa faves o favotes (2598). En fa sopes de menta (2634). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2598, 2634).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2126, 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es menja la fulla (3330). La menta per a fer sopes. Es posa menta als cargols (2126). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2126, 3330).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fan sopes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2121, 4310. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer sopes. Sopa de menta: fer bullir aigua amb menta i posar-hi oli i sal (2121). D'aquesta menta se'n posa a les sopes (4310). OBSERVACIONS. Per als vells malalts (2121). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2121, 4310).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posada en aiguardent, com a xopet [dit "chupito"(castellà)]. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Recol·lecció per a la venda

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'arroplegaven o la plegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell.

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En temps del rei Herodes, la Mare de Déu, perseguida, s'amagava sota una gavernera. La menta la va delatar i a llavors Maria va dir a la menta: tu floriràs, però no granaràs.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2125, 2598, 3682. OBSERVACIONS. La menta de gat agrada molt als gats (2125). A l'hort té menta (2598). A l'hort, hi té aquesta menta (3682).

***Mentha suaveolens* Ehrh. (labiades)**

BCN 163247

NOMS POPULARS

Menta borda (2233, 2250)

Menta de gat (2117, 2598)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antidiarreic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Mespilus germanica* L. (rosàcies)**

BCN 162361

NOMS POPULARS

Nespa (fruit) (2132)

Nesper (2152)

Nespera (2262, 4194)

Nespler (1884)

Nesplo (fruit) (3617)

Nespro (fruit) (2245)

Niespa (fruit) (1704)

Niesper (1704, 4411)

Niesprer (1815)

Niesprera (2123, 3326)

Nyespa (fruit) (2131)

Nyesprer (1815)

Nyesprera (1881)

Nyiesprer (1815)

Nyiesprera (1815)

Serva (fruit) (4122)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 1815, 2132, 3326, 3617, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les niespes es mengen (1704). Per a menjar. Per a ser bons han de ser madurs (3617). Dels fruits del *Mespilus germanica* L. en diu serves (4122). Nespa (nespes) (2132). Els fruits són les niespres, nyepes o nyepres (1815). OBSERVACIONS. El solen empeltar a un agarroner o agaurrer (*Crataegus monogyna* Jacq.) (1704). De la fruita en diuen niespa o niespra. Es pleguen al novembre, es guarden perquè acabin de madurar i es mengen pels volts de Nadal. Si en menges moltes, vas espès (restreny) (3326). Ha d'agafar els fruits amb un ganxo, doncs es troben en pendents. També se les menja el bestiar (4122). Els fruits es pleguen abans de Nadal i es posen sobre palla perquè madurin (1815). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1704, 3326, 4122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 1815, 2132, 3326, 3617). Alimentació humana i animal (4122).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1881, 1884, 2125, 2262, 2697, 3606, 4194, 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits es diuen nyepres (3606). Dels fruits, se'n diu niespes (4194). Es menjaven les niespres (2125). Els fruits, anomenats nespes (2697). Els fruits són les niespes (2262). Les niespes o nyepres es mengen (4411). Les nesples, els fruits, es mengen a l'hivern (1884). Els fruits són les nyepres (1881). OBSERVACIONS. Al riu de la Guàrdia n'hi haví (2697). Es van a plegar a la tardor (1881).

CONSUMICIÓ. Postres - Postres (3606). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1881, 1884, 2125, 2262, 2697, 3606, 4194, 4411).

Fruit madur sencer

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fruits en diuen nyespres. OBSERVACIONS. N'hi ha per cal Guàrdia; estan madurs pel desembre. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2123, 2262. OBSERVACIONS. S'empelta del polleguer (2123). L'havia empeltat amb l'arç (*Crataegus monogyna* Jacq.) (2262). A Miravall n'hi ha dos (1815). La base del nyesprer és l'agaurrer (1815).

***Meum athamanticum* Jacq. (umbel·líferes)**

BCN 128540

NOMS POPULARS

Comí (2618)

Comí gros (1809, 2114, 2251, 2618)

Comí marrà (1809, 1859, 2114)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si un vedell estava esfoirat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigües de comí. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una botella. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2618. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa de les bèsties. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de comí. Els l'engargallàvem. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. I els curaen el mal de panxa.

No consta

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un pessiguet per a les persones. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. Medicina humana.

Part aèria

Antiemètic

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per la vomitera. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les trementinaires en portaven.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1809, 1859, 2114. OBSERVACIONS. A Sendes, hi havIA comí marrà (1859). El portaven de les muntanyes de Civís (Valls de Valira) (2114). La mare de la Roser el coneixia (1809).

***Molopospermum peloponnesiacum* (L.) Koch (umbel·líferes)**

BCN 29737

NOMS POPULARS

Àpit bord (1903)

Àpit silvestre (1815)

Coscó (2649)
 Coscoll (1824, 2117, 2541, 2593, 2598)
 Coscolla (2251)

USOS ALIMENTARIS

Peduncle floral

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1903, 2541, 2593. OBSERVACIONS. En amanit, amb oli i sal. Ull: es pot confondre amb altres herbes, tòxiques (1903). L'hi van portar de Travesseres (Lles de Cerdanya) (2541). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1903). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1903, 2541, 2593).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1824, 2598, 2649. OBSERVACIONS. N'hi ha a dalt als prats. Hi ha mascles i femelles (1824). A dalt a la muntanya (2598). S'enverinaven en confondre-la amb el viladre (2598). S'ha d'anar a Tas, a les bordes, a la muntanya (2649). Algunes persones l'han confós amb l'herba tora (1815).

Monarda didyma L. (labiades)

BCN-E-734

NOMS POPULARS

Bergamota (4148, 4159)

Morus alba L. (moràcies)

BCN 168981

NOMS POPULARS

Mora blanca (infructescència) (1815)

Morer bord (2425)
 Morera (1882)
 Morera borda (2425)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donaven les fulles per a menjar als cucs de seda. OBSERVACIONS. N'hi ha tres al torrent del Baell. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fulla

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Corpus Christi, es feien catifes davant l'altar a la Salsa (Ogern).

Planta viva *in situ*

Altres informacions

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'estiu fan ombra.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2425. OBSERVACIONS. L'informant diu que no fa fruits.

Morus nigra L. (moràcies)

BCN 163250

NOMS POPULARS

Mora (infructescència) (3696)

Mora negra (infructescència) (1815)

Morer (1805, 1808, 1821, 1881, 1907, 2121, 2243, 2488, 2542, 3611, 3944, 3696, 4366, 4411)

Morer negre (3944)

Morera (1824, 1882, 2121, 2243, 2369, 2425, 2482, 2488, 2651, 3368, 3615)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hipolipemiant

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de fulla de morera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Infructescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1808, 1821, 1882, 1907, 2243, 2488, 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mores (1907). Els fruits, les mores, per a menjar (2243). Les mores (fruits) estan boníssimes (2488). Els fruits són les mores que es poden menjar (2542). Les mores són molt dolces (1882). OBSERVACIONS. Taquen molt (1808). A Ogern n'hi ha una (1882). CONSUMICIÓ. Postres - Macedònia (1907). Postres - Postres (2243). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1808, 1821, 1882, 1907, 2243, 2488, 2542).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs acalorat (refrescant). OBSERVACIONS. Xarop de morer. Una cullerada de xarop en un bon vas d'aigua. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONTS 1821, 1824, 1881, 2257, 2488, 3696. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per fer confitura (1824). Fer confitura i melmelada (1821). Per fer confitura i mermelada (2488). De les mores en feien mermelada (2257). Posar mores en una palangana [dit "barreño" (castellà)] per a fer confitura i melmelada (3696). Del morer se'n feve melmelada (1881). OBSERVACIONS. La padrina i altres dones de Vilarrubla posaven les mores en un barrenyo per fer confitura i mermelada (2488). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2488). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1821, 1824, 1881, 2257, 2488, 3696).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2121, 2651, 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De les mores (fruits) se'n pot fer melmelada. Com un arrop. Feien un cucurutxu amb una paperina, posant-hi sucre. Es deixa prendre, se li dona la volta, es treu el paper i es menja (2651). Les infructescències [dit "fruits"] són les mores (2121). De les infructescències [dit "fruits"] en diuen mores (3399). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2651). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2121, 2651, 3399).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer licor. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les mores (els fruits) són negres i moltes vegades es troben escatxigades al terra.

ALTRES USOS

Fruit immadur sencer

Ajuda a la llar

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les taques de mora es treuen amb lo suc de les morens més verdes.

Fulla

No consta

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla de morera.

Tronc

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa mans de morters.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1907, 2425, 2482, 3944. OBSERVACIONS. Les taques de les morens de morers taquen molt i no marxen (1907). N'hi ha una de molt gran a la Sala (Romanins) (2425). A Bar, cada casa tenia un morer. El morer era un bon indicador de començar l'hort, ja que quan el capoll del morer s'obre (les orelles), ja no gela. Hi ha un refrany que diu: "No et donguis per agambat, si la morera no fa orella de gat" (3944). Hi ha una morera significada com la morera de cal Torredà (2482).

Musa ×paradisiaca L. (musàcies)

BCN-E-207

NOMS POPULARS

Plàtan (1896, 3139)

USOS MEDICINALS

Fruit

Per a la rampa

FONT 1896. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè no em vingui rampa a la nit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Se'n menja un cada dia al vespre.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan fa arròs a la cubana hi posa un plàtan fregit. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Muscari comosum (L.) Mill. (asparagàcies)

BCN 162660

NOMS POPULARS

All de la bruixa (1677)

All del dimoni (1881)

Muscari neglectum Guss. ex Ten. (asparagàcies)

BCN 162718

NOMS POPULARS

All de bruixa (1882, 3144, 3573)

Lliri de ruc (2131)

Myristica fragrans Houtt. (miristicàcies)

BCN-E-19

NOMS POPULARS

Nou moscada (1907, 4261)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Condiment

FONTS 1907, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la cuina (1907). La nou moscada per a fer la beixamel (4261). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1907, 4261).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2114. Barreja 5 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Llavor

FONT 1881. Barreja 6 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

Narcissus assoanus Duf. (amaril·lidàcies)

BCN 162851

NOMS POPULARS

Julivell (3615)

Narcís (3144)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan molta olor.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Rosita diu: "quan lo julivell floreix, el pastor maleeix; i quan la flor li cau, el pastor ja jau".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Planta sencera

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxic.

Narcissus poeticus L. (amaril·lidàcies)

BCN 162746

NOMS POPULARS

Assutzena (4038)

Lliri (2131)

Susa (1884, 4037)

Susena (3336)

USOS ALIMENTARIS

Tija florífera

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4038. OBSERVACIONS. Trèiem la flor, tallàvem el canot (la tija), dins hi havia un fil que xuclàvem i era dolç. N'hi havia per aquests camps

a la vora de la Seu. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONT 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan molta olor.

Elaboració de rams

FONT 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El maig, feiem rams de flors, les portàvem a l'eslèsia (Aubet), pel mes de Maria.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2131, 4037. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Entre Castellbò i Aubet hi ha uns camps que està ple de zuses (4037). OBSERVACIONS. Fa molta olor (2131).

Nepeta cataria L. (labiades)

BCN 162674

NOMS POPULARS

Marreu (2434)

Menta de gat (2598)

Nepta (1821, 1853, 2233, 2250, 2545, 2547)

USOS MEDICINALS

Part aèria

No consta

FONT 2547. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Se'n feien pegats. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la xocolata [dit "xicolata"] desfeta. OBSERVACIONS. Per a trencar el gust amargant. La mare n'hi posae. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2250. OBSERVACIONS. L'Enric diu: "la nepta, tot mal repta".

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2233. OBSERVACIONS. El Jaume diu: "la nepta tot mal repta".

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 2545. OBSERVACIONS. La trobarem a l'hort (1821). Té nepta en un test (2545).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 1821. Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Nerium oleander* L.** (apocinàcies)

BCN 162373

NOMS POPULARS

Baladre (3144, 4314)

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Planta sencera

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una planta tòxica. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3144, 4314. OBSERVACIONS. Aquest baladre, el va portar la mare del seu cosí Joan (3144). N'hi ha a la carretera Lleida-Andorra que passa per Organyà (4314).

***Nicotiana tabacum* L.** (solanàcies)

BCN 162364

NOMS POPULARS

Brasil (3144)

Nicotina (2682)

Suc de pipa (3251)

Tabac (1882, 1900, 2121, 2131, 2540, 2541, 2548, 2644, 2649, 3144, 3615, 3949, 4366, 4411)

Tabac (tana) (4433)

Tabac bord (4418)

Tabac del país (2113)

Tabaco (castellà) (1677, 1704, 1767, 1884, 1901, 2134, 2241, 2434, 2439, 2529, 2555, 2559, 3560, 3940, 4422)

Tabaco (castellà) negre (2114, 2545)

Tana (2113, 2439, 2545, 2634, 4418)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiberrugós

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc greixós concret (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi el suc de la pipa de fumar tot desmuntant la pipa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. El tabac negre o tana fermentat amb vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori renal

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. El tabac negre o tana fermentat amb vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 2529, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de quixal (2529). Per al mal de queixals (3949).

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2529). Cataplasma (ús extern) (3949). PREPARACIÓ. Posar una mica de caliquenyo al forat del quixal (2529). Pegats de tabac (3949). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONTS 2114, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pulmonia (2114, 2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2114). Desconegut per l'informant / No consta (2545). PREPARACIÓ. Tabac negre bullit amb vinagre i queda confitat de tabac. Fer pegats (2114). Pegats de tabac negre o tana fermentat en vinagre a l'esquena (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Anava molt bé (2114).

Hemostàtic extern

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les hemorràgies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi un tros de cigarret. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 1767. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pegat de tabac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla vella

Antisèptic extern

FONT 3251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una pelada. Però matisa: si hi ha infecció, surt una altra infecció. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret fluid (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Fumable

FONTS 2113, 2121, 2439, 2644, 3144, 3940, 4411, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fumar (3144). La Sandra, la filla del Joan, explica de la seva àvia (Gràcia, popularment Gracieta, Sala Riba, nascuda el 1930 a cal Pitarroi de Fígols), o sigui la mare del Joan, sobre el tabac. Explica que collien 10-12 fulles de tabac que les plegaven (les doblaven) i penjades al cap de casa, fins que es podrissin. Que llavors baixaven a baix de la casa i les trinxaven. Aquestes les mastegaven o les fumaven. A Fígols hi havia conreu de tabac (4411). Per als fumadors (2113). El tabac es torra al foc i s'hi posa un raig de conyac (2644). El Benet engrunava tabac (2121). OBSERVACIONS. Tothom en sembrava. Ben matxacada. Amb una mica d'anís o Cointreau. Embolicat amb fullets de paper. Teníem cigarros per tot l'any. Cada casa podien tenir 150-200 mates (2439). Anaven a buscar tabac a Andorra (3940). En tenien una quinzena de mates. El Rosill també cultivaven tabac. Hi havia dos tipus de tabac: el "brasil", més fluix i la "tana", de fulla més gruixuda i és més fort: les fulles de tabac les estenien perquè s'assequessin i després les picaven (3144). En feien un sac (4433). Una persona de Taús feve tabac, però no hi havia cultiu (2121).

Repel·lent

FONTS 2434, 2548, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a ensulfatar l'hort (2434). En un perol posar tabac i urdigues durant una setmana. Ruixar la verdura amb aquesta barreja. Va molt bé per al pulgó i per a les taupes (3560). El tabac als horts, pel pungó (2548). OBSERVACIONS. Aigua de tabac: fer bullir la fulla de tabac amb aigua. Tenen tabac a l'hort (2434).

Part aèria

Repel·lent

FONTS 1677, 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al pulgó (dit "palgó") (1677). Per a ensulfatar les hortalisses (2134).

Planta sencera

Agrosilvopastoral

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pulgó. OBSERVACIONS. D'un senyor de Bóixols (Abella de la Conca, Pallars Jussà).

Repel·lent

FONTS 1884, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En tenen a l'hort per al pulgó (dit "pangó") (1884).

Planta viva *in situ*

Agrosilvopastoral

FONTS 1900, 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les pestes (de l'hort) (1900). Per a les taupes (1901). OBSERVACIONS. No és gaire eficaç (1901).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 1882, 1884, 2131, 2439, 2540, 2559, 2644, 2649, 3615, 4366, 4411. OBSERVACIONS. En tenen algunes mates a l'hort (1884). La tana és una mena de tabac que es sembrava aquí (2439). En tenen dues mates a l'hort (3615). A les carboneres (que abans feien carbonet) hi plantaven algunes mates de tabac (1882). De tabac no se'n pot plantar (2540). No se'n pot plantar! (2649). Els contrabandistes, de sortida d'Andorra, portaven tabac, i passaven per la Guàrdia d'Ares (1704). En portaven les dones de la Vansa (2559). A Andorra el cultiven i a llavors el cremen perquè pugui entrar més tabac a Andorra (4411). A Andorra el tabac que cultiven el cremen i així pot entrar més tabac a Andorra (4366). A Bellpuí teniem un penco de tabac, és a dir 30-40 mates (només pel padri). El tabac torrat al foc amb un raig de conyac (2644). El tabac era objecte de contraban (2131).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2593. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2548. Barreja 1 entrevista 25/04/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2502. Barreja 2 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2110. Barreja 2 entrevista 17/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 5 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

***Ocimum basilicum* L. (labiades)**

BCN 162752

NOMS POPULARS

Alfàbiga (2255)

Alfàbrega (1699, 1882, 2118, 2434, 2598, 3144, 3615, 4148, 4159, 4309)

Alfàbrica (2523)

Alfàbriga (4139)

Aubaca (1648)

Aufàbrega (1831, 2425, 3144, 3613, 3615)

Aufàbrica (1831)

Fàbrega (1825, 2122, 2240, 2241, 2593, 2598)

Fàbrica (1770, 2504, 2529)

Fàbriga (2529)

USOS MEDICINALS

No consta

Repel·lent d'insectes

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Expulsa els mosquits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Digestiu

FONT 1831. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Fa infusions. Hi posa una mica de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 1831. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Fa infusions. Hi posa una mica de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Repel·lent d'insectes

FONTS 1699, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als mosquits (1699, 2122). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Sense preparació (1699). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La comprem (2122).

USOS ALIMENTARIS

No consta

Condiment

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a cuinar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONTS 2118, 2122, 2240, 2504, 2593, 3615, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a cuinar. Per a posar a l'arròs (3615). Culinari (2240). Pels guisats (2118). La posem a la pizza (2122). Per al rostit (2504). Herba per a cuinar (2593). Per a la cuina (4309). OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (3615). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (2118). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2118, 2122, 2240, 2504, 2593, 3615, 4309).

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 4159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herba de cuina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n posa engrunada a sobre la tomata, a l'amanit. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer infusions.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a cuinar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria florida

Condiment

FONT 1648. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als guisats. CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Ambientador

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'olor.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1882, 2434, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les priores en donaven al sortir d'ofici de Santa Pelaia (Perles) (3144). En sortir de missa de Pampa (Castellar de la Ribera, Solsonès), donaven un brot d'alfàbrega (1882). OBSERVACIONS. En donaven les priores de Madrona (Pinell de Solsonès) (2434).

Repel·lent

FONTS 2241, 2504, 2523, 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. No s'atansa ni un mosquit (2241). Per als mosquits (2504). Els mosquits no entren a casa (2523). Per als mosquits i altres insectes (2529).

Planta sencera**Ambientador**

FONT 1770. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer olor.

Planta viva *in situ***Repel·lent**

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'hort, quan plantes una renglera de tomates, poses una aufàbrega al principi i una al final i no tens tanta pesta. Es posa un test amb aufàbrega i no venen ni mosques ni mosquits.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2598. OBSERVACIONS. N'hi ha de dues classes.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON**Part aèria**

FONT 2593. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

***Odontides lutea* (L.) Clairville (orobancàcies)**

BCN 163236

NOMS POPULARS

Pinet (2117)

ALTRES USOS**Part aèria florida****Jocs i joguines**

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a jugar.

***Olea europaea* L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies)**

BCN 169979

NOMS POPULARS

Arbequina (raça) (3354)

Auliva (fruit) (2369)

Auliver (1648, 2100, 2101, 2113, 2121, 2126, 2127, 2252, 2274, 2425, 2439, 2484, 3132, 3330, 3560, 3611, 3938, 4145, 4410)

Aulivera (1853, 2100, 2121, 2137, 2248, 2255, 2285, 2425, 2541, 2688, 2697, 3139, 3144, 3326, 3615, 3938, 4404, 4423)

Oli (1815, 1859, 1868, 1869, 1884, 1901, 2117, 2152, 2153, 2235, 2243, 2263, 2270, 2271, 2480, 2496, 2502, 2568, 2621, 2622, 2644, 2655, 3138, 3371, 3941, 4316, 4390, 4419, 4422, 4423, 4433)

Oli d'oliva (1897, 2633, 2680, 3617)

Oli d'oliva verge (2645)

Oli de setrill (2545)

Oli del bo (producte) (2254)

Oli verge (2254)

Oliver (1704, 1882, 1907, 2121, 2237, 2260, 2283, 2285, 2294, 2425, 2434, 2482, 2593, 2633, 2649, 3144, 3325, 3327, 3328, 3354, 3573, 4122, 4410)

Olivera (1680, 1809, 1815, 1881, 2121, 2122, 2233, 2237, 2245, 2246, 2250, 2252, 2281, 2430, 2479, 2481, 2484, 2549, 2633, 2651, 2682, 2694, 3144, 3330, 3334, 3615, 3945, 4130, 4404)

Verdiell (raça) (3354)

USOS MEDICINALS

Exsudat

Antihelmíntic

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llombrius. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Vi medicinal (ús intern). PREPARACIÓ. Una barreja d'oli i vi. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'ho prenien i li passava automàticament.

Fruit

Antihipertensor

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Tant sols queixalar (dit quixalar) una oliva verda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc greixós fluid (ús extern). PREPARACIÓ. Sucar una mica a cada orella. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antihipertensor

FONTS 1648, 1680, 1699, 1809, 1853, 1881, 2102, 2110, 2117, 2121, 2122, 2127, 2144, 2233, 2239, 2240, 2241, 2245, 2250, 2255, 2260, 2274, 2281, 2285, 2294, 2434, 2479, 2482, 2484, 2529, 2541, 2549, 2593, 2682, 2688, 2694, 2697, 3132, 3139, 3144, 3325, 3560, 3615, 4261, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió alta (3560). Per a la pressió (1680, 1809, 1853, 1881, 2102, 2117, 2121, 2233,

2240, 2241, 2250, 2255, 2260, 2274, 2285, 2529, 2541, 2549, 3139, 3325, 3615, 4261). Per a la pressió. Per a baixar la pressió (2294). Per a la pressió. Per a la tensió (2281). Per a rebaixar la tensió (1648). Per a la tensió (1699, 2479). Per a baixar la pressió (2127, 2434, 2593, 3144). Per a fer baixar la pressió (2110, 2144, 2484). Per a rebaixar la tensió (2122). Per a la pressió. Per a la pressió alta (2239). Fa baixar la pressió (2245, 4423). Regula la pressió (2482). Per a la hipertensió (2682). Per a la sang (2688, 2697). Per a baixar la tensió (2694). Per a baixar la pressió (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1648, 1680, 1699, 1809, 1853, 2102, 2110, 2117, 2121, 2122, 2127, 2144, 2233, 2239, 2240, 2241, 2245, 2250, 2255, 2260, 2274, 2285, 2294, 2434, 2479, 2482, 2484, 2529, 2541, 2549, 2593, 2682, 2694, 2697, 3132, 3139, 3144, 3325, 3560, 3615, 4261, 4423). Infusió (ús intern) (2281). Decocció (ús intern) (1881, 2688). PREPARACIÓ. La fulla d'olivera (2241, 2549). Fulles d'oliver (2294, 3325). Beure una aigua de fulla d'oliver (2285). Aigua de fulla d'olivera (2245, 2281). Fulla d'olivera (1680, 2117, 3615). Agafar tres fulles, bullir, colar i afegir sucre (1881). La fulla d'olivera seca (2479). Bullir la fulla d'olivera (2688). Les fulles d'oliver (2593). Aigua de fulla d'olivera (4261). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa en dejú (2281). Prendre'n cada matí en dejú i fer-ne una novena (nou dies) (2274). No en pots prendre gaire, doncs pots quedar sense pressió i et pots morir (1853). Fer una novena. Fer una setmana de descans, i tornar a fer una novena (1881). Prendre'n nou dies, un vas cada dia en dejú (2434). S'han de fer novenes a l'endejú (2484). Una novena (4423). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Hi ha olivera a Bellpui (3139). A Sant Andreu no hi ha oliveres (1648). N'hi havia al solar (2110). Ho sap d'un "tio" capellà (2245).

Antipelohèmic

FONTS 2126, 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rebaixar la sang (2252). Per a rebaixar la sang (2126). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2252). Infusió (ús intern) (2126). PREPARACIÓ. Aigua d'oliver (2126). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2633. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'ictus apoplèctic / cerebral

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a no tornar-se a ferir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc del fruit

Antiamigdalític

FONTS 1859, 2117, 2271, 2622, 3132, 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les angines (2271, 3132, 3138). Per a trencar les angines (1859). Per a les angines. Per al mal d'angines (2622). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1859, 3132, 3138). Cataplasma (ús extern) (2271). Embrocació (ús extern) (2117, 2622). PREPARACIÓ. Dir l'oració: Sant Pere i Sant Joan / se'n van per un camí / troben Sant Martí / Què fas aquí Martí? / Aquí estic carregat de mal d'angines / Suca-les d'oli de olives que es fondran com les salives. Donar tres escopinades a terra i xafar-les amb lo peu i dir tres parenostres a la Santíssima Trinitat; s'ha de repetir tres vegades l'oració, les escopinades i els parenostres (3132). Alguna cosa sucada amb oli (2271). Fregar una mica més amunt del canell on es trobava una boleta i fer cri-cràc, cric-cràc, fins que la trenqués (1859). Es trenca el bony que hi ha a l'avantbraç fent un massatge amb oli d'oliva pur (2117). Es frega la part interna del braç amb oli, a la part anterior de l'articulació del colze, surt una glàndula i llavors es trenca aquesta (3138). Primer es resa l'oració [dit "auració"] (fent una creu al coll): "Sant Pere Sant Joan / anaven per un camí

/ es troben un home que es diu Martí / Martí, que hi fas aquí ? / Aquí estic carregat de mal d'angines / que no puc tenir. Senye-les, suca-les d'oli d'olives / que et marxaran com les salives. Després es fa el massatge (es passa el dit amb oli per davant del colze) (2622). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu padrí (1859). D'aquesta cura se'n diu cura de pastor (3138). Es passa el dit per la part anterior del colze (2622).

Antifúngic

FONT 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als brians. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi sofre i oli d'auliva. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Untats cada dia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 4419. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar oli al cul. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare, que recollive amb un cassigall els cucs que sortiven.

Antihemorroidal

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Primer higiene i després posar oli d'oliva verge. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiofídic

FONT 1897. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una picada d'escurçó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Untar amb oli d'oliva i punxat (unes empunxegades) amb una agulla i després aiga. Si pica a la cara, posar una cordeta al coll perquè lo vereno no passi al cos. DESTINACIÓ. Medicina humana.

FONTS 1884, 2496, 2502, 2545, 2680, 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una picada d'escurçó a un gat (2545). Per a les picades d'escurçó (2680). Per a la picada d'escurçó (2502). En cas de picada d'escurçó (2496). Per a una picada d'escurçó (3138). Per als bonys al cap de les vaques degut a les picades d'escurçó (1884). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc greixós concret (ús intern) (2545). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1884, 2496, 2502, 2680, 3138). PREPARACIÓ. Oli i llet (2545). Es fa un tall amb el ganivet i s'hi posa oli d'oliva (2680). El lloc de la picada d'escurçó banyat amb oli (2502). Fer un tall en creu, que sortís la sang, rentat amb aigua i sabó i posar-hi oli d'oliva o submergir en una galleda d'oli d'oliva (2496). Es lliga un fil de llana (millor) o un cordill al coll de l'auvella (3138). Obrir els bonys amb una fulla d'afeitar, aigua calenta, arena ben fina i oli (1884). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (1884, 2545, 3138). Medicina humana (2496, 2502, 2680). OBSERVACIONS. Si la picada era al peu, posar-lo dins una olla plena d'oli. Al lloc de la picada d'escurçó, s'hi posava una gallina viva (2502). D'aquesta cura se'n diu cura de pastor (3138).

Antiotàlgic

FONTS 1704, 1774, 1814, 2153, 2263, 2281, 2482, 2621, 2644, 2682, 4419, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'orella (1814, 2153, 2281, 2482, 2621, 2682). Per al mal d'aurella (1704, 2263, 2644). Per al mal d'aurelles (1774). Per a estovar la cera de dins l'aurella (4419). Per a l'aurella (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2281). Suc greixós concret (ús extern) (1814). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1774, 2153, 2263, 2482, 2621, 2644, 2682, 4419, 4423). Cataplasma (ús extern) (1704). PREPARACIÓ. Posar oli d'oliva del llumener a l'orella (2281). Oli calent (1814). Fer bullir l'oli i amb un palillo i cotó fluix (2482). Posar-hi oli d'oliva calent (2682). Posar llana en oli a l'aurella (1704). Oli ben calent amb un cotó (1774). Oli d'oliva (2153). Oli de la llàntia de la Mare de Déu de Santa Fe (Organyà) (4419). Oli de l'ermita de Santa Fe (Organyà) (4423). Oli d'auliva (2644). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una gota d'oli (2263). DESTINACIÓ.

Medicina humana. OBSERVACIONS. Sense que entri l'oli dins el forat, al voltant de l'aurella (1774).

Antipiròtic

FONTS 1901, 2117, 2271, 2502, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les cremades (1901, 2502, 3132). Per als cremats (2271). Per a les cremades (perquè no es fessin butllofes) (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2271, 2502, 3132). Emulsió (ús extern) (1901). Pomada (ús extern) (2117). PREPARACIÓ. Oli i sal (3132). Aigua de neu debatuda amb oli (2271). Agafar neu. La guardava en una botella. Es desfà. Quan algú es crema, preparar-ne. Fa com una emulsió (1901). Feia una pomada amb llet de vaca (amb tota la crema) i oli. La deixatava i quedava espessa com una nata. La preparava al moment (2117). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina (1901). De sa mare (2117).

Antisèptic extern

FONTS 2100, 2235, 2595, 2667, 3132, 3334, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als talls de les mans (2100). Les esgarrapades de gos o de gat (3132). A les ferides (3334). Per a les ferides (3371). Per al braguer tallat o afectat pel fred (2595). Per al tallat de les mans (2667). Per als talls (2235). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emulsió (ús extern) (2100). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2235, 2667, 3132, 3334, 3371). Suc greixós concret (ús extern) (2595). PREPARACIÓ. Deixatar oli en aigua i es feia com una pomada (2100). Sucar amb oli d'oliva (oli bo: oli d'oliva de cal Toà -Coll de Nargó-) (3132). Posar-hi oli (3334). Oli amb un drap de cotó (3371). Es posava aigua en un plat i s'hi posava també oli d'oliva. Ben batut. Quedava espès. Sucar-ho al braguer (2595). Una crema d'aigua i oli (2667). Pegat amb oli d'oliva (2235). DESTINACIÓ. Medicina humana (2100, 2235, 2667, 3132, 3334, 3371). Medicina veterinària (2595).

Antitinyós

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Nosaltres vam agafar tinya. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sabó

medicinal (ús extern). PREPARACIÓ. Matavem porcs [dit “tocinos” (castellà)] de casa. Amb les morques d'oli es feve sabó de casa. La primera ensabonada amb sabó de casa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del part

FONT 1868. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es posa oli a les mans i avantbraços entrant a les madrigueres per ajudar a fer néixer les auvelles. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Emètic

FONT 1805. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a vomitar [dit “rojar”]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcool destil·lat (ús intern). PREPARACIÓ. Conyac amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONTS 2135, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a anar de ventre (3139). Per al contrari de la diarrea (2135). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc greixós concret (ús intern) (3139). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2135). PREPARACIÓ. Lavativa amb aigua salada bullida i un raquet d'oli (2135). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre una cullerada d'oli d'oliva (3139). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic hepàtic

FONT 2633. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre's un litre d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va dir un curandero.

Per a la dispèpsia

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'empatx. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús

directe) (ús extern). PREPARACIÓ. La persona estirada sobre una taula, i fregar la panxa amb oli d'aulives. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la urticària

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ordigades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les paparres

FONTS 1869, 2243, 2285, 2482, 2568, 2655, 2697, 3144, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les seques (2243, 2285). Per a les pitarres (2482, 3144). Per a les seques o polls de bou (2697). Quan porten una seca enganxada (2655). Per a les freseres (paparres) que porten els animals (3617). Per les paparres (1869). Per una seca enganxada (2568). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Tallar-les i posar-hi una gota d'oli (2285). Posàvem una mica d'oli i saltaven (2482). Posar-hi oli d'aulive (2697). Posar-hi oli (2655). DESTINACIÓ. Medicina humana (1869, 2243, 2285, 2482, 2568, 2655, 2697, 3144). Medicina veterinària (3617). OBSERVACIONS. Hi ha una herba que cria pitarres (3144). Tot i això costa de que marxi (2655).

Per a les picades

FONT 2270. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picadures d'insectes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi oli d'oliva. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades d'abelles

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una picada d'avispa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les gallines empaparrades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Empassar oli. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amoroseix. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al torticoli

FONT 3941. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al torticoli [dit "torticolis"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar unes gotes d'oli en un plat ple d'aigua (alguna persona del poble li ho feia). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li va marxar de seguida.

Per als penellons

FONTS 2482, 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als penellons a les mans i als peus (2482). Per als prillons (2529). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2482). Suc greixós concret (ús extern) (2529). PREPARACIÓ. Sucar-los amb oli (2529). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Condiment

FONT 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fan oli. OBSERVACIONS. El Jaume, ell mateix, plega les aulives. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1815, 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les aulives s'estenen en borasses i el fred les mate. Les aulives mortes es mengen amb oli i vinagre (1815). Aulives mortes: les aulives es posen a sol i serena (1882). OBSERVACIONS. Els moixons també se les foten! (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (1815). Alimentació humana (1882).

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en sal

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les aulives, les picaven. Al terra hi posaven llençols o mantes. Les aulives, les confitaven amb aigua i sal. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles es mengen les dels aulivers. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1882, 2110, 2153, 2245, 2369, 2439, 2682, 3144, 3326, 3333, 3354, 3573, 4145, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les primeres aulives verdes es preparen per a menjar: aulives, aigua, sal i sosa, a sol i serena. Les aulives mortes o aulives gelades són les darreres aulives que es pleguen, ja tocades pel fred (3144). Els rillols (pinyols i pells de les aulives) es donaven als porcs (3144). En feven oli (2245). Los rillols (restes de les aulives xafades per fer l'oli), es donaven als porcs i a les gallines (2439). Abans plegaven olives i les portaven al molí de Noves. Primer collien les negres, pel desembre (2682). Lo que sortive dels rullols, de moldre olives, o sigui oli, os i pela (l'oli vell); posar aigua i barrejat amb pinso (dit pienso), es donave als porcs (3354). Recorda la collita d'oli a Bellpuí. Les aulives les picaven. Al terra, hi posaven llençols o mantes. Les portaven al molí de Noves. En feven oli (2153). Les aulives mortes o aulives gelades són les darreres aulives que es pleguen, ja tocades pel fred (4145). Les aulives es confitaven amb orenga i sajolida (1882). Les aulives es confitaven amb alls (3573). Aulives mortes. Posàvem aulives als porgadors, al roc o al teulat. Dia i nit. Eren per menjar (4433). OBSERVACIONS. Per Nadal s'arreglen les aulives (3326). Per

a confitar aulives es pleguen a últims de setembre, abans que es tornin morusques. Posar-hi 100 g de sosa càustica en 2 o 3 litres d'aigua. Anar esbandint l'aigua fins que l'aigua sigui clara. Posar sal. Es poden xafar o no. La seva mare hi posava llimona, alls i llorer. Hi ha arbequines, sevillanes, entre altres (3333). L'auliva havia d'arribar neta al molí, és a dir sense fulla (2369). Al novembre i al desembre a plegar aulives amb una escala d'aulives i s'enfilaven als olivers o batir a garrotades posant borrasses al terra (1882). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 2110, 2153, 2245, 2369, 2682, 3144, 3326, 3333, 3573, 4145, 4433). Alimentació animal (2439, 3144, 3354).

Fulla

Condiment

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'oli per a donar-li gust. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3354, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les fulles de les oliveres, de plegar olives, les donen a les cabres (3354). OBSERVACIONS. Les auvelles es mengen les fulles de les auliveres (3938). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3354, 3938).

Suc del fruit

Condiment

FONT 2237. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Molien olives per a fer-ne oli. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer oli. OBSERVACIONS. Plegar aulives a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1677, 2101, 3144, 3327, 4390, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan es molia l'oli, es feia un pa torrat amb

el foc del molí, amanit amb l'oli nou (era molt bo) (3327). Fegen oli (2101). Posaven el confitat (botifarra, costella, llom, conill i pollastre) dins la tupina amb oli i greix dolç (4390). Aulives mortes. Posàvem aulives als purgaders, al roc o al teulat. Dia i nit. També se'n feve oli (4433). Oli per a l'ús [dit "gasto"] (4433). OBSERVACIONS. Menjar una torrada [dit "tostadella"] amb l'oli de la primera premsada (3144). A la Serra tenien auliveres i havia un molí d'oli (2101). L'oli, collita de casa. A Alinyà es feve oli (1677). Plegàvem aulives, estenent borrasses a terra, de les borrasses a la cistella. D'aquí al sac i després en unes engerres grans. Agenollades trèiem les fulles que amargantegen l'oli (4433). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1677, 2101, 3144, 3327, 4390, 4433).

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les rames d'auliveres, per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fruit

Cinegètic

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feien lloeres (trampes per caçar ocells o rates). Com a esquer hi posaven dues olives.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 3327, 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Lo padrí li va dir aquest refrany: "el que plega aulives abans del gener, deixa l'oli a l'oliver" (3333). Dita: "el qui cull l'oliva després del gener, deixa l'oli a l'oliver" (3327).

Fulla

Agrosilvopastoral

FONT 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Barrejar la fulla amb lo rinyol, per a posar als camps.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2110, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per la benedicció dels termes, es beneeix l'herba que es posa a les finestres de Pujal de Cabó (2110). Lo capellà beneïva una rameta d'oliver o olivera, que portaven de Noves de Segre i el posaven en una escletxa de la porta de les cases i al corral de les vaques. Cada any el canviaven (2121).

Recol·lecció per a la venda

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les arroplegaven o les plegaven, les assecaven i les pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell.

Part aèria

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El diumenge de Rams, per a beneir la palma.

Planta sencera

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 3330, 4130. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Cada any, la nit del 24 al 25 de desembre, fan una foguera (dit fogata) en la que cremen un auliver a la plaça del poble.

Suc del fruit

Altres informacions

FONT 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Després d'elaborar les peces, els fa un suc amb oli d'auliver.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 1815, 3144, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Cada casa tenia l'aulivera dels Sants. L'oli que sortia d'aquesta aulivera es guardava per fer llum amb una llumenera a l'església

(3144). L'oli de Bellpui es feia servir per les llànties de l'església (1815). Una veïna trencava les anginyes amb una oració. Posava una tassa o tupí de terra d'oli d'oliva al foc i sucava dos dits, apretava les glàndules i deia: "Lo nostre Senyor i la Santíssima Trinitat/passave per un camí, va trobar Sant Martí i li van dir: Martí, Martí, què fas aquí? Aquí m'estic perquè faig "valiris", suca-les amb oli d'oliva que et quedaran pansides i cuida'm a Josep (fer el senyal de la creu) d'aquesta enfermetat". Nou vegades seguides (4422).

Tija

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El morter es feia d'oliver.

Tija amb fulles/branques

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2137, 2285, 2294, 3328. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Beneït el diumenge de Rams es posava a la porta de la casa perquè portava sort (2294). Poso una rameta d'aulivera a la finestra o a la porta de cal Pedregat (la Guàrdia d'Ares) (2285). Per a les tempestes, primer es beneeix l'oliver i després es crema (3328). Rames d'aulivera a les portes o a les finestres, beneïdes pel capellà, el diumenge de Rams (2137).

Tronc

Elaboració d'estris de cuina

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la soca d'olivera es fan morters.

Obtenció de combustible: carbó

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer carbonet. La millor llenya per a fer carn a la brasa.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fulla

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Ataca la vista. Se n'ha de prendre poc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 1809, 1815, 1881, 1907, 2102, 2126, 2152, 2237, 2246, 2425, 2434, 2439, 2684, 3144, 3326, 3327, 3334, 3354, 3611, 3945, 4145, 4316, 4404, 4418. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. L'auliver fa aulives (3611). OBSERVACIONS. L'auliver és molt bonic perquè fa unes aigües, però el cor de l'arbre es troba buit o podrit (3611). N'hi ha al solar de Castellbò (1881). A Sorribes de la Vansa n'hi ha algun de vell (1907). A cal Curt (Perles) tenien uns 200 arbequines o arbequiners (olivers o oliveres amb aquesta varietat) (3144). L'oli de la primera premsada és l'oli que surt de premsar el primer cop les aulives (3144, 4145). A Perles hi havia dos molins d'oli: el molí del Betriu (amb força hidràulica) i el molí de cal Soler (amb força animal) (3144). Les trementinaires venien a comprar oli a Fígols (2102). El 1958 va fer una glaçada que es van morir tots els aulivers (2126). Un any va fer molt fred en el que van morir totes les oliveres fins a Organyà (2237). L'Enric era moliner (els anava donant olives a les moles) (2237). Al riu de Bescaran s'hi troba el molí d'Estamariu. En aquest molí també hi molien les olives de les oliveres que hi havia a tota la costa del seminari de la Seu (2237). La feina de molir les olives els ocupava tres mesos (2237). Havia tingut unes cinquanta oliveres (2246). Tenen uns 160 olivers de diferents tipus (arbequina, gordal, gravell...). Cullen o pleguen aulives cada any al novembre (2434). Abans collíem 90-100 sacs d'aulives. Baixàvem amb un ruc a molir a Perles. A Perles hi haví dos molins. Molien amb rucs rodant que els tapaven els ulls. A Nargó (Coll de Nargó) hi haví una premsa d'oli (2439). Actualment tenen 300 i escaig [dit "pico" (castellà) d'aulivers (2439). A Civís no n'hi ha d'olivera (1809). A la part solana de Castellar de Tost hi ha auliveres (3326). Les oliveres a les solanes (3334). A l'hort hi té una olivera (3945). La collita d'olives dura des de l'octubre fins al gener (3354). Les varietats d'olives són arbequina i verdiell (3354). Té unes 300 auliveres. Pleguen aulives la primera quinzena de desembre. Com més tard es pleguen les aulives millor, perquè tenen menys aigua. Per treure la fulla de l'auliva es feve servir la triadora (màquina) o una màquina de ventar. Les

aulives mortes es pleguen més tard essent arrugades i tenint poca substància (2425). Escalles per plegar aulives: un pal amb travessers i a la base un triangle (1815). L'Albert, el fill de la Montserrat, va fer una maqueta del molí d'oli de Fígols, que es troba al centre cívic d'aquest poble (3327). El moliven a cal Mandicó (Noves de Segre): una premsa amb un ruquet o dos al voltant i anar rodant (2684). Alguns cultius comencen i acaben a Organyà (4316). Si les cabres brosten l'escorça de l'aulivera i li donen la volta, aquesta morirà (4145). A Gramós també hi haví aulives (1701). A Peramola hi havia dos molins d'oli: un amb salt d'aigua i un altre molí amb un ruc (4404). A cal Mandicó (Noves de Segre) moliven aulives amb un ruc, que li posaven un sac al cap perquè no es maregés (4418). Al molí vell de Noves de Segre també s'hi molive oli (4418). L'oli era objecte d'estraperlo. El sogre de la Gavatx en feia. Anava d'Andorra, passant pel Ges, fins al cortal de Tuixent (2152).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

- FONT 2260. Barreja 1 entrevista 03/07/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2274. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2482. Barreja 1 entrevista 18/12/2010 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2529. Barreja 1 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 1 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1825. Barreja 1 entrevista 29/06/2014 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2095. Barreja 8 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Lluc tendre

- FONT 2248. Barreja 3 entrevista 13/04/2017 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Suc del fruit

- FONT 3949. Barreja 1 entrevista 05/09/2020 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3342. Barreja 1 entrevista 17/11/2018 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 4122. Barreja 1 entrevista 24/11/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2434. Barreja 1 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1770. Barreja 1 entrevista 27/07/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 10 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 10 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2542. Barreja 2 entrevista 01/11/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3139. Barreja 2 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1805. Barreja 2 entrevista 03/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2425. Barreja 2 entrevista 05/07/2017 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3144. Barreja 2 entrevista 07/08/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1856. Barreja 2 entrevista 09/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2265. Barreja 2 entrevista 14/08/2011 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 2 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2529. Barreja 2 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1896. Barreja 2 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 2 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2241. Barreja 3 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 3 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2529. Barreja 3 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2434. Barreja 3 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2159. Barreja 3 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 4 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2251. Barreja 5 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 6 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 8 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

***Onobrychis* sp. (papilionàcies)**

NOMS POPULARS

Trepadella borda (2548)

***Onobrychis supina* (Vill.) DC. in Lam. et DC. (papilionàcies)**

BCN 163343

NOMS POPULARS

Trepadella borda (2121, 2496, 2498, 2499, 3938)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2496, 2498, 2499. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El bestiar se la menja. OBSERVACIONS. Només n'hi ha en un lloc anomenat "los Camps". DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El bestiar se la menja. OBSERVACIONS. La coneix de Guils del Cantó. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Onobrychis viciifolia* Scop. (papilionàcies)**

BCN 162723

NOMS POPULARS

Esparceta (castellà) (2131)

Trepadella (1897, 2113, 2121, 2131, 2134, 2246, 2434, 2499, 2556, 2559, 2625, 2630, 3356, 3615, 3938, 3944, 4314)

Trepadella borda (2121, 3573, 3615)

Trepadella francesa (2499)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2434, 2556, 3356, 3615, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als conills (2434, 2556). Per a menjar els pores (3615). A les auvelles, els agrada molt la trepadella (3938). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2434, 2556, 3356, 3615, 3938).

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2134, 2625, 2630. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. S'ho menja tot el bestiar (2134). Per als conills (2625, 2630). OBSERVACIONS. Hi ha dues classes de trepadella (2134). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2134, 2625, 2630).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2246. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les bèsties. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONTS 1897, 2559. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les abelles prou hi van (1897). OBSERVACIONS. Per a fer mel (1897). Feia vi de mel. Tenia 25 o 30 bucs (2559).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2113, 2121, 2499, 3944. OBSERVACIONS. Hi ha un camp de trepadella a Organyà (2113). Si observa *Onobrychis viciifolia* Scop dins un camp, li diu trepadella. Si observa *Onobrychis viciifolia* Scop fora d'un camp, li diu trepadella borda (2121). Cada cop hi ha menys trepadella (3944). Hi ha

la trepadella d'aquí, la trepadella francesa (canot més alt i fulla més ampla) i altres trepadelles (2499).

Ononis natrix L. (papilionàcies)

BCN 169966

NOMS POPULARS

Gaó moixó (2131)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l menja el bestiar. OBSERVACIONS. Apega els dits. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ononis spinosa L. (papilionàcies)

BCN 162610

NOMS POPULARS

Agraüll (1683, 2121, 2645, 2680, 3139, 3613, 3615)

Agraüller (2121)

Draüll (2255)

Gaó (1824, 2126, 2548)

Gaó banyut (2131)

Gaó punxent (2131)

Graüll (2115, 2124, 2235, 2510, 2541, 2542, 2645, 2678, 3615)

Obreüll (1618, 1813)

Ungla de gat (1813)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1683, 1813, 2124, 2235, 2645, 3615. OBSERVACIONS. És una herba que punxa molt (1813). N'hi ha amb punxes i sense punxes (3615). És una herba molt punxent. S'ha d'anar alerta (2645). És una mata pitita i punxa (2235). El graüll és una herba de prat. Te'ls clavaves quan plegaves els cartres (2124). N'hi ha als prats (1683).

Ononis tridentata L. (papilionàcies)

BCN 169343

NOMS POPULARS

Sosa negra (1815)

USOS ALIMENTARIS

Escorça

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan li cau la fulla, la donem als conills (sols es mengen la pela). DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Onopordum acanthium L. (compostes)

BCN 162626

NOMS POPULARS

Cardigassa (2121, 2477)

Cardigassa blanca (2121)

Cardo (castellà) (2488)

Clavell de ruc (2113, 3613, 3615)

ALTRES USOS

Inflorescència

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Onopordum acaulon L. (compostes)

BCN 164977

NOMS POPULARS

Carc (2121)

Ophrys sphegodes Mill. (orquidàcies)

BCN 118353

NOMS POPULARS

Piora (1882)

Opuntia vulgaris Mill. (cactàcies)

BCN 164712

NOMS POPULARS

Figa de moro (fruit) (1815, 2252, 3144)

Higo chumbera (castellà) (1903)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si menges molts fruits, gairebé no pots anar de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La coneix de Mollet del Vallès.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2252, 3144. OBSERVACIONS. N'ha menjat (2252). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2252). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2252, 3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. Sap que a Andalusia i a Canàries en mengen, però l'Angelina no n'ha menjat mai.

***Origanum majorana* L. (labiades)**

BCN 162751

NOMS POPULARS

Maraduix (2273, 2502)

Marduix (1699, 1885, 1897, 2110, 2112, 2115, 2117, 2152, 2158, 2271, 2286, 2434, 2529, 2541, 2598, 2680, 2683, 3144, 3336, 3573, 3615, 4147, 4193, 4195, 4423)

Mejorana (castellà) (2123)

Moraduis (2655)

Moraduis (2255, 2274, 2479, 2483, 2503, 2685)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiinflamatori

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les agulletes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONTS 1699, 1885, 1897, 2110, 2115, 2117, 2152, 2158, 2255, 2273, 2479, 2483, 2502, 2503, 2529, 2541, 3573, 4193, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'aurella (2152, 2158, 2273, 2483, 2541). Per al mal d'orella (1699, 1897, 2117, 2529). Per a l'orella (1885, 3573, 4193). Per al mal d'aurelles (2110, 2115, 2479). Per a l'orella [dit "oreia"] (2502). Per als mals d'aurelles (2503). Per l'aurella (2255). Per a les orelles (4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús intern) (1699, 1885, 2273). Macerat en oli (ús extern) (1897, 2110, 2117, 2158, 2255, 2479, 2483, 2502, 2503, 2541, 3573, 4193, 4195). Desconegut per l'informant / No consta (2115). Decocció (ús extern) (2152, 2529). PREPARACIÓ. Amb oli (2273). Oli de marduix (1699, 1885, 3573, 4193, 4195). Bullit el marduix amb l'oli. Posar un cop està fred (1897). Oli de marduix: fer bullir el marduix amb oli (2110). Oli de marduix: amb una cullera posar oli calent, bullint i posar marduix, sucra amb cotó i posar ja fred a l'aurella (2115). El marduix en oli (2117). Oli de marduix: bullir oli amb marduix, agafar cotó fluix i posat a l'aurella (2158). El moraduis dins una botella amb oli d'oliva. Una gota d'aquest oli amb una mica de cotó a l'aurella (2479). Oli de moraduis (2483, 2503). Una rameta de maraduix amb oli (oli de maraduix) en una cullereta i passada pels caliuets i quan estava tebi posar-lo a l'orella [dit "oreia"] (2502). Posar marduix en un tupinet fins que bulligués; després, no massa calent, amb cotó fluix posat a l'orella (2529). Escaldar el marduix amb oli d'oliva (2541). DESTINACIÓ.

Medicina humana. OBSERVACIONS. La mare l'hi ho havia fet (1897). Es tenia marduix a l'hort o en un test. Coneix aquest remei de la seva mare (2115). El tenen en dos testos (2529).

Part aèria florida

Antiotàlgic

FONTS 2271, 2274, 2286, 2598, 2655, 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'aurella (2286). Per al mal d'aurella (2274, 2655). Per al mal d'orella (2271, 2598, 2680). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2286, 2655, 2680). Macerat en oli (ús intern) (2271, 2274). Desconegut per l'informant / No consta (2598). PREPARACIÓ. El marduix amb oli (2286). Posar moraduix en oli (2274). Fer bullir marduix amb oli (2271). Moraduis en oli. Una gota amb un cotó sucats d'oli amb moraduis dins el forat de l'aurella (2655). Oli de marduix (2680). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una gota (2655). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Condiment

FONT 2620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cuina. Per als minjars. Per a guisats. Per a estofats. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2123, 2434. OBSERVACIONS. Sempre s'han de tenir “galletas” (castellà) amb “majorana” (castellà) (2123). Per a fer infusions (2434).

Origanum vulgare L. (labiades)

BCN 162773

NOMS POPULARS

Aurenga (1884, 2131, 2251, 3326, 3974, 4311)

Herba de la flor blava (1824)

Lorenga (1896)

Llorena (1823, 1825, 1882, 2100, 2242, 2430, 2613, 2678, 3144, 3332, 3334, 3573, 3613, 3615, 3617, 3940, 3948, 4129, 4260)

Menta-orenga (2481, 2482, 2645, 4160)

Orega (1680)

Orègan (1702, 1813)

Oregan (2263)

Orègan (2286, 2483, 2593)

Orégano (castellà) (1618, 2283, 2284)

Orenga (1618, 1679, 1682, 1683, 1697, 1699, 1774, 1805, 1808, 1809, 1814, 1821, 1823, 1824, 1828, 1830, 1853, 1854, 1856, 1859, 1901, 1902, 1907, 2098, 2099, 2101, 2102, 2112, 2113, 2114, 2117, 2118, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2127, 2130, 2132, 2134, 2141, 2142, 2144, 2148, 2151, 2152, 2153, 2233, 2237, 2239, 2240, 2242, 2243, 2245, 2250, 2274, 2294, 2369, 2425, 2434, 2435, 2477, 2479, 2481, 2484, 2486, 2487, 2498, 2501, 2502, 2503, 2504, 2510, 2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2547, 2548, 2554, 2555, 2569, 2571, 2582, 2592, 2593, 2595, 2598, 2608, 2609, 2621, 2637, 2644, 2645, 2649, 2655, 2661, 2671, 2680, 2682, 2683, 2684, 2686, 2690, 2694, 2697, 3326, 3331, 3333, 3336, 3342, 3371, 3951, 4142, 4147, 4159, 4193, 4261, 4314, 4366, 4403, 4410, 4423)

Oréngano (castellà) (2284)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Anticefalàlgic

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 1618, 1856, 1884, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diarrea (1618). Per al corrent de ventre o descomposició (1856). Per la diarrea (1884, 2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1809, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (1809). Per a la panxa (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal posat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2523, 2593. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 1828, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a tot (3371). Per a gust (1828). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE

D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. A vegades en pren al vespre (1828). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Flor****Condiment**

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La flor de llorença es posa esgrunada a la botifarra negra. També es posa a les pizzes. CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria**Condiment**

FONTS 1697, 1699, 1702, 1774, 1828, 1853, 1884, 1896, 1901, 1907, 2098, 2100, 2102, 2112, 2114, 2122, 2124, 2127, 2286, 3940, 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a guisats (1699, 2102). Per a la carn de caça (1774). Per a l'embotit (1702). Per a cuinar (1828). Per als guisats (1853, 2100, 2127). Per a la cuina (1896). Per als cuinats (1901). Per a la cuina (1907, 2098, 2124). Per a posar-la a les pizzes (2102). Als guisats (2112). Per als menjars (2114). Posar-la a la pizza, al tall (2122). Per a cuinar (3940). Per a guisar (3974). OBSERVACIONS. Se seca (2122). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1697, 1699, 1774, 1828, 1853, 1884). Plat principal - Plat principal (2100). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1697, 1699, 1702, 1774, 1828, 1853, 1884, 1896, 1901, 1907, 2098, 2100, 2102, 2112, 2114, 2122, 2124, 2127, 2286, 3940, 3974).

Part aèria florida**Condiment**

FONTS 1618, 1679, 1680, 1682, 1805, 1808, 1809, 1814, 1821, 1824, 1830, 1902, 2112, 2113, 2117, 2118, 2121, 2130, 2132, 2134, 2141, 2148, 2152, 2153, 2239, 2240, 2242, 2243, 2245, 2274, 2284, 2294, 2369, 2425, 2430, 2435, 2477, 2479, 2481, 2483, 2484, 2486, 2487, 2498, 2503, 2504,

2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2547, 2582, 2593, 2595, 2598, 2637, 2644, 2645, 2655, 2678, 2680, 2682, 2683, 2684, 2686, 2690, 2694, 2697, 3144, 3331, 3333, 3371, 3617, 3948, 4147, 4193, 4311, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la carn de caça, per a la llebre (3617). Herba de la cuina (3371). Per als guisats (1679, 1814, 2121, 2130, 2132, 2152, 2240, 2245, 2274, 2294, 2369, 2425, 2484, 2486, 2498, 2503, 2504, 2682, 2684, 2690, 2694, 3331, 4314). Per a cuinar (1821, 1830, 2117, 2141, 2243, 2284, 2477, 2483, 2523, 2697). Per als guisats (1618). Per a les pizzes (1682). Per a posar a les pizzes (1808). Per al cuinat (1902). La posa sobre el menjar (3144). Per a l'arròs (2112, 2113). Als guisats (2113, 2686). Per a la tomata (2117). Als menjars (2134). Per a la cuina (1805, 2242, 2644). Per a guisar (1824). Per a posar a la carn (2479). Per a cuinar. La posem a les tomates (2481). Per a la cassola. Per a les sardines en escabetx (2529). La posen a la carn (2540). Es posa als guisats (2541, 2655). Per als estofats (2542). Es posen als guisats (2547). La posen als guisats (2582, 2683). Per a la cuina. La posa als guisats (2595). A la cuina (2435). Per a cuinar. Per a donar gust als guisats, sobretot al pollastre (2598). Per a les aulives. Per als guisats (2678). Per als guisats (conill a la cassola, estofat de conill, llebre, senglar [dit "jabalí" (castellà)]...) (2680). A l'oli per a donar-li gust (2682). Al guisat (2153). Als guisats (l'engruna a sobre mateix amb els dits) (2148). Per a aromatitzar (2645). Per a la cuina (1809). Herba per a cuinar (2593). Per als rostits (3333). La mol per a cuinar (2487). La posen als guisats, a les pizzes (4193). A l'arròs (2637). Posen l'aurenga a la xocolata (4311). OBSERVACIONS. La meva dona en plegava algun manat (2152). N'hi ha poca (2484). Tot i que no l'utilitza (2435). La trinxava convertint-la en pols (2644). Una rameta (2684). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1618, 1679, 1680, 1814, 1830). Plat principal - Rostit (3333). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1618, 1679, 1680, 1682, 1805, 1808, 1809, 1814, 1821, 1824, 1830, 1902, 2112, 2113, 2117, 2118, 2121, 2130, 2132, 2134, 2141, 2148, 2152, 2153, 2239, 2240, 2242, 2243, 2245, 2274, 2284, 2294, 2369, 2425, 2430, 2435, 2477, 2479, 2481, 2483, 2484, 2486, 2487, 2498, 2503, 2504, 2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2547, 2582, 2593, 2595, 2598, 2637, 2644, 2645, 2655, 2678,

2680, 2682, 2683, 2684, 2686, 2690, 2694, 2697, 3144, 3331, 3333, 3371, 3617, 3948, 4147, 4193, 4311, 4314).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2141. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bistià. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONTS 2645, 2661.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2571, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La Carmen diu: "l'orenga, tot el mal trenca" (3371). La Rosalia diu: "l'orenga, tot el mal trenca" (2571). OBSERVACIONS. De la seva mare (3371).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1813, 1823, 1859, 2151, 2555, 4142, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a venre (1859). Remassava orenga (2151). Arreplegava orègan i se'l venia (1813). OBSERVACIONS. Per a l'herbolari (1823). La venia a plegar un herbolari de la Seu d'Urgell (4142).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2131, 2141, 2237, 2425, 2435, 3326. OBSERVACIONS. L'aurenga d'Ars és aurenga especial d'Ars. Es fa a l'agost (2131). L'orenga a Aós anava molt perseguida (2141). Abantes anaven a ramassar per ells (en feien aigas),

per consum familiar, no per vendre (2237). Si la la meteorologia l'acompanya, pot fer dues florides (2425). Per Voloriu n'hi ha (2435). N'hi ha a l'aubac (3326).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

- FONT 2263. Barreja 1 entrevista 14/08/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2595. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1828. Barreja 2 entrevista 03/09/2016 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2593. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2254. Barreja 2 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2251. Barreja 3 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2263. Barreja 3 entrevista 14/08/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2593. Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2658. Barreja 4 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1824. Barreja 4 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2529. Barreja 5 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

Orobanche latisquama (F.W.Schultz) Batt. in Batt. et Trab. (orobancàcies)

BCN 165016

NOMS POPULARS

Herba dels furóncols (2117)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Resolutiu

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als furóncols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es plega a la tardor.

Orobanche sp. (orobancàcies)

NOMS POPULARS

Cua de borrega (2625)

Herba dels furóncols (2117)

Melera (3615)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Hemostàtic extern

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als joves que tenien hemorràgia de nas sovint, potser cada dia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre una infusió de cues de borrega durant una setmana. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resolutiu

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als furóncols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Oryza sativa L. (gramínies)

BCN 92122

NOMS POPULARS

Arròs (1814, 1815, 1907, 2280, 2281, 2285, 2542, 2697, 3144, 3331)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONTS 1814, 1815, 1907, 2280, 2281, 2285, 2542, 2697, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diarrea (2280, 2281, 2285, 2542, 2697). Per a les diarrees (1814). Per a la diarrea (3331). En cas de diarrea (1815). Per a la descomposició (1907). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (1814, 2280, 2281, 2285, 2542, 2697, 3331). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1815, 1907). PREPARACIÓ. Arròs bullit (1814). Menjar arròs bullit (2542). Menjar arròs espès (2697). Menjar arròs espès (i beure poc) (1815). Prendre arròs bullit (1907). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. I també beure poc (2697).

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3144. OBSERVACIONS. L'Angelina fa una colla d'anys va aprendre a fer arròs pilaf: tirar arròs en una paella amb oli i quan es torna una mica torradet posar-hi aigua i que bulli vint minuts. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 1700. Barreja 1 entrevista 05/10/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2669. Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3144. Barreja 1 entrevista 07/08/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2135. Barreja 1 entrevista 30/03/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2686. Barreja 2 entrevista 25/09/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2687. Barreja 2 entrevista 25/09/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2148. Barreja 4 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Paeonia officinalis L. subsp. *microcarpa* (Boiss. et Reut.)

Nyman (peoniàcies)

BCN 164713

NOMS POPULARS

Peònia (3332)

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONT 3332. OBSERVACIONS. Les flors són molt boniques. N'hi ha cap a Forn (Fígols i Alinyà).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2439. OBSERVACIONS. El bestiar no se la menja.

Pallenis spinosa (L.) Cass. (compostes)

BCN 162651

NOMS POPULARS

Àrnica (1882, 2114, 2144, 2149, 2150, 2245, 3132, 3631, 4193)

Herba de cop (3631)

Herba de cop mascle (2439)

Herba de Sant Joan (2439)

Herba dels cops (2633)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Analgèsic

FONTS 2144, 2149, 2150, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor (2144). Per al dolor (2149, 2150). Calma el dolor (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern) (2144). Macerat en oli (ús extern) (2149, 2150, 4193). PREPARACIÓ. Amb esperit de vi (2144). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatatarral

FONTS 2144, 2149, 2150. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2144). Pel constipat (2149, 2150). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2144). Desconegut per l'informant / No consta (2149, 2150). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Peramola hi ha àrnica (2149).

Antiequimòtic

FONTS 2144, 2149, 2150, 2633, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (2144, 4193). Pels cops (2149, 2150). Per a un cop sense sang. Per als cops (2633). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2144, 2149, 2150). Decocció (ús extern) (2633). Lloció (ús extern) (4193). PREPARACIÓ. En oli (2144). Posar en aigua (dit aigo) ben espès (2633). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli d'àrnica. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. Per a desinfectar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3631. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. En esperit de vi. En oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2144, 2439, 4193. OBSERVACIONS. N'hi ha a Peramola (2144). L'herba de cop mascle no és medicinal (2439). L'àrnica té la fulla lluenta (4193).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Inflorescència

FONT 3132. Barreja 1 entrevista 30/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Panicum miliaceum L. (gramínies)

BCN 169082

NOMS POPULARS

Mill (3938, 4538, 4572)

USOS ALIMENTARIS

Fructificació

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjar (dit minjar) per als moixons. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4572. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjar (dit minjar) pels moixons. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2137. Barreja 2 entrevista 03/11/2013 (4) (vegeu catàleg de barreges)

Papaver rhoeas L. (papaveràcies)

BCN 162825

NOMS POPULARS

Amapola (castellà) (2545, 4159)

Cascall (fruit) (1902)

Pipiripip (2270)

Roella (1815, 1828, 1882, 1901, 2113, 2121, 2131, 2146, 2245, 2246, 2247, 2248, 2252, 2283, 2430, 2487, 2496, 2669, 2688, 2697, 3144, 3332, 3557, 3573, 3613, 3615, 4037, 4151, 4424)

Roelleta (2248)

Rosella (1809, 1815, 1824, 1884, 1902, 2123, 2125, 2126, 2131, 2134, 2555, 2595, 2598, 3144, 4037, 4147, 4148, 4193)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiodontàlgic

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). PREPARACIÓ. Posar els cascalls a les brases i amb un embut aspirar el fum obrint la boca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feia dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menja la sang dolenta i deixa la sang bona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Analgèsic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Analgèsic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Receptat pel Dr. Galindo (la Seu d'Urgell).

Hipnòtic

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pera fer dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Es posaven als minjars. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Anticatarral

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 2487. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És narcòtica. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 1882, 1901, 2123, 2246, 2248, 2252, 2430, 3144, 3332, 3573, 3615, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen (1882). Per a menjar (1901). Menja la fulla de la rosella (2123). Per a minjar (2246). Per a menjar (ben tendres) (2430). Per a menjar la fulla (2252). Es menjaven les fulles de les roelles (1815). Es mingen (4424). OBSERVACIONS. En menjàvem les fulles quan són tendres, quan érem petits (3573). Amb sal i oli (2430). N'ha menjat (3332). Se les menjaven. Eren aspres, amargantejaven (2248). Tendra es pot menjar tota la mata (3615). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1882, 1901, 2246, 2430). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 1882, 1901, 2123, 2246, 2248, 2252, 2430, 3144, 3332, 3573, 3615, 4424).

Fulla jove

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2247, 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia menjat les fulles de les roelles quan són petites (2247). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (4037). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2247, 4037).

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2126. OBSERVACIONS. Abans, les dones treien aquestes llavors de les llavors del blat mitjançant procediments complicats.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2688, 2697, 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es pot menjar tota la mata (3613). Tendretes per al bestiar (2688). Per al bestiar (2697). OBSERVACIONS. Se't menja la sang bona i et deixa la dolenta (3613). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3613). Alimentació animal (2688, 2697).

Part aèria jove

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2283. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menjaven. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Jocs i joguines

FONTS 2245, 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les flors tancades vermelles en diem frares o galls i les

de flor rosa en diem monges o gallines (2245). Endevinar el color dels pètals: gall, gallina o polla (2595).

Llavor

Agrosilvopastoral

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abans les dones treien aquestes llavors de les llavors del blat mitjançant procediments complicats.

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abans deien: "les dones van a mirvar nielles i roelles al blat".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Llavor

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Lo granet és droga. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

No consta

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una droga.

Part aèria

FONTS 2496, 3613, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Si el bistià se'l menja calent, el boteix o reboteix i rebenta (2496). És tòxica (4193). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2496, 4193). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (2496). OBSERVACIONS. Principalment quan les roelles són molt petites (2496). Se't menja la sang bona i et deixa la dolenta (3613).

***Papaver somniferum* L.** (papaveràcies)

BCN 164160

NOMS POPULARS

Adormidera (castellà) (2625, 2627, 2644)

Cascall (1821, 2123, 2269, 2434, 2555, 2661, 3144, 3945, 3949)

Dormidera (castellà) (2625, 2627)

Opi (2269, 3631)

Opio (castellà) (2625, 2627)

Roella (2477)

USOS MEDICINALS

Llavor

Antineoplàstic

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixel. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 2269. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3945. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Antiinflamatori faringi

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir el coll. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Gargarisme (ús extern). PREPARACIÓ. Fer gàrgares. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antineoplàstic

FONT 2627. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONTS 2627, 2661. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de quixal (2627). Per al mal de queixals (2661). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2627). Desconegut per l'informant / No consta (2661). PREPARACIÓ. Sucar el cotó al quixal (2661). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Coneix aquest remei de Manresa (2661).

Per a trastorns en l'embaràs / naixement / puerperi

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als fills. Per a calmar els dolors de les dones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi havia a cal Gili (Perles).

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

No consta

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És una droga.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1903, 2555, 2644, 3631, 4418. OBSERVACIONS. N'hi ha a Perles (Figols i Alinyà) (3631). Abans n'hi havia al Quer (el Querforadat) (2555). Assenyala *Papaver somniferum* L. com a curiositat (1903). Només n'hi ha cap

a Coll d'Eres (2644). Aquesta herba, abans de tocar-la, t'has de rentar les mans amb vi, perquè si no t'adorms (4418).

Parietaria officinalis L. subsp. *judaica* (L.) Béguinot (urticàcies)

BCN 169109

NOMS POPULARS

Blet de paret (2586)

Herba roquera (2127, 2662)

Penetrari (2598)

Roca morera (1828, 1853, 2124, 2248, 2625, 2697, 3144)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiberrugós

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les borregues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. L'herba roquera se suca a la borrega. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Analgèsic

FONT 2121. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es posa l'herba al lloc on fa mal. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan els gossos tenen cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Després de pasturar la roca morera, els gossos vomiten i ja es troben millor.

Antihemorroidal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Es matxuca i se'n fa un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ho bullir. Amb una cullerada de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

Hematocatàrtic

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan les dones parien, bevien aigua de roca morera perquè netegés tot el cos. Com un depuratiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap de la seva mare.

No consta

FONT 2598. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer-ne pegats [dit "parches" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan els gossos es troben malament. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Després de pasturar la roca morera, els gossos vomiten i ja es troben millor.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques**Part aèria**

FONT 2662. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Provoca al·lèrgia.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1814, 1853, 2127, 2586. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La considera una mala herba (1814). OBSERVACIONS. Només serveix per a empipar als horts (1853). Es fa per les parets (2127). Diu que no és medicinal (2586).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON**Part aèria**

FONT 2598. Barreja 5 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Paronychia kapela (Hacq.) Kerner subsp. *serpyllifolia* (Chaix) Graebn. (cariofil·làcies)

BCN 163232

NOMS POPULARS

Herba blanca (2434)

Herba sanguinària (2127, 2504, 2595, 2655, 3332)

Sanguinari blanc (2555)

Sanguinària (2250, 2634, 3132, 3332, 3615)

Te de roca (2273, 2274, 2501, 2502)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Hematocatàrtic

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Purifica la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antianèmic

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Va perdre molta sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva mare li deia: "Cada tassa d'aquesta herba és com una gota de sang".

Anticatarral

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antigripal

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 2273, 2274, 2504, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió (2273, 2274, 3132). Per a la pressió i per a regular la sang (2504). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONT 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitífic

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pot ser per als tífols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer córrer la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'hemorràgia de nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar les fulles a sobre l'hemorràgia. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa a les codineres.

No consta

FONTS 2477, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONTS 2269, 2270, 2595, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (2270, 2595, 3132). Per a la sang (2269). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ.

Medicina humana. OBSERVACIONS. L'herba sanguinària és més fluixeta que el corner (2595).

Part aèria florida

Antidiarreic

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es posa a la butxaca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'hemorràgia de nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 3332. OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3132, 3332. OBSERVACIONS. En rocars (3132). D'aquesta planta, només n'hi ha dalt el Tossal de l'Àliga o el Roc de l'Àliga (l'Alzina d'Alinyà) (3332).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 1805. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Passiflora caerulea L. (passifloràcies)

BCN 163575

NOMS POPULARS

Fruit de la passió (1903)

Passiflora (3144)

Passionària (2598)

USOS MEDICINALS

Flor

Antidepressiu

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la depressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les dones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Té una flor molt bonica que marca els claus de Cristó.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1903, 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen el fruit [dit "boleta"] amb xocolata negra (3330). OBSERVACIONS. Mengen els fruits de la passió amb una cullereta petita (1903). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1903, 3330).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En mengen els fruits. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1903. OBSERVACIONS. La Paquita, una de les filles de la Lourdes va portar la passiflora d'Anserall (Valls de Valira).

Pelargonium sp. (geraniàcies)

NOMS POPULARS

Gerani (2622, 4037)

Geranio (castellà) (1881, 2121, 2130)

Persea americana Mill. (lauràcies)

BCN-E-230

NOMS POPULARS

Alvocat (4411)

Petrorhagia prolifera (L.) P.W.Ball et Heyw. (cariofil·làcies)

BCN 169972

NOMS POPULARS

Clavellet (2598)

Petroselinum crispum (Mill.) Hill (umbel·líferes)

BCN 169236

NOMS POPULARS

Julivert (1815, 1901, 1903, 1907, 2098, 2121, 2125, 2139, 2257, 2258, 2271, 2430, 2434, 2483, 2541, 2548, 2549, 2555, 2595, 2598, 2651, 2697, 3132, 3144, 3330, 3615, 3682, 4139, 4148, 4159, 4193, 4411, 4433)

Julivert salvatge (3336)

Perejil (castellà) (1823)

USOS MEDICINALS

Arrel

Diürètic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. És un diürètic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús intern). PREPARACIÓ. La rel de julivert. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 1903. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Hemostàtic extern

FONT 2271. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'hemorràgia de nas. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa estamar la sang.

Part aèria

Abortiu

FONTS 1815, 2257, 2258, 2541, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a avortar (2257, 2258, 2541). És abortívol (1815). Per a fer avortar (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2258). Tisana (ús intern) (2257). Desconegut per l'informant / No consta (1815, 2541, 2697). PREPARACIÓ. Aiga de julivert (2257, 2258). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. També ho coneixia la seva mare, la Mercè (2541).

Anticefalàlgic

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Per a posar al caldo. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 2125, 2549, 2555, 3132, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar (2549, 2555). És diürètic (3132). Per a l'orina (2125). Diürètic (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2125, 2549, 4193). Desconegut per l'informant / No consta (2555). Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern) (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als guisats. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONTS 1901, 1907, 2098, 2139, 2434, 2483, 2548, 4139, 4159, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la cuina (1901, 1907). El posen als guisats i per a fer pilota (2098). Als cigrons (2434). Herba de cuina (4159). Per a cuinar (4193). Havia fet pa de fetge, i hi posava julivert (2548). Lo farcit [dit "fassit o fassí"] és un embotit a base de corder, ou i julivert (2483). OBSERVACIONS. En té a l'hort (2139). Fa una olor molt potent (4139). CONSUMICIÓ. Plat principal - Plat principal (1901). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1901, 1907, 2098, 2139, 2434, 2483, 2548, 4139, 4159, 4193).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2430. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Part aèria

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Les embarassades no en poden menjar doncs se'ls pot tallar la gestació.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2595, 3615. OBSERVACIONS. El julivert porta potassi (3615). En té a l'hort (2595).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2273. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2274. Barreja 4 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 2285. Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2434. Barreja 1 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2159. Barreja 1 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2148. Barreja 4 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2541. Barreja 7 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

***Peumus boldus* Molina (monimiàcies)**

BCN-E-106

NOMS POPULARS

Boldo (2598, 2671)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hepatoprotector

FONT 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Phaseolus vulgaris* L. (papilionàcies)**

NOMS POPULARS

Fesol (1828, 2102, 2121, 2131, 2235, 2245, 2252, 2283, 2595, 2644, 3560, 4261)

Fesol blanc (raça) (2121)

Fesol viroladet (raça) (2121)

Mongeta (1677, 1701, 1815, 2095, 2114, 2121, 2125, 2146, 2235, 2251, 2283, 2595, 2625, 2697, 4151, 4185)

Mongeta afartapobres (raça) (1815)

Mongeta blanca (raça) (4390)

Mongeta del ganxet (raça) (2541)

Mongeta tendra (raça) (1884, 4390)

Mongeta vermella (raça) (2541, 4390)

Mongetera (1824, 1818, 2547, 3144, 3945)

Seca (2251)

USOS MEDICINALS

Fulla

Per a les picades verinoses

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Repel·lent de xinxes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posaven fulles de mongetera apegades pertot al voltant del llit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antidiarreic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar mongetes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Valva

Hipoglucemiant

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de carfolla de la mongetera. Beure en dejú. MODE

D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Se'n fa una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En tenen a l'hort per a consum propi. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Llavor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. OBSERVACIONS. Les mongetes, per a minjar tendres, s'han de fer en lluna nova. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 1677. OBSERVACIONS. El Mateu tria mongetes (els hi treu la tavella) i després les congela. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'hort tenen mongetes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Valva

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Esmenta que menja la tavella dels fesols. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1884, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El bros es dona als porcs (2245). OBSERVACIONS. Fan conserva de mongeta tendra al bany maria, oli, sal i una mica de sucre (1884). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884). Alimentació animal (2245).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 1815, 2121, 2235, 3144, 3560, 4151. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. De la mongeta de mata baixa en diem fesols (2121). Hi ha el fesol blanc i el fesol viroladet (2121). Quan jugaven a cartes, a la brisca, a la manilla, apostaven amb fesols (2121). OBSERVACIONS. Les llavors són anomenades mongetes (3144). En té a l'hort (3560). Els fesols es batien amb unes barres de fusta (3560). Hi ha unes mongetes que en diuen d'afartapobres (1815). Les mongetes que no es corquen, que les volen per llaor, s'han de fer en lluna vella (1815). En tenen a l'hort (4151). En produïen a Adraén i els baixaven a la Seu d'Urgell (2235). Als horts de Gramós (1701).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Valva

FONT 2545. Barreja 1 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Philadelphus coronarius L. (hidrangeàcies)

BCN 169969

NOMS POPULARS

Jeringuilla (castellà) (1882)

Xinxilla (3144)

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONT 3144. OBSERVACIONS. És un arbust ornamental i fa bona olor.

Phlox paniculata L. (polemoniàcies)

BCN 169302

NOMS POPULARS

Abret de Sant Josep (1809)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan estan florits els porta dins a casa per a fer bonic. OBSERVACIONS. Fa molts i molts anys que es troben al seu hort. Són flors mil·lenàries.

***Phyllostachys* sp. (gramínies)**

NOMS POPULARS

Canya de bambú (2425, 3606)

Canya italiana (4139)

ALTRES USOS

Planta viva *in situ*

Jardineria

FONT 4139. OBSERVACIONS. Fa molts anys que en tenen al jardí.

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La canya de bambú serveix per a les mongeteres i les tomateres.

Ajuda en la costura

FONT 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fan boxets per a les puntaires.

Halièutic

FONTS 2425, 3606. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El pare tenia una canya de bambú per a anar a pescar (2425). L'han fet servir com a canya de pescar (3606).

***Physalis alkekengi* L. (solanàcies)**

BCN 169249

NOMS POPULARS

Fanalet (1882)

Farolillos chinos (castellà) (3144)

Planta dels farolets (3144)

ALTRES USOS

Fruit

Elaboració de rams

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic [dit "adorno"].

Jardineria

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a decoració. OBSERVACIONS. En portava un sac ple per casa i per a regalar. N'hi ha a la Font del Mató (Olina).

***Picris hieracioides* L. (compostes)**

BCN 169607

NOMS POPULARS

Escabellada (2245)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era menjar de l'hivern per als conills. OBSERVACIONS. Es plegava a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

***Pilosella officinarum* Vaill. (compostes)**

BCN 164966

NOMS POPULARS

Panadella (3615)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antieczematós

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un èczema atòpic. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es giren nou fulles de les panadelles i es diu una oració; fregar-se la boca amb les panadelles i llençar-les cap al darrere de la mateixa persona o fer un collaret de nou fulles de les panadelles amb un fil i posar-lo a la xemeneia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la candidosi

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal blanc. Per al mal de la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús extern). PREPARACIÓ. Es giren nou fulles de les panadelles i es diu una oració; fregar-se la boca amb les panadelles i llençar-les cap al darrere de la mateixa persona o fer un collaret de nou

fulles de les panadelles amb un fil i posar-lo a la xemeneia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Pimpinella anisum* L. (umbel·líferes)**

BCN-E-132

NOMS POPULARS

Anís estrellat (1682)

Anís verd (2634)

Matafaluga (1682, 1814, 2102, 2114, 2243, 2255, 2541, 2547, 2593, 2598, 2634, 3330, 3546, 3573)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiinflamatori faringi

FONT 1814. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Crosta de pa amb matafaluga i vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a fora el coll.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2634, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2634). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de matafaluga (3573). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a la canalla (3573).

Laxant

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigües. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 3546. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n posa a la coca. CONSUMICIÓ. Postres - Coca. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les coques. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Llavor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En posen a la coca de raier o coca maurada. OBSERVACIONS. S'ha de menjar a pessics. CONSUMICIÓ. Postres - Coca. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Li agrada la seva olor. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2243. OBSERVACIONS. Als Castells no hi ha matafaluga i la compraven.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2598. Barreja 1 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2114. Barreja 1 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 1881. Barreja 2 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

Pinguicula vulgaris L. (lentibulariàcies)

BCN 169332

NOMS POPULARS

Pingüícula (3342)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 3342. OBSERVACIONS. És una herba que enganxa mosquits (1704). Planta carnívora. Atrapa petits insectes amb una substància i en treu els nutrients (3342).

Pinus halepensis Mill. (pinàcies)

BCN 162837

NOMS POPULARS

Pega (producte elaborat) (3138)

Pi blanc (1907, 2099, 2452, 2624, 3138, 3144)

Trementina (producte elaborat) (1697, 2122, 2123, 2618, 2644)

USOS MEDICINALS

Arrel

Anticatarral

FONT 1697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret líquid (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONTS 2099, 2122, 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una punxada (2099). Per a les punxes (2122). Per a una clavada de punxa d'arç (2644). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2099, 2122). Cataplasma (ús extern) (2644). PREPARACIÓ. Pega (2099). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2099. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Una bèstia cama trencada, es soldava i es curava. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pega. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per al panadís

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als rodadits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Exsudat

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'esquena. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a treure les punxes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pega negra. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan un corder es trencava una pota. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Posaen pega i uns llistons. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per als esquinços

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'esquinç a l'esquena. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat foradat. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El pegat foradat portava pega.

ALTRES USOS

Exsudat

Assaonador de pells

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar pega a les botes de vi. OBSERVACIONS. Les botes amb pega duraven 15 o 20 anys.

Cinegètic

FONT 2693. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pega la posaven a les canyetes dels aucells.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2099, 2123, 2452, 2624, 3138, 3144. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Explica que la tea i la pega és diferent de la reïna de pi (2099). OBSERVACIONS. La pega tibia el mal cap a fora (3138). El padrí era cap de colla. El padrí sabive l'estona de cremar (destil·lar) la pega. Posava un bastó a la pastera i el provava (se'n posava una mica a la boca): si es cremava poc, la pega portava massa aigua; si la deixaven cremar massa estona, se'n perdia (3138). Dalt la tea trencada i foc a sobre; abaix una olla amb la pega (2099). S'agafava amb una esquella [dit "esquetlla"] (2123). Feien pega grega (2452). Fa pega (2624). De pi blanc n'hi ha a Perles (3144).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 3342. Barreja 1 entrevista 17/11/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Pinus mugo Turra subsp. ***uncinata*** (Ramond ex DC. in Lam. et DC.) Domin (pinàcies)

BCN 169992

NOMS POPULARS

Pi negre (1677, 1815, 1907, 2099, 2121, 2131, 2151, 2152, 2624, 2645, 2706, 3682, 4140, 4195, 4306, 4314, 4316)

USOS MEDICINALS

Estròbil

No consta

FONT 1907. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

No consta

FONT 2151. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Resina i flor de pi. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dues vegades al dia, una abantes d'anar a dormir. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Estròbil

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafaven pinyes de pi negre per a sembrar.

Tija

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb el cor de pi negre ha fet la Mare de Déu de Sant Martí de Taús.

Elaboració de bastons

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Elaboració dels andàs: les barres grosses eren de pi negre, tallades amb lluna nova.

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 4316. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fusta que s'utilitzava com a fusteria entre 1950 i 1970 era el pi negre.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 4316. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els somals es feien de pi negre.

Altres informacions

FONTS 2121, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El pi negre és molt bo per a fustejar (2121). Es feien les bigues i els cairats de les cases (2645). OBSERVACIONS. Ja que és una fusta pastosa i no té tanys (2645).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A vegades per a fer les bases dels salers.

Elaboració de mobles

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb el seu germà van fer la taula del menjador de cal Parreta (Ars).

Obtenció de fusta

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era fusta que es tallava a la serradora d'Adrall. OBSERVACIONS. Les subhastes majoritàriament venien de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2152, 2624, 2706. OBSERVACIONS. A Cadí, entre 1500 i 2000 m, hi ha pi negre (2152). Consta la barreja de resina i flor de pi negre (sense usos) (2152). A la part alta de la vall d'Alinyà (2706). Es troba al mig de la serra del Cadí (1815). El pi negre no té tea (2624).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Escorça interna

FONT 2439. Barreja 1 entrevista 14/08/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Flor

FONT 2152. Barreja 4 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Fulla

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

***Pinus nigra* Arnold subsp. *salzmannii* (Dunal) Franco**
(pinàcies)

BCN 36335

NOMS POPULARS

Lora (2644)

Pi lora (2152)

Pinassa (1677, 1882, 2262, 2277, 2439, 2624, 3138, 3144, 3573, 4139, 4314)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar a les persones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). PREPARACIÓ. Fums de pinassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pol·len

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar les persones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Fum de la pinassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resina

No consta

FONT 3144. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Plegaven reïna o resina de pinassa fent un forat o una clotxa al tronc i després pouant, agafant amb una cullera. Fer pegats per a les auvelles. De la seva mare. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. La pinassa és el tipus de pi que n'hi ha més.

USOS ALIMENTARIS

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb els pinyons fa panellets. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Tronc

Elaboració de calçat

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Treballàvom amb esclòps. Es feien esclòps dels pins fondos, que eren millor per a treballar, per a rebuidar.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2152, 2262, 2624. OBSERVACIONS. De 1500 m amunt (2262). El pi lora és un tipus de pi de fulla llarga, plantat a la solana, per sota 1500 m (2152). La pinassa és el que fa la millor pega (2624).

Pinus pinaster Ait. (pinàcies)

BCN 36568

NOMS POPULARS

Pi pinasser (2152)

USOS ALIMENTARIS

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3392. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les llavors, els pinyons. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2152. OBSERVACIONS. Van ser plantats després de la guerra perquè creixen molt ràpid.

Pinus pinea L. (pinàcies)

BCN 79602

NOMS POPULARS

Pi pinyer (2624)

Pi pinyoner (2152, 2452)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2114, 2152, 2452, 2624. OBSERVACIONS. Feien pega grega (2452). Només n'hi ha uns quants a Vinyoles (Cava) (2152). Les llavors són els pinyons (2114). El pi pinyer fa pega, però no és tan bona (2624).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Llavor

FONT 3330. Barreja 1 entrevista 27/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 3 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Pinus sp. (pinàcies)

NOMS POPULARS

Capcina de pi (2254)

Capcinella de pi (1683)

Estaldiny (4314)

Oli d'avet (producte) (3941)

Pega (2269, 3617)

Pega (producte elaborat) (1618, 1680, 1683, 1692, 1704, 1767, 1807, 1809, 1815, 1823, 1856, 1868, 1870, 1885, 1897, 1904, 1905, 1907, 2094, 2095, 2098, 2099, 2100, 2109, 2113, 2115, 2121, 2124, 2132, 2134, 2141, 2146, 2152, 2158, 2159, 2234, 2235, 2243, 2251, 2252, 2254, 2255, 2263, 2265, 2271, 2277, 2280, 2281, 2285, 2293, 2369, 2430, 2480, 2481, 2482, 2496, 2502, 2523, 2529, 2541, 2542, 2547, 2548, 2555, 2559, 2608, 2622, 2625, 2631, 2637, 2645, 2649, 2655, 2658, 2680, 2694, 3323, 3326, 3331, 3332, 3615, 3938, 3941, 3949, 4139, 4142, 4195, 4306, 4313, 4314, 4316, 4390, 4423)

Pega blanca (producte elaborat) (2114)

Pega grega (producte elaborat) (1881, 2101, 2545)

Pega natural (producte elaborat) (2645)

Pega negra (producte elaborat) (1902, 2114, 2545)

Pi (1648, 1682, 1697, 1704, 1805, 1824, 1828, 1882, 1902, 2095, 2117, 2121, 2124, 2125, 2126, 2127, 2132, 2134, 2152, 2158, 2239, 2240, 2242, 2244, 2251, 2252, 2253, 2257, 2259, 2260, 2263, 2271, 2273, 2274, 2277, 2284, 2285, 2434, 2435, 2439, 2477, 2481, 2482, 2503, 2505, 2541, 2545, 2548, 2549, 2625, 2634, 2637, 2645, 2649, 2655, 2669, 2671, 2680, 3132, 3139, 3144, 3332, 3399, 3427, 3606, 3611, 3938, 3944, 3960, 4150, 4152, 4193, 4306, 4404, 4433)

Pi (pinya de pi) (2133, 2137)

Pi melis (1815)

Reïna (1820, 2117)

Reïna de pi (1905, 2099, 2293, 2545)

Tea (2099, 2121)

Teia (4404)

Trementina (producte elaborat) (1706, 1809, 1882, 1905, 1906, 2095, 2110, 2241, 2254, 2269, 2280, 2286, 2480, 2482, 2502, 2545, 2592, 2621, 2649, 3323, 3342, 3940, 3948)

Trementina del pi (producte elaborat) (2099)

Ungüent de trementina (producte elaborat) (3342)

USOS MEDICINALS

Arrel

Pediculicida

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als polls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar aiguarràs al cap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cendra

Antisèptic extern

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides del bestiar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli

(ús extern). PREPARACIÓ. Oli amb estaldiny. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Escorça interna

Antisèptic extern

FONTS 2121, 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un tall (2251). En ferides (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Llevar la segona pell del pi, que és blanqueta, posada sobre el tall (2251). La segona pela de pi embolicada (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a estamar la sang, en el cas de rajar sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. La segona pela del pi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estròbil

Antibronquític

FONT 2133. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Fer bullir en aigua. Es posen pinyes tendres en una botella amb sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 2133, 2134, 2137, 2259, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2133, 2134, 2137, 2259). Per als constipats (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2259). Infusió (ús intern) (2133). Xarop (ús intern) (2133, 2134). Desconegut per l'informant / No consta (2137). Tisana (ús intern) (4193). PREPARACIÓ. Aiga de clofolles o esclofolles de la pinya (2259). Fer bullir amb aigua (2133). Es posen pinyes tendres en una botella amb sucre (2133). Posar les pinyes partides pel mig amb sucre, en una botella amb el coll gros (2134). Pinya de pi amb mel (2137). DESTINACIÓ. Medicina

humana. OBSERVACIONS. Té molt gust de reïna (2259). Li va marxar el constipat (2137).

Antitussigen

FONT 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1907, 2132, 2244, 2505. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1907). Xarop (ús intern) (2132, 2244, 2505). PREPARACIÓ. Xarop de pinyes joves de pi barrejades amb sucre (2132). Xarop amb les pinyes de pi amb conyac, aigua i sucre (2505). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Agafar una cullerada, bullir amb aigua i ja es pot penre (2505). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquest xarop dura entre 2 i 4 anys (2505).

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Exsudat

Analgèsic

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als dolors. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. La trementina es posa sobre una peça de pantalons de vellut girat del revés o un paper. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiàlgic lumbar

FONT 2098. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar als corrons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Amb una peça de roba. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu pare.

Antibacterià

FONT 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos ferina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Posaven pegats de pega. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La pega la compraven a ca la Paca o a cal Sord (la Seu d'Urgell).

Antiberrugós

FONT 2271. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. El suc d'un pi torçat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1820, 2545, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (1820, 2545, 3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (3342). Desconegut per l'informant / No consta (1820). Cataplasma (ús extern) (2545). PREPARACIÓ. Per a fer ungüent de trementina cal colofònia, trementina, cera groga i greix. Una unça de cada cosa amb tres unces d'oli d'oliva (3342). La trementina es posa sobre una peça de pantalons de vellut girat del revés o un paper (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La fórmula la té descrita el Dr. Pius Font i Quer ("ungüento regio o basilico, basilicón" castellà). El greix és de porc (3342).

Antiequimòtic

FONTS 2255, 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (2255, 2658). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de pega (2255). Pega (2658). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 2545, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Desenflemant (2548). És un antiinflamatori. Per al dolor (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2548). Cataplasma (ús extern) (2545). PREPARACIÓ. La pega negra s'ha de

desfer amb una mica d'oli (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària (2548). Medicina humana (2545).

Antiinflamatori / Antiàlgic / Antiequimòtic

FONTS 2098, 2649, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ossos (2098). Al genoll, però que no hi hagi ferida (2649). Si et feia mal al genoll, a l'esquena.. (2678). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de pega (2098). Pegat de trementina (2649). Trementina. La trementina es feia amb una mica d'aiguarràs i pega grega. Fer un pegat amb un tros de semarreta o un tros de vestit (2678). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Uns quants dies (2678). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 3940, 3948. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La cantarella de propaganda deia: Oli d'avet i trementina, pel mal a la panxulina; trementina i oli d'avet, per al mal al meliguet.

Antisèptic extern

FONTS 2117, 2254, 2293, 2542, 2645, 3949, 4306. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una infecció degut a una punxa clavada (2293). Per a algo infectat d'una punxada (2254). Per a una punxa infectada (2645). Perquè no s'infectin les ferides (2117). Per a una infecció (2542). Per a infeccions (3949). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2293, 2542, 2645, 4306). Cataplasma (ús extern) (2254, 3949). Pomada (ús extern) (2117). PREPARACIÓ. Reina de pi (2293). Pegat de pega (2254). Fer una picada de pega amb sagí, escalfat i embolicat al lloc de la punxa (2645). Recorden quatre ingredients (no recorden les quantitats de cada ingredient): sabó fet de casa, reïna, pólvora i cera (2117). Un pegat de pega (3949). Amb pega escalfada i oli barrejada sobre el mal (4306). DESTINACIÓ. Medicina humana.

OBSERVACIONS. Anaven a buscar la pega a Ossera (2254). Al cap d'unes hores, queda neta de la punxa (2645). Si et poses la pomada en una ferida que no està infectada, te la infecta. Tenien la fórmula dintre d'algun llibre i es va extraviar. Era una fórmula de l'àvia, que l'havia fet en secret (2117). De la mare de la Gracieta. Una vegada es va clavar un riscle al dit i amb un pegat de pega va sortir l'estella (3949).

Callicida

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'ull de poll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi pega calenta (si la pots aguantar). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mucolític

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Per a fer ungüent de trementina cal colofònia, trementina, cera groga i greix. Una unça de cada cosa amb tres unces d'oli d'oliva. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La fórmula la té descrita el Dr. Pius Font i Quer ("ungüento regio o basilico, basilicón" castellà). El greix és de porc.

No consta

FONTS 1692, 1767, 1823, 1905, 2114, 2115, 2234, 2243, 2271, 2482, 2502, 2523, 2559, 2631, 3323, 3342, 3615, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a posar en pegats (3342). Una auvella o un corder, bé que es curaven (2115). Per als animals (2482, 2559). És medicinal (2631). La pega fa sortir el mal (3949). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (1692, 1767, 1905, 2114, 2115, 2234, 2271, 2523, 2631, 3323, 3342). Desconegut per l'informant / No consta (1823, 2243, 2482, 2502, 2559, 3615). Cataplasma (ús extern) (3949). PREPARACIÓ. Per a fer trementina es barreja pega grega (60%) amb essència de trementina (40%) (3342). Pegats de pega (2114, 2271, 3323). Pegat de pega (1692, 1905). Pega (1767, 2234, 2559). Un emplastre de pega (1823). Agafar un drap de vellut, l'escalfaven i embolicat (2115).

Salades a les auvelles: greix de serp, sal i trementina (2482). Pegat de trementina al pit o pegat de trementina al claviller en funció del que tenives (2502). Pegats de trementina (3323). Al principi surt quitrà, que no s'utilitza, i després la pega (3615). Ungüent o ungüent (pomada Escayola). Pega, cera d'abella i greix. Fer-la bullir molta estona [dit "rato"] (2243). DESTINACIÓ. Medicina humana (1692, 2114, 2502, 2523, 3323, 3342). Medicina veterinària (1905, 2115, 2271, 2482, 2559). Medicina humana i veterinària (1767, 2631, 3949). OBSERVACIONS. Per al bestiar (1905, 2271). Es comprava a ca la Paca (la Seu d'Urgell) (2115). Abans es feia servir la pega per les persones (2523). Quedava una cosa fineta! (2243).

Per a la distensió muscular

FONT 1683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al torçut. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de pega amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les dislocacions

FONT 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les persones desmunyecades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Pega destrempada amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Coneix la pega destrempada del seu pare.

Per a les luxacions

FONT 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar ossos a lloc [dit "pesto"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret líquid (ús extern). PREPARACIÓ. Fonen la pega i posar una peça de roba amb unes canyetes i una mica de cordill que estrenyís. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONTS 2099, 2100, 2101, 2159, 2502, 2542, 2545, 2548, 2622, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a treure punxes (2548). Per una punxada (2099, 2100). Per una punxa (2101, 2542). Quan et claves una punxa d'arç, de gavernera o de poller (2159). Per a treure

burxes (2502). Sobre una ferida que hi havia una punxa (2545). Per a punxes d'arç (2545). Per a llevar una punxa (2622). Quan una persona es clavava una punxa (2678). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2099, 2100, 2101, 2159, 2502, 2542, 2548, 2622, 2678). Cataplasma (ús extern) (2545). PREPARACIÓ. Posar la pega (2099). Posar un pegat de pega grega (2101). Posar pega negra destrempada amb oli (2159). Pegat de pega (2502). Un pegadet de pega negra (s'ha de desfer amb una mica d'oli) (2545). La trementina es posa sobre una peça de pantalons de vellut girat del revés o un paper (2545). Pega (2622). Un pegat de pega, amb una mica de roba (2678). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Allò tirave ! (2099). Allò tirave! (2100). Estirave i feve sortir lo pus (2101). Va tibant fins que et treu la punxa (2159). A la Maria li va fer al·lèrgia (2545). Al cap d'un o dos dies, la punxa ja havia sortit (2678).

Per a malalties indeterminades

FONTS 1885, 2094, 2095, 2280, 2481, 2541, 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a ossos trencats dels animals (2280). Per a quan el bestiar es trencava una pota (1885). Per als mals endanyats (2095). Per a ossos trencats (2094). Per a les peülles humides (2481). Per a les sangs brutes (2541). Per al pit espatllat (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (1885, 2095, 2280, 2481, 2637). Extret líquid (ús extern) (2094). Desconegut per l'informant / No consta (2541). PREPARACIÓ. Pegats de pega (2280). Un pegat de pega embolicat (1885). Posar trementina, un rovell d'ou, una cullerada de greix dolç i una cullerada de mel. Tot ben barrejat (2095). Amb llistons per banda amb un cordill ben lligat (2094). Fer pegats de pega (2481). Posar un pegat de pega (2637). DESTINACIÓ. Medicina humana (2094, 2095, 2280, 2541, 2637). Medicina veterinària (1885, 2481). OBSERVACIONS. La pega surt de la soca dels pins de la tea (2094).

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONTS 2281, 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les grietes a les mans (2281). Per als ulls de poll

(2622). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2281). Emplastre (ús extern) (2622). PREPARACIÓ. Posar-hi pega calenta (2281). Pega (2622). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Cicatritzaven les grietes (2281).

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONTS 1680, 1807, 1868, 1897, 1904, 1907, 2113, 2121, 2124, 2132, 2141, 2146, 2152, 2158, 2235, 2252, 2255, 2277, 2281, 2285, 2293, 2369, 2482, 2496, 2502, 2523, 2541, 2542, 2545, 2548, 2608, 2609, 2622, 2625, 2645, 2658, 2667, 2669, 2678, 2682, 3331, 3617, 3949, 4139, 4195, 4390, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan el bestiar es trencava una cama (2548). Quan una ovella es trencava una pota. Per a una camatrenca d'una ovella (3617). Quan una auvella s'ha trencat una pota (2293). En el cas que una bèstia es trenqués un os, fins la cama (2285). Per a ossos trencats dels animals (2281). Per a una trencadura (os trencat) del corder (2277). Per a un os mal curat (2255). Per a ossos trencats d'animals sobretot, però també per a persones (2252). Per a una pota trencada dels corders (2235). Per a un os trencat (2141, 2645). Per a les cames trencades del bestiar (1807). Per a les cames trencades dels animals, de les auvelles (1868). Per a una cama trencada d'un cap de bestiar (1897). Quan s'havia trencat una cama les auvelles (1904). Quan les auvelles tenien una cama trencada (1907). Per a quan es trencava una pota una auvella, amb dues postanelles ben lligades (2113). Per al trencat d'una bèstia (2124). Per a cames trencades de les auvelles (2132). Quan algú es trenca lo braç o la monyeca (2158). Quan una auvella es trencava una cama (2369). Per a les cames trencades d'un gos (2482). Quan una auvella es trenca una pota (2496). Per a les trencadures (si et trencaves un braç o una cama) (2502). Per a quan una ovella es trencava la cama (2523). Per als ossos trencats del bestiar (2541). Si un animal es trencava una pota (2542). Per al bestiar, quan es trencava una cama (2545). Quan un animal té una pota trencada (2608, 2609). Per als ossos trencats (2622). Per si el bestiar es trencava una cama (2625). Per a les fractures (2658). Quan un corder es trencava la pota (2667). Per a quan un corder es trencava la pota (2669). La feien servir per a un cap de bestiar (cabra, corder, vaca, vedell...) que es trencava la cama

(2678). Quan un animal es trencava una pota (2682). Per a curar les auvelles amb una pota trencada (2121). Quan un videll es trencava un os de la cama (2146). Per a una bèstia que s'havia trencat un os (3331). Per a les cames trencades dels xais (3949). Per a una bèstia que se'ls trencava la pota (1680). La pega era medicina pel bestiar (posar els ossos a lloc) (4139). Per a quan es trencaven un os (4390). Per a quan es trencaven un os (4195). Per a les fractures d'ossos de persones i del bestiar (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (1680, 1868, 1897, 1904, 2113, 2121, 2124, 2132, 2141, 2146, 2152, 2158, 2252, 2255, 2277, 2281, 2285, 2293, 2369, 2482, 2496, 2502, 2523, 2541, 2542, 2548, 2608, 2609, 2622, 2625, 2658, 2667, 2669, 2678, 2682, 3331, 3617, 4139, 4195, 4390, 4423). Cataplasma (ús extern) (1907, 2235, 2545, 3949). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2645). Extret líquid (ús extern) (1807). PREPARACIÓ. Amb pega i unes fustetes immobilitzaven la cama (2548). Agafaven pega, tres canyetes i cinta aïllant ampla (3617). Pega (1868, 2158, 2293, 2658, 2667, 2669). S'hi posava unes fustetes i suc de pega (2285). Pegats de pega (2281). Un pegat de pega. Quatre fustetes o trossets de canya amb un fil de llana. A cada volta creuar els fils amb la pega i ja no es mou la part de l'os trencat (2277). Pegat de pega (2255, 2541). Pegat de pega amb unes canyes (2252). Amb unes postetes i amb la pega es feve un pegat i embenat; i quan li saltava pel natural, ja estava (2235). Embenat de pega amb sagí dolç (2645). Primer posar l'os bé, ajuntar-lo i després posar-hi un pegat de pega, amb unes canyes o postanelles per aguantar i ben lligat amb un cordill (1897). Posaven la pega, dos bastonets, un per cada banda i lligat amb un cordill (1904). S'agafava una canya d'una escombra trencada i un pegat de pega (ben envoltat, ben fet, que no pogués caminar) (1907). Pegats, per les auvelles (2113). Se'n feven pegats (2124). Posar-hi pega i unes postetes (el mànec de canya d'una escombra, ja que, la canal de la canya s'adapta molt bé a la cama de l'auvella) amb un drap prim i ben lligat amb un cordill (2132). Un pegat de pega (2141). Amb pega i unes fustetes (2152). Li posaven dos bastonets o dues fustetes ben lligats amb pega (2369). Li van posar un parell de canyes a cada cama, fixades amb pega grega i ben lligat (2482). Li posen unes

fustetes amb pega i lligades a la cama (2496). Pegat de pega i ben lligat amb unes canyetes (2502). S'utilitzaven les canyes d'escombres, un pegat de pega enganxat (sense lligar) (2523). Li posaven pega i unes canyes (2542). Pega negra (2545). Amb unes canyetes a banda i banda de la pota, posar-hi pega i amb una físel·la lligar-ho a la pota (2608, 2609). Pega amb unes fustetes i un fil (2622). S'hi posaven un parell de llistons, un per sobre i un per sota; ho lligaven amb fil de llana; feien un pegat de roba que hi posaven pega i a sobre uns altres llistons (2678). Pegat de pega i una fusta (2682). Reïna dels pins. Els pastors feien pegats a les ovelles amb unes canyetes o fustetes i lligat amb unes cordes a les potes de les auvelles (2121). Pega. Posar canyetes o fustetes, pega i s'embolicava la cama amb pell de bot (2146). Posar un pegat de pega (3331). Posaven l'os bé, llavors un parrac amb dos bastonets i un pegat de pega (3949). Amb unes fustes llargues, posant la pota recta (els ossos a lloc), la pega ben calenta, sal, a sobre un tros de vellut i ben lligat a la pota del bestiar (4139). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (1680, 1807, 1868, 1897, 1904, 1907, 2113, 2121, 2124, 2132, 2146, 2152, 2235, 2281, 2285, 2369, 2482, 2496, 2523, 2541, 2542, 2545, 2548, 2609, 2622, 2625, 2658, 2667, 2669, 2678, 2682, 3331, 3617, 3949, 4139). Medicina humana (2141, 2158, 2255, 2277, 2293, 2608, 2645, 4195, 4390). Medicina humana i veterinària (2252, 2502, 4423). OBSERVACIONS. Havia d'aguantar un mes. Al cap de quinze dies, ja posa la pota a terra i al cap d'un mes ja està curada (3617). Es curave! (1897). La pega l'anaven a comprar a cal Sord de la Seu d'Urgell (1904). Hi havia una peguera sobre el Vilar de Cabó (Cabó) i a Ares (Cabó) (2113). Anava al curandero (2158). En vint dies es va recuperar i es va curar (2482). La pega la porten de la Seu d'Urgell (2496). Es curava com es curava (2502). El Pepito és el metge del ramat (2608). L'arruplegaven fent un tall al tronc. Encara hi ha pins on hi ha la senyal d'haver tret reïna de pi. L'agafaven amb una cullera. Els pastors sempre portaven pega (2121). Ho feva la padrina (1680).

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2280, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al pit (2280). Per als pulmons (2697). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2280). Desconegut per l'informant / No consta (2697). PREPARACIÓ. Posades sobre paper d'estrassa (2280). La reïna dels pins (2697). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Unes gotes (2280). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a treure espines

FONTS 2595, 2625, 2645, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a punxes (tiba el mal) (3342). Per a una punxada d'arç (*Prunus spinosa* L.) (2645). Per a treure punxes d'arç (2625). Per a una punxa (2595). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Trementina (3342). Pega natural i sagí (2645). Un pegat de pega (2625). Pega (2595). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A l'endemà, la pell ben blanca i el forat obert de bat a bat (2645).

Per als esquinços

FONT 1683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al carn esqueixat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de pega amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

Per als traumatismes

FONTS 3326, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan se trencava una pota un animal (3326). Amb la pega havíem curat a les auvelles (3938). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Agafàvem quatre canyes amb un drap i pega per curar una pota (3938). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (3326). Medicina humana (3938). OBSERVACIONS. Ho barrejàvom amb llet perquè quedava més fina i no feia aquell grull. En viem agafat de ca la Paca (la Seu d'Urgell) (3938).

Resolutiu

FONTS 1704, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a madurar los bonys (1704). En els florons (2541).

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (1704). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. Pegat de pega (1704). Posar-hi trementina (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària (1704). Medicina humana (2541).

Tranquil·litzant

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Recensava. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un pegat de pega a l'esquena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Antibronquític

FONT 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bronquis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor de pi. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Qualsevol mena de pi que no sigui pi blanc (*Pinus halepensis* Mill.).

Anticatarral

FONTS 1805, 1902, 2121, 2158, 2239, 2240, 2259, 2273, 2274, 2555, 2625, 2634, 2637, 2669, 2671, 3132, 3139, 3944, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats de pit (2555). Per als constipats (2240). Per al constipat (1805, 1902, 2259, 2273, 2274, 2625, 2634, 2637, 2669, 3132, 3139, 3944). Per als constipats (2158, 2239, 2671, 4193). Per a quan està tan tapat o acatarrat (2625). Per al constipat. Per als constipats (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1902, 2121, 2158, 2239, 2259, 2273, 2274, 2555, 2625, 2637, 2671, 3132, 3139, 3944, 4193). Decocció (ús intern) (2240, 2634). Infusió (ús intern) (1805, 2669). Fum (ús extern) (2625). PREPARACIÓ. La flor de pi (2239, 2240). Fer aigües de flor de pi (2274). Fer bullir l'aigua i s'hi posa el polsim (2259). Flor de pi (1805, 3139). Fer aiga de la flor de pi (2158). Flor de pi. Fer bafos (2625). Fer una aiga (2625). La flor de pi fa un sofre que es posa en aigua, s'escalfa i es pren (2634). El sofre de la flor de pi (2637). Infusió

(2669). Flor de pi. La flor en un pot i fa una pols que sembla sofre (2121). Flor de pi (brots de pi) (3132). Fa aigües de flor de pi (3944). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una culleradeta (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aiga de la flor de pi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antituberculós

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tuberculosi [dit "tuberculosis"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 1648. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. Per a tos molt forta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tasseta abans d'anar a dormir. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONTS 2158, 2549. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan està tapat de pit (2158). Per a descarregar el pit (2549). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2158). Desconegut per l'informant / No consta (2549). PREPARACIÓ. Fer aiga de la flor de pi (2158). Aiga de flor de pi (2549). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 4306, 4433. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (4306). Desconegut per l'informant / No consta (4433). PREPARACIÓ. Flor de pi (4306). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La Roseta de Canelles (Josefa Santesmases Picoi) plegava sobretot flor de pi (4433).

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2260, 2273, 2549, 2555, 2655, 2680, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als pulmons (2260, 2555, 2655, 2680, 4193). Per a la bronquitis. Per a les coses del pit (2273). Per al pit (2549). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2260, 2549, 2555, 4193). Xarop (ús intern) (2273). Decocció (ús intern) (2655, 2680). PREPARACIÓ. Fiques les pinyes en un gibrell [dit "barreño" (castellà)] colgades de sucre, nou dies al sol i a la serena. Colar-ho i posar-ho en pots (2273). Feven un aiga amb la flor de pi (2260). Aiga de flor de pi (2549). Flor de pi (aigüeta groga) (2655). Aiga de flor de pi (gropa com la flor del sofre) (2680). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n tot una novena (2680). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Anticatarral

FONT 1697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Lluc tendre

Antibronquític

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern). PREPARACIÓ. Ungüent de iema de pi (a la serena). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho van dir una parella de Coll de Nargó.

Anticatarral

FONTS 1805, 2124, 2152, 2259, 2285, 2477, 2481, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1805, 2124, 2259, 2285, 2477, 2481, 2541). Per als constipats (2152). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2124, 2259, 2285, 2481, 2541). Infusió (ús intern) (1805). Desconegut per l'informant / No consta (2152). Ungüent (ús extern) (2477). PREPARACIÓ. Aigua de creixents de

pi (2285). Els llucquets dels pins bullits en aigua (2259). Fer aiga de la flor del pi (2124). Els brots de pi tenres (1805). Les borles de pi (2152). Ungüent de gemma de pi (a la serena) (2477). Posar un polsim de flor de pi a l'aigua amb una mica de mel (2481). Aigües de flor de pi (2541). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada (2477). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'hi van dir una parella de Coll de Nargó (2477). És amargant (2481). Alerta que rebaixa (2541).

Antieczematós

FONT 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un èczema. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer una pasta amb flor de pi barrejada amb llet. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la Consuelo o de la Marcel·la de Vila-rubla.

Antitussigen

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern). PREPARACIÓ. Ungüent de gemma de pi (a la serena). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho van dir una parella de Coll de Nargó.

Expectorant

FONTS 1805, 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Com a expectorant (2117). Per a quan està molt tapat (1805). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tintura alcohòlica (ús intern) (2117). Macerat en oli (ús extern) (1805). PREPARACIÓ. Posar brot de pi a macerar amb alcohol de 45° durant un any (2117). Los brots de pi tenres sucats en oli, al pit (1805). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1828, 2095, 2127. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1828). Desconegut per l'informant / No consta (2095, 2127). PREPARACIÓ. Brots de pi (2095). Caps de pi (2127). DESTINACIÓ.

Medicina humana. OBSERVACIONS. De la flor groga del pi en diu espigueta (1828). Quan tinguin la pols (pol·len) encara (2095).

No consta

Anticatarral

FONT 2284. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats de pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Xarop de pi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 3941. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pega. Per a les cames trencades dels xais. Posaven bé l'os i llavors amb un parrac (pegat de pega) i amb dos bastonets. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.

Part aèria jove

Anticatarral

FONT 1683. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aigua dels brots de pi. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho va aprendre de la mare o del pare.

Pol·len

Antibacterià

FONTS 1704, 2257. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Perquè no agafessin la tos ferina (2257). Quan hi havia una passa de tos ferina (1704). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2257). Fum (ús intern) (1704). PREPARACIÓ. Respirar la pols de la flor de pi (2257). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Feien pujar la canalla a Toloriu a respirar la pols dels pins (2257). Agafaven totes les nenes i els nens i els portaven a bosc perquè respiressin (1704).

Anticatarral

FONTS 2121, 2482, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats i catarros (2482). Per al constipat (2121). La flor de pi (pols groga) per als constipats (3332). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2121, 2482). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (3332). PREPARACIÓ. S'agafa el pol·len del pi, que es fa bullir i es cola (2482). Lo sofre dels pins (2121). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada de sofre dels pins amb aigua mig calent (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho posaven al purgader perquè quedés fi (2121). De la seva mare (3332).

No consta

FONT 2503. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El pi quan floreix fa una pols com el sofre.

Resina

No consta

FONT 3941. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Oli d'avet. S'havia d'anar a punxar els pins. DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES MEDICINALS

Exsudat

No consta

FONT 2595. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Per elaborar la trementina es barreja aiguarràs i pega grega. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els senglars [dit "jabalins"] es mingen les arraels de los pins. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Fulla

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2499. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles mengen la fulla de pi que es troba en monteres als peus dels pins. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1824, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les fulles de pi (fulles que no punxen). Els conills menjaven la brosta i la pela de les rames (2121). OBSERVACIONS. Es feien fullats de rama de pi (1824). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1824, 2121).

Tija defoliada

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo ruís (o sigui la rama pelada), per al conill. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Arrel

Agrosilvopastoral

FONTS 2482, 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A cal Gosset marcaven les auvelles amb pega (2482). La pega, per a marcar les ovelles (2523).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dos pastors feven un bastó de tea, l'anomenada "la creu dels evangelis", i la plantaven a la roca.

Elaboració de calçat

FONT 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els esclops els feven de la soca del pi. OBSERVACIONS. Millor que fos d'un pi que no li toqués el sol. Si el feven de la part de dalt, s'asclaven. De cada pi feven un esclop, és a dir que per fer dos esclops necessitaven dos pins.

Jocs i juguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El joc de la conga: una filera de persones agafades per la cintura amb una tea encesa a la boca i procurava cremar la darrera persona de la cua.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A la cuina hi té tea per a encendre el foc.

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo cabiró podia ser de tea. A les teulades s'hi posaven taulons amb pitxes de tea.

Cendra

Altres informacions

FONTS 2121, 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fer sabó amb ranciatures de porc [dit "tocino" (castellà)], oli, soledís, aigua i sosa (1 kg de sosa per cada 10 kg de greix). Remenar amb un bastó unes dues hores (2251). La cendra blanca i ben fina com una farina posada en un bogader amb aigua calenta, per rentar la roba (2121).

Estròbil

Agrosilvopastoral

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Plegaven pinyes de pi, per a fer replantació.

Altres informacions

FONT 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Plegaven pinyes de pi.

Recol·lecció per a la venda

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Plegaven pinyes de pi i n'omplien saques per va endre.

Exsudat

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2134, 2146, 2152, 2251, 2545, 3617, 3938, 4142. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien empelts per als fruiters (3617). Per a marcar lo ramat (marcàvom l'auvella). Totes les cases tenien un segell [dit "sesell"] amb una maneta i una lletra (2251). Per a empeltar los perers, pomers, cirers (2251). Pega (2134). La pega, la compràvom per a marcar les ovelles (2152). La pega per a empeltar abres amb l'agulla (2152). La pega negra, per a empeltar arbres (2545). Els empelts abans es feven amb pega (2121). Pega. Per a empeltar els arbres (2146). Amb pega havíem marcat (amb aquell ferro) a les auvelles no xollades (3938). Per als bots (3938). Amb pega calenta i un ferro als corrons marcava les ovelles (4142). OBSERVACIONS. Venia del cantó de la Vansa (2134). Si volíem minjar fruita, havim d'empeltar. Per a empeltar cal: l'agulla, el borró, la pega, un esqueix de fusta i un empelt (tallar la rama i pelar l'agulla). La pega, la compràvom (2152). Els fruits dels arbres fruiters empeltats no tenen el mateix gust que els fruits dels arbres fruiters no empeltats (2121). Ho barrejàvom amb llet perquè quedava més fina i no feia aquell grull. En viem agafat de ca la Paca (la Seu d'Urgell) (3938).

Ajuda a la llar

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pega grega, per fer sabó de casa (feia olor de fusta). OBSERVACIONS. La pega grega surt de la destil·lació de la reïna de pi.

Altres informacions

FONTS 1618, 1692, 1904, 2114, 2548, 2595, 2625, 4139, 4313, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De la reïna del pi en fan pega. Per a les botes (2548). De la reïna del pi en fan pega. Per a marcar el bestiar (2548). La compraven a les trementinaires (1618). Per a

fer empelts als arbres (1692). Per a empeltar les pomeres i les pereres (1904). Per a marcar les auvelles (amb una marca de ferro) (2114). Per a marcar el bestiar (2625). Per als arbres (2625). Feien sabó amb olis de casa, sosa (cal Sord, la Seu d'Urgell) i pega grega (2595). A la Moixella hi ha un forn de pega (4314). A Perles hi haví un forn de pega (4139). La pega serveix per les botes de vi (4313). La pega serveix per a calafatejar els vaixells (4313). OBSERVACIONS. A Cal Xorro teníem un motllo de marcar les ovelles, sols era un cercle (2548). Per al bistiar (1618). A la muntanya d'Ares hi ha dos forns de pega: un pertany a Fígols i Alinyà i l'altre a Ribera d'Urgellet (4314).

Cinegètic

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posaven pega a les canyetes per a agafar aucells.

Cosmètic

FONT 1881. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafar el brou de coure els bulls i les butifarres posat en unes tupines i posàvom teles de greix de bestiar. Pega grega (1kg), sosa càustica (3 kg), greix (30 kg), aigua (3 galetes), sal (un plat) i llexiu [dit "lejía" (castellà)] (una botella). OBSERVACIONS. Per a fer el sabó.

Elaboració d'instruments musicals

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la colofònia o pega grega es freguen les cordes de violins i contrabaixos.

Elaboració de mobles

FONT 4316. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a encolar les fustes de marcs, portes i finestres es feve servir la pega. S'escalfava la pega al bany maria en una olleta de ferro amb un trespeus.

Recol·lecció per a la venda

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La reïna de pi, la veníem a la farmàcia de la Seu d'Urgell.

Flor

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2555, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La flor de pi per vendre (2555). OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven (3332).

Lluc tendre

Cistelleria

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El cove es construïa amb una capcina de pi (al centre) i vime (als costats). OBSERVACIONS. Es pescaven truites amb un cove.

Planta sencera

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Hi ha un topònim a Taús que en diuen "la solana del pi del lladre", on hi ha tres o quatre pins grossos on es reunien els lladres que venien de Cabó. Actualment hi ha molts pins perquè no hi ha massa auvelles i cabres.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Cada any per Nadal tallaven un pi i el posaven en un test dins l'ermita de Sant Martí i l'engalanaven.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Angelina diu: "per Sant Martí, la neu al pi".

Pol·len

Repel·lent

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La flor de sofre (la pols groga del pi): per a les parres, per a les tomates (com a insecticida).

Resina

Cinegètic

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La reïna dels pins serveix per a agafar moixons.

Saba

Recol·lecció per a la venda

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La seva padrina (Josefina Llahí Arcalís) i altres dones de Taús feven una mossa als pins que tenien reïna, que ragés i l'anaven a plegar per a vendre.

Tija

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feven els andàs (2134). Els andàs es feven amb fusta de pi (2121). Per a evitar que els porcs senglars (dit jabalins) vagin a menjar trumfes als camps, es paren trampes fent forats de 70-80 cm d'ample i per sobre s'hi posen rametes de pi i herbotes, per fer-hi caure l'animal (2121).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El mànec del carrau es feve de pi (també podria ser de boix) i la llengueta, per donar-li flexibilitat, de freixera.

Elaboració de bastons

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els contrabandistes portaven un bastó de pi per a veure si xafaves bé o malament.

Obtenció de combustible: carbó

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo ferrer de Taús feve carbó dels pins.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dels caps dels pins en fan pèl·let.

Tija defoliada

Elaboració de bastons

FONT 3960. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els rems dels rais es fan de pi.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2132, 3938, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa collars del bestiar. Pot arribar a fer-ne set o vuit cada dia. Els fa sense decoració. Primer marca la peça a tallar amb llapis en un pi, per anar bé gras. Talla la fulla de fusta d'un pi, de dos pams i mig de llarg, que li toca el sol a primera hora del dia. Sol treure una fulla de fusta de cada pi. Si un pi és generós, en pot arribar a treure quatre. La part externa del tronc coincideix amb la part externa del collar. I la part interna del tronc coincideix amb la part interna del collar. Així els pot doblegar sense trencar-se. Passa alguna eina perquè no hi hagi escardills (2132). Es feven cóms per abeurar los ramats (2121). La grípia o el rastell (menjadora) és una fusta de pi amb una canal per les auvelles o les vaques (2121). En feven collars (3938). Les punyeres són fetes de pi, per a mesurar blat, fesols, etc (4195).

Altres informacions

FONTS 2121, 2645, 4150. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Collars. El diàmetre del pi ha de ser de 10 o 15 cm. Primer es fa un tall al tronc, per després amb el destaló, baixar a la mida de la llargada del collar. La fusta ha de blincar. Després es va blegant poc a poc la fusta al genoll, fins doblegar-la i tancar-la. La millor temperatura per blegar la fusta és d'uns 20°. El tancament del collar es fa amb una fusteta que en diu botonera (2645). Feven un vasull, que era com un càntir d'un tronc de pi per a beure (2121). Els quadros que aguantaven el sostre i les parets de les galeries de les mines de carbó d'Adrall eren de pi (4150).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2253, 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De la tea se'n poden fer lipsanoteques (2645). Per a les tempestes feven la rebassa, que era un tronc o un tros de tronc (podria ser de pi). Ficar la rebassa al foc un dia a l'any (no recorda el dia, podia ser el dia de Nadal), cremar una estona, de la punta. I es gordava. I quan hi havia una tempesta, la treien o la cremaven (2253).

Elaboració d'estris de cuina

FONTS 3606, 3611. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa collars de bestiar, copes, formatgeres, morters, salers, salers-pebrers, morters (3611). Elabora formatgeres (3606). OBSERVACIONS. Sol agafar la part de la soca del pi perquè si té reïna, el saler aguanta més. Els salers-pebrers porten dos departaments, un per a la sal i l'altre per al pebre. Els objectes que elabora els vernissa o fa un sucet amb oli d'auliva (3611). Les formatgeres poden fer-se de pi nou o de pi vell. Presenten cinc forats, perquè s'empassi el xirigot (3606).

Elaboració de calçat

FONTS 2121, 2263, 2435, 4145, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els pins: els pelava, els fumava penjats dels cremalls i després els buidava. Eren rodons (sense punta), eren senzills (2263). Fege esclops (2435). El Xico de Taús, o sigui el Sr. Fllinc o Flint, feve esclops de pi (2121). En fegen esclops (4145). Hi havia gent que feia esclops amb dibuixos (4195). OBSERVACIONS. El seu avi (Pere Vilana Arnau o Puigarnau) feia esclops (2263). Un pastor de Voloriu fege esclops dels pins fondos (anava més bé rebuidar). Els anava a vendre a la fira d'Organyà (2435). El pi és una fusta calenta. A casa seva encara en té un parell (4145).

Obtenció de combustible: llenya

FONTS 2121, 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a escalfar-se a l'hivern gasta llenya de pi. Amb un escardill de tea pot encendre un foc (2121). Per escalfar (2434).

Obtenció de fusta

FONTS 2439, 4152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n fan llatres (2439).

Obtenció de mel

FONTS 2125, 2126. OBSERVACIONS. Dels pins vells podrits en feien tous.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1682, 1692, 1704, 1815, 1868, 1870, 1905, 1906, 1907, 2098, 2099, 2110, 2114, 2121, 2152, 2159, 2242, 2251, 2263, 2265, 2269, 2293, 2480, 2482, 2502, 2548, 2555, 2608, 2609, 2624, 2625, 2678, 2680, 3332, 3342, 3427, 3617, 4306, 4313, 4404. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La pega és de la teia del pi. S'agafa la soca ben escarpida i es posava en uns forns, ben encaixades, un bon pilot i posen foc al voltant i va rajant. Hi ha un forat perquè baixi la pega (3617). La trementina la feien amb pega grega i aiguarràs (2480). Dones de Taús anaven a la Vansa, a Andorra, a Puigcerdà a vendre pega (reïna de pi) i altres productes (mitjons, jerseis...), a la tardor. Aquestes dones eren de cal Bitan (Josefina Llahí Arcalís), de cal Pedro, de cal Rebadà, cal Mariano i d'altres cases (2121). OBSERVACIONS. Els pins amb moltes berrugues, els mata (2548). El 2018 de vuit pins dels Planells del Sastró (Tuixent) van recollir uns tres litres de reïna de pi (3342). El Lluís té molta fe en la reïna de pi (2293). El seu pare era de la Vansa i a casa hi haví hagut pega i trementina (2269). De pega en portaven les trementinaires (2263). La compràvem a la Seu d'Urgell. Un terrussot de pega (5 quilos) (2251). La pega la comprava a la Seu d'Urgell (1692). Menciona la pega grega (la pega clara) (1868). La compràvem a unes dones de la Vansa que passaven (1870). Per a disposar de trementina s'ha d'anar a Ossera (1905). Per a tenir trementina s'ha d'anar a Ossera (1906). A La Vansa no se n'havia fet, de pega. N'havien fet els de cal Claudi d'Ossera (1907). La pega seca es posava al foc i s'estovava (2098). La trementina del pi és la reïna del pi (2099). La tea, amb foc a sobre, surt la pega a baix una olla (2099). Havia passat un home a vendre (2110). La pega de la tea del pi. Rajar del forn, suc de la reïna passada pel foc (2114). La pega la portàvem de l'Alzina d'Alinyà (2114). A Taús hi havia hagut un pegaire (1704). La tea. Les torxes del cor del pi no s'apaguen (1704). Els cérvols [dit "ciervos"

(castellà)] poleixen les banes als pins petits deixant-los sense escorça i es moren (1704). La pega negra la compraven a cal Sord (la Seu d'Urgell) (2159). Quan floreix el pi, plegàvem la pinya. La baixaven a vendre per la fira de Sant Ponç (Barcelona) (2242). La pega grega la veníven a ca la Paca (la Seu d'Urgell) (2480). De la resina del pi en diu rentina (2482). A les pegaires els compraven pega i trementina (2502). A Alinyà (Fígols i Alinyà) i a Sant Llorenç de Morunys hi havia pegaires (2608, 2609). Havia fet de pegaire. El seu padrí (Agustí Tarrés Balaguer, nascut el 1864) i el seu pare (Joan Tarrés Tarrés) també havien fet de pegaires. Hi havia un mosso (Ramiro) de l'Alzina d'Alinyà que els ajudava a fer pega (2624). Cada any, els de ca l'Agustí, a l'hivern, baixaven al forn de pega del Semís (Salo, Sant Mateu de Bages). Més tard van fer un nou forn de pega a cal Batlle (Mejà, Sant Mateu de Bages). Tornaven a pujar a l'Alzina d'Alinyà a principis, mitats de maig o principis de juny. Els de cal Gilet (la Vall del Mig) i els de cal Tomasó (l'Alzina d'Alinyà) també anaven a fer pega; aquests darrers a Vallmanya (Pinós, el Solsonès) (2624). Quan arribàvem al Semís teníem quinze dies per a preparar les tees: buscar les soques dels pins tallats que contenien tea i estallar-les (com per fer teieres d'abans). A fer-se bones tees es necessiten soques d'uns deu anys d'antiguitat, Més endavant les tees les compraven a les serradores de Súria, Cardona i altres (2624). Carregar el forn del Semís eren quatre mil quilos de tea i amb aquesta quantitat en sortien nou-cents quilos de quitrà i sis-cents quilos de pega (2624). Posàvem les tees dins el forn de manera radial i amb uns 45° d'inclinació, tombant cap al centre del forn (sense deixar cap forat central). Per a ajustar més bé les tees hi posaven troços de tees als costats i al mig i l'omplien fins dalt de tot (2624). El foc començava per dalt i de mica en mica anava baixant i s'anava consumint. S'encenia cap al vespre i durava dos dies i tres nits. El quitrà es va escolant i va a parar a l'olla. Amb dues o tres hores n'hi havia prou per a cremar el quitrà. S'ha de guaitar perquè sinó es cremaria el quitrà i la pega (2624). Per a passar la pega del forn a la pastera, s'ha de destapar un tap de terra argila que s'hi havia posat (2624). Feien una fornada al mes. Això vol dir que si s'hi estaven quatre o cinc mesos, feien quatre o cinc fornades (2624). Per obtenir pega es miraven els pins que feven tea (2624). Coure el quitrà per a obtenir la pega era el més important. Això es feia a l'olla. Havien d'agafar una mica de pega i posarse-la

a la boca (pel gust a la boca es coneix si està bé: llavors si és amarga, està menys cuïta i si és menys amarga està més cuïta). També ho feien posant un raget xic de pega en una galleta d'aigua; hi posaven un bastó: si quedava presa sobre l'aigua i si el bastó es podia o no blegar: o sigui que si es trencava el bastó, la pega ja estava a punt (2624). Encara tenen una mica de pega (2625). Per a la pega, hi anaven a l'hivern, cap allà a Solsona (2678). Les trementinaires passaven per Taús a vendre pega (2680). Els seus pares l'arroplegaven abans que sortiva la pólvora (pol·len) (3332). Feien pega al costat de la fasina a Palà de Torroella (Bages) (3332). Al Querforadat hi ha un forn de pega i hi havien fet pega. Prop de la canal Baridana hi ha els forns de la pega (1815). La pega es fa de les soques dels pins (1815). En portaven les trementinaires (2265). En un mateix pi, hi ha pinyes mascles i pinyes femelles (1682). Els de l'Alzina d'Alinyà i la vall del Mig (Fígols i Alinyà) anaven a fer pega després de plegar les patates (4313). Els pegaires eren el meu besavi i el meu padrí (la Vall del Mig) i l'Agustí i el seu pare (l'Alzina d'Alinyà) (4313). Anaven a fer pega a Saló (Sant Mateu de Bages) i a Matamargó (Pinós, Solsonès). A Saló picaven tot l'hivern (4313). La pega la tallaven com rajoles o com daus (4313). La pega l'enviaven a les trementinaires que anaven cap a Girona i cap a la Vall d'Aran (4313). En un lloc al sud-est d'Ossera hi ha un forn de pega que es troba situat entre el cap de la Guàrdia i el pic de Casalí (4306). La pega la treïen de les arrels dels pins (4306). La trementina fila com la mel i és del color de la mel (4306). A Ossera almenys hi havia hagut un pegaire (4306). Abans hi havien los reïnaires. L'avi de l'Angelina i altres companys seus eren reïnaires (4306). La teia és una fusta molt forta (4404).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Estròbil

FONT 2545. Barreja 2 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2547. Barreja 4 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Exsudat

FONT 2242. Barreja 1 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2101. Barreja 1 entrevista 18/10/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2620. Barreja 2 entrevista 06/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
Flor

FONT 2637. Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2547. Barreja 4 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Gemma floral

FONT 2095. Barreja 5 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 6 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 7 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Lluc tendre

FONT 1828. Barreja 1 entrevista 03/09/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2545. Barreja 2 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 4 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Pol·len

FONT 2254. Barreja 4 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Pinus sylvestris L. (pinàcies)

BCN 162616

NOMS POPULARS

Flandes (4316)

Pega (producte elaborat) (2121, 2633, 4198)

Pi (1704, 2593, 3356, 3560, 4195, 4197, 4198, 4390)

Pi blanc (2131)

Pi melis (1815)

Pi raijolet (2121)

Pi raijolet (2131, 2152, 2633, 3144, 4306)

Pi regelet (2121)
 Pi rejolet (1815, 2099, 2121, 2152, 2252, 2624, 2644)
 Pi rogelet (2121, 2277, 4314)
 Pi roi (2645)
 Pi roig (2114, 2645, 2706, 4140, 4141, 4195)
 Pi rojalet (1805)
 Pi vermell (1805, 2644)
 Pinassa (3144)
 Rajolet (2262)
 Rogelet (4314)
 Trementina (producte elaborat) (2114)

USOS MEDICINALS

Exsudat

Analgèsic

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Pegat de trementina. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La trementina quan fa l'efecte, ja cau.

Anticatarral

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de trementina amb un tros de diari al pit. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La trementina quan fa l'efecte, ja cau.

Per a les punxades

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a punxes. Per a una punxada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Pegat de trementina.

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La trementina quan fa l'efecte, ja cau.

Per a malalties indeterminades

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan una vaca s'ha escarranxat o agullat. Per a desagullar-la. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Cal fer un pegat de pega amb un drap a sobre i penjar-les que no toquin de peus a terra i que no puguin estirar-se. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Escarranxat o agullat vol dir que els fa mal el maluc i quasi no poden caminar.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONTS 2114, 2121, 2633. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la cama d'un vedell (2114). Es va trencar el braç (2633). Quan una auvella es trencava una cama (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2114). Emplastre (ús extern) (2121, 2633). PREPARACIÓ. Pegat de trementina (2114). Trencar unes canyes i posar-hi pega (2633). Primer posaven l'os a lloc; després la pega; un bocí de vellut; les canyetes d'escombres velles; quan es soldava l'os, treien les canyes i la pega (2121). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2114, 2121). Medicina humana (2633). OBSERVACIONS. La trementina quan fa l'efecte, ja cau (2114).

Flor

Anticatarral

FONTS 4195, 4197, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan està refredada (4197). Per al constipat (4195, 4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (4195, 4197). Infusió (ús intern) (4390). PREPARACIÓ. La flor del pi (carregada de pols groga) (4197). Infusió (4390). Flor de pi (4195). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Hi anaven al mes de gener (4390).

Antiinflamatori faringi

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Infusió. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Hi anaven al mes de gener.

Antitussigen

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor del pi (carregada de pols groga). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mucolític

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pit carregat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor del pi (carregada de pols groga). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pol·len

Antibronquític

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nens. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Respirar la pols groga de la flor del pi. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Arrel

Altres informacions

FONT 2277. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En surt la tea. OBSERVACIONS. La pega es fa amb la tea que és al cor de pi (la base del pi). Es feia un forn, es cremava la llenya i per un canal regalava lo suc cap a un dipòsit. Entre la llenya i el dipòsit hi havia un saltador, per a anar recollint la pega.

Estròbil

Agrosilvopastoral

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Plegàvem pinyes de pi verdes, que ens penjàvem al coll, després cap un sac i finalment als camions de la fusta. Eren per replantar. Pagaven les pinyes a 3 pessetes al quilo.

Exsudat

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pega de la tea de pi rojalet.

Part aèria

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tallaven los pins joves per a fer palets.

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fèvem clots de trumfos amb fust de pi.

Tija defoliada

Elaboració d'escombres

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a estaldinyar. OBSERVACIONS. Brulló: pal de pi (rama jove de pi) no gaire gruixut d'uns 5-6 metres de llarg.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Robert havia fet coms per a donar menjar i aigua a les gallines. OBSERVACIONS. Tallaven un tronc de pi amb la destrat i anaven rebuidant amb una aixola.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abraçar el pi amb anells que es troba en un dels tarters dels manairons porta sort (es pot demanar un diseg). OBSERVACIONS. Els anells són de reina, és tea i matarà lo pi. D'aquests pins en coneix dos.

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A vegades se'n fan les bases dels salers.

No consta

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El pi rajolet és més apreciat que el pi blanc i que el pi negre.

Obtenció de combustible: carbó

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Al nord-est de Taús hi ha un indret que li en diuen "les carboneres" perquè hi feien carbó de pi.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al foc a terra es crema pi: dos troncs atravessats i una tea a sobre.

Obtenció de fusta

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era fusta que es tallava a la serradora d'Adrall. OBSERVACIONS. Les subhastes majoritàriament venien de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà.

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 4316. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A partir de 1970 va venir el Flandes.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2114, 2121, 2152, 2624, 2633, 2706, 3356, 4195, 4198. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Es feve un tall en un pi rajolet i recolliven la pega. Abans a cada casa feven pega (2633). OBSERVACIONS. La trementina es feia amb pega grega (2114). Per sota 1500 m hi ha pi rajolet

(2152). Ens fa observar els núvols de pol·len de pi generats pel vent (2121, 3356). A Taús hi haví un forn de pega (es feve pega). Lo pegaire de Taús era cordovès i anava amb un ruquet blanc (2121). Agafaven la pega de la tea (2121). És una fusta forta perquè té molts anys (2121). A la part baixa de la vall d'Alinyà (2706). El pi rajolet es troba a baix de la serra del Cadí (1815). Coneix la flor de pi (4198). La pega, la treien de la reina dels pins, pelant els pins (4198). Allà on fèvem la pega, no n'hi haví, de pi rajolet (2624). Es feia servir més el pi roig que el pi negre (4195).

Piper nigrum L. (piperàcies)

BCN-E-101

NOMS POPULARS

Pebre (2286, 2434, 2502, 2549, 3144, 4197)

Pebre blanc (4261)

Pebre negre (1882, 4261)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antihelmíntic

FONT 2549. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un pegat foradat de llevat i pebre, a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb el pegat foradat, com que ja tenia uns foradets, els deien: fixa't si en tenies, de cuquets!

Antipirètic

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer una picada de cargols i pebre i posar-lo a la cama (al

ventre de la cama); si no aguantaves, ja que picava molt, posar-lo a la planta dels peus, que la pell és més forta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Condiment

FONTS 2286, 2434, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a confitar bolets (2434). Als guisats (4197). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2286, 2434, 4197).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es funyaven els pernills amb sal i pebre. Posar pebre als cargols. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. El pebre negre s'emparreve.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2661. Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2683. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 10 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 2 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2434. Barreja 3 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2274. Barreja 6 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1884. Barreja 6 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2541. Barreja 6 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Pistacia terebinthus L. (anacardiàcies)

BCN 162383

NOMS POPULARS

Ginesta borda (2245)

Planta dels pebrots (2117)

Petador (2245)

Pidoler (3144)

Pudader (2439)

Pudoler (1815, 1818, 2682)

USOS MEDICINALS

Tija amb fulles/branques

Per a malalties indeterminades

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La daven als conills perquè no agafessin pestes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS

Escorça

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donava als conills. Les cabres també s'ho foten (la pela del pudader). OBSERVACIONS. En diuen pudader, perquè fa molta pudor. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Escorça

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pell del tronc, per a donar menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla es donava de menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija defoliada

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar els conills (es mengen la pela de les rames, no les fulles) a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1818, 2245. OBSERVACIONS. Fa tavelles, no boles negres (1818). N'hi ha cap a Miravall (1818). En diuen petadors perquè feven un espetec (2245).

***Pisum sativum* L. subsp. *sativum* (papilionàcies)**

BCN-E-211

NOMS POPULARS

Arvella (1704, 1815, 2121, 2153, 2482, 3960, 4314)

Pèsol (1902, 2102, 2121, 2131, 2235, 2251, 2481, 2541, 2682, 3144, 3613, 3615, 4185)

Pèsol de muntanya (3138)

Pèsol negre (1677, 1815, 1884, 3138, 3144, 3960)

Pèsol negre de muntanya (2622, 3138)

Pesolera (2146)

USOS MEDICINALS

Fruit

Per a la mastitis

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a treure la inflamació de les mames. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi una bossa de pèsols congelats. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 3960. OBSERVACIONS. Abans es donaven als porcs i ara se'ls mengen les persones. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

Llavor

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 1902. OBSERVACIONS. Hi ha una varietat de pèsol anomenada tirabec. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1815, 2125, 3144, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tenen pèsols (2125). En fegen farina, per als porcs (3144). Es cultivaven i s'arrencaven amb la mà i els portàvem a sobre els àrguens amb el ruc (1815). D'arvelles en mengen les persones. En fan sopes i un caldo amb fideus boníssim (4314). OBSERVACIONS. Al molí fariner d'Alinyà, hi molien pèsols (3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 2125, 4314). Alimentació animal (3144).

Part aèria

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es cultivaven i s'arrencaven amb la mà i els portàvem a sobre els àrguens amb el ruc. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Valva

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les tavelles de les arvelles o la farina de les arvelles per als porcs (2121). Per als porcs. Els cèrvols de Boumort mengen arvelles (4314). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 4314).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tavelles per als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Llavor

Agrosilvopastoral

FONTS 3613, 3615. OBSERVACIONS. Els pèsols s'han de plantar amb lluna vella (quart minvant).

Jocs i joguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan jugaven a cartes, a la brisca, a la manilla, apostaven amb arvelles.

Planta sencera

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feven les florerres: s'agafava llaor de pèsols amb aigua calenta i a les fosques, uns deu dies abans i es posaven a l'altar de l'església de Sant Martí (Taús).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2102, 2235, 2541, 3138, 3144. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Hi ha dues varietats: el gran i el petit. Cal Gilet tenen la varietat petita que és més bona i té més vigorositat. Com més amunt es cultiva, millor. El sembren a l'abril i el pleguen al juliol (Vall del Mig) i al setembre (l'Alzina d'Alinyà). Després s'hauran de batre (3138). OBSERVACIONS. A Arsèguel abans en cultivaven (2541). A Alinyà-Cambrils hi ha el pèsol negre, pèsol de muntanya (3138). L'Agustí esmenta la dita: "lo corcó no espatlla la

llaor" (3138). La gent de Fígols anava a la Seu d'Urgell amb tartrana a vendre tota mena de verdures (2102). A la vall d'Alinyà sols en tenen els de cal Gilet (la Vall del Mig) (3144). En produïen a Adraén i els baixaven a la Seu d'Urgell (2235).

Pisum sativum L. var. *macrocarpum* Ser. (papilionàcies)

BCN-E-696

NOMS POPULARS

Estirabec (1815)

Tirabec (1902)

USOS ALIMENTARIS

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un tipus de pèsol. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Plantago lanceolata L. (plantaginàcies)

BCN-168760

NOMS POPULARS

Llamàntol (2625)

Llantén (castellà) petitonet (2117)

Llengua de bou (2439, 2633)

Plantatge (2243, 2245, 2434, 2545, 2625, 3342)

Plantatge (de fulla allargadeta) (2430)

Plantatge de fulla estreta (2233, 2263, 2545, 2598, 2625, 3144)

Plantatge de fulla llargueta (2259)

Plantatge del llarg (1677)

Plantatge prim (2233, 2250)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONT 2259. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La coneix del Paco de Sorri.

Antiequimòtic

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una tabanada [dit "tampanada"] d'un animal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Ben xafat la fulla amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho coneix d'un fisioterapeuta de l'Alt Urgell.

Antisèptic bucal

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llagues de la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2243, 2430. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar ferides (2243). Per a desinfectar (2430). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Se'n feia aigua (2243). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2233, 2263, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per les bèsties (2263). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2263). Desconegut per l'informant / No consta (2233,

2598). PREPARACIÓ. Aiga (2263). Per a fer lavatges (2598). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2263). Medicina humana (2233). Medicina humana i veterinària (2598). OBSERVACIONS. No és tant bo com el plantatge gran (2233). També per al bestiar (2598).

Per a les picades verinoses

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picada d'un insecte. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Mastegar una fulla de plantatge de fulla estreta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2259, 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als conills (2259, 2434). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2259, 2434).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar als conills i a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 2625. Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Plantago major* L. (plantaginàcies)**

BCN 163314

NOMS POPULARS

Aurella (1704)

Llamàntol (2625)

Llantén (castellà) gros (2117)

Plantago gros (2555)

Plantatge (1882, 2153, 2243, 2245, 2430, 2598, 2625, 3144, 3336, 3573, 3615, 3617)

Plantatge ample (2233, 2250)

Plantatge de fulla ampla (2121, 2233, 2625, 3144)

Plantatge de fulla redona (2259)

Plantatge gran (2233)

Plantatge gros (3615)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONT 2259. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al costipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La coneix del Paco de Sorri.

Antisèptic bucal

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llagues de la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2121, 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar ferides (2243). Per als talls o per a les ferides (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (2243). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2121). PREPARACIÓ. Se'n feia aigua (2243). Directe la fulla al tall o a la ferida (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2233, 2598. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Per a fer lavatges (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana (2233). Medicina humana i veterinària (2598). OBSERVACIONS. Aquest és el plantatge bo (2233). També per al bestiar (2598).

Salutífer

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona per a tot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 2117. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Té un ús medicinal però no recorda.

Part aèria

Antihipertensor

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n pot donar als ocells. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2259, 2555, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Herba per als conills (3573). Per a les bèsties (2555). Per als conills (2259). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2259, 2555, 3573).

***Plantago media* L. (plantaginàcies)**

BCN 163395

NOMS POPULARS

Llantén (castellà) prim (2117)

Plantatge (2121, 2555, 3613)

Plantatge de fulla estreta (2121)

USOS MEDICINALS

Fulla

Analgèsic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va dir una dona de Barcelona.

No consta

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si es boteixen los dits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va dir una dona de Barcelona.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2555. OBSERVACIONS. Plantatge de fulles allargades.

***Plantago sempervirens* Crantz (plantaginàcies)**

BCN 162820

NOMS POPULARS

Botja (2598)

Botja negra (2452, 2484, 2485, 2637, 3132)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiedematós

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En poses al peu, puja la carn. Per a la cama inflada amb ferides, es desinfla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aigua. Fer banys. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No es pot beure! El nom i els usos d'aquesta planta venen de Bóixols (Pallars Jussà).

Antigangrenós

FONT 2452. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cangrena. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desenflama. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una ferida grossa. Per a una ferida a les cames. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Banys d'aigua tibiona. En una galleta, si la ferida és a les cames. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 2485. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiinflamatori

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desanflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Plantago* sp. (plantaginàcies)**

NOMS POPULARS

Herba plana (2548)

Llatge (1815)

Plantatge (1699, 1809, 1903, 2148, 2252, 2435, 2477, 2634, 2637)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al costipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 1699. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiinflamatori faringi

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Gargarisme (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga de plantatge. Glopejar. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Antiamigdalític

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les angines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. S'ha de lligar el plantatge amb una cordeta als cremalls, i quan la planta està seca pel foc, les angines estan curades. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ocells (cadeneres, canaris, pinsans i verdums). OBSERVACIONS. Del seu pare. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3615. OBSERVACIONS. N'hi ha de tres maneres.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 2697. Barreja 3 entrevista 06/11/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Platanus* × *hispanica* Mill. ex Münchh. (platanàcies)**

BCN 169233

NOMS POPULARS

Platana (4309)

Plataner (3144, 4145)

Plátano (castellà) (2439)

***Polygala calcarea* F.W.Schultz (poligalàcies)**

BCN 162794

NOMS POPULARS

Herba blava (1815, 1823, 2114, 2242, 2545, 2622, 2627, 3144, 3342, 4306)

Herba de flor blava (3427)

Herba de la Celestina (3427)

Herba de la inflamació (3615, 4260)

Herba de la pulmonia (2637, 2629, 3427)

Herba dels prats (2117)

Herba sanguinària (3144)

Herva blava (3138)

USOS MEDICINALS

Flor

Antiinflamatori

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2242. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic bucal

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llagues a la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una infecció de ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal blanc. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antihipertensor

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'enflamació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONTS 2625, 2627, 2629, 2637, 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les pulmonies (2625, 2627, 2629, 3427). Per a la pulmonia (hi hagi tos o no) (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li'n en diu "herba de la Celestina" perquè aquesta herba la conceixia la Celestina de cal Buchaca (Freixa, Pallars Sobirà) (3427).

Hepatoprotector

FONT 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra (Dominga Grau Grau) que li diu padrina.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Recol·lecció per a la venda

FONT 1823. OBSERVACIONS. Per a l'herbolari.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2114, 4260, 4306. OBSERVACIONS. Era una de les herbes més utilitzades (2114). En plegave la Veraleta (dona de cal Veralet) (la Vall del Mig, Fígols i Alinyà) i la baixava a Barcelona (4260). En venien les trementinaires (4306).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 3615. Barreja 3 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2637. Barreja 4 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2637. Barreja 5 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Polygala vulgaris L. (poligalàcies)

BCN 163438

NOMS POPULARS

Herba blava (1882, 3573)

Herba de la inflamació (1882, 3573)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Per a la dispèpsia

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'empatxat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

Polygonum aviculare L. subsp. *aviculare* (poligonàcies)

BCN 162631

NOMS POPULARS

Cordó de fulla estreta (2439)
 Cordoma de fulla estreta (2439)
 Correjó (2112, 2121, 2233, 2245, 2250)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antidiarreic

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar. Per a anar de ventre. Per a estroncar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Herba per a donar menjar als conills (2245). Per a les vaques i per als conills (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2245).

***Polygonum convolvulus* L. (poligonàcies)**

BCN 162355

NOMS POPULARS

Mareselva (1815)

***Polygonum orientale* L. (poligonàcies)**

BCN 163454

NOMS POPULARS

Bastó de Sant Josep (1882)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1882. OBSERVACIONS. N'hi havia a l'hort. Es va perdre durant molts anys. Ara (2019) ha tornat a sortir. És com una flor de jardí.

***Polypodium vulgare* L. (polipodiàcies)**

BCN 168857

NOMS POPULARS

Folga (1677, 1884)

***Populus ×canadensis* Moench (salicàcies)**

BCN 169974

NOMS POPULARS

Auba del Canadà (3560)

***Populus alba* L. (salicàcies)**

BCN 162637

NOMS POPULARS

Alba (2542)

Auba (2131, 2148, 2482, 2667, 4140)

Àubia (2121, 2645)

Pollanca (2121)

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2148, 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feien fullats, lligats amb una mateixa branca i es guardaven a l'hivern per al bestiar (per a quan nevava) (2542). Fer esfullats o fullats per a donar minjar al bestiar (2148). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2148, 2542).

ALTRES USOS

Cendra

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La cendra blanca i ben fina com una farina posada en un bugader amb aigua calenta, per a rentar la roba.

Tronc

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feien formatgeres com la de cal Girau (Taús).

Obtenció de fusta

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era fusta que es tallava a la serradora d'Adrall. OBSERVACIONS. Les subhastes majoritàriament venien de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. La fust d'àubia no pesa.

Populus nigra L. (salicàcies)

BCN 163470

NOMS POPULARS

Clop (2121, 2131, 2425, 2439, 2645, 2688, 2697, 3144, 3371, 4147, 4314, 4316, 4404)

Clop blanc (1815)

Clop bord (2598)

Clop mascle (1882)

Pollanca (2248, 2254)

Pollanca femella (1882)

Pollancre (4147, 4314)

Xop (2121, 2132, 2248, 2425, 3144, 4150, 4314)

USOS MEDICINALS

Escorça

No consta

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Escorça de clop.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2121, 2132, 2598, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fullats de clop o fullats de xop (2132). Per a menjar les ovelles (2598). Menjar per al bestiar (2121). Feven fullats de clop per als

animals a l'hivern (2697). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2132, 2598, 2697).

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2254, 2439, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel bestiar per l'hivern (3144). Les ovelles i les vaques s'ho menjaven a l'hivern (2254). Fullats de clops, per menjar a l'hivern (2439). OBSERVACIONS. El senyor de cal Betriu (Perles) fege garberes de rames amb fulles de clop (3144). Feien fullats de pollanca. Posaven les fulles a les grípies (2254). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2254, 2439, 3144).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feien fullats de clop, per als animals, a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Nòdul

Jocs i joguines

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan eren petits, dels nusos en feien boles per jugar.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n feven coms per a abeurar los ramats.

Ajuda a la llar

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pala de picar la roba es fege de clop.

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A Taús feven les caixes de morts de xop.

Construcció de vehicles amb rodes

FONTS 4150, 4316. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les vores dels carros i les tanques es feien de xop (4150). El carretó es construïa amb fusta de xop (4150). Se'n feven les baranes dels carros (4316).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feien formatgeres com la de cal Girau (Taús). OBSERVACIONS. Ja que no s'esquerda i no fa olor.

Elaboració de calçat

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els esclops també es podien fer de clop, ja que és una fusta que no s'ascle.

Elaboració de mobles

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les poselles es feven de fusta de xop.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1882, 2121, 2248, 4404. OBSERVACIONS. La fusta de clop o de xop no pesa (2121). Els xops fan el brill o la volva, que és molest per la gent (2248). El clop és el mascle i té una capçada arrodonida. La pollanca és la femella i té una capçada més alta i estreta, però es tracta del mateix tipus d'arbre (1882). El clop blanc fa allò blanc i produeix al·lèrgia (1815). Hi ha dos clops que deuen tenir uns 700 anys (1815). Explica que xop és un barbarisme (4404).

Populus sp. (salicàcies)

NOMS POPULARS

Glop (4140)

ALTRES USOS

Tronc

Obtenció de fusta

FONT 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era fusta que es tallava a la serradora d'Adrall. OBSERVACIONS. Les subhastes majoritàriament venien de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà.

***Populus tremula* L. (salicàcies)**

BCN 162840

NOMS POPULARS

Trèmol (1814, 2121, 2131, 1818)

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 1814. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feien fullats de trèmol. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Lo trèmol no vol cap cuca (es refereix al fet que la fusta del trèmol no es polla).

***Portulaca oleracea* L. (portulacàcies)**

BCN 162625

NOMS POPULARS

Verdolaga (1903, 2112, 2113, 2154, 2252, 2283, 2425, 2439, 2598, 2671, 3144, 3334, 3544, 3613, 3615, 4195, 4390, 4423)

USOS ALIMENTARIS

No consta

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menja amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1903, 2283, 2425, 2598, 2671, 3144, 3613, 3615, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En donaven a les gallines (2425). Diuen que es menja (3615). Es menja (3613). Es mengen amb tomata (1903). Tendres, es mengen en amanit (2598). Amb vinagre i pebre (a la vinagreta) (3144). Es menjaven (2671). Es mengen (2283). Per a menjar (4195). OBSERVACIONS. A la Seu d'Urgell venen verdolaga (1903). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1903). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2425). Alimentació humana (1903, 2283, 2598, 2671, 3144, 3613, 3615, 4195).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2154. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar menjar als porcs, posaven verdolagues bullides al perol. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1856. OBSERVACIONS. La donen als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4423. OBSERVACIONS. La verdolaga porta omega 3 i vitamines.

***Potentilla alchemilloides* Lap. (rosàcies)**

BCN 164753

NOMS POPULARS

Arrel de peucrist (4201)

Peu de Crist (3342)

Peu de Sant Crist (2549)

Peucrist (1820, 1821, 1825, 2114, 2124, 2126, 2235, 2552, 2555, 2598, 3342, 3617, 3940, 3941, 3945, 3948, 3949, 4138)

Peutrist (2127)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiinflamatori faringi

FONTS 2124, 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (2124, 2126). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2124). Infusió (ús intern) (2126). PREPARACIÓ. Fer gàrgares de l'aiga (2124). Fer una infusió (2126). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Havia vist que la baixaven de Civís (les Valls de Valira) (2124). De peucrist n'hi haví a Llirt (2126).

Hematocatàrtic

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. Per a purificar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Es fa bullir i surt l'aigua ben vermella. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa rel, com unes arrels.

Salutífer

FONT 4201. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a moltes coses. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fa una arrel peludeta. Si la poses a bullir fa l'aigua vermellosa. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Cadí. Li va dir una dona gran de Josa.

Planta sencera

Anticatarral

FONT 2235. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per als constipats. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa a les roques. Es plega amb un aixartell. N'hi ha a Sant Salvador i a la Bastida d'Hortons.

Diürètic

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'arreplica cada any.

Litotríptic renal

FONTS 1821, 3941, 4138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons. Per a no tenir pedres als ronyons (1821). Per la sorreta [dit "arenilla" (castellà)] (3941). Per a la pedra (4138). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Es fan tres novenes (1821). Fer una novena (4138). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb la rael i tot (3941). Hi ha dues menes de peucrist: el de fulla gran i el de fulla petita. El de fulla gran tarda més a fer l'efecte, però van bé igual tots dos (4138).

Per a la candidosi

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal blanc. Per al mal a la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És oli amb un llum.

Per a malalties indeterminades

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar la boqueta a la canalla. Quan es trencaven les dents. Per a trencar lo dentat. Per a la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Posat un drap o tela lligat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONTS 3617, 3941. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (3617). Per al ronyó. Per als ronyons (3941). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'arreplega cada any (3617). Amb la rael i tot (3941).

Salutífer

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Serveix per a tot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Arrel

Recol·lecció per a la venda

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'anaven a plegar a Roc Cadinell, per a vendre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 1825, 3342, 3617, 3941, 3945, 3949. OBSERVACIONS. La trementinaire de cal Gravat anava a plegar peucrist a dalt a Cadí (3617). N'hi ha més amunt del coll de les Bassotes (entre el Pedraforca i el Cadí) (3617). Es fa al roc. N'hi ha de dues menes: el bo i el bord. El bo té la fulla més estreta i el bord és més ampla (1821). Es cull a dalt a Cadí, a sobre les roques (1825). Anaven a collir el peucrist amb la seva padrina que era trementinaire (Maria Tomàs Solsona), a les tarteres de Cadí, a sobre coll de Jovell, amb un aixartell

(3941). Surt el juliol i s'ha de collir a l'agost (3945). N'hi ha de dues classes. Però només coneix la de fulla petita (3945). N'hi ha per tota la serralada del Cadí (3945). On es troba el peucrist ha de ser pedra (3949). El peucrist, l'hi havia ensenyat "la Gravada", la darrera trementinaire de Josa de Cadí (3342).

Primula veris L. (primulàcies)

BCN 162754

NOMS POPULARS

Cucuc (1809, 1882, 2121, 2131, 2134, 2153, 2254, 2595, 2622, 2634, 2688, 3138, 3356, 3573, 3615, 4313)

Cucuca (2477)

Cucut (2117, 2548, 2556, 3144)

Flor de cucuc (2688, 2697)

Herba de cucuc (1902)

Primavera (3342)

Prímula (3342, 4307)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiinflamatori faringi

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONTS 1902, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tos (1902, 3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'afonia

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al rogall. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

No consta

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Potser es pren a les mescles d'herbes. Ho sabia la mare.

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa rams.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Maria Carme explica que floreix quan ve el cucuc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2117, 2134, 2477, 2595, 4307. OBSERVACIONS. Se'n diu així perquè floreix quan arriba el moixó cucut (2117). Fins que el cucuc no canta, no surt la planta (2134). Floreix per setmana santa que és quan es sent el cucuc (2477). Quan es veu la primula, ja és primavera! (4307).

Prunella grandiflora (L.) Scholler (labiades)

BCN 163571

NOMS POPULARS

Herba blava (2555)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Cardiotònic

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La mare ens deia: xucleu, xucleu...que és dolç, que és bo. Fa un fil i surt una boleta, que era dolça.

Prunus armeniaca L. (rosàcies)

BCN 48712

NOMS POPULARS

Albaricoquero (castellà) (4366)

Albercoc (fruit) (4411)

Albercoquer (4411)

Aubrecoquer (2146)

Aurellana (fruit) (1815)

Bercoc (fruit) (2684)

Obrecoc (fruit) (3144)

Obrecoquer (3144)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els albercocs assecats són les aurellanes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2684. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT.
Bercocs [dit "bracocs"]. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fruit

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Una vegada a sota un obrecoquer hi haví un oriol que minjava obrecocs (que bons, que bons que són...); dalt l'obrecoquer hi haví un gaig que l'advertia del perill que corria (mira a baix! fuig d'aquí!), ja que venia una guineu. La guineu va arribar i es va menjar l'oriol.

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411. OBSERVACIONS. Venen albercocs de Fígols.

Prunus avium (L.) L. (rosàcies)

BCN 162844

NOMS POPULARS

Bigarró (fruit) (raça) (1815)

Cirer (1815, 1824, 1828, 1864, 1881, 2095, 2113, 2132, 2152, 2251, 2439, 2499, 2542, 2548, 2598, 3332, 3560, 3611, 4139, 4197, 4198, 4366, 4410, 4419)

Cirer bord (1824, 2121, 2152, 2439)

Cirer bordisc (2134)

Cirera (fruit) (2243, 2245, 2285, 2504, 4411)

Cirerer (2278, 1815, 1821, 1882, 2146, 2261, 2283, 2598, 3144, 4147, 4178, 4197, 4419)

Cirerer bord (2121, 2482, 4314)

Cor de colom (fruit) (raça) (1815)

Cruixulenca Cor de colom (fruit) (raça) (1815)

Cua de cirera (2117)

Pega de cirerer (producte elaborat) (2252)

USOS MEDICINALS

Escorça

Antiinflamatori

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Escorça de cirerer. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Peduncle

Diürètic

FONTS 2245, 2260, 2278, 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer orinar (2278). Per a fer orinar. Fa baixar la pressió (2245). Per a orinar (2504). Són diürètiques (2260). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Cues de cireres (2278, 2504). Aigua de cues de cireres (2245). Les cues de cirera (2260). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Peduncle floral

Diürètic

FONTS 2117, 2261, 2285, 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer orinar (2285). Diürètiques (2261). Com a diürètic (2682). Per a orinar (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2261, 2285). Decocció (ús intern) (2117, 2682). PREPARACIÓ. Les cues de cirera (2285). Prendre cues de cirera (2682). Cues de cirera (2117). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resina

Antiequimòtic

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Amb resina de cirer, que en diuen pega, es feve un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al trencat de cama del ramat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Amb resina de cirer, que en diuen pega, es feve un pegat. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 1815, 1881, 2125, 2243, 2255, 2439, 4197, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els esquirois se li mengen les cireres (2439). Es menjaven les cireres (2125). Cireres (1704, 1881). Tenen cireres vermelles i cireres cruixalencques (4197). Acaçàvom i menjàvom cireres (2255). Els fruits són les cireres (1815). Els fruits (cireres) (4410). OBSERVACIONS. Menes de cireres: bigarró, cirera normal, cirera borda, cor de colom, cruixulenca (1815). Pujaven a vendre cireres des de Buseu (Baix Pallars) i Gerri de la Sal als Castells (2243). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (4197, 4410). DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (2439). Alimentació humana (1704, 1815, 1881, 2125, 2243, 2255, 4197, 4410).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 2277, 2278. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De les cireres en fan mermelada (2277). De les cireres en fan mermelada (dit mermelada) (2278). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2277, 2278).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fa licor. OBSERVACIONS. Les cireres són amargants. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer fullats de cirer. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2113, 2134, 2152, 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es feven fullats (2134). Donàvem rames de cirers als conills (2152). Feien fullats, lligats amb una mateixa branca i es guardaven a l'hivern per al bestiar (per a quan nevava) (2542). Es fan fullats per a donar al bestiar (2113). OBSERVACIONS. Per a l'hivern (2134). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2113, 2134, 2152, 2542).

ALTRES USOS

Exsudat

Altres informacions

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a enquadrar llibres. OBSERVACIONS. Pega de cirerer amb aigua. Deixar-ho almenys dotze hores.

Flor

Obtenció de mel

FONT 4198. OBSERVACIONS. Té unes arnes. El Jordi Obiols Ribó de Montan de Tost fa mel de cirer.

Fruit

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Angelina diu: "Per l'Ascensió, cireretes a Tragó". L'oriol es trobava a baix del cirerer dient (referint-se a les cireres): que maques que són, que bones que són. Dalt del cirerer, el gaig li deia: mira aquí a baix, mira aquí a baix. Va arribar un gat i es va fotre l'oriol.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 4411, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La seva mare pujava cireres a Cambrils (Odèn, el Solsonès) per a vendre (4433). OBSERVACIONS. Venen cireres de Fígols (4411).

Tija

Elaboració de pipes de fumar

FONT 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Carles no en fa de cirerer. Però sap que a França en fan de branques de cirerer (marca Ropp).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2439, 2598, 3144, 3332, 4198. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Els fruits són les cireres (2598). OBSERVACIONS. Un cirer bord el va empeltar el seu sogre i dona cireres bones (2439). A l'hort té un cirerer empaltat d'un corner de gallina (*Prunus mahaleb* L.) (3144). El cirer fa cireres (3332). Va empeltar un cirer (4198).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2598. Barreja 6 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 7 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Peduncle

FONT 2117. Barreja 1 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Prunus domestica L. subsp. *insititia* (L.) Bonnier et Layens (rosàcies)

BCN 168775

NOMS POPULARS

Cascabellico (1884, 4145)

Perenyoner (2496, 2498, 2499)

Prinyó (fruit) (1884, 2122, 2251, 2481, 2488, 2598, 3355, 4337)

Prinyoner (2117, 2131, 2134, 2146, 2487, 2496, 2498, 2499, 2546, 2697, 3356)

Pruna petita (fruit) (4337)

Prunera (1821)

Prunyó (fruit) (4261)

Prunyoner (2496, 2498)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea (pel mal de panxa). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 1815, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre prinyons bullits amb mel (2697). Mel amb aigua de prinyons bullits (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONTS 2131, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per anar de ventre (2131). Per a l'estrenyiment (per al mal de panxa) (4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar prinyons (2131). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Anomenats cascabellicos o prinyons (2131).

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1884, 2131, 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Assecaven els cascabellicos i els posaven al pollastre o al conill a la cassola (2131). Molt bons per als guisats. O deixats assecar com panses en un purgader on els toqui l'aire per banda i coberts amb un drap per a evitar els insectes (2483). Els fèvom assecar. I a l'hivern els ficàvom en aigua i es tornaven com si fos natural (1884). OBSERVACIONS. De les padrines i la mare (2131). Els fruits anomenats prinyons (2483). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884, 2131, 2483).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1907, 2243, 2487, 2488, 2496, 2498, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits s'anomenen cascabellicos (1907). Els fruits, els prinyons, per a menjar (2243). Per menjar (2488). Es mengen els perenyons, prinyons o prunyons (2496, 2498). Els fruits són els prinyons (2655). Mengem els prinyons (2487). OBSERVACIONS. N'hi ha per La Vansa (1907). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1907, 2488, 2496, 2498, 2655). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1907, 2243, 2487, 2488, 2496, 2498, 2655).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONTS 2117, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pollastre amb cascabellicos (2117). Es pot fer pollastre amb prinyons (2122). OBSERVACIONS. Els prinyons s'han de posar a assecar en una caixa de fusta: treure'ls cada dia que els toqui l'aire i al

vespre, entrar-los a casa (2122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2117, 2122).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fa confitura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1704, 1821, 1869, 1881, 2121, 2134, 2235, 2255, 2273, 2274, 2481, 2482, 2546, 2697, 3144, 3505. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits, els cascavells, per a menjar (2235). Els fruits són els prinyons (1881, 2134, 2274, 2546). Els fruits anomenats pinyons. És una pruna més petita (1821). Els prinyons són molt bons (2481). Els prinyons que són els fruits dels prinyoners es fan assecar (2697). Els fruits es diuen cascabellicos, prinyons (1704). Es mengen els fruits, els prinyons (2121). Acaçàvom i menjàvom prinyons (2255). Els prinyons són els fruits (1869). Els fruits en diuen prinyons (2273). Els fruits anomenats prinyons es mengen (2482). Els fruits anomenats cascabellicos o prinyons (3144). OBSERVACIONS. Dels fruits en diu cascabellicos o pinyons (3505). En coneix dos arbres (1821). Quan te'ls menges, els pinyols queden nets sense polpa (3144). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1704, 2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 1821, 1869, 1881, 2121, 2134, 2235, 2255, 2273, 2274, 2481, 2482, 2546, 2697, 3144, 3505).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2245, 2540, 2598. OBSERVACIONS. Els fruits són anomenats prinyons (2540). A Aristot hi ha prinyons (2598). Els fruits són els prinyons (2245).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2263. Barreja 2 entrevista 14/08/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Prunus domestica* L. subsp. *domestica* (rosàcies)**

BCN 162868

NOMS POPULARS

Pruna (fruit) (1884, 2254, 1818, 2285, 4390)

Pruna clàudia (fruit) (raça) (4197)

Pruner (1884, 2132, 2251, 2684, 4197)

Prunera (1821, 2121, 2554, 3371)

Prunera groga (2131)

Prunera grossa (1902)

USOS MEDICINALS**Fruit****Antidiarreic**

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En cas de restrenyiment. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar prunes en dejú. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Fruit**

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El fruit anomenat pruna. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONTS 1884, 2121, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les fèvom assecar. I a l'hivern les ficàvom amb aigua i es tornaven com si fos natural (1884). Feven mermelada de prunes. Hi posaven mel i sucre (2121). Havia fet confitura de pruna (4390). OBSERVACIONS. Menjar prunes verdes fan diarrea severa (2121). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1884). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884, 2121, 4390).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2684, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Hi havia clàudies, verdes i grogues (2684). Tenen prunes clàudies i prunes grogues (4197). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2684, 4197).

ALTRES USOS**Part aèria florida****Creences i pràctiques magicoreligioses**

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Pere Màrtir, feven creus de pruneres per a beneir els camps.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2684. OBSERVACIONS. Al riu de Taús, s'hi van plantar pruneres grogues i petites (2121). Per a tragar la fruita, la Rosario es posava la panera de fruita al cap (2684).

***Prunus dulcis* (Mill.) Weeb. (rosàcies)**

BCN 162843

NOMS POPULARS

Ametlla (llavor) (2484, 2637)

Ametller (1882, 2152, 2252, 2283, 2425, 2435, 2439, 2559, 3144, 3392, 4139, 4404, 4410)

Ametller bord (4314)

Carfoll d'ametlla (part del fruit) (2252)

Pega d'ametlla (producte elaborat) (2252)

USOS MEDICINALS

Epicarpi

Per a l'afonia

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'afonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Carfoll d'ametlla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antipirètic

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer bullir ametlles amb closques en aigua. Beure's aquesta aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Bessó

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pela les ametlles i les fa torrades amb una mica d'oli a la paella. Les posa sobre un sac sec i les deixa reposar un dia perquè deixin tot l'oli. Per fer picada d'ametlles. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONTS 2435, 2637, 3144, 3392. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Ametlles garrapinyades (2637). Elabora ametlles

garrapinyades: tres gots plens d'ametlles tendres, un got i mig de sucre blanc i mig litre d'aigua. Es posen a la paella fins que se'n va tota l'aigua i s'hi afegeix un raig d'anís (2435, 3144, 3392). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2435, 2637, 3144, 3392).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2252, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen l'ametlla (2252). Ametlles per a menjar (4410). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2252, 4410).

Epicarpi

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La clasca d'ametlla...rentar-la i bullir-la, i en sortia una aigua rosada, que la posaven a la llet. OBSERVACIONS. Per a rebaixar la llet que donàvem a les criatures. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cabres també es mengen les ametlles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els esquiroles se li mengen les ametlles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2151.

ALTRES USOS

Exsudat

Altres informacions

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a enquadrar llibres. OBSERVACIONS. Pega d'ametlla amb aigua. Deixar-ho almenys dotze hores. La pega d'ametlla és millor que la pega de cirerer.

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les ametlles són els fruits.

Llavor

Jocs i joguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan jugaven a cartes, a la brisca, a la manilla, apostaven amb ametlles.

Resina

Altres informacions

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pega ve de l'ametller.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2152, 2559. OBSERVACIONS. Los pares teniven ametllers per al gasto de la casa (2152). A Bar, almenys hi ha un ametller (2559).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Epicarpi

FONT 2252. Barreja 2 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 3696. Barreja 2 entrevista 30/07/2020 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2487. Barreja 4 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2637. Barreja 7 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

***Prunus mahaleb* L. (rosàcies)**

BCN 162784

NOMS POPULARS

Balagueu (2134)

Cirera de pastor (fruit) (1704)

Cirerer (2541)

Corner de gallina (3144)

Corner de gitano (1815, 2662)

Cornera de bruixa (1824)

Curna (fruit) (3144)

Curna de bruixa (fruit) (1824)

Macaleu (1815, 1903, 2548, 2598, 2678, 3613, 3615)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 1903, 2134, 2548, 3144, 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits per als conills (2134). Les curnes, se les mengen les bèsties (3144). Les aucells es mengen els fruits (3613). Les cireres sols se les mengen les fagines i les guineus (no les persones) (1903). Dels fruits en diu cireres de pastor (1704). Els fruits se'ls mengen els ocells (2548). OBSERVACIONS. Les persones no en mengen (3144). Li sembla que els fruits fan pudor (2548). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1903, 2134, 2548, 3144, 3613). Alimentació humana (1704).

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cabres se'l mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És la base per empeltar amb agulla, els cirers o cirerers i les pruneres. OBSERVACIONS. Ho feien així perquè l'arbre fruïter queda més baix per plegar la fruita.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 1815, 1824, 2148, 2541, 2678. OBSERVACIONS. Si mengessim els fruits, creu que no ens farien mal (1824). El fruit es anomenat cirera de pastor. És de la mida d'una oliva arbequina i de color morat (2678). N'hi ha al Tossal (1704). Els fruits s'anomenen cireres o cirerets de pastor (2148). El coneix de la seva mare (2541). El corner de gitano o el macaleu fa cireres bordes (1815).

***Prunus persica* (L.) Batsch (rosàcies)**

BCN 47707

NOMS POPULARS

Nectarina (4411)

Paraguaia (fruit) (4411)

Préssec (fruit) (1815, 1884, 2110, 2237, 2240, 2246, 2283, 2595, 2655, 4411)

Presseguer (1677, 1701, 1881, 1882, 1901, 2121, 2152, 2434, 3334, 3354, 3371, 3942, 4366)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiinflamatori faringi

FONTS 1815, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre aurellanes bullides amb mel (2697). Mel amb aigua i aurellanes (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antihelmíntic

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Menja'es una fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1815, 1884, 2110, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Del préssec groc, el Duran, de pèl i cotó, en fevem aurellanes, que posàvem als guisats (2110). Dels préssecs tallats a rodanxes i assecats, en sortien orellanes (2697). Feven assecar la carn del préssec (orellanes). I després les tenien per l'hivern que les posaven als guisats (1884). Els préssecs assecats són les aurellanes (1815). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2110). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 1884, 2110, 2697).

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en almívar

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per la festa major feien la mitja hora. Ens explica que quan hi havia ball, els músics paraven a la mitat del ball i aprofitaven per fer la mitja hora: se'n anaven a un lloc concret, apartat del poble i obrien un pot de préssec, galetes i bevien xampany. Era com un reconstituent! DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2246, 2504, 2505, 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'ls mingen els conills i les perdis (2246). Plegaven préssecs (3333). Préssecs (2504, 2505). OBSERVACIONS. A l'hort tenen préssecs (2504, 2505). DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (2246). Alimentació humana (2504, 2505, 3333).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 1881, 2595, 2684. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa mermelada [dit "mermelada"] de préssec (2595). Havia fet préssec en almívar (2684). OBSERVACIONS. Hi posa poc sucre (2595). A Aravell havin fet mermelada de préssec (1881). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1881, 2595, 2684).

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2237, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Anaven a collir fruita a Alàs (2237). La seva mare pujava préssecs a Cambrils (Odèn, el Solsonès) per a vendre (4433).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 2121, 2125, 2152, 2644, 2684, 3354, 4197, 4198. OBSERVACIONS. Los pares tenien presseguers pel gasto de la casa (2152). Té un presseguer (3354). A Bellpui hi haví molts préssecs de vinya (2644). Tenen préssecs (2125). Els fruits són els préssecs (2121). Préssecs (2684). Hi havia gent de Gramós que cuidava presseguers (1701). El fruit és el préssec (4197, 4198).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2598. Barreja 6 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Fulla

FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 4 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Prunus spinosa L. (rosàcies)

BCN 162709

NOMS POPULARS

Agaurrer (2655)

Agraüll (1805, 1814, 2132, 2134, 2529, 2540)

Agraüller (2118, 2132)

Aranyó (fruit) (1618, 1680, 1815, 1825, 1870, 2110, 2122, 2131, 2283, 2555, 3941, 3945, 3948, 3949)

Aranyoner (2121, 2243, 2502, 2640, 2662, 2669, 3342, 3960)

Aranyonet (2248)

Arç (1683, 1704, 1819, 1823, 1856, 1884, 2099, 2100, 2102, 2118, 2121, 2123, 2124, 2126, 2152, 2159, 2234, 2235, 2257, 2258, 2262, 2434, 2477, 2496, 2501, 2542, 2548, 2556, 2598, 2621, 2644, 2645, 2678, 3132, 3334, 3427, 3615, 3960, 4314)

Arç negre (1882, 2430, 3573, 4314)

Arinyoner (1774)

Cirereta de pastor (fruit) (2241)

Endrina (castellà) (3942)

Esbarzer (2523)

Escanyagats (2425)

Granoller (1885)

Graüll (2118)

Pruner bord (2117)

USOS MEDICINALS

Espina

Antiberrugós

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Anar posant el moc del paracargol a la berruga. El paracargol punxat en una punxa d'arç. OBSERVACIONS. Quan s'asseca el paracargol, s'assequen les berrugues.

Fruit

Antisèptic urinari

FONTS 2598, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els aranyons per a la infecció d'orina (3615). Per a la infecció d'orina (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (3615). Desconegut per l'informant / No consta (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 1870, 1907, 2100, 2123, 2148, 2153, 2240, 2243, 2283, 2480, 2503, 2542, 2555, 2556, 2658, 2678, 2697, 3132, 3334, 3942, 3945, 3948, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els nyarons (fruits) per a menjar (2240). Dels fruits se'n diuen pinyons (1907). Minjaven aranyons (2100). Els fruits, per a menjar (2123, 2542). Els fruits, els aranyons, per a menjar (2243). Es mengen els fruits (aranyons) (2480). Ha minjat aranyons (els fruits) (2503). Menjava aranyons (fruits) (2658). Les fagines menjaven els aranyons (fruits) (2678). Els aranyons (fruits) es

minjaven (2697). Els aranyons, quan eren molt madurs, los minjávom (2153). De petita i encara ara minja agraülls (2148). Els aranyons es minjaven (3132). La gent menja els fruits (3942). Dels fruits en diuen aranyons (3945). Les guineus es mingen els aranyons a cremadent (1815). Menjàvem aranyons (2283). Per menjar (2555, 2556). Les auvelles mengen aranyons (4314). OBSERVACIONS. No hi haví res més per a menjar. És aspre (1870). Són amargs (2243). Tenen acidesa (2542). L'arç dona aranyons que són àcids (3334). Sap que els fruits en diuen aranyons (3948). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1870, 1907, 2542, 2658, 2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1870, 1907, 2100, 2123, 2148, 2153, 2240, 2243, 2283, 2480, 2503, 2542, 2555, 2556, 2658, 2697, 3132, 3334, 3942, 3945, 3948). Alimentació animal (1815, 2678, 4314).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita sense vehicle

FONTS 2481, 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els aranyons escalfats i torrats a la llar de foc (2481). Els fruits en diu aranyons i per menjar es torren a les brases (2482). OBSERVACIONS. Són molt bons (2481). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2481, 2482).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posaven els aranyons a sobre una llosa i se'ls minjaven escardats (escaldats) i calents. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONT 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dels aranyons en feien mermelada. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1884, 2146, 2257, 3326, 4366. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels aranyons en feien mermelada (2257). Per a menjar (3326). Amb els aranyons en fan licor (2146). Plega els aranyons amb un picador i els recull amb un purgador (4366). OBSERVACIONS. Els fruits reben el nom d'escanyagats (3326). Dels fruits en diu aranyons

(1884). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884, 2146, 2257, 3326, 4366).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb licor

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fa el patxaran. CONSUMICIÓ. Aperitiu - Aperitiu. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 1618, 1680, 1774, 1815, 1821, 1823, 1824, 1856, 1885, 2099, 2102, 2117, 2121, 2124, 2132, 2134, 2148, 2234, 2235, 2248, 2262, 2269, 2281, 2430, 2477, 2480, 2484, 2487, 2496, 2523, 2529, 2548, 2552, 2569, 2595, 2662, 2682, 2697, 2706, 3139, 3144, 3331, 3332, 3342, 3355, 3615, 3617, 3942, 3951, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels fruits (els aranyons), posats a macerar, en fan patxaran (2548). Amb els aranyons, en fa patxaran (2281, 3139, 3615). Dels aranyons, en fan ratafia (3617). Dels aranyons, en fan patxaran (2269, 2487). En fan patxaran (1618, 2121, 2262, 2480, 2523). Amb els aranyons (fruits) en fan una beguda molt bona (2235). Es posen els aranyons amb anís (1774). Els arços fan arinyons i amb anís se'n fa una beguda (1823). Per a fer licor d'aranyons (1885). Dels aranyons, en fan licor (2099, 2148, 2234, 3355). Els arços fan aranyons, dels quals en fan patxaran (2102). Dels aranyons, se'n fa el patxaran (2117). En fan el patxaran (2124, 2134, 2430, 2662). Se'n fa el patxaran (1821, 1824). Un any van fer patxaran (2477). Amb aranyons i anís, feven patxaran (2484). Amb els aranyons (fruits) en fan patxaran (2496). Van fer patxaran (2529). Sap que es fa licor amb aranyons, tot i que ells no en fan (2569). Dels aranyons (fruits) se'n fa el patxaran (2682). En feien licor (2697). Licor d'arinyons amb anís (2595). Aranyons (3331). Aranyons. Per a fer patxaran (3332). La gent en fa patxaran (3942). Licor d'aranyons: 1/2 quilo d'aranyons, 1 botella d'anís dolç i 1 botella d'anís sec del Mono. A guardar un any (1815). Els aranyonets els posa en anís i en fa patxaran (2248). Per a fer patxaran (3342). De l'aranyó, se'n fa el patxaran (2552). Fem patxaran (4314). De patxaran o licor d'aranyons en fan a cal Gilet (la Vall del Mig) de molt bona

qualitat (3144). OBSERVACIONS. Els fruits són els arinyons (2262). Dels aranyons, se'n fa patxaran (1680, 1856). Fa unes boletes negres que en fan el patxaran (2132). Dels fruits en diuen aranyons (1824). Un tiet seu fa patxaran (1821). Dels fruits, en diu aranyons (2523). Els fruits es diuen aranyons (2529). Cal collir els aranyons quan els hagi castigat el fred (2234). El seu germà en fa licor (3331). Elaboració de patxaran (2706). Sap que en fan patxaran (3951). Li ho va explicar un capità de barcos gal·lec. Els bascos en diuen patxaran (1815). Els arços fan aranyons i es troben al ribàs (4314). CONSUMICIÓ. Aperitiu - Aperitiu (1774, 1823, 1856, 1885, 2124, 2132). Postres - Postres (2134, 3331). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1618, 1680, 1774, 1815, 1821, 1823, 1824, 1856, 1885, 2099, 2102, 2117, 2121, 2124, 2132, 2134, 2148, 2234, 2235, 2248, 2262, 2269, 2281, 2430, 2477, 2480, 2484, 2487, 2496, 2523, 2529, 2548, 2552, 2569, 2595, 2662, 2682, 2697, 2706, 3139, 3144, 3331, 3332, 3342, 3355, 3615, 3617, 3942, 3951, 4314).

ALTRES USOS

Planta sencera

Agrosilvopastoral

FONT 3942. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Serveix per a separar les finques.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1683, 2122, 2126, 2152, 2273, 2274, 2425, 2501, 2540, 2548, 2598, 2640, 3505, 3615, 3949. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. L'arç fa els aranyons (2152). OBSERVACIONS. L'arç té mala bava: una punxada fa mal de seguit i sempre infecta (fa pus) (2548). Dels fruits, se'n diu aranyons (2598, 3505). Aquests arços fan aranyons (1683). A Nuncarga hi ha aranyons (2122). L'arç fa aranyons (2126). Els fruits són els arinyons (2273, 2274, 2540). Els fruits reben el nom d'aranyons (2640). Dels fruits en diuen aranyons (3949). Si no hi ha aranyons és que el fred ha matat la flor (2501). Fa aranyons (2425).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 1903. Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1825. Barreja 2 entrevista 29/06/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1823. Barreja 5 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 7 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Pseudotsuga menziesii (Mirbel) Franco (pinàcies)

BCN 36633

NOMS POPULARS

Avet de Douglas (4152)

Douglas (4152)

ALTRES USOS

Tronc

Obtenció de fusta

FONT 4152.

Psoralea bituminosa L. (papilionàcies)

BCN 162832

NOMS POPULARS

Gira-sol (3144)

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els agrada a les gallines. OBSERVACIONS. Es plegava i es deixava assecar, i es donava al bestiar a la tardor. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Pteridium aquilinum (L.) Kuhn (dennstedtiàcies)

BCN 162368

NOMS POPULARS

Falguera (1882)

Folga (1677, 1884)

ALTRES USOS

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 2269. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè es conservi millor la humitat, perquè no s'assequin [dit "s'assecun"], es posen a sobre els bolets dins la cistella.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 1884. OBSERVACIONS. Aquesta falguera, originàriament, procedeix del camí a Pampa (Castellar de la Ribera, Solsonès) (1882). Es fan en llocs on hi ha aigua (1884).

Pulmonaria affinis Jord. in F.W.Schultz (boraginàcies)

BCN-E-661

NOMS POPULARS

Pulmonària (2625)

***Punica granatum* L. (litràcies)**

BCN 162839

NOMS POPULARS

Mangrana (fruit) (2115, 2260, 2434, 2633, 2671, 3132)

Mangraner (2102, 2430, 3144, 3334)

Mangraner bord (3144)

USOS MEDICINALS**Epicarpi****Antidiarreic**

FONTS 2260, 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a parar la diarrea amb sang (2260). Per a la diarrea (2671). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern) (2260). Decocció (ús intern) (2671). PREPARACIÓ. La pela de la mangrana (2260). La pell de mangrana (2671). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit**Antiinflamatori faringi**

FONTS 2633, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (2633, 3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2633). Suc aquós concret (ús intern) (3132). PREPARACIÓ. Menjar mangranes agres (2633). Mangranes amargues (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc del fruit**Anticatarral**

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Fer suc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Suc de mangranes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Fruit****Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)**

FONT 2115. OBSERVACIONS. En menjaven. El pare les pujava de la Seu d'Urgell. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2102. OBSERVACIONS. El fruit del mangraner és la mangrana.

***Pyrus communis* L. (rosàcies)**

BCN 162380

NOMS POPULARS

Blanquilla (fruit) (raça) (3942)

Comice (fruit) (raça) (3942)

Conference (fruit) (raça) (3942)

Lluïsa (fruit) (raça) (3323)

Pera (fruit) (1815, 1884, 2237, 1818, 2510, 2697, 4139)

Pera de cor podrit (fruit) (raça) (1815)

Pera de Sant Joan (fruit) (raça) (2548)

Perer (1821, 1864, 2121, 2146, 2251, 2283, 2548, 3144, 3942, 4411)

Perera (1824, 1904, 2121, 2127, 2262, 3371)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1815, 1884, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les peres tallades a rodanxes i assecades es sortien peramanys (2697). Feven assecar la carn de les peres (peramanys). I després les tenien per l'hivern que les posaven als guisats (1884). Les peres assecades en diuen peramanys (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 1884, 2697).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 2504, 2505, 3144, 3323, 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Peres per a menjar (3323). Fa unes peretes molt petites però molt bones (3144). Peres (2504, 2505). Peres d'hivern (4139). OBSERVACIONS. Varietats de peres: blanquilles, llúises (3323). A l'hort tenen peres (2504, 2505). Tenien molta anomenada les peres de Perles. Eren petites però molt bones (4139). La pera de cor podrit és molt dolça i no va bé fer aurellanes (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 2504, 2505, 3144, 3323, 4139).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2482, 2548, 2684. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Peres (2684). Les peres es mengen (2482). OBSERVACIONS. Hi ha la pera de Sant Joan (2548). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2482, 2548, 2684).

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 2237. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Anaven a collir fruita a Alàs.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 2121, 2127, 2262, 2510, 2697, 3326, 3942, 4411. OBSERVACIONS. Té un perer empeltat amb un codonyer al seu hort (2121). Anaven amb rucs carregats de peres cap a Berén i Miravall (2697). Els fruits són les peres (3326). L'Emília havia viscut a Vilanova de Banat, on tenia una perera centenària (2127). L'havia empeltat amb l'arç (*Crataegus monogyna* Jacq.) (2262). En tnenen a l'hort (1824). Havia portat peres d'Alàs fins a Barcelona i a altres poblacions (2510). Té la varietat blanquilla (3942). Venen dos tipus de peres: la conference i la comice (4411).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2263. Barreja 2 entrevista 14/08/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2598. Barreja 6 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Pyrus malus L. subsp. *mitis* (Wallr.) O.Bolòs et J.Vigo (rosàcies)

BCN 169289

NOMS POPULARS

Poma (fruit) (1870, 2117, 2133, 2237, 2546, 3505, 3560, 3943, 4122)

Poma (fruit) (raça) (4422)

Poma del diabètic (fruit) (raça) (4411)

Poma de gel (fruit) (raça) (4411)

Poma Golden (fruit) (raça) (2133)

Poma Starking (fruit) (raça) (2133)

Pomer (1821, 1824, 1864, 1881, 2132, 2152, 2251, 2283, 2593)

Pomer bord (3319)

Pomera (1696, 1697, 1884, 1904, 2121, 2269, 2270, 3334, 3942, 4178, 4337, 4411)

Pomera de Sant Joan (2121)

Reineta (raça) (2131)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antiberrugós

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una poma verda, tallar-la en quatre trossos (en creu de dalt a baix) i sucari-la a la berruga. Tornar a ajuntar les quatre parts de la poma i enterrar-la. Quan la poma es podreix, la berruga se'n va. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarrei

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Poma. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2251, 2482, 2546, 3319, 3560, 4122, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Una poma petita vermella (3560). Les pomes, abans que es podrissin [dit "podriguessin"], les donaven als porcs (3560). Se les mengen lo senglar [dit "jabalí" (castellà)] (2251). Dona pomes a les gallines i als conills (2546). Les pomes es mengen (2482). Poma camosa (4422). OBSERVACIONS. Abans donaven les pomes per a menjar als porcs. Era una fruita d'hivern (3319). CONSUMICIÓ. Postres -

Postres (3319, 4122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2482, 3319, 3560, 4122, 4422). Alimentació animal (2251, 2546, 3319, 3560).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1881, 1884, 1896, 2131, 2133, 2499, 2684, 3323, 3326, 4337, 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És una poma petitona, dolça i una mica àcida (2131). Els fruits són les pomes (3326). Pomes vermelles i grogues (2684). Minjo moltes pomes. Són molt bones (1896). Pomes petites del bosc (4337). Hi ha la poma del diabètic, poma de gel, camosa, etc (4411). OBSERVACIONS. Hi haví pomes a Alàs (la golden i la Starking), Arfa i Montferrer (2133). Són molt bones (4337). A Aubet hi ha moltes pomeres (1884). La poma de gel es cultivava a Fígols (4411). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1881, 1884, 1896, 2131, 2133, 2499, 2684, 3323, 3326, 4337, 4411).

ALTRES USOS

Fruit

Ajuda a la llar

FONTS 2117, 3505. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan no madurava el vi, posaven pomes i ossos de pernil al caldo de vi (2117, 3505).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Martí, que és la festa major, passen la poma (passen una safata amb una poma per a recaptar diners).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 1821, 3144, 3943. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Ball de la cuinera: Quan es baixava de missa, es feia música amb acordió casa per casa, una peça diferent a cada casa; a aquella hora a totes les cases, la cuinera estava feinejant a la cuina, i es feia un ball, ballava la cuinera i llavors els donaven vi bo i unes galetes. Els més petits

portaven una poma en una plateta coberta amb un reixat, i la gent donava diners per al músic (1821). No els deixaven pomes. Van aprofitar una segla per la que baixaven les pomes i així no podien dir que els hi havien pres (3144). Per la festa major de Josa de Cadí, els nois (els fadrins) passen una plata amb una poma. El que es recaptava era per pagar les despeses del músic que fa música al "ball de la cuinera" (3943).

Recol·lecció per a la venda

FONT 2237. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Anaven a collir fruita a Alàs.

Tronc

Elaboració de pipes de fumar

FONT 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sap que els polonesos fan pipes de fumar de fusta de pomera.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1696, 1697, 1815, 1824, 2121, 2152, 2560. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Hi ha la varietat "pomereta de Sant Joan" (2121). OBSERVACIONS. Los pares tenien pomers per al gasto de la casa (2152). A tota la seva propietat hi tenien pomeres (1696, 1697). En tenen a l'hort (1824). Aquesta pomera va ser plantada dins una era (2121). A la Masia de Taús hi havia pomeres (2121). A cal Marió tenen un collidor de pomes: una barra de fusta i quatre dits de ferro al capdamunt, de 4 m de llarg. Antigament els dits de ferro eren de vrímet (1815). A cal Marió tenen un collidor de pomes: una barra de fusta i quatre dits de ferro al capdamunt, de 4 m de llarg (2560).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 4179. Barreja 1 entrevista 03/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4122. Barreja 1 entrevista 24/11/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3560. Barreja 1 entrevista 29/09/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3949. Barreja 2 entrevista 05/09/2020 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1896. Barreja 2 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Quercus alba L. (fagàcies)

BCN 60896

NOMS POPULARS

Roure americà (4122)

ALTRES USOS

Tronc

Altres informacions

FONT 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la fusta del tronc en fa escuts.

Quercus cerrioides Willk. et Costa (fagàcies)

BCN 168688

NOMS POPULARS

Anglà (fruit) (3938)

Gla (fruit) (3938)

Roure (1704, 2148, 2252, 2262, 2281, 2499, 2598, 2653, 2678, 3138, 3144, 3615, 3645, 3938, 4139)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3138, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es pleguen els fruits per a donar als porcs (3138). Les

auvelles mengen anglans o glans dels roures (3938). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3138, 3938).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donen als porcs [dit "tocinos" (castellà)]. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'Ausàs feien fullats de roure per a les auvelles. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Gala

Jocs i joguines

FONTS 1704, 2252, 2653, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les boles de roure que empraven per jugar en diuen macarulles (2252). Les boles de roure servien per jugar a les bales [dit "canicas" (castellà)] (1704, 2653). Fer arribar les macarulles (cecidis) com més lluny millor (3615).

Tija amb fulles/branques

Altres informacions

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A les rames del roure hi posen un abeurador i una menjadora per als moixons.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cargols del molí d'oli de cal Soler són de roure.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. "Ser com un roure" (persona que gaudeix de bona salut).

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer brasa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 2499, 3144. OBSERVACIONS. El roure s'ha de tallar en lluna vella (1704). Els roures fan anglans (3144). Els roures són de creixement lent (2499).

Quercus cerris L. (fagàcies)

BCN 163505

NOMS POPULARS

Roure (1704)

ALTRES USOS

Gala

Jocs i joguines

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les boles de roure servien per jugar a les bales [dit "canicas" (castellà)].

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1704. OBSERVACIONS. El roure s'ha de tallar en lluna vella.

Quercus coccifera L. (fagàcies)

BCN 162666

NOMS POPULARS

Arboll (2134)
 Arraboll (2134)
 Coscoll (1815, 2425)
 Coscoll (fruit) (2425)
 Garric (1815, 2252, 2254, 2425, 2439, 3144)
 Garrigó (1882, 2255)
 Reboll (1882, 2113, 2622, 2682, 3573, 4314)
 Rebollet (1882)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antihipertensor

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Planta sencera

Altres informacions

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer boïcs (adob per a la terra). OBSERVACIONS. Els tapen de terra amb gleva i cremaven.

Tronc

Altres informacions

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan llenya per a fer foc.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2425, 4314. OBSERVACIONS. El garric fa garrics (fruits). Lo coscoll fa coscolls (fruits). Són fruits més petits que els de les alzines i que els anglans (2425). Lo coscoll o lo garric envaeix l'església de Malgrat de Noves i no la deixa caure, ja que no deixa passar l'aigua (1815). Lo fruit del reboll és lo coscoll (4314).

Quercus faginea Lam. (fagàcies)

BCN 168684

NOMS POPULARS

Anglà (fruit) (3334)

Bellota (castellà) (fruit) (3334)

Roule (2439)

Roure (1701, 1882, 2099, 2146, 2425, 2430, 2434, 2542, 3138, 3334, 3399, 3573, 3682, 4147)

Roure de fulla ampla (4314)

Roure de fulla petita (3356)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3138, 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El roure dona la bellota o anglà, per al bistiar i per als porcs (3334). OBSERVACIONS. Es pleguen els fruits per a donar als porcs (3138). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3138, 3334).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer blat de moro pelat. O sigui treure la pela. Es posa un perol d'aigua amb cendra de roure i fer bullir. Després s'hi posen tots els grans de blat de moro

(els pinyots no s'hi posen). Al cap de dues hores, ja està el blat de moro pelat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2439, 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feien fullats, lligats amb una mateixa branca i es guardaven a l'hivern per al bestiar (per a quan nevava) (2542). Les fulles per a les cabres (2439). Fègem fullats, per a menjar a l'hivern (2439). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2439, 2542).

ALTRES USOS

Cendra

Altres informacions

FONT 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer lleixiu: posar un perol amb aigua i cendra de roure i fer-ho bullir. Després es treu la cendra amb un drap de cotó o una mitja i l'aigua esblanqueïda és el lleixiu.

Tija

Obtenció de combustible: carbó

FONTS 1701, 2430. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer carbó de roure (1701). Fer una carbonera de llenya de roure (2430).

Obtenció de combustible: llenya

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer llenya de roure.

Tronc

Obtenció de combustible: llenya

FONTS 2146, 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Llenya per a cremar (2146). Per a escalfar la casa (2434).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2425, 2439, 3573. OBSERVACIONS. Si té massa calor llença la fulla (2439). Lo padrí netejava el tros de roules (2439). Fa anglans (allargats) (2425). De les boles dels roures en diu macarulles (3573).

Quercus ilex L. (fagàcies)

BCN 166636

NOMS POPULARS

Alzina (1701, 1704, 2099, 2121, 2124, 2125, 2146, 2148, 2152, 2235, 2243, 2252, 2253, 2254, 2257, 2258, 2281, 2430, 2434, 2484, 2510, 2541, 2542, 2559, 2645, 2667, 3144, 3330, 3334, 3560, 3606, 4140, 4147, 4150, 4315, 4554)

Alzina (fruit) (2425, 3938)

Alzina tofonera (3647, 4179)

Alzinera (1696, 1815, 1882, 1884, 1885, 1903, 2121, 2124, 2125, 2126, 2133, 2262, 2425, 2430, 2434, 2435, 2622, 2625, 2637, 3132, 3138, 3144, 3321, 3329, 3334, 3399, 3560, 3682, 3938, 4139, 4142, 4145, 4200, 4313, 4314)

Alzinerota (2121)

Anzina (2439)

Anzinera (2439)

USOS MEDICINALS

Cendra

Anticatarral

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una mitja, un mitjó o un drap amb cenra amassada calenta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 2109, 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (2109, 2248). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un mocador de cendra calenta lligat al coll (2248). Mitja de cendra calenta (2109). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina (filla de Solsona) (2248).

Pediculicida

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als polls del cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. El pare anava a buscar saques de cendra d'alzina als Castells, passant-la per un porgader, amb aigua ben calent, per a rentar el cap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Anticatatarral

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor d'alzina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 2245, 2252, 2541, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diarrea (2252). Per les diarrees (2245). Per a la descomposició (2541). Restreny (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En plegava molta (2252).

No consta

FONT 2133. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La flor de l'alzinera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antiberrugós

FONTS 2262, 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les berrugues (2434). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar tantes fulles d'alzinera com berrugues té una persona i enterrar-les. A mida que es van assecant les fulles, les berrugues van marxant (2434). Comptar quantes berrugues tens. Buscar fulles d'alzinera que tinguin tantes berrugues com berrugues té la persona. Amb aquestes fulles fregar-se les berrugues. I finalment enterrar les fulles d'alzinera sota una pedra. Quan les fulles se sequen, les berrugues de la persona se'n van (2262). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per exemple, si la persona té deu berrugues, buscar cinc fulles de dues berrugues cadascuna o deu fulles amb una berruga cadascuna (2262).

Tija

Per a les picades verinoses

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als escurçons petits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La rama d'alzinera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2152, 3330, 3334, 3560, 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Los porcs senglars [dit "jabalins"] es mengen les betllotes (2121). L'alzina o l'alzinera dona la bellota o anglà, per al bistià i per als porcs (3334). Les auvelles mengen les alzines (fruits de les alzineres) (3938). Donaven els anglans als porcs (3560). Els anglans d'alzina, que són millors que els de roure, per a engreixar porcs i conills (2152). Els anglans per a engreixar els porcs (3330). OBSERVACIONS. A les auvelles els agrada més menjar les alzines que els anglans o glans dels roures, perquè son més dolces (3938). Del seu cunyat (3330). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2152, 3330, 3334, 3560, 3938).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta sense vehicle

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les alzines (fruits de les alzineres que són redones) torrades es poden menjar (són dolçetes). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2148, 2254, 3138, 3682, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si als porcs els hi pots donar tres o quatre sacs d'alzines, el porc és molt més bo, el greix no el magre (3138). Per donar als tocinos (2254). Es mengen els aglans d'alzina torrats (com castanyes) (2148). Els donaen als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2148). Per fer blat de moro pelat. O sigui treure la pela. Es posa un perol d'aigua amb cendra d'alzina i fer bullir. Després s'hi posen tots els grans de blat de moro (els pinyots no s'hi posen). Al cap de dues hores ja està el blat de moro pelat (3682). Glans per als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (la Lourdes i la seva filla Sandra) (4423). OBSERVACIONS. Pleguem les alzines de les alzineres sense borasses (3138). Els anglans s'han de preparar (2254). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2148). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2148, 2254, 3138, 4423). Alimentació humana (2148, 3682).

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3138, 4142, 4313. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les vaques mengen les fulles de les alzineres (3138). Se la mengen les cabres (4142). Les vaques es mengen les fulles de les alzineres (4313). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3138, 4142, 4313).

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feien fullats d'alzina per a les cabres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Cendra

Ajuda a la llar

FONTS 2121, 2483, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El pare anava a buscar saques de cendra d'alzina als Castells, passant-la per un porgader, per a rentar la roba (2121). Per fer sabó amb la cendra d'alzina s'hi afegia grassa i sosa (2667). Fa molt net (2483).

Altres informacions

FONTS 2135, 2477, 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer lleixiu: posar un perol amb aigua i cendra d'alzina i fer-ho bullir. Després es treu la cendra amb un drap de cotó o una mitja i l'aigua esblanqueïda és el lleixiu (3682). La cendra, per a rentar la roba (2135). Com a lleixiu s'utilitzava l'aigua de cendra (2477).

Cosmètic

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa una cendra blanca (cendra bona). Es posava en una olla a bullir. Quedava lleixiu. Amb això es rentaven els cabells que quedaven suaus i molt nets.

Flor

Obtenció de mel

FONTS 1884, 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mel d'alzina o alzinera. L'alzina es posa melosa (2124). Mel d'alzina (1884).

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els anglans d'alzina.

Planta viva *in situ*

Agrosilvopastoral

FONTS 4145, 4179. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A Fígols hi ha una plantació d'alzinera tofonera (4145). Tenen producció de tòfones aromàtiques (4179).

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El batall de les esquelles podria ser d'alzina.

Cistelleria

FONT 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fa un asclador de canya.

Jocs i joguines

FONT 4315. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Altres grups de bastoners tenen els bastons de fusta d'alzina.

Obtenció de combustible: carbó

FONTS 1701, 2252, 2430, 2510, 3334, 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Lo carbó d'alzina, lo millor! Per a cuinar (2252). Carbó d'alzinera. A Sant Pere se'n fege. Tancat que no respiro, que s'aufergo (3334). Fer una carbonera de llenya d'alzina (2430). Hi haví carboners que picaven alzineres de cal Ramon (Perles) fent carboneres, que s'han d'aglevar i han de cremar en sumort (4139). OBSERVACIONS. Baixava carbó vegetal a Barcelona i altres poblacions (2510). Hi haví gent que feva llenya i carbó d'alzina (1701).

Obtenció de combustible: llenya

FONT 1701. OBSERVACIONS. Hi haví gent que feva llenya i carbó d'alzina.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2645, 4313. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La rella, reua o reus eren de fusta d'alzina, així també com els aurellers de la rella (2121). La rella es feva d'alzina (2645). Els carlins

com a represàlia per no deixar tallar l'alzinera de cal Gilet hi van calar foc, quedant-hi un forat. Pel temps de la guerra civil hi van amagar les gallines (4313).

Ajuda a la llar

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El lleixiu [dit "lejía" (castellà)] era les palades de cendra d'alzina i de roure.

Construcció de vehicles amb rodes

FONT 4150. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La roda i el voltant de la roda dels carros es feia d'alzina. El botó era d'alzina.

Elaboració d'estris de cuina

FONT 3606. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La massa del martell dels trencanous que elabora són de fusta d'alzina.

Elaboració de calçat

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els esclops eren de fusta d'alzina.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2622. OBSERVACIONS. Pel temps de la guerra, la família de la Neus va posar les gallines en una saca i dins una soca d'alzinera i així els soldats no els les van prendre.

Obtenció de combustible: carbó

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb l'alzinera feven carbó.

Obtenció de combustible: llenya

FONTS 2146, 2281, 2434, 2484, 3144, 4140, 4145. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El pare feve carbó d'alzina amb una carbonera (2484). És la millor llenya per a cremar (per a escalfar) (4145). Llenya per a cremar (2146). Per a escalfar (2434). Per a fer brasa (2281). Es tallava a la serradora d'Adrall per llenya (4140). OBSERVACIONS. A

cal Betriu (Perles) feven carboneres amb l'alzinera. El Ramon (Forn) va picar alzineres per a fer carboneres (carbó d'alzina) (3144).

Obtenció de fusta

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a cremar, per a fer foc. OBSERVACIONS. La treu del comunal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1885, 1903, 2121, 2262, 2425, 3138, 3144, 3399, 3647. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. L'alzinera fa alzines (2425). OBSERVACIONS. A la base d'algunes alzineres hi havien fet foc per a escalfar-se, quedant un forat, on, pel temps de la guerra civil, hi havien amagat les gallines (3138). Els fruits són anomenats alzines (3144). Són alzines que crien tòfones. Cal esperar sis anys per a poder-ne collir i deu per a recuperar la inversió (3647). A Alinyà plegaven betllotes d'alzineres i roures amb borrasses (2121). Prop del Mas d'en Grau (Bellestar) hi havia una alzinera, l'Alzinera del Consell, on es reunien per a fer reunions i per acords. Fa molts anys que els amos del Mas d'en Grau ja la van tallar (1885). Dels fruits de l'alzinera, en diu alzines (3399). Hi ha una alzinera de 5,5 metres de circumferència (2262). Hi ha una alzinera molt gran, prop del pont per a anar als Garrics (1903).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Cendra

FONT 2688. Barreja 1 entrevista 06/11/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2680. Barreja 1 entrevista 08/08/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2549. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2425. Barreja 2 entrevista 05/07/2017 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2523. Barreja 2 entrevista 22/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2555. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1805. Barreja 3 entrevista 03/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2255. Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2159. Barreja 4 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2251. Barreja 5 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1815. Barreja 7 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 3560. Barreja 1 entrevista 29/09/2019 (vegeu catàleg de barreges)

Quercus petraea (Matt.) Liebl. (fagàcies)

BCN 112673

NOMS POPULARS

Roure de fulla gran (3356)

Quercus pubescens Willd. (fagàcies)

BCN 168682

NOMS POPULARS

Roure (2121, 2125, 2126, 2131, 2132, 2152, 2243, 2254, 2481, 2496, 2541, 2548, 2625, 2644, 3322, 3330, 3560, 3960, 4554)

Roure de fulla estreta (4314)

USOS MEDICINALS

Cendra

Pediculicida

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als polls del cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. El pare anava a buscar saques de cendra de roure als Castells, passant-la per un porgader, amb aigua ben calenta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antidiarreic

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La diarrea s'acaba. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Bullir bellotes de roure en 1,5 l d'aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2254, 2481, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per donar als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2254). Les aglans o les betllotes del roure són per a engreixar els porcs (2121). A Alinyà plegaven betllotes de roure amb borrasses (2121). Els porcs senglars [dit "jabalins"] mengen les betllotes (2121). Els glans es donen al bestiar (2481). Donava els anglans als porcs (3560). OBSERVACIONS. Els anglans s'han de preparar (2254). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2254, 2481, 3560).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els anglans de roure per a engreixar porcs i conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feien fullats de roure. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Cendra

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El pare anava a buscar saques de cendra de roure als Castells, passant-la per un porgader, per a rentar la roba.

Flor

Obtenció de mel

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mel de roure.

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els anglans de roure.

Tija

Elaboració de teixits

FONT 3322. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les pues de reposició de la màquina Mule-Jenny poden ser de roure.

Tija defoliada

Elaboració d'embarcacions

FONT 3960. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els barrers o travessers i les rameres dels rais són de roure.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El cap i timó dels bous eren de roure.

Altres informacions

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El lleixiu [dit "lejía" (castellà)] era les palades de cendra de roure i d'alzina.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2625, 4554. OBSERVACIONS. De tant en tant fan picades de roures (2625). De totes maneres, a Montanissell no hi ha roures (4554).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 3560. Barreja 1 entrevista 29/09/2019 (vegeu catàleg de barreges)

Quercus sp. (fagàcies)

NOMS POPULARS

Roure (2548, 4178)

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de pipes de fumar

FONT 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. També es poden fer pipes de roure.

Quercus suber L. (fagàcies)

BCN 169263

NOMS POPULARS

Surer (3144)

Surera (2125, 2126)

Suro (2125, 2126, 4261)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2126, 3144, 4261. OBSERVACIONS. Al peu dels surers, s'hi fan rossinyols (3144). Al barri de Sant Pere (la Seu d'Urgell-les Valls de Valira) hi

ha uns quants suros o sureres (2126). Desconeix la utilitat de posar un tap de suro, per exemple, als calamars guisats (4261).

Quercus subpyrenaica Huguet del Villar (fagàcies)

BCN 169977

NOMS POPULARS

Roure (2152)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els anglans de roure, per a engreixar porcs i conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Quercus ×salcedoi C.Vicioso (fagàcies)

BCN 163512

NOMS POPULARS

Roure (2555)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tenien unes rouredes i agafaven els anglans: els collien a sacs. OBSERVACIONS. Els porcs feien una cansalada molt bona! DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ramonda myconi* (L.) Reichenb. (gesneriàcies)*NOMS POPULARS**

Aurella d'os (2631, 2634, 2644, 2678, 3139)

Borraina (3332, 3615)

Borraina de roca (3617)

Herba del setge (3139)

Orella d'os (1821, 1825, 1830, 1902, 2100, 2114, 2117, 2122, 2142, 2144, 2152, 2233, 2242, 2250, 2260, 1818, 2480, 2545, 2549, 2552, 2598, 3132, 3342, 3606, 3615, 3940, 3945, 4306, 4433)

Orella de gos (3139)

Palomera (3617)

Palometa (3617)

Setge (3139)

USOS MEDICINALS

Flor i fulla

Antiinflamatori faringi

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. S'ha de plegar amb la flor. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Tres ponts avall (Ribera d'Urgellet).

Fulla

Anticatarral

FONTS 1821, 2242, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats. Per al constipat de sang (3139). Per als constipats (1821). Per al constipat (2242). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefàlgic

FONT 2242. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONTS 1902, 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les morenes (1902, 2114). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (1902). Tisana (ús intern) (2114). PREPARACIÓ. La fulla, quan ha caigut la flor, amb oli (1902). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 1830, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal al coll (1830). Pel mal de coll (2250). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Al Roc del Puí (1830).

Antisèptic extern

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llagues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. S'ha de fer amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONTS 1902, 2114, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tos (1902, 2114, 2678). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La coneix de la seva mare (2678).

Digestiu

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es diu així perquè és com l'orella d'os. N'havia plegat.

Part aèria

Anticatarral

FONTS 3132, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (3617). Per al constipat. Per als constipats (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer-ne oli: es fa bullir l'orella d'os amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. Per a fer baixar la pressió de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És antiinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 2608. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha al riu de Vilanova de Banat (Alàs i Cerc) a la Quera (Estamariu).

Litotríptic renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pedra. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'afonia

FONT 2260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al rogall. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El pare de l'Elisa en plegava.

USOS ALIMENTARIS**No consta****Condiment**

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posen aquesta herba al vermut, al bíter. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS**Fulla**

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Recorda unes dites de la seva mare: "el qui pot tenir setge, no li cal anar al metge" o "qui coneix el setge, no coneix el metge".

Part aèria**Recol·lecció per a la venda**

FONTS 2552, 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La venia al marxant de la Seu (2552). A Bellpui, la plegaven per a vendre (2644).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1818, 1821, 1825, 1902, 2122, 2142, 2144, 2609, 2634, 3139, 3332, 3615, 3945, 4306, 4433. OBSERVACIONS. N'hi ha al roc de Cints (els

Castells), al congost de Nyús i en una roca entre Noves de Segre i Bellpui (3139). La venen a buscar (1818). N'hi ha a Miravall (1818). N'havia plegat (1825). N'hi ha a Gresolet (Saldes, el Berguedà) (1825). N'hi ha al Roc de Padrinàs (1902). N'hi ha al camí cap a Cortiuda (2142, 2144). Es diu així perquè la fulla de sota és peluda (1821). N'hi ha al riu de Vilanova cap a la Quera (2609). La seva sogra li feve plegar (2634). En va a buscar a la canal Baridana (3945). N'hi ha en unes parets prop cal Gili (Figols i Alinyà) (3615). El nom propi que li diu la Rosita és borraïna. El nom d'orella d'os, el sap per un veí originari de Torelló (Osona) (3615). Segons la Pepita, de borraïnes en podem trobar a Gravet (3332). A Nuncarga no n'hi ha (2122). En venien les trementinaires (4306). N'hi ha poca a Canelles (4433).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 3332. Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Ranunculus bulbosus L. (ranunculàcies)

BCN 168944

NOMS POPULARS

Tapacul (3144)

Ranunculus sp. (ranunculàcies)

NOMS POPULARS

Botó d'or (2113, 3342)

ALTRES USOS

Flor

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Retama sphaerocarpa (L.) Boiss. (papilionàcies)

BCN 125412

NOMS POPULARS

Escoba (2233)

Ginesta borda (2245)

Petador (2245)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2233, 2245. OBSERVACIONS. No té cap utilitat (2233). La tavella fa un espetec (2245).

Rhamnus alaternus L. (ramnàcies)

BCN 164965

NOMS POPULARS

Garrigó (2248)

Olivarda (3132, 3144)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antihipertensor

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 3132, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els agrada molt al bistià (auvelles, cabres, conills...) (3132). Per a menjar als conills (3144). DESTINACIÓ. Alimentació animal (3132, 3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2248, 3132. OBSERVACIONS. El fruit de l'olivarda és verd (3132). Lo garrigó floreix en vermell (2248). Hi ha algun garrigó en algun hort de la Clua (Bassella) (2248).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Lluc tendre

FONT 2248. Barreja 3 entrevista 13/04/2017 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Rhamnus alpina* L. subsp. *alpina* (ramnàcies)**

BCN 162819

NOMS POPULARS

Pudoler (1704, 2121, 2234, 2477)

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2234. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Als cérvols [dit "ciervos" (castellà)] els agrada molt, però ha de ser tenre. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ajudar a créixer l'enciam de l'hort.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Fa pudor. No el vol cap animal. No serveix per a res.

***Rheum rhabarbarum* L. (poligonàcies)**

BCN-E-732

NOMS POPULARS

Ruibarbo (castellà) (1830, 2598)

Ruibarbre (2117)

USOS MEDICINALS

Arrel

Anticatarral

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. La rel macerada del dia abans. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dues vegades: al matí i a la nit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antigripal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. La rel macerada del dia abans. MODE

D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos vegades: al matí i a la nit.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Orexigen

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer venir gana. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. La rel macerada del dia abans. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos vegades: al matí i a la nit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Peciol

Digestiu

FONT 1830. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a digerir, tant per a persones com per a bèsties. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Fulla

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Les fulles són tòxiques. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. La Carme en té a l'hort. S'han de tapar, necessiten foscor.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2598. OBSERVACIONS. A Aristot, hi havia “ruibarbo” (castellà).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 4147. Barreja 5 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Rhinanthus mediterraneus (Sterneck) Senn. (orobancàcies)

BCN 162783

NOMS POPULARS

Coscolla (2131)

Fenollada (1683, 1809, 2121, 2131, 2132, 2134, 2477, 2634, 2648)

Fonollada (2482, 2648)

Sorolla (2131, 2134, 2548)

Sorolló (2251)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tendra se la pot menjar el bestiar (2131). Se la menja el bestiar. Es donava a les vaques (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2131).

ALTRES USOS

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2121, 2634, 2648. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dita: Si la fenollada està al camp, mala anyada (2121). Dita: Ets més dolent que la fenollada (2121). La Maria Carme sap la dita: "Ets més dolenta que la fenollada" (2634). A Tragó van marxar per culpa d'aquesta planta i de la secada d'aquell any (2648). OBSERVACIONS. Els habitants de l'antic poble de Tragó van haver de marxar per lo llangost i la fenollada (2121).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1683, 1809, 2134, 2153, 2477, 2548, 2634. OBSERVACIONS. És una herba de prat. Quan sortiva aquesta herba, mala anyada! (perquè no deixa créixer les altres) (2548). És una mala herba. El bestiar no se la menja (1683). Quan s'asseca, fa soroll. Mata tota l'herba. Ja no hi creix res més (2134). La fenollada es menja el sembrat (de la seva mare) (2477). Es menja l'aliment del blat (2634). Es menja el camp del tiberi (2153). Cada vegada n'hi ha més als prats de dalla (1809).

***Rhododendron ferrugineum* L. (ericàcies)**

BCN 162720

NOMS POPULARS

Pomera (2131, 2132)

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La gent agafava les flors i se les posava a darrera l'aurella, per a fer bonic. OBSERVACIONS. N'hi ha del cortal del Teixidor cap amont.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2132. OBSERVACIONS. El bestiar no s'ho minja.

***Ribes alpinum* L. (grossulariàcies)**

BCN 168767

NOMS POPULARS

Cirera de pastor (2552, 4314)

Cirereta de pastor (1815, 2554, 2560)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 2554, 2555, 2560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És un fruit molt dolç (2560). Les cireretes són molt dolces (2554). Els fruits, les cireretes de pastor, són molt dolcets (2555). OBSERVACIONS. Les cireretes de pastor són molt dolces (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 2554, 2555, 2560).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 4314. OBSERVACIONS. N'anàvem a buscar a Conorbau (Ribera d'Urgellet) (1815). N'hi ha a Conorbau (Ribera d'Urgellet) (4314).

***Ribes rubrum* L. (grossulariàcies)**

BCN 107577

NOMS POPULARS

Grosella (fruit) (2523)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2523. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort, però no en mengen.

***Ricinus communis* L. (euforbiàcies)**

BCN-E-30

NOMS POPULARS

Oli de regina (producte elaborat) (2109)

Oli de resina (producte elaborat) (2102)

Oli de *ricino* (castellà) (producte elaborat) (1825, 2113, 2159, 2265, 2480)

Ricí (3336)

USOS MEDICINALS

Oli de la llavor

Laxant

FONT 2159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als restrets. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONTS 2102, 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als empatxats (2480). Abantes tots estaven empatxats (2102). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús intern) (2480). Suc greixós fluid (ús intern) (2102). PREPARACIÓ. Oli de resino (castellà) (2480). Oli de resina (2102). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El deurien anar a comprar en alguna farmàcia (2102).

Purgant

FONTS 1825, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Purgava. Era purgant (2265). Per a purgar (per al mal de ventre) (1825). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús intern) (2265). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1825). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Era de mal pendre (2265). Era de mal prendre. L'anàvem a comprar a la farmàcia de Guardiola de Berguedà (1825).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Llavor

FONT 2159. Barreja 3 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Oli de la llavor

FONT 2152. Barreja 4 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

Robinia pseudoacacia L. (papilionàcies)

BCN 162648

NOMS POPULARS

Acàcia (2252, 3144, 3606)

Ascàcia (1824, 1882, 2598, 3144)

Cartxa (3613, 3615)

Carxa (3613, 3615)

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Flors d'acàcia amb truita. OBSERVACIONS. Ho sap d'uns veïns i d'uns familiars. Van començar a saber que les flors de les acàcies es menjaven quan van fer la carretera a l'any 1943. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2598, 3144, 3606, 3615. OBSERVACIONS. S'ha difòs fent carreteres (3615). Punxa (3615). L'ascàcia té la flor blanca (2598). L'acàcia és un arbre valent a la secada (3144). És molt difícil de fer artesania amb l'acàcia perquè espatlla les eines (3606).

Rorippa nasturtium-aquaticum (L.) Hayek (crucíferes)

BCN 162729

NOMS POPULARS

Berro (castellà) (4149)
Greixa (2148, 2477, 2598, 2669)

USOS MEDICINALS

Planta sencera

Antipelohèmic

FONTS 2148, 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Aclareix la sang (2148, 2669). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un remei d'una dona d'Espaén (2669).

Per a malalties indeterminades

FONTS 2148, 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al vertigen [dit "vèrtig"] (2148, 2669). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un remei d'una dona d'Espaén (2669).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La posen als amanits. OBSERVACIONS. A Aristot la posen als amanits. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 4149. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Rosa plega els "berros" (castellà) a les fonts que ella coneix.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2477. OBSERVACIONS. Té gust de vinagre.

***Rosa canina* L.** (rosàcies)

BCN 162736

NOMS POPULARS

Boles de gavernera (gala) (2117, 2152)

Bosseta (gala) (2701)

Cabell de gavarrera (gala) (1618)

Esbarzer (2523)

Escaramujo (castellà) (3371)

Esponja de la gavernera (gala) (1884)

Gavernera (2121)

Gavarrera (2482)

Gavarrera (1618, 2148, 2234, 2549, 2552, 2687, 3620)

Gavarrera borda (2488, 3696)

Gavarró (fruit) (4148)

Gaverna (fruit) (1774, 2114, 2117, 2132, 2233, 2250, 2555, 2593, 2625, 3132, 3944, 3948, 4147)

Gaverner (1648)

Gavernera (1648, 1704, 1809, 1815, 1824, 1825, 1864, 1869, 1882, 1884, 1904, 2102, 2112, 2113, 2115, 2121, 2123, 2134, 2148, 2152, 2153, 2159, 2233, 2235, 2237, 2240, 2243, 2246, 2254, 2255, 2260, 2261, 2434, 2439, 2481, 2484, 2485, 2487, 2498, 2499, 2501, 2503, 2541, 2542, 2548, 2595, 2598, 2608, 2609, 2621, 2622, 2640, 2644, 2645, 2653, 2678, 2680, 2682, 2688,

2693, 2692, 2697, 2701, 3139, 3144, 3326, 3328, 3332, 3427, 3615, 3617, 3974, 4122, 4142, 4193, 4309, 4314)

Pelussa (gala) (1648)

Pelussa de gavernera (gala) (2117)

Pelut de gavernera (2541)

Pelut de gavernera (gala) (2117)

Pelut de la gaverna (gala) (3251)

Pelut de la gavernera (gala) (1884)

Pom de gavernera (gala) (2260)

Rosa (3573)

Rosa mosqueta (2593)

Rosa silvestre (1618, 2117, 4195)

Roser (3573, 3949)

Roser bord (1815, 2257, 2258, 2541, 2548, 2559, 3331)

Roser de bosc (3613)

Roser silvestre (3138)

Tapacul (fruit) (4261)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiodontàlgic

FONT 2499. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Es fa una aiga que és de color vermell (dit mermei). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pell, per a la radiodermatitis provocada pel tractament del càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. La gaverna (fruit) o rosa mosqueta (flor) en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a amorosir la pell. Per a posar a la cara.

Per als ulls

FONTS 2257, 2258, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls (2258, 4195). Per al mal o mals d'ulls (2257). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer-ne aiga. Amb un cotó fluix anar fregant els ulls. Cal canviar el cotó fluix per cada ull (2258). Agafar roses i fer-ne aiga. Amb un cotó fluix, anar fregant els ulls. Cal canviar el cotó fluix per a cada ull (2257). Aigua de roses silvestres (4195). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antiberrugós

FONT 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Colgar les gavernes al terra. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 2114, 2121, 2255, 2487, 2595, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2114, 2121, 2255). Per a prevenir el constipat (2595). Perquè no et costipis i per al constipat (4122). Per als constipats (2487). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Es fa una infusió de les gavernes de les gaverneres (2595). Se'n fa una aigua (2487). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una novena de gaverna (2114). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 1825, 2113, 2622, 3138, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diàrrica (1825, 3138). Restreny molt, per a la diàrrica (2113). Per a tallar les diàrrees (3342). Per a la diàrrica (2622).

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1825, 2113, 3138, 3342). Decocció (ús intern) (2622). PREPARACIÓ. Les gavernes del roser silvestre (3138). Els fruits (les gavernes) (1825). Les gavernes (fruits) (3342). Bullir quatre o cinc gavernes i beure (2622). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per això els francesos en diuen tapaculs (3342). De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui li diu padrina. Cura certa! (2622).

Antigripal

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Serveixen com a vacuna del grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una novena de dues o tres gavernes al dia preses al setembre o octubre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Ajuden a expulsar la solitària. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Les gavernes (fruits). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONTS 2134, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les morenes [dit "almorroides"] (2134). Per a les morenes [dit "almorranes o morranes"] (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir aigua i rentar-se cada vegada que vas al lavabo amb una esponja (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Plegar les gavernes a partir de Tots Sants. Desapareixen del tot (3132).

Antiinflamatori faringi

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de taps de gavernera. DESTINACIÓ. Medicina

humana. OBSERVACIONS. Avui dia en fan oli mosqueta. Les gavernes les paguen a 5€ al quilo.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pel mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Bullir quatre o cinc gavernes i beure. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui li diu padrina.

Antiodontàlgic

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els fruits s'anomenen gavernes.

Antisèptic extern

FONTS 2548, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a ferides (3945). La crema del gratacul per a cicatritzar (2548). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (3945). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2548). PREPARACIÓ. Oli de gavernes (3945). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 2115. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de gaverna. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Coneix una dona que plegava gavernes.

Cardiotònic

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els fruits s'anomenen gavernes.

Diurètic

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 4147, 4261. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El fa servir la indústria farmacèutica (4261).

Per a les picades

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a picades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de gavernes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pell, per a la radiodermatitis provocada pel tractament del càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. La gaverna (fruit) o rosa mosqueta (flor) en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Per a amorosir la pell.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els fruits s'anomenen gavernes.

Tranquil·litzant

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vitamínic

FONTS 2593, 3328, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les gavernes (fruits) porten moltes vitamines (2593). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

(2593, 3328). Tisana (ús intern) (4193). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Les gavernerres porten vitamines (3328). Porta vitamina (4193).

Gala

Antiacneic

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als grans. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Les bossetes de les gavernerres. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatatarral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La flor peluda o boles de les gavernerres. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 2121, 2132, 2152, 2257, 2258, 2523, 2549, 2559, 3139, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per la diarrera (2121, 2257, 2549, 2559, 3139, 3615). Per a la diarrea. Per al mal de panxa (2258). Per a la diarrea del bistià (2132). Per a la diarrea [dit "diarriere"] (2152). Per a descomposició (2523). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2152, 2257, 2258, 2523, 2549, 2559, 3139, 3615). Decocció (ús intern) (2121, 2132). PREPARACIÓ. S'agafa un tupinet d'aigua, s'hi posa una o dues peludetes i es cola l'aigua, amb xocolata desfeta (3615). Les flors de les gavernerres (3139). Plegàvem uns pèls i els assecàvem (2132). Boles de gavernera (2152). Les esponges de les gavernerres (2121). Fer-ne aiga de les bossetes (2559). DESTINACIÓ. Medicina humana (2121, 2152, 2257, 2258, 2523, 2549, 2559, 3139, 3615). Medicina veterinària (2132). OBSERVACIONS. Les gales són anomenades flors de la gavernera (3139). De les gales en diuen boles de pèl (2257, 2258). De les gales, en diuen pèls (2132). De les gales en diu

pinyes (2523). Les gales reben els noms de pinyes amb cabells o nines. Les anaven a collir a sacs (2549).

Antihemorroidal

FONTS 1704, 2117, 2644, 2687, 2692. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)] (2117, 2687, 2692). Per a les morenes [dit "almorranes o morenes" (castellà)] (2644). Per a les morenes (1704). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2117). Infusió (ús intern) (2644). Decocció (ús intern) (2687). Desconegut per l'informant / No consta (2692). Tisana (ús intern) (1704). PREPARACIÓ. Rentat local (2117). Prendre infusió de lo pelut de les gavreres durant dos o tres dies i marxen les morenes (2644). Lo pelut de les gavreres amb una mica de mel (2687). Aigua de les gales (no en diu cap nom) de les gavreres (1704). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una novena en dejú i anar repetint cada mes (2687). Una novena (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Hi ha la gavrerera mascle i la gavrerera femella. La gavrerera femella fa un pelut (2644). Alguna persona jove l'hi ha dit (2692).

Antiinflamatori intestinal

FONTS 3615, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ventre (3615). Són bones per a la panxa (4309). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. S'agafa un tupinet d'aigua, s'hi posen una o dues peludetes i es cola l'aigua, amb xocolata desfeta (3615). Les boles de les gavreres (4309). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llaguetes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Les bossetes de les gavreres. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del part

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan les vaques pariven. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Hemostàtic extern

FONTS 2260, 2261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan et sagna el nas (2260, 2261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2261). Tisana (ús intern) (2260). PREPARACIÓ. Fer una aiga (2260, 2261). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De les gales en diuen poms de la gavrerera (2260).

Litotríptic renal

FONT 3251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als atacs de ronyó. El seu marit va treure sorreta [dit "arenilla" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2233, 2503. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2233). Decocció (ús intern) (2503). PREPARACIÓ. Fer aiga de les boles (2233). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De les gales en diu "peludos" (castellà) (2503).

Normalitzador de la menstruació

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la regla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De les gales en diu bosses de la gavrerera.

Per a la candidosi

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la boca dels crios. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Les bossetes de les gavreres. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trastorns de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Peluts de gavernera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Les bossetes de les gavneres. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Lluc tendre

Antidiarreic

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diàrrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Els brots de la primera fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antihelmíntic

FONT 2549. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es posaven rocs tapant una gavarrera fins que marxaven els cucs. Quan havien marxat els cucs, treien els rocs de sobre la gavarrera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la miasi

FONTS 2434, 3615, 3620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mosquit o per a la mosca del bestiar (3615). L'oració és: Beneïda siguis gavarrera, treu els cucs del coll de la cuquera, quan tu hauràs tret els cucs de la cuquera, jo et treuré d'aquesta pena (3620). La mosca ficava un cuc. El cuc es posa al nas i als ulls (2434). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. S'ha de colgar una gavarrera de rocs (3615). Es carrega una branca de gavarrera amb un roc. Et poses de genolls i et senyes. Dir l'oració. Anar tres dies a la gavarrera i afegir cada dia un roc. Dir l'oració. Als tres dies, descarregar la gavarrera (3620). Posaven unes pedres

sobre la gavarrera. I a llavors anar-ne treient cada dia (2434). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (3615). Medicina humana (2434, 3620). OBSERVACIONS. Oració per la cuquera: has d'anar amb una gavarrera, persignar-te, t'aginolles i has de dir: beneïda sigus, gavarrera, treu los cucs, si és dels ulls, dels ulls; si és del coll, del coll o si és de les aures, de les aures de la cuquera, quan tu hauràs tret els cucs del lloc [dit "pesto"] que sigo de la cuquera, llavors has d'agafar-li una rama, l'has de posar a terra, li has de carregar un roc i dir, i jo et treuré t'aquesta pena. Fins que la persona no està ben curada, no es pot treure les pedres i els rocs de sobre la gavarrera (3615).

Per a la sarna

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la ronya. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aiga de gavarrera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria de plantes diverses esmicolades (brost)

Normalitzador de la menstruació

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les regles fortes de les dones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de gavarrera. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una infusió. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pètal

Per a la conjuntivitis

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llegendes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 1815, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls [dit "uis"] (1815). Per a la vista. Per a rentar els ulls (3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta viva *in situ*

Antihelmíntic

FONTS 2439, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Hi havia un gos d'atura que tenia cucs al cul. Posar una pedra sobre una branca de gavernera i dir l'oració: "Gavernera, gavernera, trau los cucs de la cuquera, a con hauràs tragut los cucs de la cuquera, jo et treuré d'aquesta pena". Fer-ho nou vegades (3139). Pels cucs dels gossos i de les auvelles (les mosques s'hi cagaven) (2439). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús extern) (3139). Desconegut per l'informant / No consta (2439). PREPARACIÓ. La seva padrina fege creus a la gavernera (2439). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. I el gos es va curar (3139).

Per a la miasi

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mosquit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Dir l'oració: Jesús és nat / Jesús és amor / Jesús ha ressucitat / tan caigut sigui lo més que com enllumena aquestes paraules Jesús i Maria / són dites amb veritat. Així "empese" i diu el nom del que té el mosquit. Es fan tres dies seguits posant-lo just dret en una gavernera descalç. Es posen tres pedres cada dia sobre la gavernera. I es repeteix tres cops. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija

Antidiarreic

FONT 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Tija de gavernera. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Si no trobes gavernes, també va bé la tija de la gavernera. De la seva sogra (Dominga Grau Grau) que li diu padrina.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2622. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern).

PREPARACIÓ. Tija de gavernera. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Si no trobes gavernes, també va bé la tija de la gavernera. De la seva sogra (Dominga Grau Grau) que li diu padrina. Cura certa!

USOS ALIMENTARIS

Flor i fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles mengen la fulla i la flor de les gavernes. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en sucre

FONTS 2117, 2548, 3944, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels fruits de la gavernera se'n fa melmelada (2117). Melmelada de gavernes (3944). Dels grataculs, en feven melmelada (4309). Se'n fa melmelada (2548). OBSERVACIONS. Passant per dos coladors per a treure els pèls (que fan picor al cul) (4309). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2117, 2548, 3944, 4309).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1824, 1864, 2121, 2152, 2153, 2234, 2240, 2260, 2261, 2481, 2482, 2484, 2485, 2498, 2548, 2608, 2609, 2640, 2653, 2693, 2697, 3328, 3342, 4142. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les boles (grataculs) es plegaven per al bestiar (per als porcs) (2240). De petita n'havi minjat (2261). Una dona de Castellbò amb les gavernes (fruit) feve pujar un porc (1864). El fruit de la gavernera el donaven als porcs i als corders (1824). Als cérvols [dit "ciervos" (castellà)] els agrada molt (2121). Plegaven els fruits (gavernes) per a minjar els porcs [dit "tocinos" (castellà)] 2481). Els fruits es poden menjar, però si et menges els pèls fa picassor al cul (2482). Els fruits (gavernes o tapaculs) es mengen. Natri les donàvem als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2485). A la tardor, els cérvols

i els cabirols mengen els fruits de les gaverneress (2498). El porc fer es minja les gavernes, els fruits de les gaverneress (2608, 2609). Es mengen (2234). Ens minjávom lo fruit (2640). Els fruits sel's menjaven (2693). El fruit es pot minjar. Tot i que a dintre hi té un pèl, que si te'l minjaves, quan anaves de ventre, et feia picor a baix (2697). Minjar les vores del fruit (treien la llaor) (2153). Se la mengen les cabres (4142). Els cérvols [dit "ciervos" (castellà)] es mengen les gavernes (2653). Els fruits de la gavenera són les gavernes i d'aquestes boles en diuen tapaculs (2484). Abans collien les gavernes (fruits) per donar-les als porcs de casa (3342). Els rucs es mengen les gaverneress (fruits) o els grataculs. Són bons (2548). OBSERVACIONS. Pica el cul (2261). És molt dolç. Pica el cul (2260). Una veïna de les Sorts colliva gavernes per a donar de menjar als porcs (3328). Compensava el pinso. Els donaven als corders (2152). Les gavernes tenen uns pèls dins (2481). Si et menges les gavernes (fruits) i t'empasses un pèl, et pica el cul (2234). I ens diven: tindreu picor al cul! (2640). Los siervos es freguen amb les tiges de gavenera i aquestes es moren (2653). Hi ha gent que se les mengen. Natri les donàvem als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2484). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2697). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1824, 1864, 2121, 2152, 2240, 2481, 2498, 2548, 2608, 2609, 2653, 3328, 3342, 4142). Alimentació humana (2153, 2234, 2260, 2261, 2482, 2640, 2693, 2697). Alimentació humana i animal (2484, 2485).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 1809, 2121, 2148, 2487, 2498, 2680, 2682, 3326, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feven mermelades de gavernes. Hi posaven mel i sucre (2121). En fan mermelada (2498). De les gavernes (fruits) n'havia fet mermelada (2680). Dels fruits se'n pot fer mermelada (2682). En feven mermelada (2148). Per a fer mermelada (1809, 2487). Mermelada dels fruits (3326). Per a fer confitura (4147). OBSERVACIONS. Hi ha dues classes de fruits (uns rodons i uns altres allargats). S'ha de treure la grana i els pèls (ja que poden fer molta picor a baix) (2148). Les gavernes les paguen a 7 € el quilo (2018) (1809). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1809, 2148, 3326). DESTINACIÓ.

Alimentació humana (1809, 2121, 2148, 2487, 2498, 2680, 2682, 3326, 4147).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aigua

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Plegar els fruits per a fer aiga (infusions). És bona i gustosa. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aigüdent

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Algú en feia patxaran. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Gala

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se les mengen els cérvols [dit "ciervos" (castellà)]. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Lluc tendre

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La tija gruixuda i tendra se la mengen els cérvols. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La tija gruixuda i tendra es menja. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Fruit

Cosmètic

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les gavernes en oli. Per a posar a la cara.

Elaboració de bijuteria

FONTS 2541, 3371, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Agafàvem gavernes (verdes, taronges, vermelles...), els passàvem un fil amb una agulla i en feiem collarets (2541). En feiem collarets (passàvem una agulla pels anglans) (3371). Natri fèvem collarets (4261).

Jocs i joguines

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a jugar. Es posa a l'esquena dels altres. Es veu que pica.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1704, 2552. OBSERVACIONS. Collien saques de fruits de les gavarreres (2552). Per Tots Sants de 2017, lo Miquel plega gavernes que li paguen a 5 € / kg (1704).

Part aèria

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La gavenera és bona pels llamps. Es posa sobre les lloses de les cases com a amulet o com a motiu religiós. OBSERVACIONS. Els investigadors ho poden corroborar.

Planta sencera

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si ens posem sota una gavenera no tinguem por d'un llamp o llamp [dit "rayo" (castellà)].

Planta viva *in situ*

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Als Castells, el dia de Sant Joan, abans de sortir el sol, anava amb la seva mare i les seves germanes, a sota una gavenera i així para el llamp [dit "rayo" (castellà)] que no et fes res, i es rentaven la cara al riu que baixava.

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la gavenera, es feia el coder que era per a posar-hi l'esmoladura a dins. El tronc havia de fer un gruix d'uns deu cm.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2485. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar una branca de gavenera sobre les lloses de les cases. Així no hi cauen els llamps.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar un roc sobre la gavenera i dir l'auració: "cuc, cuca, cuquera, trau los cucs de la cuquera, quan hauràs tregut los cucs de la cuquera i jo et trauré d'aquesta pena".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fruit

FONTS 1824, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Els pèls del fruit fan picor al forat del cul (1824). GRAU DE TOXICITAT. Letal (4261). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (4261). OBSERVACIONS. Et deien que si et posaves el collaret, et moriries, ja que el cul et quedaria tapat (4261).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1774, 1809, 1824, 1825, 1869, 2112, 2113, 2233, 2235, 2237, 2243, 2250, 2485, 2488, 2503, 2523, 2541, 2542, 2595, 2678, 3328, 3615, 3696, 3945, 3974, 4147, 4148, 4313. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Si menges les gavernes (fruits) et fa picor al cul (1869). Els fruits en diu gavernes (1824). Els fruits es diuen gavernes i la gala, bola de gaverna (2250). El fruit anomenat gavarró (4148). OBSERVACIONS. De la gala de la gavernera en diu peludeta (3615). La gavernera dona gavernes o tapaculs (3615). La gala s'anomena bola de gaverna o bola de gavernera (2233). Hi ha moltes gavernereres perquè no es llauren els camps (2235). A la Cerdanya han plantat moltes gavernereres (3328). De les gales en diu boles (1774). De les gales en diu boletes peludes (1825). Els fruits són les gavernes i les gales són els peluts (2112). Els fruits són les gavernes i de les gales en diuen bonys (2113). Abantes anaven a ramassar per ells, per consum familiar, no per a vendre (2237). De les gales de les gavernereres en diu boles de les gavernereres (1824). Fa unes boletes grans vermelles (2243). La padrina, dels fruits de les gavarrereres bordes en deia tapaculs (2488). Dels fruits en diu gavernes (2503). Del fruit en diu gavarró (2523). Els fruits són les gavernes (2541, 2542, 2678). De la flor en diu rosa mosqueta (1809). Dels cecidis de les gavernereres en diu esponges (2595). Els fruits anomenats gavernes (3945). El fruit és la gaverna (3974). La coneix del seu avi del Querforadat (4147). Els fruits de les gavarrereres bordes se'ls en diu tapaculs (3696). Una dona herbolària plegave i assecave gavernes (4313).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2152. Barreja 1 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1618. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4147. Barreja 1 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4147. Barreja 2 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Gala

FONT 1618. Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1884. Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1884. Barreja 7 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Rosa gallica L. (rosàcies)

BCN 162609

NOMS POPULARS

Rosa (1648, 1691, 1770, 1774, 1805, 1870, 2113, 2121, 2123, 2152, 2237, 2249, 2263, 2265, 2270, 2273, 2274, 2277, 2480, 2484, 2487, 2502, 2529, 2541, 2547, 2644, 3132, 3139, 3144, 3325, 3330, 3331, 4159, 4193, 4390, 4423)

Rosa autòctona (1809)

Rosa blanca (2598)

Rosa bordissenca (2595)

Rosa centenària (3330)

Rosa de mal (1853)

Rosa de milfulls (4390)

Rosa de poble (2115)

Rosa de roser (2595)

Rosa del poble (2121)

Rosa mosqueta (3606)

Rosa natural (2547)

Rosa salvatge (2260)

Rosa silvestre (1901)

Rosa-rosa (1856, 1885, 2121, 2158, 2523)

Roser (1771, 1884, 2121, 2153, 2263, 2265, 2483, 2488, 2510, 2649, 3613, 3615)

Roser autòcton (3144)

Roser bord (1815, 1856)
 Roser d'abans (1680, 1903, 2621, 3144, 3356)
 Roser d'abantes (1815)
 Roser de l'hort (2132)
 Roser de rosa blanca (4424)
 Roser natural (2621)
 Roser-roser (1815)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquesta utilitat la sap d'un seu oncle [dit "tio"].

Antiotàlgic

FONT 2270. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aures. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de roses. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una ferida. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic ocular

FONTS 1901, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a netejar els ulls. Per als ulls amb lleganyes (1901). Per a rentar els ulls (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús extern) (1901). Decocció (ús extern) (4424). PREPARACIÓ. Fer infusions (1901). Fer aigua de roses (4424). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 2273. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cutis de la cara. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 1648, 1771, 1903, 2260, 2263, 2265, 2273, 2274, 2649, 4193, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als mals d'ulls (2273, 2274). Per al mal d'ulls (2263, 2265). Per als ulls (1648, 1771, 2260, 2649, 4193). Per a netejar els ulls (1903). Per al mal d'ulls (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1648, 1771, 2260, 2273, 2274, 2649, 4193, 4390). Essència (ús extern) (2263, 2265). Bany (ús extern) (1903). PREPARACIÓ. Es mulla una gaseta amb flor de roses i es posa als ulls (2273, 2274). Fer essència (2263, 2265). Fer-ne una aigua. Deixar refredar. Fer uns banys (2260). La flor del roser (2649). Banyar-se els ulls (4193). D'un roser d'aquells que fan molta olor (1771). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pètal

Antibacterià

FONT 2487. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mussol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aigua de roses. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2121, 2277, 3325. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinfectar (2277). Per a les ferides o frides. Per als talls (2121). Per a curar ferides (3325). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (2277, 3325). Macerat en oli (ús extern) (2121).

PREPARACIÓ. Aiga de roses: bulliven els pètals en un peroler (2277). Posar les roses en un tupí amb oli (sense bullir, confitat) (2121). Plegar-les, assecar-les i posar-les amb aigua (3325). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva [dit "seu"] mare, d'una informant dels Castells i d'una informant de Taús (2121).

Antisèptic ocular

FONTS 3606, 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les llaganyes als ulls o per a la sensació de brossa a l'ull (3606). Rentaven els ulls (4423). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. S'esfullen les roses (3606). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Rentar-se els ulls amb una copa petita que tingui forma de l'ull. De la seva dona (3606).

Digestiu

FONT 2123. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'ofereixen una infusió als clients del restaurant.

Laxant

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Laxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2121, 2249, 2483, 2510. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2249, 2483). Desconegut per l'informant / No consta (2121). Tisana (ús intern) (2510). PREPARACIÓ. Aigua de roses (2249). Feven una aiga (2510). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En fan medicaments (2121).

Per a la conjuntivitis

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les conjuntivitis. Per a les llaganyes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 1680, 1691, 1770, 1774, 1805, 1809, 1815, 1856, 1870, 1885, 2115, 2121, 2132, 2152, 2158, 2480, 2484, 2487, 2502, 2523, 2529, 2541, 2547, 2595, 2598, 2621, 2644, 3132, 3139, 3144, 3330, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls (1770, 1856, 1885, 2121, 2484, 2487, 2523, 2529, 2547, 2598, 3139). Per al mal als ulls (1680, 2132, 2152, 2621). Per al mal d'ulls (1691, 1774, 1805, 1870, 2115, 2158, 2480). Per a rentar-se els ulls (3144). Per les llaganyes i per mal als ulls (2502). Pels ulls vermells (2541). Pels mals d'ulls (1815). Per als ulls (1809, 2595, 2644). És un tònic. Per als ulls [dit "uis"] (3330). Per a rentar-se els ulls [dit "uis"] (3132). Per a la vista. Per a rentar els ulls (3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de roses (1885, 2480, 3132, 3139). Les fulles (pètals) dels rosers d'abans (1680). Fer aiga (1770). Es fa una aigua (2115). Aigua de roses. Bullida (2132). Aiga de roses (1805, 2502, 2547, 2621). Aigua de roses (freda) amb gasa (2484). Fer aigua de roses (2487). Aigua de roses rebaixada (2541). Rentar els ulls (1815). Posant draps o gots petits de gotet [dit "chupito" (castellà)] als ulls (2598). La rosa bordissenca (2595). La fulla de rosa (pètal) (2152). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tasseta (1680). Una goteta a l'ull (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb drapets de fil (cotó natural) (1680). D'aquells rosers d'abans (2480).

Purgant

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a purgar-se. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu visual

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cérvols es mengen les roses del jardí. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONTS 2153, 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feien molta olor (2153). De les roses que fan olor, posades en un pot amb alcohol bo, durant dos o tres mesos, en surt un perfum boníssim (2593).

Cosmètic

FONTS 1815, 2274, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al cutis de la cara (2274). Fan molta olor (3144). És impressionant l'olor (1815).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Elaboració de rams

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan molt bona aulor.

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Pere Màrtir feven creus de rosers per beneir els camps.

Pètal

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2121, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per Corpus Christi feien dibuixos al terra. També

perfumava (3615). Feven catifes per Corpus Christi. La mare les anave a plegar amb una cistella (2121).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2237, 2487, 2595. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. De les gales en diu peludetes (2487). OBSERVACIONS. Abantes n'anaven a ramassar per a ells, per a consum familiar, no per a vendre (2237). La rosa bordissenca i la rosa de roser són dues menes de roses (2595).

Rosa sp. (rosàcies)

NOMS POPULARS

Rosa (2678, 2697)

Rosa rosa (2655)

Roser bord (2257, 2258)

Roser salvatge (2555)

Roser-roser (2701)

USOS MEDICINALS

Flor

Per a la conjuntivitis

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la infecció dels ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 2257, 2258, 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls. Per als mals d'ulls (2257, 2258). Per al mal d'ulls (2701). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús extern) (2258). Decocció (ús extern) (2257, 2701). PREPARACIÓ. La flor ha de ser seca. Fer-ne aiga (2257, 2258). DESTINACIÓ. Medicina humana.

OBSERVACIONS. Amb un cotó fluix anar fregant els ulls. Cal canviar el cotó fluix per a cada ull (2257, 2258).

Restauratiu visual

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pètal

Per als ulls

FONTS 2555, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'ulls (2678). Per als ulls (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de roses (2678). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a perfumar (lavabo).

Part aèria florida

Ambientador

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic i per a fer olor.

Elaboració de rams

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic i per a fer olor.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 2123. Barreja 2 entrevista 10/08/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 5 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 6 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Pètal

FONT 1869. Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2152. Barreja 2 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 5 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Rosa villosa L. (rosàcies)

BCN 169973

NOMS POPULARS

Bola (gala) (1704)

Gavernera (1704, 2477)

Mutxoc (gala) (1704)

Rosa silvestre (2285)

Roser bord (2477)

Roser de muntanya (2477)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a deinfecant de ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antineoplàstic

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Gala

Antihemorroidal

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne una novena. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cérvols [dit "ciervos" (castellà)] se'ls mengen. OBSERVACIONS. Dels fruits se'n diuen cireres de pastor o gavernes. Els cérvols [dit "ciervos" (castellà)] es freguen amb les tiges de gavernera i aquestes es moren. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 1704. OBSERVACIONS. El Miquel plega gavernes i les porta a un herbolari de Bellver de Cerdanya. Creu que les exporten a Holanda.

Rosmarinus officinalis L. (labiades)

BCN 162789

NOMS POPULARS

Ramoní (1897, 1906)

Romaní (1648, 1677, 1679, 1680, 1682, 1701, 1704, 1706, 1814, 1823, 1824, 1829, 1856, 1864, 1882, 1884, 1896, 1903, 1904, 1905, 1907, 2094, 2095, 2098, 2099, 2100, 2102, 2110, 2113, 2116, 2117, 2120, 2121, 2122, 2125, 2127, 2135, 2137, 2139, 2144, 2149, 2150, 2153, 2233, 2235, 2239, 2240, 2241, 2243, 2244, 2245, 2246, 2250, 2252, 2254, 2255, 2257, 2258, 1818, 2271, 2274, 2281, 2283, 2285, 2286, 2369, 2425, 2430, 2434, 2435, 2439, 2451, 2452, 2479, 2480, 2481, 2483, 2484, 2485, 2487, 2504, 2523, 2529, 2541, 2542, 2545, 2547, 2548, 2568, 2595, 2596, 2598, 2614, 2625, 2640, 2645, 2652, 2678, 2680, 2682, 2690, 2697, 3139, 3144, 3321, 3328, 3330, 3331, 3334, 3336, 3368, 3371, 3427, 3573, 3617, 3945, 3974, 4139, 4147, 4159, 4179, 4195, 4197, 4198, 4261, 4307, 4314, 4390, 4410, 4423, 4424)

Romer (2482, 2485, 2593, 2620, 2634)

USOS MEDICINALS

Flor i fulla

Analgèsic

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. Per al dolor dels ossos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. En un litre d'alcohol. Nou dies a sol i serena. Colar-ho i posat en un pot de vidre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'arroplega. De la seva mare.

Part aèria

Antialopèic

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cabells. Per a la caiguda dels cabells. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 2117, 2144, 2274, 2286, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (2286, 2547). Per als costipats (2117, 2144, 2274). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2117, 2274, 2286, 2547). Lloció (ús extern) (2286). Aerosol (ús intern) (2144). PREPARACIÓ. Fer unes fregades al pit i a l'esquena (2286). Fer-ne bafos (2144). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1884, 2541, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer baixar la pressió (3573). Per a la pressió (1884, 2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de romaní (1884). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflamatori. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2117. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Romaní amb oli. Fer fregues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de romaní. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa pujar una mica la pressió.

Antipiròtic

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antireumàtic

FONT 1706. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al reuma. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1903, 2117, 2239, 2240, 2369, 3331, 3371, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les infeccions (2239, 2240). Per a desinfectar (1903, 2369). Per a les ferides (2117). Per a una bèstia que tenia una llaga o que tenia mal (3331). Per a curar ferides (3945). Per a les llagues (3371). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1903, 2117, 2239, 2240, 2369, 3945). Fum (ús extern) (3331). Macerat en oli (ús extern) (3371). PREPARACIÓ. Aigua de romaní (1903). Posaven unes brases en una llauna amb oli i perfumaven la ferida (3331). Posar romaní en oli (oli de romaní). Vuit dies a sol i serena (3371). DESTINACIÓ. Medicina humana (1903, 2117, 2239, 2240, 2369, 3371, 3945). Medicina veterinària (3331). OBSERVACIONS. Li ho va dir un metge (3371).

Antisèptic intern

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt desinfectant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Per a posar al caldo. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 2682, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer la digestió (2682). Digestiu (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa pujar una mica la pressió (4147).

Expectorant

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Expectorant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als triglicèrids. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre aigua de romaní. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1701, 2122, 2430. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2122). Tisana (ús intern) (2430). Loció (ús extern) (1701). PREPARACIÓ. Fer-ne aigües (2430). Romaní amb anís o aiguardent. Per a fer fregues (1701). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Resseca molt la pell (1701).

Per a infeccions a la boca

FONT 2117. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Fer enjuagues bucal. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONTS 1897, 4147, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És bo (1897). Antiviral (4147). Per al mal al costat

(4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1897). Decocció (ús intern) (4147). Macerat en oli (ús extern) (4390). PREPARACIÓ. Bullir l'aigua (1897). Oli de romaní (posaven el romaní a macerar en oli nou dies a sol i serena al balcó) (4390). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Cortiuda (Peramola) n'hi ha prou (1897).

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació de la sang a les cames. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Sucar amb oli de romaní. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'oli es deixava macerar nou dies a sol i serena.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 1829. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques empaxades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Es dona amb botelles.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als traumatismes

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pera ossos trencats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir aigua de romaní amb aigua i sal. Fer-ne banys. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu visual

FONTS 4195, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la vista (4195). Per als ulls. Per a la vista (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Infusió de romaní (4195). Vapor de romaní (es fica el romaní a bullir) (4390). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 1903, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dona vitalitat i ànims (1903). Alegra la vida (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1903). Macerat en aigua (ús intern) (2598). PREPARACIÓ. Aigua de romaní (1903). Es posa la nit abans a estovar; sense sucre (2598). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un got, un gotet, cada matí (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En té a l'hort (2598).

Part aèria florida

Anticatarral

FONTS 2149, 2150. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (2149). Pels costipats (2150). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern) (2149). Fum (ús extern) (2150). PREPARACIÓ. Fer bafos (2149, 2150). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidistímic

FONT 2271. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als enaiguats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Vi medicinal (ús intern). PREPARACIÓ. Beure aigua i vi de romaní. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de romaní. Cotó a l'orella en calent. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Romaní de flor blanca. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Hi ha romaní de dos colors: romaní de flor blanca i romaní de flor blava.

Tranquil·litzant

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un relaxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir oli d'oliva amb romaní. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Condiment

FONTS 1648, 1682, 1856, 1884, 2102, 2113, 2127, 2369, 2425, 2484, 2504, 2529, 2547, 2593, 2620, 2680, 2682, 4159, 4197, 4198, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als guisats (1648, 2127, 2369, 2425, 2484, 2682). Al cabrit, al conill (1856). Hi ha gent que el posa al caragol (2102). Per aromatitzar, una miqueta per als guisats (2113). Per a cuinar (2504). Per a la cassola. Per a les sardines en escabetx (2529). Es posen als guisats (2547). Per a la cuina. Per als minjars. Per als guisats. Per als estofats (2620). Es posa a les olives (2680). Herba per a cuinar (2593). Herba de cuina (4159). Als guisats (4197, 4198, 4390). OBSERVACIONS. Al solar del Vilar de Cabó (2113). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1648, 1856, 1884). Plat principal - Plat principal (2102). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1648, 1682, 1856, 1884, 2102, 2113, 2127, 2369, 2425, 2484, 2504, 2529, 2547, 2593, 2620, 2680, 2682, 4159, 4197, 4198, 4390).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1896, 2254, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al guisat (senglar [dit "jabalí" (castellà)]) (2254). Per a la cuina (1896). Per a condimentar el pollastre (4390). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1896, 2254, 4390).

Part aèria florida

Condiment

FONTS 2135, 2243, 2246, 2274, 2284. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la caça (2284). Pels guisats (2135, 2274). Per a posar als guisats (2246). Per a cuinar (2243). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2135, 2243, 2246, 2274, 2284).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al porc senglar [dit "jabalí"]. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONTS 1814, 1905, 2094, 2095, 2125, 2246, 2439, 2485, 3334, 3368. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Han portat el romaní pels tous d'abelles (1814). Per a les abelles (1905). Mel de romaní (2095). Mel per a les abelles (2246). És bona per a fer mel (2439). La mel era de romaní (3334). OBSERVACIONS. Amb la secada no és bona ni per a fer mel (2439). A Gavarra fan mel de romaní (2485). Lo Jaume haví tingut arnes (3334). Porten les abelles a Ponts (la Noguera) (2125).

Part aèria

Ajuda en la matança del porc

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a sofrimar lo porc, un cop mort.

Altres informacions

FONTS 1905, 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Antes en feven fums: un brot de romaní beneït per Sant Pere Màrtir i cremat a la llar de foc, per les pedregades (1905). El diumenge de Rams, per a beneir la palma (2100). Per a parar pedregades (2100). OBSERVACIONS. Quan s'apropava una tempesta, agafaven una creu de romaní, beneïda per Pasqua i la cremaven al foc. Quan el fum de la creu arribava als núvols de tempesta, aquesta es retirava o es desfeia (2100).

Ambientador

FONTS 2102, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a olor (2102). Per a fer olor. Per a aromatitzar els armaris (2122).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 3144, 3328. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les tempestes, primer es beneeix el romaní i després es crema (3328). Romanins beneïts per Rams (3144). OBSERVACIONS. Es planten als camps (3144).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Benet diu: "si quieres la mujer guapa, dale romero" (castellà).

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer foc.

Part aèria florida

Cosmètic

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer perfums.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Porten rams a l'església [dit "iclésia"] de la Vansa per a beneir.

Jardineria

FONT 2479. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

Recol·lecció per a la venda

FONT 2652. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Plega romaní, que l'hi compren.

Pol·len

Obtenció de mel

FONT 2680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tenien abelles que produïen mel de romaní.

Tija amb fulles/branques

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2110. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la benedicció dels termes, es beneeix l'herba que es posa a les finestres.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1814, 1823, 1903, 1904, 2094, 2095, 2098, 2117, 2120, 2153, 2233, 2235, 2239, 2241, 2257, 2258, 2483, 2485, 2523, 2545, 2548, 2596, 2634, 3334, 3617, 3945, 4159, 4179, 4197. OBSERVACIONS. De romaní, n'hi ha a Ollana (2548). L'esmunyeixen (2233). N'hi ha a Montan de Tost (2235). Només n'hi ha a Montan de Tost (1903). A Saulet no n'hi ha; el pujaven d'Ollana (1904). N'hi ha cap a Montan (Montan de Tost) i cap al Solsonès (2095). N'hi ha cap al Solsonès (2094). El coneixen, però no el plegaven (2098). De romaní n'hi ha a Alinyà (2117). És molt abundant, però no s'arroplega (2120). N'hi ha a Bellpui, a la carretera (2153). A la Bastida d'Hortons no hi ha romaní (2239). Hi ha molt romaní a font Bordonera (Organyà) (2241). No n'hi ha massa (2483). Hi ha dues espècies de romaní: el de flor blava (més abundant) i el de flor blanca (molt escàs) (2485). A Argolell no n'hi ha, però la Germen en té una mata (2523). N'hi ha a Ollana (2596). Es fa als solans (3334). En té a l'hort, però aquí a Tuixent no n'hi ha (3945). El porten d'Organyà (4159). Hi ha la idea de fer-ne essència (4179). A Ossera no n'hi ha. N'hi ha cap a Montan de Tost (2545).

A la Barceloneta, no hi viu, el romaní (4197). Als Prats de Nargó, no hi ha romer (2634). Aquí a Josa de Cadí, no n'hi ha. Fa massa fred (3617). A Torà de Tost, no hi ha romaní (1823). A Toloriu, no n'hi ha (2257, 2258).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2667. Barreja 1 entrevista 01/08/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1859. Barreja 1 entrevista 05/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2425. Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2241. Barreja 1 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3613. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2637. Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1679. Barreja 1 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2255. Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1825. Barreja 1 entrevista 29/06/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3132. Barreja 1 entrevista 30/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2248. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2233. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2593. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2595. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 2 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2255. Barreja 2 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2251. Barreja 3 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2245. Barreja 3 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2274. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2245. Barreja 4 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 4 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1853. Barreja 5 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 5 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 6 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 7 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 8 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 8 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2637. Barreja 9 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

***Rubia peregrina* L. (rubiàcies)**

BCN 162737

NOMS POPULARS

Estacamans (2598)
 Herba que enganxa (3144)
 Rèvola (3615)
 Robaija (3132)
 Romeguera (2154)

USOS MEDICINALS

Part aèria

No consta

FONT 2154. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).
 DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El posaven als
 biberons de la seva filla.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se la
 mengen les ovelles i les cabres, i els agrada molt. DESTINACIÓ.
 Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. Herba que s'enganxa a la roba.

***Rubia tinctorum* L. (rubiàcies)**

BCN 162638

NOMS POPULARS

Revola (2114)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2114, 2121. OBSERVACIONS. Mala herba de l'hort (2121). No se la
 menja cap animal (2121). És una herba que es fa a l'hort, que apega o arrapa
 (2114).

***Rubus caesius* L. (rosàcies)**

BCN 169968

NOMS POPULARS

Gerc (fruit) (2134)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2134. OBSERVACIONS. No arriben a granar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

***Rubus idaeus* L. (rosàcies)**

BCN 162833

NOMS POPULARS

Ger (fruit) (4337)

Gerb (2257, 2258)

Gerc (fruit) (2131)

Gerd (2487, 3938, 4314, 4411)

Gerd (fruit) (1884, 2121, 2132, 2240, 2481, 2541, 3617)

Gerdera (3336, 4337)

USOS MEDICINALS

Fulla

Hipoglucemiant

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fulles de gerd. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en vi

FONTS 2257, 2258. OBSERVACIONS. Els posen a estovar amb moscatell o vi i sucre (2258). Els posen a estovar amb moscatell o vi i sucre (2257). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2257, 2258).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 1884, 2121, 2131, 2132, 2239, 2240, 2241, 2243, 2477, 2482, 2483, 2503, 2523, 2542, 2655, 3938, 4037, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El 25 d'agost anaven a Sant Joan de l'Erm i menjàvom els gerds amb una mica de moscatell i sucre (1884). Els gerds (fruits) es mengen (2239, 2240). Els gerds, que són els fruits, es mengen (2241). Els fruits, els gerds, per a menjar (2243). Es mengen els grans (2477). Els fruits són els gerds que són comestibles (2482). Ha menjat gerds (els fruits) (2503). Els fruits són els gerds que es poden menjar (2542). Els fruits són els gerds (2655). Els gerds (fruits) per a minjar (2121). Abans menjàvem gerds (1809). Són boníssims els gerds amb nata (3938). Els gerds (dit gerds) es mengen (4037). El gerd es menja (4314). OBSERVACIONS. Són més àcids respecte a les maduixes (2243). N'hi ha a Coll del Grau (ras d'Ars) (2131). Els fruits anomenats gerds (2483). Els fruits són els gerds (2523). N'hi ha al bosc de Trejuvell (2542). N'havi tingut a l'hort (2121). A Sant Joan de l'Erm, n'hi ha a tota la carretera, a vora i vora (3938). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1884, 2131, 2132, 2240, 2241, 2477, 2483, 2523, 2542, 2655). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1809, 1884, 2121, 2131, 2132, 2239, 2240, 2241, 2243, 2477, 2482, 2483, 2503, 2523, 2542, 2655, 3938, 4037, 4314).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONTS 2487, 3617, 3696, 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mermelada de gerds (3617). Fa mermelada (dit mermelada) de gerds (2487). Mermelada de gerds (3696). Mermelada de gers (4337). OBSERVACIONS. A Tuixent, en fan (3617). La padrina feia mermelada (de gers. Les gerderes es troben a la vora dels camins, però com que han eixamplat els camins, les han espatllat (4337). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2487, 3617, 3696, 4337).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2481, 2487, 4193. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Els fruits són els gerds (2481). OBSERVACIONS. N'hi ha molts pels marges i camins (2481). Els gerds naturals tenen punxes, però els gerds de cal Tomàs no tenen punxes (2487). Els gerd (fruit) es troba cap a dalt la munyanya (4193).

Rubus ulmifolius Schott (rosàcies)

BCN 162740

NOMS POPULARS

Abarser (2501, 2625)

Arç (2115)

Bardissa (1907, 2117, 2241, 2243, 2257, 2258, 2477, 2484, 2541, 2548, 2598, 2678, 2682, 3144, 3615, 3974, 4193)

Bardissal (2126, 2439)

Bardissera (2257, 2258, 2697)

Barsa (1814, 1815, 1823, 2121, 2273, 2274, 2502, 2542, 2548, 2556, 2655, 2697, 3139, 3560, 3944, 4194)

Barser (1823, 2369, 2425, 2542, 2625, 2697)

Barsera (2121, 2283, 2286, 2482, 3139, 4037, 4194)

Barset (2487)

Barsical (2503)

Barsigal (1700)

Barta (2246)

Barzer (3944)

Esbarzer (1819, 1882, 2121, 2122, 2434, 2482, 2549, 3342, 3573, 4194)

Esbarzera (2549)

Mora (fruit) (2255, 4411)

Mora de punxa (4411)

Moralliga (fruit) (1809)

Moralliguera (1809)

Morilla (fruit) (2110)

Moriller (2121, 2501)

Morillera (2121)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La rael és bona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor

Antidiarreic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor de bardissa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Antidiarreic

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antiinflamatori faringi

FONT 2115. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les glàndules [dit "galndes"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE

D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Menjar morisques dels arços.
DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Anticatarral

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2501. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

Cicatritrant

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls. Per a un tall al peu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap del seu pare.

Resolutiu

FONT 2556. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Li va treure tot el pus d'un tall fet amb una destrat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb dos o tres dies ja estava curat.

Vulnerari

FONTS 1823, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als talls o per a les llagues (1823). Per a curar ferides (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1823). Cataplasma (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. Una fulla escalivada al foc i es pela (1823). Fulles de bardissa untades amb llard de porc (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa créixer la pell i va reduint la ferida (2541).

Llavor

Antiodontàlgic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern). PREPARACIÓ. Tirar la grana de barsa al foc i fumar el fum. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Lluc tendre

Antiinflamatori faringi

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Infusions de caps de barsers. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la mare de la Consol.

No consta

Antidiarreic

FONT 1700. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en sucre

FONT 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mermelada de morilles: barreja morilles silvestres (mitat) i morilles cultivades (mitat). OBSERVACIONS. A l'hort hi té morilles cultivades (no tenen punxes). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2110, 2121, 2234, 2235, 2243, 2246, 2258, 2283, 2369, 2501, 2502, 2503, 2523, 2542, 2655, 2678, 2697, 3330, 3392, 3615, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels fruits en diu morilles. Per a menjar (3330). Els fruits, les morisques, per a menjar (2235). La mora de barta es minjava (2246). Els fruits, les morilles, per a

menjar (2243). Et pots menjar les morilles (els fruits) (2501). Ha minjat morilles (els fruits) (2503). Els fruits són les morilles que es poden menjar (2542). Es mengen les morilles (fruits) (2234). Els fruits són les mores (2523, 2655). Les mores, que són els fruits, són bones per a menjar (2678). Les morilles són els fruits dels barsers (2697). Els fruits són les morilles, per a minjar (2121). Menjàvem mores de barsera (2283). Lo fruit és la mora (3615). Pots menjar les morilles (2502). Menjàvem mores (fruits) (4261). Els fruits, les mores (3392). OBSERVACIONS. Li agraden els fruits (2369). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2110, 2121, 2234, 2235, 2246, 2369, 2501, 2542, 2655, 2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2110, 2121, 2234, 2235, 2243, 2246, 2258, 2283, 2369, 2501, 2502, 2503, 2523, 2542, 2655, 2678, 2697, 3392, 3615, 4261).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 1809, 2122, 2255, 2257, 2258, 2286, 2434, 2549, 2682, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n fan mermelades (2286). De les mores o de les morilles en feien mermelada (2258). En feien mermelades (2257). En fan mermelada (2255). Dels fruits n'hem fet mermelada (dit mermelada) de mores (2122). De les mores en feien mermelada (dit mermelada) (2434). De les morilles (fruits) se'n fa mermelada (dit mermelada) (2549). De les mores se'n pot fer mermelada (2682). Dels fruits, les moralligues, se'n fa mermelada [dit "mermelada"] (1809). Mermelada [dit "mermelada"] de mores (4193). OBSERVACIONS. Dels fruits, en diuen morilles (2257). Del seu marit (2434). És boníssima (4193). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2122). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1809, 2122, 2255, 2257, 2258, 2286, 2549, 2682, 4193).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2482, 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits comestibles són les mores (2482). Les morilles de barsera (4037). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2482, 4037).

Fruit madur sencer

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dels fruits, se'n diu mores. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Lluc tendre

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2117, 2241. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La bardissa es pelava i es menjava (2241). Menjava puntes de bardisses (2117). OBSERVACIONS. De la seva mare (2117). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2117, 2241).

ALTRES USOS

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Havia plegat morilles per a l'hotel Andria (la Seu d'Urgell).

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 4194. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La barsa, barsera o esbarzer va ser la última herba que va crear Déu. I ella li va dir: què faig? I Déu li va dir: espavila't! I va treure les punxes.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1823, 2094, 2095, 2126, 2257, 2546, 2598, 2697, 3144, 3342, 3399. OBSERVACIONS. Dels fruits en diuen morilles (2257). Els fruits són les mores (1815, 2598). Fa morilles (1823). Els fruit és anomenat morilla (2095). El fruit s'anomena morilla (2094). Els fruits són anomenats mores (3144). La mora, fruit de l'esbarzer (3342). Si talles el bardissal, sempre rebrota, I si no el talles, amb el temps es va morint (del mig) (2126). Dels fruits en diu mores (2546). Les mores (3399).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2487. Barreja 1 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Lluc tendre

FONT 2625. Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2697. Barreja 3 entrevista 06/11/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 2502. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Rumex crispus* L. (poligonàcies)**

BCN168746

NOMS POPULARS

Agrella (4147)

Blet (2112, 2113)

Roma (2121, 2131, 2477, 3615, 4147)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 2121. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antiequimòtic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bony. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fulles xafades amb sagí de porc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "morranyes"] al cul. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fulles xafades amb sagí de porc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Comestible per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 4147. Barreja 5 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

***Rumex obtusifolius* L. (poligonàcies)**

BCN 168969

NOMS POPULARS

Roma (1830)

USOS MEDICINALS

Fulla

Resolutiu

FONT 1830. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sobre els tumors (floroncs). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat amb greix de porc [dit "tocino" (castellà)] (sagí) amb fulles de roma. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Rumex scutatus* L. subsp. *scutatus* (poligonàcies)**

BCN 164718

NOMS POPULARS

Agreta (2121, 2477, 2593, 2660, 2667, 2669, 2671)

Magreta (2154)

Vinagreta (1815, 2593, 4195)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2154, 2477, 2593, 2660, 2667, 2669, 2671, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n menjaven les fulles (2154). Ens en menjàvem les fulles (2121). Nosaltres [dit "natri"] ens les menjàvem sense amanir (2660). A les amanides (2593). Es poden menjar les fulles, tot i que són una mica agres (2669). Es poden menjar les fulles, tot i que és una mica agra (2667). Se'n menjaven (4195). La fulla es menja. Té un gust com de vinagre (2477). OBSERVACIONS. Tenen gust com de vinagre (2154). Eren agres (2671). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2121, 2154, 2477, 2593, 2660, 2667, 2669, 2671, 4195).

***Rumex* sp. (poligonàcies)**

NOMS POPULARS

Roma (2548, 2644)

Vinagreta (1809)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiacneic

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un gra al cul (per un foc al cul). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Agafes la fulla de romes picades al morter, amb sagí de porc i sucre. Posat a sobre el gra. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'endemà, arrebentat.

Resolutiu

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les fistules, florons o forúnculs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de fulles de roma, amb sagí i sucre, amb un drap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La fulla xuclada [dit "chupada" (castellà)] té gust de vinagre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

***Ruscus aculeatus* L. (asparagàcies)**

BCN 162704

NOMS POPULARS

Boix mascle (1828, 1882, 2121, 2425, 2434, 2439, 2697, 3330, 3356, 3615, 4139, 4419)

Rusco (castellà) (4147)

USOS MEDICINALS

No consta

Antivaricós

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les varius. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les cabres se'l mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria fructificada

Elaboració de rams

FONT 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a decoració per les festes nadalenques.

Planta sencera

Jardineria

FONT 2425. OBSERVACIONS. N'hi ha per Romanins.

***Ruta chalepensis* L. (rutàcies)**

BCN 164707

NOMS POPULARS

Ruda (1815, 1823, 1824, 1831, 1853, 1859, 1868, 1882, 1896, 1897, 1903, 1907, 2098, 2099, 2100, 2102, 2110, 2114, 2117, 2124, 2127, 2131, 2132, 2134, 2137, 2148, 2152, 2158, 2233, 2239, 2240, 2243, 2245, 2248, 2253, 2254, 2255, 2257, 2258, 1818, 2273, 2274, 2280, 2285, 2286, 2369, 2425, 2430, 2435, 2439, 2452, 2480, 2482, 2483, 2484, 2504, 2541, 2542, 2545, 2547, 2548, 2552, 2555, 2593, 2595, 2598, 2621, 2637, 2655, 2682, 2688, 2694, 2697, 3132, 3144, 3326, 3332, 3334, 3399, 3427, 3573, 3617, 3938,

3951, 3974, 4037, 4038, 4129, 4138, 4139, 4193, 4195, 4197, 4198, 4260, 4424)

Ruda silvestre (2439)

USOS MEDICINALS

Arrel

No consta

FONT 2483. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Es preparava una aiga amb la rael de ruda. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Per a les vaques.

No consta

Abortiu

FONT 1868. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a avortar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Abortiu

FONTS 1815, 2131, 2132, 2243, 2548, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les dones (2548). Per a avortar (2131, 3132). Abortiva (2243). És abortiu (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1815, 2243, 2548, 3132). Desconegut per l'informant / No consta (2131, 2132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La ruda es fa als penyals [dit "peñascos" (castellà)], cap al solar dels Castells (2243).

Accelerador del part

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a parir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Analgèsic

FONTS 2248, 2541, 2595, 2598, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel dolor (2541, 2595, 3573). Per al dolor (2248). Per a parar el mal d'un avortament (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2248, 2541, 2595, 3573). Desconegut per l'informant / No consta (2248, 2598). PREPARACIÓ. Oli de ruda (2595, 3573). Oli de ruda: ruda amb oli i una mica de xocolata (endolcir) (2248). Fer fregues amb oli havent escaldat ruda (oli de ruda) (2541). Se'n fa oli de ruda (2598). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada d'aquest oli (2248). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una persona de Solsona (2248). Aquest remei, el sap de la seva mare Mercè (2541).

Anticatarral

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidismenorreic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de regla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de ruda: posar ruda amb oli, nou dies a sol i serena. Fer una sucada al peu de ventre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONTS 2100, 4197, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per quan un està castigat de cucs (2100). Per als cucs. Per a les llombrius (4197). Per als cucs (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2100). Tisana (ús intern) (4197). Decocció (ús intern) (4424). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiherpètic

FONT 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'herpes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. La ruda posada en oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 4129. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'esquena. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Cataplasmes de farina i ruda, amb un tros de llençol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. Posa una mica de ruda en esperit amb altres herbes (no especificades). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva mare en fa servir.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2158, 2286, 2552, 2694, 4129. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2552, 2694, 4129). Per al mal de ventre (2158). Per a mal a la panxa (2286). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús intern) (2552). Macerat en oli (ús extern) (2158). Emplastre (ús extern) (2694). Cataplasma (ús extern) (4129). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2286). PREPARACIÓ. Xocolata amb ruda (2286, 2552). Oli de ruda: posar ruda amb oli, nou dies a sol i serena. Fer una sucada al peu de ventre (2158). Fer un pegat de ruda (2694). Cataplasmes de farina i ruda, amb un tros de llençol (4129). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'hi posava xocolata perquè no es trobés el gust de ruda (2552). Hi ha ruda a les roques. La ruda ha de ser regalada, no la pots comprar (2694).

Antinauseabund

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mareig. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant /

No consta. PREPARACIÓ. Xacolata desfeta o esclarosa, amb una branca de ruda i unes gotetes d'oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pulmonies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Fer aigua de ruda. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina de l'Emília.

Antireumàtic

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pel dolor d'ossos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir deu minuts ruda en un quart litre d'oli i després colar-ho. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2134, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es posava a les llagues del bast dels animals (2134). Per a les potes dels animals, ja que quan ferraven animals, els feven ferides (2245). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de ruda (2134, 2245). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. És amargant (2134). En feven a casa (2245).

Antisèptic ocular

FONTS 2114, 4138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per la vista, per a rentar la vista (2114). Per a les lleganyes; per als ulls enganxats (4138). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de ruda (4138). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Amb tres cops n'hi ha prou! (4138). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús intern). PREPARACIÓ. Oli de ruda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Carminatiu

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al rebotit del bestiar (quan mengen aufals o trèfol). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de ruda. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Coadjuvant del part

FONT 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a facilitar el part. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir la ruda. Untar la panxa de la partera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONTS 2124, 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les colgues del bestiar (2124). Per a la placenta (per la colga) (2595). Feien la colga (2595). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2124). Desconegut per l'informant / No consta (2595). Cataplasma (ús extern) (2595). PREPARACIÓ. En un tros d'espardenya de cànem, posar-hi un brot de ruda (2595). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. A lo bestiar. Del seu pare (2595). Si no surt la colga, pot produir una infecció (2595).

Digestiu

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ventre. Per a una cosa que no havies paït bé. Treu el foc del ventre. Treu el macat del ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una picada de ruda, xocolata [dit "xicolata"] i una clara d'ou en un pegat i tovallola, posat al ventre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inductor del part

FONTS 2273, 2452, 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a facilitar el part (2273). Per a avançar el part (2452). S'havien de tenir dolors de part (2484). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2273). Tisana (ús intern) (2452, 2484).

PREPARACIÓ. Fer bullir la ruda i untaven la panxa de la partera (2273). Una tassa de ruda i xicolata (2484). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Se'n prenen dues tasses (2452). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2621, 2655, 3617, 4260. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2621, 3617). Desconegut per l'informant / No consta (2655). Ungüent (ús extern) (4260). PREPARACIÓ. Oli de ruda (3617). Amb oli (2621). Ungüents de ruda (4260). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ens el preniem en dejú (3617). Era per als crios (2655).

Normalitzador de la menstruació

FONTS 1815, 2239. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a problemes de la menstruació (2239). Per a les alteracions de la sang de les dones (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONTS 2110, 4038. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (2110). Sucar els pits, els mugrons d'una mare, amb aigua de ruda per a fer desmamar els nens (4038). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2110). Desconegut per l'informant / No consta (4038). PREPARACIÓ. Per a fer pegats (2110). Aigua de ruda (4038). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Banyar-se els ulls. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Purgant

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És purgant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de ruda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Reforçant ossi

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ossos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir deu minuts ruda en un quart de litre d'oli i després colar-ho. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Repel·lent d'insectes

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les mosques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa pesta.

Salutífer

FONTS 1897, 2233, 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tot ho cura (2240). Per a moltes coses (1897). No agafes res, encara que passis pel mig de gent malalta. És molt bona per a tenir les malalties a ratlla. No se t'apropa cap malaltia (2233). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1897, 2240). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2233). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 1896, 2239, 4139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan estava nerviosa (1896). És calmant (2239). Per als nervis [dit "nervis"] (4139). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús

intern). PREPARACIÓ. La ruda a la xocolata [dit "xicolata"] (1896). Aigua de ruda (4139). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (1896). De la seva padrina (4139).

Planta sencera

Salutífer

FONT 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A casa n'hi havia d'haver algunes ja que tenien a ratlla algunes pestes o malalties. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija amb fulles/branques

Restauratiu visual

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Protegeix i a vegades recupera la vista. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir aigua amb un parell de brots de ruda. Agafar-ne un vas i rentar-se els ulls. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posaven una branqueta de ruda a la xocolata desfeta. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONTS 2131, 2132, 2148, 2152, 2280, 2555, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desfer la xocolata (2280). Una dona en posava a la xocolata [dit "xicolata"] (2131). Una dona de Sant Joan Fumat posae ruda en un tupinet de xocolata [dit "xicolata"] 2132). A la

xocolata [dit "xicolata"] (2152). En posae a la xocolata [dit "xicolata"] (2148). Per a la xocolata [dit "xicolata"] (2555). OBSERVACIONS. La sogra la posava a la xocolata desfeta (3617). N'hi ha a la carretera de Miravall (2148). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2131). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2131, 2132, 2148, 2152, 2280, 2555, 3617).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les ovelles en menjaven. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 1823, 1907, 2114, 2127, 2132, 2158, 2435, 2637, 3144, 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dita: "la ruda, que la Verge saluda" (1907). L'Angelina esmenta la dita: "qui té ruda, Déu l'ajuda" (3144). L'Emília diu la dita: "Qui té ruda, Déu l'ajuda!" (2114). L'Emília diu: la ruda tot mal ajuda (2127). Lo Benet diu: "la ruda, tot lo mal cure" (2132). La Conxita diu: "la ruda de tot mal ajuda" (2158). L'Enriqueta diu: "qui té ruda, Déu l'ajuda" (1823). La Lola diu: "la ruda, la Verge saluda" (2637). El Jaume diu: "La menta com la ruda, si no la toques, no la sents" (3334). La Francisca diu un refrany: "la ruda, tota malaltia cura" (2435).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 2117. OBSERVACIONS. Hi ha gent al·lèrgica.

Part aèria

FONTS 2114, 2233, 2243, 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És una herba tòxica (2114). Una dona que té la recla, la pot matar. Si la dona està embarassada, pot matar el

petit (2233). A un home li pot donar problemes de potència sexual (2233). No se'n pot abusar, és intoxicant (2688). GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat (2114). Letal (2233). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2243). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (2243). OBSERVACIONS. Una vegada una cabra va menjar ruda i va perdre la seva cria (2243).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1818, 1824, 1831, 1882, 1903, 2098, 2100, 2114, 2127, 2131, 2134, 2152, 2233, 2257, 2258, 2369, 2425, 2435, 2439, 2482, 2504, 2548, 2595, 2598, 2697, 3144, 3334, 3573, 3938, 4139. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Les trementinaires venien oli de ruda (2100). OBSERVACIONS. En un hort de Cava hi havia ruda (2548). De ruda n'hi havia a Salsa (Castellar de la Ribera, el Solsonès) (3573). Ens diu que no és la mateixa la que es troba a les roques de la que es troba al voltant de casa (1818). La coneix del Mugal (Navàs; Bages) (2257, 2258). Se li posa l'amargantor al cervell i li fa mal de cap (1831). N'hi havia a Salsa (1882). El padrí portava ruda a l'aurella (3144). És amarga (2098). A Lletó (Alàs i Cerc) hi ha ruda (2127). Hi ha ruda mascle i ruda femella. N'hi ha a Castellbò (2131). La ruda al roc (2134). És la planta reina. N'hi ha a Artesa de Segre i a Ponts (la Noguera) (2233). N'hi ha als Banys de Sant Vicenç (el Pont de Bar) (1824). A la Bastida d'Hortons, hi ha ruda (2152). Fa molta pudor (2369). Hi ha dues menes de ruda: la del poble (més ajardinada) i la de fora del poble (més silvestre) (2425). N'hi ha molta (2439). La seva mare portava un ramet de ruda a la boca (2482). Tenen ruda a l'hort (2504). En tenen a l'hort (2598). Fa pudor! (2697). A Bescaran, hi ha una roca que n'hi ha (2595). Es fa cara sol. N'hi ha a les roques (3334). Hi ha ruda al camí cap a Alinyà (4139). N'hi ha a Merdiguera, al nord-oest de Bellestar (Montferrer i Castellbò) (3938). N'hi ha al castell del Querforadat (1815). N'hi ha a Banyeres (la Vansa i Fórnols) (1903). La Francisca no coneix la ruda (2435).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2595. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2593. Barreja 4 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2547. Barreja 5 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 6 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Ruta graveolens L. (rutàcies)

BCN 163627

NOMS POPULARS

Ruda (3336, 3613, 3615, 3620)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern). PREPARACIÓ. Posar ruda i unes gotes d'oli sobre brases enceses i perfumar. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antieczematós

FONTS 3613, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'eczema dels conills (3615). Per a l'eczema dels conills (3613). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga de ruda (3613, 3615). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antineoplàstic

FONT 3620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Possiblement per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Deixar bullir la ruda 21 minuts (així la ruda ja

no és tòxica). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La ruda és l'herba de la bona sort.

Estomacal

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de ruda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de ruda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Part aèria

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2595. Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Ruta montana (L.) L. (rutàcies)

BCN 168756

NOMS POPULARS

Ruda (2125, 2126)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2126. OBSERVACIONS. S'ha perdut.

Ruta sp. (rutàcies)

NOMS POPULARS

Ruda (2644, 4423)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antipneumònic

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de calç, dos rovells d'ou i ruda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Lourdes diu: "qui té ruda a casa, Déu ajuda".

Saccharum officinarum L. (gramínies)

BCN-E-541

NOMS POPULARS

Sucre (producte elaborat) (2158)

USOS MEDICINALS

Tija

Per a les punxades

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les punxades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de serp blanca amb sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Tija

- FONT 2657. Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1869. Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2555. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 11 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2658. Barreja 2 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2504. Barreja 2 entrevista 12/10/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2241. Barreja 3 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2545. Barreja 4 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1881. Barreja 8 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2541. Barreja 8 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Salix alba L. (salicàcies)

BCN 163261

NOMS POPULARS

- Sàlic (2131)
- Sàlic negre (2131)
- Salze (2121)
- Sarga (3399)
- Sarga blanca (2099)

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Cendra

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La cendra blanca i ben fina com una farina, posada en un bogader amb aigua calenta, per a rentar la roba.

Tija amb fulles/branques

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats els posaven apilats als teulats per la neu.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats servien de llenya.

Tija defoliada

Cistelleria

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer cartres (que eren per portar fems).

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La nansa del saler és de salanquera blanca.

Obtenció de mel

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer abellers o tous.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En feven els jous de les vaques.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2131. OBSERVACIONS. Coneixen un salze de fulla estreta que es troba a Ars.

Salix atrocinerea Brot. (salicàcies)

BCN 163257

NOMS POPULARS

Salanca blanca (2121)

Salanca de fulla estreta (2131)

Salze (1903)

Vímet (1903)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donaven les fulles per a menjar els conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb salanca blanca es feven clavillers, collars [dit "collants"], forques, jous de coll, mànecs, anses de salers i de vasulls, tous...

Tija defoliada

Elaboració de bastons

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la salanca en feien bastons.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la salanca en feien collars [dit "collans"] de bou.

Salix babylonica L. (salicàcies)

BCN 162725

NOMS POPULARS

Desmai (1882)

Ploraner (2131)

ALTRES USOS

Tija amb fulles/branques

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a Corpus Christi de 1956 es va fer decorar la part superior d'un altar amb rames i fulles de desmai.

Jardineria

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sempre creix cap avall. Fa molta ombra. Deixa anar un líquid, d'aquí el nom.

***Salix caprea* L. (salicàcies)**

BCN 163320

NOMS POPULARS

Salanca blanca (2121)

ALTRES USOS

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb la salanca blanca es feien forques.

Cistelleria

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer cartres.

Elaboració de bastons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Un bastó de salanca blanca per a picar el tió (Nadal).

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la salanca blanca en feven el claviller o collant dels jous de les vaques. Per a fer ruscós o tous.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. La salanca blanca es pot treballar.

***Salix elaeagnos* Scop. subsp. *angustifolia* (Cariot) Rechinger f. (salicàcies)**

BCN 162793

NOMS POPULARS

Salanca negra (2121)

Salanquera negra (2121)

Salita (1821)

Salze (1704)

Sarga (1882, 3144, 3399)

Sarguera (1882, 2634, 3370, 3573)

USOS MEDICINALS

Escorça interna

No consta

FONT 1882. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la segona pela del salze en fan l'aspirina.

ALTRES USOS

Tija

Cistelleria

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els gitanos en feien cistelles.

Tija defoliada

Cistelleria

FONTS 1882, 2121, 2634, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els gitanos en feien cistelles (1882). Els gitanos feven cistelles de la salanca negra (2121). Per a fer cistelles (2634). En feven cistelles (3370).

Elaboració de bastons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb un pal de salanca negra buscaven aigua (saurí).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els verducs per lligar garbes són fets de salanca negra.

Tronc

Obtenció de combustible: carbó

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer carbonet. La millor llenya per a fer carn a la brasa.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer carbonet. La millor llenya per a fer carn a la brasa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 3399. OBSERVACIONS. No se'n fa cistelleria (3399). La salanca negra és grèvola i no va bé de treballar ja que es trenca (2121).

Salix fragilis L. (salicàcies)

BCN 163342

NOMS POPULARS

Salze (2554)

Vime (2254, 2552, 3370, 3399, 3612)

Vímen (2110)

Vimenera (1815, 2134, 2554, 3399, 3620)

Vimera (2552)

Vímet (2137, 3144)

Vimera (2110, 2552)

Vrime (1815)

Vrímet (1815)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiberrugós

FONT 3620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es resa l'oració: Sant Joan Baptista, apòstol i evangelista, per la virtut que Déu us ha donat, feu que aquestes berrugues em marxin ben aviat. Finalment es resen tres parenostres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. S'agafen fulles de vimenera. Es freguen les berrugues. S'enterren les berrugues sota l'aigua amb unes pedres a sobre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa durant la nit de Sant Joan, que és la més apropiada.

ALTRES USOS

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a lligar feixos de llenya.

Cistelleria

FONT 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa cargoleres, cistelles, coves... OBSERVACIONS. El vime es talla de la vimenera en lluna vella de març. Es pela (vime blanc) o no (vime negre). S'ha d'assecar. Quan es fa servir per a teixir, s'ha de mullar (una o dues setmanes), i d'aquesta manera saba, s'estova la pell i ja es pot teixir.

Tija defoliada

Cistelleria

FONTS 1815, 2110, 2137, 2254, 2552, 2554, 3144, 3612. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa cistelles i altres objectes de cistelleria (3612). El cove es construïa amb vime (als costats) i una capcina de pi (al centre) (2254). Amb el vime havia fet cistelles (1815). Amb el vime el pare feia cistelleria (2552). Feien cistelles (3144). Es portaven les llaunes de la llet dins les alforges fetes de vímets (2137). OBSERVACIONS. Los vímens, els talles que els toqui l'aigua i amb una xecada d'un metre ja els pots pelar i posar a secar al sol (2110). Es pescaven truites amb un cove (2254). Al Querforadat, la Margarida de ca l'Andreu, l'Elvira de cal Coix, cal Paumunt i cal Peça feien cistelles, cistelles grosses (2554). A sota Perles, s'hi havien instal·lat campaments de gitanos durant dos o tres dies i treballaven el vímet fent cistelles (3144).

Salix purpurea L. (salicàcies)

BCN 170722

NOMS POPULARS

Sarga (3144)

Salix retusa L. (salicàcies)

BCN 163391

NOMS POPULARS

Salanca borda (2131)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2131. OBSERVACIONS. N'hi ha a Santa Magdalena de Ribalera (Farrera, Pallars Sobirà).

Salix sp. (salicàcies)

NOMS POPULARS

Salanca (2131, 2134, 2645)

Salanca blanca (2121)

Salanquera (2645)

Salanquera blanca (2121)

Salze (1882, 2110, 2134, 2486, 2645, 4147)

Salzi (2134)

Sarga (2113, 2439, 2692, 4142)

Sarguera (2110, 2113)

Vime (1704)

Vime de salze (1704)

Vímecc (3941, 3945)

USOS MEDICINALS

Escorça

No consta

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Escorça de salze. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Escorça interna

No consta

FONT 1882. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la segona pela del salze en fan l'aspirina.

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feven fullats. OBSERVACIONS. Per a l'hivern. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tija

Elaboració d'estris de cuina

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les anses dels salers són de salanca. OBSERVACIONS. Per fer la curvatura de l'ansa, es posa la salanca que hi toqui vapor calent durant una hora.

Elaboració de bastons

FONTS 2131, 4142. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer les travesses dels andàs (2131). El bastó de pastor (4142).

Tija defoliada

Cistelleria

FONTS 1704, 2110, 2692. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De les sargueres en fan cistelles (2110). Los gitanos feven cartres amb vímens de salze per portar los fems (1704). Amb les sargues feven paneres i cistelles (2692).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan es collia l'ordi es lligava amb una rama de salanca o salanquera, que era el verduc, fent garbes.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es fan els graons de les escales de plegar aulives.

Altres informacions

FONT 2486. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb un tronc buit de dins es fa un tou per les abelles.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2110, 2131, 2134, 2645. OBSERVACIONS. El salze és un arbre. La sarguera és un arbust (2110). Als barrancs, vora l'aigua (2134). L'António explica que el salze és un arbre i la salanca és un arbust (2645). Els gitanos que passaven abans, agafaven rames primes de salanca o verdugues i en feven cistells o vencills per als cereals (2645). Hi ha dues classes de salanca: la salanca groga i la salanca gris clar (2645). Amb les branques primes de salanca es lligaven garbes de civada i d'ordi (2645). Hi ha la salanca de fulla ampla (2131).

Salix triandra L. (salicàcies)

BCN 168755

NOMS POPULARS

Salze (1903)

Vímet (1903)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 1903. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es donaven les fulles per a menjar els conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Salvia officinalis L. (labiades) No maquetar

BCN 162750

NOMS POPULARS

Salvi (2555)

Sàlvia (1701, 1774, 1808, 1815, 1820, 1821, 1898, 1902, 1903, 1907, 2117, 2123, 2134, 2144, 2149, 2150, 2233, 2235, 2243, 2245, 2250, 2251, 2273, 2274, 2369, 2435, 2439, 2452, 2480, 2545, 2548, 2593, 2598, 2620, 2625, 2634, 2680, 2682, 2694, 3144, 3336, 3342, 3392, 3613, 3615, 3645, 4139, 4147, 4148, 4159, 4179, 4261, 4314)

Sàlvia de l'hort (2273)

Sàuvia (1677, 1697, 2098, 2099, 2100, 2102, 2127, 2134, 2146, 2148, 2158, 2233, 2250, 2254, 2504, 2523, 2541, 2634, 2688, 2697, 3332, 4193, 4260)

Sàvia (2248)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antialopèic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la caiguda del cabell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONTS 1774, 2158, 2251, 2504, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap (1774, 2158, 2251, 2504, 2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1774, 2251, 2504, 2598). Cataplasma (ús extern) (2158). PREPARACIÓ. Fer una aiga (2251). Aigua de sàlvia (1774). Fer un cataplasma i posada al cap (2158). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En té a l'hort (2504).

Antihipertensor

FONTS 1774, 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió. Per a la tensió (1774). Per a la pressió

(2435). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de sàlvia (1774). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 1898. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Montargull (Fórnols i la Vansa).

Antisèptic bucal

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les dents. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Gargarisme (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic gingival

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fregar-se les genives amb la fulla de la sàlvia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una noia de Tuixent.

Estomacal

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns associats a la menopausa

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als fogots de la menopausa [dit "menopausia" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Als voltants del molí de Fórns hi ha sàuvia.

Fulla vella

Anticatarral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als refredats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'han de plegar seques.

Lluc tendre

Anticefalàlgic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatarral

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als costipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La sàvia amb un raget de conyac. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONTS 2098, 2127, 2548, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap (2098, 2127, 2548, 2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Tothom en té als horts (2548).

Antidiaforètic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sudoració. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1815, 2099, 2100, 2545, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tensió (2099, 2100). Per a la hipertensió (2545). Per a fer baixar la tensió a la sang (2694). Per a la pressió (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer dues o tres novenes a l'any (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La plegaven (2099). Plegaven la sàvia (2100). La seva padrina es va ferir i en preniva una aiga de sàvia freda, cada dia una tassetta, i no es va ferir més (2545).

Antiinflamatori / Antiàlgic / Antiequimòtic

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de genoll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Oli de sàvia: sàvia amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una infecció d'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic vaginal

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a antisèptica de l'aparell genital (cicle de la dona). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiulcerós (per a úlceres gàstriques)

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la llaga a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És digestiva. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONTS 1697, 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (1697). Per a aclarir la sang (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva padrina es va ferir i en preniva una aiga de sàlvia freda, cada dia una tassetta, i no es va ferir més (2545).

Hepatoprotector

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan baixen els estrògens. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la brucel·losi

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les febres de Malta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de sàuvia. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Tenen sàlvia o sàuvia a l'hort.

Per a trastorns associats a la menopausa

FONTS 2688, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la menopausa [dit "menopausia" (castellà)] (2688). Per a la menopausa (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús

intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha pel camí de Noves (2688).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1808. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cames encordades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fregar-se les cames. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2233, 2250, 2593, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a tot (2233, 2593). És bona per a tot (2250, 3332). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Un vaset (3332). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Cadí i a la carretera a Montan de Tost (2233).

Tranquil·litzant

FONTS 1701, 1815, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis (1701, 1815, 2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer dues o tres novenes a l'any (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatarral

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). PREPARACIÓ. Fer perfums amb un braser. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONT 2620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aiga de sàlvia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 2620. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aiga de sàlvia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONTS 2123, 2243, 2682, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la cuina. Als guisats (2123). Per a cuinar (2243). Per als guisats (2682, 2697). OBSERVACIONS. N'hi ha pel camí de Noves (2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2123, 2243, 2682, 2697).

Part aèria

Condiment

FONT 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cuina (al pollastre). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'arroplegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1821, 1903, 2117, 2127, 2146, 2235, 2245, 2435, 2439, 2523, 2598, 3342, 3613, 3645, 4147, 4148, 4159, 4179. OBSERVACIONS. Plegar-les a finals d'octubre o novembre. A Santa Pelaia (Perles). Sembla que està protegida (3613). N'hi ha a Fórnols (2235). La trobarem a l'hort (1821). N'hi ha a la Vansa (1903). La Carola cultiva la sàlvia (3645). N'hi ha a l'antiga pedrera de Torres d'Alàs i a les Cabanasses (Torres d'Alàs). L'havien portat d'Aós de Civís (2117). A Estelareny, a la costa n'hi ha (2127). Tenen sàlvia a l'hort (2245). A Voloriu, n'hi ha (2435). N'hi ha a Canelles i a Voloriu (Fígols i Alinyà) (2439). N'hi ha cap al solàs (2523). A Aristot, n'hi ha. També en tenen a l'hort (2598). N'hi ha per la muntanya de Sant Quiri. Cada any en plega (2146). N'hi ha a Bellpui (1815). N'hi havia a la vinya del Ponsí (Ribera d'Urgellet) (4147). En tenen cultiu (4159). Fa servir oli essencial de sàlvia (4148). De la sàlvia n'extreu la tuiona, l'oli dessencial d'aquesta planta (4179). N'hi ha en un coster del molí de Fórnols (3342).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4260. Barreja 1 entrevista 26/10/2022 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2541. Barreja 1 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2598. Barreja 2 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2255. Barreja 2 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2274. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

No consta

FONT 4148. Barreja 1 entrevista 05/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 2593. Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)

***Salvia pratensis* L. subsp. *pratensis* (labiades)**

BCN 162756

NOMS POPULARS

Sàlvia borda (2117)

Sàlvia de prat (3342)

Tàrrec (2121, 2134, 2548, 3139)

Tàrrec de prat (3342)

Tarró (3342)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Xuclar [dit "chupar" (castellà)] una mica la flor. La flor és dolça. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2598. OBSERVACIONS. És una herba de la família de la sàlvia.

***Salvia* sp. (labiades)**

NOMS POPULARS

Sàlvia (3945)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3945. OBSERVACIONS. En té a l'hort.

***Sambucus ebulus* L. (adoxàcies)**

BCN 162733

NOMS POPULARS

Èvol (1618, 1818, 2152, 2477, 2542)

Gèvol(3615)

Pudol (2655, 2667)

Suquer bord (3615)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antiinflamatori intestinal

FONT 2488. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan les vaques no estaven bé de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Ho sap de la seva padrina.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Condiment

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan el gra era madur, el barrejaven amb el raïm i feia el vi més bo. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2542, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'ls mengen les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Fruit

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Jesús diu: "en terra d'evol, si l'empenyes, no la vengus".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Planta sencera

FONTS 1618, 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És verenós, el bestiar ni s'hi acosta (1618). És tòxica (2477). GRAU DE TOXICITAT. Informació insuficient (1618). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1618). TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. No (1618). OBSERVACIONS. És prudent (2477).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2134, 2152. OBSERVACIONS. L'evol, no el minja ni el bistiàr (2152). El bestiar no se'l menja (2134).

Sambucus nigra L. (adoxàcies)

BCN 162741

NOMS POPULARS

Benabre (2257, 2258)

Bonabre (1682, 1692, 1774, 1885, 2137, 2251, 2257, 2258, 2451, 2540, 2541, 3323, 3371)

Bonarbre (4195)

Grana de saüc (fruit) (2159, 2241)

Manabre (2547, 3325)

Monabre (1700, 2237)

Sabuc (2541, 2548, 2552, 2555, 3371, 4147)

Sabuquer (2121, 2135, 2257, 2258, 2480, 2540, 2548, 2552, 2554, 2555)

Saú (1774)

Saüc (1618, 1648, 1680, 1697, 1699, 1701, 1703, 1704, 1706, 1765, 1766, 1768, 1769, 1771, 1805, 1808, 1809, 1814, 1815, 1829, 1853, 1856, 1859, 1864, 1868, 1870, 1881, 1882, 1884, 1885, 1896, 1897, 1901, 1902, 1904, 1907, 2094, 2095, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2109, 2112, 2114, 2117, 2118, 2119, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2130, 2133, 2134, 2137, 2141, 2144, 2145, 2146, 2148, 2149, 2150, 2153, 2158, 2233, 2234, 2235, 2239, 2240, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2255, 2259, 2260, 2262, 2263, 2265, 2271, 2273, 2274, 2277, 2280, 2281, 2283, 2284, 2285, 2286, 2294, 2369, 2430, 2434, 2439, 2452, 2477, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2487, 2498, 2502, 2503, 2504, 2510, 2523, 2529, 2540, 2542, 2545, 2546, 2547, 2552, 2559, 2593, 2595, 2596, 2598, 2608, 2622, 2625, 2633, 2634, 2637, 2640, 2649, 2651, 2653, 2655, 2658, 2667, 2669, 2671, 2678, 2680, 2682, 2683, 2685, 2686, 2687, 2690, 2476, 3132, 3138, 3139, 3144, 3321, 3323, 3326, 3328, 3329, 3330, 3331, 3333, 3356, 3366, 3367, 3392, 3399, 3427, 3560, 3573, 3615, 3645, 3940, 3945, 3949, 4129, 4148, 4159, 4188, 4193, 4195, 4197, 4261, 4306, 4313, 4314, 4390, 4410, 4423)

Saüguer (2124, 2678)

Saüquer (1681, 1770, 1814, 1815, 1824, 1828, 1899, 1903, 1905, 1906, 2110, 2121, 2122, 2131, 2135, 2152, 2158, 2242, 2248, 2269, 2270, 2542, 2620, 2621, 2697, 3144, 3615, 4193, 4261)

Suguer (1815, 2148, 2593)

USOS MEDICINALS

Escorça interna

Antipiròtic

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Segona pela del saüquer (dos o tres trossets) i cera verge de casa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Anticatarral

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Los grans vermells ficats en sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Els fruits assecats. Tisana. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2242. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegats. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Inflorescència

Antibronquític

FONTS 2118, 3323. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les infeccions de pit (2118). Per a la bronquitis

(3323). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2118). Fum (ús extern) (3323). Aerosol (ús intern) (3323). PREPARACIÓ. Fer-ne perfums (3323). Fer-ne bafs (3323). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1618, 1680, 1682, 1697, 1699, 1701, 1706, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1774, 1805, 1808, 1809, 1815, 1828, 1853, 1856, 1859, 1868, 1881, 1884, 1885, 1896, 1897, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 2098, 2099, 2100, 2102, 2110, 2112, 2114, 2117, 2118, 2119, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2128, 2130, 2133, 2134, 2135, 2141, 2144, 2145, 2148, 2149, 2150, 2153, 2158, 2234, 2239, 2240, 2242, 2243, 2244, 2245, 2247, 2251, 2257, 2258, 2259, 2260, 2265, 2269, 2270, 2271, 2273, 2274, 2277, 2281, 2285, 2286, 2294, 2369, 2430, 2434, 2439, 2476, 2479, 2480, 2482, 2483, 2484, 2487, 2498, 2502, 2503, 2504, 2510, 2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2545, 2547, 2555, 2595, 2598, 2608, 2620, 2621, 2622, 2625, 2634, 2637, 2640, 2649, 2651, 2658, 2667, 2669, 2671, 2678, 2682, 2683, 3132, 3138, 3139, 3144, 3323, 3325, 3326, 3328, 3329, 3331, 3366, 3427, 3560, 3573, 4193, 4195, 4197, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel constipat (1618, 1699, 1701, 1706, 1768, 1769, 1770, 1771, 1774, 1809, 1815, 1828, 1856, 1884, 1897, 1904, 2098, 2099, 2100, 2102, 2110, 2114, 2118, 2119, 2121, 2122, 2124, 2125, 2128, 2141, 2149, 2239, 2244, 2247, 2271, 2273, 2274, 2277, 2294, 2439, 2479, 2480, 2484, 2487, 2498, 2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2547, 2555, 2598, 2622, 2634, 2649, 2651, 2669, 2671, 2682, 3132, 3139, 3144, 3326, 3328, 3329, 3331, 3573, 4195). Pels costipats (1697, 1766, 1805, 1808, 1853, 1859, 1868, 1884, 1885, 1896, 1903, 1905, 1906, 2112, 2130, 2135, 2145, 2148, 2150, 2153, 2158, 2234, 2240, 2243, 2260, 2269, 2270, 2281, 2286, 2369, 2430, 2434, 2476, 2502, 2503, 2510, 2608, 2620, 2621, 2667, 2678, 3138, 3325, 3366, 3427, 3560, 4193). Per al constipat (2126, 2134, 2135, 2258, 2259, 2265, 2285, 2545, 2637). Per als constipats (2257, 2483). Per al constipat (2251). Per als constipats (1680, 2144, 2242, 2503, 2595, 2683, 3323). Per al constipat. Per al pulmó (1682). Per al constipat (1881, 4390). Per als constipats. Per als refredats (1907). Per a quan està costipat. Per als constipats (2117). Per als refredats (2133, 2504, 4197). Per al constipat (2245). Per als constipats

(2482). Per al costipat. Per als encostipats (1815). Per al constipat, per a quan està acatarrat (2625). Per al refredat (2640). Per a no constipar-se tan fort (2658). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1618, 1680, 1682, 1697, 1699, 1701, 1706, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1774, 1805, 1808, 1809, 1815, 1828, 1853, 1856, 1859, 1884, 1896, 1897, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 2098, 2099, 2100, 2102, 2110, 2112, 2114, 2117, 2118, 2119, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2134, 2135, 2141, 2148, 2153, 2158, 2234, 2239, 2240, 2243, 2244, 2245, 2247, 2251, 2257, 2258, 2259, 2260, 2269, 2270, 2271, 2273, 2277, 2281, 2285, 2286, 2294, 2369, 2430, 2434, 2439, 2476, 2479, 2480, 2482, 2483, 2484, 2487, 2498, 2510, 2523, 2529, 2541, 2542, 2547, 2555, 2608, 2622, 2634, 2637, 2640, 2649, 2651, 2658, 2669, 2671, 2678, 2682, 2683, 3132, 3138, 3139, 3144, 3325, 3326, 3328, 3329, 3331, 3366, 3427, 3560, 3573, 4193, 4195, 4197, 4390). Infusió (ús intern) (1815, 1868, 1885, 2274, 2503, 2504, 2620, 2621, 2625, 2667). Aerosol (ús intern) (1881, 2135, 2144, 2242, 2265, 2503, 2545, 2595, 3323). Fum (ús intern) (1859, 1884, 2128, 2130, 2141, 2502, 2540, 2598, 2678). Decocció (ús intern) (2133). Fum (ús extern) (2145, 2149, 2150, 3323). PREPARACIÓ. Per fer aigua de flor de saüc es posa flor seca en un pot i es fa bullir amb aigua (3573). Flor de saüc (1618, 1701, 2121, 2286, 2483, 2640, 3132, 3144). Fer una aigua de saüc (2285). La flor de saüc (2239, 2277, 4195). Fer aigües (2274). La flor de saüc bullida amb aigua (2271). Aigua amb saüc. Fer bafes: al caliu, amb la boca destapada (2265). Aiga de saüc (2260). Fer infusió de la flor de saüc (2259). Fer un aiga (2258). Fer una aiga (2257, 2625). Plegar la flor i assecar-la (1680). Fer una aigua (1770). Es feven aigües (1859). Es feven vapors posant la flor al caliu i respirar aquella bravada que fa (1859). Fer anfusions (1868). Fer-ne vapors (1881, 2135). Prendre vapors (1884). Aigua de flor de saüc (1907, 2482). Plegar la flor de saüquer i secar (2110). Fer una aiga de la flor (2124). Fer-ne infusió (2126). Fer perfums de saüc (2128). Fer perfum de saüc a les brases (2130). Amb la flor. Banys de pit (2133). Fer aiga (1805). Fer parfums: la flor posat al foc (2141). Flor de saüc. Fer-ne bafes (2144). Flor de saüc. Fer bafes (2145). Fer bafes (2149, 2150, 2595). En feven bafes (2242). Brots tendres (2244). Fer-ne una aigua (2245). Fer una

aigua de flor de saüc (2247). Fer una aiga amb una miqueta de mel (2434). Flor de saüc assecada (2480). Fer-ne aiga (2484, 2504, 2683). Posaven les flors de saüc en un forrolat (graella) (2502). Fer baf de la flor de saüc (2503). Perfums: la flor posada sobre les brases i s'aspira l'aroma de la flor (2540). Una aigua o tisana (2541). Fer-ne bafes (2545). Fer-ne aigües (2547). Tisana (1815). Infusió (1815). Fer bafes, un bon vapor (2598). Fer infusions de flor de saüquer (2620, 2621). Quan floreix, deixar-la assecar. Fer-ne una infusió (2637). Una infusió de flor de saüc amb sucre candi (2667). Creuar la flor de saüc per fer-ne perfums (bafes) (2678). Fer un aiga, abans d'anar a dormir (2153). Fer-ne bafes o fer-ne perfums (3323). Flor de manabre (3325). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Beure un vas (2483). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha de dues classes (1680). Cal collir-la entre Sant Joan i Sant Pere. La posaven en un porgader (1771). És de bon prendre (1897). La flor, assecar-la i guardar-la per a l'hivern (2124). Es plega, es deixa secar i es fa bullir amb aigua (2483). S'ha de collir la flor de saüc el dia de Sant Joan abans que surti el sol (2671). De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui li diu padrina (2622).

Anticefalàlgic

FONTS 2127, 2233, 2250, 2253. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONTS 1856, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al corrent de ventre o descompensació (1856). Per a la descomposició (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 1648, 1901, 2263, 2265, 2434, 2593, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (1648, 1901, 2263, 2265, 2434, 2593, 4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern) (2265). Fum (ús extern) (2263). Tisana (ús intern) (1648, 1901, 2434, 2593, 4261). Gargarisme (ús extern) (1901). PREPARACIÓ. Aigua amb saüc. Fer bafes: al caliu, amb la boca destapada (2265). Fumar flor de saüc en una brasa i aquell fum que vagi a parar a un troç de roba (blanc i de fil) i posat al coll (2263). Arroplegàvom la flor (1648). Prendre'n (1901). Fer gàrgares (1901). Fer-ne una aiga amb una miqueta de mel (2434). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2280, 2541, 3696, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (2280). Per al mal de panxa (2541). Quan les vaques no estaven bé de panxa (3696). Per a la panxa (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2280, 2541, 4390). Decocció (ús intern) (3696). DESTINACIÓ. Medicina humana (2280, 2541, 4390). Medicina veterinària (3696).

Antiodontàlgic

FONTS 2131, 2682, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de quixals (2131). Per al mal de queixal (2682, 3949). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tintura alcohòlica (ús intern) (2131). Desconegut per l'informant / No consta (2682). Fum (ús extern) (3949). PREPARACIÓ. Saüquer amb aiguardent (2131). La flor de saüc seca es posava a sobre l'estufa i a llavors amb la olor que despren feien bafos (3949). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Que el baf et toqui lo botit o lo inflat (2131). La meva mare ja ho feia (3949).

Antiotàlgic

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Quan floreix, deixar-la assecar. Amb un embut de llauna.

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho feia la sogra de la Lola.

Antipirètic

FONTS 1902, 2098, 2117, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per la febre (1902, 2098). Per quan tens febre (2117). Per a unes febrades tremendes d'una neboda (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de saüc (2098). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1864, 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Desinfectant (1864). Per a curar i per cicatritzar les ferides fondes (3940). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1864). Fum (ús extern) (3940). PREPARACIÓ. Lo saüc, la flor (1864). S'han de fer perfums: posar la flor en brases (3940). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONTS 2114, 2259, 2280, 2281, 2541, 2680, 4159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per la tos (2114, 2280, 2281, 2541, 2680, 4159). Per a la tos (2259). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2114, 2259, 2280, 2281, 2541). Infusió (ús intern) (2680). Xarop (ús intern) (4159). PREPARACIÓ. Fer infusió de la flor de saüc (2259). Posar-hi una cullerada de mel (2680). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diaforètic

FONTS 1882, 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan hi ha mocs al pit (1882). Per a suar (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern) (1882). Tisana (ús intern) (2117). PREPARACIÓ. La flor de saüc amb aigua bullent. Per a fer suar. Per a fer buvors (1882). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En plega a principis de juny.

Diurètic

FONTS 1680, 1856, 1884, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És diurètica (1680). Per a fer aprimar (si tens líquid) (1856). Per a orinar. Per a la retenció de líquids (1884). Diurètic (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Plegar la flor i assecar-la (1680). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. N'has de prendre cada matí durant 40 dies (1856). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha de dues classes (1680).

Estomacal

FONTS 1648, 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'estómac (1648, 1885). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1648). Infusió (ús intern) (1885). PREPARACIÓ. Arroplegàvom la flor (1648). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONTS 2117, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al tapat (2265). Per a quan estàs carregat de moc (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern) (2265). Tisana (ús intern) (2117). PREPARACIÓ. Aigua amb saüc. Fer bafs: al caliu, amb la boca destapada (2265). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

PREPARACIÓ. Aigua de la flor de saüc. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En dejú.

Litotríptic renal

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a càlculs de ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Mucolític

FONTS 1882, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan hi ha mocs al pit (1882). Per al pit (3945). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern) (1882). Tisana (ús intern) (3945). PREPARACIÓ. La flor de saüc amb aigua bullent. Per a fer suar. Per a fer buvors (1882). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1765, 1829, 1870, 2094, 2101, 2137, 2235, 2246, 2248, 2547, 2548, 2552, 2559, 4129, 4188, 4423. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (2235, 4129). Tisana (ús intern) (1765, 1829, 1870, 2094, 2101, 2246, 2248, 2552, 2559, 4188, 4423). Aerosol (ús intern) (2137, 2548). Fum (ús intern) (2547). PREPARACIÓ. Plegar la flor, assecada i molguda (1829). Flor de saüc (2094, 2101, 2559). En vapor (2137). Agafar la flor i assecar-la, per fer una aigua de saüc (2246). Fer una aigua de flor de saüc (2248). En feien fums i la persona suava (2547). Fer una aiga (2552). Respirar vapors (2548). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'agafaven cistells (2552).

Per a la conjuntivitis

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picor dels ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga de flor de saüc amb un pessiguet de sal. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor de saüc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2541, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als pulmons (2541). Per a infeccions respiratòries (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Una aigua o tisana (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONTS 1701, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (1701, 3371). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Flor de saüc (1701). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 2634, 2683, 2685, 2686, 2687, 2690. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar els ulls (2634). Per als ulls (2683, 2685, 2690). Per al mal als ulls (2686, 2687). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2634, 2683, 2686, 2687). Tisana (ús intern) (2685). Fum (ús extern) (2690). PREPARACIÓ. Fer aiga. Fregar-los amb una gasa (una gasa per cada ull) o fer banys a l'ull utilitzant una ouera (closca de mig ou) i fer-ne banys (2683). Aiga de flor de saüc (2686, 2687). La flor de saüc a sobre les brases i que vagi a parar als ulls (2690). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu visual

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de flor de saüc amb un pessiguet de sal. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2239, 3132, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a tot (2239). Va bé per a tot (3132). Per al malestar (4390). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Infructescència

Anticatarral

FONTS 1618, 1814, 1903, 1904, 2121, 2124, 2133, 2135, 2144, 2145, 2148, 2159, 2234, 2241, 2255, 2265, 2277, 2484, 2503, 2529, 2548, 2598, 2625, 2640, 2649, 2655, 2686, 2697, 3427, 3573, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1618, 1814, 1904, 2121, 2124, 2135, 2159, 2255, 2265, 2277, 2484, 2529, 2548, 2598, 2640, 2649, 2686, 3573, 3615). Per als costipats (1903, 2144, 2145, 2148, 2234, 2241, 2503, 3427). Per als refredats (2133, 2655). Per al constipat o per a quan està acatarrat (2625). Per a quan estaven refredats (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern) (1618, 2133, 2135, 2148, 2241, 2255, 2265, 2277, 2484, 2548, 2625, 2640, 2649, 2697, 3573, 3615). Suc aquós concret (ús intern) (1903, 1904, 2121, 2234, 2529, 2598, 2686, 3427). Fum (ús intern) (1814). Tisana (ús intern) (2124). Desconegut per l'informant / No consta (2144, 2145). Decocció (ús intern) (2159). Vi medicinal (ús intern) (2503). Infusió (ús intern) (2655). PREPARACIÓ. Exprimir el raïm, colar-lo, afegir-hi sucre de canya i bullit fins que perdi la meitat (xarop de constipat) (3615). Xarop de saüc (3573). Gra de saüc. Com cafè bullit (3427). La grana de saüc (2241). El raïm negre (2277). El raïm de saüc (2255). Es trinxen el gra, escalfat i bullit, s'agafa amb un drap, retòrcer, exprimir-ho del tot i afegir sucre (1618). Els granets de saüc o saüquer es posaven a bullir en una olla i quan surt el vapor, et posaves tapat de cap per vall, per respirar-lo (1814). Fer una aiga de lo raïm (2124). Lo gra de saüquer se'n pot fer aixarop (2121). Vi o xarop de saüc (2133). Els grans negres (2144, 2145). Cal bullir la grana amb sucre (2159). S'espren el granet madur de saüc i s'hi posa una miqueta de sucre (2484). Raïm de saüc (2503, 2686). Amb els granets es fa vi (vi de saüc) (2598). Vi de saüc (2234). Raïm de saüc. Axarop (2640). Xarop (2649). Dels raïmets assecats

se'n fan infusions (2655). Amb els grans de saüc feven un axairop (2697). Els fruits es xafaven (2548). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre una cullerada [dit "cuierada"] (1618). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (2255, 2484). El gra de saüc va més bé per al constipat que la flor (1904). El fruit anomenat "grana" (2159). Ho sap d'una dona d'Aixovall (Andorra) (2649). Els raïmets es posen a assecar (2655).

Antigripal

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al grip. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. Els fruits es xafaven. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 2552, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (2552). Baixava la febre (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern). PREPARACIÓ. Del fruit del sabuc se'n fa un vi. Posar draps (2552). Vi de sabuc: Collia el raïm, posar-lo en ampolles. Posar-lo en un drap net (2555). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONTS 2239, 2241, 2259. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la tos (2239, 2241, 2259). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. La grana de saüc (2241). Xarop amb raïm de saüc amb sucre i bulli'l (2259). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a arrancar els "bruncus", per a quan s'està molt tapat de pulmó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. S'esprem el granet madur de saüc i s'hi posa una miqueta de sucre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

No consta

FONTS 2149, 2150, 2246, 2273, 2274, 2547, 2559, 2620, 2621. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Extret líquid (ús intern) (2273, 2274). Desconegut per l'informant / No consta (2149, 2150). Xarop (ús intern) (2246, 2559). Suc aquós concret (ús intern) (2547). Vi medicinal (ús intern) (2620, 2621). PREPARACIÓ. Raïms o fruits de saüc (2273, 2274). Xarop de lo saüc (2246). El raïm del saüc o del manabre (2547). Amb el raïm del saüc (2559). Vi de saüquer (2620, 2621). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'ansietat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Melmelada de raïm de saüc (penjolls). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. S'aprofiten totes les parts. Serveix per a moltes coses. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc del fruit

Expectorant

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a descarregar el pit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern). PREPARACIÓ. El raïm del saüc ben exprimit, ben escorregut. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2094. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bo. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern). PREPARACIÓ. Lo vi de saüc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

Condiment

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En posa una mica a la ratafia. CONSUMICIÓ. Postres - Postres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2653. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cérvols [dit "ciervos" (castellà)] es mengen lo saüc. OBSERVACIONS. Els cérvols [dit "ciervos" (castellà)] es freguen amb els troncs de saüc i aquests es moren. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONTS 3139, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Agafa flor de saüc i se la menja amb ou i farina (3139). La flor de saüc arrebossada es menja (3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3139, 3144).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2479. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a cuinar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Infructescència

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2487. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer-ne beguda. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONTS 1856, 1882, 1901, 2242, 2434, 2487, 2593, 2595, 3615, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien mermelada [dit "mermelada"] (3615). Se'n fa mermelada [dit "mermelada"] (1856). Del fruit del saüc se'n fa mermelada [dit "mermelada"] (1882). De les boles de saüc en feven mermelada [dit "mermelada"] (1901). En feven mermelada [dit "mermelada"] (2242). En fan mermelada [dit "mermelada"]

(2434). Fer-ne mermelada [dit "mermelada"] (2487). Des les boletes o els grans negres del saüc se'n fa mermelada [dit "mermelada"] (2593). Fer mermelada [dit "mermelada"] (2595). Se'n fa confitura (4261). OBSERVACIONS. De la seva filla (2434). Fan mermelada [dit "mermelada"] (2593). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1856, 1882, 1901, 2593, 2595). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1856, 1882, 1901, 2242, 2434, 2487, 2593, 2595, 3615, 4261).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1903, 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n fa mermelada (1903). Es fa una barreja com a beguda (2483). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1903). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1903, 2483).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De la llaor de saüc en fan patxaran. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada per fermentació

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer vinagre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada per líquació

FONTS 2286, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els granets de saüc com a beguda (2286). Raïm de sauguer, com a beguda (2678). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2286, 2678).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cérvols [dit "ciervos" (castellà)] s'els mengen. OBSERVACIONS. Los cérvols [dit "ciervos" (castellà)] es freguen amb els troncs de saüc i aquests es moren. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Inflorescència

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1824, 1829, 1904, 2510, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Plegava aquesta herba per a vendre-la (1904). Havia plegat saüquer (1824). OBSERVACIONS. Esgrunada i molta molt fina amb els dits (1829). Aquesta planta s'enviava a Barcelona (carrer Princesa) i a Manresa (2510). Assecàvem les herbes dins a casa a l'ombra (dit sombra). Un marxant de la Seu els ho pagava a 75 pessetes el quilo (2555).

Planta sencera

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3144. OBSERVACIONS. Hi ha la tradició al Solsonès que a les cases on hi ha un saüquer, no hi cau mai cap llamp.

Tija

Elaboració de bastons

FONT 2121. OBSERVACIONS. La rama del sabuquer es blega bé.

Tija defoliada

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Pere regalat (Sant Pere Màrtir), les santes creus o les creus de maig. Aquestes es feien amb rames de saüquers, més o menys d'un dit de gruix. Ho portaven a l'església a beneir. I llavors les portaven al tros. Posaven creus per tot arreu dels sembrats. Les creus eren estacades (es refereix als braços clavats de les creus) amb ceres de les espelmes de l'església. Aquestes creus es posaven per a les pestes, i perquè no pedregués.

Elaboració d'escombres

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A Fígols (Fígols i Alinyà), dels saüquers en feien graners.

Elaboració de bastons

FONT 2633. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb un bastó de saüc no et canses mai. OBSERVACIONS. L'hi va regalar un amic.

Jocs i joguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb un tronc de saüc, que es buidava del mig. I el paper mullat es posava en un extrem del tronc que sortia disparat com un perdigó.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 1829, 2094, 2095, 2109, 2153, 2234, 2237, 2555, 2596, 3573, 4159, 4313. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. La flor de saüc no li agrada gaire perquè sol tenir pulgó (2095). OBSERVACIONS. En tenen a la farmaciola (3573). A Ars i a Civís (les Valls de Valira) hi ha l'altra classe de saüc (1680). N'hi ha a Vilamitjana (1829). Lo vi de saüc ho va aprendre de la seva mare que era d'Odèn (El Solsonès) (2094). N'hi ha a Cabó (2109). Abantes anaven a ramassar per a ells (en feien aigües), per a consum familiar, no per a vendre (2237). La Joana sap que amb el raïm del saüc se'n fa un vi (2596). Per Sant Joan i per Sant Pere cal rentar-se la cara abans no surti el sol, per a poder plegar el saüc (2234). És una de les herbes preferides de l'Antònia (2153). La llenya no crema (2555). No tallar el sabuquer perquè asseca les vaques (2555). En fa recol·lecció silvestre (4159). Una dona herbolària plegava i assecava saüc (4313).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Escorça interna

FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Inflorescència

FONT 2137. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4197. Barreja 1 entrevista 04/06/2022 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2596. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2597. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2251. Barreja 1 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2477. Barreja 1 entrevista 08/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 . Barreja 1 entrevista 08/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3325. Barreja 1 entrevista 09/08/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3334. Barreja 1 entrevista 10/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2481. Barreja 1 entrevista 11/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2247. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2146. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1885. Barreja 1 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2255. Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 1 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3573. Barreja 1 entrevista 30/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1828. Barreja 2 entrevista 03/09/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3332. Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2545. Barreja 2 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1815. Barreja 2 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1823. Barreja 2 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 2 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 2 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 3 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 3 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2637. Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 3 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 4 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2637. Barreja 4 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2547. Barreja 4 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 5 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 6 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 7 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 8 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 1774. Barreja 1 entrevista 26/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 5 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 6 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Sanguisorba minor Scop. (rosàcies)

BCN 163558

NOMS POPULARS

Brotònica (2644, 3139)
 Cubrepeus (3144)
 Pentinella (2245, 2439)
 Tecla (2112, 2113)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antihipertensor

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga. En prenia la seu mare. N'hi ha al camí del molí del Marxant (Taús).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2644. OBSERVACIONS. Sap on n'hi ha (potser a Taús).

Santolina chamaecyparissus L. (compostes)

BCN 162772

NOMS POPULARS

Ascanellac (2253)

Botja (2117, 2134, 2439, 2529, 2678, 4309)

Botja de botó groc (3139)

Botja de Sant Joan (2484, 2625, 2634, 2637, 3132, 3370)

Botja de Sant Pere (2655)

Botja salada (1824, 2259, 2555, 2598)

Botó d'or (2545)

Botó de Sant Joan (2541)

Botó groc (4306)

Botxa (2621)

Broida (1825)

Camamilla (1902, 2121)

Camamilla borda (1809, 2131, 2482, 2645)

Camamilla de Mallorca (2621)

Camamilla de Maó (3342)

Camamilla de Menorca (1902)

Espenallac (2434)

Espenallac (1902, 2452, 2552, 2555, 3615, 4159)

Espenallat (2114)

Espetarnallac (1882, 2100, 2434, 3144, 3615)

Espetarnallat (1677, 2122, 2434)

Espetarnillat (3615)

Flor de Sant Joan (2692)

Flor de Sant Pere (2369)

Herba de Sant Joan (2153, 2154, 2697, 4424)

Herba del sarrampió (1884)

L'herba del botó groc (2248)

Santolina (1882, 4148)

USOS MEDICINALS

Flor

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de genoll [dit "ginoll"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern). PREPARACIÓ. L'herba del botó groc amb alcohol durant tres setmanes. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'un fisioterapeuta de Peramola.

Part aèria florida

Antiinflamatori bucal

FONT 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar [dit "desenflamar"] la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga.

Antisèptic puerperal

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si tens mal a la matriu, ho poso tot més a lloc [dit "puesto"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 1902, 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Digestiu (1902). Com a digestiu (2122). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarga (1902).

Diürètic

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És amarganta.

No consta

FONT 1824. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigues. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONTS 2552, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap de l'estómac (2552). Per al mal de cap degut a l'estómac (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La seva padrina li'n en donava (2552). És amarganta. De la padrina (2555).

Per al xarmpió

FONT 1884. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sarrampió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se la mengen molt els conills (2598). La donen als animals (1809). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1809, 2598).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1824. OBSERVACIONS. Fer una picada. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Ajuda a la llar

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les dones feven una manyoca per a treure el pols de les cases. OBSERVACIONS. Li agrada l'olor que fa.

Altres informacions

FONT 2100. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb el volant, segat l'espertarnallac; posar una saca al terra, a sobre l'espertarnallac i fer migdiada a sobre de la saca.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan venive una tempesta [dit "tormenta"] o mal temps, la meva padrina que havia collit botges de Sant Joan, la nit de Sant Joan abans no sortís lo sol, les cremave. Quan lo fum arribave a tocar el núvol, la tempesta [dit "tormenta"] o el mal temps parave. OBSERVACIONS. La padrina de l'Antonio era filla de cal Magí dels Prats de Nargó.

Fumable

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La botja es fumava.

Part aèria florida

Altres informacions

FONTS 2240, 2241. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La penjaven al balcó de les noies solteres (2241). Les noies solteres el penjaven al balcó per a buscar casador (2240). OBSERVACIONS. La colliven la nit de Sant Joan (2241).

Cosmètic

FONT 2540. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer-ne colònia o perfum.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2634, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es crema la botja de Sant Pere amb la botja de Sant Joan. Per les tempestes (2655). Quan venive una tormenta o mal temps, agafave

botges de Sant Joan i les cremave (2634). OBSERVACIONS. De la padrina del seu home (2634).

Elaboració de rams

FONT 2621. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fèiem rams. OBSERVACIONS. D'una dona de Músser (Lles de Cerdanya).

Recol·lecció per a la venda

FONT 2439. OBSERVACIONS. La pleguen per a vendre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1825, 2153, 2253, 2482, 2555, 2655, 3615. OBSERVACIONS. És una camamilla borda (3615). Fa una pudor que empesta (3615). N'hi ha cap a Montanissell (2253). Fa molta olor (1825). La mare del Josep, a *Santolina chamaecyparissus* L. li deia oliacà (2482). És amarganta. A les illes Balears en diuen camamilla de Maó (2555). La plegaven per Sant Joan (2655). S'havi de plegar abans que sortís el sol. La guardaven per al record (2153).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Saponaria ocymoides L. (cariofil·làcies)

BCN 162363

NOMS POPULARS

Sabonera (3342)

Saponaria officinalis L. (cariofil·làcies)

BCN 163559

NOMS POPULARS

Herba sabonera (1901, 2112, 2113, 2114, 2117, 2131, 2134, 2504, 3144)

Sabó (2548)

Sabó de gitanes (2134)

Sabonera (1882, 1903, 2112, 2113, 2477, 2545, 3144, 4423)

Saboneta (1815, 4146)

Saponària (1902)

ALTRES USOS

Part aèria

Ajuda a la llar

FONTS 1882, 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fregàvem amb l'herba i feia sabonera (1882). Per a fer sabó (2113).

Halièutic

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa a l'aigua. Fa molta espuma. Les truites s'emborratxen i així es poden agafar fàcilment.

Part aèria florida

Ajuda a la llar

FONTS 1815, 1901, 2134, 2545, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amb la sabonera rentàvem la roba (2545). Com a sabó (1901). Per a rentar roba (1815). Es fregava aquesta herba i feia sabó (3144). Abans les dones hi rentaven la roba (2134). OBSERVACIONS. Es troba al coll de la Trava (2545). Si agafes la flor i et rentes les mans, fa espuma. Rentaven la roba negra, les dones que portaven dol, amb saboneta perquè no es destenyís (dit destinyigués) (1815).

Repel·lent

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar la sabonera amb aigua (aigua de sabonera) que va bé pel puLgó [dit "pungó"].

Tija

Ajuda a la llar

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fregant les herbes es feia sabó.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 1902. Barreja 2 entrevista 26/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Satureja calamintha (L.) Scheele (labiades)

BCN 162382

NOMS POPULARS

Menta de gat (2439)

Menta-poniol (4304)

Poniol (3144)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Digestiu

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2439. OBSERVACIONS. Les seves filles en diuen rabenderola.

***Satureja fruticosa* (L.) Briq. (labiades)**

BCN 170724

NOMS POPULARS

Poleo (castellà) (2667)***Satureja montana* L. (labiades)**

BCN 162785

NOMS POPULARS

Botja (2134)

Botxa blanca (2595)

Fajolida (2592, 2593)

Herba de les aulives (4122, 4261, 4304)

Jasolida (2263)

Jolida (1648)

Pebrerola (2582, 2586, 4311)

Saduria (2142, 2144)

Saixolida (2127, 2598)

Sajolida (1680, 1697, 1815, 1821, 1823, 1824, 1825, 1828, 1829, 1830, 1853, 1856, 1882, 1902, 1903, 1906, 1907, 2099, 2100, 2101, 2110, 2113, 2114, 2117, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2126, 2127, 2137, 2154, 2239, 2240, 2241, 2242, 2245, 2248, 2252, 2254, 2259, 2293, 2294, 2369, 2425, 2430, 2434, 2435, 2452, 2480, 2481, 2482, 2484, 2504, 2529, 2541, 2542, 2548, 2552, 2571, 2582, 2593, 2598, 2613, 2625, 2634, 2637, 2644, 2655, 2660, 2671, 2678, 2680, 2682, 2690, 2694, 2697, 3132, 3138, 3139, 3144, 3326,

3329, 3331, 3332, 3334, 3371, 3399, 3573, 3613, 3615, 3617, 3940, 3945, 3974, 4129, 4147, 4148, 4159, 4197, 4198, 4260, 4261, 4304, 4410, 4423)

Sajolina (2284)

Sajolita (2683, 2684, 2685, 2686, 4139)

Seturia (2252)

Timó (4310)

Xaixolida (2598)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Afrodisíac

FONTS 4147, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Afrodisíac masculí (4147). És afrodisíaca (4261). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONT 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidepressiu

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antidepressiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho deia l'avi, Josep Tomàs, fill de Cernerres.

Antidiarreic

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de sajolida. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2259. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antiinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La sajolida és tan bona com la farigola o el timó.

Antiinflamatori intestinal

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de sajolida. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mal d'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2586. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Condiment

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a cuinar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Condiment

FONTS 1648, 1680, 1697, 1821, 1824, 1828, 1830, 1853, 1902, 1903, 1906, 1907, 2100, 2113, 2114, 2117, 2120, 2121, 2123, 2124, 2127, 2131, 2240, 2248, 2284, 2294, 2425, 2434, 2435, 2481, 2482, 2484, 2504, 2529, 2541, 2547, 2552, 2555, 2582, 2586, 2593, 2598, 2613, 2634, 2637, 2671, 2678, 2680, 2682, 2690, 2694, 3132, 3139, 3144, 3331, 3334, 3617, 3940, 3945, 4122, 4159, 4197, 4260, 4261, 4311. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als guisats (1648, 1853, 2127, 2484, 2690, 2694, 3132, 3617). Es posa a les olives (2248, 2671). Per a cuinar (2552). Es posa a les aulives (2131, 2425, 4261). Al guisat (2121, 3139). A les olives i als guisats (2294). Per a cuinar (1830, 2114, 2284, 2481, 2555). Per a la carn (1680). Per a cuinar i per a les aulives (1828). Per a arreglar menjars (1902). Per als cargols. Per a l'estofat (1903). Per a confitar les olives (1906). Per a la cuina (1907, 2100, 2124, 2613). Per a posar a les olives (3144). Per als estofats (3144). Per a confitar olives (2113, 2634). Per a les olives (2114, 2435, 3132). Per a cuinar. És bona al pollastre (2117). Per a la cuina. Als guisats (2123). Per als estofats (1824). Per als guisats (2240, 2682). Per als menjars (1821). Per al confitat d'olives (2434). L'herba de les aulives (2482). Per a les aulives (2504). Per a la cassola. Per a les sardines en escabetx (2529). Es posa als guisats (2541). La posen als guisats (2582). En posa als guisats (2586). Herba per a cuinar (2593). Per a cuinar. Per a guisar (2598). Als guisats (pollastre al forn o a la cassola) (2634). Es posa al tall i a les olives (2637). Per a les aulives. Per als guisats (2678). Per als guisats (conill a la cassola, estofat de conill, llebre, senglar [dit "jabalí" (castellà)...] i per a les olives (2680). Per a estofat o per a vidella (3334). Per al cuinar (3940). La posen a les aulives (4122). Per a fer les olives (3945). Herba de cuina (4159). Als guisats (4197). Per a posar als menjars (4260). La pebrerola es sol posar a les aulives (4311). La pebrerola es posa als guisats de conill (4311). OBSERVACIONS. N'hi ha cap a Tuixent i Josa (1680). La tritura i la posa sobre el menjar (3144). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1648, 1680, 1697, 1828, 1830, 1853, 3144). Plat principal - Plat principal (1903). Aperitiu - Aperitiu (2482). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1648, 1697, 1821, 1824,

1828, 1830, 1853, 1902, 1903, 1906, 1907, 2100, 2113, 2114, 2117, 2120, 2121, 2123, 2124, 2127, 2131, 2240, 2248, 2284, 2294, 2425, 2434, 2435, 2481, 2482, 2484, 2504, 2529, 2541, 2547, 2552, 2555, 2582, 2586, 2593, 2598, 2613, 2634, 2637, 2671, 2678, 2680, 2682, 2690, 2694, 3132, 3139, 3144, 3331, 3334, 3617, 3940, 3945, 4122, 4159, 4197, 4260, 4261, 4311). Alimentació animal (3144).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 1821, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer ratafia (1821). Per a fer ratafia (3371). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1821, 3371).

Part aèria florida

Condiment

FONTS 1823, 2242, 2263, 2369, 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Al guisat (2263). La posen a les aulives (1823). Per a les conserves. Per a les olives (2242). Per a les aulives (2369). Per a desmargar les olives (2595). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1823, 2242, 2263, 2369, 2595).

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONT 2137. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a mel. OBSERVACIONS. A cal Trullar, es feven tous.

Part aèria

Altres informacions

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llimpiar els caragols.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2252, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per Corpus Christi feien dibuixos al terra. També

perfumava (3615). Al voltant de les catifes de Corpus Christi hi posaven seduries (2252).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3326. OBSERVACIONS. La Carme diu el refrany: "la sajolida torna el bou de mort a vida".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1823, 2110, 3332. OBSERVACIONS. Per a l'herbolari (1823). La venen als herbolaris (2110). Els seus pares l'arroplegaven (3332).

Part aèria florida

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2101. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Ignasi ens diu: "La sajolida que torna lo bou de mort a vida".

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2110, 2126, 2552, 2595, 4159. OBSERVACIONS. Per a assecar les herbes, les posen de cap per avall (2552). Es fa al solar (2110). A les aubagues (2126). Una tassa de botxa blanca és equivalent a una injecció de penicil·lina (2595). En fan recol·lecció silvestre (4159).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2246. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1821. Barreja 1 entrevista 18/08/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2552. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1853. Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1821. Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2434. Barreja 2 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2598. Barreja 3 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 3 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 4 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2529. Barreja 5 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1815. Barreja 5 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Saxifraga aquatica Lap. (saxifragàcies)

BCN 162735

NOMS POPULARS

Enciam de font (1898, 1903, 2117, 2131, 2132, 2146)

Enciam silvestre (3938)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1903, 2117, 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen (2132). Són bons per a menjar a la primavera (1903). Es menja (2117). OBSERVACIONS. N'hi ha a Font Tartera (Ras de Conques) (2132). N'havia anat a arramassar (2117). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1903, 2117, 2132). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1903, 2132).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l mengen les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2117, 2131, 2146, 3938. OBSERVACIONS. Hi ha hagut intoxicacions ja que han confós tora per enciam de font (2117). N'hi ha a la font dels tarters (Ras de Conques) (2131). Es fa a la vora de l'aigua, a les fonts (2146). A Sant Joan de l'Erm n'hi havia en una bassa (3938).

Saxifraga granulata L. (saxifragàcies)

BCN 163661

NOMS POPULARS

Milcostures (1902)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. Posar les fulles en alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li ho va explicar la Denise, una dona de Suïssa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1902. OBSERVACIONS. De milcostures, n'hi ha a Padrinàs.

Saxifraga longifolia Lap. (saxifragàcies)

BCN 162393

NOMS POPULARS

Corona (1821, 2114, 2242, 2439, 2545, 2667, 2668)

Corona de rei (1682, 1704, 2278, 1815, 1823, 1825, 1859, 1882, 1898, 1907, 2100, 2110, 2112, 2113, 2114, 2117, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2127, 2131, 2132, 2148, 2151, 2153, 2158, 2233, 2250, 2253, 2254, 2260, 2265, 1818, 2270, 2280, 2281, 2285, 2369, 2425, 2430, 2439, 2452, 2477, 2479, 2480, 2483, 2484, 2485, 2541, 2542, 2547, 2548, 2555, 2598, 2608, 2609, 2613, 2625, 2627, 2633, 2634, 2640, 2655, 2659, 2678, 2682, 2688, 2693, 2694, 2697, 3132, 3139, 3144, 3332, 3334, 3342, 3505, 3613, 3615, 3617, 3647, 3945, 3948, 4195, 4197, 4198, 4260, 4306, 4366, 4410, 4423, 4424)

Corona de reina (2117, 2487)

Corona de reis (3139)

Corona del rei (2263)

USOS MEDICINALS

Fulla

Abortiu

FONTS 1682, 3505. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a abortar (3505). Per a fer avortar. Per a les persones o per a les bèsties (vaques o auvelles) (1682). FORMA FARMACEUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (3505). Tisana (ús intern) (1682). DESTINACIÓ. Medicina humana (3505). Medicina humana i veterinària (1682). OBSERVACIONS. A Castellar de Tost hi ha corona de rei a les roques (1682).

Antiinflamatori

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És desinflamant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a la carretera a Montan de Tost.

Coadjuvant del postpart

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan vedellaven les vaques i no feien la despulla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.

PREPARACIÓ. Aigua de corona de rei. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

Abortiu

FONTS 1704, 1821, 1882, 2153, 3647. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a avortar (1821, 1882). Per a esforrar (1704, 2153). Abortiva (3647). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La part utilitzada i la forma de preparar-la és un secret de les velles (1882). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'ús de la corona li va explicar l'avi (Josep Tomàs). Es fa a la roca (1821). Ho sap d'una dona nascuda a Bellpui i que vivia a la Guàrdia d'Ares (1704). N'hi ha al congost de Nyús (3647).

Part aèria

Abortiu

FONTS 1815, 1818, 1898, 2110, 2112, 2113, 2114, 2117, 2121, 2122, 2124, 2125, 2126, 2127, 2132, 2148, 2151, 2265, 2270, 2278, 2425, 2452, 2477, 2487, 2541, 2545, 2547, 2548, 2555, 2633, 2634, 2667, 2668, 2678, 2682, 2688, 2697, 3132, 3139, 3144, 3332, 3613, 3615, 3617, 3945, 3948, 4197, 4410, 4423, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És abortiva (2425, 2548, 3139). Deien que era per a avortar el bestiar, per a netejar, i per a les persones (3617). Abortiva (3144, 3948, 4423). Per a avortar les dones (2278). Per a avortar (1815, 1898, 2112, 2117, 2270, 2452, 2477, 2487, 2541, 2668, 3132, 3613, 3615, 4410, 4424). Per a esforrar (1818). Perquè torni la rglà [dit "asunto" (castellà)], per a quan no venia la regla (2265). Si en menja el bestiar, els fa esforrar (2110). Per a fer esforrar les dones. Per a avortar (2113). Abortiva. Expulsa la placenta dels animals (per a les eugues) (2114). Planta abortiva (2122). Per a fer forrar i llimpiar (una auvella havia quedat bruta) (2124). Per als avorts (2125, 2148). Per a fer avortar persones (2126). Per a fer avortar la persona que està en estat (2127). Si tinria algo especial perquè la filla estava en estat (2151). Per a l'avort (2545). Per a no tenir crios (2547). Per a avortar segur (2633). Una oella, quan forraven (2634). Per a avortar o

vortar (2667). Quan una dona està en estat, per a fer perdre la criatura (2678). Són abortives (2682). Per a fer avortar (2688, 2697). Per a una dona que no es vol quedar en estat. Per a la dona amb estat fer-la esforrar (2121). Per a perdre la cria d'una vaca o d'una ovella. S'esforraven (3332). Per a avortar (d'amagat) (2555). Per fer perdre la criatura (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1815, 1818, 2113, 2121, 2126, 2132, 2148, 2278, 2425, 2452, 2487, 2541, 2545, 2547, 2548, 2555, 2633, 2667, 2668, 2678, 2682, 3132, 3139, 3144, 3613, 3615, 3617, 3945, 3948, 4197, 4410, 4423, 4424). Tisana (ús intern) (1898, 2112, 2117, 2122, 2151, 2265, 2270). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2110, 2688). Decocció (ús intern) (2114, 2124, 2127, 2634, 3332). Irrigació (ús intern) (2124). Xarop (ús intern) (2125). Decocció (ús extern) (2477). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2697). PREPARACIÓ. Aiga per prendre (2265). Fer aigua, beguda (2112). Es pren beguda amb aigua (2114). Els ho feven beure (2124). Els feven lavatives (2124). Fer una aigua (una bullida) (2127). S'agafa la corona de rei es fa picar amb una mà de morter, fer-ne una bola, s'introdueix dins i per a fer hemorràgies [dit "morrages"] (2688). S'agafa la corona de rei, es fa picar amb una mà de morter i se'n fa una bola, que s'introdueix dins, per a provocar hemorràgies [dit "morrages"] (2697). Prendre l'aigua (3332). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Per persones, molt poca quantitat (2114). Un quart de lliura, cada dia a l'endejú, durant nou dies (2151). Una corona (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana (1815, 1818, 1898, 2112, 2113, 2117, 2121, 2125, 2126, 2127, 2132, 2148, 2151, 2265, 2270, 2278, 2425, 2452, 2477, 2487, 2541, 2545, 2547, 2548, 2555, 2633, 2667, 2668, 2678, 2682, 2688, 2697, 3132, 3139, 3144, 3613, 3615, 3948, 4197, 4410, 4423, 4424). Medicina humana i veterinària (2114, 3617, 3945). Medicina veterinària (2110, 2122, 2124, 2634, 3332). OBSERVACIONS. Venien gent que plegava saques de corona de rei (3144). A vegades no funcionava, perquè ja estaves molt embarassada (2265). N'hi ha a la roca baixant cap a Alinyà (3613, 3615). Per a Santa Fe (2110). Per a persones i per al bestiar (2114). Per al bestiar (2122). N'hi ha cap a Noves de Segre (2124). N'hi ha a Oliana (2132). Al final a casa hi va

haver un bressol (no va fer efecte) (2151). També ho coneixia la seva mare Mercè (2541). La collien a sacs (1815). N'hi ha a l'estret de Noves (es refereix al congost de Nyús) (2633). N'hi ha al congost de Nyús (2667, 2668). Li ho va explicar una dona de Bellpui (2688). Havia fet servir alguna vegada (2148). N'hi ha al congost de Nyús. Les agafaven amb un bastó llarg en el que en l'extrem hi havia un acabat de ferro per poder-les arrancar (2121). Tant per les persones com per les bèsties (3945). Es troba als rocs, a la roca (4197). A Cambrils (Odèn, Solsonès) (4410).

Antihipertensor

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'havia fet servir alguna vegada.

Antiinflamatori

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desenflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del part

FONT 1818. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a parir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONTS 2126, 2260, 2477, 2484, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una vedellada. Quan no puidre fer lo cuit (placenta) (2260). Quan paria una bèstia, per a fer treure les colgues; per a llimpiar (2126). Per a netejar animals (2477). Al bestiar per a parir, per a llimpiar (2484). Per a netejar els animals (expulsar la placenta) (3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2260, 2477). Decocció (ús intern) (2126, 2484). Tisana (ús intern) (3342). PREPARACIÓ. Aigua de corona de rei (3342). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2126, 2260, 2477, 2484). Medicina humana i veterinària

(3342). OBSERVACIONS. El Josep ens explica una llegenda rural que diu que el rei quan anava a la guerra, la reina es quedava al castell i és clar, tenia necessitats, abans que vingués el rei, havia d'estar neta de baix (3342).

Inductor del part

FONTS 1859, 2483, 2484, 2545, 2634, 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al part (1859). Per a quan havien de parir les vaques (2483). Quan la dona ja tenia dolors i per a anar més ràpid (2484). Per a les dones, abans de parir (2545). Una oella, quan criaven o quan no podia fer la placenta (2634). Quan una vaca no fa lo cuit (colga del videll) (2640). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1859, 2484). Decocció (ús intern) (2483, 2634, 2640). Infusió (ús intern) (2545). PREPARACIÓ. En feven aigua (1859). Preparar un aiga (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana (1859, 2484, 2545). Medicina veterinària (2483, 2634, 2640). OBSERVACIONS. En portaven les trementinaires (1859). N'hi ha al congost de Nyús (2640).

Litotríptic renal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de pedra. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1907, 2158, 2480, 2625, 2627, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Molt medicinal (1907). Per al bestiar (2627, 4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1907, 2158, 2627, 4195). Macerat en oli (ús extern) (2480). Decocció (ús intern) (2625). DESTINACIÓ. Medicina humana (1907, 2158, 2480). Medicina veterinària (2625, 2627, 4195). OBSERVACIONS. Per al bestiar (2625).

Normalitzador de la menstruació

FONT 2242. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les senyores quan tenen el període i es trobaven malament. FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'ull de la corona de rei, se'l mengen les cabres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2694, 3332, 4366. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'arroplegaven o la plegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven (3332).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica.

Part aèria

FONTS 2122, 2484, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És una mica tòxica (2122). És verenós (4195). GRAU DE TOXICITAT. Baix (2122). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2122, 2484). TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. No (2122). Sí (2484). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (2122, 2484). OBSERVACIONS. Molt més perillosa que la ruda (2484).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1818, 1823, 1825, 2113, 2114, 2117, 2122, 2131, 2158, 2253, 2369, 2425, 2430, 2439, 2479, 2480, 2485, 2548, 2555, 2608, 2609, 2634, 2655, 3617, 4195, 4198, 4306. OBSERVACIONS. N'hi ha a dalt de Cadí (2548). Es fa a les roques. Només floreixen els mascles (quan floreixen es moren). Les femelles no floreixen i no es moren (3617). En el temps de les creuades, deien que les senyores la feien servir (3617). Floreixen a un costat o a un altre del congost de Nyus, mai als dos costats (1818). Quan floreix la corona de rei, no es mor (1818). Es fan a les roques (2253). A Alinyà hi ha corona de rei (1823). N'hi ha a Gresolet (Saldes, el Berguedà) (1825). Es troba al roc, a banda i banda de la vall de Cabó (2113). Era una de les herbes més utilitzades (2114). Tractant-se de *Saxifraga longifolia* Lap., a la que floreix li diu corona de rei i a la que no floreix li diu corona de reina (2117). De corona de reina n'hi ha a Coll de Nargó (2117). Va desapareixent (2122). A Arduix no hi ha corona de rei (2158). N'hi ha alguna a Romanins (2369). N'hi ha a Freixans (los Feixans) (Figols i Alinyà) (2425). De corona de rei n'hi ha cap a les Anoves (2430). De corones de rei n'estava empestat al primer túnel de Perles a Alinyà (Figols i Alinyà), però amb la secada es perden (2439). El pare de la Rosa coneixia la corona de rei (2479). La corona de rei es fa a les roques (2480). El Josep ens explica que fa més de trenta anys van plantar una corona de rei. Diu que es morirà, ja que ha florit! (2485). N'hi ha a les roques de Cadí (2608, 2609). N'hi ha a les roques, a l'entrada als Prats de Nargó (2634). Se'n fa al congost de Nyús (2655). N'hi ha a la font de la Molsa (2555). La corona de rei l'anaven a buscar a dalt a Cadí (4195). La corona de rei es fa als rocs (4198). En venien les trementinaires (4306). Es troba a la roca. A Ars, no n'hi ha gaire (2131).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2545. Barreja 3 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1884. Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2637. Barreja 8 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Saxifraga paniculata Mill. (saxifragàcies)

BCN 163670

NOMS POPULARS

Coroneta (2117)

Saxifraga rotundifolia L. (saxifragàcies)

BCN 163446

NOMS POPULARS

Salsufràgia de França (2117)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. La van portar de França.

Scabiosa atropurpurea L. (caprifoliàcies)

BCN 169971

NOMS POPULARS

Escopiosa (2598)

USOS MEDICINALS

Flor

Per al xarampió

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al xarampió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Scirpus holoschoenus* L. (ciperàcies)**

BCN 163588

NOMS POPULARS

Junc (1882)

Jum (2262, 2540, 2692, 3144)

Junc (1815, 1882, 2125, 2126, 2252, 2548, 2552, 2555, 2625, 3144, 3371, 3573, 3613, 3615)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antiapendicític

FONT 2262. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mal de panxa (apèndis crònica). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Jums amb aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'un curandero de Callús (Bages).

Antiberrugós

FONT 2540. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues o borregues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. L'aigueta de l'arrel (blanca). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Tija

Cistelleria

FONTS 1815, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dels juncs en feien cistelles (3573). Les dones de Bellpui, dels juncs, en feven caragoleres (1815).

Elaboració d'instruments musicals

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El zig-zig era com una antorxa. Assecaven els juncs i quan estaven una mica secs, trenaven (dit trençaven) i a dalt feia un cistellet tapat. A dins hi posaven dues o tres pedres. Era com un instrument musical.

Jocs i joguines

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els nens en feien cistells.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. El pare de l'Angelina encamava o trenava els alls i les cebes amb juns (amb les mateixes cames).

***Scleranthus perennis* L. (cariofil·làcies)**

BCN 170723

NOMS POPULARS

Arròs de gat (1824)

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

***Scorzonera laciniata* L. (compostes)**

BCN 169291

NOMS POPULARS

Bec de moixó (3615)

Cocou (3615)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es menja la fulla. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Scrophularia auriculata L. (escrofulariàcies)

BCN 168747

NOMS POPULARS

Herba del setge (1701)

USOS MEDICINALS

Fulla jove

Per a la neoplàsia maligna

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per una cosa cancerosa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar una fulla fresca. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resolutiu

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bonys. Per als floncos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1701. OBSERVACIONS. Es fa en terra grassa, a la vora de l'aigua. No cal plegar l'herba del setge; sempre es troba fresca. L'herba del setge li va ensenyar el seu pare, que era dels Hostalets de Tost. Dallant i cremant les herbes, s'ha perdut el setge.

Secale cereale L. (gramínies)

BCN 169279

NOMS POPULARS

Blat sèguel (1701)

Sègol (1882, 2095, 2117, 2127, 2152, 2251, 2252, 2439, 4179, 4185, 4538)

Sèguel (1704, 1884, 2121, 2132, 2134, 2152, 2483, 2697, 3560)

USOS MEDICINALS

Flor

No consta

FONT 2483. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. La flor de sèguel era remei. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antiinflamatori intestinal

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Posar farina de sèguel al melic. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva padrina.

Tija

Per al panadís

FONTS 1884, 2132, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'aristol [dit "aristó"] (2132). Per a trencar l'aristol.

Per al malgrà (1884). Per a l'aristol (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Dive una oració nou vegades. Agafava palla de sèguel i feia nou lligades. Cada vegada que deia una oració, tallava una palla i quan haví fet les nou, les nuave, se les emportava i es curava (2132). Dir l'oració de l'aristol i tallar els nusos del sèguel pel mig: "Sant Déu, Sant Fort, Sant Marsà, metge de la Santíssima Trinitat. Aristol: jo et tallo a tu i conservo l'altre mal". Tallo un nus de palla de sèguel a cada oració i la repeteixo nou vegades. Reso tres parenostres a la Santíssima Trinitat que cura aquesta enfermetat (1884). Comença a senyar-te. Dir l'oració: Cristo nat / Cristo mort / Cristo ha ressucitat / tan prompte siga trencat / aquet aristol o enfermetat / com aquestes tres paraules, son dites en veritat Es posa una cosa que hagi obrat sobre el mal amb tres palles de tres nusos. Es talla tres nusos cada vegada. Es repeteix tres cops i es resa durant tres dies (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una dona de cal Xoi (Ars) (2132). De Concepció Gomà (Santa Creu de Castellbò) (1884).

USOS ALIMENTARIS

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2251, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pa negre (3560). Pa de sègol (2251). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2251, 3560).

Trituració del gra

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta sense vehicle

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Era el pa dels pobres. OBSERVACIONS. Se'n feia molt a Ogern. Era fàcil de cuidar i es feia en llocs dolents. Teníem un petit camp de sègol. També teníem sègol a la vinya. El batien a l'era. Feia molta pols, que era dolenta. Ara ja no se'n fa o si no, poc. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Tija

Ajuda en la matança del porc

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a socarrar lo porc es fa amb palla de sèguel.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2095, 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per l'aristol. Cada vegada que es resa l'oració, es trenquen tres nusos de blat sègol, a per alt del jou (2095). Una dona d'Ansovell (Cava) tenia un dit botit. Tenia un burxot. Va anar a veure una altra dona que vivia a ca l'Antoni (Vilanova de Banat) que sabia una oració per a un aristol. Va agafar 10 cèntims d'aram, els va posar per alt, per dalt d'un fogó, per alt del jou amb nou nusos de sègol. Aquella dona fot cop de ganivet a sobre el jou. Nou vegades va dir l'oració. Cada vegada que deia l'oració, tallava un nus. Va tallar nou nusos (2127). OBSERVACIONS. Dir l'oració: Déu és nat, Déu és mort i Déu és ressucitat, tant pronte sigui mal curat, com aquestes paraules són veritat. Dir-la tres vegades (2095).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 2121, 2152, 2252, 4538. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Abans pels voltants de Taús es cultivava sèguel (2121). El sèguel fa dos metres d'alt i palla doble (palla gruixuda). Fotia una espiga d'un pam. La palla de sèguel, redona i gruixuda (2121). OBSERVACIONS. És un blat que fa una farina sense gluten, però és molt espès (2152). Era el pa negre (2252). A vegades el sègol es rega i es dalla en verd (4538).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 1701. Barreja 1 entrevista 16/10/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4179. Barreja 2 entrevista 03/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 8 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 9 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

***Sedum acre* L. (crassulàcies)**

BCN 162699

NOMS POPULARS

Arròs de gat (1824)
 Crispinell (3573)
 Gra d'arròs (2545)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antipruriginós

FONTS 2545, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ordrigades (3573). Per a les picades d'ordigues (2545). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi suc (2545). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Elaboració de rams

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2545. OBSERVACIONS. Aquesta herba fa la flor groga. N'hi ha a Ossera.

***Sedum album* L. (crassulàcies)**

BCN 162697

NOMS POPULARS

Arraïm (2121)
 Arròs de gat (2259)
 Cap gros (2121)
 Pinell (2113, 2294)
 Raïmet (2121)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiequimòtic

FONT 2294. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A sobre un cop. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pinell picat amb sal. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El pinell té flor blanca i es fa als teulats.

***Sedum dasyphyllum* L. subsp. *dasyphyllum* (crassulàcies)**

BCN 168933

NOMS POPULARS

Arròs (2477, 2541, 2660, 2667, 2693, 3139, 3144, 4037)
 Arròs de gat (1824)
 Arròs de pobre (3613, 3615)
 Arrosset (1815)
 Pa de moixó (1809)
 Querarròs (2477)
 Raïm d'arròs (1815)

Ramiol (2102)

Ramiol d'arròs (1815)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antipruriginós

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En cas d'ordigada, mata la rabior de la ordiga. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antipruriginós

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si t'urdigues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafes arròs i tho cures de seguida. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Jocs i joguines

FONTS 2477, 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a jugar a cuines (4037). Hi jugaven quan era petita com si fós arròs (2477).

Fulla jove

Jocs i joguines

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Jugàvem amb l'arròs.

Part aèria

Elaboració de rams

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica. És verenosa. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. N'havien menjat de petits i no es van morir.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2667, 3613. OBSERVACIONS. L'arròs té la flor groga (2667).

***Sedum dasyphyllum* L. subsp. *glanduliferum* (Guss) Nyman**
(crassulàcies)

BCN 163362

NOMS POPULARS

Arròs de paret (2484)

USOS MEDICINALS

Suc de la fulla

Antihelmíntic

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan teniven cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Ben fanyadet (aiga verda). MODE D'UTILITZACIÓ /POSOLOGIA. Una culleradeta als nens. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Sedum rupestre* L. (crassulàcies)**

BCN 162687

NOMS POPULARS

Arròs (2477, 2660, 2667)

Arròs de moixó (2125, 2126)

Crespinell (2487)

Crispinell (3613, 3615)

Gra d'arròs (2545)

Pinell (2439)

Querarròs (2477)

Raïm de gat (1815)

Raïmot (2598)

Ramiol (1815, 2102)

Sempreviva (2545)

USOS MEDICINALS**Part aèria****Abortiu**

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als avorts. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els curanderos la recollivon.

Antipruriginosa

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picades d'urdigues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi el suc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2598, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer pegats (3615). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern). PREPARACIÓ. Fer parxes o pegats (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Part aèria**

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El donaven de menjar a les cabres. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS**Fulla****Jocs i joguines**

FONTS 2439, 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. De petits, jugàvem a fer menjar amb els granets (2439). Hi jugaven quan era petita com si fos arròs (2477).

Fulla jove**Jocs i joguines**

FONT 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Jugàvem amb l'arròs.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2545, 2667. OBSERVACIONS. L'arròs té flor groga (2667). Aquesta herba fa la flor groga. N'hi ha a Ossera (2545).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON**Part aèria**

FONT 2598. Barreja 5 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2598. Barreja 7 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Sedum sediforme (Jacq.) Pau (crassulàcies)

BCN 163331

NOMS POPULARS

Arròs de gat (1824)

Crespinell (1882)

Crispinell (1882)

Fideu (2693, 3144)

Granet d'arròs (2634)

Pinell (2439)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en vinagre

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es mengen amb vinagre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer bonic.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. El nom de fideus i la manera de menjar-se'ls, ho sap d'Alcoi (Alacant).

Sedum sieboldii Regel (crassulàcies)

BCN 169970

NOMS POPULARS

Pilarica (2115, 2598, 4197)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2115, 2598. OBSERVACIONS. Té unes pilariques en un test (2115). Les té en un test (2598).

***Sedum* sp.** (crassulàcies)

NOMS POPULARS

Arròs (1853, 2113)

Arròs de gat (2257, 2258)

Arròs de paret (2240)

Arrosset (2112)

Arrosset de paret (4423)

Crespinell (3331, 3342, 3617)

Crispinila (4423)

Flor de ramiol (2693)

Ramiol (2693)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antipiròtic

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un escatxic d'oli de la paella. Per a una cremada. FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Hi posaven herbes i una d'elles el crespínell. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A la Vall del Mig (Fígols i Alinyà) feven l'ungüent [dit "auguent"] del cremat.

Antisèptic bucal

FONT 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les aftes bucals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONTS 2239, 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Li rajava el nas i es va estamar la sang (2239). Per a les hemorràgies de nas (2240). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2239). Emplastre (ús extern) (2240). PREPARACIÓ. Un pegat al clatell (2239). Fer-ne un pegat (2240). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Jocs i joguines

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les fulles grasses eren grans d'arròs, per a jugar. OBSERVACIONS. Tenyiva la roba.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3617. OBSERVACIONS. N'hi ha a dalt a la teulada. El porten els aucells mateix.

Sedum telephium L. (crassulàcies)

BCN 162863

NOMS POPULARS

Balsa (1823, 2248, 2634, 3144, 3370, 3615)

Bàlsam (2529, 2598, 3251, 3371)

Bàlsam de paret (3615)

Col grassa (3613, 3615)

Fabària (4178)

Fulla grassa (2255, 3132)

Herba de coc (2484)

Herba de tall (2637)

Sempreviva (2477)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antipiròtic

FONTS 1815, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La fulla va molt bé per a les cremades (1815). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Teure el telet més extern de les fulles i posar-les sobre les cremades (3144). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipruriginós

FONT 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Contra les picades d'ordigues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El tel de la fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1767, 1823, 2248, 2555, 2598, 2637, 3132, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una ferida. Per a les firides (3615). Per als talls (1767, 3132). Per a un tall (2248). Per a una ferida (2598). Per a les ferides (1823). Per a talls (a la mà...) (2637). Per als talls

infectats (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es tallen els dos extrems de la fulla i es lleva la pell. S'hi ha de posar el tel de la fulla (no la fulla) (3615). S'aixecava la pell de la fulla (1767). Treia la pell i el posava sobre el tall (2248). S'agafa un drapet de tela amb una fulla de bàlsam (2598). Posar una cara de les fulles exposada al foc, queda escalivada i es pela, treient una cara de la fulla (1823). Es posa damunt les brases i es treu l'espela (la pela) (2637). Es pela (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Aquest remei, l'hi va explicar el Jaume Pubill (Banyeres, Vansa i Fórnols) (3615). De la padrina (filla de Solsona) (2248). S'hi posa un drapet perquè no s'enganxi a la roba (2598).

Callicida

FONT 4178. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls de poll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El tel de la fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picades d'insectes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Resolutiu

FONTS 2255, 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als florons (2255). Per a un forúncul o pels florons (2484). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2255). Cataplasma (ús extern) (2484). PREPARACIÓ. Escalivar una fulla a les esgraelles i posada sobre els flurons (2255). Treure-li la pell de sobre i el costat pelat posar-el en contacte amb el fluronc i perquè s'aganti posar-hi una tirit (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb unes hores o amb un dia, agafes (2255).

Part aèria

Antisèptic extern

FONTS 2634, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una tatxa al peu (fa sortir tot el pus). Per a les ferides. Per als talls (2634, 3370). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. L'herba confitat amb oli (2634). Posar el bàlsam en oli (3370). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (2634).

Suc de la fulla

Antiberrugós

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2598, 3615. OBSERVACIONS. El nom de balse de paret l'ha trobat en un llibre (3615). El tenen en un test (2598).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2529. Barreja 3 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)

Sempervivum tectorum L. (crassulàcies)

BCN-E-551

NOMS POPULARS

Aurellina (2118, 2631, 2634, 3144)

Aurellina de la paret (2637)

Cactus (2112, 2620, 2621)

Cactus del país (2487)

Coscollina (1815)

Geranio (castellà) (2121)

Herba orellera (2118)

Orellina (2245)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiotàlgic

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Les fulles fregides amb oli. OBSERVACIONS. Posar-hi l'oli ja fred.

Antipiròtic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Treure la pell de la fulla i embolicar la cremada amb una bena o una gasa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatatarral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2631. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. L'aurellina amb oli. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antihemorroidal

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Oli per a les morenes: la coscollina posada en una padella amb oli. S'ha de posar en fred. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc de la fulla

Antiotàlgic

FONTS 2118, 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'orella (2118). Per al mal d'aurella. Per al mal d'aurelles (2634). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2118). Desconegut per l'informant / No consta (2634). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Unes gotes de l'aigua que té la fulla de l'aurellina (2118). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una peluda. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El suc de trencar una fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina.

Per a la infestació per puces

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picades de puces. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El suc de trencar una fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina.

Per a les picades verinoses

FONT 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picada de mosquit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. El suc de trencar una

fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la padrina.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1828. OBSERVACIONS. N'hi ha a la roca d'Arfa.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2637. Barreja 7 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Senecio inaequidens DC. (compostes)

BCN 162627

NOMS POPULARS

Seneci (3942)

Seneci del Cap (4147)

USOS ALIMENTARIS

Fulla jove

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan és petita, que té fulla i sense flor, les auvelles se la mengen. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3942. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan la planta està seca, els animals (els rucs) se la mengen. OBSERVACIONS. Algunes vegades veu que en aquesta planta hi pugen cargols. I a vegades també presenta pugó. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1809, 1815, 1824, 2498, 2499, 2546, 2548. OBSERVACIONS. Una herba que no hi era abans i que el bestiar ni se la menja. Amb la secada, la planta del cap del roc es mor (explica la filla), s'ha perdut (1824). Ens ha envaït aquesta planta que va venir de Gran Bretanya (1815). Herba invasora (1809). És una planta invasora dolenta que no serix pel bestiar (2498). És una planta invasora i una herba dolenta (2499). Fa uns nou anys va arribar aquesta herba, està envaïnt els parats i cap animal de la menja (2546). És una herba nouvinguda. Haurien de subvencionar per treure-la (2548).

Senecio vulgaris L. (compostes)

BCN 162763

NOMS POPULARS

Herba de Sant Jaume (4147)

Matafoc (2121, 3615)

Xenixell (3139)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antineoplàstic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al càncer de matriu i coll de matriu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Setaria verticillata (L.) Beauv. (gramínies)

BCN 168998

NOMS POPULARS

Herba de la pansalla (1824, 3615)

Pansalla (2425, 3505, 3938)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 2425, 3505, 3615. OBSERVACIONS. S'enganxa als mitjons (3505). La part de dalt s'enganxa a la roba (3615). S'enganxa a la roba (2425). L'herba de la pansalla es fa entre les trumfes (1824).

Setaria viridis (L.) Beauv. (gramínies)

BCN 168791

NOMS POPULARS

Millarola (2613)

Pansalla (2117, 2439, 2541, 3144, 3938)

ALTRES USOS

Part aèria fructificada

Elaboració de rams

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer rams secs. OBSERVACIONS. S'enganxa als mitjons.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2439, 2541, 2613. OBSERVACIONS. És una herba dolenta (2439). Millarola és un nom que diuen cap allà al Solsonès. No té cap utilitat (2613). La pansalla s'arrapa a la roba (2541).

Sideritis hirsuta L. (labiades)

BCN 162791

NOMS POPULARS

Aurella de gat (2649)

Herba de la feridura (2625)

Herba de Sant Antoni (2149, 2150, 2271, 2547, 3132)

Odriga blanca (1815, 1821, 2554, 2555, 2556, 2680)

Ordiga blanca (1700, 1815, 1820, 1823, 2114, 2595, 2644, 2694, 3945, 4201)

Ortiga blanca (1815, 2555, 3342, 4423)

Ortiga morta (3342)

Siderita (2117)

Tàrrec (1824, 2259)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antialopèic

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer créixer el cabell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho coneix d'una perruquera [dit "peluquera"]. N'omplia ampolles i se les venia. En teníem alguna mata a l'hort.

Anticatarral

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONT 2271. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer bullir aiga. Posar-la en una palangana i quedava com una morca. Rentar-se el front i la cara. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 1815, 1821, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (1821). Per a la pressió de la sang (1815, 2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La feia servir l'avi, Josep Tomàs, fill de Cernerres (1821).

Antiinflamatori faringi

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 1824. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És medicinal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Se'n fan olis. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS**Part aèria florida****Recol·lecció per a la venda**

FONT 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'arroplegaven o la plegaven, les assecaven i les pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1824, 2259, 2554, 2556, 2644, 2649, 4201. OBSERVACIONS. En algun hort del Querforadat hi ha odriga blanca (2556). N'hi ha als horts. La consideren una mala herba (2649). N'hi ha a l'Ausàs (2644). Li va ensenyar el Jaume Pubill (Banyeres) (1824). Aquest tàxon correspon a *Sideritis hirsuta* L. subsp. *bubanii* (Font Quer) (1824). Aquesta planta li va ensenyar el dr Pascual (Martinet) (2554). N'hi ha a la vora de Vima (El Querforadat) (2554). N'hi ha a Bellpui (les Valls d'Aguilar) (1815). N'hi ha de coll de Josa, costat Alt Urgell (4201).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON**Part aèria florida**

FONT 2117. Barreja 2 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

***Sideritis hyssopifolia* L. (labiades)**

BCN 163400

NOMS POPULARS

Cua de rata (2481)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antiinflamatori intestinal

FONT 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Els ho va dir un pastor que tenien, que era d'Alòs d'Isil (Valls d'Àneu, Pallars Sobirà).

***Sideritis scordioides* L. (labiades)**

BCN 164172

NOMS POPULARS

Herba de la feridura (3342)

Herba de Sant Antoni (1821, 1825, 3940, 3948)

Ordiga blanca (2644, 3139)

USOS MEDICINALS

No consta

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. OBSERVACIONS. El feia anar a ratlla [dit "raia"].

Part aèria

Antihipertensor

FONT 3940. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió o tensió alta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2644. OBSERVACIONS. N'hi ha a l'Ausàs.

***Sideritis* sp. (labiades)**

NOMS POPULARS

Herba de Sant Antoni (2144, 2158)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antiinflamatori gàstric

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Silene saxifraga* L. (cariofil·làcies)**

BCN 162759

NOMS POPULARS

Herba de roc (1856, 1870, 1884)

Herba prima (1699, 1856, 2095, 2253, 2254, 2545, 2546, 3332, 3945, 3949, 4129, 4193, 4197)

Petador (2645)

Quebrantapiedras (castellà) (2625, 2627)

Salborràgia (3144)

Salborraja (3144)

Salsafràgia (2130, 2131, 2132, 2134)

Salsafraja (1809, 2131, 2523, 2546, 2649)

Salsaufràgia (2131, 2132, 2238, 2254, 2586, 2644, 2688, 2697, 4366)

Salsifràgia (4366)

Salsufragi (1824, 1902, 2152, 2269, 2270, 2273, 2274, 2504, 2505, 3399, 4148, 4313)

Salsufràgia (1648, 1679, 1680, 1699, 1701, 1766, 1768, 1774, 1816, 1824, 1830, 1856, 1859, 1864, 1870, 1881, 1884, 1885, 2095, 2114, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2131, 2152, 2233, 2242, 2250, 2251, 2255, 2452, 2480, 2510, 2545, 2598, 2608, 2609, 2621, 2678, 2688, 2690, 2697, 3544, 3546, 3617, 4306, 4366, 4410, 4423)

Salsufràgia de muntanya (2158)

Salsufraja (1814, 1815, 2271)

Sufràgia (1774)

Te de roc (1884)

Ufràgia (4418)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatarral

FONTS 2127, 2130, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (3144). Per al constipat (2127, 2130). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer

aigua de salsafràgia (2130). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa a l'obac. Hi ha un roc a Canelles (Fígols i Alinyà) que n'hi ha (3144).

Antiinflamatori gàstric

FONT 2158. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2130, 2134, 2158, 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2130, 2251). Per al ventre (2134). Per al mal de ventre (2158). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer aigua de salsafràgia (2130). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1648, 1699, 1768, 1824, 1859, 1881, 2123, 2124, 2127, 2131, 2132, 2134, 2152, 2480, 3617, 3945, 4129, 4193, 4197, 4313. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar (1699, 1881, 2132, 2152, 2480, 3617, 3945, 4193). Per a orinar. Per a l'orina (1648). Per a l'orina (1768, 1824, 1859, 2124, 2127, 4313). És diürètica (2123). És molt bona per orinar. Per a orinar (2131). Per a l'orina. És diürètic (2134). Per a fer pipí (4129). Per a l'orina (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Nou dies (2131). Prendre nou dies (2132). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa a dalt a la muntanya, a les costelletes de les roques, a Romadriu (Pallars Sobirà) (1648). Se'n venia molt, d'aquesta herba (1768). És una herba molt dolça. Sempre als rocs. Enganxa al tacte. Està molt perduda (2124). Només se'n fa els capdamunt dels rocs, de les penyes. Quan la plegues, apega (2131).

Hematocatàrtic

FONT 1766. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És depuratiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONTS 2127, 2546. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al fetge (2127, 2546). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa al cap del roc, prop del mirador, sobre Aristot (2546).

Litotríptic renal

FONTS 1766, 2505, 2625, 2697, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ronyó (1766). Per a les pedres (2505). Per al mal de pedra (als ronyons) (2697). Per al mal de pedres (3945). Per a les pedres del ronyó (2625). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre aigües (2697). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El van a buscar a Romadriu (Llavorsí, Pallars Sobirà) (2505). Quan prens l'herba fas una sorreta [dit "arenilla" (castellà)] pel pipí (2625).

No consta

FONTS 1774, 1864. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha als penyals o roquerals, anant cap a Andorra (1774). Les dones, cada dia en prenen (dit preniven) (1864).

Per a la retenció urinària

FONT 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a problemes d'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1856. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 3546. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 4148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trastorns del sistema urinari. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Va molt bé (és una passada!).

Protector renal

FONTS 1648, 1701, 1815, 1824, 1856, 1881, 1884, 2114, 2125, 2127, 2132, 2253, 2271, 2480, 2546, 3617, 3945, 4193, 4197, 4418. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (1701, 1856, 1881, 2127, 2132, 2271, 2546, 3617, 3945, 4193). Per al ronyó (1648, 2253). Per al ronyó. Per als ronyons (1824). Per als ronyons. Per a netejar els ronyons (2114). Per al ronyó. Per a llimpiar el ronyó (2125). Per als ronyons (1884, 2480). Per als ronyons (1815). Per a problemes al ronyó (4197). Per a llimpiar els ronyons (4418). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga de salsufraja (2271). Fer una aigua (1884). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'arreplega cada any (3617). Es fa a la roca (2253). Es fa a dalt a la muntanya, a les costelletes de les roques, a Romadriu (Pallars Sobirà) (1648). La coneix d'una família de Castellbò de l'any 1965 (1701). Només n'hi ha a Arcavell i a la vall de Castellbò (2125). Es fa al cap del roc, prop del mirador, sobre Aristot (2546). Es plega el setembre (1884). Floreix al voltant del 10 de juny (4418).

Salutífer

FONTS 1680, 1885, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Serveix per a moltes coses (1680). És molt bona per tot (1885). Per a quan estàs desanimat (cansat, sense força) (2152). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El plegaven a Cadí (2152).

Part aèria florida

Anticatarral

FONTS 2269, 2270. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Lletó.

Antiinflamatori

FONT 2621. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les inflamacions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne una aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A Lletó, dalt a Cadí, n'hi ha.

Diürètic

FONT 2254. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONTS 2255, 2504, 2598, 2627, 2688. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desfer les pedres dels ronyons (2255). Per a les pedres (2504). Per a l'orina (2598). Per al mal de pedra (per als ronyons) (2688). Per a les pedres del ronyó (2627). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Se'n prenen aigües (2688). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En un replec de la Costa (sobre Avellanet), hi ha salsufragi (2504). Aquesta herba es fa al roc, a les penyes (2688). Quan prens l'herba fas una sorreta [dit "arenilla" (castellà)] pel pipí (2627).

Per a malalties indeterminades

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'orina. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Coll d'Eres i al riu de Castellàs anant a Miravall.

Protector renal

FONTS 1809, 2242, 2254, 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (1809, 2254, 2649). Per al ronyó (2242). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tinguís el que tinguis. Per al malestar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Cadí, a Miravall (les Valls d'Aguilar) i a Artesa de Segre (La Noguera).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1766, 2124. OBSERVACIONS. Els isards se la mengen (1766). Se la menja el bestiar (2124). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1766, 2124).

Part aèria florida

Condiment

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n posa a la ratassia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 1824, 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El Lluís diu: "la salsufràgia és la pionera de les herbes" (1824). El Jaume diu: "la salsufràgia és la reina de les herbes" (2233).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1816, 1824, 1856, 1859, 1864, 2124, 2127, 2152, 2546, 4366, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia plegat salsufràgia (1824). La collíem per a venre (1859). Per a vendre (1864). Plegava salsufràgia per a vendre (2127). OBSERVACIONS. Abans la veníem (1856). En plegaven saques (1864). El Jesús recorda haver-ne plegat uns set o vuit quilos (2152). Venien dos homes de la Seu d'Urgell a plegar saques d'herba prima o salsafraja (2546). En un any va plegar 300 kg de salsufràgia. El va plegar a Aós de Civís (les Valls de Valira) i a Solanell (vall de Castellbò) i altres llocs de fora de l'Alt Urgell. La pagaven a 50-60 €/kg (4366). No la pagaven gaire (4410).

Part aèria florida

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2250. OBSERVACIONS. L'Enric diu: "la salsufràgia és la mestressa de totes les herbes".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2510, 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'arroplegaven, la baixaven i la venien a la Seu (la Seu d'Urgell) (2649). OBSERVACIONS. Aquesta planta s'enviava a Barcelona (carrer Princesa) i a Manresa (2510).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 1699, 1701, 1766, 1814, 1823, 1859, 1864, 1881, 1885, 2095, 2123, 2124, 2125, 2127, 2132, 2134, 2233, 2254, 2480, 2546, 2598, 2608, 2609, 2625, 2678, 2690, 2697, 3945, 4193, 4197. OBSERVACIONS. Es fa a la roca (2254). Es fa en lloc de rocs (1680). Es fa a les pedres (1699). Es fa als roquerals, cap a Sant Joan de l'Erm i Romadriu (Pallars Sobirà) (1766). El meu pare la plegava (1814). Es fa el cap dels rocs (1859). Es fa a les roques (1864, 2690, 4193). A les roques (1881). N'hi ha als rocs, a Asnurri i a Civís (les Valls de Valira) (1885). La veritable herba prima es fa al roc (2095). Es fa al roqueral. La plega (2123). La salsufràgia era la més bona i la més ben pagada (2124). Altra gent en diu herba prima (2125). Plegar-la al juny, juliol i agost. N'hi ha a

Lletó i a Ossera. N'havia plegat per vendre (2127). També n'hi ha a Lletó (Alàs i Cerc) i Ossera (la Vansa i Fórnols) (2127). Es troba a muntanya. Sobre unes penyes, anant a Ras de Conques (2132). Es fa als rocs, als penyals (2134). Millor plegar-la a finals d'agost (2233). És una de les dues herbes més cotitzades. És l'herba més cara (2233). N'hi ha al cap de roc de cal Mijà a Tuixent (2480). N'hi ha als estanys de la Pera (2598). Es pot trobar vora Cadí (2608). N'hi ha vora Cadí (2609). N'hi ha als caps de roc (2678). Es fa al roc, a les penyes; cap a Miravall i Nyus (2697). Floreix al juliol (2697). El 15 d'agost fan un aplec i van fins dalt la muntanya a plegar-ne (2546). A l'església (dit iclésia) de Josa de Cadí n'hi ha. En sap cinc o sis llocs (3945). Es fa al roc (2625). L'herba prima es fa a la roca (4197). A Torà de Tost, no s'hi fa (1823).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 2545. Barreja 1 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2132. Barreja 1 entrevista 12/07/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3399. Barreja 1 entrevista 24/08/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2255. Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 2 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Silene vulgaris (Moench) Garcke (cariofil·làcies)

BCN 162780

NOMS POPULARS

Colliell (2477)

Coniell (1815, 1823, 1882, 2126, 2148, 2255, 2284, 2435, 2644, 2682, 3144, 3573, 3615)

Petador (2121, 3139)

Petardo (castellà) (2153)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Tendres es poden menjar posant-se als amanits. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer una truita de colliells. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En amanides. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Cuits. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen els brots tendres (3615). Per a menjar (1815). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1815, 3615).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan és tendre, es menja com una verdura. CONSUMICIÓ. Entrant - Bullit. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua i oli

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Minjats com a verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en llet

FONTS 2284, 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els posaven a les truites (2682). Els conells menjats en truita (2284). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2284, 2682).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Conells tendres, en truita. OBSERVACIONS. Sense flors ni fruits. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 2435. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En truita. OBSERVACIONS. Els conells han de ser tendres. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Jocs i joguines

FONTS 2148, 2153, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a jugar quan érem petits. Els fèvem petar a la mà (2153). Esperen que siguin redons i llavors els peten (2148). Els nens jugaven a explotar-los (2548).

Fruit

Jocs i joguines

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer petar el fruit. OBSERVACIONS. És un joc per als nens (agafar la copa per la part oberta, amb dos dits la tanca, i fer-la explotar contra l'altra mà).

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Llavor

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Fan un granet a dins que és tòxic. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

Silybum marianum (L.) Gaertn. (compostes)

BCN 163408

NOMS POPULARS

Card marià (4261)

Cardassa (1824)

Cardigassa (2113, 3613, 3615, 3938)

Cardo mariano (castellà) (4423)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Hematocatàrtic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És depuratiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es pot menjar. Se'n pot fer sopa. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3938, 4261. OBSERVACIONS. Herba que no mengen les auvelles, però que se la mengen quan és petita o quan És tocada per la rosada (3938). A Coll de Nargó, és molt abundant (4261).

Solanum dulcamara L. (solanàcies)

BCN 162818

NOMS POPULARS

Pebroter (3613, 3615)

Solaneta (2121, 3139)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antihipertensor

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antihipertensor

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És un depuratiu de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Tòxica.

***Solanum lycopersicum* L. (solanàcies)**

BCN 169283

NOMS POPULARS

Tomaquera (1896, 2245)

Tomàquet (2153, 2504, 2549, 2555, 2669, 3139, 4195, 4197)

Tomàquet (fruit) (3144)

Tomata (1701, 1704, 1819, 1864, 1881, 1884, 2095, 2102, 2125, 2131, 2135, 2235, 2241, 2252, 2269, 2481, 2523, 2637, 2644, 2678, 2692, 2697, 4037, 4149, 4261, 4390)

Tomata (fruit) (1882, 2121)

Tomata centenària (raça) (4411)

Tomata de cor de roure (fruit) (raça) (1882)

Tomata de Montserrat (fruit) (raça) (2121)

Tomata de pera (fruit) (raça) (2121)

Tomata de poma (fruit) (raça) (2121)

Tomata dels quatre cantos (fruit) (raça) (3144)

Tomate (castellà) (3330, 3333)

Tomàtec (1819)

Tomatera (1819, 1901, 2121, 2146, 2434, 2541, 3144, 3613, 3615, 3944, 4139, 4422)

USOS MEDICINALS

Epicarpi

Callicida

FONTS 2549, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ulls de poll (2549, 2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2549). Cataplasma (ús extern) (2555). PREPARACIÓ. Agafar un tomàquet, escalivar-lo, agafar només la pell i embolicar l'ull de poll amb un drapet (2549, 2555). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Antiequimòtic

FONT 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una patacada en un dit (fa sup-sup). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar el dit dins un tomàquet madur. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-s'hi pegats de tomatera. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiprostàtic

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La tomata fa càlculs perquè porta sulfat de calci.

Antipruriginós

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El bitxo o querolet pique molt. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una tomata i anar fregant. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Callicida

FONTS 2135, 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'ull de poll (2135). Per als ulls de poll (2523). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Una tomata partida (2135). Sucats amb tomata ben sucada (2523). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La tomata estava l'ull de poll i després cal rascar (2135).

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als florons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una tomata ben madura i embolicar el floronc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al panadís

FONT 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als voltadits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Tomata madura. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Alguna cosa que sigui fresquet, per aguantar lo mal. Fa sortir el pus.

Per als penellons

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als penellons dels dits de les mans. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Tomàquets tallats escalfats i posar-los als dits de les mans. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Per a trastorns del sistema musculoesquelètic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'espondilitis anquilosant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer bullir fulles de tomatera i beure's-ho.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en oli

FONTS 1884, 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En feien conserva (3333). OBSERVACIONS. Fan conserva de tomata al bany maria, oli, sal i una mica de sucre (1884). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884, 3333).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer samfaina (tallada a dauets). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en sucre

FONTS 4195, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Alguna vegada havia fet confitura de tomàquet (4390). A França feien confitura de tomàquet (4195). DESTINACIÓ. Alimentació humana (4195, 4390).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 3326, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A l'hort, hi tenen tomates (3326). En tenen a l'hort per a consum propi (4390). OBSERVACIONS. A vegades els congela amb pela o pelats (4390). DESTINACIÓ. Alimentació humana (3326, 4390).

ALTRES USOS

Fulla

Fumable

FONT 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fumava tomatera.

Polpa del fruit

Recol·lecció per a la venda

FONT 4149. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa i ven conserva de tomata.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 3615. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. Sí. OBSERVACIONS. La planta de la tomatera és tòxica.

Planta sencera

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La planta de la tomatera és tòxica. GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1701, 1882, 1901, 2121, 2269, 3144, 3944, 4411. OBSERVACIONS. A l'hort, hi té tomateres (3944). La Montserrat és la varietat de tomata que li agrada més. També hi ha la tomata de poma i la tomata de pera (2121). En té a l'hort (1901, 2121). En té a l'hort. Coneix les varietats corderoure i Montserrat (1882). Fa esment de la tomata verosa (tomata que té el color trencat) (2269). A Fígols hi ha dues varietats de tomaca o tomata: la de Montserrat i la dels quatre cantos. La tomata dels quatre cantos es diu així perquè les llavors es troben als quatre costats separadament (3144). Als horts de Gramós (1701). La tomata centenària és una tomata específica de Fígols (4411).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2251. Barreja 3 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 5 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Solanum melongena* L. (solanàcies)**

BCN 169277

NOMS POPULARS

Albergínia (fruit) (1815, 4390, 4411)

Asbergínia (fruit) (2680, 3144, 4145)

Auberginera (2241)

Aubergínia (fruit) (2439)

Obergina (fruit) (3139)

Obregina (fruit) (3330)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer samfaina. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En tenen a l'hort per a consum propi. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

No consta

Agrosilvopastoral

FONTS 3144, 4145. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer a l'hort (4145). OBSERVACIONS. En tenen a l'hort (3144).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2439. OBSERVACIONS. A l'hort, hi tenen aubergínies.

***Solanum nigrum* L. (solanàcies)**

BCN 164727

NOMS POPULARS

Blet (2121)

Murarola (2598)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antihemorroidal

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa unes boletes negres. A la tardor. En té a l'hort.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Aquest blet no es menja.

Solanum tuberosum L. (solanàcies)

BCN 169248

NOMS POPULARS

Bretona francesa (raça) (2121)

Kennebec (raça) (1809, 3331, 3368, 3613, 4314)

Papata (2102, 2598)

Patata (1648, 1704, 1809, 1815, 1824, 1829, 1903, 2099, 2100, 2102, 2115, 2121, 2125, 2127, 2132, 2134, 2146, 2152, 2158, 2243, 2247, 2251, 2285, 2369, 2434, 2541, 2546, 2547, 2559, 2592, 2595, 2620, 2625, 2651, 2659, 2660, 2678, 2684, 3138, 3139, 3144, 3331, 3333, 3334, 3355, 3368, 3560, 3615, 3943, 3945, 4185, 4197, 4198, 4261, 4306, 4313, 4314, 4390, 4422, 4572)

Patata d'Alinyà (raça) (3331)

Patata de Burgos (raça) (2121)

Patata del bufet (raça) (1809, 3368, 3613)

Patata del bufet blanca (raça) (3331)

Patata del bufet negra (raça) (3331)

Patatera (2121, 3370)

Pontiac (raça) (2121)

Red pontiac (raça) (3331, 3613)

Trufa (2121)

Trumfa (1701, 1704, 1824, 1828, 1830, 1881, 1884, 2101, 2113, 2121, 2131, 2134, 2235, 2237, 2451, 2481, 2510, 2595, 2697, 3330, 3613, 4142, 4314, 4411)

Trumfo (1704, 1824, 2121, 2135, 2235, 2283, 2285, 2633, 3138, 3144, 3330, 3356, 3613, 3615, 3945, 4260, 4306, 4313, 4314, 4404)

Ull de perdiu (raça) (2121)

USOS MEDICINALS

Tubercle

Antihelmíntic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar una patata, la buidava per dins i hi posava mel, sobre el melic. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

Antiodontàlgic

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixel. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi un panyo, com una cataplasma, de patata xafada i aigua freda. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONTS 1704, 2285, 2541, 2595, 2678, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les cremades (1704, 2285, 2541, 2595, 2678, 3144). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1704, 2595, 2678, 3144). Decocció (ús extern) (2285). Desconegut o imprecís (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. La patata o el suc de la patata (no la pela) (1704). Posar-hi patateta ratlladeta ben fineta (2285). Pell de patata (3144). Posar-hi patata rallada (2541). Agafaven una patata i la tallaven ben primeta, de la mida del cremat, i la posaven a sobre la cremada (2678). Agafa una trumfa o una patata, la talla per la meitat i es va fregant la cremada (2595). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El midó és el que cura la cremada. Si la cremada és una mica fonda, ha d'embolicar-se el tros de patata a la cremada (2595).

Antipneumònic

FONTS 2285, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pulmonia (2285). Per a trencar la pulmonia (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2285). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2547). PREPARACIÓ. Fer bullir patates en un perol, escórrer-les i posades amb un drap al costat que feia mal. Aquest drap havia d'estar molt i molt calent (2285). Posar una bossa de patates fregides al costat de la pulmonia (2547). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per al xarmpió

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al xarmpió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). PREPARACIÓ. Fer bullir patates i respirar l'escalfor que es desprèn i s'ha de suar. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Has d'estar ben calent al llit.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4314. OBSERVACIONS. Els cérvols de Boumort venen a menjar les fulles dolces de les patates. Quan les patates ja estan més avançades, les fulles són amargantes i ja no se les mengen. Per aquest motiu, ja no cultivem patates. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1809, 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tenen patates a l'hort (1809). OBSERVACIONS. Cultiven les varietats bufet, kennebec, red pontiac (3613). Varietats cultivades Kanebec, vermelles i bufet (1809).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La mata de la patatera cap a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tubercle

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 2251, 2283, 2625, 3560, 4197, 4198, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les patates, als pores [dit "tocinos" (castellà)] (3560). Se les menja el senglar [dit "jabalí" (castellà)] (2251). El porc fer se les menja (2625). OBSERVACIONS. Per a donar de menjar als porcs (1704). Esmenta les varietats kennebec i red pontiac (2283). El padrí a Ares (Cabó) en feve per Sant Joan. Feven les kennebec (4314). Els porcs s'han fotut les patates (4197, 4198). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1704, 2251, 3560). Alimentació humana (2283, 4314). Alimentació humana i animal (2625, 4197, 4198).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2121. OBSERVACIONS. Abans de la guerra civil, la mena de patata que cultivàvem era l'ull de perdiu. Després de la guerra teníem patata de Burgos (la pagaven a 10 cèntims al quilo). Actualment tenim les varietats pontiac i la bretona francesa. Pelaven les trumfes un cop cuites i així no llençaven tanta trumfa. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2235, 2237, 2243, 2285, 2546, 2633, 3138, 3144, 3331, 3333, 3368, 4260, 4261, 4390, 4572. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tenim patates red pontiac i bufet (de mata alta i de mata baixa) (2235). Per la Quaresma [dit "quagesma"] collir patates (2243). Patata d'Alinyà (varietats de patates): kennebec, red pontiac, bufet blanc, bufet negra (3331). La varietat Kennebec (2633). Es feien patates farcides de carn (4261). En tenen a l'hort per a consum propi (4390). OBSERVACIONS. Havíem plantat la bufet i després la Kennebec (3368). Aquí a la muntanya, la que va millor és el bufet, però per llaor no a nivell comercial (3138). Plantar i aplegar les patates s'ha de fer amb lluna plena (2285). Els trumfos es sembraven per Sant Joan i es plegaven abans que vingués el fred (3144). La patata de Cambrils i del Sàlzer (Odèn) i la d'Alinyà (Fígols i Alinyà) és la que té més nom (3333). La patata de Cambrils i del Sàlzer (Odèn) i la d'Alinyà (Fígols i Alinyà) és la que tenen de llavor (dit lleor) (3333). Tenien trumfes només per casa (2235). Es guardava la llaor en clots de trumfes als costats dels camps (2237). Feven un parell de 100 sacs (2633). Portaven els trumfos cap a la Gleva (les Masies de Voltregà, Osona). Són patates del bufet (4260). Les patates, les sembren al maig (2546). Totes les patates que es produïen aquí se n'anaven totes a Vic (4572). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2235, 2237, 2243, 2285, 2546, 2633, 3138, 3144, 3331, 3333, 3368, 4260, 4261, 4390, 4572).

ALTRES USOS

Fulla

Fumable

FONTS 2121, 3370, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La fulla de la patata s'esgruminava i es fumava. De paper, utilitzaven el diari "la Mañana" (2121). Fumava fulla de patatera (3370). Fumava patata (4422).

Fulla vella

Fumable

FONT 3931. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abans, es fumava la fulla de la patatera seca.

Part aèria fructificada

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Jaume diu: "segar a mà i batre a l'era".

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1648, 1701, 1704, 1809, 1815, 1829, 1830, 2099, 2100, 2102, 2121, 2146, 2235, 2369, 2434, 2559, 2651, 2660, 3144, 3613, 3615, 3943, 3945, 4306, 4313, 4314. OBSERVACIONS. La millor època per a comprar trumfes o trumfos és la tardor (3613). Les patates les solen plantar el 15 de maig [dit "mai"] (1704). Les patates s'han de plegar abans del Pilar, per evitar que es gelin (1704). A Bartrons (l'Alzina d'Alinyà) s'hi feien trumfos (3144). A Prat Major (Alinyà i Odèn) hi plantaven patates de llaor (2369). En un camp que té hi sembla sis sacs de patates (2559). A Cernerres hi cultivaven patates (3943). Les planta al juny i, excepcionalment per Sant Josep, tot i que sap que és un risc, ja que, si gela, perdrà la collita (3945). Plantàvem i sembràvem trumfes entre el 15 de maig [dit "mai"] i el 15 de juny, en lluna vella (màxim 7 de juliol) (2121). Giraven les trumfes amb lluna vella perquè aguanten més temps sense grillar (2121). Sol fer patates del bufet. També fa red pontiac al mes de març (2121). Tiren a dojo els trumfos dins els clots de trumfos (sense sac) (2121). Les trumfes dins els clots de trumfos no es grillen (2121). A l'entrada del clot de trumfos no hi pot tocar el sol (2121). Pel temps de la guerra, els pares del Benet van haver de tallar les tomateres (no arrancar-les) a la nit perquè els soldats se les hagueren emportat (2121). Les trumfes s'han de plantar amb lluna vella (2121). Trumfo o patata del bufet (3615). A l'hort tenen patates Kennebec i patates liles (2146). Abans es sembraven patates (1809). Amb les trumfes feien estraperlo. Les passaven en l'espai que resta entre la cabina i la caixa de carga del camió (1830). Rega i entrecava les patates (2660). Planten patates

kanebec i Red pontiac (2434). De patata del bufet n'hi ha a l'Alzina d'Alinyà (1815). A la seva propietat s'hi cultivaven patates vermelles (Pontiac) (2651). Coneix la patata del bufet (2099, 2100). La patata d'aquí era la del bufet (petites, boterudes...). N'hi ha de blanques, vermelles, moradenques, etc (2102). Fem patates, per al gasto (1829). Collíem patates a l'octubre i al novembre (1648). Per Sant Josep les fa a Organyà. Per Pasqua als horts d'Organyà. I per Sant Joan, a dalt a Ares. A la serra de Prades van deixar de cultivar trumfes pels porcs fers ja que se les menjaven (4314). A la serra de Prada, es veuen tres forats de trumfes (4314). El padrí (Joan Tarrés) feve de sometent. Una vegada una persona va robar trumfos i el van engarjolar en un lloc prop de l'església (destinat a presos), però només hi havia de ser-hi de dia; i a dormir, a casa (4313). A Ossera sempre s'havien cultivat patates (4306). Les dones feven els clots de trumfos i també sembraven (4306). Als horts de Gramós (1701).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Tubercle

- FONT 3949. Barreja 1 entrevista 05/09/2020 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3144. Barreja 1 entrevista 07/08/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2154. Barreja 1 entrevista 14/12/2013 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1704. Barreja 1 entrevista 18/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 12 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2251. Barreja 2 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3144. Barreja 3 entrevista 07/08/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2148. Barreja 3 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1815. Barreja 3 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 3 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1824. Barreja 8 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 9 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

***Solidago virgaurea* L. subsp. *virgaurea* (compostes)**

BCN 163441

NOMS POPULARS

- Herba de cop (2541, 2684)
- Vara d'or (4147)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Antiequimòtic

FONTS 2541, 2684. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan t'has donat un cop o et fa mal alguna cosa (2684). Per als cops (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern) (2541, 2684). Loció (ús extern) (2541). PREPARACIÓ. Posar-ho en una botella, a sol i serena, uns dies (2684). L'herba de cop en oli (2541). L'herba de cop, en alcohol (2541). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). Loció (ús extern). PREPARACIÓ. L'herba de cop, en oli. L'herba de cop, en alcohol. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4147. OBSERVACIONS. En té a l'herbolari (farmaciola).

***Sonchus asper* (L.) Hill (compostes)**

BCN 163405

NOMS POPULARS

- Lletjó (3615)

***Sonchus oleraceus* L. (compostes)**

BCN 162834

NOMS POPULARS

Alicsió (2121)

Licsó (2434)

Llactó (2598)

Llecsó (3144, 3371)

Llepsó (1821, 4037)

Lletjó (2257, 2598, 3615)

Lletsó (2121)

Llicsó (1882, 2112, 2121, 2248, 2257, 2678, 2697, 3144, 3573, 3615)

Llitsó (3615)

Xicoia (3938)

USOS MEDICINALS

No consta

No consta

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a curar una ungla que haví caigut. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria**Antipruriginós**

FONT 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ordigades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Sucar, fregat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija**Antiberrugós**

FONT 2257. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fregar-se. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS**Fulla****Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)**

FONTS 2248, 3144, 3573, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar les persones. També per a donar als conills (3615). OBSERVACIONS. En menjàvem quan són tendres, quan érem petits (3573). Sap que gent en menjava (2248). Els llecsos o llicsons, se'ls menjaven els castellans (es refereix a la gent que era de fora) (3144). DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal (3615). Alimentació humana (2248, 3144, 3573).

Fulla jove**Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)**

FONT 4037. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria**Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire**

FONT 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan els llicsons emmustiaven els donaven als conills. OBSERVACIONS. Els llicsons en fresc els feien mal. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1821, 1882, 2112, 2434, 2633, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es donaven de menjar als conills (1882). Per a donar als conills (2112). Per als conills (1821, 2633). Per al bistià (2434).

Per al bestiar (2697). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1821, 1882, 2112, 2434, 2633, 2697).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3615. OBSERVACIONS. Hi ha tres llitsons.

Sorbus aria (L.) Crantz (rosàcies)

BCN 162761

NOMS POPULARS

Moixa (fruit) (1704, 2121, 2125, 2146, 2148, 2542, 2697)

Moixer (1704, 2121, 2555)

Moixer de guilla (4419)

Moixera (2121, 2148, 2477, 2678)

Moixera de pastor (4307)

Nespro (fruit) (2555)

Serbal (castellà) de caçador (3949)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Menjar les moixes (fruits). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2125, 2126, 2148, 2477, 2542, 2555, 2697, 3949. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les moixes són els fruits que donaven als porcs (2697). Els fruits són anomenats moixes (2148). Menjàvom moixes (fruits) (2121). Fa una grana de color vermell que se la mengen els ocells o el gall fer. No es pot collir, ja que està prohibit (3949). Es menjaven les moixes (2125). Es menjaven moixes (2126). Dels fruits en diu nespros (2555). Els fruits són les moixes i es poden menjar (2542). El gra de la moixera és comestible (2477). OBSERVACIONS. Les moixes es feven pel bosc de Trejuvell (2697). Es mengen per Nadal (2148). N'hi ha un de fulla ampla i un de fulla estreta (3949). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2148). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2121, 2125, 2126, 2148, 2477, 2542, 2555, 2697). Alimentació animal (3949).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Dels fruits en diu moixes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2146. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjar moixes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 1704, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Follats o fullats de moixers. Feven caure les fulles i afegien aigua i farina. A vegades també orins (humans). Per al bestiar (1704). Les fulles (fullats) de moixer per a donar a les auvelles i als conills (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121).

Tija defoliada

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els conills pelaven lo canot (la pela de la rama). DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tija amb fulles/branques

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats els posaven apilats als teulats per la neu.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats servien com a llenya.

Tija defoliada

Obtenció de combustible: llenya

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les rames desfullades anaven al foc.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Fruit

FONT 4307. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Els fruits no es poden menjar, ja que són verenosos! GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2678, 4312, 4419. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Els fruits s'anomenen moixes (4312). OBSERVACIONS. Els fruits, els anomena moixes (2678). Ho ha après d'en Josep Badia (Tuixent) (4419).

***Sorbus domestica* L. (rosàcies)**

BCN 162734

NOMS POPULARS

Moixera de guilla (4307)

Sarvera (3611)

Serva (1907, 2115, 4261, 4419)

Servera (1677, 2110, 2121, 2122, 2125, 2254, 2262, 2263, 2547, 2598, 2682, 2697, 4122, 4411)

Servera borda (1815, 2121)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antidiarreic

FONTS 2148, 2245, 2254, 2547, 2598, 2697, 4419. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Restrenyiva molt. Per a la diarrea (2254). Les serves provoquen restrenyiment (2245). Per a la diarrea (2547, 2598). Fer tallar les cagarrines de les bèsties (2697). Per a restrènyer (2148). Per a la descomposició (4419). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (2148, 2245, 2254, 2547, 2598). Decocció (ús intern) (2697, 4419). PREPARACIÓ. Prendre serves, que són els fruits de les serveres (2547). Menjar serves (els fruits) (2598). Les serves verdes bullides en aigua (2697). Aigua de serves (4419). DESTINACIÓ. Medicina humana (2148, 2245, 2254, 2547, 2598, 4419). Medicina veterinària (2697). OBSERVACIONS. Del seu pare (Andreu Tomàs, Organyà) (4419).

No consta

No consta

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Va bé per al bestiar, sobretot pels porcs [dit "tocinos" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. De la servera, se'n fa aigua de serva. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1907, 2110, 2115, 2122, 2123, 2125, 2126, 2148, 2262, 2542, 2697, 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Minjar les serves (si les minges verdes són aspres) (2262). Dels fruits se'n diuen serves (1907). Les serves es mengen (2110, 2148). Les serves es podrien menjar, però no es mengen (2122). La serva es menja (2123). Es menjaven les serves (2125). Els fruits són les serves que es poden menjar (2542). Les serves madures es poden minjar i són molt bones (2697). Es menjaven serves (2126). Menjàvem serves (fruits) a la tardor (4261). OBSERVACIONS. A les fagines i als teixons, els agrada molt les serves (2262). En menjaven (2115). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1907, 2110, 2115, 2122, 2148, 2542, 2697). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1907, 2110, 2115, 2122, 2123, 2125, 2126, 2148, 2262, 2542, 2697, 4261).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es mengen les serves. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Tronc

Altres informacions

FONTS 2110, 2121, 2263, 2682, 4122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El tronc de la servera per a les carnisseries (2110). Amb la seva fusta feient els tallants de les carnisseries (2682). En feien tallants de carnisseries (2121). El tronc de tallar la carn és de servera (4122). La fusta de servera es fa servir per a tallar carn a les carnisseries (2263). OBSERVACIONS. La servera és una fusta dura, vermella i no escardilla i així no deixa porqueria a la carn (2110).

Elaboració de calçat

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En feien esclops.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fruit

FONT 4307. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Els fruits no es poden menjar ja que són verenosos. GRAU DE TOXICITAT. Indeterminat. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. La disposició de les fulles recorda una cua de guilla.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1907, 2678, 2697, 4307. OBSERVACIONS. A Torà de Tost hi havia serveres (1907). A la Vansa, hi havia serves (fruits) (2678). N'hi havia a sobre Malgrat de Noves. A Bellpui hi haví una servera (2697). Els fruits de la servera borda tenen molt pinyol (1815). Quan no té fruits, ja ha arribat l'hivern! (4307).

Sorbus torminalis (L.) Crantz (rosàcies)

BCN 163301

NOMS POPULARS

Flor de neu (3356)

Sorghum bicolor (L.) Moench (gramínies)

BCN 31310

NOMS POPULARS

Blat de moro (2131)

Solgo (2245)

Sorgo (2245)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El solgo o sorgo s'ensitja [dit "ensila" (castellà)] per a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2245. OBSERVACIONS. Cada vegada més es cultiva solgo o sorgo, a causa de la secada.

Sorghum ×sudanense (Piper) Stapf (gramínies)

BCN-E-726

NOMS POPULARS

Pasto del Sudán (castellà) (4538)

Spartium junceum L. (papilionàcies)

BCN 162662

NOMS POPULARS

Escoba (2477)

Ginesta (2369, 2425, 2477)

ALTRES USOS

Planta sencera

Ajuda en la matança del porc

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a socarrimar el porc en la matança.

Spinacia oleracea L. (amarantàcies)

BCN 129688

NOMS POPULARS

Espinac (2121, 2148, 2247, 2248, 3144)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2247. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'entrada de l'hivern es van plantar espinacs. OBSERVACIONS. Solen fer truita d'espinacs. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2121. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A l'entrada de l'hivern es van plantar espinacs. OBSERVACIONS. Solen fer truita d'espinacs. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 3330. Barreja 1 entrevista 27/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 3 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 3682. Barreja 2 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Stachys byzantina C.Koch (labiades)

BCN 163341

NOMS POPULARS

Herba de les llagues (2625, 2627)
Verdet (2255)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides, per a les rascades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es pela la fulla que es posa sobre la ferida o la rascada. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Torrent de Peramola.

No consta

Antisèptic extern

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Xucla el mal cap a fora. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta.

***Stellaria media* (L.) Vill. (cariofil·làcies)**

BCN 162661

NOMS POPULARS

Borrassol (2121, 2131, 2425)
Borrissol (3144, 3613, 3615)
Borrossol (1809)
Pamplina (3342)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2131, 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Al gener, que està verda, es dona a les gallines (2425). S'ho mengen els polls (2131). Per al bestiar (les gallines...) (2121). OBSERVACIONS. S'escampa per l'hort (2131). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2131, 2425).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1809, 2121, 2425, 3144. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. És una mala herba de l'hort (2425). El borriçsol és una mala herba de l'hort (3144). OBSERVACIONS. Es fa en bona terra, a l'hort o al prat (2121).

***Stevia rebaudiana* (Bertoni) Bertoni (compostes)**

BCN 169242

NOMS POPULARS

Estèvia (2529, 3132)
Estívia (2671)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antihipertensor

FONT 2529. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. En fa aigües. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a endolcir, una punta. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 3132. Barreja 2 entrevista 30/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)

Stipa pennata L. (gramínies)

BCN 162600

NOMS POPULARS

Barba de cabra (2121, 2234, 2634, 3370)

Cabell d'àngel (2147)

Pèl de cabra (1704, 2121, 2645)

Pèl de llop (3132)

ALTRES USOS

Inflorescència

Elaboració de rams

FONTS 2634, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per adornar (2634). OBSERVACIONS. Hi ha llocs on n'hi ha plapes (3370).

Part aèria

Elaboració de rams

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa dins una gerra, sense aigua. Es fa gros (creix). Per a fer maco.

Part aèria florida

Elaboració de rams

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als gerros [dit "floreros" (castellà)]. Per al menjador de casa i fer rams per a l'església. OBSERVACIONS. Es fa a plapades.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2147. OBSERVACIONS. N'hi ha a Castellciutat (la Seu d'Urgell).

Stipa tenacissima L. (gramínies)

BCN 46091

NOMS POPULARS

Espart (1882, 2121, 3573)

ALTRES USOS

Tija

Ajuda a la llar

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El manxó per a reviscolar el foc a terra és fet d'espart.

Elaboració de calçat

FONTS 1882, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n feien espardenyes (2121). Amb l'espart, es feien espardenyes (1882).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En feven cordes.

***Symphytum officinale* L. (boraginàcies)**

BCN 162854

NOMS POPULARS

Consolda (4148)

Simfit (4148)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antireumàtic

FONT 3645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor d'ossos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern). PREPARACIÓ. S'ha de plegar l'arrel a l'hivern o a la primavera. Preparen una pomada amb l'arrel d'aquesta planta, oli d'oliva i cera d'abella. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a la vora del Segre, a la Seu d'Urgell.

***Syringa vulgaris* L. (oleàcies)**

BCN 162703

NOMS POPULARS

Lilà (1824, 2121, 2131, 2153, 2434, 3144)

USOS MEDICINALS

Flor

Antipirètic

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

PREPARACIÓ. Aiga de lilà: agafar la flor i fer l'aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Elaboració de rams

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa un ram al terra de l'església de Sant Mer. Les majorales o les priores regalen una flor a cada assistent.

Part aèria florida

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Pere Màrtir feven creus de lilà per a beneir els camps. Pel mes de mai.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 2131. OBSERVACIONS. N'hi ha de flor blava i de flor lila (1824). A Ars hi ha lilà de flor blanca (2131).

***Syzygium aromaticum* (L.) Merr. et Perry (mirtàcies)**

BCN-E-89

NOMS POPULARS

Clau (2593)

Clavell (1907, 3371)

USOS ALIMENTARIS

Poncella

Condiment

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cuina. OBSERVACIONS. En posa dues o tres. La seva mare en comprava a la botiga. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Poncella

Ambientador

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posen claus a una meitat de llimó a la nevera perquè no faci mal olor.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Flor

FONT 3620. Barreja 1 entrevista 04/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)

Poncella

FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Tagetes patula L. (compostes)

BCN 164162

NOMS POPULARS

Clavell de moro (2117, 2121, 2487, 2488, 2634)

Moro (3951)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Abortiu

FONT 2488. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a avortar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tamarix anglica Webb (tamaricàcies)

BCN 164729

NOMS POPULARS

Tamarindo (castellà) (3144)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. Quan està florit és molt bonic.

Tanacetum corymbosum (L.) Sch.Bip. subsp. *corymbosum* (compostes)

BCN 163502

NOMS POPULARS

Margarita (2121, 2651)

Tanacetum parthenium (L.) Sch.Bip. (compostes)

BCN 163490

NOMS POPULARS

Camamilla (1771, 1774, 1815, 1859, 2098, 2235, 2237, 2260, 2261, 1818, 2621, 2625, 3132, 3328, 3372, 3560, 4260, 4304)

Camamilla amarga (1680, 1808, 1905, 2110, 2122, 2124, 2243, 2245, 2286, 2369, 2425, 2430, 2504, 2542, 2634, 2637, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2694, 3138, 3326, 3331, 3399, 3427, 4261, 4418)

Camamilla amargant (1815, 2239, 2263, 2484, 2487, 2488, 4337)

Camamilla amarganta (1812, 1815, 1859, 2099, 2100, 2114, 2265, 2483, 2484, 2496, 2498, 2499, 2541, 2552, 2613, 3974)

Camamilla autèntica (1815, 2667)

Camamilla autòctona (1815)

Camamilla borda (1805, 1824, 1828, 1903, 1905, 1906, 2095, 2112, 2113, 2121, 2131, 2153, 2245, 2254, 2523, 2529, 2540, 2546, 2596, 2598, 2615, 2625, 2634, 2682, 2692, 3370, 3505, 3944, 4139, 4197, 4403, 4423)

Camamilla d'aquí (3336, 4309, 4310)

Camamilla de muntanya (2243)

Camamilla dolenta (1829)

Camamilla *gorda* (castellà) (3371)

Camamilla salvatge (2239)

Talarida (1815)

Tanarida (1815)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

No consta

FONT 3944. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern).
DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Per a les vaques.

No consta

No consta

FONTS 2683, 2684, 2685, 2686, 2687. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS.
Desconegut per l'informant / No consta. OBSERVACIONS. És més eficaç que la camamilla.

Part aèria

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1812, 2099, 2637, 3427. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2099, 3427). Per al mal de ventre (1812). Per a un videll que té mal de panxa (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1812, 2099, 3427). Decocció (ús intern) (2637). DESTINACIÓ. Medicina humana (1812, 2099, 3427). Medicina veterinària (2637). OBSERVACIONS. És més bona que la camamilla (dolça) (volen donar a entendre que és més efectiva) (1812).

Antisèptic ocular

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar els ulls. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. Per a l'egua empatxada. Fa gitar. Fa pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Només arrancar el bull (és a dir molt poca estona). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Estomacal

FONTS 2243, 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2112, 2113, 2613, 2615, 2667, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La donaven als animals (2694). Es dona al bestiar quan està malalt (2112, 2113). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2667). Desconegut per l'informant / No consta (2613, 2615, 2694). Decocció (ús intern) (2112, 2113). DESTINACIÓ. Medicina humana (2667). Medicina veterinària (2112, 2113, 2613, 2615, 2694).

OBSERVACIONS. És amarga de prendre (2667). Es dona al bestiar (2613). És amarganta. Es dona al bestiar (2615).

Per a la dispèpsia

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si un vedell s'inflava. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús intern). PREPARACIÓ. Camamilla amarga amb oli. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Engargallar. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Feve pair.

Salutífer

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan no et trobes bé. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatatarral

FONTS 1905, 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1905, 2153). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Amb sucre o mel (1905). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La prevíem sense sucre.

Antiemètic

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Vomitàvem. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La preníem sense sucre.

Antihipertensor

FONT 1808. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La camamilla és altament antiinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1774, 2098, 2100, 2235, 2239, 2263, 2369, 2496, 2498, 2499, 2542, 3132, 3326. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la panxa (2098, 2239). Per al mal de panxa (2100, 2263, 2369, 2542, 3326). Per al mal de ventre (2235). Per a la panxa (panxa malament) (1774). Per a la panxa del bestiar (2496). Per a la panxa del bistiar (2498, 2499). Per al mal de ventre (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1774, 2098, 2100, 2235, 2239, 2263, 2369, 2542, 3132, 3326). Decocció (ús intern) (2496, 2498, 2499). PREPARACIÓ. És amargant, amb sucre (2235). Fer-ne una aiga (2098). DESTINACIÓ. Medicina humana (1774, 2098, 2100, 2235, 2239, 2263, 2369, 2542, 3132, 3326). Medicina veterinària (2496, 2498, 2499). OBSERVACIONS. És més amargant (2239). Era de mal pendre (2263). La preníem sense sucre (1774). Ara ja s'ha perdut molt, el no conrear (2542).

Antisèptic extern

FONT 2369. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 2110, 2265, 2286. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Digestiva (2286). Per a pair (2265). Per a la panxa. Després de menjar et senta bé (2110). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa a l'hort (2110).

Estomacal

FONTS 2254, 2369, 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per alguna cosa que se t'ha posat malament (2254). Per al mal d'estómac (2369). Per algo d'estómac (2523). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la conjuntivitis

FONT 2369. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les lloganyes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema endocrí

FONT 4261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar els estrògens i per a fer baixar la testosterona. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 2369, 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar los ulls (2369). Per als ulls (2682). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (2369). Decocció (ús extern) (2682). PREPARACIÓ. Aiga de camamilla (2682). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2124, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les auvelles (2124). Per a donar al bestiar (2625). OBSERVACIONS. Surt sense sembrar (2124). És amarga (2625). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2124, 2625).

ALTRES USOS

Part aèria florida

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. L'Antonio diu: "la tanarida torna el bou de mort a vida".

Recol·lecció per a la venda

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a venre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1818, 1824, 1903, 1905, 2122, 2131, 2237, 2260, 2261, 2369, 2540, 2546, 2596, 2598, 2621, 2634, 2667, 3138, 3328, 3399, 3505, 4260, 4418, 4423. OBSERVACIONS. Aquesta és la camamilla d'aquí (3138). La camamilla d'aquí és la camamilla amarganta (1818). La camamilla d'aquí es perd (1818). La camamilla amarga és més salvatge que la camamilla dolça (2261). És una camamilla més salvatge que la camamilla dolça (2260). Es feia servir més la camamilla borda que la camamilla dolça (1903). Utilitza més la camamilla amarga o borda que la camamilla dolça (1905). En tenen a l'hort (1824, 2634). No n'hi ha tanta com de camamilla dolça (2122). Abantes anaven a ramassar per a ells (en feien aigues), per a consum familiar, no per a vendre (2237). La camamilla borda és amargenta (2131). La padrina li agradava i en prenia (2369). Només és per al bestiar (2540). És molt amarganta (2596). Aquesta camamilla és molt amargant (2621). N'hi havia a Castellàs del Cantó i creu que ja s'ha perdut (2667). No m'agrada la camamilla perquè és amarga (3328). Aquesta camamilla és amargant (2598). En teníem a l'hort. Amarganteja (4260). No se'n parle gaire, com si hagués desaparegut (3399). Com que han encimentat el terra de tot el poble i han rejuntat pedres de les cases, s'ha anat perdent i no se'n veu (2546). N'hi havia al poble de Torres d'Alàs, però com que van encimentar el terra s'ha anat perdent (3505). És com una margarita petita (4423). És amarga de gust (4418). La gent de Noves de Segre té la camamilla amarga als horts. Han de ser horts calents del poble (4418).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 3371. Barreja 2 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 3331. Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2481. Barreja 1 entrevista 11/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2552. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2552. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Tanacetum vulgare L. (compostes)

BCN 162359

NOMS POPULARS

Camamilla (3144)

Camamilla amarga (3144)

Camamilla borda (2132, 3144)

Camamilla d'abans (3144)

Dalarida (2480)

Talarida (1815, 1828, 2125, 2126, 2137, 2239, 2546, 2548, 2598)

Tanacet (4147)

Tanarida (1815, 2257, 2258, 2555, 2556, 3372, 3944)

USOS MEDICINALS

Inflorescència

Antiinflamatori intestinal

FONT 3976. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern).

DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Coneix l'ús d'aquesta planta per les dones de Bar.

Part aèria florida

Antidiarreic

FONTS 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Fer infusió. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2257, 2258, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de panxa (2257, 2258). Per al mal de ventre (3144). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No tenia bon gust (3144).

Coadjuvant del postpart

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llimpiar. Per a les vaques quan han parit. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Estomacal

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No tenia bon gust.

Inductor del part

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè les vaques vedellessin. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

No consta

FONT 2546. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si alguna gallina està malalta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una perolada de talarida. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a la dispèpsia

FONTS 1828, 2239. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer pair (2239). Al bistià, si estaven empatxats (2239). Per a l'empatx del bestiar (1828). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2239). Decocció (ús intern) (1828, 2239). PREPARACIÓ. Aigua de talarida (1828). DESTINACIÓ. Medicina humana (2239). Medicina veterinària (1828, 2239).

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els agrada molt al bistià (vaques). DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 1815, 2137. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa esment del refrany: "la talarida torna el bou de mort a vida" (1815). El Pere diu: "la tuca i la talarida tornen el bou de mort a vida" (2137).

Part aèria florida

Ambientador

FONT 2125. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És aromàtica.

Elaboració de rams

FONT 3976. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En té un ram a l'entrada de cal Rumà.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2239, 2480, 2546, 2548, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La Mercè recita: "la talarida torna el bou de mort a vida" (2239). La Pilar diu: "la tuca i la talarida tornen el bou de mort a vida" (2598). La Ventureta recita: "mill del sol i dalarida fan tornar el bou de mort a vida" (2480). La Montserrat diu: "la talarida torna el bou de mort a vida" (2546). L'Antonio diu: "la talarida, torna el bou de mort a vida" (2548). L'Antonio diu: "No és possible que es mori un nen, tenint talarida a casa" (2548).

Repel·lent

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a mosques i mosquits.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxic. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2239, 2556, 3944. OBSERVACIONS. És més amargant (2239). Com que no es dallen els prats, n'hi ha molta (3944). El Josep recita: "La tanarida treu el bou de mort a vida" (2556).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2598. Barreja 4 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2595. Barreja 5 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Taraxacum dissectum (Ledeb.) Ledeb. (compostes)

BCN 162865

NOMS POPULARS

Masteguer (1771)

Xicoia (1700, 1704, 1771, 1821, 1823, 1824, 1828, 1885, 1901, 1903, 2094, 2102, 2117, 2118, 2120, 2122, 2125, 2126, 2127, 2131, 2146, 2148, 2152, 2233, 2234, 2250, 2252, 2274, 2283, 2284, 2430, 2477, 2484, 2487, 2501, 2502, 2523, 2541, 2542, 2549, 2559, 2593, 2598, 2671, 2682, 3144, 3331, 3332, 3334, 3557, 3615, 4037, 4140, 4151, 4314, 4424)

Xicoia de muntanya (1828, 2598, 3332, 3938, 4193, 4195, 4390)

Xicoia petita (3144)

Xicòria (1815, 4149)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antineoplàstic

FONT 2484. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al càncer. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Cull la raiel i la fa assecar. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antihipertensor

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al que té la sang forta. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONTS 1885, 2233, 2477, 2501, 2502, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Depura la sang (2233). Per a la sang (1885, 2598). Com a dipuratiu (2477). Dipura la sang (2501, 2502). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Xicoies amb oli, sal i vinagre (2501, 2502). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. A la primavera (2501, 2502).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1901. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Vitamínic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per vitamines. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. En amanit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1700, 1704, 1771, 1821, 1824, 1828, 1901, 1903, 2094, 2118, 2120, 2122, 2127, 2131, 2146, 2148, 2152, 2233, 2234, 2252, 2274, 2283, 2430, 2541, 2542, 2559, 2593, 2598, 2682, 3144, 3331, 3332, 3334, 3615, 3938, 4151, 4193, 4195, 4314, 4390, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es menja en amanida (2274). Menjar amanida (2233). Per a menjar (1700, 2094, 4151). Per a menjar (1901). A la primavera es mengen (1903). Se les minja i són molt bones (2148). Per a les amanides (2118). La fulla tendre (2120). Són bones per menjar (2122). Se les mengen. Són molt bones També se les menja el bestiar (2131). Per a l'amanida (1821). Per a menjar (ben tendres) (2430). Es menjaven (2542). Per a menjar (amanida amb oli) (2598). De petit prou n'haví minjat (2234). Per minjar (2682). Es mengen (3331). Les xicoies petites amb cansalada [dit "beicon"] i pernilet (3144). Per a fer amanides (2593). Petites i arrissades. Allò és canela! (3938). Són molt bones (4193). Són bones per a minjar (tenres) (2559). Per als amanits (3615). Les xicoies de muntanya són bones per a amanir (4390). Són bones per a amanir (4195). Bones per a menjar (2252). Per als conills (4424). OBSERVACIONS. Tendreta (2233). Fulles tendres sense flor (2118). N'arrupleguem (2120). N'hi ha a sobre Oliana (2122). Es troben a la muntanya. N'haví plegat (2127). Les pleguen el febrer, el març, quan se'n va la neu. Les xicoies neixen sota el sirro (2131). Prefereix les xicoies a l'escarola i a l'enciam (2146). Pel maig havia anat a plegar-ne a la Torreta de Cadí (2152). S'han de collir tendres, petites (1821). Primer les xicoies del prat i després les xicoies de la muntanya. En fèiem una coixinera (2598). N'hi ha a dalt a Urdiet, a la Molina (...). Surten després de la neu (3332). Cap a la muntanya, quan se'n va la neu, surten. Es poden menjar pel febrer, quan són tendres (3334). La xicoia surt després de la neu. S'ha d'anar a Andorra o a la Cerdanya (1704). És amarga (1828, 2541). Es troben a sota la neu. A Bescaran, a la Molina (Cerdanya), a Andorra (2283). N'hi ha cap a Cernerres (4193). Se'n fan allà dalt (assenyalant cap a Cadí) (2559). Es troben a sota la neu (4314). Les collien a la muntanya (4195, 4390). Per Sant Isidre n'anaven a collir (1824). Les xicoies petites creixen entremig de l'aufals. Les xicoies bones creixen

sota la neu (4424). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1700, 1771, 1821, 1901, 1903, 2094, 2118, 2120, 2122, 2127, 2131, 2146, 2152, 2233, 2274, 2430, 2541, 3331, 3332, 3938). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1700, 1704, 1771, 1821, 1824, 1828, 1901, 1903, 2094, 2118, 2120, 2122, 2127, 2146, 2148, 2152, 2233, 2234, 2252, 2274, 2283, 2430, 2541, 2542, 2559, 2593, 2598, 2682, 3144, 3331, 3332, 3334, 3615, 3938, 4151, 4193, 4195, 4314, 4390). Alimentació humana i animal (2131). Alimentació animal (4424).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua i oli

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer truites. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla jove

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1823, 4037, 4140. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les xicoies amargantegen molt, però tan petites són molt bones (4140). OBSERVACIONS. En menjàvem (1823). A sobre Bescaran n'hi ha (4140). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (1823, 4037, 4140). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1823, 4037, 4140).

Planta sencera

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. OBSERVACIONS. Els alemanys es mengen les xicoies amb rel i tot. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Arrel

No consta

FONTS 2125, 2126. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. La rael de xicoies té alguna utilitat.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Fulla

FONT 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Menjar xicoies de muntanya aclareix molt la sang. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. OBSERVACIONS. La gent que té la sang massa clara no en pot menjar.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 2102, 2477, 2598, 4149. OBSERVACIONS. A Fígols, n'hi ha (2102). N'hi ha a Cernerres (1821). El mossèn Manuel Pal parla de les xicoies (2598). Quan se'n va la neu, surten les xicòries (4149).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 1824. Barreja 5 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Taraxacum officinale Weber in Wiggers (compostes)

BCN 162644

NOMS POPULARS

Angelet (fruit) (2637)

Dent de lleó (2233, 2250, 3342, 3615)

Diente de león (castellà) (1821, 3973, 3974)

Enciam bord (2434, 3615)

Pixallit (1882, 2483, 2629, 3615)

Xicoia (1828, 1882, 1884, 2113, 2121, 2148, 2248, 2250, 2548, 2554, 2559, 2560, 2595, 2598, 2634, 2644, 3144, 3356, 3372, 3573, 4147)

Xicoia de prat (2598, 4314)

Xicoia dels prats (4195, 4390)

Xicoia dels prats d'Arfa (1828)

Xicòria de muntanya (4149)

Xicòria de prat (4149)

USOS MEDICINALS

Fulla

Anticatarral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al costipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONTS 1884, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dipura la sang. Depurant de la sang (2121). La xicoia és depurativa de la sang (1884). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu pare (1884).

Hipoglucemiant

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Baixa el sucre. Per als que tenen diabetis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És dipurativa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Llavor

Antiotàlgic

FONT 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 2554. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan era petit li feien prendre arrel de xicoia, menjada com a verdura. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1821, 1882, 2121, 2148, 2248, 2559, 2598, 2634, 3144, 3573, 3615, 4147, 4195, 4314, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen (1882, 3615). Són bones per a minjar (2559). Per a menjar (2148, 2634). Es menja (2121, 4147). Els donaven als conills (1821). Per a menjar (amaneix amb oli) (2598). La xicoia dels prats és bona en amanida (4390). En amanida (4195). OBSERVACIONS. En menjàvem quan són tendres, quan érem petits (3573). Una dona de Bar, la Rosita, per les gallines (2559). Se les menjaven (2248). El collien a l'octubre o al novembre (1821). Primer les xicoies del prat i després les xicoies de la muntanya. En fèiem una coixinera (2598). CONSUMICIÓ. Entrant -

Amanida (1882). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 2121, 2148, 2248, 2598, 2634, 3144, 3615, 4147, 4195, 4314, 4390). Alimentació humana i animal (2559). Alimentació animal (1821).

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en sucre

FONT 2560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En fan confitura. S'agafa la flor groga i es fa coure una hora, més o menys, i es cola. Es redueix i s'hi posa sucre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Inflorescència

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2598, 4149. OBSERVACIONS. Podrien ser dues espècies diferents de *Taraxacum* (4149). El mossèn Manuel Pal parla de les xicoies (2598).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Inflorescència

FONT 2254. Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Taraxacum sp. (compostes)

NOMS POPULARS

Xicoia (2112, 2131, 4261, 4307)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 4261, 4307. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fregien en una paiella trossos molt petits de cansalada i amb aquest oli s'amanien les xicoies (4307). OBSERVACIONS. A la primavera (4261). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (4261). DESTINACIÓ. Alimentació humana (4261, 4307).

Fulla jove

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2112. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a amanit. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

***Taxus baccata* L. (taxàcies)**

BCN 162836

NOMS POPULARS

Teix (1815, 1882, 1902, 4314)

Tell (1882, 2425, 2706, 3399)

ALTRES USOS

Tija amb fulles/branques

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 3399. OBSERVACIONS. Tenen una creu d'arbre a la paret, al costat de la porta principal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONTS 1882, 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És molt verenós (1882). L'animal que en

menja es mor (dit mora) al cap de mitja hora (1902). GRAU DE TOXICITAT. Molt elevat (1882). Letal (1902). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1902). TOXICITAT EN ANIMALS. Sí (1902).

Planta sencera

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. El cavall és l'únic animal que es menja el teix, però al cap de cinc minuts, es mor. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. No. TOXICITAT EN ANIMALS. No. OBSERVACIONS. El teix és verenós. Feien mobles de teix, però els que el treballaven i alguns usuaris van tenir problemes i ara ja no se'n fan.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 1902, 2425, 4314. OBSERVACIONS. A Mèxic, hi ha molt teix (1882). N'hi ha algun per Romanins (2425). De teix, n'hi ha a Bellpui i Malgrat de Noves (les Valls d'Aguilar) (1902). A Ares, hi ha tres teixos (4314).

***Teucrium chamaedrys* L. (labiades)**

BCN 163258

NOMS POPULARS

Brotònia (2117)

Timó mascle (3615)

***Teucrium polium* L. (labiades)**

BCN 162767

NOMS POPULARS

Tiimó (2269)

Timó blanc (2541, 3139)

Timó femella (1680)

Timó mascle (1815, 1824, 2117, 2152, 2269, 2270, 2506, 2548, 2559, 2598, 2687, 3251, 3323, 3325, 3342, 3505, 3944, 4309)

USOS MEDICINALS

Part aèria florida

Analgèsic

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONT 2559. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als refredats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihelmíntic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs [dit "lombrices" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 1680. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinflamar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 2117, 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als còlics de panxa, del ventre (2117). Per al mal de ventre (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El timó mascle és una mica amargant (2117).

Digestiu

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No en pren perquè la desvetlla.

Estomacal

FONTS 2598, 3323. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'estómac (2598, 3323). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No en pren perquè la desvetlla (2598).

Hipolipemiant

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 3251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als atacs de ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne aigües. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONTS 3323, 3325. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per si havies menjat massa (3323). Quan tens plena d'estómac amb ganes de vomitar. Fa baixar (per baix) o sortir (per dalt) (3325). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1824, 2117, 3251, 4309. OBSERVACIONS. De timó mascle n'hi ha a Tost (Ribera d'Urgellet) (2117). Anant cap a Bescaran i passant per Sorri, hi ha uns plaps de timó mascle (1824). N'hi havia per Bar i Cava (3251). N'hi ha més amunt de Bescaran (4309).

Thymus ×citriodorus (Pers.) Schreber (labiades)

BCN 113586

NOMS POPULARS

Farigola llimonada (3336)

Farigola llimonera (4179)

Thymus serpyllum L. (labiades)

BCN 162620

NOMS POPULARS

Farigola (1618, 1648, 1693, 1859, 1904, 2251, 2555)

Herba de pastor (1821)

Salsa de pastor (1821)

Sérbol (3139)

Serpildo (4306)

Serpillum (2545)

Serpol (2117)

Serpoll (3336, 4306)

Timó (1828, 2127, 4309, 4314)

Timó femella (1618)

Timonet (2274, 2487, 2502)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticatarral

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinfectant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de timó. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Anticatarral

FONT 1648. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1618, 1859, 2502, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És desinfectant (1618). Per a les ferides (1859). Per a desinfectar talls (2502). Per quan t'arrenquen un queixal (4309). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1618). Bany (ús extern) (1859, 2502, 4309). PREPARACIÓ. Per a fer tisanes (1618). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Cada any en plega (4309).

Digestiu

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És digestiu. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2502. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigues per a beure. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 1828. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Una tisana després de dinar. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa la flor rosa.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

Condiment

FONTS 1821, 2274, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Al guisat (3139). Per als guisats (1821, 2274). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1821, 2274, 3139).

ALTRES USOS

Part aèria florida

Recol·lecció per a la venda

FONT 1859. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a venre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1618. DESCRIPCIÓ FETA PER L'INFORMANT. Se'n troba prop Carmeniu (Montferrer i Castellbò).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2148. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2502. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2274. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

Thymus vulgaris L. (labiades)

BCN 162775

NOMS POPULARS

Farigola (1679, 1697, 1699, 1701, 1821, 1831, 1853, 1898, 2095, 2117, 2121, 2122, 2126, 2139, 2153, 2239, 2259, 2277, 2281, 2286, 2425, 2484, 2503, 2548, 2549, 2552, 2555, 2620, 2621, 2637, 2645, 2651, 2655, 2690, 3144,

3324, 3333, 3336, 3342, 3354, 3371, 3573, 3940, 3943, 3948, 3976, 4129, 4147, 4148, 4159, 4261, 4306, 4410, 4423)

Frigola (1696)

Herba de timó (2257, 2258)

Timó (1618, 1648, 1677, 1679, 1681, 1682, 1692, 1693, 1696, 1697, 1699, 1700, 1701, 1702, 1704, 1705, 1706, 1765, 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 1774, 1805, 1808, 1809, 1814, 1815, 1816, 1817, 1821, 1823, 1824, 1825, 1828, 1829, 1830, 1831, 1853, 1854, 1855, 1856, 1859, 1864, 1870, 1881, 1882, 1884, 1885, 1896, 1897, 1898, 1899, 1901, 1903, 1904, 1905, 1907, 2095, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2109, 2110, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2130, 2132, 2133, 2134, 2135, 2137, 2141, 2142, 2144, 2146, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2158, 2159, 2233, 2235, 2237, 2238, 2239, 2240, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2263, 2265, 1818, 2269, 2270, 2274, 2280, 2281, 2283, 2284, 2285, 2286, 2293, 2294, 2369, 2425, 2430, 2434, 2435, 2451, 2452, 2477, 2479, 2480, 2481, 2483, 2496, 2498, 2499, 2503, 2504, 2510, 2523, 2529, 2540, 2541, 2542, 2545, 2546, 2547, 2548, 2552, 2554, 2555, 2556, 2559, 2568, 2571, 2582, 2586, 2592, 2593, 2595, 2598, 2608, 2614, 2620, 2621, 2625, 2627, 2633, 2637, 2640, 2649, 2655, 2658, 2661, 2667, 2678, 2680, 2682, 2683, 2684, 2686, 2687, 2688, 2694, 2697, 3138, 3139, 3144, 3321, 3325, 3326, 3329, 3330, 3331, 3332, 3334, 3342, 3367, 3371, 3372, 3392, 3399, 3505, 3573, 3615, 3617, 3682, 3944, 3974, 4122, 4129, 4147, 4148, 4185, 4188, 4193, 4195, 4197, 4260, 4261, 4309, 4314, 4337, 4366, 4390, 4403, 4410, 4422, 4423, 4424, 4433)

Timó blanc (3332)

Timó femella (2152, 2269, 2270, 2506, 2687)

Timó mascle (1680)

Timonet (1881, 2146, 2148, 2259, 2483, 2487, 2634, 2637)

Tomillo (castellà) (2284, 2503)

USOS MEDICINALS

Flor i fulla

Antiinflamatori

FONT 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desenflama. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Anticatarral

FONTS 1830, 2101. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1830, 2101). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de timó (1830). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 1697, 2099. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un peu botit (1697). Per a treure l'inflamació (més aviat extern) (2099). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1697). Decocció (ús extern) (2099). DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària (1697). Medicina humana (2099). OBSERVACIONS. Per als animals també (1697).

Antiinflamatori intestinal

FONT 1681. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El seu pare, que era de Tost, prenia timó amb un porró.

Antipirètic

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic bucal

FONTS 1697, 3943. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a glopejar, quan t'han arrencat un queixal (1697). Per a afeccions a la boca (3943). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1697). Tisana (ús intern) (3943). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 1697, 1823, 1831, 1853, 2114, 2118, 2122, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ferides (1697). És desinfectant. Llimpia (1823). Per a rascades (1823). Per a desinfectar firides (1831, 1853). Per a desinfectar per fora (2114). Per a les infeccions (2118). Com a antibiòtic (2122). Per a les ferides del bestiar (2122). Desinfectant (4314). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1697, 1823, 1831, 2114, 2118, 2122). Tisana (ús intern) (1853, 4314). Infusió (ús intern) (2122). PREPARACIÓ. Aigua de timons (2122). Aigua de timó (4314). DESTINACIÓ. Medicina humana (1697, 1823, 1831, 1853, 2114, 2118, 2122, 4314). Medicina veterinària (2122). OBSERVACIONS. Porta antibiòtic (2114).

Antisèptic intern

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar per dins. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Porta antibiòtic.

Hemostàtic extern

FONT 1765. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a estamar (per fora). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 1770. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Si en prens gaires dies, rebaixa.

Per a malalties indeterminades

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de les besties. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 1823. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al burrot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 3943. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu

FONT 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan està fotuda. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una sopa d'aigua de timó. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La Maria té molta fe amb el timó.

Salutífer

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a tot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Porta antibiòtic.

Part aèria florida

Analgèsic

FONTS 1704, 2280, 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al dolor (1704, 2280, 2281). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern). PREPARACIÓ. Timó amb esperit de vi. Fer-ne fregues (2281). Esperit de vi amb timó. Fer-ne fregues (2280). Alcohol amb timó (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'un informant de la Guàrdia d'Ares (1704).

Antiàcid

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al coragre, acidesa a l'estómac o foc a l'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un parell de vegades (i si et passa el mal, ja no en prens més). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antibronquític

FONT 2159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. El timó neteja. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1648, 1808, 1829, 1856, 2121, 2127, 2137, 2141, 2144, 2149, 2150, 2153, 2251, 2254, 2257, 2258, 2484, 2503, 2548, 2559, 2568, 2633, 2637, 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als constipats (1829, 2144, 2149, 2150, 2257, 2258, 2484, 2503, 2548, 2633, 3334). Per al constipat (1648, 1808, 2127, 2137, 2141, 2153, 2254, 2568, 2637). Per als constipats (2251). Per als refredats (1856, 2559). Per als constipats. Per als refredats (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1648, 1808, 1829, 1856, 2121, 2127, 2137, 2141, 2144, 2149, 2150, 2153, 2254, 2257, 2258, 2503, 2548, 2559, 2568, 2633, 2637, 3334). Infusió (ús intern) (2251, 2484). PREPARACIÓ. Fer-ne aigua (2254). Fer-ne aigües (2251). Fer-ne aiga (2141). Penre'n una aiga (2484). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa de timó (2127). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És com una injecció de penicil·lina (2127). El maig és el temps d'arroplegar-lo (2559).

Antidiarreic

FONT 2124. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. Per a descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1884, 1903, 2110, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un cop (1884, 2110). Per al peu cascà (1903). Per

als cops (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Banys als matins i als vespres (1884). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 1680, 1769, 1774, 1809, 2100, 2259, 2263, 2277, 2483, 2541, 2542, 2545, 2608, 2637, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És desinflamatori (2277). Per a la inflamació (2263). Antiinflamatori (2259). Per a desinflamar (1680, 2541). Desinflamatori (1769). Desenflama (1774). Pera treure l'enflamació (més aviat extern) (2100). Com a antiinflamatori (2483). És antiinflamatori. Per a la inflamació (2542). És antiinflamatori (2545). Desenflama (2608). Per a desinflamar (2637). És desinflamant de la boca (1809). Per a desinflamar (desinflamatori) (3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1680, 1774, 1809, 2259, 2277, 2483, 2541, 2545, 2608). Decocció (ús extern) (1769, 2100, 2263, 2542). Desconegut per l'informant / No consta (2637). Bany (ús extern) (3331). PREPARACIÓ. Fer aiga (2263). Per a fer banys (2542). Aiga de timó (2545). Fer una infusió (3331). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa, cada dia a la nit (2277). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És refrescant (2259).

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És calmant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Pots fer fregues.

Antiinflamatori bucal

FONT 1817. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per la inflamació de la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 2109, 2270, 2281, 2293, 2637, 2686, 2687. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per l'aspror al coll (2293). Pel mal de

coll (2109, 2270, 2281, 2637, 2686, 2687). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2293). Tisana (ús intern) (2270, 2281, 2637). Decocció (ús extern) (2109, 2686, 2687). PREPARACIÓ. Una rameta de timons posada a la boca (2293). Fer gàrgares d'aiga de timó (2281). Fer banys (respirar) (2109). Glopejar timó amb mel (2637). Glopejar aiga de timó (2686, 2687). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori hepàtic

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt dipuratiu per al fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONTS 1903, 2141, 2235, 2286, 2510, 2552, 2658, 2682, 3326, 3333, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la panxa (2286, 2552, 4193). Per al mal de panxa (1903, 2235, 2510, 2658). Per al ventre (2141). Per al mal de ventre (2682). Per al mal de panxa. Per al mal de ventre (3326). Per a una infecció de panxa (3333). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne aiga (2141). Aiga de timó (2552). Aiga de timons (2658). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa (2235). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Rebaixa molt (2286). Del seu pare (2552).

Antiodontàlgic

FONTS 1805, 1859, 1885, 2158, 2270, 2285, 2542, 2637. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de queixal (2285, 2542, 2637). Per al mal de quixal (1805, 2270). Per al quixal (1859). Per al mal de queixals (1885, 2158). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1805, 1885, 2270, 2285, 2542, 2637). Gargarisme (ús extern) (1859, 2158). PREPARACIÓ. Glopejar aiga de timó (2285). Aiga de timó (2270, 2542). Glopejar aigua de timó (1859). Glopejar aigues de timó (2158). Aigua de timó (2637). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipiròtic

FONTS 2280, 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les cremades (2280, 2281). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir el timó (2280). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipneumònic

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pneumònia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipsoriàsic

FONT 2263. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la psoriasi. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic bucal

FONTS 1700, 1805, 1809, 1896, 2098, 2144, 2149, 2150, 2152, 2239, 2245, 2254, 2479, 2510, 2529, 2542, 2545, 2548, 2552, 2555, 2556, 2678, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a quan t'arrenquen una peça, dent o queixal (glopejar) (2548). Per a les llaguetes de la boca (2254, 2555). Per a rentar la boca (1700, 2529). Per a la boca (1896, 2144, 2149, 2150, 2239, 2479, 2552). Per al mal a la boca (2098). Per a una llaga a la boca (1805). Per a un problema de boca, de rossadura (2152). Per a llagues de la boca (2245). Per a llimpiar la boca (2510). Per a una llaga (2542). Per a les llagues de la boca (2545, 2556). Per als flegmons (2678). És antibiòtic de la boca (1809). Si s'infla la boca (3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1700, 2254, 2529, 2548, 2552, 2555, 2556, 3331). Infusió (ús extern) (1896). Decocció (ús extern) (1805, 2098, 2144, 2149, 2150, 2152, 2479, 2542, 2545, 2678). Tisana (ús intern) (2239, 2510). Gargarisme (ús extern) (2245). Desconegut per l'informant / No consta (1809). PREPARACIÓ. Aiga de timons (2555, 2556). Glopejar (2254). Glopejat d'aiga de timó (1700). Timó o timó amb aigua salada (2152). Aigua de timó (2245). En fan aigua (2529). Fer banys amb aiga de

timó (2542). Glopejar i beure'n (2545). Aiga de timó (2552). Glopejar aiga de timons (2678). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia es pren una tassa d'aiga de timó, abans d'anar a dormir (1700). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es cull a primers de juny. Timó amb aigua salada li va dir un dentista (2152). Li va dir un dentista (2479). Del seu pare (2552). Glopejar aigua de timó (3331).

Antisèptic extern

FONTS 1618, 1699, 1700, 1705, 1706, 1769, 1771, 1808, 1809, 1859, 1864, 1870, 1884, 1897, 1898, 1901, 1903, 2097, 2098, 2102, 2113, 2115, 2121, 2126, 2133, 2134, 2135, 2158, 2233, 2235, 2239, 2240, 2242, 2243, 2245, 2248, 2249, 2254, 2257, 2258, 2260, 2261, 2280, 2281, 2285, 2286, 2294, 2369, 2430, 2435, 2484, 2496, 2498, 2523, 2529, 2547, 2548, 2552, 2555, 2556, 2625, 2637, 2640, 2680, 2683, 2684, 2688, 2694, 2697, 3139, 3144, 3325, 3326, 3331, 3948, 4195, 4197, 4309, 4337, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És desinfectant. Per a les ferides (2548). És desinfectant (1618, 1699, 1706, 1771, 1808, 2134, 2242, 2248, 2286, 2555, 2556, 2684). Per a les infeccions (2239, 2240). Per a les llagues (3139). Per a rentar ferides (2098, 2135, 2294, 2680). Per a rentar talls (2285). Per a les ferides (1705, 1859, 2097, 2280, 2281, 2552, 2694, 4195). Per a desinfectar (1769, 1898, 1903, 2260, 2261, 2369, 2430, 2688, 3326). Per a netejar ferides (2258). Per a rentar ferides. Per a desinfectar (1864, 2257). Per a esgarranyades (2254). Per a llaga (2233). Desinfectant (2235, 2249, 3948). És un desinfectant (1700). Per a un tall (1859). És algo antibiòtic (1870). Per a ferides (1884). Per a rentar les ferides. Quan t'has fet mal (1897). Desinfectant. Tanque ferides (1901). Desinfectant. Per a rentar ferides (3144). Per a desinfecció (2102). Per a ferides. Com a desinfectant (2113). Per a una ferida (2115, 2547, 3331). És antisèptic (2126). Per a infeccions. Per a una llaga a la cama (2133). És desinfectant. Per a rentar les ferides (2158). Cicatritza; per a llagues a la boca; quan et treuen un quixal (2245). Era desinfectant (2243). Desinfectant de les ferides (2484). És un bon desinfectant (2496, 2498). Per a les llagues a la boca (2523). Com a desinfectant (2529). Desinfectant (2547). És molt desinfectant (2625). Per ferida (2637). Per quan tens una

llagueta a la boca o per qualsevol classe de llaga a la pell (2640). Per a rentar les dents postisses (2640). És desinfectant (2683). És un desinfectant tant per dins com per fora (2697). Per a rentar. Per a un mal a la cama (2121). És desinfectant de la boca (1809). Llimpia (3325). Com a desinfectant. Per a desinfectar ferides (4197). Per a quan t'arrenquen un queixal (4309). Per a una llaga (4337). Per a rentar ferides. Per a desinfectar ferides (4422). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (1699, 1700, 1705, 1706, 1769, 1884, 1897, 1898, 1901, 1903, 2097, 2098, 2102, 2113, 2115, 2121, 2133, 2135, 2158, 2233, 2240, 2243, 2254, 2257, 2258, 2260, 2261, 2280, 2281, 2285, 2294, 2369, 2435, 2484, 2496, 2498, 2529, 2547, 2548, 2552, 2555, 2556, 2625, 2640, 2680, 2688, 2694, 2697, 3139, 3144, 3331, 3948, 4195, 4309, 4337, 4422). Tisana (ús intern) (1618, 1808, 1809, 1859, 1870, 2126, 2134, 2235, 2239, 2248, 2249, 2286, 2430, 2637, 2683, 2684, 3325, 3326, 4197). Infusió (ús intern) (1771, 1864). Decocció (ús extern) (1859). Decocció (ús intern) (2242). Gargarisme (ús extern) (2245). Desconegut per l'informant / No consta (2523). PREPARACIÓ. Aiga de timons (2555, 2556). Fer-ne aigües (1898, 2294, 2430). Aiga de timó (2285, 2552, 4337). Bullir el timó (2280). Per a fer tisanes (1618). Banys als matins i als vespres (1884). Fer-ne aiga. Sucar amb l'aiga (1897). El timó sucat amb un drap (2133). Fer aiga de timó (2135). Aigua de timó amb una punta de sal (2245). Fer gàrgares amb timó (2243). Posar per fora (2369). Lo timó amb unes gotetes d'aigua oxigenada (2523). En fan aigua (2529). Per fer infusions (2435). Fer aigua de timó (4197). Oli de timó: bullit i colat (1705). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Rebaixa molt (2286). Ho sap del seu padrí (2133). Li ho va dir un dentista de la Seu d'Urgell (2523). Del seu pare (2552). És com la penicil·lina (2435). Cada any en plega (4309).

Antisèptic gingival

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les genives. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Aiga de timons. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic intern

FONTS 2258, 2294, 2369, 2425, 2697, 3330, 4261, 4390, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una infecció de ventre (2294). Per a netejar (2258). Per a desinfectar (2369). És un desinfectant tant per dins com per fora (2697). És molt desinfectant (3330). Per a llagues a la boca (pacients que fan quimioteràpia) (2425). Per a desinfectar els budells (4261). El timó és un desinfectant molt bo (4390). Per a netejar. Com a antibiòtic (4424). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2294, 4390, 4424). Bany (ús extern) (2258). Decocció (ús intern) (2369, 3330). Tisana (ús intern) (2425, 2697). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4261). PREPARACIÓ. Infusió (2294, 4390). Lavatives per al bestiar (2258). Per a beure (2369). Per a posar al caldo (3330). Sopes escaldades de farigola (4261). DESTINACIÓ. Medicina humana (2294, 2369, 2425, 2697, 3330, 4261, 4390, 4424). Medicina veterinària (2258). OBSERVACIONS. No prendre gaire ja que és molt forta (4424).

Antisèptic ocular

FONTS 2148, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a curar els ulls (2555). Per una infecció als ulls (2148). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (2555). Decocció (ús extern) (2148). PREPARACIÓ. Aiga de timons (2555). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiulcerós (per a úlceres gàstriques)

FONT 2608. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una llaga d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Durant tot un estiu en va pendre i se li va curar la llaga.

Coadjuvant del postpart

FONT 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les episiotomies, esquinçament de les parteres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un raget [dit "chorrito" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 1817, 2510, 2651, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la indigestió (1817). Per al mareig (2510). Per a la digestió (2651). Per a digerir (4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Diürètic

FONTS 1903, 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONTS 1885, 2113, 2141, 2245, 2286, 2637, 2651, 3617, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a netejar l'estómac (1885, 3617). Per l'estómac (2141, 2245, 2286, 2651, 4410). Per a problemes estomacals (2113). Per als que no estan gaire bé de l'estómac (2637). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1885, 2113, 2141, 2245, 2286, 2651, 3617, 4410). Decocció (ús intern) (2637). PREPARACIÓ. Aiga de timó (3617). A vegades, amb mel (1885). Fer-ne aiga (2141). Prendre una sopa de farigola (2637). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Rebaixa molt (2286).

Expectorant

FONT 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bronquis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt dipuratiu per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONTS 2245, 4422. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Quan et treuen un quixal (2245). Per estamar la sang (4422). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Gargarisme (ús extern) (2245).

Decocció (ús extern) (4422). PREPARACIÓ. Aigua de timó (2245). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONTS 2682, 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la bufeta del fel (2682). Pr ael fetge (3974). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2682). Tisana (ús intern) (3974). PREPARACIÓ. Sopetes d'aigua de timó (2682). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLÒGIA. Una tassa (3974). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 3325. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar de ventre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic hepàtic

FONT 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per atacs de pedra (fetge). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLÒGIA. Una tassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de pedra. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1679, 1864, 1884, 2127, 2690, 3332. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1679, 1864, 3332). Infusió (ús intern) (1884). Decocció (ús extern) (2127). Bany (ús extern) (2690). PREPARACIÓ. Fer-ne aiga (1679). Per a fer fregues (2127). Per a fer banys (2690). Amb mel i llimona (3332). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLÒGIA. Prendre'n tres, sis o nou dies (1884). DESTINACIÓ. Medicina humana (1679, 1864, 1884, 2690, 3332). Medicina humana i veterinària (2127).

Per a infeccions a la boca

FONT 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a infeccions a la boca. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Fer banys amb aigua de timó. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la dispèpsia

FONT 3325. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer pair. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la mastitis

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar quan tenen un braguer malament. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a la urticària

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan surt una granella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Posar aigua de timó. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a malalties indeterminades

FONTS 1825, 1829, 1901, 2115, 2233, 2257, 2258, 2484, 2504, 2510, 2682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a netejar (2257, 2258). Per al mal (2233). Per al mal a les cames o als peus (1829). És purificant, neteja molt (1825). Per a les pestes. Talla les pestes (1901). Per a una cosa que es posi malament (2115). Per a les cames cansades o pesades (2484). Pera llimpiar (2504). Per als empatxats (2510). Per als conills malalts [dit "pachuchos" (castellà)] (2682). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern) (2257, 2258, 2484). Tisana (ús intern) (1825, 2115, 2233, 2504, 2510). Decocció (ús extern) (1829). Decocció (ús intern) (1901, 2682). PREPARACIÓ. Posar lavatives (2257). Posa una ferrada al foc i posar-hi els peus (banys de peus) tèbi i més enllà de tèbi (1829). Agafar una serp blanca, la pelen, amb farina i sal, la deixen assecar, posada al caldo o per a fer aigua. Posar-hi timó (1901). Fer banys (2484). Aigua de timó (2682). DESTINACIÓ. Medicina veterinària (2257,

2258, 2682). Medicina humana (1825, 1829, 1901, 2115, 2233, 2257, 2484, 2504, 2510). OBSERVACIONS. La mare té guardada la serp al carner (1901).

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONT 2280. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als furúncols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Bullir el timó. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONTS 2547, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al ventre malament (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONTS 2263, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al pit (2263). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2263). Tisana (ús intern) (4147). PREPARACIÓ. Fer aigua (2263). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONTS 1770, 1814, 1821, 2134, 2487, 2552, 2651, 2682, 2686, 2687, 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pels ulls (1770, 1814, 2134, 2487, 2552, 2651, 2682, 2686, 2687, 4337). Per rentar els uis (1821). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1770, 1814, 1821, 2134, 2487, 2651, 2682, 2686, 2687). Bany (ús extern) (2552, 4337). PREPARACIÓ. Fer aigua de timó (1770). Aigua de timó (2552, 2682, 2687, 4337). Fer aigua de timó pels ulls (2686). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Del seu pare (2552).

Resolutiu

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als furúncols. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 1682, 1700, 1702, 1828, 1885, 2135, 2141, 2153, 2239, 2284, 2586, 2592, 3326, 4366, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Va bé per tot el cos (2284). Serveix per a tot (1682). Va bé per a moltes coses (1700). Quan no et trobes bé (1702). És bo pera tot (1885, 4366). És molt bona per a tot (2135). Són bons per a tot (2141). Per a tot (2153, 2239, 3326, 4410). Per a trobar-te millor (2586). Va bé per a tot (2592). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1682, 1700, 1828, 1885, 2135, 2141, 2153, 2239, 2284, 2586, 2592, 3326, 4410). Infusió (ús intern) (1702). Desconegut per l'informant / No consta (4366). PREPARACIÓ. Infusió estrebada (1702). Una tisana després de dinar (1828). Fer aiga de timó (2135). Fer aiga (2141). Fer-ne aigas (2586). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa la flor blanca (1828). El timó de flor blanca (2586).

Tranquil·litzant

FONT 1768. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a relaxar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Condiment

FONTS 1682, 1853, 1856, 1884, 1898, 2113, 2123. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als guisats (1853). Per als cuinats (1856). Sopa de timó (1898). Fer asopes (sopes de timons) (2113). Per a la cuina. Als guisats (2123). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1853, 1856, 1884). Entrant - Entrant (1898, 2113). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1682, 1853, 1856, 1884, 1898, 2113, 2123).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria florida

Condiment

FONTS 1701, 1771, 1814, 1821, 1823, 1896, 2121, 2124, 2135, 2139, 2142, 2144, 2149, 2150, 2153, 2242, 2246, 2248, 2253, 2255, 2277, 2281, 2285, 2430, 2434, 2479, 2481, 2484, 2496, 2498, 2510, 2529, 2582, 2586, 2593, 2595, 2598, 2620, 2621, 2633, 2634, 2651, 2680, 2686, 2687, 2688, 2697, 3331, 3371, 4159, 4193, 4195, 4390, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n fan sopes (2285). En fan sopa (2281). Fer una sopa de pa i posar-hi farigola (2277). Per al porc senglar [dit "jabali" (castellà)] (2255). Al guisat (2253). Per a condimentar guisats (1771). Es posa al guisat (1814). Pera fer sopes (1823, 2142, 2496). Per a la cuina (1896). Per a la cuina (2124, 2242). Fer-ne sopes (2135, 2498). Se la posa a les sopes (2139). Es prenen sopes de timó (2144, 2149, 2150). Posaven farigola quan confitaven aulives, per donar gust (2153). Per al menjar (1821). Per a posar als guisats (2246). En fem sopes de timó (2248). Es posa a les olives (2248). Pels guisats a la cassola (2434). Per al confitat d'olives (2434). Per a confitar bolets (2434). Per a posar a la carn (1701, 2479). Per a cuinar (2481, 2598). Per als guisats (2121, 2484, 2621). Fer una sopa amb una branca de timó (2510). Per a la cassola. Per a les sardines en escabetx (2529). La posen als guisats (2582). En fa sopes (2586). Per a tirar als guisats (2620). En feven sopes de pa (2633). Als guisats (2633, 4193). Als guisats (pollastre al forn o a la cassola) (2634). En fa sopa (2634). Fer sopes (2651). Per a fer-ne sopes (sopa de timó) (2680). Per als guisats. Per als guisats de caça (2686, 2687). Per a guisar (2688). Se'n feien sopes escaldades (2697). Herba per a cuinar (2593). Herba de la cuina (3371). Herba de cuina (4159). Per als guisats i per als estofats (4195). Posa timó engrunat al menjar (4433). Per als guisats i els estofats (4390). OBSERVACIONS. Per a la cuina (2595). Gairebé sempre (3331). CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat (1771, 1814). Entrant - Entrant

(2135, 2144, 2149, 2150, 2248). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1701, 1771, 1814, 1821, 1823, 1896, 2121, 2124, 2135, 2139, 2142, 2144, 2149, 2150, 2153, 2242, 2246, 2248, 2253, 2255, 2277, 2281, 2285, 2430, 2434, 2479, 2481, 2484, 2496, 2498, 2510, 2529, 2582, 2586, 2593, 2595, 2598, 2620, 2621, 2633, 2634, 2651, 2680, 2686, 2687, 2688, 2697, 3331, 3371, 4159, 4193, 4195, 4390, 4433).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONTS 2435, 3333. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En fan sopes (2435). Se'n fan sopes. Hi posa un raig d'oli (3333). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2435, 3333).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1701, 2425, 2484, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fer-ne sopa (2484). Infusió de timó (2625). Cada dia, al matí, lo Cisco en pren un got (per gust) (2425). A vegades se'n fa un tupí de sopes (1701). OBSERVACIONS. En feia als seus fills (2625). CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant (2484). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1701, 2425, 2484, 2625).

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONTS 1821, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONTS 1704, 1884, 2125, 3334. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Mel de timó (1884, 3334). Mel de timons (1704). OBSERVACIONS. Porten les abelles a Ponts (la Noguera) (2125). Lo Jaume haví tingut arnes (3334).

Part aèria florida

Agrosilvopastoral

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Una untada de timó als tous d'abelles, ja que les abelles són amants del timó.

Ajuda a la llar

FONT 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El podria posar per a fer sabó neutre.

Altres informacions

FONT 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es renta les dents, ja que li queden negres.

Cosmètic

FONT 2115. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar-se.

Elaboració de rams

FONT 2661.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Germen diu: "lo timó desinfla el pulmó".

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1859, 2151, 2552, 2555, 2586, 3332, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a venre (1859). Ramassava timó (2151). El marxant de la Seu no la pagava gaire (2552). N'anaven a plegar saques i el venien a la Seu d'Urgell (4390). OBSERVACIONS. Abans el ramassaven per a un senyor de Vic (2586). Els seus pares l'arroplegaven (3332).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1682, 1692, 1701, 1766, 1824, 1828, 1864, 1881, 2120, 2124, 2126, 2127, 2137, 2237, 2255, 2546, 2548, 2552, 2586, 2598, 2637, 2667, 2682, 2697, 3326, 3332, 4148, 4159, 4185, 4306. OBSERVACIONS. Es plegava pels volts de Sant Joan, abans de que surti el sol (2548). L'arroplega (2255). Hi ha

dos tipus de timó: un de flor rosadeta (1682). La seva dona en plegava (1692). És molt abundant (1766). Sap de gent que en diu farigola (1824). Es va acostumar de petit a portar un brot de timó a la boca i li agrada (1824). Sap que hi ha gent que en diu farigola (1828). Quan va sortir l'aigua oxigenada, ja no es va plegar més timó (1864). Fan manats de timó o manadets de timonet lligats amb un fil o amb una beta (1881). És l'herba més popular (2120). El timó es fa servir molt en aquest país. És l'herba més bona (2124). Els timons van desapareixent (2126). N'hi ha de dues classes: el blanc (no té virtut) i el lila (és el bo) (2127). S'ha de plegar per Sant Joan (2127). La secada fa perdre el timó (2137). Abantes anaven a ramassar-ne per ells (en feien aigues), per a consum familiar, no per vendre (2237). El timó és la mestressa del Querforadat (2552). Hi ha timó de flor blanca i timó de flor rosa (2586). No en pren perquè la desvetlla (2598). El mot farigola és més modern que el mot timó (2637). Sap que a Sant Fruitós del Bages (Bages) en diuen farigola (2667). La Pepita té molta fe en el timó (2682). La Ramona té molta fe en el timó (2697). És l'herba que més es plega més (3326). El timó blanc és *Thymus vulgaris* L. de flor blanca. La mare diferenciava el timó femella i el timó mascle (3332). En fa recol·lecció silvestre (4159). Fa servir oli essencial de timó (4148). Serveix per a tot (4185). El pare, cada any, portava un braçat de timons (2546). En venien les trementinaires (4306). Hi ha qui diu que timó i farigola no és el mateix (1701).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

No consta

FONT 4148. Barreja 1 entrevista 05/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 1774. Barreja 1 entrevista 26/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2132. Barreja 2 entrevista 12/07/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 4 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 5 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 7 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria florida

FONT 2667. Barreja 1 entrevista 01/08/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3333. Barreja 1 entrevista 02/09/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 1 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1828. Barreja 1 entrevista 03/09/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1814. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2137. Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4197. Barreja 1 entrevista 04/06/2022 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1831. Barreja 1 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1853. Barreja 1 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2240. Barreja 1 entrevista 05/07/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2425. Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3332. Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3371. Barreja 1 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2241. Barreja 1 entrevista 05/08/2012 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1824. Barreja 1 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2596. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2597. Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2697. Barreja 1 entrevista 06/11/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2477. Barreja 1 entrevista 08/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2655. Barreja 1 entrevista 08/08/2010 (vegeu catàleg de barreges)

. Barreja 1 entrevista 08/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1856. Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1881. Barreja 1 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1705. Barreja 1 entrevista 12/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2248. Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2124. Barreja 1 entrevista 13/09/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2263. Barreja 1 entrevista 14/08/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2265. Barreja 1 entrevista 14/08/2011 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3613. Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4390. Barreja 1 entrevista 15/07/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2233. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2148. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2294. Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1618. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1677. Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2259. Barreja 1 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2696. Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2110. Barreja 1 entrevista 17/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2115. Barreja 1 entrevista 17/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 1 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2482. Barreja 1 entrevista 18/12/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2129. Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2130. Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2134. Barreja 1 entrevista 20/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2586. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2595. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2127. Barreja 1 entrevista 20/09/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1896. Barreja 1 entrevista 20/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3682. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4195. Barreja 1 entrevista 21/05/2022 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2158. Barreja 1 entrevista 21/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1771. Barreja 1 entrevista 22/07/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2523. Barreja 1 entrevista 22/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2627. Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1679. Barreja 1 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 1 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2686. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2687. Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2255. Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 1 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2487. Barreja 1 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2547. Barreja 1 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3573. Barreja 1 entrevista 30/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2598. Barreja 2 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2667. Barreja 2 entrevista 01/08/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1853. Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3332. Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2271. Barreja 2 entrevista 05/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 2 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2247. Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 2 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2233. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2148. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2259. Barreja 2 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2694. Barreja 2 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1821. Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2101. Barreja 2 entrevista 18/10/2016 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 2 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2134. Barreja 2 entrevista 20/07/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2637. Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1885. Barreja 2 entrevista 23/08/2014 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1679. Barreja 2 entrevista 23/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 2 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2644. Barreja 2 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 2 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2552. Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2434. Barreja 2 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2254. Barreja 2 entrevista 29/05/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 2 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2487. Barreja 2 entrevista 29/08/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2095. Barreja 2 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2598. Barreja 3 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2152. Barreja 3 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 3 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2620. Barreja 3 entrevista 06/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2245. Barreja 3 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 3 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2263. Barreja 3 entrevista 14/08/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 3 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2694. Barreja 3 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1823. Barreja 3 entrevista 24/10/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2434. Barreja 3 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 3 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2547. Barreja 3 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1824. Barreja 4 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 4 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 4 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2480. Barreja 4 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2529. Barreja 4 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2484. Barreja 4 entrevista 24/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2644. Barreja 4 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2529. Barreja 5 entrevista 20/10/2013 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 5 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 5 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1824. Barreja 6 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4147. Barreja 6 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2117. Barreja 8 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 8 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Tilia americana L. (malvàcies)

BCN 168737

NOMS POPULARS

Til·la (2541)

Til·ler (2541)

USOS MEDICINALS

Bràctea i inflorescència

Anticatarral

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En pren el marit.

Antipelohèmic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Flaqueja o rebaixa la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En pren la filla.

ALTRES USOS

Bràctea i inflorescència

Ambientador

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Li agrada sentir l'olor del til·ler des de casa seva.

***Tilia platyphyllos* Scop. (malvàcies)**

BCN 162367

NOMS POPULARS

Herba de til·la (2547)

Tei (2148, 4151)

Tell (1701, 1703, 1768, 1771, 2121, 2123, 2126, 2130, 2131, 2148, 2552, 2555, 2568, 2569, 2640, 2652, 2667, 2669, 2678, 2694, 2697, 3139)

Teller (1824, 1831, 1853, 2121, 2131)

Telloner (1815)

Telloner de fulla ampla (1815)

Til·la (1648, 1680, 1681, 1682, 1699, 1701, 1766, 1768, 1771, 1774, 1805, 2278, 1808, 1814, 1824, 1828, 1831, 1870, 1881, 1882, 1885, 1896, 1897, 1904, 1905, 1907, 2095, 2099, 2101, 2112, 2113, 2114, 2118, 2119, 2122, 2123, 2125, 2126, 2130, 2131, 2133, 2135, 2139, 2141, 2144, 2146, 2148, 2149, 2150, 2152, 2153, 2154, 2158, 2233, 2240, 2241, 2243, 2245, 2246, 2249, 2250, 2252, 2255, 2259, 2260, 2265, 2271, 2273, 2274, 2277, 2280, 2281, 2283, 2284, 2285, 2293, 2430, 2477, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2487, 2498, 2503, 2506, 2510, 2523, 2529, 2546, 2548, 2552, 2555, 2569, 2598, 2608, 2614, 2621, 2634, 2644, 2649, 2650, 2667, 2669, 2671, 2678, 2680, 2682, 2697, 3324, 3325, 3326, 3333, 3343, 3367, 3368, 3370, 3371, 3560, 3573, 3617, 3645, 3949, 4129, 4147, 4159, 4188, 4192, 4193, 4195, 4261, 4424)

Til·ler (1680, 1682, 1704, 1766, 1805, 1882, 1904, 1905, 2102, 2131, 2148, 2254, 2255, 1818, 2286, 2369, 2504, 2540, 2542, 2634, 2637, 2678, 3139, 3333, 3370, 3617, 4193, 4197, 4314, 4423, 4424)

Tilloner (1815)

USOS MEDICINALS

Bràctea i inflorescència

Anticatarral

FONTS 1648, 1701, 1768, 1771, 1814, 1896, 1897, 1904, 2114, 2119, 2153, 2255, 2482, 2568, 2637, 2667, 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1648, 1768, 1771, 1897, 1904, 2114, 2119, 2255, 2568, 2637, 2667, 2669). Per als constipats (1701, 1814, 2153, 2482). Per al constipat de cap (1896). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1648, 1701, 1768, 1771, 1814, 1897, 1904, 2114, 2119, 2153, 2255, 2568, 2637, 2667, 2669). Aerosol (ús intern) (2482). Desconegut per l'informant / No consta (1896). PREPARACIÓ. Fer-ne aiga (1771). Va molt bé, la til·la amb mel (1814). Fer-ne una aiga (2153). Fer bafs de til·la (2482). Flor del tell (2669). Per a fer bafs amb Vicks VapoRub® (1896). DESTINACIÓ. Medicina humana.

OBSERVACIONS. La plegava a l'agost (1814). A Biscarbó hi havia un til·ler (2482). El tell no s'ha de fer bullir. Si fas bullir el tell i tens nervis, encara en tindràs més (2667).

Anticefalàlgic

FONTS 1805, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidepressiu

FONTS 2118, 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les depressions (2118). Per a la depressió (4147). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihipertensor

FONTS 2131, 2504. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Rebaixa la pressió (2504). Per a la pressió (2131). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori intestinal

FONT 2552. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONTS 1701, 2274, 2293, 2529, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rebaixar la sang (2293, 2529, 2548). El rovell de l'ou és per a evitar el rebaix de sang (2274). Rebaixa la sang (1701). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Til·la amb un rovell d'ou (2274). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Pleguen la til·la a la Farga de Moles (les Valls de Valira) (2529).

Antitussigen

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONTS 2130, 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la digestió (2130). Per si una cosa no s'ha posat bé o si la panxa no funciona prou bé (2152). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONTS 1682, 1774, 2122, 2125, 2135, 2240, 2241, 2246, 2285, 2506, 2634. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si no pot dormir (2285). Per a dormir (1682, 1774, 2506). Abans d'anar a dormir (2122). Per al mal dormir (2125). Per a anar a dormir (2135, 2246). A la nit, per a anar a dormir (2240, 2241). Abans de dormir, relaxa (2634). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Llet amb til·la (2125). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa (2285). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Davant cal Magí tenen un til·ler (2634).

Mucolític

FONT 1771. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si estàs tapat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1766, 2146, 2148, 2480, 4151, 4314. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1766, 2146, 2480, 4151, 4314). Desconegut per l'informant / No consta (2148). PREPARACIÓ. Fer aiga de til·la (2480). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Tenen unes rames tallades del til·ler que passant amb la mà fan caure les bràctees i la inflorescència. La pleguen a primers de juliol (2148). Tenen unes rames tallades del til·ler que passant amb la mà fan caure les bràctees i la inflorescència (2146, 4151). Si en prens massa et tornes anèmic (4314).

Per a malalties indeterminades

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antiviral. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2133. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En prenen les dones.

Protector renal

FONT 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2265, 2510. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És bona per a tot (2265). Quan estàs desfet et posa perfecte (2510). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Posar-hi mel (2265). Til·la amb un rovell d'ou (2265). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 1648, 1680, 1699, 1808, 1828, 1831, 1853, 1870, 1881, 1882, 1885, 1907, 2095, 2099, 2101, 2102, 2118, 2122, 2123, 2125, 2126, 2130, 2135, 2141, 2144, 2149, 2150, 2153, 2158, 2240, 2243, 2245, 2246, 2255, 2259, 2260, 2265, 2271, 2277, 2278, 2280, 2281, 2285, 2286, 2369, 2430, 2481, 2484, 2498, 2502, 2506, 2547, 2548, 2555, 2569, 2608, 2621, 2634, 2637, 2649, 2652, 2669, 2671, 2680, 2682, 3333, 3617, 4193, 4195, 4197, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És un tranquil·litzant. Per a persones que estan exaltades (2548). Per als nervis (1699, 1808, 1870, 1885, 2101, 2102, 2122, 2125, 2135, 2144, 2149, 2150, 2243, 2246, 2255, 2271, 2285, 2484, 2502, 2506, 2547, 2555, 2608, 2634, 2649, 2652, 2669, 2671, 3617, 4195, 4424). Com a tranquil·litzant (2286).

Apaivaga. Serveix per al sistema nerviós (2281). Per al sistema nerviós (2280). Per als nervis, és relaxant (2277). Per als nervis. Assosega els nervis (2265). Per als nervis (assosega els nervis) (2265). Per als nervis (2260). Tranquil·litzant (2126, 2259). Calma els nervis (1648). Per als nervis. Per a tranquil·litzar (1828). Calma els nervis (1831, 1853, 2158). Per als nervis. Per als nervis (1881). Per als nervis. Per a quan un està nerviós (1882). Per als estudiants que tenen exàmens. Per als nervis (1907). Per als nervis. És relaxant (2278). Per als nervis. És calmanta dels nervis (2095). Per als maldecaps (cabòries) (2118). Per a relaxar. Per a cosa nerviosa (2123). Va bé per als nervis (2130). Per a si estàs nerviós (2141, 2682). Per a calmar els nervis (2153). És calmant. Per als nervis (2240). Era calmant (2245). Per als nervis, per a relaxar (2369). És relaxant (2430, 2621, 4193). Per a tranquil·litzar (2481). Tranquil·litza (2498). Per a tranquil·litzar o per als nervis (2569). Per a molts nervis (2637). Per a relaxar-se (2680). Per als nervis, com a tranquil·litzant (3333). Per als nervis. Per a relaxar (4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1648, 1680, 1699, 1808, 1828, 1853, 1870, 1881, 1882, 1885, 1907, 2095, 2101, 2102, 2118, 2122, 2125, 2126, 2130, 2135, 2141, 2144, 2149, 2150, 2153, 2158, 2240, 2243, 2245, 2246, 2255, 2259, 2260, 2265, 2271, 2277, 2278, 2280, 2281, 2285, 2369, 2430, 2481, 2484, 2498, 2502, 2506, 2547, 2548, 2555, 2569, 2608, 2621, 2634, 2637, 2649, 2652, 2669, 2671, 2680, 3333, 3617, 4193, 4195, 4197, 4424). Infusió (ús intern) (1831, 2286, 2682). Desconegut per l'informant / No consta (2099). Infusió (ús extern) (2123). PREPARACIÓ. Aiga de til·la (2245, 2277). Posar-hi mel (2265). Til·la amb un rovell d'ou (2265). Només escaldada, perquè bullida no calma (1808). Fer-ne aigua (1907). Una aiga (2484). Flor del tell (2669). Infusió (2682). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa (2285). Fer una novena (2277). EFECTES SECUNDARIS. Sí. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Acosta la branca i tiba la flor (2259). A Vilamitjana hi ha til·lers (1680). Al Veral (barranc de la Comelleta) n'hi ha (1808). La til·la s'ha de collir per Sant Joan (1882). Aflaqueix molt (2099). A Fígols n'hi ha (2102). Ofereixen una til·la als clients del restaurant (2123). A Peramola hi ha algun til·ler (2144). Als Castells, hi havia til·lers (2243).

Els que en prenen han de vigilar perquè baixa la pressió (2502). N'hi ha als parats de la Molina de Lletó, al fons del Cadí (2621). Davant cal Magí tenen un til·ler (2634). Se'n plega per Sant Joan (3333). A cal Pomer tenen un til·ler (4197).

Escorça

Antiprostàtic

FONT 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pròstata [dit "prosta"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La pela de til·ler. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Escorça

Litotríptic renal

FONT 4423. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Escorça del til·ler. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Escorça interna

Antipiròtic

FONT 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar a estovar la segona pela de til·ler amb aigua freda i fa una mucositat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Litotríptic renal

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de pedra. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Feien bullir la segona pela de l'arbre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. No se'n pot prendre massa (sense abusar) perquè debilita.

USOS ALIMENTARIS

Bràctea i inflorescència

Preparació de begudes - Beguda preparada amb aiguardent

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer ratafia. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Bràctea i inflorescència

Ambientador

FONT 2649. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'olor.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1824, 2678, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia plegat til·la (1824). Abans plegava i veniva herbes, sobretot la til·la (2678). La plegaven per vendre als herbolaris. Miraven de quedar a la palanca de Noves (2697).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1681, 1701, 1815, 1818, 1881, 1905, 2095, 2131, 2152, 2153, 2154, 2233, 2252, 2255, 2483, 2487, 2523, 2540, 2542, 2598, 2640, 2644, 2649, 2667, 3333, 3573, 4159. OBSERVACIONS. En tenen a la farmaciola (3573). Els va plantar el caminer que treballava a la carretera (1818). A Torrent de Peramola hi ha dos til·lers (2255). Assequen la til·la amb porgaders o porgadors (2252). A Adrell només hi ha un til·ler (1681). A Albet hi ha til·la (1881). A Altès hi ha til·lers (1905). Hi ha til·lers bons i til·lers de no tan bons (2095). A Bellpui plegaven la flor de til·la (2153, 2154). El Jaume talla les rames i a casa té tres o quatre dones que trien la til·la (bràctees-inflorescència) (2233). La pleguen a la Cerdanya (2233). Hi ha la til·la geganta i la til·la nana (2233). N'hi ha que pleguen til·la amb un ganxet (el ganxet és un pal llarg) (2152). S'ha de recollir per Sant Joan (2483). Li porten de Bor (la Cerdanya) (2523). Té un til·ler davant cal Cotet (2540). La gent de Bellpui plegava la til·la a principis de juliol o per Sant Jaume al bosc de Trejuvell (2542). Hi ha dues classes de

til·la (2598). N'hi ha entre els Castells i Gerri de la Sal (2640). Escaçaven la til·la. Tallaven totes les rames de la mateixa llargada i les posaven totes en el mateix sentit, per a poder obtenir la flor de til·la de manera ràpida (2644). S'han de tallar les rames (2649). N'hi ha al reposador, entre Castellàs del Cantó i el congost de Nyus (2667). A Organyà n'hi ha (3333). Hi ha una casa al Querforadat que tenen un telloner de fulla ampla. Aquest arbre no és d'aquí (1815). La pleguen a Gósol (Berguedà) (4159). Plega til·la al voltant de cal Tomàs (Vila-rubla) (2487). Són millors els que es troben a la solana (2131). Té un til·ler que no l'abracen ni dos homes (2131). N'hi ha als roquerals de Castellàs del Cantó (1701).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Bràctea i inflorescència

- FONT 2240. Barreja 1 entrevista 05/07/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2132. Barreja 1 entrevista 12/07/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2146. Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2259. Barreja 1 entrevista 17/09/2011 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2696. Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2480. Barreja 1 entrevista 19/09/2010 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3573. Barreja 1 entrevista 30/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2667. Barreja 2 entrevista 01/08/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1828. Barreja 2 entrevista 03/09/2016 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2123. Barreja 2 entrevista 10/08/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2132. Barreja 2 entrevista 12/07/2014 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2148. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2252. Barreja 2 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3371. Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1824. Barreja 3 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2274. Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)

- FONT 2694. Barreja 3 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2694. Barreja 4 entrevista 17/10/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2552. Barreja 4 entrevista 25/06/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2637. Barreja 5 entrevista 23/05/2010 (7) (vegeu catàleg de barreges)

Tillandsia aeranthos (Loisel.) Desf. (bromeliàcies)

BCN 163417

NOMS POPULARS

Clavellina (3144, 4139)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 3144. OBSERVACIONS. Sols necessita un ferro i estar penjada.

Trachelospermum jasminoides (Lindl.) Lem. (apocinàcies)

BCN 169293

NOMS POPULARS

Jasmí (3144)

ALTRES USOS

Flor

Ambientador

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa molt bona olor.

Tradescantia sillamontana Matuda (commelinàcies)

BCN 163294

NOMS POPULARS

Verdet (2255, 2484)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antisèptic extern

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. Per a les rascades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Es pela la fulla i es posa sobre la ferida o sobre la rascada. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2484. OBSERVACIONS. La té en un test.

Tragopogon dubius Scop. (compostes)

BCN 163462

NOMS POPULARS

Trencilla (castellà) (2121)

USOS ALIMENTARIS

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan eren petits i la “trencilla” (castellà) era tenra, en menjaven la inflorescència [dit "flor"] groga. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan eren petits i la “trencilla” (castellà) era tenra, en menjaven el canot (la tija). DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tribulus terrestris L. (zigofil·làcies)

BCN 162747

NOMS POPULARS

Herba ronyonera (3321, 3544)

Queixal de vella (1882, 2255, 3573)

USOS MEDICINALS

Llavor

Protector renal

FONTS 1882, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Protector renal

FONT 2255. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Protector renal

FONTS 3321, 3544. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als ronyons (3544). Per els ronyons (3321). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2248. OBSERVACIONS. Quan l'herba està feta, fa unes punxes molt fortes.

Trifolium alpinum L. (papilionàcies)

NOMS POPULARS

Regalèssia (1809, 1903, 3336, 4138, 4159, 4201)

Regalèssia de muntanya (2243)

Regalís (1831, 1901, 2132, 2233, 2285, 2542, 2645, 2655)

Regalíssia (1815, 1821, 1856, 2114, 2121, 2127, 2131, 2132, 2152, 2153, 2233, 2251, 2483, 2503, 2598, 3325)

Regaliz (castellà) (2273, 2274)

USOS MEDICINALS

Arrel

Anticatarral

FONTS 1856, 2114, 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1856, 2114, 2285). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1856, 2285). Desconegut per l'informant / No consta (2114). PREPARACIÓ. Aigua de regalís (2285). La rael de regalíssia (1856). Rosegar-ne arrels (2114). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. N'hi ha a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (1856).

USOS ALIMENTARIS

Arrel

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 1901, 2121, 2152, 2153, 2483, 2503, 4138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És molt apreciada per l'ovella (2152). Era un entreteniment (2483). Com un entreteniment (2503). Per arosegat (2153). És dolça (2121). La flor és lila i les arrels molt llargues (4138). La rael és dolça (1901). Rosegar la rael, que és dolça (1809). OBSERVACIONS. N'hi ha a Martinet. A França n'hi ha molta (2152). És amarganta (2503). A la muntanya (2121). Per Sant Joan, anaven a buscar arrel de regalèssia al Cadí: els Cortils, el Puig de la Font Tordera i el Pas dels Gosolans (Bagà, Berguedà) (4138). Es troba a dalt la muntanya (1809). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2152). Alimentació humana (1809, 1901, 2121, 2153, 2483, 2503, 4138).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La rael de regalíssia, la posaven en aigua per a endolcir, ja que no hi havia sucre. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2131, 2132, 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se la mengen les auvelles (2131). Per al bistiar (2132). Agradat molt a les eqües (2483). OBSERVACIONS. Té la rael dolceta (2131). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2131, 2132, 2483).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1821, 1831, 2127, 2131, 2132, 2233, 2243, 2598, 3325, 3336, 4201. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. S'agafa la rel de regalís (2233). OBSERVACIONS. Es troba als llocs més alts de la muntanya (1831). N'hi ha cap a Ras d'Ars (2127). N'hi ha a font pallaresa (Ras de Conques) (2131). N'hi ha a Ras de Conques (2132). Cap a Font Tordera, anant al pas dels Gosolans. L'hi va ensenyar l'avi, Josep Tomàs, fill de Cernerres (1821). N'hi ha a la collada

de les ermites (2243). Es fa a la muntanya (2598). N'hi ha al cap del roc del pic del Cabirol (ICGC: Pic de Costa Cabirolera) a la serra del Cadí (4201). Coneix dues espècies de regalèssia (3336). De regalíssia, en venien a ca la Paca (la Seu d'Urgell) (3325).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 3325. Barreja 1 entrevista 09/08/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2271. Barreja 2 entrevista 05/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Trifolium incarnatum L. (papilionàcies)

BCN 169266

NOMS POPULARS

Herba fe (2121, 2131)

Trèfol (3144)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt bona per al bestiar. OBSERVACIONS. Es cultivava (dit cultivave). DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. Coneix l'herba fe, tot i que a Taús no n'hi haví cultius.

Trifolium pratense L. (papilionàcies)

BCN 162606

NOMS POPULARS

Trèfol (2499)

Trèfol (2121, 2131, 2496, 2498, 2548, 2598, 2644, 2645, 3356)

Trèfol borda (1884, 2121, 3144, 3356, 3366)

Trèvol (2477, 3356, 4538)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2496. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. Si el bestiar se'l menja calent, el boteix i rebenta. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. Sí.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2499, 2548, 3366. OBSERVACIONS. Té la flor de color rosat (3366). Si fa vent, les auvelles no poden minjar trèfol (2499). La fulla presenta una V blanca (2121). Si té quatre fulles, porta sort (2548).

***Trifolium repens* L. (papilionàcies)**

BCN 163271

NOMS POPULARS

Melgó (2121, 2131, 4314)

Melgó bord (2121)

Mergó (2121)

Trèfol (2499)

Trèfol (2498)

Trèfol borda (2131, 2477)

Trèfol salvatge (2131)

Trefolilla (castellà) (2425)

Trèvol (2598, 4538)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2477, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al bestiar (2477). Les auvelles se'l mengen (4314).

OBSERVACIONS. Hi ha el problema del meteorisme (4314).

DESTINACIÓ. Alimentació animal (2477, 4314).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2499, 2598. OBSERVACIONS. Un trèvol de cinc fulles porta sort. La Pilar porta un trèvol de quatre fulles al moneder [dit "monedero" (castellà)] (2598). Si fa vent, les auvelles no poden minjar trèfol (2499).

***Trifolium* sp. (papilionàcies)**

NOMS POPULARS

Melgó (2132)

Trèfol (2132, 2545, 3560, 4314)

Trèfol borda (2658)

Trèvol (2117, 4193, 4314)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Antihemorroidal

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Es mullen gases amb aquesta aiga i es posen al darrere durant nou dies seguits (novenia). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Beure al matí en dejú, al migdia i al vespre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'ha de posar les gases a darrere i beure aiga de trèfol borda i morenes [dit "almorranas" (castellà)] curades.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2658. OBSERVACIONS. La fulla, per fora, ha de portar la lletra blanca V.

×***Triticosecale* sp. (gramínies)**

BCN-E-722

NOMS POPULARS

Triticale (4538)

Triticola (3356)

Triticoli (3333)

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 3333, 3356, 4538. OBSERVACIONS. És una mescla de blat i ordi (3333). L'Anna explica que és una varietat híbrida entre blat i sègol (3356). Varietat híbrida entre blat i sègol (4538).

Triticum aestivum L. (gramínies)

BCN 27284

NOMS POPULARS

Blat (1700, 1704, 1809, 1815, 1828, 1884, 1903, 2095, 2101, 2115, 2121, 2124, 2125, 2126, 2127, 2131, 2135, 2152, 2235, 2243, 2276, 2277, 2281, 2283, 2285, 2439, 2481, 2488, 2499, 2541, 2592, 2595, 2625, 2640, 2645, 2648, 2684, 2697, 2701, 3139, 3144, 3334, 3370, 3682, 4152, 4185, 4195, 4306, 4314, 4390, 4418, 4424, 4538)

Blat forment (3560)

Blat gros (raça) (2125)

Blat motxo (raça) (2125)

Blat paner (1884)

Blat paner (raça) (2125)

Farina (producte elaborat) (1814, 1882, 4390, 4404, 4554)

Forment (1824, 2113, 2121, 2152, 2506, 3560, 4195, 4390, 4418)

Manitoba (raça) (1815)

Saragossà (raça) (2645)

Segó (2117, 2122, 2251, 2541, 3331, 3615, 4197, 4198)

Sèguet (1884)

Tosella (1884, 2125)

USOS MEDICINALS

Fruit

Antifúngic

FONT 2277. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un brià. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Blat torrat: torrar el blat en un tupí i s'hi afegeix oli d'oliva fins que bulli. S'ha de colar. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a l'erisipela

FONT 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'erisipela. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar nou grans de blat i anar-se senyant. Cada vegada que et senyes surt una bombolla. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És un remei de cal Tureta (la Guàrdia d'Ares).

Per a la conjuntivitis

FONTS 2276, 2701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a treure la conjuntivitis (2276, 2701). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar nou grans de blat i anar-se senyant. Cada vegada que et senyes surt una bombolla (2701). Nou grans de blat i et vas senyant. Cada vegada que et senyes, surt una bombolla (2276). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És un remei de cal Tureta (la Guàrdia d'Ares) (2701).

Segó

Anticatarral

FONT 2251. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Queda una mica fosca i llepissoseta.

Anticefalàlgic

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut o imprecís (ús

extern). PREPARACIÓ. El segon de blat torrat en una paella, ficar-lo en una bossa i posat al cap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua i una mica de segon escaldat. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antiinflamatori faringi

FONTS 1805, 2122, 2541, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (1805, 2122, 2541, 4197). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2122, 2541). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (1805). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4197). PREPARACIÓ. Es posava segon (pela de blat) a la cama d'un mitjó dolent, posat al coll (2541). Col·locar segon i cenra dins d'un mitjó calent i posat al coll (1805). Un pegat de segon (2122). Segon (4197). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiodontàlgic

FONT 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Es posava segon (pela de blat) a la cama d'un mitjó dolent, posat al coll. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Trituració del gra

Anticefalàlgic

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una crosta torrada al foc i calenta amb anís, posada al front. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 1907. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Sopa de pa torrat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 2255, 2542. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de coll (2255, 2542). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2255). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2542). PREPARACIÓ. Una torrada de pa posada al coll (2255). Pa torrat amb greix de gallina (2542). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 2622, 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (2622, 3144). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Llesques de pa torrat al front (3144). Es posava pa torrat als peus (2622). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als traumatismes

FONT 1814. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si t'havies trencat el braç. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pegat de farina i rovell d'ou. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2121, 2506. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Donava forment a les gallines (2506). Els trits es donaven a les gallines (2121). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2506). Alimentació humana (2121).

Inflorescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2595. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En donaven als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Llavor

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1824, 2124, 2625, 4195, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les gallines i els pollastres (1824). Collien blat i l'anaven a moldre al molí de Nargó (farina i segon) (2625). Per la farina baixaven a Montferrer i pel pa baixaven a Castellbò. A peu (2124). Els pots donar una mica de farina a les gallines. Blat, forment per a les gallines, pollastres, pintades, perdius i faisans (4390). Per a alimentar gallines, pollastres, pintades, perdius i faisans (4195). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1824, 4195, 4390). Alimentació humana (2124, 2625).

Part aèria de plantes diverses esmicolades (brost)

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El bulló es donava al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria fructificada

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pallada era palla mullada amb aigua (amb una escombra de boix i aigua d'una galleta) o orins de persones. Llavors es barrejava palla mullada amb farina, per les bèsties. OBSERVACIONS. Es feia caure la palla pel rastell i després, cap a la menjadora. Des de Nadal fins a l'abril. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Segó

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2506. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Donava segon de blat a les gallines. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1881, 2117, 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Comada amb segon per a les gallines i el gall (1881). Amb el segon es feia la comada (2117). OBSERVACIONS. Del blat, en sortive segon (2439). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1881, 2117, 2439).

Trituració del gra

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El blat molt per a engreixar els porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita sense vehicle

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Coca de remesó: coca i ou. Per Sant Blas es beneïva pa i sal. Donaven de menjar aquest pa a la ruca, al gosset, a les vaques i a la gent. El blat es rentava. Del blat surt la farina i lo segon (pellofes), després de passar pel torn. Lo segon és la pellofa més grosseta i los trits és la pellofa més fineta. El segon i els trits, per als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació humana. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feien farinetes: es fa un bon caldo; es cola; s'hi afegeix farina. Queda com una "papilla" (castellà). Als Castells, feien el redort. El redort es fa amb massa de pa, llevat, farina, sal i aigua. Es fa pla i amb un forat al mig. OBSERVACIONS. Primer es feia el pa, i del què hi havia a les vores de la pastera (sobrant) en feien el redort. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1882, 2121, 2131, 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amb lo porgader es porgava lo blat. De la part més fina de la farina es feve lo pa. Per a fer lo pa, posaven la farina en un torn. A Taús feven deu o dotze pans cada mes (2121). Hi havia forment i tosella

(2131). El molí del Senyor (dit Sinyor) a Ogern molien farina per les persones i per les bèsties (1882). OBSERVACIONS. El blat es molia al molí d'Ars. A cal Parreta hi havia hagut un forn de pa. Feien pans de tres quilos (2131). Cullíem 24 sacs de blat. Érem set o vuit de colla. Teníem pa per tot l'any. Baixàvem dues saques a Nargó (Coll de Nargó). De 55 quilos de blat en fegen 50 quilos de pa, tercers i segon (2439). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2121, 2131, 2439). Alimentació humana i animal (1882).

ALTRES USOS

Part aèria de plantes diverses esmicolades (brost)

Agrosilvopastoral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El bolló es feia servir de jaç.

Part aèria fructificada

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Isidre es canvien les espigues de blat de la imatge que hi ha a l'ermita de Sant Martí (Taús).

Part aèria jove

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feven les floreres: s'agafava llaor de blat amb aigua calenta i a les fosques, uns deu dies abans i es posaven a l'altar de l'església de Sant Martí (Taús).

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2645. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. S'agafaven les mateixes tiges de blat, que tenen flexibilitat, per a lligar les garbes de blat.

Elaboració de calçat

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posava palla dins els esclops, quedant els peus més fixats.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 1704, 4424. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les floreres de la Guàrdia d'Ares: S'agafava blat, llenties, ordi i altres cereals i llegums i els posaven en aigua en un lloc fosc (surten plantes blanques). El dijous Sant, les pubilles de la Guàrdia d'Ares, agafaven aquestes i joncs, flors artificials, miralls i guarniments de Nadal i s'engalanava l'església (1704). OBSERVACIONS. Aquesta informació ha estat facilitada per Montserrat Cayuela Bragulat (1704). Oració pel mal de panxa: "Ben minjat, mal dormit, llit de palla moll, mal de ventre passa fora" (4424).

Tija defoliada

Altres informacions

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pot ser un canot per a beure aigua.

Trituració del gra

Ajuda a la llar

FONTS 2595, 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si poses una mica de farina a la paiella, l'oli no t'esquitxa (2595). Per a conservar el sagí (més o menys un any): embolicar el sagí amb farina de blat i posar-lo a la nevera (3682).

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONTS 2121, 3139, 3370. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El salpàs. Feven un asperges i pintaven amb farina i ou (sense la clara) les diferents cases, perquè no entressin les bruixes (2121). Per fer el salpàs s'hi posava aigua, sal i farina (3139). Abans quan s'apropava una tempesta posaven dos trossos de pa entrecreuats i agafats per un ganivet, al balcó de casa. I la tormenta parave (3370).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 1809, 1815, 1882, 1884, 1903, 2095, 2121, 2125, 2126, 2152, 2235, 2243, 2285, 2481, 2640, 2645, 2684, 2697, 3138, 3144, 4145, 4185, 4198, 4306, 4404, 4418, 4424, 4554. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. A cal Gilet havíem tingut forn de pa i pastador (3138). OBSERVACIONS. La farina surt més fina o més grossa en funció de si les moles es troben més apretades o no. El gra es tira pel forat del mig i per les vores surt la farina (2121). Un matxo xafava la pela i lo gra. Amb una batuda es feven 14 o 15 cavallons. Per a separar l'olva del gra, al principi es feve amb una galleta i un porgader; i amb unes forques, un dia que feve vent. Després va venir el ventador (2121). Tipus de blat: lo forment, lo blat roi, lo blat marçal, lo blat aragonès (2121). L'acció d'agafar blat caigut després de la sega, això ho fegen la gent sense recursos, se'n diu espigolar (3144). Arribant a Alinyà hi havia el molí fariner (3144). L'Angelina recita el refrany que ja deia el seu pare: "Per Sant Antoni de giner, mitja palla i mig graner" (3144). Lo millor blat que es fa és la manitoba als Monegros (Aragó). Havien de mullar, de remullar el blat per a treure la farina perquè aquesta es cremava (1815). Hi havia farina de primera, de segona i de tercera; trits i segon (1815). Al molí vell de Noves de Segre, feien farina per a les persones i també per als animals (1815). Abans es sembraven patates (1809). Coneix diferents tipus de blat: el blat gros (d'aresta), blat motxo, el forment, paner, tosella, Triticale (*×Triticosecale*) i xeixa (2125). A Sant Andreu hi té un forn "moruno" (castellà) per a coure el pa (2125). Sap que hi ha diferents tipus de blat (2126). Un forn particular d'Ogern era el de cal Company. En deien "el forn dels pobres" (1882). El forment és el millor blat (2152). Hi ha moltes menes de cereal: blat gros (sobretot durant la guerra civil), tosella, sègol, etc (4185). Hi ha les varietats blat paner, tosella, sèguet...La tija del sèguet és l'única que fa nusos (1884). Als Castells es sembrava blat. Primer feven les gavells i després les garbes. Anaven a molir el blat al molí del Roi (els Castells) (2243). Dels pobles de Castellàs del Cantó, Guils del Cantó i Junyent havien portat blat i forment (2697). També s'esmenta el forment (2481). Anaven a molre lo blat al molí del Servós o al molí del Janet (Castellàs del Cantó) (2640). El blat, el segaven, el bativen i el ventaven (1704). Havia pastat farina a cal Xella (la Guàrdia d'Ares). Tenien un forn de pa (2285).

Baixaven blat de Castellàs del Cantó (2684). A Ossera, primer es cultivava blat, però després ja no (4306). El segon ja venia del molí (4198). Es necessitava tant gra com palla. El millor blat és el saragossà (2645). Per a molir el blat anaven al molí de Refart (2095). A Peramola hi ha un molí de farina. A Caselles (Organyà) hi ha un o dos molins de farina (4404). El seu pare anava de Béixec (Montellà i Martinet) al molí d'Arsèguet, passant per Barguja, a fer farina per pa (4554). El seu marit treballava a la farinera de Nargó molint blat (4424). A els Vinyals (la Barceloneta) molien blat (1903). A Fígols hi havia lo Grau, molí fariner (l'amo es deia Jacint Fitè) (4145). A Coll de Nargó hi havia el molí fariner del Dr. Gaset (4145). Coneix els molins fariners dels Castells (les Valls d'Aguilar), dels Vinyals (la Barceloneta) i el del peu del passeig de la Seu d'Urgell (4418). Del forment, en diven arròs de pobre (4418). En produïen a Adraén i el baixaven a la Seu d'Urgell (2235).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

- FONT 2622. Barreja 1 entrevista 01/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2593. Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (4) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1815. Barreja 4 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 9 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Segó

- FONT 2251. Barreja 1 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2154. Barreja 1 entrevista 14/12/2013 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 4309. Barreja 1 entrevista 15/08/2022 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 1682. Barreja 1 entrevista 16/07/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2430. Barreja 1 entrevista 24/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 3560. Barreja 1 entrevista 29/09/2019 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2682. Barreja 1 entrevista 31/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2117. Barreja 10 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2251. Barreja 2 entrevista 06/10/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2627. Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2430. Barreja 2 entrevista 24/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2252. Barreja 2 entrevista 28/04/2017 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1805. Barreja 3 entrevista 03/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2114. Barreja 4 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2595. Barreja 5 entrevista 20/09/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 7 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1824. Barreja 8 entrevista 06/04/2012 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3615. Barreja 9 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 9 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

Tija

FONT 2121. Barreja 7 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Tipus de fruit del cereal

FONT 2121. Barreja 3 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Trituració del gra

FONT 1680. Barreja 1 entrevista 02/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3138. Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2661. Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 4314. Barreja 1 entrevista 07/12/2022 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2678. Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1704. Barreja 1 entrevista 18/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2285. Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2625. Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1809. Barreja 1 entrevista 24/02/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3330. Barreja 1 entrevista 27/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 11 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2622. Barreja 2 entrevista 01/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 3139. Barreja 3 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2114. Barreja 3 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2625. Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 4 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2245. Barreja 5 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2274. Barreja 6 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 6 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 6 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 7 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 8 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2121. Barreja 8 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Triticum spelta L. (gramínies)

BCN 66702

NOMS POPULARS

Espelta (1815, 2625)

USOS ALIMENTARIS

Trituració del gra

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta sense vehicle

FONT 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Li agrada el pa d'espelta. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Inflorescència

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. L'espelta és dolenta perquè ataca el cap, al cervell. En prenen per a aprimar-se. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna. TOXICITAT EN ANIMALS. No.

Tussilago farfara L. (compostes)

BCN 162755

NOMS POPULARS

Peu de cavall (1825)

Peu de mula (2555)

Pota de cavall (1902, 2545, 2634, 3144, 3615, 4260, 4433)

Pota de mula (1682, 1704, 1815, 1823, 2121, 2127, 2131, 2233, 2251, 2541, 2645, 2669, 2694, 3251, 3615, 4195)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiequimòtic

FONT 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop o per a una patacada. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2121, 4260. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les ferides (2121). Per a una ferida (4260). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2121). Cataplasma (ús extern) (4260). PREPARACIÓ. La molsa de la fulla (la part inferior o blanca de la fulla) embolicat en una ferida (2121). Posar com un pegat (4260). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa on surt aigua, en patamolls. La coneix de la seva mare (2121).

Antitussigen

FONT 1902. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a estamar la sang. Per a parar la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. La part de baix de la pota de mula i dir l'oració: "Maldito, malvado (fer una creu), tan pronto seas curado (fer una creu), como las llagas de Cristo (fer una creu), fueron curadas (fer una creu)". DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària.

No consta

FONTS 2127, 2251, 2694. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2251). Desconegut per l'informant / No consta (2127, 2694). PREPARACIÓ. En feven aigües (2251). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pulmó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Altres informacions

FONTS 2121, 2645, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. S'apropen els extrems de la fulla vers el peciol i queda com un got per a beure aigua (2121). Enrotllaven la fulla de pota de mula per a beure aigua: s'agafen los caps, es cavalca i es posa la cua endalt i ja tens lo got per beure (3615). Doblegàvom la fulla, a mode de got, per a

beure aigua (2645). OBSERVACIONS. Ho va aprendre de la seva mare (2121).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 1682, 1823, 2251, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Abans la plegàvem (la tallàvom amb un ganivet) i quan era seca la portàvem amb saques i la veníem a cal Siscart i a cal Sord (la Seu d'Urgell) (2251). L'assecaven i se la venien (1682). L'arroplegaven o la plegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). OBSERVACIONS. Per a l'herbolari (1823).

Inflorescència

Recol·lecció per a la venda

FONT 2555.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2127, 4195, 4433. OBSERVACIONS. Es fa on surt aigua, en patamolls (2121). Es fa als aiguamolls (2127). La pota de mula es fa al bosc (4195). Aquesta herba, ja la plegava la meva mare (Josefa Santesmases Picoi) (4433).

Typha angustifolia L. (tifàcies)

BCN 163375

NOMS POPULARS

Balva (2127)

Boga (1882, 3612)

Bolva (2127)

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de mobles

FONTS 1882, 2127, 3612. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa cadires de boga i també en repara (3612). En feien cadires (1882). Llit de balva (2127). OBSERVACIONS. Importa la boga de fora de Catalunya (3612).

Ulmus glabra Huds. (ulmàcies)

BCN 169604

NOMS POPULARS

Om (1704, 2117, 2121, 2131, 2148, 2281, 2486, 2487, 2498, 2499, 2503, 2542, 2645, 3368, 3560, 4147, 4197, 4198, 4314)

Om de fulla ampla (2121, 2131)

Om de fulla estreta (2121, 2131)

Om de fulla prima (2121)

USOS MEDICINALS

Escorça

Anticatarral

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als costipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. La infusió de l'escorça d'om produeix una gelatina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Astringent. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. La infusió de l'escorça d'om produeix una gelatina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antineoplàstic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al càncer digestiu (faringe, esòfag, budells). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. La infusió de l'escorça d'om produeix una gelatina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Infeccions intestinals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. La infusió de l'escorça d'om produeix una gelatina. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2148, 2542, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feien fullats, lligats amb una mateixa branca i es guardaven a l'hivern per al bestiar (per a quan nevava) (2542). Fer asfullats o fullats per a donar minjar, per al bestiar (2148). La fulla de l'om per al bestiar. S'agafa la rama i la fulla, s'enfeixe i al paller (4314). OBSERVACIONS. A Ares, tots els oms estan morts (4314). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2148, 2542, 4314).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 2121, 2503. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Feven fullats de freixera que lligaen amb una verduca i que donaen als porcs [dit "tocinos" (castellà)] per a minjar (2503). Per a donar a les ovelles i als porcs [dit "tocinos" (castellà)] (fullats) (2121). Fullats d'oms. Feven caure les fulles i hi afegien aigua i farina. A vegades també orins (humans). Per al bestiar (1704). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1704, 2121, 2503).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 4197, 4198. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amb els oms, en feien fullats (4197, 4198). DESTINACIÓ. Alimentació animal (4197, 4198).

Tija defoliada

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo ruís (o sigui la rama pelada), per al conill. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Tija

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es feven los batalls de les esquelles. Amb om es feien forques (excepcionalment). Els andàs es feven d'om.

Obtenció de materials per a la construcció

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo cabiró podia ser d'om.

Tija amb fulles/branques

Agrosilvopastoral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posa rames d'om, per exemple a la tomata, per a protegir-la de l'acció directa del sol.

Ajuda a la llar

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats, els posaven apilats als teulats per la neu.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fullats servien de llenya.

Tija defoliada

Agrosilvopastoral

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. De l'om es feven forques.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per Sant Pere regalat (Sant Pere Màrtir), les santes creus o les creus de maig. Aquestes es feien amb rames d'oms, més o menys d'un dit de gruix. Ho portaven a l'església a beneir. Llavors les portaven al tros. Posaven creus pertot arreu dels sembrats. Les creus eren estacades (es refereix als braços clavats de les creus) amb ceres de les espelmes de l'església. Aquestes creus es posaven per a les pestes, perquè no pedregués.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 1704. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les rames desfullades anaven al foc.

Tronc

Agrosilvopastoral

FONTS 2121, 2131, 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El jou es podia fer d'om però pesava molt (2121). El pare del Miquel feve collars de bestiar. Es talla l'om amb una aixola; posar en aigua durant quinze dies o un mes; doblar i estacar amb cordills (i no es trencava) (3560). OBSERVACIONS. Es feien collans de bou (pesaven més que els collans de balanca) (2131).

Altres informacions

FONT 2486. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb un tronc buit de dins es fa un tou per a les abelles.

Obtenció de combustible: llenya

FONT 2281. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer brasa.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2131, 2498, 2645, 4147. OBSERVACIONS. Els oms s'han anat morint (2645). Hi ha l'om de fulla ampla i l'om de fulla estreta. Un resisteix més a morir-se que l'altre. S'han anat morint. Amb el temps tornen a rebrotar (2121). Diferència entre l'om de fulla ampla i l'om de fulla estreta. L'om de fulla ampla es dona als porcs. L'om de fulla estreta va bé per a fer brasa (2131). Els oms que han sobreviscut a la grafiosi són l'om americà i l'om siberià (4147). L'om fa un temps que torna a brotar (2498).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Escorça

FONT 4147. Barreja 3 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4147. Barreja 5 entrevista 18/06/2021 (vegeu catàleg de barreges)

Ulmus minor Mill. (ulmàcies)

BCN 162665

NOMS POPULARS

Aumicer (2245)

Aumiser (2434, 3368, 3615)

Miser (2434)

Om (2132, 2152, 4141)

Omisser (1882)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En plegàvom per la quadra, per quan no podien pasturar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Follats d'om. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 4141. OBSERVACIONS. La grafiosi de l'om va venir d'Amèrica. Es van morir tots els oms. Sols rebroten els oms joves (4141). A la Salsa hi ha un omiSser (1882).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 1809. Barreja 1 entrevista 24/02/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 9 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Ulmus sp. (ulmàcies)

NOMS POPULARS

Om (1815, 2113, 2243, 2253)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2243. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Herbes per a menjar el bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Tija amb fulles/branques

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n fan fullats per a donar al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Arrel

Agrosilvopastoral

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es barreja la pela de les arrels dels oms amb aigua obtenint una pasta per a tancar la junta de la porta dels vixells.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 1815. OBSERVACIONS. La fusta de l'om no s'ascle.

Umbilicus rupestris (Salisb.) Dandy (crassulàcies)

BCN 162693

NOMS POPULARS

Barretol (4037)

Cocallina (1831, 1853)

Nero (2260, 2261, 2669)

Tabolí (1884)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiequimòtic

FONTS 2260, 2261. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als cops (2261). Per als cops. Per als blaus a les cuixes (2260). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Fer-ne pegats (2261). Fer-ne un pegat (2260). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONT 1853. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Saba

Antiequimòtic

FONT 2669. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. El suc que surt de pitjar el tronc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Jocs i joguines

FONTS 1884, 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a jugar (4037). Quan érem petits, en fèvem truitades (1884).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 1831. Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Urtica dioica L. (urticàcies)

BCN 162795

NOMS POPULARS

Audriga (2101, 3138, 3332, 3613)

Driga (2598)

Irdiga (1881)

Odriga (1704, 1821, 1823, 2130, 2132, 2134, 2257, 2280, 2281, 2552, 2555, 2598, 2613, 2680, 3617)

Ordiga (1680, 1681, 1682, 1683, 1699, 1701, 1704, 1766, 1767, 1771, 1774, 1809, 1814, 1815, 1819, 1824, 1828, 1853, 1856, 1864, 1870, 1881, 1884, 1899, 1901, 1903, 1904, 2094, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2102, 2112, 2113, 2115, 2121, 2125, 2127, 2131, 2132, 2134, 2137, 2146, 2152, 2153, 2234, 2235, 2239, 2240, 2241, 2243, 2245, 2246, 2247, 2248, 2251, 2252, 2260, 2261, 2269, 2270, 2271, 2274, 2285, 2293, 2294, 2425, 2434, 2435, 2477, 2480, 2481, 2482, 2484, 2496, 2499, 2501, 2502, 2503, 2510, 2523, 2541, 2545, 2546, 2547, 2548, 2593, 2595, 2596, 2598, 2608, 2609, 2625, 2627, 2628, 2629, 2633, 2634, 2637, 2639, 2648, 2649, 2655, 2657, 2658, 2667, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2688, 2692, 2697, 3132, 3139, 3328, 3331, 3356, 3367, 3368, 3427, 3505, 3560, 3615, 3938, 4146, 4260, 4337, 4366, 4390, 4554)

Ordiga negra (1818)

Ordiga normal (2598)

Ordiga verda (2233, 2250, 2680)

Ordiga (1907, 2095, 3138, 3332)

Ortiga (2523, 2593, 3342, 3974, 3976, 4159, 4193, 4307)

Ortiga (2571, 3371)

Otriga (2257, 2258)

USOS MEDICINALS

Arrel

Antihipertensor

FONTS 1814, 3138. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pressió (3138). Per a rebaixar la sang (1814). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (3138). Infusió (ús intern) (1814). PREPARACIÓ. La rael o rel d'odriga (3138). En feien aigües (1814). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Rentaven la rel (1814).

Antiodontàlgic

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als quixals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua d'arraels d'odrigues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONTS 1904, 2121, 2523. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per rebaixar la sang (1904, 2523). Per a la sang forta, la rebaixa (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Les rael d'ordiga (1904). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 1904. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Amb rael d'ordiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antivariós

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de les varius. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La rel d'ordiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONTS 2121, 3138, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Afina la sang (3138). Per a dipurar la sang (2121). Per a llimpiar la sang (3332). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La rael o rel d'audriga (3138). Rel d'audriga (3332). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia un vaset (3332). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 1774. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diabetis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Rel d'ordigues. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2655. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La rel d'ordiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONTS 1899, 1901, 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la circulació (1899, 1901, 2477). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La rael d'ordigues (1899). La rel d'ordiga (2477). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor**Antiartròsic**

FONTS 2546, 2596. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'artrosi (2546, 2596). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern) (2546, 2596). PREPARACIÓ. Flor de l'ordiga en alcohol. Fer-ne una frega (2546). La flor de l'ordiga en alcohol (2596). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho coneixen de la Montserrat Besolí (veïna) (2596).

Antiulcerós (per a úlceres gàstriques)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la llaga d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Els cucs de les ordigues (es cullen i es deixen assecar). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne tres novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ardors d'estómac. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Tisana. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne tres novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hematocatàrtic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És dipurant de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Tisana. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne tres novenes. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Anticatarral

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

No consta

FONT 1824. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern). PREPARACIÓ. En feien un xarop. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Analgèsic

FONTS 2121, 2545, 2633, 2667, 2688, 2692. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal als ginolls (2121). Per al dolor (2545, 2633, 2667). Per al dolor. Per al reumatisme (2688). Per al dolor (dolor al peu, dolor al ginoll, mal a l'esquena...) (2692). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (2121). Desconegut per l'informant / No consta (2545, 2688, 2692). Cataplasma (ús extern) (2633). Macerat en oli (ús extern) (2667). PREPARACIÓ. Aigua d'ordigues calenta (2121). Pegat d'ordigues (2633). Ordigues amb oli (2667). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena de fregues (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Li va aconsellar la Maria Àngels de cal Mariano (Taús) (2121).

Antialopèic

FONTS 1809, 2541, 2552, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a reforçar el cabell (2541). Per al cabell (1809). Per als cabells (2552, 2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús

extern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Una perruquera del Quer bullia odriga per a reforçar el cabell (2555).

Antianèmic

FONT 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'anèmia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 2101, 2633. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la cascadura (2101). Per als cops (2633). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un pegat d'audrigues (2101). Pegat d'ordigues (2633). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antihemorroidal

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "morrans"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua d'ordigues. Feven banys de seient [dit "asiento" (castellà)] DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

Antihipertensor

FONTS 2115, 2239, 2240, 2257, 2258, 2274, 2294, 3331. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer baixar la sang (2239, 2240). Per a la pressió. Per a baixar la pressió (2115, 2294). Per a la pressió (2257, 2258, 2274). Per a la pressió. Per a la tensió (3331). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua d'urdigues (2115). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONTS 2294, 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Són antiinflamatòries (2294). Els en donaven a les truges [dit "tocinas" (castellà)] que criaven, perquè no s'inflamessin (3132). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2294). Decocció (ús

intern) (3132). DESTINACIÓ. Medicina humana (2294). Medicina veterinària (3132).

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor al genoll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua o aiga d'ordigues. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Només va bé uns dies.

Antiinflamatori faringi

FONT 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar les ordigues, picades i posades en un drap al clatell, tota la nit. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipelohèmic

FONTS 2095, 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rebaixar la sang (2095). Rebaixen la sang (2502). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antireumàtic

FONTS 2435, 2667. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al reuma (2435, 2667). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2435). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2435). Tisana (ús intern) (2667). PREPARACIÓ. Posar un pegat (2435). Ben fregat (2435). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 2252. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les verres o les truges que parien. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. En feve anar collir.

Hematocatàrtic

FONTS 2484, 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Dipurant de la sang (2484). Dipuratiu de la sang (4337). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern) (2484). Desconegut per l'informant / No consta (4337). PREPARACIÓ. Aiga d'urdigues (2484). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hemostàtic extern

FONTS 1701, 1818. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a trencar hemorràgies (1818). Per a les hemorràgies de nas (1701). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1818). Cataplasma (ús extern) (1701). PREPARACIÓ. Les ordigues posades entre draps i el pegat, col·locat al clatell (1701). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a baixar el sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne una aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipolipemiant

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipouricemiant

FONT 2293. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la gota. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 1766, 1767, 1907, 2096, 2112, 2137, 2239, 2240, 2243, 2639, 3974. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pegat d'ordigues (1767). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern) (2240). Tisana (ús intern) (1766, 1907, 2096, 2639, 3974). Cataplasma (ús extern) (1767, 2112, 2239, 2243). Decocció (ús extern) (2137). PREPARACIÓ. Per a fer pegats (2240). Aigua de rel d'ordigues

(1766). Aigua d'ordrigues (1907). Aiga d'ordrigues (2096, 2639). Fer-ne pegats (2112, 2239). Aiga d'ordrigues, en un calder d'aram (2137). Les picaven (aixafaven) i en feven pegats (2243). Un aigua d'ortigues (3974). DESTINACIÓ. Medicina humana (1766, 1767, 1907, 2096, 2112, 2239, 2240, 2243, 2639, 3974). Medicina veterinària (2137). OBSERVACIONS. De la seva padrina de Castellnuet (1766). Per les tusines (2137). Del seu pare (3974).

Normalitzador de la menstruació

FONT 1701. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la regla massa forta de les dones. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la caspa

FONT 1881. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la caspa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Rentar-se el cap. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'hi va dir una dona de la Seu d'Urgell.

Per a malalties indeterminades

FONTS 2271, 2541, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a dipurar (2271). Per a la sang (2541). Llimpia la sang (2598). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2271, 2598). Desconegut per l'informant / No consta (2541). PREPARACIÓ. Aiga d'ordrigues (2271). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne tasses (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONTS 1856, 1884, 1903, 2269, 2270, 2274, 2596, 2637, 2657, 2658, 2697, 3371. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la circulació (1856, 2270, 2596, 2637, 2657, 2658, 3371). Per a la sang (2274). Per a la sang. Per a la circulació de la sang (1884). Per a la circulació de les cames (1903). Despertar la sang. Es prenen per a la circulació (2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1856, 1884, 2270, 2274, 2697, 3371). Infusió (ús intern) (2269, 2596).

Decocció (ús extern) (1903). Cataplasma (ús extern) (2637). Decocció (ús intern) (2657, 2658). PREPARACIÓ. Aigas d'ordrigues (2269, 2270). Aiga d'ordrigues per a fer banys (1903). Pegats d'ordrigues (2637). Ordigues bullides (2657, 2658). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 2593. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Bullida en caldo. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONTS 2121, 2127, 2285, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la sang (2121, 2285, 4390). Depuren la sang (2127). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2121, 2285). Decocció (ús intern) (2127). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4390). PREPARACIÓ. Bullides (amb verdura). Beure el caldo d'ordrigues (2127). Amanides (però han de ser molt petites, molt petites) (4390). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. D'una dona d'Espanya (2285).

Protector renal

FONT 2510. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2127, 2251, 4307. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Són bones per a tot (2127). Per a moltes coses (2251). Netegen el cos (4307). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern) (2127). Desconegut per l'informant / No consta (2251). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (4307). PREPARACIÓ. Bullides (amb verdura). Beure el caldo d'ordrigues (2127). Truita d'ortigues (4307). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare (4307).

Planta sencera

Antihipertensor

FONT 2099. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan un està alt de pressió, per a fer baixar la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Amb la rel.

No consta

FONT 2100. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aiga d'ordigues: feien aiga d'ordigues en un calder d'aram. DESTINACIÓ. Medicina veterinària. OBSERVACIONS. Per a les truges [dit "tocinas" (castellà)].

USOS ALIMENTARIS

Flor

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar truitades. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fulla

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 2285. OBSERVACIONS. L'Amàlia no en menja, però sap que hi ha gent que se les menja. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3938. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les auvelles mengen ordigues tocadetes per la rosada (els agrada molt). DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONTS 1699, 1903, 2096, 2102, 2112, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se les mengen com a puré o en fan truites (1903). Sopes (2096). Per a menjar truites (2102). Per a fer verdura (2112). Menjada com a verdura (2555). OBSERVACIONS. N'hi ha que se les mingen (1699). CONSUMICIÓ. Entrant - Entrant (2096, 2112). Plat

principal - Plat principal (2102). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1699, 1903, 2096, 2102, 2112, 2555).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONTS 1884, 2121, 2130, 2132, 2134, 2484, 2502, 2503, 2546, 2547, 2593, 2688, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amb verdura (1884). Fer-ne truitades (1884). En fan verdura (2121). Truitades d'ordigues (2130). En mingen (2132). La posen a la truita d'ous (2134). Fer truita (truitetes) (2484). Per a fer sopa (2484). Se'n pot fer una truita (2502). Com verdures (2503). Per a fer-ne sopa (ordigues tendres) (2546). S'escalden i en fan verdura (2547). Minjades com a verdura (2688). L'ordiga amb truiteta. Per a fer truitades (2593). Per a menjar, com verdures o en truita (4193). OBSERVACIONS. Amb ordigues tenres (2484). Amb ordigues altes (2484). CONSUMICIÓ. Plat principal - Plat principal (1884). Plat principal - Truita (1884). Entrant - Bullit (2134). Entrant - Truita (2134, 2593). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1884, 2121, 2130, 2132, 2134, 2484, 2502, 2503, 2546, 2547, 2593, 2688, 4193).

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Menjades en truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2435, 2502, 2649, 2655, 2667, 2682, 2692, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Havia menjat truitada d'ordigues. S'agafen les ordigues petites (3139). Per a menjar a les auvelles (3139). Se'n poden fer sopes (2502). Se'n feia truites (2435). Per a fer truitades (2649). En feia verdura (2655). Ordigues en truita (2667). Sopa d'ordigues (2682). Les posaven a les truites (2682). Per a minjar (2692). OBSERVACIONS. Han de ser tendres (2435). De la seva germana (2667). CONSUMICIÓ. Plat principal - Truita (3139). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2435, 2502, 2649, 2655, 2667, 2682, 2692, 3139). Alimentació animal (3139).

Part aèria jove

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Verdura. OBSERVACIONS. L'audriga tendra, abans de granar. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en oli

FONT 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fer-ne truita. OBSERVACIONS. L'audriga tendra, abans de granar. CONSUMICIÓ. Entrant - Truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sopes o truites. OBSERVACIONS. Les odrigues han de ser tendres, jovenetes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Fulla

Repel·lent

FONT 3560. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En un perol posar ordigues i tabac durant una setmana. Ruixar la verdura amb aquesta barreja. Va molt bé per al pulgó i per a les taupes.

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONTS 1819, 1901, 2121, 2269, 2684, 2685. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a aconseguir unes bones tomateres (sense tanta acidesa), plantar o colgar ordigues sobre les tomateres (2269). Posar en aigua, sense bullir i ruixar les verdures que no són atacades pel pulgó (1901). Aiga d'ordigues per ensulfatar. Per al pulgó. Per a les pestes de l'hort (2121). Per a ensulfatar les tomateres (2684). Com a insecticida (per a ensulfatar) (2685). Per a adobar els tomàtecs (1819). OBSERVACIONS. Ho sap del seu oncle capellà (2269). Posar l'ordiga en

una galleta amb aigua i deixar passar uns quants dies quedant una aigua de color cafè (2121). Ho va veure en un programa de la televisió francesa l'any 2006 (1819).

Ajuda a la llar

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar roba molt bruta es fa servir aiga d'ordigues.

Altres informacions

FONT 2686. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a insecticida (per a ensulfatar).

Cosmètic

FONTS 2281, 2481. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a rentar el cabell (2281). Van bé per als cabells (2481). OBSERVACIONS. Coneix una noia del Pallars que es renta el cabell amb odrigues (2281). Bullir les ordigues (2481).

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo Benet diu: "l'ordiga té mala mossegada".

Recol·lecció per a la venda

FONT 2510. OBSERVACIONS. Aquesta planta s'enviava a Barcelona (carrer Princesa) i a Manresa.

Repel·lent

FONTS 1682, 1809, 1853, 1884, 2125, 2134, 2245, 2683, 3328, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al pulgó de l'hort (1682). Com insecticida (1853). Fer aigua per a matar el pulgó de l'hort (és com un insecticida natural) (1884). Per a ensulfatar de manera natural les hortalisses que tenen pulgó (2125). Per a ensulfatar les hortalisses (2134). Per a ensulfatar les tomateres (2683). Amb aigua, per a l'hort (1809). Per al pulgó (3328). Amb aigua d'ordigues, regar les plantes de l'hort (3615). Les ortigues per a les tomaqueres. Per al pulgó (2245).

OBSERVACIONS. Cal vigilar, perquè si es fa molt fort, mates la planta bona (1853). Aiga d'ordigues: urdigues amb aigua, deu o quinze dies que fermentin (2134). Deixa les ordigues en remull uns dies a sol i serena en una galleta i després ho tira a les tomateres (2683). Posem les ordigues en un bidó, molts dies a sol i serena, per a ensulfatar les plantes (3328). Per a evitar pestes de l'hort (3615). Ho sap de mossèn Manuel Pal (2245).

Planta sencera

Agrosilvopastoral

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ensulfatar les verdures de l'hort.

Repel·lent

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ensulfatar l'hort. OBSERVACIONS. Aigua d'ordigues: aigua i ordigues. Queda desfet.

ACCIONS NOCIVES O TÒXiques

Part aèria

FONTS 1823, 1870, 2425, 2608, 2609, 3139, 3331, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. Piquen (3617). Fan unes granellades (ordigades) (2425). Pique! (1823). Només fa picor (2608, 2609). Ordiguen (3331). No fregar amb ordigues la part on tens dolor, ja que fa més dolor (3139). GRAU DE TOXICITAT. Baix (1870, 2608, 2609, 3617). VIA D'INTOXICACIÓ. Externa (1870, 2425, 2608, 2609, 3139, 3617). TOXICITAT LLIGADA A L'ÚS MEDICINAL. No (3617). OBSERVACIONS. Pique! Posar-hi aigua freda (1870).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1680, 1704, 1881, 2121, 2131, 2233, 2235, 2247, 2425, 2480, 2510, 2523, 2547, 2634, 3427, 3976. OBSERVACIONS. Per a agafar-les, t'has de tapar la respiració (3427). Hi ha varies classes d'ordigues: unes piquen més que altres. Es frega les mans amb ordigues i no s'ordiga (2131). Diu que si no

respira, no s'ordiga (1704). S'utilitza la rael d'ordiga (1680). Per a no ordigar-se, plegar ordigues amb guants (1881). L'ordiga necessita fem (2121). Les ordigues tenres no ordiguen; sí que ordiguen les ordigues granades (si has d'agafar ordigues granades t'has de posar guants) (2121). Plegar-la quan floreix (2233). El Cisco sap que si no respire, no t'ordigues (2425). Abans no s'utilitzaven (2480). Les ordigues del secà piquen més que les altres (2510). S'han d'agafar amb guants (2510). A Argolell en diuen ortigues (2523). Les ordigues piquen, enrampen. El dolor s'aguanta. Si no respire, ja no et piquen (2547). Són bones (2634). Les cabres no en mengen (3976). En a mi les ordigues no em piquen. Si no respire, no et piquen (2235). Hi ha dues menes d'ordigues: una d'alta i una de baixa (2247).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Arrel

FONT 2644. Barreja 1 entrevista 24/09/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4260. Barreja 1 entrevista 26/10/2022 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2117. Barreja 4 entrevista 03/07/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria

FONT 2667. Barreja 1 entrevista 01/08/2010 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 1 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1682. Barreja 1 entrevista 16/07/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2678. Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2148. Barreja 3 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2095. Barreja 9 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Urtica urens L. (urticàcies)

BCN 168655

NOMS POPULARS

Audriga (3573)

Odriga (1821, 1825, 1882, 3573)

Ordiga (1882, 2122, 2247, 2483, 2501, 2502, 3356, 3573, 4197, 4198)

Ordiga (1825, 3948)

Ortiga (3943)

USOS MEDICINALS

Fulla

Vitamínic

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Porta molts minerals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antipelohèmic

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Rebaixen la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipruriginós

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la picor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dues tasses. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la urticària

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la urticària. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Ordiga bullida. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Fa una aigua dolça.

Per a les reaccions al·lèrgiques

FONT 1825. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'al·lèrgia al sol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tassa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns de la pell o del teixit subcutani

FONTS 1825, 3943. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una granellada [dit "granissada"] (1825). Per a unes taques a la pell (infecció bacteriana) (3943). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern) (1825). Tisana (ús intern) (3943). PREPARACIÓ. Aigua d'ortigues (3943). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2122. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Crua d'amanida. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONTS 1825, 2502, 3573. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a minjar (3573). Els francesos se la mengen per verdura (1825). Se'n poden fer sopes (2502). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1825, 2502, 3573).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en oli

FONT 2502. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'n pot fer una truita. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta cuïta - Cuïta en aigua i oli

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer sopes o truites. OBSERVACIONS. Les odrigues han de ser tendres, joventes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

ALTRES USOS

Part aèria

Repel·lent

FONT 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Agafa les ortigues les fa bullir en una olla. OBSERVACIONS. La posa als tomàquets per al pulgó.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2122, 2247. OBSERVACIONS. El millor és tocar-les o agafar-les sense respirar (2122). Hi ha dues menes d'ordigues: una d'alta i una de baixa (2247).

Vaccinium myrtillus L. (ericàcies)

BCN 162365

NOMS POPULARS

Nabís (2487, 2671, 4337)

Nabissó (fruit) (2487, 4337)

Nabiu (2131, 2132, 2671, 4147)

USOS MEDICINALS

Fruit

Hipoglucemiant

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als diabètics. Per a la retinopatia diabètica. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. El fruit (nabiu). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Protector renal

FONT 2671. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de nabius o nabissos. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antidiarreic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antisèptic urinari. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Infecció de budell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La fulla. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada en licor

FONTS 2487, 4337. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Nabissos o nabissons en aiguardent (2487, 4337).

OBSERVACIONS. N'hi ha a Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (2487). Els nabissos o nabissons es troben al bosc de Sant Joan de l'Erm (Montferrer i Castellbò) (4337). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2487).

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1809, 2483, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits són els nabissons (2655). Abans menjàvem nabius (1809). OBSERVACIONS. Els fruits anomenats nabissons (2483). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (2483, 2655). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1809, 2483, 2655).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2131, 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Els fruits, anomenats nabius (2131). Els fruits són els nabissons que són comestibles (2482). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2131, 2482).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2131, 2132. OBSERVACIONS. N'hi ha a sota Sant Joan Fumat i a Ras de Conques (2132).

Valeriana officinalis L. (caprifoliàcies)

BCN 162618

BCN NOMS POPULARS

Melissana (2541)

Milissana (2541)

Valderiana (3617)

Valedriana (2233, 2549, 2552, 2555)

Valeriana (1699, 1815, 1885, 2117, 2121, 2127, 2146, 2148, 2285, 2286, 2549, 2552, 2553, 2555, 2556, 2598, 2623, 2640, 2644, 2694, 3336, 3342, 3944, 4193)

Valiana (2613)

Valissana (3251)

Vidraliana (2553, 2555)

USOS MEDICINALS

Arrel

Anticefalàlgic

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La prenen les dones.

Hipnòtic

FONTS 2148, 2644, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a dormir (3617). Per a poguer dormir (2644). Per a fer dormir (2148). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. L'arrael (3617). La raiel de valeriana (2148). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipoglucemiant

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa baixar el sucre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2127, 2286, 2553, 2555, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (2286). Per a fer dormir (2555). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (2127, 2286). Desconegut per l'informant / No consta (2553, 2555, 2694). PREPARACIÓ. S'agafa les rael (2127). Es macerava (2555). MODE

D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Se'n feien tres novenes (2555). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'arrel de valeriana fa olor de gos suat (2553).

Normalitzador de la menstruació

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la matriu. Per a quan tens flux. Per a la regla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. L'arrel seca s'ha de collir quan està florida. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan tens l'herba a casa, s'ha de protegir dels gats, perquè els agrada i s'hi pixen.

Orexigen

FONTS 2541, 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a fer venir gana (2598). Fa agafar gana (2541). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La rel ha de ser feta (que no hagi tingut temps de fer els ditets) (2598). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la matriu. Per a quan tens flux. Per la regla. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. L'arrel seca s'ha de collir quan està florida. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Quan tens l'herba a casa, s'ha de protegir dels gats, perquè els agrada i s'hi pixen.

Salutífer

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bona per al cos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En té una mata a l'hort.

Tranquil·litzant

FONTS 2134, 2148, 2285, 2598, 2644, 4193. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis (2148, 2285, 2598). Per als nervis (2134). Per als nervis. És molt relaxant (2644). És relaxant (4193). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La

raeleta de valeriana (2285). La rel ha de ser feta (que no hagi tingut temps de fer els ditets) (2598). La rael de valeriana (2148). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La prenen les dones (2134). Es troba a la muntanya (4193).

Flor

No consta

FONT 2117. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Flor i fulla

Tranquil·litzant

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. És molt relaxant. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Hipnòtic

FONT 3944. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir, però a ell no li va gaire bé per agafar el son. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

Hipnòtic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 1699, 1885. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis (1699, 1885). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La compra a la botiga (1699).

ALTRES USOS

Arrel

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONTS 2121, 2127, 2541, 2598, 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Hi ha la dita: Si la dona està malalta, feu-li valeriana que es torna la dona sana (2127). La Pilar recita: "si vols la dona sana, fes-li aiga de valeriana" (2598). La Maria diu: "Si voleu la dona sana, doneu-li valeriana" (2640). El Benet diu: "si quieres la mujer sana, dale valeriana" (castellà) (2121). La Montserrat diu la dita: "una tassa de milissana, posa la dona a lloc; dues tasses, la porten al sot" (2541).

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2552, 2555, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les venia al marxant de la Seu d'Urgell (2552). Plegaven la rel de valeriana (2555). L'arroplegaven o la plegaven, les assecaven i les pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). OBSERVACIONS. Localitzar-les, arrencar-les, transportar-les, rentar-les ben netes. Les rels són molt gruixudes (2552). Assecàvem les herbes dins a casa a l'ombra [dit "sombra" (castellà)]. Un marxant de la Seu pujava i els la pagava a 75 pessetes el quilo (2555).

No consta

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2556. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Josep recita: "Si vols tenir la dona sana, dona-li aigua de valeriana".

No consta

FONT 2555. OBSERVACIONS. La Leonor recita: "Si vols tenir la dona bona i guapa, dona-li valeriana".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La valedriana matava el bestiar. GRAU DE TOXICITAT. Letal. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2541, 2613, 3944. OBSERVACIONS. La padrina (Celestina Besolí d'Aristot) arramassava valeriana (3944). No l'ha vist mai, sols la coneix de nom (2613). Als gats els agrada molt aquesta herba (2541).

Valerianella locusta (L.) Laterrade (caprifoliàcies)

BCN 165026

NOMS POPULARS

Canòlic (1901)

Canonge (2480, 4037, 4038)

Dolceta (2480, 4149, 4390)

Enciam de moixó (4037)

Enciamet (1828)

Gallineta (2247, 2248)

USOS ALIMENTARIS

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2480, 4149. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Amanida posant-hi oli, vinagre i sal (4149). Posa canonges o dolcetes a les amanides (2480). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (4149). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2480, 4149).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2247, 2248. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a menjar (2248). Per a minjar (2247). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2247, 2248).

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 4038, 4390. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es mengen en amanida (4390). OBSERVACIONS. En tenen a l'hort. Hi ha llocs on hi neixen soles (4390). CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida (4038). DESTINACIÓ. Alimentació humana (4038, 4390).

Planta sencera

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 4037. CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Veratrum album L. (melantiàcies)

BCN 162614

NOMS POPULARS

Veladre (2132, 2452, 2548, 2555)

Viladre (1815, 1824, 2128, 2131, 2132, 2134, 2548, 2598)

Vilagre (2273)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Abortiu

FONT 2452. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a avortar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

No consta

FONT 2131. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica.

Part aèria

FONTS 2132, 2273, 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És molt tòxica (2548). És verinosa (2132). És tòxica (2273). GRAU DE TOXICITAT. Elevat (2548). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2273, 2548). OBSERVACIONS. A Cadí n'hi ha molta (2548). N'hi ha a Prat Muntaner (Pla Muntaner segons ICGC) (2273).

Planta sencera

FONTS 1815, 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. És una planta verinosa (1815). No la toqueu pas. És tòxica. Ni les bèsties se la mengen (2555). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (1815).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 2128, 2132. OBSERVACIONS. El viladre, a Ars (2128). N'hi ha a Ras d'Ars (2132). N'hi ha al Querforadat (1815).

Verbascum boerhavia L. (escrofulariàcies)

BCN 163609

NOMS POPULARS

Cua de borrega (3615)

Verbascum lychnitis L. (escrofulariàcies)

BCN 163393

NOMS POPULARS

Bacallà (3615)
 Espardenyot (2425)
 Gamó (2483)
 Sabatot (2425)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiheomoroidal

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Banys de seient [dit "asiento" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor i fulla

Halièutic

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pera atontar els peixos (per a agafar-los).

***Verbascum pulverulentum* Vill.** (escrofulariàcies)

BCN 169333

NOMS POPULARS

Cua de llop (1815, 2548, 2560)

Espardenyot (2425)

Sabatot (2425)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antiheomoroidal

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Banys de seient [dit "asiento" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Llavor

Halièutic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a emborratxar les truites i així poder-les pescar.

Part aèria florida

Halièutic

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a emborratxar els peixos. Per a pescar fàcilment.

***Verbascum sinuatum* L.** (escrofulariàcies)

BCN 169335

NOMS POPULARS

Cua de llop (2548)
 Espardenyot (2425)
 Gamó (2127)
 Sabatot (2369, 2425, 3938)

USOS MEDICINALS

Fulla

Antihemorroidal

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Banyes de seient [dit "asiento" (castellà)]. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori

FONT 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflamatòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Fulla

Agrosilvopastoral

FONT 2369. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb les fulles dels sabatots, embolicàvem el planter de pebrot i tomatera (ja que en veníem).

Part aèria florida

Halièutic

FONT 2548. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a emborratxar els peixos. Per a pescar fàcilment.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2127, 3938. OBSERVACIONS. Les auvelles no se la mengen (3938). És un gamó més aterracat (2127).

Verbascum sp. (escrofulariàcies)

NOMS POPULARS

Gramó (4337)

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 4337. OBSERVACIONS. Li ho va dir un andorrà.

Verbascum thapsus L. (escrofulariàcies)

BCN 162856

NOMS POPULARS

Bacallà (3615)
 Borrega (2369)
 Candelera (4147)
 Croca (1882, 2434)
 Cua de borrega (2102, 2121, 2369, 2425, 2439)
 Cua de borrego (3615)
 Cua de guilla (1809, 3342)
 Cua de llop (2555, 2560)
 Gamó (1809, 2121, 2127, 2131, 2132, 2483, 2593, 3139)
 Gaó (1824)
 Gavó (2121, 2658)
 Gordallop (2233, 2250)
 Gordolobo (castellà) (2480, 4147)

Gratallop (1818)

Guardalobo (castellà) (2598)

Herba blenera (3342)

Herba croquera (2245)

Tripó (2117)

Verbasco (castellà) (1882)

USOS MEDICINALS

Flor i fulla

Antibronquític

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga i colar-la amb un drap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). PREPARACIÓ. Fer una aiga i colar-la amb un drap. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antihemorroidal

FONT 2127. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern). PREPARACIÓ. Aigua de gamons: bullir unes fulles de gamó. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia, dos cops, al matí i a la nit. Ben rentat. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. En una palangana.

Antiinflamatori faringi

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antiinflamatori faringi

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. Llet amb gordallops. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en aigua (ús intern). PREPARACIÓ. Llet amb gordallops. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria florida

Antiinflamatori faringi

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Bullit gordallop amb llet i mel. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antitussigen

FONT 2233. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Bullit gordallop amb llet i mel. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Planta sencera

Antibronquític

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Bronquial. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Part aèria florida

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor i fulla

Halièutic

FONT 2483. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a atontar els peixos (per a agafar-los).

Llavor

Halièutic

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a emborratxar carpes o truites. Per a pescar. OBSERVACIONS. Feien una picada de la grana.

No consta

Halièutic

FONTS 2273, 2625. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a atontar les truites i així es poden agafar (2273). Per a pescar peixos (2625).

Part aèria

Halièutic

FONT 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. S'utilitza per a pescar (emborratxa els peixos, les truites queden tontes). OBSERVACIONS. S'agafa la tija i les fulles borroses.

Part aèria florida

Altres informacions

FONTS 2121, 2131, 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Posàvem a estovar el gamó amb aigua. El picàvem i sortia un líquid blanc. Si aquest líquid blanc, el poses a l'aigua, els peixos van borratxos (2131). Posàvem a estovar amb aigua. El picàvem i sortia un líquid blanc. Si aquest líquid blanc el poses a l'aigua, els peixos van borratxos (2132). Penjades al cap de la casa (sostre, a les bigues de les golfes), de cap per avall. Dona sort (2121). OBSERVACIONS. Anaven a pescar peixos, carpes i truites, a Santa Magdalena (Santa Magdalena de Ribalera) i algun altre riu (2131). Anaven a pescar peixos, carpes i truites, a Santa Magdalena i algun altre riu (2132).

Halièutic

FONTS 2121, 2593. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A Alinyà, el fan servir per a pescar (2121). Per a dormir les truites del riu (2593).

Planta sencera

Halièutic

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a atontar els peixos. OBSERVACIONS. Li va explicar l'informant Sr. Antonio Graell.

Tija

Altres informacions

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Abans s'utilitzava com a metxa: es pelava la tija, es submergia en oli i s'encenia per dalt.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria florida

FONT 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És tòxica. Quan la remenes, al cap d'una estoneta et ve la tos.

Planta sencera

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. La tenen com una herba tòxica. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1818, 2121, 2127, 2560. OBSERVACIONS. Cada cop n'hi ha més (1818). És el gamó més alt (2127). El Benet sap que a Alinyà en diuen cua de borrega (2121). No serveix per a res (2560).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fulla

FONT 2658. Barreja 3 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)

Verbena officinalis L. (verbenàcies)

BCN 162632

NOMS POPULARS

Berbena (2243, 2369, 2452, 2541, 2598, 2640, 3613, 3615)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Anticefalàlgic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Una picada de berbena amb clara d'ou pujada, embolicat amb un drap de cotó, se'n fa un cataplasma, un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern).

PREPARACIÓ. Una picada de berbena amb clara d'ou pujada, embolicat amb un drap de cotó, se'n fa un cataplasma, un pegat. DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2598. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Per a fer pegats. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la conjuntivitis

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan tens els ulls vermells [dit "vermeis"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Berbena, sal i unes gotes de vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Posar darrere del coll.

Part aèria florida

Antiequimòtic

FONTS 2369, 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per si t'havies donat un cop (2640). Pels cops (2369). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. La berbena picada amb una altra herba (no recorda), posat amb unes gases (2640). Pegats (2369). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2243. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Fer-ne aigua. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per als ulls

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un vessament [dit "derrame"] als ulls o per als ulls botits. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un pegat de berbena al clatell. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare.

ALTRES USOS

Part aèria florida

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 2640. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La Maria diu: "Eres como la verbena que en el campo nace, eres como el caramelo que en la boca se deshace" (castellà).

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2598. OBSERVACIONS. A Pont de Bar n'hi ha.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria florida

FONT 2598. Barreja 5 entrevista 01/05/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3615. Barreja 7 entrevista 15/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

***Viburnum lantana* L. (adoxàcies)**

BCN 162771

NOMS POPULARS

Candelatge (2134)

Candeleger (4312)

Candeleja (1704, 1813, 2121, 3139)

Candeler (2121)

Cantalatge (2250)

Cantelatge (2233)

Cantellatge (2548)

Tantelatge (2131)

Tantellatge (1882, 2434, 3573)

Tinteleia (2482)

Trentelatge (1821, 3945)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1704, 2121, 3139, 4312. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. En menjaven els fruits (1704). Ens en menjàvem els fruits (2121). Se'n mengen els fruits (3139). Es mengen els fruits d'un en un (4312). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1704, 2121, 3139, 4312).

ALTRES USOS

Tija

Elaboració de bastons

FONTS 2121, 2482, 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n feven bastons (2121). Per a fer bastons (2482). OBSERVACIONS. Es blega bé (2121).

Elaboració de cordes i sogues

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els verducs eren de candeleja.

Tija defoliada

Altres informacions

FONT 2434. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a lligar garbes o rames.

Cistelleria

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els cartres, cartrons i cistelles es feven de candeleja.

Elaboració de bastons

FONTS 1704, 1813, 1821, 2121, 2548, 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Se'n feia un bastó (1704, 1813). Les forques

es feven de candeja (2121). L'avi (Josep Tomàs) feia bastons. Tallava el tronc, el lligava amb una corda (per fer l'arc), i al cap d'un any o menys ja tenia el bastó fet (1821). En feven bastons (3139). Se'n feien bastons (2548).

Elaboració de cordes i sogues

FONTS 1704, 2134. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fer verducs per a lligar la llenya (1704). Per a lligar feixos de llenya (2134).

***Vicia cracca* L. (papilionàcies)**

BCN 163638

NOMS POPULARS

Veça borda (2121, 2131, 2548, 3356)

***Vicia ervilia* (L.) Willd. (papilionàcies)**

BCN 22403

NOMS POPULARS

Erb (1815, 2121)

USOS ALIMENTARIS

Llavor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sobretot es donava als corders, i també als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. D'arvelles, en poden menjar les persones, tot i que primer s'han d'estovar un o dos dies i llavors s'han de coure. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Només per a minjar les bísties. OBSERVACIONS. Es cultivaven i s'arrencaven amb la mà i els portàvem a sobre els àrguens amb el ruc. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 1815. Barreja 4 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Trituració del gra

FONT 2095. Barreja 9 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)

***Vicia faba* L. (papilionàcies)**

BCN 129001

NOMS POPULARS

Bros de fava (tavella) (3132)

Fava (1815, 1882, 2121, 2146, 2153, 2235, 2246, 2251, 2541, 2598, 3144, 4185, 4261, 4314)

Faveta (3144)

Favota (2598)

Xiulet (1902)

Xiulet de primavera (4261)

USOS MEDICINALS

Valva

Antidiarreic

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de bros (tavella) de faves (aigua bullida). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre una tassa d'aigua de bros de faves amb un tros de xocolata Jolonch. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Llavor

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 3144. OBSERVACIONS. Les faves es posaven a assecar o es colliven seques. I quan es necessitaven per menjar, es posaven en remull. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua i oli

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les faves petites són per a les persones i les faves grans són per als rucs. OBSERVACIONS. Les faves que no es corquen [dit "curquen"], que les volen per a llaor, s'han de fer en lluna vella. Les faves, per a minjar tendres, s'han de fer en lluna nova. DESTINACIÓ. Alimentació humana i animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4314. OBSERVACIONS. En tenen a l'hort per al bestiar. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 1902, 2121, 2235, 3144. OBSERVACIONS. El nom de xiulet ve del Pallars (Sort) (1902). En té a l'hort (1882, 2121). Les faves es planten a partir del Pilar (12 d'octubre) (3144). A Bartrons (l'Alzina d'Alinyà), s'hi feien faves (3144). En produïen a Adraén i les baixaven a la Seu d'Urgell (2235).

Vicia onobrychioides L. (papilionàcies)

BCN 163245

NOMS POPULARS

Veça (2117, 2498, 3427)

Veça borda (1815, 2121)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Pera als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2117. OBSERVACIONS. La veça la coneixen amb el seu home.

Vicia sativa L. (papilionàcies)

BCN 163611

NOMS POPULARS

Veça (1815, 2121, 2125, 2439, 2559, 3615, 4314)

Veça borda (2245, 2630, 3505, 3613, 3615, 4314)

Veça dolça (2121, 2131, 2499, 2625)

USOS ALIMENTARIS

Llavor

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar els porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2630, 4314. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als conills (2630). Les veces se les mengen el bestiar (4314). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2630, 4314).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 1815. OBSERVACIONS. Es cultivaven i s'arrencaven amb la mà i els portàvem a sobre els àrguens amb el ruc. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Planta sencera

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques i per als porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Flor

Obtenció de mel

FONT 2559. OBSERVACIONS. Feia vi de mel. Tenia 25 o 30 bucs.

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Part aèria

FONT 2499. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. El bestiar es pot rebotir per menjar veça dolça. VIA D'INTOXICACIÓ. Interna.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2499. OBSERVACIONS. La veça dolça dona menys collita (2121). Per la Mare de Déu d'agost es plantava veça dolça i veça amarga i així

el bestiar no es reboteix tant, ja que, en l'haver-hi la veça amarga, ne mengen menys (2499).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

FONT 1815. Barreja 4 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

Part aèria fructificada

FONT 2121. Barreja 8 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Vicia villosa Roth subsp. *pseudocracca* (Bertol.) Rouy (papilionàcies)

BCN 169984

NOMS POPULARS

Veça (3682)

Veça amarga (2121, 2131, 2499)

Veça borda (2121, 2498, 2625, 2630, 2637, 3505, 4200)

Veça cultivada (3682)

USOS ALIMENTARIS

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 2625, 2630. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als conills. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Part aèria

Agrosilvopastoral

FONT 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La dalla. La deixa fermentar. És un fem natural (fa servir d'adob) per a l'hort.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2121, 2499, 2625. OBSERVACIONS. Aquest tàxon correspon a *Vicia villosa* subsp. *pseudocracca* (2625). La veça amarga dona menys collita (2121). Per la Mare de Déu d'agost es plantava veça dolça i veça amarga i així el bestiar no es reboteix tant, ja que en l'haver-hi la veça amarga, en menges menys (2499).

Viola alba Besser (violàcies)

BCN 164968

NOMS POPULARS

Camatorta (3615)

Viola (2644, 4147)

Violeta (1882, 2117, 2598, 2694, 3144, 3371, 3573, 3615)

Violeta de muntanya (3144)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONT 2694. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Part aèria

Antipruriginós

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les picors [dit "picaïors"] de pell. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

ALTRES USOS

Flor

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2644, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'arroplegaven o la plegaven, l'assecaven i la pujaven a vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1882, 3144. DESCRIPCIÓ FETA PELS INFORMANTS. Un pa de violetes rep el nom de violeter (1882). OBSERVACIONS. La violeta es fa al solar (3144).

Viola hirta L. (violàcies)

BCN 165040

NOMS POPULARS

Viola (2555, 2688, 2697)

Violeta (1825, 2117, 2121, 2555, 2598, 2688, 2697, 3139)

USOS MEDICINALS

Flor

Anticatarral

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONTS 2688, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les aures (2688, 2697). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern). PREPARACIÓ. Es posen violes o violetes dins l'oli, nou dies a sol i serena (2688). Oli de violes o violetes: es posen violes o violetes dins l'oli, nou dies a sol i serena (2697). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a problemes renals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern).

ALTRES USOS

Flor i fulla

Recol·lecció per a la venda

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. També en fan perfums. OBSERVACIONS. Les plegaven d'una en una. Assecàvem les herbes dins a casa a l'ombra [dit "sombra" (castellà)]. Un marxant de la Seu pujava i els la pagava a 75 pessetes el quilo.

ALTRES OBSERVACIONS

FONT 2121. OBSERVACIONS. La seva mare se la posae a la boca. Es fa a l'aubac.

Viola rupestris F.W.Schmidt (violàcies)

BCN 163416

NOMS POPULARS

Viola (2555, 3336)

Violeta (1825, 2555, 2622, 3138, 4313)

ALTRES USOS

Flor

Recol·lecció per a la venda

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. També en fan perfums. OBSERVACIONS. Les plegaven d'una en una. Assecàvem les herbes dins a casa a l'ombra [dit "sombra" (castellà)]. Un marxant de la Seu pujava i els la pagava a 75 pessetes el quilo.

Viola sp. (violàcies)

NOMS POPULARS

Violeta (2113, 2131)

ALTRES USOS

Flor

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 2113. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a guarnir el terra de l'altar el dia de Corpus.

Viola sylvestris Lam. subsp. *riviniana* (Reichenb.) Tourlet (violàcies)

BCN 169331

NOMS POPULARS

Violeta (3342)

Viola tricolor L. (violàcies)

BCN 162645

NOMS POPULARS

Pensament (2555, 4147)

Violeta (2131)

ALTRES USOS

Flor i fulla

Recol·lecció per a la venda

FONT 2555. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. També en fan perfums.

***Viscum album* L. (santalàcies)**

BCN 162357

NOMS POPULARS

Muérdago (castellà) (1815)

Vesc (1704, 1815, 1821, 1903, 2117, 2121, 2124, 2132, 2137, 2148, 2152, 2233, 2243, 2263, 2265, 2477, 2482, 2496, 2545, 2548, 2640, 2644, 2645, 2651, 2694, 2697, 3144, 3332, 3342, 3369, 3399, 3505, 3944, 3945, 4306)

Vesc de pi (2154)

Visc (1820, 2094, 2095, 2235, 2240, 2250, 2547, 2609, 2678, 4201)

Visc de pi (2545, 3617)

Visc de pollancre (2545)

Visquerí (2114)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Analgèsic

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor (duló). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern). PREPARACIÓ. En feien oli. S'ha de fer bullir. Per a fer massatges. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiasmàtic

FONT 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'aufec. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Es fa en els pins rojalets.

Antibronquític

FONT 2240. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als bronquis [dit "bronquiús"]. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatarral

FONTS 1815, 2240, 2263, 2265, 2640, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al constipat (1815, 2263, 2265, 2678). Per als costipats (2240, 2640). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de vesc (2263, 2265). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidiarreic

FONT 2148. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar bé la panxa dels animals. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Una mescla de vesc, serp blanca i sal, ben trinxat. Per a donar de menjar al bestiar. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Antihipertensor

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. El pare, al cel sia, n'havia plegat molts, perquè tenia la pressió alta.

Antineoplàstic

FONTS 1704, 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al càncer (1704). Per a aturar els càncers i les metàstasis (3342). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1704). Tisana (ús intern) (3342). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho diuen en alemany, els austríacs (1704).

Antitussigen

FONT 2263. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos agafada al pit. Per a estovar la tos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de vesc. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Cardiotònic

FONT 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONTS 2263, 2265. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Estovar la tos. Per al tapat (2265). Per a estovar el pit. Per a la tos agafada al pit (2265). Per a estovar el pit. Per al tapat (2263). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Aigua de vesc (2263, 2265). DESTINACIÓ. Medicina humana.

No consta

FONTS 2548, 2694. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. És medicinal (2548). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És una planta paràsita (2548).

Per a trastorns del sistema respiratori

FONT 2477. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per alguna dolència respiratòria. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema sanguini

FONT 2477. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Per la sang. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Regulador de la tensió arterial

FONT 3342. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Regulador de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Restauratiu

FONT 2114. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a reforçar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONT 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És bo per a tot. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tranquil·litzant

FONTS 1820, 2094, 2233, 2250, 2547, 2651. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als nervis (1820, 2233, 2250, 2547, 2651). És bona per als nervis (2094). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta (1820). Tisana (ús intern) (2094, 2233, 2250, 2547, 2651). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Ho sap del pastor de Berén (2651).

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1815, 2117. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Les boles del vesc són el menjar del gall fer (2117). Els fruits del vesc, se'ls mengen les martes (*Martes martes*) (1815). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1815, 2117).

No consta

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 3945. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Se'l mengen els ocells i altres animals.

Part aèria

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1821, 1903, 2114, 2265, 3617. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El donaven de menjar als porcs (3617). El picaven per a fer salada per a les bèsties (per a minjar) (2265). A Tuixent, el donaven als porcs (2114). Es donava als porcs (1821). Agrada molt a les vaques (1903). DESTINACIÓ. Alimentació animal (1821, 1903, 2114, 2265, 3617).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2121, 2148, 2678. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A Trejuvell donaven el visc al bestiar per a engreixar els porcs [dit "tocinos" (castellà)] (2678). Lo vesc amb farina, estovat amb calderes per al bestiar, per a les vaques (2121). Una mescla de vesc, serp blanca i sal, ben trinxat. Per a donar de menjar al bestiar (2148). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2121, 2148, 2678).

ALTRES USOS

Part aèria

Cinegètic

FONT 2132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sirveix per a agafar moixons.

Creences i pràctiques magicoreligioses

FONT 1821. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa a les cases per Nadal.

Recol·lecció per a la venda

FONTS 2644, 2694, 3332. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. L'arroplegaven o la plegaven, l'assecaven i la pujaven a

vendre als herbolaris de la Seu d'Urgell (2694). A Bellpui, la plegaven (2644). OBSERVACIONS. Els seus pares l'arroplegaven (3332). El vesc fa boles blanques a les rames del pi rojalet i la lora. N'hi ha a l'Ausàs i a Españén (2644).

Part aèria florida

Recol·lecció per a la venda

FONT 3399. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En ven com a "herba de la sort".

ACCIONS NOCIVES O TÒXIQUES

Llavor

FONTS 2233, 2250. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PELS INFORMANTS. La llaor és tòxica, si te la menges et surt un visc a dintre del cos (2250). Fa una llavor blanca que és tòxica i si te la menges et surt un vesc a dintre del cos (2233). VIA D'INTOXICACIÓ. Interna (2233).

Planta sencera

FONT 2477. DESCRIPCIÓ DE L'ACCIÓ NOCIVA O TÒXICA FETA PER L'INFORMANT. És algo tòxica.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 1815, 1821, 2117, 2124, 2152, 2233, 2235, 2240, 2243, 2263, 2265, 2496, 2609, 2651, 3144, 3399, 3617, 3944, 3945, 4201. OBSERVACIONS. N'hi ha molt de Josa de Cadí a Tuixent (3617). El vesc és un paràsit del pi que se'ls menja (ho sap dels alemanys i austríacs) (1704). El vesc mata els pins. N'hi ha a la Vall del Mig (Fígols i Alinyà) (3144). N'hi ha a Sant Quiri (2265). N'hi ha per Sant Quiri (2263). N'hi ha a dalt a Cornellana (2235). De vesc n'hi ha a la Trava (la Vansa i Fórnsols) (2117). A Sellent de Castellbò, no n'hi haví. El feven portar de Montenartró (Llavorsí) (2124). El visc, el portaven del Ges (poblet del costat) (2240). El visc es fa els pins (2240). Plega'l i asseca'l (2152). N'hi ha de Josa de Cadí a Tuixent (1821). Collívem

vesc (2243). El vesc mata els pins (2496). Aquí només n'hi ha al pi (1815). Potser a l'obaga hi ha visc (2609). El vesc és una malaltia dels pins (2651). El vesc dels pins (3944). És una plaga. Mata els pins. N'hi ha des del coll de Josa fins a Tuixent (3945). El vesc el porten els ocells ja que no poden pair les llaors (3399). Hi ha vesc de pi, vesc de roure (que és vermellós) a Tuixent; hi ha vist vesc en una argalaje (la vall del Mig) (3399). Si el vesc es posa al capdamunt del pi, el pot arribar a matar (3399). El vesc es troba a les capcines dels arbres (2233). Hi ha visc a l'ermita de Sant Jaume de Tuixent (entre Josa de Cadí i Tuixent) i pels voltants de la borda del Foguetó (ICGC: portal del Foguetó) (entre coll de Mola i Tuixent) (4201).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Part aèria

- FONT 2542. Barreja 1 entrevista 01/11/2010 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2242. Barreja 1 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2094. Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2095. Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2) (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2121. Barreja 4 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)
- FONT 2114. Barreja 5 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

Vitis vinifera L. (vitàcies)

BCN 162788

NOMS POPULARS

- Aiguardent (producte elaborat) (2152, 2285)
- Ametlla de vaca (raça) (3327, 3354)
- Anís (producte elaborat) (2121, 2658, 4309)
- Cabernet sauvignon (raça) (4410)
- Carinyena (raça) (3942)

Cep (1903, 2098, 2117, 2125, 2252, 2425, 2434, 2439, 2541, 2644, 3327, 3334, 3354, 3942, 4147, 4198)

Cep bord (2598)

Conyac (producte elaborat) (1903, 1907, 2121, 2245, 2270, 2285, 2482, 2529, 2547, 2649, 3557)

Cremat d'anís (producte elaborat) (2285)

Chardonnay (raça) (4410)

Macabeu (raça) (2369, 2425, 4198, 4410)

Malvasia (raça) (2369, 2425)

Merlot (raça) (2283, 3354, 4410)

Moscatell (raça) (2369, 2425, 3354, 3942)

Parra (1677, 1882, 1884, 1898, 2121, 2273, 2274, 2439, 2625, 2682, 3132, 3144, 3334, 3354, 4197, 4198)

Parrera (2273, 2274)

Quina (producte elaborat) (1856, 2117, 2153, 2154, 2523, 2657, 2658)

Raïm (3333)

Raïm (fruit) (2152)

Raïm de Sant Jaume (raça) (3354)

Ratafia (producte elaborat) (2571)

Serment de cep (3615)

Trepat (raça) (2369, 2425, 3354)

Ull de llebre (raça) (3354, 3942, 4198)

Vi (producte elaborat) (1815, 2095, 2146, 2148, 2153, 2245, 2251, 2257, 2283, 2285, 2545, 2571)

Vi negre (producte elaborat) (2258)

Vinagre (3613)

Vinagre (producte elaborat) (1680, 1704, 1771, 1815, 1856, 2095, 2102, 2109, 2121, 2135, 2154, 2154, 2159, 2234, 2246, 2274, 2285, 2480, 2482, 2541, 2625, 2655, 2657, 2658, 2697, 3144, 3330, 3615)

Vinya (1700, 1701, 2101, 2115, 2237, 2240, 2245, 2369, 2548, 3139, 3942, 4145, 4316, 4410, 4411, 4572)

Whisky (producte elaborat) (2121, 2658)

USOS MEDICINALS

Exsudat

Antialopèic

FONTS 2273, 2274. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Perquè no caiguin els cabells. Per a fer créixer el cabell (2274). Perquè no caiguin els cabells o per a fer créixer el cabell (2273). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Fer un tall vertical a la parra i aplicar el suc de les parreres (2274). Fer un tall vertical a la parra i recollir el suc qu'en surt (suc de les parreres) (2273). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fulla

Antiinflamatori intestinal

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Suc del fruit

Analgèsic

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de les articulacions. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Terra armí barrejada amb vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiamigdalític

FONTS 1704, 2657, 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les angines (2657, 2658). Per a les angines [dit "anginyes"] (1704). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pa torrat amb vinagre (2658). Agafar pa torrat, esmicolar-lo, posar-hi vinagre i posat al coll amb un mocador (2657). Una torrada de pa sucada amb vinagre al coll lligada amb un mocador (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. De la seva mare Amàlia (1704).

Antianèmic

FONT 2154. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'anèmia. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Un ou amb quina San Clemente. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticatatarral

FONTS 1903, 2245. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a l'enconstipat (2245). Per al constipat (1903). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Un vas de llet calent amb un raig de conyac (2245). Conyac (1903). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Anticefalàlgic

FONTS 2121, 2159, 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de cap (2121, 2159, 2285). Per a un cop de sang (2121). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar crosta del principi del pa sucada amb anís lligat amb un mocador de cap (2121). Vinagre amb terragila (2121). Drap de tela amb cremat d'anís (2285). Embolicar el cap amb una peça de llana mullada amb vinagre i sal (2159). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Tota la nit (2121). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidismenorreic

FONTS 2153, 2154. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als dolors de regla. FORMA FARMACÈUTICA I

ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Emborratxar-se. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antidistímic

FONT 1856. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'enaiguat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Prendre quina amb un rovell d'ou batut. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiequimòtic

FONTS 1771, 2094, 2095, 2285, 2644, 4309. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al cop (2644). Per a un cop (2094, 2095). Per als cops sense ferida (2285). Per als cops (1771, 4309). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1771, 2094, 2095, 2644, 4309). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2285). PREPARACIÓ. Bullir llet i vinagre i posar-ho en un drap (2644). Lo pa escaldat amb vi (una llesqueta de pa amb vi) directament al cop (2094, 2095). Llet amb vinagre (2285). El vinagre amb perborats xafats i sal, amb un drap (1771). Sabó de casa ratllat, anís i sucre (4309). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un remei de lo Ramon de la Vansa que era fuster (2095). Era un remei de lo Ramon de la Vansa (2094).

Antihelmíntic

FONT 2545. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Vi medicinal (ús intern). PREPARACIÓ. Sucre amb vi. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una cullerada. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

FONTS 2657, 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a desinflamar un genoll (2657, 2658). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Pa torrat amb vinagre (2658). Agafar pa torrat, esmicolar-lo, posar-hi vinagre i posat a on hi hagi la part inflamada lligat amb un mocador (2657). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiinflamatori faringi

FONTS 1680, 1704, 1907, 2135, 2245, 2625, 2697, 3328. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Pel mal de coll (1680, 1704, 1907, 2135, 2245, 2625, 2697, 3328). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1680, 1704, 2135, 2245, 2697, 3328). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2625). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern) (1907). PREPARACIÓ. Torrades amb vi calent (cataplasma). Posat per fora el coll (2245). Pa torrat amb vinagre (1680). Ensacar una mitja amb cenrra calenteta i un rajet de vinagre, posada al voltant del coll (2697). Una torrada de pa sucada amb vinagre al coll lligada amb un mocador (1704). Una torrada i sucata amb vinagre (3328). Gargaritzar vinagre (2625). Sopes de pa amb vinagre. Posat al coll (2135). Prendre una copeta de conyac (1907). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Pegat al coll (1680). Va provar aquest remei amb una persona coneguda i li va encetar el coll (3328).

Antiodontàlgic

FONTS 2109, 2121, 2135, 2152, 2234, 2270, 2285, 2529, 2547, 2649, 3557. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per al mal de queixals (2109). Per al mal de quixel (2152, 2234, 2270, 2529, 2547, 2649, 3557). Per al mal de queixal (2121, 2135). Per al mal de queixal (per a adormir el queixal) (2285). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2109, 2135, 2152). Gargarisme (ús extern) (2121, 2234, 2270, 2285, 2529, 2547, 2649, 3557). PREPARACIÓ. Posar-hi vinagre (2109). Glopejar aiguardent (2152). Glopejar conyac (2121, 2285, 2547). Glopeja whisky (2121). Glopeja vinagre (2234). Glopejar i posar una gota de conyac al forat del quixel (2649). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada tres dies (2234). Un glopet [dit "tanto"] de conyac (2529). Una mica de conyac (3557). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiofidic

FONTS 1815, 2697. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una picada d'escurçó (1815, 2697). FORMA

FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar vi a la picada (2697). Fer un torniquet, ben espunyegat i posar vi a la picada (1815). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiotàlgic

FONT 2541. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orella. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar un drapet sucut amb vinagre a l'orella. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antipirètic

FONTS 1680, 2135, 2159, 2248, 2274, 2369, 2482, 2541, 3144, 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la febre (2135, 2159, 2274, 2369, 2482, 2541, 3615). Per a molta febre (3144). Per a la febre (1680). Si agafàvem febre (2248). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (1680, 2159, 2248, 2274, 2369, 2482, 3144, 3615). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2541). Bany (ús extern) (2135). PREPARACIÓ. Una torrada amb vinagre i pólvora a les soles dels peus. Draps d'aigua i vinagre als braços, als canells i als palmells de les mans (3615). Una torrada amb vinagre al front (3144). Draps molls d'aigua i vinagre, a les canyelles (2274). Mullar les cames amb vinagre (2541). Sinapismes o pegats amb un drap i vinagre (2482). Pa torrat amb vinagre (1680). Posar draps amb vinagre a les plantes dels peus, a la part de dintre dels turmells [dit "turnells"] i als canells (2369). Unes torrades sucades de vi i lligades als peus (2248). Embolicar les cames amb una peça de llana mullada amb vinagre i sal (2159). Una sopeta de vinagre i posar-la a la planta dels peus (2135). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Embolicat al peu (1680). De la padrina (filla de Solsona) (2248).

Antipneumònic

FONT 1856. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pulmonies. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Posar pegats de vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antireumàtic

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als dolors, des del cap fins als peus. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos cm d'anís (anís del Mono dolç) i la resta de whisky. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic extern

FONTS 2094, 2095, 2153. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a una ferida (2094, 2095). Per a desinfectar (2153). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern) (2094, 2095). Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern) (2153). PREPARACIÓ. Lo pa escaldat amb vinagre (una llesqueta de pa amb vinagre) directament a la ferida (2094, 2095). Posar-hi vi i després embolicat (2153). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un remei del Ramon de la Vansa, que era fuster (2095). Era un remei del Ramon de la Vansa (2094).

Antisèptic ocular

FONT 4418. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un mussol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern). PREPARACIÓ. Vi negre rebaixat i anar mullant l'ull amb un cotó. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'han de tancar els ulls.

Cardiotònic

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Reforçant del cor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Whisky JB. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una copeta (sis o set gotes) cada dos dies. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Digestiu

FONT 2285. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'empatxat. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica

(ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una copeta d'aiguardent. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Estomacal

FONT 2480. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al foc (ardor). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Un drap amb aigua i vinagre a la panxa. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hepatoprotector

FONTS 2257, 2258. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a problemes del fetge. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Vi bo del negre i un rovell d'ou. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Hipnòtic

FONT 2482. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar a dormir. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Mel amb llet i conyac. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Laxant

FONT 2159. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als restrets. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Vinagre, sal i ou. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Orexigen

FONTS 2117, 2523, 2657, 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a agafar gana (2657, 2658). Perquè no tenia gana (2523). Si no tenies molta gana (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Un rovell d'ou batut amb sucre i quina (San Clemente) (2657, 2658). Un rovell d'ou amb quina (2523). Rovell d'ou amb quina San Clemente (2117). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Pediculicida

FONTS 1704, 2154, 3330. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per als polls (1704, 2154, 3330). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar vinagre al cap (2154). Posar-hi vinagre (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a la urticària

FONT 1815. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ordigades. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Vinagre. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades d'abelles

FONTS 2285, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les picades d'animals (avispa) (2285). Per a picada d'abella (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Rentar la picada amb vi i dir l'oració: Primer dia de març / tota cuca es pentina / mira'm cuca / no em toquis / fica lo cap sota l'espina / que direm un Pare Nostre a la Verge Maria (2285). Posar-hi vinagre (2655). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les picades verinoses

FONTS 2541, 2655. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les picades d'insectes (2541). Per a picada de vespa (2655). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Posar-hi vinagre (2541, 2655). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a les punxades

FONT 2246. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les arestes de palla a la boca dels bous. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. A la boca dels bous. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Per a malalties indeterminades

FONTS 2094, 2095. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a un mal (2094, 2095). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern). PREPARACIÓ. Lo pa escaldat amb vi (una llesqueta de pa amb vi) directament al mal (2094, 2095). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. Un remei del Ramon de la Vansa, que era fuster (2095). Era un remei del Ramon de la Vansa (2094).

Per a trastorns del sistema cardiovascular

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la circulació de la sang. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos cm d'anís (anís del Mono dolç) i la resta de whisky. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Reforçant cerebral

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la memòria. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Whisky JB. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una copeta (sis o set gotes) cada dos dies. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Reforçant ossi

FONT 2658. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Reforçant del cos. Reforça els ossos. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Whisky JB. MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una copeta (6 o 7 gotes) cada dos dies. Dos cm d'anís (anís del mono dolç) i la resta de whisky. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Salutífer

FONTS 2153, 2154, 2571. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si un dia no et trobes bé (2571). Per a la flaqueza (2153). Per a poca virtut de la gent (2154). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús intern). PREPARACIÓ. Prens

una mica de ratafia (2571). Un ou amb quina (2153). Un ou amb quina San Clemente (2154). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Tija

Per al panadís

FONT 3615. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'aristol. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern). PREPARACIÓ. Agafar una branca de serment de cep que tingues set nusos i cada dia (abans de passar el divendres) senyar l'aristol i dir-li: "jo et tall". MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Tallar un nus cada dia. DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fructificació

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 2283. OBSERVACIONS. També fa orujo, amb la brisa, per destil·lació, amb l'alambí (dit alambric) d'un amic. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONT 3139. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Una vegada van fer culana (embotit): talls de cansalada amb panses. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1882, 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Raïm (2121). OBSERVACIONS. Té dues parres a l'hort (2121). Tenen dues parres: una és de moscatell (1882). CONSUMICIÓ. Postres - Postres (1882). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 2121).

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 1898, 2117, 2148, 2153, 2682, 3144, 3330, 3333, 4197. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Fa mistela. Primer fa suc de raïm. Després el cola. Hi posa alcohol. Treu el solatge. El posa en una barrica (3144). Plegavem raïm (3333). Per a conservar millor els ous: fer ous durs amb vinagre i posats a la nevera (3330). Fa quinze dies que han fet vi, com cada any. Fa quinze dies que bull lo vi. Fan vi negre i blanc (2148). Tenen raïm (2682). Recorda la collita de vi a Bellpui (2153). Verema raïms d'unes parres (1898). OBSERVACIONS. A Perles tothom tenia un tros de vinya. Omplien un vixell. Per al gasto. Com que el vi era mediocre, hi tiraven un tros de brasa encesa i pujava una mica de gust o de grau. Tenen una parra de moscatell (3144). A cal Lluen plegaven 130 cargues (3333). El vinagre evita, que, si es trenca la closca, els ous durs es vagin desfent (3330). Han plantat vinya el 2016, fent vi blanc i vi negre (Chardonnay i altres) (2117). A la pared nord de cal Pomer (la Barceloneta) hi ha una parra (4197). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1898, 2117, 2148, 2153, 2682, 3144, 3330, 3333, 4197).

Preparació de begudes - Beguda preparada per fermentació

FONTS 1824, 2146, 2283. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Van a buscar el raïm a Verdú (Urgell) i fan vi amb lluna minvant a Castellnou de Carcolze (1824). OBSERVACIONS. L'any 2019 encara van fer vi. Vi blanc i vi negre. El raïm puja de Tàrrega (dit Targa). Lloguen una màquina per a xafar el raïm i un tanc de 200 l. Després de bullir el vi, el canvien de tanc i hi afegeixen unes quantes herbes (no esmentades) i el guarden en botes de fusta. A casa, beuen amb porró (2146). A Castellciutat hi ha vinya. Fem vi. La varietat de raïm que tenim més és el merlot (2283). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1824, 2146, 2283).

Fulla

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les guineus o les guilles i els teixons (dit taixons) mengen les fulles verdes de la vinya. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Infructescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2152. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El rebuig del raïm, anomenat brisa, el donàvom al bistiàr. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2152, 2425. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. A França, de la brisa en feven alcohol (2152). De la brisa, amb un alambí, se'n fa orujo (2425). OBSERVACIONS. Ho sap d'una persona coneguda d'Organyà (2425). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2152, 2425).

Suc del fruit

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONTS 2102, 2248, 2251, 2439, 2640, 3334, 3942, 4198, 4410. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Tenen vinyes. Cada any fan vi (2439). Pa amb vi i sucre (2251). Fa vi cada any (4198). La parra li donava 100 kg de raïm (3334). Vinagre per a fer brossat (2102). Surt un vi verdós mediocre, 12-13°, per a beure a nivell domèstic (3942). En fa vi (4410). OBSERVACIONS. En acabat de dinar, per berenar o a tothora (2251). Dues cases de la Clua (Bassella) tenien vinya. Una d'elles era a cal Anton. Feven "vi per a casa": una fusta a l'any (2248). Teniven vi tot l'any. S'haví de llimpiar el vixell amb aigua. Hi cremaven una metxa (2640). Té una vinya de 300 ceps (macabeu i ull de llebre). A la paret nord de cal Pomer (la Barceloneta) hi ha una parra (4198). Actualment van a buscar raïm per la part de Tremp (3334). Té plantats carinyena, moscatell i ull de llebre. Abans plantaven els ceps tan sols fent un forat a la pared i amb una mica de terra a sobre (3942). Varietats de raïm blanc: chardonnay i macabeu; varietats de vi negre: cabernet sauvignon i merlot. Tenen botes (4410). DESTINACIÓ. Alimentació humana (2102, 2248, 2251, 2439, 2640, 3334, 3942, 4198, 4410).

ALTRES USOS

Cendra

Agrosilvopastoral

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar cendra de sarment de cep com a repel·lent per a evitar malures de les plantes.

Fruit

Recol·lecció per a la venda

FONTS 4411, 4433. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Al setembre es ven raïm com a fruita (4411). La seva mare pujava raïms a Cambrils (Odèn, el Solsonès) per a vendre (4433).

Infructescència

Recol·lecció per a la venda

FONT 2439. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La padrina, la mare i les meves ties portaven cargues de raïms amb lo ruc des de Balinyó fins a l'Enzina (Alzina d'Alinyà). Hi estaven tot lo dia.

Suc del fruit

Fumable

FONT 2644. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es posa un raig de conyac al tabac torrat al foc.

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 1882. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El vi és mitja vida.

Repel·lent

FONT 3613. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per atrapar mosques. Dins ampolles hi posen aigua, sucre i vinagre.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1677, 1701, 1882, 1884, 1903, 2098, 2101, 2115, 2117, 2125, 2126, 2134, 2152, 2153, 2237, 2240, 2252, 2283, 2369, 2425, 2434, 2548, 2571, 2625, 2644, 2684, 2697, 3132, 3139, 3144, 3327, 3354, 4145, 4147, 4316,

4572. OBSERVACIONS. A Perles encara hi ha cep americà (3144). Recorda dos grans vixells al Pujol (Coll de Nargó) i a cal Penya (Perles) (3144). A Perles, hi alternaven els aulivers amb la vinya (3144). Hi havia hagut vinya a Santa Llúcia d'Arcavell (2134). A l'època tothom feve vi pel gasto (2152). Una propietat del Ramir havia estat vinya (la vinya del Bartoló a Ogern) (1882). A cal Batllell hi havia una premsa de vi (1882). A Ogern, hi havia hagut la vinya del Bartoló, del Batllell, del company, del Fontanet, del Geroni, del Genetó (dit Ginetó) o la vinyeta, del Magí, del Molí, de cal Sastre i del Torre. Els plans del Fontanet també havien estat una vinya (1882). Utilitza el mot "vinya" per a designar un lloc pla (no té perquè haver-hi ceps) (2252). Té una vinya a Fígols i parres amb sarments de moscatell. Lo cep tradicional d'aquí és lo trepat. Com a varietats tabé hi ha l'ametlla de vaca, lo raïm de Sant Jaume, merlot, ull de llebre (3354). Posen el vi en botes [dit "barricas" (castellà)] o vixells vells de fusta de 250 o 300 litres (3354). Coneix la varietat ametlla de vaca (3327). Si en una vinya no hi ha cent ceps, no s'han de pagar impostos sobre l'alcohol (2283). Els tipus de ceps que es plantaven a Romanins eren el macabeu, malvasia, moscatell i trepat (2369, 2425). A Sant Andreu (Llirt) hi havia hagut vinya (2125). Els peus dels ceps són americans (2125, 2126). A Sant Andreu (Llirt) hi havia hagut vinya fins que va arribar la fil·loxera (2126). Va venir la filoxera. Ara el cep és americà (4147). A Bellpui hi haví molta vinya (2644). La Rosalia a mitja tarda solia berenar pa amb vi sucre (2571). Tenen la parra a la façana principal de ca l'Andreu (1884). La vinya arribava ben bé fins a l'entrada d'Aubet (1884). A la Serra tenien vinyes (2101). Anaven amb rucs carregats de raïm cap a Berén i Miravall (2697). El seu padrí de la Guàrdia d'Ares havia anat a la verema (2153). Hi havia molta vinya (2684). A casa tenen dues parres (3132). Abans hi havia algun cep (2098). Davant casa de la Pera, s'hi troben tres parres (2625). A cal Padrinàs (la Freita), tenien vi per al gasto (2115). El seminari de la Seu "tenien tantes vinyes com dies té l'any" (2237). Tenen uns ceps a l'hort (2434). A cal Castelló tenien tres vinyes (2240). Es plegava el rizoma, no en recorda l'ús (2117). Si podes la parra per la Candelera, no venen abelles ni moixons a menjar els raïms (1677). Els grupets de grans que fan els raïms en diuen gravelles (1677). Alguns cultius comencen i acaben a Organyà (4316). A Gramós hi haví hagut vinya, va arribar la fil·loxera i es va

acabar la vinya (1701). A sota la Mitja lluna (Peramola) tenia una vinya. L'any 2022 es va cremar (4572). A els Vinyals (la Barceloneta) feien vi (1903). A Fígols, hi ha vinya (4145). A Fígols, hi ha un trull d'obra i ceràmica vidriada pel vi (4145). Cadascuna de les fustes dels vixells estan marcades amb numeració romana (4145). A Calvinyà i a Vinyoles (Cava) hi havia vinyes (2548). Als Castells, no hi havia vinya, però sí que hi havia parres (3139).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Fruit

FONT 2285. Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3330. Barreja 1 entrevista 27/10/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2686. Barreja 2 entrevista 25/09/2010 (4) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2687. Barreja 2 entrevista 25/09/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 3 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2148. Barreja 4 entrevista 15/08/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

Infructescència

FONT 4314. Barreja 1 entrevista 07/12/2022 (vegeu catàleg de barreges)

Suc del fruit

FONT 2622. Barreja 1 entrevista 01/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1680. Barreja 1 entrevista 02/08/2015 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4148. Barreja 1 entrevista 05/06/2019 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2284. Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3138. Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2688. Barreja 1 entrevista 06/11/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2661. Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1869. Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1807. Barreja 1 entrevista 10/08/2014 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 4309. Barreja 1 entrevista 15/08/2022 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2277. Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3328. Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2555. Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2159. Barreja 1 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2682. Barreja 1 entrevista 31/10/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 10 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 11 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2622. Barreja 2 entrevista 01/08/2009 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2542. Barreja 2 entrevista 01/11/2010 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2260. Barreja 2 entrevista 03/07/2011 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3139. Barreja 2 entrevista 03/07/2018 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1805. Barreja 2 entrevista 03/11/2013 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3331. Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3144. Barreja 2 entrevista 07/08/2018 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2504. Barreja 2 entrevista 12/10/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2146. Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (6) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2285. Barreja 2 entrevista 19/07/2009 (5) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2523. Barreja 2 entrevista 22/09/2013 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2159. Barreja 2 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 1825. Barreja 2 entrevista 29/06/2014 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2242. Barreja 3 entrevista 02/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2434. Barreja 3 entrevista 26/07/2017 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2159. Barreja 3 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2255. Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (3) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2245. Barreja 4 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2114. Barreja 4 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2627. Barreja 4 entrevista 23/05/2010 (2) (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2159. Barreja 4 entrevista 27/05/2012 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2545. Barreja 4 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2658. Barreja 5 entrevista 05/07/2009 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2245. Barreja 5 entrevista 07/04/2017 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2114. Barreja 5 entrevista 09/10/2016 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 5 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2547. Barreja 5 entrevista 30/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2274. Barreja 6 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1884. Barreja 6 entrevista 16/08/2015 (2) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 6 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2274. Barreja 7 entrevista 16/08/2009 (3) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1815. Barreja 7 entrevista 24/06/2010 (1) (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 1881. Barreja 8 entrevista 11/07/2015 (vegeu catàleg de barreges)
 FONT 2541. Barreja 9 entrevista 29/08/2009 (vegeu catàleg de barreges)

***Xanthium spinosum* L. (compostes)**

BCN 162722

NOMS POPULARS

Assotacrist (2541, 2613, 2625)
 Cardigassa (3938)
 Cardigosa (2613)
Cardo (castellà) (2613)
 Coronacrist (2625)
Coronacristo (castellà) (2627)
 Espina-xoca (3132)
 Gafarró (fruit) (2596)

Herba de les punxes (3132)

USOS MEDICINALS

Part aèria

Litotríptic biliar

FONT 2596. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vesícula. Per a les pedres del fel. Llimpia molt. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'asseca penjada d'un fil prim. És de bon prendre. Un company de feina ha pres infusió dels gafarrons i de les fulles i, en tres dies, ha resolt el problema de les pedres del fel (efectiva).

No consta

FONT 3330. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. La va a buscar a coll Piquer amb un sac de paper perquè punxa molt.

Per a trastorns del sistema digestiu

FONT 2597. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vesícula. Per a les pedres del fel. Llimpia molt. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Infusió (ús intern). MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una tasseta al matí i una altra tasseta al vespre. Dos o tres dies. DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. L'asseca penjada d'un fil prim. És de bon prendre.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 3132. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. És més bona que l'herba prima.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 2541, 2625, 2627, 3938. OBSERVACIONS. Fa gafarrons (2541). Les auvelles no se la mengen (3938). En diuen “coronacristos” (castellà) perquè amb aquesta herba van fer la corona d'espines de Crist (2625, 2627).

***Yucca gloriosa* L. (asparagàcies)**

BCN 169310

NOMS POPULARS

Iuca (2682)

Lluca (1882, 3144, 3573)

***Zea mays* L. (gramínies)**

BCN 162847

NOMS POPULARS

Blat de moro (1701, 1704, 1815, 1882, 2095, 2114, 2117, 2121, 2131, 2152, 2233, 2242, 2245, 2246, 2250, 2252, 2285, 2502, 2598, 2637, 2659, 3139, 3144, 3399, 3682, 4037, 4152, 4185, 4538, 4572)

Cabell de blat de moro (estils i estigmes) (1885, 4195)

Cabell de les pinyes de blat de moro (estils i estigmes) (2547)

Cabell del blat de moro (estils i estigmes) (2102)

Cabellera d'espiga de blat de moro (estils i estigmes) (1704)

Cabellera de blat de moro (estils i estigmes) (1825, 2135, 2504, 2598)

Cabells de blat de moro (estils i estigmes) (1697, 1805)

Cabells de la pinya de blat de moro (estils i estigmes) (2269)

Mustio (castellà) (1881)

Panís (2502)

Panotxa de blat de moro (infructescència) (2483)

Pinya de blat de moro (infructescència) (2102)

Pinyot (receptacle) (3144)

USOS MEDICINALS

Estil i/o estigma

Anticatarral

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als costipats. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Els cabells i la cabellera de blat de moro. Fer-ne aiga. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antiprostàtic

FONTS 1704, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a la pròstata (1704). Per a la pròstata [dit “prosta”] (4195). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. La cabellera i la pinya de blat de moro (1704). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Antisèptic urinari

FONTS 2269, 2547. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Per a les infeccions d'orina (2269). Per a una afecció d'orina (2547). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Cabells de la pinya del blat de moro (2269). DESTINACIÓ. Medicina humana.

Coadjuvant del postpart

FONT 2598. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a netejar les vaques. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). PREPARACIÓ. Cabellera de blat de moro. DESTINACIÓ. Medicina veterinària.

Diürètic

FONTS 1697, 1701, 1805, 1825, 1885, 2102, 2117, 2121, 2135, 2152, 2233, 2250, 2252, 2285, 2483, 2502, 2504, 2547, 2598, 2637, 2659, 3139, 3144, 3682, 4195. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Si no prines gaire (2121, 3139). Per a fer orinar (1805, 2285). Per a orinar (1697, 1701, 1825, 1885, 2135, 2152, 2483, 2502, 2504, 2547, 2637, 2659, 3144, 3682, 4195). Bo per a orinar (2102). Per a l'orina (2233, 2250, 2598). El cabell de la pinya de blat de moro per a orinar (2252). La panotxaa de blat de moro per a orinar (2117). FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern) (1805, 1825, 1885, 2117, 2121, 2135, 2233, 2250, 2252, 2285, 2502, 2504, 2547, 2598, 2637, 2659, 3139, 3144, 4195). Desconegut per l'informant / No consta (1697, 2483). Decocció (ús intern) (1701, 2102, 2152, 3682). PREPARACIÓ. La cabellera de blat de moro (2121, 3139). El cabell o la cabellera de blat de moro (2285). Fer aiga de blat de moro (2152). En feven unes aigues (2502). Fer-ne una aiga (2547). Cabell de blat de moro (2598). Cabellera de blat de moro (2659). Cabell de blat de moro (1701, 2233, 2250). El cabell de blat de moro (3682). DESTINACIÓ. Medicina humana. OBSERVACIONS. S'agafa la cabellera (1825).

No consta

FONT 3399. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Cabell de blat de moro. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Per a trastorns del sistema genitourinari

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a problemes de ronyó. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern). PREPARACIÓ. Pèl del blat de moro. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Fruit

Diürètic

FONT 2102. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Bo per a orinar. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern). DESTINACIÓ. Medicina humana.

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Conservada dessecada a l'aire

FONTS 2242, 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. El blat de moro el donàvem a les gallines i als porcs (4037). OBSERVACIONS. Engreixàvem dos o tres porcs [dit "tocinos" (castellà)] l'any (2242). DESTINACIÓ. Alimentació animal (2242, 4037).

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Blat de moro escairat. Es posa el blat de moro en aigua tèbia, s'obrix lo boll i et menges lo gra i lo boll. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Infructescència

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2246. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les bèsties. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita sense vehicle

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posades al caliu, menjàvom les pinyes. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Ingestió de la part de la planta cuita - Cuita en aigua

FONT 3682. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El blat de moro es posa dues hores en aigua amb cendra per convertir-lo en blat de moro pelat. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

No consta el tipus d'ingestió - No consta el mode de preparació

FONT 4185. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Blat de moro escairat. OBSERVACIONS. Portaven el blat de moro al molí. DESTINACIÓ. Alimentació humana.

Tija amb fulles/branques

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El donaven per menjar a les vaques. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

Trituració del gra

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONT 2121. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El blat de moro molt, per a engreixar els porcs. DESTINACIÓ. Alimentació animal.

ALTRES USOS

Infructescència

Jocs i joguines

FONT 4037. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La pinya del blat de moro era una nina que li feven trenes.

Receptacle

Altres informacions

FONT 3144. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La panotxa de blat de moro, sense grans que és fina, anomenat pinyot, per a fregar-se el cul varies vegades. OBSERVACIONS. D'un familiar -tieta- de l'Angelina.

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1704, 1815, 1882, 2095, 2121, 2131, 2152, 4572. OBSERVACIONS. De la infructescència en diu pinya (2131). El blat de moro s'ha de fer amb lluna nova (2121). Les vetllades a pagès, les passàvem espellofant el blat de moro, és a dir despullant la panotxa; i després es posava a assecar al balcó (2152). En diu cabellera d'espiga de blat de moro (1704). El cortal del Magí hi plantaven blat de moro (1815). Per a moldre el blat de moro, anaven al molí de Refart (2095). Té una extensió de terreny on hi cultiva blat de moro, a banda i banda de l'ermita de Santa Llúcia, entre Nuncarga i Tragó (4572). Guardaven el blat de moro penjat al trebol (1882).

BARREGES AMB AQUEST TÀXON

Estil i/o estigma

FONT 2152. Barreja 1 entrevista 01/09/2012 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2545. Barreja 1 entrevista 08/11/2009 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 3399. Barreja 1 entrevista 24/08/2019 (vegeu catàleg de barreges)

Fruit

FONT 2121. Barreja 3 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

FONT 2121. Barreja 8 entrevista 25/04/2011 (vegeu catàleg de barreges)

Zingiber officinale Roscoe (zingiberàcies)

BCN-E-213

NOMS POPULARS

Gingebre (1809)

Jengibre (castellà) (4147)

USOS MEDICINALS

Arrel

Afrodisíac

FONT 4147. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Afrodisíac masculí. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Analgèsic

FONT 1809. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. PREPARACIÓ. Pols de l'arrel. DESTINACIÓ. Medicina humana.

Expectorant

FONT 4147. FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta. DESTINACIÓ. Medicina humana.

***Ziziphus jujuba* Mill. (ramnàcies)**

BCN 162658

NOMS POPULARS

Gínjol (fruit) (1882, 2245, 4572)

Ginjoler (1815, 1882, 2245, 3942, 4411, 4572)

USOS ALIMENTARIS

Fruit

Ingestió de la part de la planta crua - Fresca (sense preparació)

FONTS 1882, 2245, 4572. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Es menja el gínjol (fruit) (1882). OBSERVACIONS. Els gínjols, que n'hi ha per la ribera del Segre, es mengen entre finals de setembre i el Pilar (4572). Els gínjols són força dolços. Si en menges gaires, t'empatxes (2245). DESTINACIÓ. Alimentació humana (1882, 2245, 4572).

ALTRES USOS

Fruit

Literatura oral popular: llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons

FONT 4411. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. El Joan diu el refrany: "Aquell és més feliç que un gínjol".

Recol·lecció per a la venda

FONT 4411. OBSERVACIONS. Són ginjolers de l'At Urgell.

Tronc

Elaboració d'instruments musicals

FONTS 1815, 1882, 3942. DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PELS INFORMANTS. Del ginjoler, en fan tenores (1882). Se'n fan tenores (3942). Del tronc del ginjoler, se'n fan tenores (1815). OBSERVACIONS. És un arbre que es va perdent (3942).

ALTRES OBSERVACIONS

FONTS 1815, 1882. OBSERVACIONS. Hi havia un ginjoler a Altès (Bassella) (1882). Al Querforadat, no hi ha ginjolers (1815).

5.2. CATÀLEG DE BARREGES MÈDIQUES

Abortiu**Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asplenium trichomanes L. (aspleniàcies) - Part aèria (Part aèria)

Rosa canina L. (rosàcies) - Gala (Gala)

Saxifraga longifolia Lap. (saxifragàcies) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a avortar les dones.

PREPARACIÓ. L'esponja de la gavernera, corona de rei, segon, timó i una herba pititona que es fa a les parets (*Asplenium trichomanes* L.).

Abortiu**Barreja 5 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asplenium trichomanes L. (aspleniàcies) - Part aèria (Part aèria)

Rosa canina L. (rosàcies) - Gala (Gala)

Saxifraga longifolia Lap. (saxifragàcies) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar la matriu [dit "matris"] del bestiar, quan les vaques pariven.

PREPARACIÓ. L'esponja de la gavernera, corona de rei, segon, timó i una herba pititona que es fa a les parets (*Asplenium trichomanes* L.).

Abortiu**Barreja 7 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosa canina L. (rosàcies) - Gala (Gala)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan les vaques avortaven.

PREPARACIÓ. Lo pelut de les gaverneres amb un grapat de segon. Per a beure.

Analgèsic**Barreja 1 entrevista 05/06/2019**

FONT 4148. La Vansa i Fórnsols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Eucalyptus globulus Labill. (mirtàcies) - No consta (No consta)

Salvia officinalis L. (labiades) - No consta (No consta)

Thymus vulgaris L. (labiades) - No consta (No consta)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a dolors musculars i dolor d'ossos (fer fregues).

PREPARACIÓ. Ungüent de trementina: en un cassó, posar-hi cera d'abella, que es desfà al bany maria. Sempre remenant de fora cap a dins (perquè no es prengui a les parets). Quan aquesta mescla té certa consistència, afegir-hi 100 gotes d'oli essencial d'eucaliptus, 50 gotes d'oli essencial de sàlvia i unes gotes d'oli essencial de timó i anís.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 05/07/2015

FONT 1859. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Espígol i romaní amb alcohol. Fer-ne fregues.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 05/08/2012 (3)

FONT 2241. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Posar espígol, romaní, timó i aspirina camforada en esperit de vi, vuit o deu dies a sol i serena.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer fregues.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per el dolor.

PREPARACIÓ. Un pessic [dit "pissic"] de timó, romaní, llorer, noguer (brots tendres), alls i pastanaga [dit "zanahoria" (castellà)]. Aquests ingredients ben triturats (75%) i esperit de vi de 96° (25%). S'ha de deixar macerar mig any o un any.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (1)

FONT 2277. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juniperus communis L. (cupressàcies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Maceració de grans de ginebre en vi.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (2)

FONT 2129. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Arnica montana L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Hypericum perforatum L. (gutíferes) - Part aèria florida (Part aèria)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. En un pot de vidre, hi posa hipèric, timó, fulles de noguer i àrnica en esperit de vi.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 20/09/2014

FONT 2127. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.
PREPARACIÓ. Espígol camforat [dit "encanfrat"]: posar brots amb flor d'espígol en esperit de vi, càmfora [dit "cànfora"] i timó. Ben tapat i nous dies a sol i serena.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3)

FONT 3682. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

- Achillea millefolium* L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)
- Amelanchier ovalis* Medic. (rosàcies) - Flor (Element floral)
- Arum italicum* Mill. (aràcies) - Fulla (Fulla)
- Asperula cynanchica* L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)
- Carlina acaulis* L. subsp. *caulescens* (Lam.) Schübl et Martens (compostes) - Arrel (Arrel)
- Hedera helix* L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)
- Juglans regia* L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)
- Lavandula angustifolia* Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)
- Lilium martagon* L. (liliàcies) - Bulb (Bulb)
- Malva sylvestris* L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)
- Pinus mugo* Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.) Domin (pinàcies) - Fulla (Fulla)
- Plantago lanceolata* L. (plantaginàcies) - Part aèria (Part aèria)
- Prunus persica* (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)
- Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Santolina chamaecyparissus L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. Per al dolor. Per als morats.

PREPARACIÓ. Fórmula de cal Mateu: A tot el reguitzell de plantes enumerades bullides, afegir-hi cera nova, llard dolç, greix de gallina, oli d'oliva i sucre. Bullir-ho mitja hora o tres quarts i, quan les plantes ja estan passades, aquestes es treuen i el líquid calent es passa per un colador o drap de cotó. Es deixa refredar i queda l'aspecte de pomada. De la meva padrina.

OBSERVACIONS. Aquesta barreja s'anomena pomada de muntanya, pomada Mateu o pomada d'Alinyà, i els la feia fer el Sr Angrill, curandero d'Oliana. Els pares del Mateu anaven a plegar plantes. Els pares del Mateu i ell mateix havien fet aquesta pomada.

Analgèsic

Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (7)

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

- Lavandula angustifolia* Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)
- Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Esprit de vi amb espigolet i romaní. Nou dies a sol i serena. Fer-ne fregues.

OBSERVACIONS. Primer collirem el romaní florit i després l'espigolet, ja que floreix després.

Analgèsic

Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4)

FONT 2233. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Pel maig, el Jaume elabora l'alcohol amb plantes. Agafa ampolles de sis unces (200 ml) i de mig litre i n'omple tres quartes part d'espirit de vi (96°) i ensaca les plantes (romaní en flor, timó en flor, noguer verd -brotets tendres-, llorer verd i alls i pastanagues ben trinxadets). De cada planta n'hi posa la mateixa quantitat. Per a estar a

punt, han de passar sis mesos, però, com més temps, millor.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne fregues cada dia.

Analgèsic

Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (5)

FONT 2595. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Inula helvetica Weber (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Ruta chalepensis L. (rutàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Maceració d'àrnica, romaní i ruda amb oli d'oliva. Fer-ne fregues.

OBSERVACIONS. Fa una maceració amb oli d'oliva, perquè una maceració amb esperit de vi asseca els nervis.

Analgèsic

Barreja 2 entrevista 20/10/2013

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Barreja d'alcohol, romani, raïet d'oli i càmfora [dit "cànfora"].

OBSERVACIONS. D'un metge de la Seu d'Urgell (Dr. Muñoz).

Analgèsic

Barreja 3 entrevista 19/09/2010

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Calendula officinalis L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Embrocació (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de genoll [dit "ginoll"].

PREPARACIÓ. Fer-ne fregues.

OBSERVACIONS. Posat en un pot de vidre, a sol i serena.

Analgèsic

Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (5)

FONT 2595. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hypericum perforatum L. (gutíferes) - Part aèria florida (Part aèria)

Inula helvetica Weber (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Ruta graveolens L. (rutàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. En oli d'oliva. Deixar-ho vuit o nou dies.

Analgèsic

Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (2)

FONT 1831. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Lavandula sp. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Posar espigol en una botella en alcohol i càmfora [dit "alcamfort"] (pastilles quadrades).

Analgèsic**Barreja 4 entrevista 19/09/2010**

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)*Lavandula* sp. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Espígol, timó i romaní en esperit de vi i càmfora [dit "alcamfort"].

OBSERVACIONS. La càmfora [dit "alcanfor"] ha de ser de la drogueria.

Analgèsic**Barreja 9 entrevista 23/05/2010 (7)**

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula latifolia Medic. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor.

PREPARACIÓ. Esprit de vi amb barmalló i romaní. Nou dies a sol i serena. Fer-ne fregues.

OBSERVACIONS. Primer collirem el romaní florit i després el barmalló, ja que floreix després.

Antiacneic**Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4)**

FONT 2233. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Daucus carota* L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)*Juglans regia* L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)*Laurus nobilis* L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als grans.

PREPARACIÓ. Pel maig, el Jaume elabora l'alcohol amb plantes. Agafa ampolles de sis unces (200 ml) i de mig litre i n'omple tres quartes part d'esprit de vi (96°) i ensaca les plantes (romaní en flor, timó en flor, noguer verd -brotets tendres-, lloer verd i alls i pastanagues ben trinxadets). De cada planta n'hi posa la mateixa quantitat. Per a estar a

punt, han de passar sis mesos, però, com més temps, millor.
MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Sucar-ho cada dia.

Antiàlgic ciàtic

Barreja 1 entrevista 30/10/2018

FONT 3132. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Pallenis spinosa (L.) Cass. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor ciàtic o dolor a la cama.

PREPARACIÓ. Romaní, espígol i àrnica en alcohol.

OBSERVACIONS. El seu marit se n'hi posava.

Antialopècic

Barreja 6 entrevista 03/07/2016

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Globularia alypum L. (plantaginàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la caiguda del cabell.

PREPARACIÓ. Amb la flor blava i hedra feien aigua per a rentar el cap.

OBSERVACIONS. El cabell queda brillant i no cau.

Antialopècic

Barreja 7 entrevista 18/06/2021

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinchona officinalis L. (rubiàcies) - Escorça (escorça)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer créixer el cabell.

PREPARACIÓ. Barrejar romaní amb quina.

Antialopècic

Barreja 8 entrevista 18/06/2021

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinchona officinalis L. (rubiàcies) - Escorça (Tija)

Mimosa zimapanensis Britton (papilionàcies) - No consta (No consta)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer créixer el cabell.

Antiamigdalític

Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (1)

FONT 2625. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Plantago lanceolata L. (plantaginàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Rubus ulmifolius Schott (rosàcies) - Lluc tendre (Tija)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les angines.

PREPARACIÓ. Primer: plantatge de fulla estreta assecat i puntes (llucs) d'abarser amb bicarbonat (glopejar i escopir). I després: plantatge de fulla estreta assecat i puntes (llucs) d'abarser amb mel (begut).

OBSERVACIONS. De la meva padrina.

Antiamigdalític

Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (1)

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Genista scorpius (L.) DC. in Lam. et DC. subsp. *scorpius* (papilionàcies) - Flor (Element floral)

Taraxacum officinale Weber in Wiggers (compostes) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les angines.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos cops al dia.

Antiamigdalític

Barreja 5 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cichorium endivia L. (compostes) - Fulla (Fulla)

Nicotiana tabacum L. (solanàcies) - Fulla (Fulla)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les angines [dit "aginyes o enginyes"].

PREPARACIÓ. Pegat embolicat d'escarola picada, "tabaco" (castellà) i vinagre.

Antianèmic**Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (1)**

FONT 2549. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Quercus ilex* L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'anèmia.

PREPARACIÓ. Cebes cuites amb cendres.

Antianèmic**Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (5)**

FONT 2555. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Quercus ilex* L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'anèmia.

PREPARACIÓ. Cebes cuites amb cendres.

Antianèmic**Barreja 4 entrevista 03/07/2016**

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)*Urtica dioica* L. (urticàcies) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Si tenies anèmia.

PREPARACIÓ. Matxacaven [dit "matxacaven"] rel d'ortiga molt tendra i ufals.

Antiartròsic**Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4)**

FONT 2233. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Daucus carota* L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)*Juglans regia* L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)*Laurus nobilis* L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'artrosi.

PREPARACIÓ. Pel maig, el Jaume elabora l'alcohol amb plantes. Agafa ampolles de sis unces (200 ml) i de mig litre i n'omple tres quartes part d'esperit de vi (96°) i ensaca les plantes (romaní en flor, timó en flor, noguer verd -brotets tendres-, llorer verd i alls i pastanagues ben trinxadets). De cada planta n'hi posa la mateixa quantitat. Per a estar a punt, han de passar sis mesos, però, com més temps, millor.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne fregues cada dia

Antiasmàtic

Barreja 1 entrevista 23/08/2014

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'asma.

PREPARACIÓ. Flor de bonabre, te de roc i pinya d'avet.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n nou dies sí i nou dies no.

Antibacterià

Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (3)

FONT 2669. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos ferina.

PREPARACIÓ. Posar un pegat de ceba bullida, arròs i llet, ben calent al pit.

OBSERVACIONS. Mentre ho poguessis aguantar!

Antibacterià

Barreja 2 entrevista 03/07/2011 (1)

FONT 2260. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos ferina.

PREPARACIÓ. Fer pegats amb ceba, greix dolç i conyac, posats en una

bosseta de roba al pit.

OBSERVACIONS. D'una dona de Castellàs del Cantó.

Antiberrugós

Barreja 7 entrevista 16/08/2009 (3)

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Epicarpi (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les berrugues.

PREPARACIÓ. S'agafa pela de llimona i es fica en sal i vinagre. Es deixa en maceració. S'agafa un tros de pela de llimona de la mida [dit "tamany"] de la berruga i s'hi posa un esparadrap [dit "espeladrap"]. Posar-lo durant quatre dies a sobre la berruga.

Antibronquític

Barreja 1 entrevista 23/08/2014

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la bronquitis.

PREPARACIÓ. Flor de bonabre, te de roc i pinya d'avet.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n nou dies sí i nou dies no.

Anticatarral

Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (4)

FONT 2137. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Eucalyptus globulus Labill. (mirtàcies) - Fulla (Fulla)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat de cap.

PREPARACIÓ. Fer una barreja d'eucaliptus, timó i flor de bonabre.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 04/06/2022 (1)**

FONT 4197. La Vansa i Fórnsols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Jasonia saxatilis* (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al refredat.

PREPARACIÓ. Timó, saüc i te de roca, amb una mica de mel i una mica de llimó.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (1)**

FONT 2657. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Cydonia oblonga* Mill. (rosàcies) - Epicarpi (Element del fruit)*Saccharum officinarum* L. (gramínies) - Tija (Tija)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

PREPARACIÓ. Xarop fet de pela de codony sec i flor de pinya d'avet amb sucre.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 06/10/2012**

FONT 2251. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)*Triticum aestivum* L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Fer una escudella de flor de bonabre amb dues tasses d'aigua de segó.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 08/08/2009**

FONT 2477. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

Anticatarral

Barreja 1 entrevista 09/08/2018 (3)

FONT 3325. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Althaea officinalis L. (malvàcies) - Arrel (Arrel)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Trifolium alpinum L. (papilionàcies) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.
 PREPARACIÓ. Barreja que en dèiem l'aigua dels constipats: te de roca, regalíssia, flor de manabre i rel de malví.

Anticatarral

Barreja 1 entrevista 10/09/2018

FONT 3334. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.
 PREPARACIÓ. Te de roca amb flor de saüc.
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Posar-ne un pessiguet [dit "pissiguet"] en un tupí de terra.
 OBSERVACIONS. El te de roca es cull per Sant Jaume.

Anticatarral

Barreja 1 entrevista 11/10/2010

FONT 2481. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Tanacetum parthenium (L.) Sch.Bip. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

Anticatarral

Barreja 1 entrevista 12/07/2014 (1)

FONT 2132. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Silene saxifraga* L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)*Tilia platyphyllos* Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (3)**

FONT 2247. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Barreja del te de roca i la flor de saüc.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (1)**

FONT 1618. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosa canina L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

PREPARACIÓ. El fruit del roser barrejat amb timó.

OBSERVACIONS. Hi afegeix alguna altra cosa, però no ho recorda.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 17/11/2018**

FONT 3342. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Pinus halepensis* Mill. (pinàcies) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Es barreja colofònia (una unça), trementina (una unça), cera groga (una unça), greix de porc (una unça) i oli d'oliva (tres unces).

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 20/09/2014**

FONT 2127. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)*Lavandula angustifolia* Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un constipat de pit.

PREPARACIÓ. Espígol camforat [dit "encanfrat"]: posar brots amb flor d'espígol en esperit de vi, càmfora [dit "cànfora"] i timó. Ben tapat i nous dies a sol i serena.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (7)**

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al refredat. PREPARACIÓ. Esprit de vi amb espigolet i romaní. Nou dies a sol i serena.

OBSERVACIONS. Primer collirem el romaní florit i després l'espigolet, ja que floreix després.

Anticatarral**Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (3)**

FONT 2255. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)*Silene saxifraga* L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Flor de saüc, salsufràgia, romaní i timó, amb una cullerada de mel.

Anticatarral**Barreja 2 entrevista 05/07/2009 (2)**

FONT 2658. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Flor (Element floral)

Cydonia oblonga Mill. (rosàcies) - Epicarpi (Element del fruit)

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

PREPARACIÓ. Xarop fet de pela de codony sec i flor d'avet amb sucre.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (2)

FONT 3332. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Juniperus communis L. (cupressàcies) - Fructificació (Element del fruit)

Ramonda myconi (L.) Reichenb. (gesneriàcies) - Fulla (Fulla)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Te de roca, flor de saüc, borraïna, timó (tallat ben petit) i dos grans de ginebre.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 05/08/2009

FONT 2271. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Trifolium alpinum L. (papilionàcies) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Es feia bullir tot junt.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 07/04/2017 (1)

FONT 2245. Peramola (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Amb mel.

Anticatarral**Barreja 2 entrevista 08/11/2009**

FONT 2545. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Pinus sp. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Pinus sp.* (pinàcies) - Lluc tendre (Tija)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

Anticatarral**Barreja 2 entrevista 11/07/2015**

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)*Pimpinella anisum* L. (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

PREPARACIÓ. Fer una infusió de timó, marialluïsa i matafaluga.

Anticatarral**Barreja 2 entrevista 12/07/2014 (1)**

FONT 2132. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Tilia platyphyllos* Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

PREPARACIÓ. Timó, til·la i dues cullerades de xarop d'avet.

Anticatarral**Barreja 2 entrevista 12/10/2010 (2)**

FONT 2504. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Saccharum officinarum* L. (gramínies) - Tija (Tija)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als refredats.
PREPARACIÓ. Xarop de pinyes d'avet amb conyac i sucre.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (5)

FONT 2148. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència
(Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als constipats.

PREPARACIÓ. Una infusió de tell, timonet, camamilla i mel.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 16/08/2009 (3)

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Ficus carica L. (moràcies) - Infructescència (Element del fruit)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Dues o tres figues i una fulla de llorer. Fer-ne una aiga.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 24/10/2009

FONT 1823. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.
 PREPARACIÓ. S'agafa hisop i saüc i s'hi posa un raig de mel.

Anticatarral

Barreja 2 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

Anticatarral

Barreja 3 entrevista 03/07/2016

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Lluc tendre (Tija)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan tens un constipat.
 PREPARACIÓ. Barreja de te de roc, saüc i brot d'avet.

Anticatarral

Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (7)

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Pinus sp. (pinàcies) - Flor (Element floral)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.
 PREPARACIÓ. Aigua, flor de saüc, flor de pi i mel.

Anticatarral

Barreja 3 entrevista 25/06/2010 (2)

FONT 2552. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.
 PREPARACIÓ. Xarop de pinyes d'avet rebaixat amb aigua de camamilla.

Anticatarral

Barreja 4 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.
 PREPARACIÓ. Es fan vapors.

Anticatarral

Barreja 4 entrevista 17/10/2010 (3)

FONT 2694. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència
 (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

Anticatarral

Barreja 4 entrevista 25/06/2010 (2)

FONT 2552. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència
 (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.
 PREPARACIÓ. Xarop de pinyes d'avet rebaixat amb til·la.

Anticatarral

Barreja 5 entrevista 05/07/2009 (2)

FONT 2658. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcohol destil·lat (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al constipat.

PREPARACIÓ. Beure whisky JB amb romaní i espígol.

Anticatarral

Barreja 5 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Anae bé per als refredats o constipats.

PREPARACIÓ. Tapat amb una manta, i anar ensumant.

Anticatarral

Barreja 7 entrevista 03/07/2016

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Filipendula ulmaria (L.) Maxim. (rosàcies) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un constipat agafat al pit

Anticatarral

Barreja 8 entrevista 03/07/2016

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Filipendula ulmaria (L.) Maxim. (rosàcies) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un constipat agafat al pit

Anticatarral

Barreja 9 entrevista 23/05/2010 (7)

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula latifolia Medic. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al refredat.

PREPARACIÓ. Esprit de vi amb barmalló i romaní. Nou dies a sol i serena.

OBSERVACIONS. Primer collirem el romaní florit i després el barmalló, ja que floreix després.

Anticefalàlgic**Barreja 1 entrevista 29/06/2014**

FONT 1825. Gósol (Berguedà)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap.

PREPARACIÓ. Per mig litre [dit "litro" (castellà)] d'aigua: tres fulles de llorer, quatre o cinc fulles d'olivera i un brot de romaní.

Anticefalàlgic**Barreja 1 entrevista 29/08/2009**

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap.

PREPARACIÓ. Fer una barreja de timó, noguer, flor de bonabre i sàuvia. Aquesta barreja s'ha de cremar. Agafar el fum amb una tovallola i posar-la fumada al cap.

OBSERVACIONS. Li va treure un mal de cap difícil de remeiar.

Anticefalàlgic**Barreja 2 entrevista 22/09/2013**

FONT 2523. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Quercus ilex L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de cap.

PREPARACIÓ. Agafar un drap amb cendra del foc i vinagre i tombar-lo al front.

Antidiarreic

Barreja 1 entrevista 05/10/2014 (1)

FONT 1700. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Arrel (Arrel)

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Arròs bullit amb ceba.

Antidiarreic

Barreja 1 entrevista 10/08/2014 (1)

FONT 2123. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

Herniaria glabra L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la descomposició.

PREPARACIÓ. Fer una infusió d'arenària i fenoll posant-hi un torrat de pa.

Antidiarreic

Barreja 1 entrevista 19/07/2014 (3)

FONT 2130. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea.

Antidiarreic

Barreja 1 entrevista 30/03/2013

FONT 2135. Peramola (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea [dit "diarré"].
 PREPARACIÓ. Pastanaga amb arròs.

Antidiarreic

Barreja 4 entrevista 24/09/2011 (1)

FONT 2644. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la diarrea.
 PREPARACIÓ. Timó i una fulla de noguer. Begut.

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (2)

FONT 2284. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops.
 PREPARACIÓ. Fulla de noguer verda matxucada [dit "matxacada"] en un morter, amb sal i vinagre.

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 05/08/2009

FONT 2271. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Lilium candidum L. (liliàcies) - Flor (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop.
 PREPARACIÓ. La flor d'espígol amb lliri blanc posats en vi en una botella.

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 12/10/2009

FONT 1705. Organyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops.

PREPARACIÓ. Bullir timó i noguer.

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 13/04/2017

FONT 2248. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Cichorium endivia L. (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fruit (Element del fruit)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Escorça interna (escorça)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop.

PREPARACIÓ. Es posen les vuit plantes (dues arrels d'escarola, un sarpadet de fulles de presseguer de Pavia, dos ramets donzell, de tres a cinc fulles de noguer, un tros de segona pela de saüquer, un sarpadet de timó, un sarpadet de romaní i un sarpadet de grans de lleura) en un litre d'oli d'oliva veritable. Es posen a bullir una mitja horeta amb un colador ben net, ben desinfectat, en una botella ben neta i es passa l'oli a la botella de vidre.

OBSERVACIONS. D'aquesta barreja s'en diu oli de presseguer. És de la seva padrina, Teresa Rotgés, filla de Coloma (Olius, Solsonès).

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (3)

FONT 3682. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Amelanchier ovalis Medic. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Arum italicum Mill. (aràcies) - Fulla (Fulla)

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Carlina acaulis L. subsp. *caulescens* (Lam.) Schübl et Martens (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Lilium martagon L. (liliàcies) - Bulb (Bulb)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Pinus mugo Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.)
Domin (pinàcies) - Fulla (Fulla)

Plantago lanceolata L. (plantaginàcies) - Part aèria (Part aèria)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Santolina chamaecyparissus L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops. Per al dolor. Per als morats.

PREPARACIÓ. Fórmula de cal Mateu: A tot el reguitzell de plantes enumerades bullides, afegir-hi cera nova, llard dolç, greix de gallina, oli d'oliva i sucre. Bullir-ho mitja hora o tres quarts i, quan les plantes ja estan passades, aquestes es treuen i el líquid calent es passa per un colador o drap de cotó. Es deixa refredar i queda l'aspecte de pomada. De la meva padrina.

OBSERVACIONS. Aquesta barreja s'anomena pomada de muntanya, pomada Mateu o pomada d'Alinyà, i els la feia fer el Sr Angrill, curandero d'Oliana. Els pares del Mateu anaven a plegar plantes. Els pares del Mateu i ell mateix havien fet aquesta pomada.

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 22/09/2013

FONT 2523. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan et donaves un petac sense llaga.

PREPARACIÓ. Una aigua de timó, donzell i noer. Deixar-la refredar [dit "enfredir"].

Antiequimòtic

Barreja 1 entrevista 29/08/2010 (2)

FONT 2487. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Rubus ulmifolius Schott (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop.

PREPARACIÓ. Timonets, noguer i barset.

Antiequimòtic**Barreja 10 entrevista 03/07/2016**

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)*Olea europaea* L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Triticum aestivum* L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Sortia el morat cap a fora, quan queies.

PREPARACIÓ. Fer un pegat amb ufals fresc (triturat amb una mà de morter), afegint-hi segó [dit "segon"] i oli d'oliva.

OBSERVACIONS. De la seva àvia.

Antiequimòtic**Barreja 2 entrevista 06/09/2009 (4)**

FONT 2620. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)*Pinus* sp. (pinàcies) - Exsudat (exsudats)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop molt fort al genoll [dit "ginoll"].

PREPARACIÓ. Posar un pegat de trementina i ufals tenre picat.

Antiequimòtic**Barreja 2 entrevista 23/08/2014**

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops del bestiar.

PREPARACIÓ. Aigües de noguer i timó: primer fer-ho bullir i després aplicar-ho en fred.

Antiequimòtic**Barreja 2 entrevista 29/08/2010 (2)**

FONT 2487. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop.
 PREPARACIÓ. Timonet i noguer.

Antiequimòtic

Barreja 3 entrevista 04/09/2016 (3)

FONT 1853. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Lavandula sp. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop sense ferida.
 PREPARACIÓ. Espígol amb esperit de vi i càmfora [dit "alcamfort"].

Antiequimòtic

Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (2)

FONT 1831. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Lavandula sp. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un cop sense ferida.
 PREPARACIÓ. Posar espígol en una botella amb alcohol i càmfora [dit "alcamfort"] (pastilles quadrades).

Antiequimòtic

Barreja 4 entrevista 20/09/2009 (4)

FONT 2593. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Arnica montana L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Hypericum perforatum L. (gutíferes) - Part aèria florida (Part aèria)

Ruta chalepensis L. (rutàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops (sempre que no hi hagi ferida).

Antiequimòtic

Barreja 5 entrevista 01/05/2010

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Parietaria officinalis L. subsp. *judaica* (L.) Béguinot (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

Sedum rupestre L. (crassulàcies) - Part aèria (Part aèria)

Verbena officinalis L. (verbenàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als macats.

PREPARACIÓ. Berbena, penetrari, raïmot i un parell de cullerades de greix dolç.

Antiequimòtic**Barreja 5 entrevista 04/09/2016 (3)**

FONT 1853. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cops.

PREPARACIÓ. Barreja de romaní i càmfora [dit "alcamfort"] amb esperit de vi.

OBSERVACIONS. Li ho va a explicar la meva mare.

Antiequimòtic**Barreja 7 entrevista 01/05/2010**

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)

Sedum rupestre L. (crassulàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al cop.

PREPARACIÓ. Fer un pegat amb ufals, raïmot i greix dolç.

Antiequimòtic**Barreja 9 entrevista 03/07/2016**

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)

Secale cereale L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les macadures.

Antihelmíntic**Barreja 1 entrevista 02/07/2016**

FONT 1648. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs.

PREPARACIÓ. Pegat de donzell, farina de llinet i mel. Al melic.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Tres o quatre dies seguits.

Antihelmíntic**Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1)**

FONT 2502. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Artemisia absinthium* L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a treure els cucs [dit "lombrices" (castellà)].

PREPARACIÓ. Posaven donzell i un all dins una bosseta i els ho

penjaven al coll.

OBSERVACIONS. Aquest remei ve de les àvies i les padrines.

Antihelmíntic**Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (4)**

FONT 2593. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Nicotiana tabacum L. (solanàcies) - Fulla (Fulla)*Triticum aestivum* L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs.

PREPARACIÓ. Agafar tabac [dit "tabaco" (castellà)] i farina, mullat.

Posar-ne un pegadet al melic.

OBSERVACIONS. L'endemà queda el pegat foradat.

Antihelmíntic**Barreja 1 entrevista 27/05/2012**

FONT 2159. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Petroselinum crispum* (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan tens cucs.
 PREPARACIÓ. Pegat amb un gra d'all, julivert i vinagre. Posat al melic.

Antihelmíntic

Barreja 1 entrevista 28/04/2017

FONT 2252. Ollana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)
Cucurbita maxima Duch. in Lam. (cucurbitàcies) - Llavor (Llavor)
Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Vi medicinal (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a matar els cucs.
 PREPARACIÓ. Agafar una botelleta i posar-hi aigua d'anís, fenoll, donzell i llavors de carabassa. A sol i serena, cap a un mes.
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Al matí, una cullerada.
 OBSERVACIONS. De la padrina i de la mare.

Antihelmíntic

Barreja 2 entrevista 07/08/2018 (1)

FONT 3144. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emulsió (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs [dit "lombrius"].
 PREPARACIÓ. Barreja d'oli i vi. S'ho prenien i li passava automàticament.

Antihelmíntic

Barreja 2 entrevista 16/08/2009 (1)

FONT 2502. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Nicotiana tabacum L. (solanàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs [dit "lombrices" (castellà)].
 PREPARACIÓ. Pegat de donzell: en una paella posar-hi oli, donzell, una mica de tabac i un ou (truita); posat al melic.

Antihelmíntic**Barreja 3 entrevista 24/05/2010 (1)**

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs.

PREPARACIÓ. Posar una gota d'oli de ginebre, un ramet de donzell i un all peladet en una bosseta penjada al coll.

Antihelmíntic**Barreja 4 entrevista 08/11/2009**

FONT 2545. La Vansa i Fórns (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs.

PREPARACIÓ. Una cullerada de sucre amb vi, una gota d'oli de ginebre i darrere una mica d'aigua.

Antihelmíntic**Barreja 8 entrevista 29/08/2009**

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cucs.

PREPARACIÓ. Prendre primer una cullerada de sucre i després una cullerada d'oli.

Antihemorroidal**Barreja 1 entrevista 05/07/2019 (1)**

FONT 3371. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes.
 PREPARACIÓ. Aigua de timó i noguera.

Antihemorroidal

Barreja 1 entrevista 13/04/2017

FONT 2248. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Cichorium endivia L. (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fruit (Element del fruit)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Escorça interna (escorça)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les morenes [dit "almorranas" (castellà)].
 PREPARACIÓ. Es posen les vuit plantes (dues arrels d'escarola, un

sarpadet de fulles de presseguer de Pavia, dos ramets donzell, de tres a cinc fulles de noguer, un tros de segona pela de saüquer, un sarpadet de timó, un sarpadet de romaní i un sarpadet de grans de lleura) en un litre d'oli d'oliva veritable. Es posen a bullir una mitja horeta amb un colador ben net, ben desinfectat, en una botella ben neta i es passa l'oli a la botella de vidre.

OBSERVACIONS. D'aquesta barreja s'en diu oli de presseguer. És de la seva padrina, Teresa Rotgés, filla de Coloma (Olius, Solsonès).

Antihipertensor

Barreja 1 entrevista 03/07/2011 (1)

FONT 2260. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Crataegus monogyna Jacq. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió. Per a fer baixar la tensió.

Antihipertensor

Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (3)

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió.

PREPARACIÓ. L'auliver amb una o dues fulles de llaurer.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n cada matí en dejú i fer-ne una novena (nou dies).

Antihipertensor

Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (2)

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Romaní, hedra i un parell d'escames de pinya d'avet (pinya seca).

Antihipertensor

Barreja 1 entrevista 20/10/2013

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Crataegus monogyna Jacq. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Equisetum arvense L. (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió.

OBSERVACIONS. Aquesta barreja la venen a l'herbolari "Herbes i coses" de la Seu d'Urgell.

Antihipertensor

Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (2)

FONT 1902. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Crataegus monogyna Jacq. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Hypericum perforatum L. (gutíferes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió.

Antihipertensor**Barreja 1 entrevista 29/06/2014**

FONT 1825. Gósol (Berguedà)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Olea europaea* L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió.

PREPARACIÓ. Per mig litre [dit "litro" (castellà)] d'aigua: tres fulles de llorer, quatre o cinc fulles d'olivera i un brot de romaní.

Antihipertensor**Barreja 3 entrevista 13/04/2017 (2)**

FONT 2248. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Lluc tendre (Tija)*Rhamnus alaternus* L. (ramnàcies) - Lluc tendre (Tija)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pressió.
PREPARACIÓ. Dos brotets de garrigó i dos brotets d'aulivera.**Antiinflamatori****Barreja 1 entrevista 17/10/2016 (1)**

FONT 2110. Cabó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a desinflamatori

PREPARACIÓ. Barrejar aigua de timó i fulla de noguer. Es fa bullir. I banyar

Antiinflamatori**Barreja 4 entrevista 29/08/2009**

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Beta vulgaris L. subsp. *vulgaris* var. *vulgaris* (amarantàcies) - Fulla (Fulla)*Brassica oleracea* L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Antiinflamatori on sigui del cos.

PREPARACIÓ. La col i la bleda escalfades, posant-hi greix de porc o oli.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

Barreja 1 entrevista 30/07/2020

FONT 3696. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'esquena.

PREPARACIÓ. Sis o set menes de plantes dels voltants de Vila-rubla amb esperit de vi (96°). La pastanaga que s'hi posi ha d'ésser ratllada.

Deixat uns dies a sol i ombra [dit "sombra" (castellà)]. Fer un massatge.

OBSERVACIONS. En diu loció.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (2)

FONT 2248. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al dolor de genoll [dit "ginoll"].

PREPARACIÓ. Llorer i romaní en alcohol durant tres setmanes.

OBSERVACIONS. D'un fisioterapeuta de Peramola.

Antiinflamatori / Antiàlgic muscular

Barreja 3 entrevista 29/08/2010 (2)

FONT 2487. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'esquena.

PREPARACIÓ. Sis o set menes de plantes dels voltants de Vila-rubla en esperit de vi (96°). La pastanaga que s'hi posi ha d'ésser ratllada. Deixat

uns dies a sol i ombra [dit "sombra" (castellà)]. Fer un massatge.
OBSERVACIONS. En diu loció.

Antiinflamatori bucal

Barreja 5 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a alguna persona que porta ferros a la boca.

Antiinflamatori faringi

Barreja 1 entrevista 01/08/2009 (1)

FONT 2622. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a mal de coll.

PREPARACIÓ. Torrada de pa, vinagre i oli de ginebre al coll.

OBSERVACIONS. De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui diu padrina.

Antiinflamatori faringi

Barreja 1 entrevista 02/08/2015

FONT 1680. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Posar pegats de pa torrat amb vinagre directament al coll.

Antiinflamatori faringi

Barreja 1 entrevista 06/11/2010 (1)

FONT 2688. Manresa (Bages)

INGREDIENTS:

Quercus ilex L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Ensacar cenra calenteta i un raquet de vinagre en una mitja i posar-la al voltant del coll.

Antiinflamatori faringi

Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (2)

FONT 1856. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Timó amb

llimona o mel, begut.

PREPARACIÓ. Begut.

Antiinflamatori faringi

Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (2)

FONT 1856. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Gargarisme (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Timó amb llimona o mel, glopejat.

Antiinflamatori faringi

Barreja 1 entrevista 15/08/2022 (2)

FONT 4309. Estamariu (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Segó [dit "segon"] torrat amb vinagre posat dins una mitja al coll.

OBSERVACIONS. De la seva mare (Leonor).

Antiinflamatori faringi

Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (5)

FONT 2148. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al coll [dit "garganta" (castellà)].

PREPARACIÓ. Una infusió de tell, timonet, camamilla i mel.

Antiinflamatori faringi

Barreja 3 entrevista 02/09/2012

FONT 2242. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Pegat de mostassa amb vinagre.

Antiinflamatori faringi

Barreja 3 entrevista 03/11/2013 (2)

FONT 1805. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Quercus ilex L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Segó [dit "segon"] a dins d'un mitjó calent amb cenra.

Antiinflamatori faringi

Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (1)

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Genista scorpius (L.) DC. in Lam. et DC. subsp. *scorpius* (papilionàcies) - Flor (Element floral)

Taraxacum officinale Weber in Wiggers (compostes) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la irritació del coll (per a les pessigoles del coll).

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos cops al dia.

Antiinflamatori faringi**Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (3)**

FONT 2255. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Quercus ilex L. (fagàcies) - Cendra (cendra)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Cendra i caliu apagat amb vinagre en un plat. Dins d'un tros de roba de cotó.

Antiinflamatori faringi**Barreja 4 entrevista 27/05/2012**

FONT 2159. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Quercus ilex L. (fagàcies) - Cendra (cendra)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Embolicar al coll un drap calent amb cenra i vinagre.

Antiinflamatori faringi**Barreja 4 entrevista 30/08/2009**

FONT 2547. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Pinus* sp. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Pinus* sp. (pinàcies) - Flor (Element floral)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la raspera.

Per a les pessigolles [dit "cosquillas" (castellà)] al coll.

PREPARACIÓ. Aiga de flor de saüc, pinya d'avet, pinya de pi i flor de pi.

Antiinflamatori faringi**Barreja 5 entrevista 07/04/2017 (1)**

FONT 2245. Peramola (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Torrades amb vi calent posades al coll. D'aquestes se'n deia cataplasmes.

Antiinflamatori faringi

Barreja 6 entrevista 16/08/2009 (3)

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Agafa una crosta de pa, la torra i hi posa un raig de vinagre i un pols de pebre.

Antiinflamatori faringi

Barreja 6 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Posar en una torrada, vinagre, llaor de col i pebre, i aplicar-ho al coll.

Antiinflamatori faringi

Barreja 7 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Farina de grana de lli, un polset de mostassa i llet calenta, embolicada amb un llençol.

OBSERVACIONS. Als panxells [dit "planxells"] de la cama.

Antiinflamatori faringi

Barreja 7 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Quercus ilex L. (fagàcies) - Cendra (cendra)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de coll.

PREPARACIÓ. Ensacar una mitja amb cenra calenteta i un raquet de vinagre.

Antiinflamatori gàstric**Barreja 2 entrevista 03/07/2016**

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hypericum perforatum L. (gutíferes) - Part aèria florida (Part aèria)*Hyssopus officinalis* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Sideritis hirsuta* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac.

PREPARACIÓ. Mescla d'hisop, herba foradada i siderita.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 1 entrevista 02/09/2018**

FONT 3333. Organyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una infecció de panxa (cura certa!).

PREPARACIÓ. Farigola amb llimona.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (1)**

FONT 3331. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Carum carvi L. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)*Tanacetum parthenium* (L.) Sch.Bip. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 1 entrevista 08/08/2009 (2)**

FONT 2680. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Fulla (Fulla)*Quercus ilex* L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa.

PREPARACIÓ. Posar a la panxa unes fulles de col escalivades a la llar de foc amb cendra i unes gotes d'oli.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 1 entrevista 27/05/2012**

FONT 2159. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Petroselinum crispum* (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan tens

mal de panxa.

PREPARACIÓ. Pegat amb un gra d'all, julivert i vinagre. Posat al melic.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 2 entrevista 03/11/2013 (2)**

FONT 1805. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emulsió (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'estómac.

Per a la panxa.

PREPARACIÓ. Conyac amb oli.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 2 entrevista 05/07/2017 (5)**

FONT 2425. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Quercus ilex* L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa.
 PREPARACIÓ. Cendra barrejada amb oli.
 OBSERVACIONS. Li ho havia fet una veïna.

Antiinflamatori intestinal

Barreja 2 entrevista 05/07/2019 (1)

FONT 3371. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Tanacetum parthenium (L.) Sch.Bip. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina veterinària
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als mals de panxa de les auvelles;
 OBSERVACIONS. Ho fa servir el cabrer de Bar.

Antiinflamatori intestinal

Barreja 2 entrevista 17/10/2016 (1)

FONT 2110. Cabó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Fulla (Fulla)

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)

Nicotiana tabacum L. (solanàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ventre.
 PREPARACIÓ. Pegat: picaven l'aufals tendre amb una fulla de col calenta i amb un tros de cigar [dit "puro" (castellà)].
 OBSERVACIONS. Posat al ventre.

Antiinflamatori intestinal

Barreja 2 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa.
 PREPARACIÓ. Posar draps sucats de timó i noguer.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 3 entrevista 15/07/2009 (1)**

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Globularia vulgaris L. (plantaginàcies) - Part aèria florida (Part aèria)*Polygala calcarea* F.W.Schultz (poligalàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de ventre.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 4 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs carregat de panxa (desinflamant).

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Poca quantitat de noguer.

Antiinflamatori intestinal**Barreja 5 entrevista 06/10/2012**

FONT 2251. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Fulla (Fulla)*Olea europaea* L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Quercus ilex* L. (fagàcies) - Cendra (cendra)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de panxa.

PREPARACIÓ. Col escalivada i xafada amb cenra calenta i una mica d'oli. A la panxeta (criopitat).

Antiinflamatori intestinal**Barreja 6 entrevista 24/06/2010 (1)**

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Citrus sinensis* (L.) Osbeck (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una infecció intestinal.

PREPARACIÓ. Ceba blanca cuita en aiguanaf, embolicat a la panxa amb una gasa.

Antiinflamatori renal

Barreja 1 entrevista 08/11/2009

FONT 2545. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Phaseolus vulgaris L. (papilionàcies) - Valva (Element del fruit)

Silene saxifraga L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)

Zea mays L. (gramínies) - Estil i/o estigma (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinflamava lo ronyó (si el mal de ronyó era de pedra, no serveix).

PREPARACIÓ. Salsufràgia, cabell de blat de moro i la tavella de mongeta seca, en infusió.

Antiinflamatori sinusal

Barreja 1 entrevista 08/08/2015

FONT --. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sinusitis.

PREPARACIÓ. Posar flor de saüc i timó sobre una paella; en cremar-se [dit "cremàs"] fa fum, i s'inhaleu els bafes.

OBSERVACIONS. Aquest remei l'ha après a la Seu d'Urgell.

Antinauseabund

Barreja 4 entrevista 24/05/2010 (1)

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan no es troba bé, quan es troba marejada a la nit.

Antineoplàstic

Barreja 3 entrevista 18/06/2021

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Arctium minus Bernh. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Ulmus glabra Huds. (ulmàcies) - Escorça (escorça)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per el càncer digestiu.

Antineoplàstic**Barreja 5 entrevista 16/08/2009 (3)**

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per el càncer.

PREPARACIÓ. Carfolla d'ayet i donzell.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne novenes.

Antineoplàstic**Barreja 5 entrevista 18/06/2021**

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Arctium minus Bernh. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Rheum rhabarbarum L. (poligonàcies) - Arrel (Arrel)

Rumex crispus L. (poligonàcies) - Part aèria (Part aèria)

Ulmus glabra Huds. (ulmàcies) - Escorça (escorça)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Contra el càncer.

PREPARACIÓ. Gafarró (43%), roma (43%), escorça d'om (11%) i rel ruibarbre [dit "ruibarbo" (castellà)] (3%).

Antineoplàstic**Barreja 6 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Arum italicum Mill. (aràcies) - Fulla (Fulla)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a curar un malgrà.

PREPARACIÓ. Fer un pegat amb llevat, herba del mal gra, caps de llumí, pebre i vinagre. Cada vegada que es canvia, remullar-ho amb vinagre.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Canviar cada 24 hores.
OBSERVACIONS. De Concepció Gomà de Santa Creu de Castellbò.

Antiodontàlgic

Barreja 1 entrevista 22/07/2012

FONT 1771. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de queixal.

Antiodontàlgic

Barreja 1 entrevista 24/09/2011 (1)

FONT 2644. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Gargarisme (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per el mal de

quixal.

PREPARACIÓ. Glopejar.

Antiodontàlgic

Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (1)

FONT 2094. La Vansa i Fórnoles (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Knautia arvensis (L.) Coult. (caprifoliàcies) - Flor (Element floral)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Tija (Tija)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Melissa officinalis L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal de quixals.

PREPARACIÓ. La peça cerosa és feta de romaní, flor de saüc, palla i gra de llinosa, timó, cupiosa, camamilla, trongina, visc i hisop. Tot això

es posa a bullir en oli. S'hi posa cera verge natural. Mentre és calent posar-hi lo drap de cotó mullat i posar-te'l.

Antiotàlgic

Barreja 1 entrevista 27/07/2014 (2)

FONT 1770. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Gossypium sp. (malvàcies) - Pèl de la llavor (Llavor)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Apòsit medicamentós (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella.

PREPARACIÓ. Oli escofat en un cotó fluix.

Antiotàlgic

Barreja 2 entrevista 09/08/2015 (2)

FONT 1856. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Gossypium sp. (malvàcies) - Pèl de la llavor (Llavor)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Apòsit medicamentós (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orella.

PREPARACIÓ. Oli en cotó fluix.

Antiotàlgic

Barreja 2 entrevista 14/08/2011 (2)

FONT 2265. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella.

PREPARACIÓ. Una gota d'oli calent i un gra d'all.

Antiotàlgic

Barreja 2 entrevista 29/05/2017 (3)

FONT 2255. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Fum (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'orelles.

PREPARACIÓ. Bullir sàuvia i romaní. Posar 3-5 pedres rodones de riu dins el bullit. Passar bavors [dit "bovors"] d'allò prop de les orelles.

Antiotàlgic

Barreja 7 entrevista 23/05/2010 (7)

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Prunus dulcis (Mill.) Weeb. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Sempervivum tectorum L. (crassulàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Apòsit medicamentós (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'aurella

PREPARACIÓ. Dues fulles d'aurellina de la paret i tres molts d'ametlla trencades que bulli en oli d'oliva. Posar-ho en potets de vidre. Aplicar-ho amb cotó fluix en fred.

Antipelohèmic

Barreja 1 entrevista 03/11/2013 (2)

FONT 1805. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Paronychia kapela (Hacq.) Kerner subsp. *serpyllifolia* (Chaix)

Graebn. (cariofil·làcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rebaixar la sang.

Antipirètic

Barreja 1 entrevista 02/08/2015

FONT 1680. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Posar un pegat de pa torrat amb vinagre, embolicat al peu amb un drap.

Antipirètic**Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (3)**

FONT 3138. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Una torrada de pa i vinagre als peus.

Antipirètic**Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (4)**

FONT 2620. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a baixar la febre.

PREPARACIÓ. Fer pegats (drap amb drap) amb farina de lli i mostassa entremig.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Portar-ho tota la nit, i millor 24 hores.

Antipirètic**Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (5)**

FONT 2621. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a baixar la febre.

PREPARACIÓ. Fer pegats (drap amb drap) amb farina de lli i mostassa entremig.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Portar-ho tota la nit, i millor 24 hores.

Antipirètic**Barreja 1 entrevista 06/12/2010 (1)**

FONT 2661. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Piper nigrum* L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la febre.

PREPARACIÓ. Agafar pa torrat amb vinagre, llaor de col i pebre.

Antipirètic

Barreja 1 entrevista 10/08/2014 (2)

FONT 1807. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Un drap amb vinagre i mostassa, a les cames.

Antipirètic

Barreja 1 entrevista 18/10/2016 (3)

FONT 2101. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Pinus sp. (pinàcies) - Exsudat (exsudats)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Posar pegats d'all, ceba, trementina i pega grega.

OBSERVACIONS. Posar els pegats a les plantes dels peus.

Antipirètic

Barreja 1 entrevista 21/05/2018 (1)

FONT 3328. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la febre.

PREPARACIÓ. Fer i posar un pegat llaor de col i vinagre.

Antipirètic

Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (1)

FONT 2683. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Picar la llaor de la col (mostassa) amb una mica de pebre, que s'havia de posar als peus o al front amb un mocador.

Antipirètic

Barreja 1 entrevista 31/10/2010

FONT 2682. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Pegats de segó i vinagre.

Antipirètic

Barreja 2 entrevista 01/08/2009 (1)

FONT 2622. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Una torrada de pa i vinagre als peus.

OBSERVACIONS. De la seva sogra (Dominga Grau Grau), a qui diu padrina.

Antipirètic

Barreja 2 entrevista 03/11/2013 (4)

FONT 2137. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Panicum miliaceum L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer baixar la febre.

PREPARACIÓ. Pegat de llaor de col (mostassa) picada i llaor de mill posat als peus.

Antipirètic**Barreja 2 entrevista 05/07/2018 (1)**

FONT 3331. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Torrada amb vinagre i llaor de col picada.

Antipirètic**Barreja 2 entrevista 19/07/2009 (5)**

FONT 2285. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Mostassa amb vinagre.

Antipirètic**Barreja 4 entrevista 09/10/2016**

FONT 2114. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Juniperus oxycedrus* L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)*Triticum aestivum* L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emplastre (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Baixava la febre.

PREPARACIÓ. Oli de ginebre, segó, vinagre i llavor de col triturada, posat al panxell de les cames.

Antipirètic**Barreja 4 entrevista 24/10/2009**

FONT 1823. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Pegats en els qual s'hi posaven nou coses (llaor de col,

farina de lli, cargols...). No recorda res més.
OBSERVACIONS. Posat als peus.

Antipirètic

Barreja 5 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cichorium endivia L. (compostes) - Fulla (Fulla)

Nicotiana tabacum L. (solanàcies) - Fulla (Fulla)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Pegat embolicat d'escarola picada, "tabaco" (castellà) i vinagre.

Antipirètic

Barreja 5 entrevista 30/08/2009

FONT 2547. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Ruta chalepensis L. (rutàcies) - Part aèria (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Posar un pegat de clara d'ou amb ruda i una mica d'anís.

Antipirètic

Barreja 6 entrevista 18/06/2021

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Eucalyptus globulus Labill. (mirtàcies) - Fulla (Fulla)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. 1/4 d'eucaliptus [dit "eucalipto" (castellà)], 1/4 de farigola o timó, 1/4 de menta i 1/4 de romaní.

Antipirètic

Barreja 6 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Citrus sinensis (L.) Osbeck (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a trencar la febre.

PREPARACIÓ. Ceba blanca cuita en aiguanaf, embolicat a la panxa amb una gasa.

Antipirètic

Barreja 6 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre. Per a fer baixar la febre.

PREPARACIÓ. Posar en una torrada, vinagre, llaor de col molta [dit "molguda"], amb pebre o sense, amb sal o sense, a la planta dels peus.

Antipirètic

Barreja 7 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Farina de grana de lli, un polset de mostassa i llet calenta, embolicada amb un llençol.

OBSERVACIONS. Als panxells [dit "planxells"] de la cama.

Antipirètic

Barreja 8 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A les lloques, que tenen febre 21 dies, els hi donàvem pa amb vi i sucre

Antipirètic

Barreja 9 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la febre.

PREPARACIÓ. Vinagre escalfat i rebaixat amb segó, tot això calentet aplicat amb una tovallola a tot el cos, de dalt a baix.

OBSERVACIONS. On hi deixes de passar la tovallola, hi queda la febre.

Antipiròtic

Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2)

FONT 3613. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cremades.

PREPARACIÓ. Un pessic [dic "pissic"] de timó, romaní, llorer, noguer (brots tendres), alls i pastanaga [dit "zanahoria" (castellà)]. Aquests ingredients ben triturats (75%) i esperit de vi de 96° (25%). S'ha de deixar macerar mig any o un any.

Antipneumònic

Barreja 2 entrevista 05/07/2015

FONT 1859. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia o per una broncopneumònia [dit "broncomònica"].

PREPARACIÓ. Mostasses de llaor de col, farina de llinet i llet.

Antipneumònic**Barreja 4 entrevista 23/05/2010 (7)**

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Polygala calcarea F.W.Schultz (poligalàcies) - Part aèria florida (Part aèria)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia (hi hagi tos o no).

Antipneumònic**Barreja 4 entrevista 29/05/2017 (1)**

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Pinus sp.* (pinàcies) - Pol·len (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia. PREPARACIÓ. En una palangana, tapat amb una tovallola al cap, fer bafs [dit "bafos"].

Antipneumònic**Barreja 5 entrevista 23/05/2010 (7)**

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Polygala calcarea F.W.Schultz (poligalàcies) - Part aèria florida (Part aèria)*Tilia platyphyllos* Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pneumònia (hi hagi tos o no).

Antipneumònic**Barreja 6 entrevista 11/07/2015**

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)*Myristica fragrans* Houtt. (miristicàcies) - Llavor (Llavor)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Trencava les

pulmonies.

PREPARACIÓ. Tres pegats de farina de grana de lli, herba prima i nou moscada amb llet embolicats amb mocadors de farcell.

OBSERVACIONS. Per als pulmons es posava a darrere i per a les pleures, al costat. Es posaven un pegat darrere l'altre fins que s'assecava.

Antipneumònic

Barreja 6 entrevista 24/05/2010 (1)

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)

Marrubium vulgare L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pulmonia [dit "palmunia"].

PREPARACIÓ. Un pegat de marreus, un ou i oli de ginebre.

Antipruriginós

Barreja 7 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la coïntura.

PREPARACIÓ. Farina de grana de lli, un polset de mostassa i llet calenta, embolicada amb un llençol.

OBSERVACIONS. Als panxells [dit "planxells"] de la cama.

Antireumàtic

Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per el reuma.

PREPARACIÓ. Un pessic [dit "pissic"] de timó, romaní, llorer, noguer (brots tendres), alls i pastanaga [dit "zanahoria" (castellà)]. Aquests

ingredients ben triturats (75%) i esperit de vi de 96° (25%). S'ha de deixar macerar mig any o un any.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 04/09/2016 (2)

FONT 1831. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar ferides [dit "firides"].

OBSERVACIONS. És el millor desinfectant. Els ho va dir un metge.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 04/09/2016 (3)

FONT 1853. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar ferides [dit "firides"].

OBSERVACIONS. És el millor desinfectant. Ens ho va dir un metge.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (5)

FONT 2425. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar ferides dels animals.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 05/07/2019 (1)

FONT 3371. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llagues.
PREPARACIÓ. Aigua de timó i noguera sense sal.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Gentiana lutea L. (gencianàcies) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls.

PREPARACIÓ. Fer-ne banys.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 06/11/2010 (2)

FONT 2697. Manresa (Bages)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la inflamació dels llavis.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan et feies mal. Per a rentar el mal. Per a un tall. És molt desinfectant.

PREPARACIÓ. Aigua de timó i noguer: bullir el timó i el noguer.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 13/04/2017

FONT 2248. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Cichorium endivia L. (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fruit (Element del fruit)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Escorça interna (escorça)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a ferides, per a infeccions.

PREPARACIÓ. Es posen les vuit plantes (dues arrels d'escarola, un sarpadet de fulles de presseguer de Pavia, dos ramets donzell, de tres a cinc fulles de noguer, un tros de segona pela de saüquer, un sarpadet de timó, un sarpadet de romaní i un sarpadet de grans de lleura) en un litre d'oli d'oliva veritable. Es posen a bullir una mitja horeta amb un colador ben net, ben desinfectat, en una botella ben neta i es passa l'oli a la botella de vidre.

OBSERVACIONS. D'aquesta barreja s'en diu oli de presseguer. És de la seva padrina, Teresa Rotgés, filla de Coloma (Olius, Solsonès).

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 13/09/2014

FONT 2124. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar ferides.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 14/08/2011 (2)

FONT 2265. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar.

PREPARACIÓ. Una fulla de noguer i un brot de timó.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (4)

FONT 2233. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar.

PREPARACIÓ. Fer bullir noguer (una o dues fulles) i timó amb aigua i sal.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (5)

FONT 2148. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus serpyllum L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar i curar ferides.

PREPARACIÓ. Banyar-se amb aigua de fulla de noguera i timonet o timó.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (6)

FONT 2294. Cabó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinfectant per al bestiar.

PREPARACIÓ. El noguer barrejat amb aigua de timó.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3)

FONT 1677. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Amelanchier ovalis Medic. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Arum italicum Mill. (aràcies) - Fulla (Fulla)

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Carlina acaulis L. subsp. *caulescens* (Lam.) Schübl et Martens (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Lilium martagon L. (liliàcies) - Bulb (Bulb)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Pinus mugo Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.)
Domin (pinàcies) - Fulla (Fulla)

Plantago lanceolata L. (plantaginàcies) - Part aèria (Part aèria)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Santolina chamaecyparissus L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a curar ferides (perquè no s'infectin). Per a les nafres dels matxos i dels porcs. Per a les picades al cul de les gallines.

PREPARACIÓ. Fórmula de cal Mateu: a tot el reguitzell de plantes enumerades bullides, s'hi afegia cera nova, llard dolç, greix de gallina, oli d'oliva i sucre. Bullir-ho mitja hora o tres quarts i quan les plantes ja estan passades, aquestes es treuen i el líquid calent es passa per un colador o drap de cotó. Es deixa refredar i queda l'aspecte de pomada. De la meva padrina.

OBSERVACIONS. Aquesta barreja s'anomena pomada de muntanya, pomada Mateu o pomada d'Alinyà, i els la feia fer el Sr Angrill, curandero d'Oliana. Els pares del Mateu anaven a plegar plantes. Els pares del Mateu i ell mateix havien fet aquesta pomada.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 20/07/2014

FONT 2134. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar. Per a netejar ferides.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (2)

FONT 2586. Estamariu (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar les ferides.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 21/05/2022

FONT 4195. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Desinfectant. Per a les ferides.

PREPARACIÓ. Bullir aigua amb noguer i timó.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 21/09/2013

FONT 2158. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar les ferides.

PREPARACIÓ. Fulla de noguer barrejada amb timó.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (2)

FONT 2627. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar ferides.

PREPARACIÓ. Aigua de timó i fulla de noguer.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 24/10/2009

FONT 1823. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Ficus carica L. (moràcies) - Fulla (Fulla)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.

PREPARACIÓ. Fulles de figuera i de noguera.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (4)

FONT 2686. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar.

PREPARACIÓ. Fer aiga de timó amb fulla de noguer i malva.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 25/09/2010 (5)

FONT 2687. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar.

PREPARACIÓ. Fer aiga de timó amb fulla de noguer i malva.

Antisèptic extern

Barreja 1 entrevista 29/08/2010 (2)

FONT 2487. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Rubus ulmifolius Schott (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una ferida.

PREPARACIÓ. Timonet, noguer i barset.

Antisèptic extern

Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (2)

FONT 1831. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Crocus sativus L. (iridàcies) - Estil i/o estigma (Element floral)

Umbilicus rupestris (Salisb.) Dandy (crassulàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.

PREPARACIÓ. Una fulla de cocallina i una mica de safrà (tres branques grogues i tres branques vermelles).

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (1)**

FONT 2246. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar lo mal.

PREPARACIÓ. Malva i fulla de noguer. Fer-ho bullir.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 13/04/2017 (3)**

FONT 2247. Ponts (Noguera)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Cichorium endivia L. (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Llavor (Llavor)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Escorça interna (escorça)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un tall. Per a si s'infecta alguna cosa. Per a la gangrena [dit "congreña"].

PREPARACIÓ. Es posen les vuit plantes (arrel d'escarola, fulla de presseguer, donzell, fulla de noguer, segona pela de saüquer, timó, romaní i grans de lleura) en un litre d'oli d'oliva veritable. Es posen a bullir i, amb un colador ben net, ben desinfectat, i amb una botella ben neta, es passa l'oli a la botella de vidre.

OBSERVACIONS. D'aquesta barreja se'n diu oli de presseguer. És de la padrina, filla de Solsona, de la seva dona.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (4)**

FONT 2233. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.
Per a les llagues.

PREPARACIÓ. Pel maig, el Jaume elabora l'alcohol amb plantes. Agafa ampolles de sis unces (200 ml) i de mig litre i n'omple tres quartes part d'esperit de vi (96°) i ensaca les plantes (romaní en flor, timó en flor, noguer verd -brotets tendres-, llorer verd i alls i pastanagues ben trinxadets). De cada planta n'hi posa la mateixa quantitat. Per a estar a punt, han de passar sis mesos, però, com més temps, millor.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Sucar-ho cada dia.

Antisèptic extern

Barreja 2 entrevista 17/10/2010

FONT 2678. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Helleborus foetidus L. (ranunculàcies) - Part aèria (Part aèria)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als estrips a i per les ferides del bestiar.

Antisèptic extern

Barreja 2 entrevista 17/10/2010 (3)

FONT 2694. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.

PREPARACIÓ. El timó barrejat amb aigua de noguera.

Antisèptic extern

Barreja 2 entrevista 19/09/2010

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Calendula officinalis L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sabó medicinal (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llagues.

PREPARACIÓ. Fer sabó cru: oli pur d'oliva (100 ml), essència de timó i inflorescència [dit "flor"] de calèndula, sosa (150 ml) i 750 ml d'aigua.

Remenar unes dues hores i passar-hi la batedora.

Antisèptic extern

Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (2)

FONT 2627. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Malva sp. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una infecció.

PREPARACIÓ. Aigua de mauva amb pellarofa de segó.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 23/05/2010 (7)**

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Plantago sempervirens Crantz subsp. *sempervirens* (plantaginàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les llagues de sabata. Per a ferides.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 23/08/2014**

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides del bestiar.

PREPARACIÓ. Aigües de noguer i timó: primer fer-ho bullir i després aplicar-ho en fred.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 23/08/2015**

FONT 1679. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a rentar una ferida.

PREPARACIÓ. Aigua de noguer i farigola.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 24/05/2010 (1)**

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per si alguna persona s'ha fet mal.

PREPARACIÓ. Bullir-ho.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 24/09/2011 (1)**

FONT 2644. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)*Juglans regia* L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar ferides.

PREPARACIÓ. Bullir les plantes. Rentar les ferides.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 27/05/2012**

FONT 2159. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un tall.

PREPARACIÓ. Pegat d'aufals, del més verd, i vinagre.

Antisèptic extern**Barreja 2 entrevista 29/08/2010 (2)**

FONT 2487. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una ferida.

PREPARACIÓ. Timonet i noguer.

Antisèptic extern**Barreja 3 entrevista 01/09/2012**

FONT 2152. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Helleborus foetidus L. (ranunculàcies) - Part aèria (Part aèria)*Juglans regia* L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides d'un animal.

PREPARACIÓ. Feven aigua de noguer, timó i manxiules.

OBSERVACIONS. Rentaven la ferida amb una xeringa.

Antisèptic extern**Barreja 3 entrevista 04/09/2016 (2)**

FONT 1831. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Crocus sativus* L. (iridàcies) - Estil i/o estigma (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides. Això xuclava [dit "chupava" (castellà)] el líquid fins que sortia la carn.

PREPARACIÓ. La segona capa de ceba calenta a la brasa i una mica de safrà (tres branques grogues i tres branques vermelles).

Antisèptic extern**Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (1)**

FONT 2502. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Rubus ulmifolius* Schott (rosàcies) - Part aèria (Part aèria)*Thymus serpyllum* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar talls.

PREPARACIÓ. Fer una barreja de fulla de noguer, timonet i barsa.

Antisèptic extern**Barreja 3 entrevista 20/10/2013**

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Sedum telephium* L. (crassulàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.
 PREPARACIÓ. Ungüent o pomada: cera, oli, bàlsam, herba reptant [dit "rastrera" (castellà)] de floreta groga i fulla peludeta i una altra planta (que no van trobar). Es cou, es bull una estona i es cola.
 OBSERVACIONS. Els ho va explicar el fill del Lluís Sansa.

Antisèptic extern

Barreja 3 entrevista 24/10/2009

FONT 1823. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.
 PREPARACIÓ. Aigua de timó i noguer.

Antisèptic extern

Barreja 3 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'aiguat de pit (un germà seu va caure i es va fer mal a la panxa).
 PREPARACIÓ. Bullir noguer, timó i camamilla. Li posaven tovalloles ben sucades a la panxa i les hi anaven canviant.

Antisèptic extern

Barreja 4 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Cichorium endivia L. (compostes) - Fulla (Fulla)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

Pinus sp. (pinàcies) - Lluc tendre (Tija)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides [dit "firides"].
 PREPARACIÓ. Lleura de roca, fulla de presseguer, arrel d'escarola [dit "esquirola"] i creixents de pi.

Antisèptic extern**Barreja 4 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.

PREPARACIÓ. Aigua de timó i noguer.

Antisèptic extern**Barreja 5 entrevista 24/05/2010 (1)**

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Plantago sempervirens* Crantz subsp. *sempervirens* (plantaginàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.

Antisèptic extern**Barreja 6 entrevista 06/04/2012 (2)**

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Gentiana lutea L. (gencianàcies) - Arrel (Arrel)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les ferides.

Antisèptic intern**Barreja 3 entrevista 05/07/2009 (2)**

FONT 2658. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Equisetum sp. (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)*Juglans regia* L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Verbascum thapsus* L. (escrofulariàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desinfectar tot lo cos.

PREPARACIÓ. Fer una aiga de timó, fulla de gavó, una fulla de noguer, saüc i cua de cavall.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una setmana sí, una setmana no.

Antisèptic urinari

Barreja 1 entrevista 03/07/2016

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Equisetum arvense L. (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)

Prunus avium (L.) L. (rosàcies) - Peduncle (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les infeccions d'orina.

PREPARACIÓ. Fer una barreja amb herba prima, cua de cirera i cua de cavall.

OBSERVACIONS. S'ha relligat d'orina. El cirer quan la cirera és borda, abans d'ésser empeltat.

Antisèptic urinari

Barreja 2 entrevista 19/09/2010

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Calendula officinalis L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sabó medicinal (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cistitis.

PREPARACIÓ. Fer sabó cru: oli pur d'oliva (100 ml), essència de timó i inflorescència [dit "flor"] de calèndula, sosa (150 ml) i 750 ml d'aigua.

Remenar unes dues hores i passar-hi la batedora.

Antitífic

Barreja 4 entrevista 04/09/2016 (3)

FONT 1853. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica nigra (L.) Koch in Roehl (crucíferes) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a los tífols.

PREPARACIÓ. Un cataplasma de farina de llinet i mostassa a les cames.

Antitífic

Barreja 4 entrevista 05/07/2009 (2)

FONT 2658. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Origanum vulgare* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les diarrees amb sang.

PREPARACIÓ. Va preparar-ne una calderada.

OBSERVACIONS. Ho va provar amb els soldats (servici militar) i els va anar bé.

Antitussigen**Barreja 1 entrevista 04/09/2010**

FONT 3620. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. et Perry (mirtàcies) - Flor (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos a la nit.

PREPARACIÓ. Ceba amb clavell.

Antitussigen**Barreja 1 entrevista 05/07/2017 (3)**

FONT 2286. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Mentha sp.* (labiades) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Evita tenir tos.

Antitussigen**Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (1)**

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Genista scorpius (L.) DC. in Lam. et DC. subsp. *scorpius* (papilionàcies) - Flor (Element floral)*Taraxacum officinale* Weber in Wiggers (compostes) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la tos.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos cops al dia.

Antivariçós**Barreja 3 entrevista 23/08/2014**

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tronc (tija)*Lavandula* sp. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les varices.

PREPARACIÓ. Es fique espígol i càmfora en alcohol.

Carminatiu**Barreja 2 entrevista 01/11/2010**

FONT 2542. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Emulsió (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan es rebotive el bestiar.

PREPARACIÓ. Donar-los mig litre [dit "litro" (castellà)] de vinagre

amb oli.

OBSERVACIONS. Les feve rotar.

Carminatiu**Barreja 2 entrevista 09/10/2016**

FONT 2114. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Avena sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)*Foeniculum vulgare* Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)*Matricaria recutita* L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als gasos, per a la canalla.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Civada (tres o quatre grans), camamilla i fonoll.

Cicatritzant**Barreja 6 entrevista 25/04/2011**

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Triticum aestivum* L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a capar els animals (toros i gats), a Taús s'ho feve la gent.

PREPARACIÓ. Amb una fulla d'afeitar. Per a resoldre el tall, primer sucuar-lo amb oli i després posar-hi farina per a assecar-lo.

Coadjuvant del part

Barreja 3 entrevista 08/11/2009

FONT 2545. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Saxifraga longifolia Lap. (saxifragàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar [dit "bistiar"] per quan pariven.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una galleda d'aiga de malves i corona de rei.

Coadjuvant del part

Barreja 5 entrevista 20/09/2009 (5)

FONT 2595. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Bryonia cretica L. subsp. *dioica* (Jacq.) Tutin (cucurbitàcies) - Fulla (Fulla)

Malva sp. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Tanacetum vulgare L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan vedellaven les vaques.

PREPARACIÓ. Feven bullir un caldo de malves, talarida, tuca i un plat de segó, barrejat en una galleda. Begut.

OBSERVACIONS. Prové del seu pare.

Coadjuvant del postpart

Barreja 1 entrevista 16/10/2011

FONT 1701. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Fraxinus excelsior L. (oleàcies) - Valva (Element del fruit)

Secale cereale L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desprendre la despulla o placenta i netejar.

PREPARACIÓ. Es barregen tavelles de freixera (d'Espaén) amb blat sèguel.

Coadjuvant del postpart

Barreja 1 entrevista 23/05/2010 (1)

FONT 2625. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una truja [dit "tocina" (castellà)] que acabava de parir.

PREPARACIÓ. Fer un perol de malves, farina i aigua. Menjat.

Coadjuvant del postpart

Barreja 1 entrevista 24/05/2010 (1)

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a llimpiar.

OBSERVACIONS. Quan ja havia nascut la criatura.

Coadjuvant del postpart

Barreja 1 entrevista 24/07/2017

FONT 2430. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan criava una truja [dit "tocina" (castellà)].

Coadjuvant del postpart

Barreja 2 entrevista 06/11/2010 (2)

FONT 2697. Manresa (Bages)

INGREDIENTS:

Carum carvi L. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina veterinària
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vaca que havia parit.
 PREPARACIÓ. Una perolada de comí, fenoll i altres plantes (que no esmenta).

Coadjuvant del postpart

Barreja 2 entrevista 24/07/2017

FONT 2430. Ollana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina veterinària
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan criava una truja [dit "tocina"].
 PREPARACIÓ. Li donaven primer malves amb una mica de segó.

Coadjuvant del postpart

Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (1)

FONT 2625. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Malva neglecta Wallr. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina veterinària
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una truja [dit "tocina" (castellà)] que acabava de parir.
 PREPARACIÓ. Fer un perol de malves, farina i aigua. Menjat.

Coadjuvant del postpart

Barreja 6 entrevista 20/09/2009 (5)

FONT 2595. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cannabis sativa L. (cannabàcies) - Part aèria (Part aèria)

Ruta chalepensis L. (rutàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la placenta (per a la colga).
 PREPARACIÓ. Un tros d'espardenya de cànem amb un brot de ruda.

Coadjuvant del postpart

Barreja 8 entrevista 23/05/2010 (7)

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cucurbita maxima Duch. in Lam. (cucurbitàcies) - Llavor (Llavor)

Saxifraga longifolia Lap. (saxifragàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. No consta

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer la colga.

PREPARACIÓ. Beure's aiga de corona de rei amb llaor de carbassa.

Digestiu

Barreja 1 entrevista 15/08/2009 (6)

FONT 2146. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan no estàs bé de la panxa, havent dinat.

Digestiu

Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (3)

FONT 2694. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer la digestió.

Digestiu

Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (1)

FONT 1618. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosa canina L. (rosàcies) - Gala (Gala)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan tens l'estómac ple, alleugereix molt.

Digestiu

Barreja 3 entrevista 06/09/2009 (4)

FONT 2620. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan tens malestar.

PREPARACIÓ. Una barreja de timó, fulla de noguer [dit "nogal" (castellà)] i molta sal.

Diürètic

Barreja 1 entrevista 01/09/2012

FONT 2152. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosa canina L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Zea mays L. (gramínies) - Estil i/o estigma (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana i veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar.

OBSERVACIONS. Per a les persones i a per les vaques.

Diürètic

Barreja 1 entrevista 16/08/2009 (1)

FONT 2273. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Apium graveolens L. (umbel·líferes) - Fulla (Fulla)

Petroselinum crispum (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Suc aquós concret (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar.

PREPARACIÓ. Fer bullir àpit, julivert i ceba. Posar-lo a la nevera.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Beure cada dia un vaset d'aquest caldo.

OBSERVACIONS. T'aprimes

Diürètic

Barreja 4 entrevista 16/08/2009 (3)

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Apium graveolens L. (umbel·líferes) - Fulla (Fulla)

Petroselinum crispum (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a orinar.

PREPARACIÓ. Fer bullir l'àpit, el julivert i la ceba. En surt un caldo.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Beure'n cada dia un vaset.

OBSERVACIONS. T'aprimes.

Estomacal

Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (1)

FONT 2596. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Va bé per al mal estar. Per a l'estómac.

PREPARACIÓ. Una aiga de timó, marialluïsa i flor de saüc.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un pessiguet de cada planta.

Estomacal

Barreja 1 entrevista 06/09/2009 (2)

FONT 2597. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Va bé per al mal estar. Per a l'estómac.

PREPARACIÓ. Una aiga de timó, marialluïsa i flor de saüc.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un pessiguet de cada planta.

Estomacal

Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3)

FONT 1677. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Amelanchier ovalis Medic. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Arum italicum Mill. (aràcies) - Fulla (Fulla)

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Carlina acaulis L. subsp. *caulescens* (Lam.) Schübl et Martens (compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Lilium martagon L. (liliàcies) - Bulb (Bulb)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Pinus mugo Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.) Domin (pinàcies) - Fulla (Fulla)

Plantago lanceolata L. (plantaginàcies) - Part aèria (Part aèria)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Santolina chamaecyparissus L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal d'estómac.

PREPARACIÓ. Fórmula de cal Mateu: a tot el reguitzell de plantes enumerades bullides, s'hi afegia cera nova, llard dolç, greix de gallina, oli d'oliva i sucre. Bullir-ho mitja hora o tres quarts i quan les plantes ja estan passades, aquestes es treuen i el líquid calent es passa per un colador o drap de cotó. Es deixa refredar i queda l'aspecte de pomada. De la meva padrina.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Un grapat (algunes rames) de cadascuna de les plantes:

OBSERVACIONS. Aquesta barreja s'anomena pomada de muntanya, pomada Mateu o pomada d'Alinyà, i els la feia fer el Sr Angrill, curandero d'Oliana. Els pares del Mateu anaven a plegar plantes. Els pares del Mateu i ell mateix havien fet aquesta pomada.

Estomacal

Barreja 2 entrevista 01/08/2010 (3)

FONT 2667. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis a l'estómac.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia un got en dejú.

OBSERVACIONS. Recepta d'un metge francès.

Expectorant

Barreja 1 entrevista 04/09/2010

FONT 3620. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Syzygium aromaticum (L.) Merr. et Perry (mirtàcies) - Flor (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al pit carregat.

PREPARACIÓ. Ceba amb clavell.

Expectorant

Barreja 3 entrevista 03/07/2016

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Lluc tendre (Tija)*Jasonia saxatilis* (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs carregat.

PREPARACIÓ. Barreja de te de roc, saüc i brot d'avet.

Expectorant**Barreja 4 entrevista 31/10/2016 (2)**

FONT 2095. La Vansa i Fórnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Hyssopus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs tapat.

Expectorant**Barreja 5 entrevista 05/07/2009 (2)**

FONT 2658. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Alcohol destil·lat (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer pujar la reuma.

PREPARACIÓ. Beure whisky JB amb romaní i espígol.

Galactòfug**Barreja 1 entrevista 25/04/2010**

FONT 2548. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)*Nicotiana tabacum* L. (solanàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a desmamar.

PREPARACIÓ. Fer un pegat de donzell, un pessic de llevat i picadura de tabac. Posat al melic.

Hemostàtic extern**Barreja 1 entrevista 09/08/2015 (1)**

FONT 1869. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosa sp. (rosàcies) - Pètal (inflorescència)

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Vi medicinal (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Vi de roses: bullit de roses en vi i sucre. Beguda.

OBSERVACIONS. No tens tant sovint hemorràgies de nas.

Hemostàtic extern**Barreja 5 entrevista 18/06/2021**

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Arctium minus Bernh. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Rheum rhabarbarum L. (poligonàcies) - Arrel (Arrel)

Rumex crispus L. (poligonàcies) - Part aèria (Part aèria)

Ulmus glabra Huds. (ulmàcies) - Escorça (escorça)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a estroncar

una hemorràgia sanguinolenta [dit "sanguinyolenta"].

PREPARACIÓ. Gafarró (43%), roma (43%), escorça d'om (11%) i rel de ruibarbre [dit "ruibarbo" (castellà)] (3%).

Hepatoprotector**Barreja 4 entrevista 06/10/2012**

FONT 2251. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Anemone hepatica L. (ranunculàcies) - Fulla (Fulla)

Aristolochia pistolochia L. (aristoloiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ramat tocat del fetge.

PREPARACIÓ. Fèvem serp picada en un morter amb felera, fetgera, plantes seques i un osset d'un difunt i ho tiràvom a la sal (salada).

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fèvem salades cada quinze dies i es trencava la malaltia de l'animal.

Hipnòtic**Barreja 1 entrevista 19/09/2010**

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Melissa officinalis L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa dormir.

PREPARACIÓ. Menta, marialluïsa, trongina, til·la i una mica de llimona.

Hipnòtic

Barreja 1 entrevista 20/09/2009 (5)

FONT 2595. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Equisetum sp. (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. En pren si no pot

dormir.

PREPARACIÓ. Fer-ne una tisana.

Hipnòtic

Barreja 2 entrevista 05/08/2012 (3)

FONT 2241. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Tilia sp. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar a dormir.

PREPARACIÓ. Barreja camamilla, menta i til·la, amb mel.

Hipnòtic

Barreja 3 entrevista 16/08/2009 (3)

FONT 2274. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Thymus serpyllum L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència
(Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per anar a dormir.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Una fulla de sàlvia, un
grapadet de til·la, un grapadet de romaní i una mica de timonet.

Hipnòtic

Barreja 3 entrevista 24/09/2011 (1)

FONT 2644. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a poder
dormir.

Hipolipemiant

Barreja 1 entrevista 07/04/2017 (1)

FONT 2245. Peramola (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Apium graveolens L. (umbel·líferes) - Fulla (Fulla)

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Lactuca sativa L. (compostes) - Fulla (Fulla)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al colesterol
(baixa el colesterol).

PREPARACIÓ. Fer-ho bullir i beure un got d'aquesta barreja (posar-hi
suc de llimona) un quart d'hora abans de les menjades (esmorzar, dinar i
sopar).

OBSERVACIONS. En lloc d'enciam es pot utilitzar escarola (*Cichorium
endivia* L.). Aquesta barreja, la hi va dir una amiga de la Seu d'Urgell.

Hipolipemiant

Barreja 2 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Celtis australis L. (cannabàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per el colesterol.

PREPARACIÓ. Agafar tres fulles grosses o quatre fulles petites de

lledoner (la fulla ha de ser fosca) i un pessic de timó i fer-ne una aiga.
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer una novena. Parar nou dies. Fer una altra novena. Parar nou dies. I així, successivament.
 OBSERVACIONS. És un remei molt eficaç que li va ensenyar el seu pare.

Inductor del part

Barreja 4 entrevista 01/05/2010

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Bryonia cretica L. subsp. *dioica* (Jacq.) Tutin (cucurbitàcies) - Arrel (Arrel)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Tanacetum vulgare L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Perquè les vaques vedellessin.

PREPARACIÓ. Donar-los-en a les primeres abeurades.

Laxant

Barreja 2 entrevista 26/10/2016 (2)

FONT 1902. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Calendula officinalis L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Saponaria officinalis L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al restrenyiment.

Laxant

Barreja 2 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ènema (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a anar de ventre.

PREPARACIÓ. Lavatives de bullit de timó i noguer amb oli.

Laxant

Barreja 3 entrevista 27/05/2012

FONT 2159. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Ricinus communis L. (euforbiàcies) - Llavor (Llavor)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als restrets (et fa baixar).

PREPARACIÓ. Oli de ricí [dit "ricino" (castellà)] amb vinagre, sal i oli.

OBSERVACIONS. De la seva mare.

Laxant

Barreja 3 entrevista 30/08/2009

FONT 2547. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ènema (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a

l'estrenyiment.

PREPARACIÓ. Posar-se una lavativa de ceba, timó i gra de lli.

Litotríptic renal

Barreja 1 entrevista 18/06/2021

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosa canina L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres al ronyó [dit "rinyó"].

PREPARACIÓ. Dues gavernes i timó.

Litotríptic renal

Barreja 2 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Equisetum arvense L. (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)

Silene saxifraga L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les pedres als ronyons.

Litotríptic renal

Barreja 2 entrevista 18/06/2021

FONT 4147. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Rosa canina L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Dues gavernes i menta.

Mucolític

Barreja 1 entrevista 31/10/2016 (2)

FONT 2095. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Pinus sp. (pinàcies) - Lluc tendre (Tija)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan està tapat.

OBSERVACIONS. Es prepara amb sols tres de les cinc plantes anomenades.

Mucolític

Barreja 2 entrevista 24/10/2009

FONT 1823. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Netejava [dit "despejava" (castellà)].

PREPARACIÓ. S'agafa hisop i saüc i s'hi posa un raig de mel.

Mucolític

Barreja 2 entrevista 31/10/2016 (2)

FONT 2095. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs tapat.

Mucolític

Barreja 3 entrevista 31/10/2016 (2)

FONT 2095. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs tapat.

Mucolític

Barreja 4 entrevista 29/05/2017 (1)

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Pinus sp. (pinàcies) - Pol·len (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al tapat dels pulmons.

PREPARACIÓ. En una palangana, tapat amb una tovallola al cap, fer bafes [dit "bafos"].

No consta

Barreja 1 entrevista 01/08/2010 (3)

FONT 2667. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Es prepara un oli amb romaní, timó i ordiga. Es deixa nou dies a sol i serena.

No consta

Barreja 1 entrevista 02/09/2012

FONT 2242. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)

Pinus sp. (pinàcies) - Exsudat (exsudats)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Trementina, oli de ginebre i visc.

PREPARACIÓ. En feien un pegat.

No consta

Barreja 1 entrevista 05/07/2009 (2)

FONT 2658. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Xarop de pinya d'avet, te de roca i sucre. Uns quants dies a sol i serena.

No consta

Barreja 1 entrevista 05/07/2012 (2)

FONT 2240. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Un pessic de cada (timó, menta, til·la i camamilla) que arrenqui el bull, refredar-ho i prendre-ho amb una mica de mel.

No consta

Barreja 1 entrevista 05/07/2018 (2)

FONT 3332. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. El timó amb mel i llimona

No consta

Barreja 1 entrevista 12/10/2010

FONT 2503. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. La barreja es fa amb camamilla dolça i oliacà.

OBSERVACIONS. Aquesta barreja (camamilla dolça i oliacà) la feia la seva mare. Aquesta barreja era de tres plantes (una planta no la recorda).

No consta**Barreja 1 entrevista 23/08/2015**

FONT 1679. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Camamilla, timó i romaní.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Al matí, en dejú, una tassa

OBSERVACIONS. Diuen que va més bé prendre tres plantes.

No consta**Barreja 1 entrevista 25/04/2011**

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. La fa bullir.

No consta**Barreja 1 entrevista 26/10/2022**

FONT 4260. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Amelanchier ovalis Medic. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Arrel (Arrel)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

OBSERVACIONS. La mare en feve novenes.

No consta**Barreja 2 entrevista 01/05/2010**

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Crataegus monogyna Jacq. (rosàcies) - Flor (Element floral)*Salvia officinalis* L. (labiades) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne novenes.

No consta**Barreja 2 entrevista 18/10/2016 (3)**

FONT 2101. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. No consta

PREPARACIÓ. La barreja és de fulla de noguer i timó.

No consta**Barreja 2 entrevista 25/06/2010 (2)**

FONT 2552. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Jasonia saxatilis* (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Matricaria recutita* L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Tanacetum parthenium* (L.) Sch.Bip. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

OBSERVACIONS. De la padrina Climença (cal Climenç) i del pare del Jordi Tomàs.

No consta**Barreja 3 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fer-ne una novena.

No consta

Barreja 3 entrevista 20/09/2009 (4)

FONT 2593. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana

No consta

Barreja 4 entrevista 01/09/2012

FONT 2152. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Pinus mugo Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.)
 Domin (pinàcies) - Flor (Element floral)

Ricinus communis L. (euforbiàcies) - Oli de la llavor (Llavor)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 PREPARACIÓ. Rici i flor de pi negre.
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dues vegades al dia, abans d'anar a dormir.

No consta

Barreja 6 entrevista 23/05/2010 (7)

FONT 2637. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cucurbita maxima Duch. in Lam. (cucurbitàcies) - Flor (Element floral)

Hypericum perforatum L. (gutíferes) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Macerat en oli (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. No consta
 PREPARACIÓ. L'oli d'herba de cop amb flor de carbassa.

Per a inflamacions de la bufeta biliar

Barreja 3 entrevista 23/05/2010 (2)

FONT 2627. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cynara cardunculus L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Marrubium vulgare L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Desconegut per l'informant / No consta

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fel.

PREPARACIÓ. Marreu i herbacol.

Per a inflamacions de la bufeta biliar

Barreja 4 entrevista 23/05/2010 (2)

FONT 2627. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Marrubium vulgare L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al fel de les ovelles.

PREPARACIÓ. El marreu amb vi.

Per a l'afonia

Barreja 2 entrevista 28/04/2017

FONT 2252. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Althaea officinalis L. (malvàcies) - Arrel (Arrel)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Prunus dulcis (Mill.) Weeb. (rosàcies) - Epicarpi (Element del fruit)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Til·la, camamilla, rel de malví, de tres a cinc carfolls d'ametlla i una mica de trit o segó. Colar-ho i begut ben calent.

OBSERVACIONS. Al cap d'una hora ja no hi ha afonia.

Per a la candidosi

Barreja 3 entrevista 06/11/2010 (2)

FONT 2697. Manresa (Bages)

INGREDIENTS:

Plantago sp. (plantaginàcies) - Arrel (Arrel)

Rubus ulmifolius Schott (rosàcies) - Lluc tendre (Tija)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal blanc de la canalla.

PREPARACIÓ. Fer una aiga ben feta de rael de plantatge i puntes de bardisseres o de barse. Després la coles. En acabat de mamar, agafar aigua tebieta amb una gasa, ben mulladet a la boca.

Per a la conjuntivitis**Barreja 5 entrevista 03/07/2016**

FONT 2117. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosa* sp. (rosàcies) - Pètal (inflorescència)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la conjuntivitis. Per als ulls botits.

Per a la dispèpsia**Barreja 1 entrevista 03/07/2018**

FONT 3139. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la pesada d'estómac.

Per a la distensió muscular**Barreja 2 entrevista 27/05/2012**

FONT 2159. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Medicago sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a una rebregada.

PREPARACIÓ. Pegat d'aufals, del més verd, i vinagre.

Per a la melsa**Barreja 4 entrevista 06/10/2012**

FONT 2251. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Anemone hepatica L. (ranunculàcies) - Fulla (Fulla)*Aristolochia pistolochia* L. (aristoloquiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (mescla medicamentosa) (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al ramat tocat de la melsa.

PREPARACIÓ. Fèvem serp picada en un morter amb felera, fetgera, plantes seques i un osset d'un difunt i ho tiràvom a la sal (salada).

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Fèvem salades cada quinze dies i es trencava la malaltia de l'animal.

Per a la rampa

Barreja 1 entrevista 15/07/2009 (2)

FONT 3613. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Lluc tendre (Tija)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les rampes.

PREPARACIÓ. Un pessic [dic "pissic"] de timó, romaní, llorer, noguer (brots tendres), alls i pastanaga [dit "zanahoria" (castellà)]. Aquests ingredients ben triturats (75%) i esperit de vi de 96° (25%). S'ha de deixar macerar mig any o un any.

Per a la rampa

Barreja 8 entrevista 31/10/2016 (2)

FONT 2095. La Vansa i Fórns (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la rampa [dit "calambres" (castellà)] a les cames (de les cames fins a la cintura); es posen els nervis com un bastó [dit "reglón" (castellà)] o una fusta; venen a la nit.

PREPARACIÓ. Fer una barreja de romaní, olivera i espígol en alcohol o esperit de vi.

Per a la sarna

Barreja 1 entrevista 16/08/2015 (3)

FONT 1677. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Amelanchier ovalis Medic. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Arum italicum Mill. (aràcies) - Fulla (Fulla)

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Carlina acaulis L. subsp. *caulescens* (Lam.) Schübl et Martens
(compostes) - Arrel (Arrel)

Hedera helix L. (araliàcies) - Fulla (Fulla)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Lilium martagon L. (liliàcies) - Bulb (Bulb)

Malva sylvestris L. (malvàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

Pinus mugo Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.)
Domin (pinàcies) - Fulla (Fulla)

Plantago lanceolata L. (plantaginàcies) - Part aèria (Part aèria)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fulla (Fulla)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Salvia officinalis L. (labiades) - Fulla (Fulla)

Santolina chamaecyparissus L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina veterinària

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la ronya a les aures dels conills.

PREPARACIÓ. Fórmula de cal Mateu: a tot el reguitzell de plantes enumerades bullides, s'hi afegia cera nova, llard dolç, greix de gallina, oli d'oliva i sucre. Bullir-ho mitja hora o tres quarts i quan les plantes ja estan passades, aquestes es treuen i el líquid calent es passa per un colador o drap de cotó. Es deixa refredar i queda l'aspecte de pomada. De la meua padrina.

OBSERVACIONS. Aquesta barreja s'anomena pomada de muntanya,

pomada Mateu o pomada d'Alinyà, i els la feia fer el Sr Angrill, curandero d'Oliana. Els pares del Mateu anaven a plegar plantes. Els pares del Mateu i ell mateix havien fet aquesta pomada.

Per a la sarna

Barreja 1 entrevista 20/09/2014

FONT 2127. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloci (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la sarna.

PREPARACIÓ. Espígol camforat [dit "encanfrat"]: posar brots amb flor d'espígol en esperit de vi, càmfora [dit "cànfora"] i timó. Ben tapat i nous dies a sol i serena.

Per a les fissures cutànies

Barreja 2 entrevista 19/09/2010

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Calendula officinalis L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sabó medicinal (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les mans tallades.

PREPARACIÓ. Fer sabó cru: oli pur d'oliva (100 ml), essència de timó i inflorescència [dit "flor"] de calèndula, sosa (150 ml) i 750 ml d'aigua.

Remenar unes dues hores i passar-hi la batedora.

Per a les fissures cutànies

Barreja 3 entrevista 20/10/2013

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Sedum telephium L. (crassulàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als talls del fred.

PREPARACIÓ. Ungüent o pomada: cera, oli, bàlsam, herba reptant [dit "rastrera" (castellà)] de floreta groga i fulla peludeta i una altra planta (que no van trobar). Es cou, es bull una estona i es cola.

OBSERVACIONS. Els ho va explicar el fill del Lluís Sansa.

Per a les flatulències

Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2)

FONT 2095. La Vansa i Fórnsols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Knautia arvensis (L.) Coult. (caprifoliàcies) - Flor (Element floral)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Llavor (Llavor)

Linum usitatissimum L. (linàcies) - Tija (Tija)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Melissa officinalis L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al flato.

PREPARACIÓ. La peça cerosa és feta de romaní, flor de saüc, palla i gra de llinosa, timó, cupiosa, camamilla, trongina, visc i hisop. Tot això es posa a bullir amb oli. S'hi posa la cera verge natural. Mentre és calent, posar-hi lo drap de cotó mullat i posar-te'l.

Per a les flatulències

Barreja 6 entrevista 24/05/2010 (1)

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juniperus oxycedrus L. (cupressàcies) - Exsudat (exsudats)*Marrubium vulgare* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al flato.

PREPARACIÓ. Un pegat de marreus, un ou i oli de ginebre.

Per a les reaccions al·lèrgiques**Barreja 3 entrevista 29/05/2017 (1)**

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Genista scorpius (L.) DC. in Lam. et DC. subsp. *scorpius*
(papilionàcies) - Flor (Element floral)*Taraxacum officinale* Weber in Wiggers (compostes) - Inflorescència
(Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'al·lèrgia o
tos forta.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Dos cops al dia.

Per a malalties indeterminades**Barreja 1 entrevista 20/10/2016 (2)**

FONT 1896. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)*Lithospermum officinale* L. (boraginàcies) - Part aèria fructificada
(Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Neteja.

Per a malalties indeterminades**Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2)**

FONT 2095. La Vansa i Fórns (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Knautia arvensis* (L.) Coult. (caprifoliàcies) - Flor (Element floral)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Llavor (Llavor)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Tija (Tija)*Matricaria recutita* L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part
aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al costat.

PREPARACIÓ. La peça cerosa és feta de romaní, flor de saüc, palla i gra de llinosa, timó, cupiosa, camamilla, trongina, visc i hisop. Tot això es posa a bullir amb oli. S'hi posa la cera verge natural. Mentre és calent, posar-hi lo drap de cotó mullat i posar-te'l.

Per a malalties indeterminades

Barreja 8 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com a banys de seient [dit "asiento" (castellà)].

Per a trastorns del sistema cardiovascular

Barreja 1 entrevista 05/07/2019 (1)

FONT 3371. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cames inflades.

PREPARACIÓ. Aigua de timó i noguera amb sal.

Per a trastorns del sistema digestiu

Barreja 4 entrevista 16/08/2015 (2)

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a quan estàs carregat de panxa (desinfectant).

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Poca quantitat de noguer.

Per a trastorns del sistema respiratori**Barreja 1 entrevista 23/08/2014**

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Jasonia saxatilis* (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Sambucus nigra* L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons.

PREPARACIÓ. Flor de bonabre, te de roc i pinya d'avet

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Prendre'n nou dies sí i nou dies no

Per a trastorns del sistema respiratori**Barreja 2 entrevista 12/10/2010 (2)**

FONT 2504. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Abies alba Mill. (pinàcies) - Estròbil (Llavor)*Saccharum officinarum* L. (gramínies) - Tija (Tija)*Vitis vinifera* L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Xarop (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons [dit "palmons"].

PREPARACIÓ. Xarop de pinyes d'avet amb conyac i sucre.

Per a trastorns del sistema respiratori**Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (5)**

FONT 2148. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Tilia platyphyllos* Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als pulmons [dit "palmons"].

PREPARACIÓ. Una infusió de tell, timonet, camamilla i mel.

Per a trastorns del sistema respiratori**Barreja 2 entrevista 16/08/2015 (2)**

FONT 1884. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Aerosol (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mata les infeccions de lo nas i lo coll.

PREPARACIÓ. Lo timó, el saüc i la fulla de noguer, posat en aigua i fet bullir, fa un vapor i s'hi posa la cara.

OBSERVACIONS. A l'endejú.

Per al panadís

Barreja 9 entrevista 31/10/2016 (2)

FONT 2095. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sphaerocephalon L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Conium maculatum L. (umbel·líferes) - No consta (No consta)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

Vicia ervilia (L.) Willd. (papilionàcies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a l'aristol.

PREPARACIÓ. Fer un pegat de cicuta, alls (millor alls de bruixa o si no alls normals de menjar (*Allium sativum* L.), ordiga i farina d'erb (o si no oli de ginebre (*Juniperus oxycedrus* L.); fer una bona picada.

Per al xarampió

Barreja 2 entrevista 24/05/2010 (1)

FONT 2484. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fulla (Fulla)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Pomada (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a lo sarrampió.

PREPARACIÓ. Pomada de farigola i noguer bullits en oli.

Per als ulls

Barreja 1 entrevista 03/11/2013

FONT 1814. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ulls.

PREPARACIÓ. Aigua de camamilla i timó.

Per als ulls**Barreja 2 entrevista 01/09/2012**

FONT 2152. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosa sp.* (rosàcies) - Pètal (inflorescència)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Bany (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al mal als ulls.

PREPARACIÓ. Fer-ne una aigua.

Per als vasos sanguinis**Barreja 3 entrevista 23/08/2014**

FONT 1885. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum camphora (L.) Nees et Eberm. (lauràcies) - Tronc (tija)*Lavandula sp.* (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Lloció (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les cames.

Per al mal a les cames. Per a un cansament a les cames.

PREPARACIÓ. Es fique espígol i càmfora en alcohol.

Protector renal**Barreja 1 entrevista 24/08/2019**

FONT 3399. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Asperula cynanchica L. (rubiàcies) - Part aèria florida (Part aèria)*Silene saxifraga* L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)*Zea mays* L. (gramínies) - Estil i/o estigma (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons.

MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. En fa novenes.

Protector renal**Barreja 10 entrevista 31/10/2016 (2)**

FONT 2095. La Vansa i Fórnsols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Knautia arvensis* (L.) Coult. (caprifoliàcies) - Flor (Element floral)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Llavor (Llavor)*Linum usitatissimum* L. (linàcies) - Tija (Tija)*Matricaria recutita* L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons.

PREPARACIÓ. La peça cerosa és feta de romaní, flor de saüc, palla i gra de llinosa, timó, cupiosa, camamilla, trongina, visc i hisop. Tot això es posa a bullir amb oli. S'hi posa la cera verge natural. Mentre és calent, posar-hi lo drap de cotó mullat i posar-te'l.

Protector renal

Barreja 2 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Equisetum arvense L. (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)

Silene saxifraga L. (cariofil·làcies) - Part aèria (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als ronyons.

Reforçant ossi

Barreja 4 entrevista 07/04/2017 (1)

FONT 2245. Peramola (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Loció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Reforça els ossos.

PREPARACIÓ. Banys de vi bullit amb romaní.

OBSERVACIONS. Fer-ne banys.

Resolutiu

Barreja 1 entrevista 14/08/2017 (1)

FONT 2439. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Buxus sempervirens L. (buxàcies) - Escorça interna (escorça)

Pinus mugo Turra subsp. *uncinata* (Ramond ex DC. in Lam. et DC.)

Domin (pinàcies) - Escorça interna (escorça)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un vesper a l'esquena.

PREPARACIÓ. Segona pela de pi negre, segona pela de boix roig i segona pela d'una altra planta que no recorda.

OBSERVACIONS. No recorda la segona pela d'un tercer ingredient.
Aquesta barreja procedeix de l'Angrill (curandero d'Oliana).

Resolutiu

Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (2)

FONT 1831. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Crocus sativus L. (iridàcies) - Estil i/o estigma (Element floral)

Umbilicus rupestris (Salisb.) Dandy (crassulàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als florons.

Per fer madurar el floró.

PREPARACIÓ. Una fulla de cocallina i una mica de safrà (tres branques grogues i tres branques vermelles).

Resolutiu

Barreja 3 entrevista 20/10/2013

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Sedum telephium L. (crassulàcies) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Ungüent (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a un granet infectat.

PREPARACIÓ. Ungüent o pomada: cera, oli, bàlsam, herba reptant [dit "rastrera" (castellà)] de floreta groga i fulla peludeta i una altra planta (que no van trobar). Es cou, es bull una estona i es cola.

OBSERVACIONS. Els ho va explicar el fill del Lluís Sansa.

Restauratiu visual

Barreja 5 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Gentiana lutea L. (gencianàcies) - Arrel (Arrel)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosa sp. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. Per a la vista cansada. Per a reposar la vista. Posar-hi una compresa.

Restauratiu visual

Barreja 6 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Centaurea cyanus L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Rosa sp. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Sambucus nigra L. (adoxàcies) - Inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista. Per a la vista cansada. Per a reposar la vista.

PREPARACIÓ. Posar-hi una compresa.

Restauratiu visual

Barreja 7 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Centaurea cyanus L. (compostes) - Inflorescència (Element floral)

Verbena officinalis L. (verbenàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús extern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la vista cansada

OBSERVACIONS. Aquesta barreja consta de quatre plantes, dues d'elles no les recorda.

Salutífer

Barreja 1 entrevista 01/05/2010

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Pimpinella anisum L. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

PREPARACIÓ. Aigüeta de matafaluga i menta.

Salutífer

Barreja 1 entrevista 03/09/2016

FONT 1828. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Matricaria recutita L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Pinus sp. (pinàcies) - Lluc tendre (Tija)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

OBSERVACIONS. La Roser sempre pren tisanes barrejant tres plantes.

Salutífer

Barreja 1 entrevista 17/09/2011

FONT 2259. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Anemone hepatica L. (ranunculàcies) - Fulla (Fulla)*Equisetum sp.* (equisetàcies) - Part aèria (Part aèria)*Matricaria recutita* L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Tilia platyphyllos* Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

OBSERVACIONS. Una tisana de tres plantes, de les cinc esmentades (les que li vinguin més de gust o les que tingui més a mà), al vespre.

Salutífer**Barreja 2 entrevista 03/06/2019**

FONT 4179. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Secale cereale* L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Sense forma farmacèutica (ús directe) (ús extern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a escalfar [dit "calentar" (castellà)].

PREPARACIÓ. Coixins de sègol i lavanda.

Salutífer**Barreja 2 entrevista 17/09/2011**

FONT 2259. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)*Gentiana lutea* L. (gencianàcies) - Arrel (Arrel)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Decocció (ús intern)

EFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. És molt curativa.

Salutífer**Barreja 3 entrevista 09/10/2016**

FONT 2114. La Vansa i Fòrnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum verum J.Presl (lauràcies) - Escorça (escorça)*Theobroma cacao* L. (malvàcies) - Fruit (Element del fruit)*Triticum aestivum* L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Cataplasma (ús extern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als esteris.
 PREPARACIÓ. Coca de pegat es fa amb farina, segon, un rovell d'ou, sucre (una cullerada) i ratlladura de xocolata (que porti canyella). Espès. Embolicat amb un mocador de farcell. Posat al llombrígol.

Salutífer

Barreja 5 entrevista 09/10/2016

FONT 2114. La Vansa i Fórns (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum verum J.Presl (lauràcies) - Escorça (escorça)

Myristica fragrans Houtt. (miristicàcies) - Fruit (Element del fruit)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Vi medicinal (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Reforça molt.
 PREPARACIÓ. Canella, nou mocada, visquercí, vi ranci o quina. Nou dies a sol i serena.
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Cada dia una copeta.

Tranquil·litzant

Barreja 1 entrevista 17/10/2010 (4)

FONT 2696. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. Per al neguit.
 OBSERVACIONS. Depenent de l'hora que el prens, pot ser excitant.

Tranquil·litzant

Barreja 1 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)
 EFECTES SECUNDARIS. No consta
 DESTINACIÓ. Medicina humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Relaxa [dit "relaja" (castellà)].
 MODE D'UTILITZACIÓ/POSOLOGIA. Infusió de dues fulles de menta i un pessic de te roca.

Tranquil·litzant**Barreja 3 entrevista 17/10/2010 (3)**

FONT 2694. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència
(Element floral)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis. Per al neguit.

OBSERVACIONS. Depenent de l'hora que te'l prens, pot ser excitant.

Tranquil·litzant**Barreja 3 entrevista 24/09/2011 (1)**

FONT 2644. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Artemisia absinthium L. (compostes) - Part aèria (Part aèria)

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

FORMA FARMACÈUTICA I ÚS. Tisana (ús intern)

EFFECTES SECUNDARIS. No consta

DESTINACIÓ. Medicina humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als nervis.

5.3 CATÀLEG DE BARREGES ALIMENTÀRIES

Beguda preparada amb aigua**Barreja 1 entrevista 18/08/2012**

FONT 1821. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Satureja montana* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Està boníssim, el pren perquè li agrada.

Beguda preparada amb aigua**Barreja 4 entrevista 20/09/2009 (5)**

FONT 2595. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Mentha* sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Agafa una gerra d'aigua amb llimona i brots de menta.

OBSERVACIONS. Beguda refrescant a l'estiu.

Beguda preparada amb aiguardent**Barreja 1 entrevista 26/10/2016 (1)**

FONT 1903. La Vansa i Fórnols (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fruit (Element del fruit)*Lippia triphylla* (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Prunus spinosa* L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. La ratafia es fa amb aranyons, marialluïsa, nous verdes, tarongina i altres.

Beguda preparada amb aiguardent**Barreja 2 entrevista 18/08/2012 (1)**

FONT 1821. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Juglans regia* L. (juglandàcies) - Fruit (Element del fruit)*Mentha* sp. (labiades) - Fulla (Fulla)*Nepeta cataria* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Satureja montana* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Feien ratafia: nous verdes amb anís d'Isona, hisop, farigola, nepta, menta, sajolida... Vint-i-un dies a sol i serena.

OBSERVACIONS. En feien a l'estiu. De la seva iaia (Teresa Cruells)

Puig). Era un clàssic marxar de Josa de Cadí amb un parell de xarrups [dit "chupitos" (castellà)] de ratafia, però marxaven massa alegres i ja no ho fan.

Beguda preparada amb aiguardent

Barreja 2 entrevista 29/06/2014

FONT 1825. Gósol (Berguedà)

INGREDIENTS:

Coffea arabica L. (rubiàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus spinosa L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer patxaran.

PREPARACIÓ. Agafar aranyons, esperit de vi i cafè.

Beguda preparada amb aiguardent

Barreja 2 entrevista 30/07/2020

FONT 3696. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Corylus avellana L. (betulàcies) - Fruit (Element del fruit)

Ficus carica L. (moràcies) - Infructescència (Element del fruit)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus dulcis (Mill.) Weeb. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Feia ratafia amb figues, nous, avellanes, ametlles i altres.

Beguda preparada amb aiguardent

Barreja 3 entrevista 05/07/2019 (1)

FONT 3371. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Eucalyptus globulus Labill. (mirtàcies) - Fulla (Fulla)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fruit (Element del fruit)

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Melissa officinalis L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Syzygium aromaticum (L.) Merr. et Perry (mirtàcies) - Poncella (Element floral)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència (Element floral)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Es tracta de

ratafia: clavell (espècie), espígol, eucalipto, marialluïsa, menta, orenga, sajolida, tarongina, til·la, timó i nou nous. Hi posen més herbes, que ara no recorda.

Beguda preparada amb aiguardent

Barreja 4 entrevista 29/08/2010 (2)

FONT 2487. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Corylus avellana L. (betulàcies) - Fruit (Element del fruit)

Ficus carica L. (moràcies) - Infructescència (Element del fruit)

Juglans regia L. (juglandàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus dulcis (Mill.) Weeb. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

OBSERVACIONS. De ratafia, en feve la padrina de cal Tomàs (Vila-rubla).

Beguda preparada amb aiguardent

Barreja 5 entrevista 24/10/2009

FONT 1823. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum verum J.Presl (lauràcies) - Escorça (Tija)

Coffea arabica L. (rubiàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus spinosa L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Per a elaborar patxaran, s'agafen aranyons del arços, anís, cafè i canyella.

Beguda preparada amb aiguardent

Barreja 7 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Prunus avium (L.) L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus spinosa L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan un patxaran amb unes cireres amargants (cirer alemany).

Beguda preparada amb sucre sense fermentació

Barreja 1 entrevista 25/06/2010 (5)

FONT 2555. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Com de berenar-

sopar.

PREPARACIÓ. Aigua, ou, conyac i sucre.

Beguda preparada per fermentació

Barreja 2 entrevista 15/08/2009 (6)

FONT 2146. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Coffea arabica L. (rubiàcies) - Llavor (Llavor)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posa una culleradeta petita d'orujo al cafè, per a trencar el gust.

PREPARACIÓ. De la borrulla, n'hem fet orujo, per destil·lació.

Condiment

Barreja 1 entrevista 05/09/2020 (1)

FONT 3949. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. L'allioli de Josa es fa amb all, oli i patata. Es remena fins que queda lligat.

Condiment

Barreja 1 entrevista 12/10/2010 (2)

FONT 2504. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Fruit (Element del fruit)

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les aulives.

PREPARACIÓ. Preparar les aulives amb fenoll i llimona.

OBSERVACIONS. Canvien l'aigua cada nou dies.

Condiment

Barreja 1 entrevista 13/04/2017 (1)

FONT 2246. Oliana (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a confitar aulives.

Condiment**Barreja 1 entrevista 14/08/2011 (1)**

FONT 2263. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als guisats.

PREPARACIÓ. Es fan uns farcellets.

Condiment**Barreja 1 entrevista 15/07/2021**

FONT 4390. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Allium sativum* L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Laurus nobilis* L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a fer el tall rodó.

Condiment**Barreja 1 entrevista 17/10/2016 (2)**

FONT 2115. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a la cuina.

PREPARACIÓ. Embolicats amb un farcellet.

Condiment**Barreja 1 entrevista 26/07/2017**

FONT 2434. Pinell de Solsonès (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Olea europaea* L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Petroselinum crispum* (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. All, oli i julivert.

Condiment**Barreja 1 entrevista 29/05/2017 (1)**

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Hyssopus officinalis L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Jasonia saxatilis (Lam.) Guss. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Posar-los a la xocolata [dit "xicolate"].

Condiment

Barreja 10 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Cargols a la vinagreta

PREPARACIÓ. A la vinagreta: oli, pebre negre, sal i vinagre.

Condiment

Barreja 2 entrevista 02/09/2018

FONT 3333. Organyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Citrus limon (L.) Burm. (rutàcies) - Fruit (Element del fruit)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Per a confitar aulives, la seva mare hi posava llimona, alls i llorer.

Condiment

Barreja 2 entrevista 03/07/2018

FONT 3139. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Cargols a la vinagreta.

PREPARACIÓ. A la vinagreta: oli, pebre negre, sal i vinagre.

OBSERVACIONS. Han de bullir més de 30 minuts.

Condiment

Barreja 2 entrevista 04/09/2016 (3)

FONT 1853. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Satureja montana* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Thymus vulgaris* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A la cassola, per als guisats, sobre tot carn de caça.

PREPARACIÓ. Una fulla de llorer, un brot de sajolida i un brot de timó, lligat amb un fil (es fa un farcellet).

Condiment**Barreja 2 entrevista 05/09/2020 (1)**

FONT 3949. Josa i Tuixén (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Pyrus malus* L. subsp. *mitis* (Wallr.) O.Bolòs et J.Vigo (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. L'allioli [dit "aioli"] de Tuixent es fa amb all, oli i poma.

Condiment**Barreja 2 entrevista 20/09/2009 (4)**

FONT 2593. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)*Mentha* sp. (labiades) - Fulla (Fulla)*Ocimum basilicum* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Origanum vulgare* L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)*Rosmarinus officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)*Salvia officinalis* L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als cuinats de vedella, per als cuinats de cérvol [dit "ciervo" (castellà)].

PREPARACIÓ. Agafar sàlvia, orenga [dit "orègan"], romaní, menta, llorer (dues fulles) i fàbrega. Tot això lligat es fa un farcellet.

Condiment**Barreja 2 entrevista 20/10/2016 (2)**

FONT 1896. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)*Cydonia oblonga* Mill. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)*Olea europaea* L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)*Pyrus malus* L. subsp. *mitis* (Wallr.) O.Bolòs et J.Vigo (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Allioli amb poma i codony. Anar fent voltetes. El secret és posar-hi una mica de sucre.
 OBSERVACIONS. El sucre fa que no torni, aquest allioli.

Condiment

Barreja 2 entrevista 26/07/2017

FONT 2434. Pinell de Solsonès (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. A les olives, hi posem timó, llorer, all i sajolida.

Condiment

Barreja 2 entrevista 29/05/2017 (1)

FONT 2254. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan fem algun guisat (llebre, porc senglar [dit "jabalí" (castellà)],...).
 OBSERVACIONS. Lligat amb un fil.

Condiment

Barreja 2 entrevista 30/10/2018

FONT 3132. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cinnamomum verum J. Presl (lauràcies) - Escorça (Tija)

Stevia rebaudiana (Bertoni) Bertoni (compostes) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a endolcir, per exemple, un iogurt.

PREPARACIÓ. Hi posa una punta d'estèvia i pols de canella.

Condiment

Barreja 3 entrevista 01/05/2010

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a posar als guisats.
 PREPARACIÓ. Embolicades juntes es fan farcellets.

Condiment

Barreja 3 entrevista 06/10/2012

FONT 2251. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)
Capsicum annuum L. (solanàcies) - Fruit (Element del fruit)
Melissa officinalis L. subsp. *officinalis* (labiades) - Part aèria (Part aèria)
Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)
Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)
Solanum lycopersicum L. (solanàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Quan fèvom estofat de porc senglar [dit "jabalí" (castellà)] o de llebre, a la cassola.
 PREPARACIÓ. Fèvom un farcellet amb ceba, pebrot, tomàquet, romaní, tarongina i orenga.

Condiment

Barreja 3 entrevista 07/04/2017 (1)

FONT 2245. Peramola (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)
Rosmarinus officinalis L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)
Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)
Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a confitar olives s'hi posa fonoll, sajolida, timó i una mica de romaní.

Condiment

Barreja 3 entrevista 14/08/2011 (1)

FONT 2263. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)
Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als guisats.
 PREPARACIÓ. Farcellets d'orenga [dit "orègan"] amb timó.

Condiment

Barreja 4 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als estofats.

PREPARACIÓ. Fer un farcellet.

Condiment

Barreja 4 entrevista 20/10/2013

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Estofat

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fan manadets amb timó i fenoll per a la cassola.

Condiment

Barreja 5 entrevista 20/10/2013

FONT 2529. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Fruit (Element del fruit)

Origanum vulgare L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Entrant - Amanida

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les posen a la tomata, quan fan pasta.

PREPARACIÓ. Esfulla les rames i ho mol amb un molinet.

Condiment

Barreja 5 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Helianthus annuus L. (compostes) - Suc del fruit (Element del fruit)

Satureja montana L. (labiades) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Fa allioli amb sajolida.

OBSERVACIONS. Perquè no sigui tan fort, hi posen oli de gira-sol.

Condiment

Barreja 7 entrevista 29/08/2009

FONT 2541. Arsèguel (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Petroselinum crispum (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. Plat principal - Truita

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Truita de moixernons, panxeta, all i julivert.

Conservada dessecada a l'aire

Barreja 1 entrevista 19/07/2009 (5)

FONT 2285. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Petroselinum crispum (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo farcit [dit "facit"] es fa amb pa, cansalada, panses amb llaor, ou i julivert.

Conservada dessecada a l'aire

Barreja 2 entrevista 25/09/2010 (4)

FONT 2686. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per carnaval es fa lo farcit [dit "facit"] que porta arròs, panses (sense llaor), una mica de cansalada i ous.

Conservada dessecada a l'aire

Barreja 2 entrevista 25/09/2010 (5)

FONT 2687. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per carnaval es fa lo farcit [dit "fassit"] que porta arròs, panses (sense llaor), una mica de cansalada i ous.

Conservada dessecada a l'aire

Barreja 4 entrevista 15/08/2009 (5)

FONT 2148. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Petroselinum crispum (Mill.) Hill (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Lo farcit [dit "fassit"] es fa amb arròs, cansalada, panses amb llaor, ou i julivert.

Conservada en oli

Barreja 3 entrevista 26/07/2017

FONT 2434. Pinell de Solsonès (Solsonès)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Laurus nobilis L. (lauràcies) - Fulla (Fulla)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Piper nigrum L. (piperàcies) - Fruit (Element del fruit)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a confitar bolets.

PREPARACIÓ. Vinagre, llorer, timó, all, sal, pebre i una capa d'oli.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 01/11/2010

FONT 2542. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* var. *capitata* L. f. *capitata* (crucíferes) - Fulla (Fulla)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per al bestiar.

PREPARACIÓ. El vesc, el coïen amb cols.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 07/08/2018 (1)

FONT 3144. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Oryza sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

PREPARACIÓ. Fa arròs i patata bullida. Esmicola 3 o 4 galetes Maria. Fa unes boles.

OBSERVACIONS. Menjar per als ocells a l'hivern.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 14/12/2013

FONT 2154. Sabadell (Vallès Occidental)

INGREDIENTS:

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar de menjar a les gallines.

PREPARACIÓ. Posaven patates velles (que ja eren arrugades), els treien els grills, les bullien i hi posaven segó.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 16/07/2016 (2)

FONT 1682. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els fèiem comada per a menjar, a les gallines: agafar ordigues, que arranqui el bull i amassat amb segó.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 17/10/2010

FONT 2678. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Les donaven per a menjar als porcs [dit "tocinos" (castellà)]

PREPARACIÓ. Les ordigues cuites amb farina.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 18/07/2009 (1)

FONT 1704. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Beta vulgaris L. subsp. *vulgaris* var. *conditiva* Alef. (amarantàcies) - Planta sencera (Planta sencera)

Brassica rapa L. (crucíferes) - Planta sencera (Planta sencera)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

PREPARACIÓ. La meva mare baixava naps, patates, remolatxa i pa, amanit, cap als porcs.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 24/11/2019

FONT 4122. Organyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Cydonia oblonga Mill. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Pyrus malus L. subsp. *mitis* (Wallr.) O.Bolòs et J.Vigo (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Fa combinacions de codonys, pomes i allioli.

Cuita en aigua

Barreja 1 entrevista 29/09/2019

FONT 3560. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Beta vulgaris L. subsp. *vulgaris* var. *conditiva* Alef. (amarantàcies) - Planta sencera (Planta sencera)

Brassica rapa L. (crucíferes) - Planta sencera (Planta sencera)

Pyrus malus L. subsp. *mitis* (Wallr.) O.Bolòs et J.Vigo (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Quercus ilex L. (fagàcies) - Fruit (Element del fruit)

Quercus pubescens Willd. (fagàcies) - Fruit (Element del fruit)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

PREPARACIÓ. El segó amb aglans, naps, remolatxes i pomes per als porcs.

Cuita en aigua

Barreja 2 entrevista 06/10/2012

FONT 2251. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Beta vulgaris L. subsp. *vulgaris* var. *conditiva* Alef. (amarantàcies) - Arrel (Arrel)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a gallines, tirons, galls dindi[dit "pavos" (castellà)].

PREPARACIÓ. A la barreja, hi posàvom patates pitites, peles de patates, remolatxes i una mica de segó.

Cuita en aigua

Barreja 2 entrevista 10/08/2014 (1)

FONT 2123. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Achillea millefolium L. (compostes) - Part aèria florida (Part aèria)

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Rosa sp. (rosàcies) - Flor (Element floral)

Tilia platyphyllos Scop. (malvàcies) - Bràctea i inflorescència
(Element floral)

CONSUMICIÓ. Postres

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Solen fer una barreja de til·la, herballuïsa, oliacà i florada de rosa (pètals de rosa).

OBSERVACIONS. Al seu restaurant, havent menjat, és costum oferir infusions de barreges d'herbes als clients.

Cuita en aigua

Barreja 2 entrevista 15/07/2021

FONT 4390. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Allium porrum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Apium graveolens L. (umbel·líferes) - Fulla (Fulla)

Daucus carota L. subsp. *sativus* (Hoffm.) Arcang. (umbel·líferes) - Arrel (Arrel)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Per a fer un bon caldo: àpit, porros, carotes, ceba, pernil o botifarra, corder, pollastre i un os de porc [dit "tocino" (castellà)] o vedella.

Cuita en aigua

Barreja 3 entrevista 11/07/2015

FONT 1881. Montferrer i Castellbò (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Foeniculum vulgare Mill. (umbel·líferes) - Part aèria (Part aèria)

Lippia triphylla (L'Hér.) O.Kuntze (verbenàcies) - Part aèria (Part aèria)

Thymus vulgaris L. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Aigua de fenoll, timó i marialluïsa.

OBSERVACIONS. Com un aniset.

Cuita en aigua

Barreja 3 entrevista 15/08/2009 (5)

FONT 2148. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Urtica dioica L. (urticàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. D'ordigues, en mengen com a verdura (dos cops a l'any); han de ser molt tenres, amb patates.

Cuita en aigua

Barreja 3 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Beta vulgaris L. subsp. *vulgaris* var. *conditiva* Alef. (amarantàcies) - Arrel (Arrel)

Hordeum vulgare L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Lathyrus sativus L. (papilionàcies) - Llavor (Llavor)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Tipus de fruit del cereal (Element del fruit)

Zea mays L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a engreixar els porcs.

PREPARACIÓ. Remolatxes i trumfos amb farina d'ordi, blat, guixes i blat de moro

OBSERVACIONS. Es portaven al molí. L'ordi és en forma de farina.

Cuita en aigua

Barreja 4 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lathyrus cicera L. (papilionàcies) - Llavor (Llavor)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Vicia ervilia (L.) Willd. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)

Vicia sativa L. (papilionàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques.

Així fan llet.

PREPARACIÓ. Guixons, veces, erb i farina.

Cuita en aigua

Barreja 4 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Viscum album L. (santalàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques.

PREPARACIÓ. Lo vesc amb farina.

Cuita en aigua

Barreja 6 entrevista 01/05/2010

FONT 2598. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Fragaria vesca L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus avium (L.) L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Prunus persica (L.) Batsch (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Pyrus communis L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 PREPARACIÓ. Cou fruita i la barreja: maduixes i cireres. També peres, préssecs, alberges (préssecs petits) i altres.

Cuita en aigua

Barreja 8 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta
 DESTINACIÓ. Alimentació animal
 DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Donar patates amb segon a les gallines i als pollastres.

Cuita en aigua

Barreja 9 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Beta vulgaris L. subsp. *Vulgaris* var. *conditiva* Alef. (amarantàcies) - Arrel (Arrel)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta
 DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per als porcs i per les gallines
 PREPARACIÓ. Farranyac són trumfes i remolatxes xafades i posades amb blat o farina

Cuita en aigua i oli

Barreja 12 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* var. *capitata* L. f. *capitata* (crucíferes) - Fulla (Fulla)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

CONSUMICIÓ. No consta
 DESTINACIÓ. Alimentació humana
 PREPARACIÓ. La col d'hivern barrejada amb trumfes, s'aprofita per a fer trinxat.
 OBSERVACIONS. Una menja de l'estació freda.

Cuita en aigua i oli

Barreja 2 entrevista 21/05/2018 (3)

FONT 3682. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Cicer arietinum L. (papilionàcies) - Llavor (Llavor)

Spinacia oleracea L. (amarantàcies) - Part aèria (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta
 DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Xigrons i espinacs condensats, amb botifarra negra i confitat de porc.

Cuita en aigua i oli

Barreja 2 entrevista 30/08/2009

FONT 2547. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Mentha sp. (labiades) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Fer sopes de menta, un granell d'all i un raig [dit "ratget"] d'oli.

Cuita en aigua i oli

Barreja 3 entrevista 07/08/2018 (1)

FONT 3144. Fígols i Alinyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Brassica oleracea L. subsp. *oleracea* var. *capitata* L. f. *capitata* (crucíferes) - Fulla (Fulla)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. La col d'hivern barrejada amb trufes, s'aprofita per a fer trinxat.

OBSERVACIONS. Una menja de l'estació freda.

Cuita en aigua i oli

Barreja 5 entrevista 19/09/2010

FONT 2480. La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Borago officinalis L. (boraginàcies) - Part aèria florida (Part aèria)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Borraja (castellà) amb oli, uns rostillonets de cansalada i uns granets d'all.

Cuita en oli

Barreja 2 entrevista 14/08/2011 (1)

FONT 2263. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Prunus domestica L. subsp. *insititia* (L.) Bonnier et Layens (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Pyrus communis L. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Rostits amb cascabel·litos i peres.

Cuita en sucre

Barreja 1 entrevista 03/06/2019

FONT 4179. Ribera d'Urgellet (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Lavandula angustifolia Mill. (labiades) - Part aèria florida (Part aèria)

Pyrus malus L. subsp. *mitis* (Wallr.) O.Bolòs et J.Vigo (rosàcies) -
Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Mermelada [dit
"mermelada"] de poma amb espígol.

Cuita sense vehicle

Barreja 1 entrevista 27/10/2018

FONT 3330. Coll de Nargó (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Pinus pinea L. (pinàcies) - Llavor (Llavor)

Spinacia oleracea L. (amarantàcies) - Fulla (Fulla)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. Postres - Coca

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. El panadó és una coca de pasta prima farcida d'espínacs, pinyons i panses.

Cuita sense vehicle

Barreja 3 entrevista 03/07/2018

FONT 3139. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Pinus pinea L. (pinàcies) - Llavor (Llavor)

Spinacia oleracea L. (amarantàcies) - Fulla (Fulla)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. El panadó es fa amb pasta de pa, espínacs, panses, pinyons i sofregit de cansalada virada.

Cuita sense vehicle

Barreja 3 entrevista 24/06/2010 (1)

FONT 1815. Cava (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium cepa L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Solanum tuberosum L. (solanàcies) - Tubercle (Tija)

CONSUMICIÓ. Entrant - Escalivada

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Patates amb calçots.

Fresca (sense preparació)

Barreja 1 entrevista 07/12/2022

FONT 4314. Organyà (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Infructescència (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar les vaques.

PREPARACIÓ. Brisa o rapa de raïm amb farina.

Fresca (sense preparació)

Barreja 11 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vitis vinifera L. (vitàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Amb set anys, ja menjave pa amb vi i sucre.

Fresca (sense preparació)

Barreja 3 entrevista 05/08/2012 (3)

FONT 2241. Alàs i Cerc (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Cydonia oblonga Mill. (rosàcies) - Fruit (Element del fruit)

Olea europaea L. subsp. *europaea* var. *europaea* (oleàcies) - Suc del fruit (Element del fruit)

Saccharum officinarum L. (gramínies) - Tija (Tija)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. La Conxita fa allioli de codony

Fresca (sense preparació)

Barreja 5 entrevista 06/04/2012 (2)

FONT 1824. El Pont de Bar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Allium sativum L. (amaril·lidàcies) - Bulb (Bulb)

Solanum lycopersicum L. (solanàcies) - Fruit (Element del fruit)

Taraxacum dissectum (Ledeb.) Ledeb. (compostes) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació humana

PREPARACIÓ. Xicoies amb alls i tomata de conserva.

OBSERVACIONS. Li agrada molt.

Fresca (sense preparació)

Barreja 7 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Fraxinus excelsior L. (oleàcies) - Tija amb fulles/branques (tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Tija (Tija)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Els ho tiraven a la trapa, a les vaques.

PREPARACIÓ. Barrejaven palla, fulles i polsets de farina.

Fresca (sense preparació)

Barreja 8 entrevista 25/04/2011

FONT 2121. Les Valls d'Aguilar (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Avena sativa L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Hordeum vulgare L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Secale cereale L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Vicia sativa L. (papilionàcies) - Part aèria fructificada (Part aèria)

Zea mays L. (gramínies) - Fruit (Element del fruit)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a les vaques i els porcs.

PREPARACIÓ. Lo farinot es feve amb veça, blat, ordi, civada, blat de moro i sèguel. Lo farinot tirat a la palla molla.

Fresca (sense preparació)

Barreja 9 entrevista 15/07/2009 (1)

FONT 3615. Odèn (Solsonès)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Segó (Element del fruit)

Ulmus minor Mill. (ulmàcies) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a menjar els porcs.

PREPARACIÓ. S'esmunyen les rames de l'aumiser fent-les caure dins d'una galleda amb aigua i segó.

Macerada en aigua

Barreja 1 entrevista 24/02/2016

FONT 1809. Les Valls de Valira (Alt Urgell)

INGREDIENTS:

Triticum aestivum L. (gramínies) - Trituració del gra (Element del fruit)

Ulmus minor Mill. (ulmàcies) - Fulla (Fulla)

CONSUMICIÓ. No consta

DESTINACIÓ. Alimentació animal

DESCRIPCIÓ DE L'ÚS FETA PER L'INFORMANT. Per a donar menjar als porcs.

PREPARACIÓ. Agafàvem la fulla d'om i la posàvem en aigua i farina
OBSERVACIONS. Dona bon gust al porc.

5.4. ANÀLISI DE LES DADES DELS INFORMANTS

El catàleg de tàxons de l'Alt Urgell inclou la informació recollida en 1.256 entrevistes (tot i que les diverses entrevistes a un mateix informant finalment s'han ajuntat en una) a 445 informants, dels quals, com ja s'ha esmentat a la primera part d'aquesta tesi, 218 homes (48,99%) i 227 dones (51,01%), d'entre 13 i 96 anys. La mitjana d'edat dels informants és de 70,82 anys i la desviació estàndard de 14,44. Aquestes dades confirmen un ampli rang d'edat de les persones entrevistades, però amb una representació important de persones d'edat avançada (Figura 11).

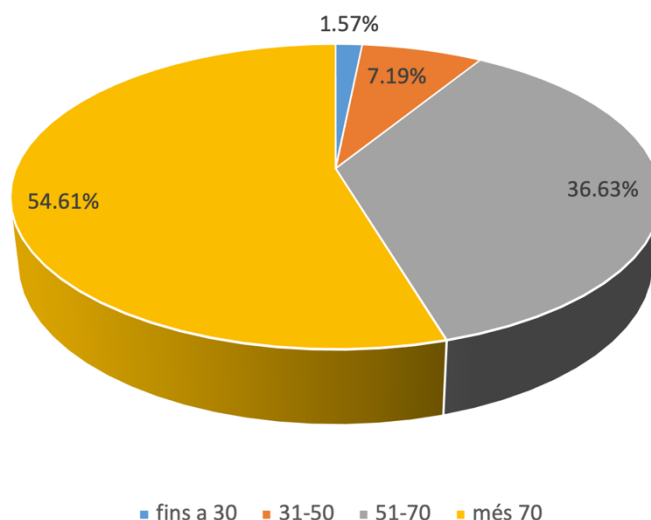

Figura 11. Percentatge de persones entrevistades per franges d'edat.

Les dades obtingudes pel que fa al gènere dels informants difereixen força de la majoria de territoris ibèrics estudiats, amb un clar predomini de les dones respecte als homes, principalment en territori català (Parada, 2007), i amb un patró invers a Cap de Gata-Níjar (Martínez, 1997) i Sierra de Cazorla (Fernández, 2000), ambdós territoris a Andalusia, on hi ha un predomini dels homes. Les dades d'aquesta tesi són comparables a les obtingudes al Pallars (Agelet, 1999) i a les Garrigues (Gras, 2019), per les poques diferències entre els dos gèneres, però en aquestes dues últimes comarques hi predominaven els homes, mentre que a l'Alt Urgell hi ha una lleugera diferència a favor de les dones. Tot i que no hi ha una explicació clara per a aquestes diferències de gènere, la causa pot ser una combinació de factors socioculturals i professionals, aquests últims relacionades amb les feines agrícoles i ramaderes. D'una banda, cal tenir en compte que, el 2023 a l'Alt Urgell hi vivien unes desenes més d'homes que de dones, de manera que els percentatges de gèneres eren molt similars com, de fet, ho són els d'informants. D'altra banda, les dones, sobretot les més grans, solen estar al voltant d'on viuen (de la casa), mentre que els homes sovint es troben en els llocs de treball. Atès que ens adrecem a cases per a cercar informants, potser és més fàcil trobar dones que homes, ja que ho fem, en molts casos, anant a cases.

La mitjana d'edat de les persones entrevistades també mostra força coincidències amb la resta de territoris estudiats, especialment al Pallars (Agelet, 1999) i a les Garrigues (Gras, 2019).

Pel que fa a la professió dels informants, cal remarcar que la majoria estan jubilats, però que quan estaven en actiu la professió predominant en els homes, era la de pagès, en la que s'hi poden sumar d'altres de més minoritàries, però relacionades, com les de ramader o de pastor. En les dones, la de mestressa de casa, és la professió predominant. Aquests resultats, per als quals no es poden mostrar les dades, degut al solapament de la professió i de l'estat actual de jubilat que impossibiliten el càlcul, permeten afirmar que la major part del informants són persones estretament vinculades i bones coneixedores del territori.

Un tret remarcable d'aquest estudi és que dels 445 informants entrevistats, n'hi ha vuit que han citat més de 120 tàxons. Les característiques d'aquests informants es troben a la Taula 4

Taula 4. Llistat dels informants que han citat més de 120 tàxons, amb els seus identificadors, les seves professions i el nombre de tàxons citat en cada cas.

Identificador de l'informant	Nom i cognoms de l'informant	Professió/professions	Nombre de tàxons citats
2121	Benet Bullich Bigordà	pagès, ferrador de cavalls, perruquer, transport de bestiar	233
3144	Angelina Espuñes Espuñes	treballadora de la llar, mestressa de casa, jubilada	204
3615	Rosita Simón Espuga	mestressa de casa, jubilada	173
1815	Antonio Graell Colomers	manyà, mestre industrial, jubilat	162
2598	Pilar Besolí Galabert	mestressa de casa, jubilada	150
1882	Ramir Torrent Plana	sastre, jubilat	144
2131	Ramon Carboné Noves	mosso, armenter, escorxador	128

2117	Carme De Mato Guitart	herboristera, jubilada	122

Les dades de la Taula 4 no permeten definir un patró d'informant, i, excepte en els casos de l'herboristera i del pagès, no es pot afirmar que el coneixement de les plantes mostri cap relació amb la professió de l'informant. Probablement estigui més relacionat amb la transferència vertical de coneixement tradicional dins de l'àmbit familiar.

5.5. ANÀLISI DEL CATÀLEG ETNOFLORÍSTIC

La informació continguda en el catàleg etnoflorístic fa referència a 688 tàxons, pertanyents a 113 famílies botàniques. Dels tàxons esmentats, 41 han estat determinats a nivell de gènere i 68 presenten categories infraespecífiques.

Les famílies més ben representades pel que fa al nombre de tàxons són les següents: compostes (93 tàxons; 13,52%), papilionàcies (61 tàxons; 8,87%), labiades (42 tàxons; 6,10%), gramínies (36 tàxons; 5,23%) i rosàcies (32 tàxons; 4,65%).

Pel que fa al nombre de reports d'ús (d'ara endavant RU), definit com “cada vegada que es cita un tàxon, o una de les seves parts, per a un ús específic o una observació”, el present catàleg recull 11.272 RU, dels quals, 5.582 RU són medicinals (49,52%), 2.099 RU alimentaris (18,62%), 1.451 RU d'altres usos (12,67%), 160 RU d'efectes nocius i tòxics (1,42 %) i 1.980 RU d'altres observacions (17,57%). No s'ha inclòs en aquest recompte el nombre de noms populars, que serà tractat més endavant.

5.5.1. USOS MEDICINALS

En aquest estudi, com s'ha mencionat en l'apartat anterior, s'han recollit 5.582 reports d'ús medicinals. D'aquests, el 93,66% són per a medicina humana, el 4,53% per a veterinària, el 0,63% per a humana i veterinària, és a dir, que el mateix ús pot servir per a persones i per a animals, i de l'1,18% restant no consta la seva destinació, perquè l'informant no la sap o no la recorda, o perquè no es va recollir en el moment de l'entrevista.

Aquests reports d'ús fan referència a 352 tàxons pertanyents a 86 famílies botàniques. Els tàxons més citats per a usos medicinals, ordenats de forma decreixent segons el nombre de reports d'ús i acompanyats de la família botànica a la qual pertanyen es troben a la Taula 5.

Taula 5. Tàxons més citats per a usos medicinals i famílies botàniques a les quals pertanyen.

Tàxons	Família	Reports d'ús (RU)	RU (%)
<i>Thymus vulgaris</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	309	5,54
<i>Sambucus nigra</i> L.	<i>Adoxaceae</i>	295	5,28
<i>Achillea millefolium</i> L.	<i>Asteraceae</i>	238	4,26
<i>Abies alba</i> Mill.	<i>Pinaceae</i>	217	3,89
<i>Pinus</i> sp.	<i>Pinaceae</i>	207	3,71
<i>Matricaria recutita</i> L.	<i>Asteraceae</i>	169	3,03
<i>Artemisia absinthium</i> L.	<i>Asteraceae</i>	132	2,36
<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	<i>Malvaceae</i>	132	2,36
<i>Hypericum perforatum</i> L.	<i>Gutiferae</i>	123	2,20
<i>Olea europaea</i> L. subsp. <i>europaea</i> var. <i>europaea</i>	<i>Oleaceae</i>	117	2,10
<i>Jasonia saxatilis</i> (Lam.) Guss.	<i>Asteraceae</i>	116	2,08
<i>Juglans regia</i> L.	<i>Juglandaceae</i>	110	1,97
<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Urticaceae</i>	101	1,81
<i>Vitis vinifera</i> L.	<i>Vitaceae</i>	95	1,70
<i>Asperula cynanchica</i> L.	<i>Rubiaceae</i>	93	1,67
<i>Hyssopus officinalis</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	90	1,61
<i>Amelanchier ovalis</i> Medic.	<i>Rosaceae</i>	89	1,59
<i>Rosa canina</i> L.	<i>Rosaceae</i>	83	1,49
<i>Brassica oleracea</i> L. subsp. <i>oleracea</i> var. <i>capitata</i> L. f. <i>capitata</i>	<i>Brassicaceae</i>	82	1,47

<i>Saxifraga longifolia</i> Lap.	<i>Saxifragaceae</i>	82	1,47

Les espècies més citades, concorden, de manera general, amb les més citades en altres territoris de l'àrea lingüística (Muntané, 1991; Agelet, 1999; Rigat, 2005; Parada, 2007; Rigat *et al.*, 2017; Gras *et al.*, 2019). Entre aquestes espècies, hi figuren *Thymus vulgaris*, *Sambucus nigra*, *Tilia platyphyllos*, *Matricaria recutita* i *Juglans regia*, com a espècies d'àmplia distribució i de fàcil accés a tots els territoris citats. També es troben en els primers llocs de gairebé tots els territoris, *Olea europaea* subsp. *europaea* var. *europaea* i *Vitis vinifera*, que sovint són usades com a vehicle de les diverses formes de preparació.

Més enllà d'aquestes coincidències, aquest estudi presenta alguns tàxons que no solen estar entre els més citats en altres territoris, com és el cas d'*Achillea millefolium*, que ocupa la tercera posició amb 238 RU. Es tracta d'un tàxon molt conegut pels habitants de l'Alt Urgell i n'és una prova els 37 noms (incloent variants i diferents idiomes) recollits per a aquest tàxon. Es tracta d'una espècie amb diversos usos medicinals, entre els quals destaquen els usats per a trastorns del sistema digestiu, la qual cosa ens porta a concloure que sovint ha estat usada en substitució de la camamilla (*Matricaria recutita*), i així l'han anomenat alguns informants, com a camamilla o camamilla borda.

La presència d'altres tàxons ocupant les primeres posicions en aquest llistat, com és el cas de *Pinus* sp. i, encara més, d'*Abies alba*, estan clarament relacionades amb les particularitats de la comarca i la flora de les seves àrees de muntanya. Aquestes espècies han estat citades per a diversos usos medicinals, entre els quals destaquen els que serveixen per a combatre trastorns del sistema respiratori, però també pels usos dels productes que se n'obtenen, la pega i la trementina, els productes més rellevants de les conegudes trementinaires (vegeu Annex 4 per a més detalls). El mateix ocorre amb altres espècies com *Artemisia absinthium*, àmpliament usada com a antihelmíntic i com a repel·lent en les zones muntanyoses on creix l'espècie (Rigat, 2005; Rigat *et al.*, 2017) o *Jasonia saxatilis* usada com a anticatarral i per a fer baixar la tensió, també en zones properes (Gras *et al.*, 2020). Destaca també, com a particularitat del territori, la inclusió a la llista d'*Amelanchier ovalis*, *Rosa canina* i *Saxifraga longifolia*. Els usos medicinals d'aquesta darrera espècie, com a coadjuvant del postpart, i com abortiva en animals, i també en humans, ens indica la qualitat i la profunditat de l'estudi i la confiança dels informants per a parlar de plantes amb usos que no se solen mencionar en els entrevistes.

Una altra particularitat d'aquest llistat és l'absència de *Malva sylvestris* entre els tàxons més citats, una de les espècies més citades en gairebé tots els territoris, per la seva àmplia distribució i pel seu gran nombre d'usos medicinals. Pensem que una explicació d'aquest fet és que almenys una bona part dels informants no diferencien *Malva sylvestris* de *Malva neglecta*. Si sumem els RU d'aquestes dues espècies, obtenim 95 RU per a aquest etnotàxon constituït per la 'malva'.

Entre les 86 famílies botàniques, les més citades són les següents: compostes (932 RU; 16,70%; 52 tàxons), labiades (752 RU; 13,47%; 35 tàxons), pinàcies (454 RU; 8,13%; 7 tàxons), rosàcies (380 RU; 6,81%; 23 tàxons) i adoxàcies (296 RU; 5,30%; 2 tàxons). Les compostes, les labiades i les rosàcies solen ser comuns a molts territoris mediterranis, per l'abundància de les seves espècies, tal com es mostra a les comparacions fetes per Parada (2007), González-Tejero *et al.* (2008) i Gras *et al.* (2019). Pel mateix que s'ha comentat en els paràgrafs anteriors, la presència de les pinàcies, es deu principalment a *Abies alba* i a altres gimnospermes que creixen a la zona pirinenca de l'Alt Urgell, i la família de les adoxàcies, tot i que el saüc (*Sambucus nigra*) figura sovint entre les espècies més citades en el territori català, no es pot comparar amb estudis previs, pel canvi de família d'aquesta espècie, que fins fa relativament poc s'incloïa a la família de les *Caprifoliaceae*.

Les parts de la planta més utilitzades per a les aplicacions medicinals es troben a la Figura 12. En aquesta figura s'observa que les parts més usades són en general les parts aèries, tant per la seva facilitat d'accés i de conservació, com pel fet que malgrat que estiguin seques, sovint permeten reconèixer la planta. Inclou la part aèria pròpiament dita (42,67%), que inclou tota la part que creix per sobre de la terra, sense separar-ne els elements, i, especialment, la flor o inflorescència, el fruit, la infructescència o fructificació i la fulla, per aquest ordre. Les parts de més difícil accés, com l'arrel, només s'usen en casos molt determinats, en els quals es coneix que aquestes estructures són les que tenen concentracions més altes del principi actiu, com és el cas de *Valeriana officinalis* i *Gentiana lutea*. Aquests resultats coincideixen amb els d'altres treballs precedents (Mulet, 1990, 1991; Muntané, 1991, 1994; Bonet, 1991, 1993; Raja, 1995; Selga, 1998; Agelet, 1999; Bonet, 2001; Rigat, 2005; Parada, 2007; Carrió, 2013; Rigat *et al.*, 2017; Gras, 2019).

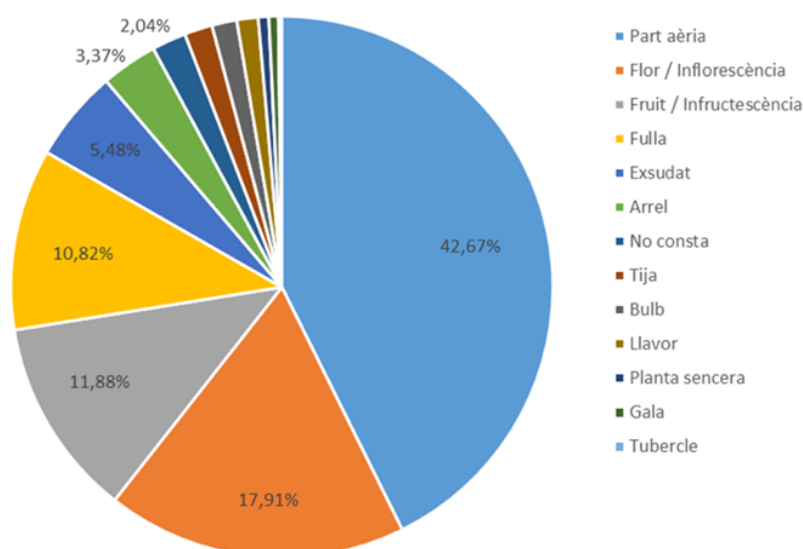

Figura 12. Parts de la planta usades amb finalitats medicinals. Només es mostren els percentatges superiors al 2%. Les formes farmacèutiques esmentades es troben a la Taula 6.

Taula 6. Nombre de reports d'ús i percentatges de les formes farmacèutiques.

Forma farmacèutica	Reports d'ús (RU)	RU (%)
Tisana (inclou decocció i infusió)	3.018	54,07
Sense forma farmacèutica (ús directe)	608	10,89
Desconegut per l'informant / No consta	521	9,33
Cataplasma / Emplastre	480	8,60
Embrocació / Liniment / Macerat en oli	274	4,91
Bany	211	3,78
Xarop	156	2,79
Fum	48	0,86
Lloció	48	0,86
Macerat en aigua	46	0,82
Aerosol	29	0,52
Essència / Extret	29	0,52
Suc aquós	25	0,45
Alcohol destil·lat	23	0,41
Gargarisme	20	0,36
Suc greixós	10	0,18
Ungüent	7	0,13
Vi medicinal	7	0,13

Crema / Pomada	5	0,09
Tintura alcohòlica	5	0,09
Pólvores simples	4	0,07
Emulsió	2	0,04
Sabó medicinal	2	0,04
Gotes	1	0,02
Irrigació	1	0,02
Llet dèrmica	1	0,02
Melit	1	0,02

La forma més utilitzada per a prendre una planta és la tisana (54,07%), que consisteix a posar la planta en aigua bullent i retirar-la del foc (infusió) o deixar que bulli durant un temps (decocció). Aquesta diferència està relacionada amb la duresa de la part de la planta usada. A continuació, però amb molts menys RU, hi ha l'ús directe (10,89%), que consisteix a aplicar directament la planta, sense cap preparació prèvia. Aquesta aplicació és, en molts casos, per a plantes amb usos tòpics. En el 9,33% del casos, la forma farmacèutica és desconeguda per l'informant, sovint per la pèrdua de coneixement tradicional, que va associada a la pèrdua d'ús per part dels informants, que recorden que la planta tenia un ús, però no recorden la forma de fer-la servir. Un petit percentatge pot ser degut al fet que no ha estat mencionada durant l'entrevista. Un altra forma amb un elevat percentatge d'ús (8,60%) és el cataplasma (preparació remeiera capaç de retenir una gran quantitat de calor humida, que es posa entre dues gases i s'aplica sobre la pell com a emol·lient, calmant i antiinflamatori), o l'emplastre (preparació remeiera feta d'una substància pastosa estesa sobre un drap que s'adhereix a la part del cos sobre la qual s'aplica), que, malgrat algunes diferències en les definicions (www.demcat.cat), els informants mencionen indistintament.

Els trastorns més citats es mostren a la Figura 13. Aquests resultats demostren que els quatre trastorns més citats superen el 50% del total dels RU. La categoria dels trastorns del sistema digestiu i nutricionals (18,24%) inclou trastorns poc severs de la digestió (acidesa, indigestió, mal de panxa, diarrea, etc.) i els trastorns del sistema respiratori (16,32%), inclouen els problemes relacionats amb els constipats,

bronquitis i pneumònies, entre d'altres. En tercer i quart lloc, figuren els trastorns de la pell o del teixit subcutani (10,07%) i els trastorns del sistema cardiovascular i sanguini (8,56%).

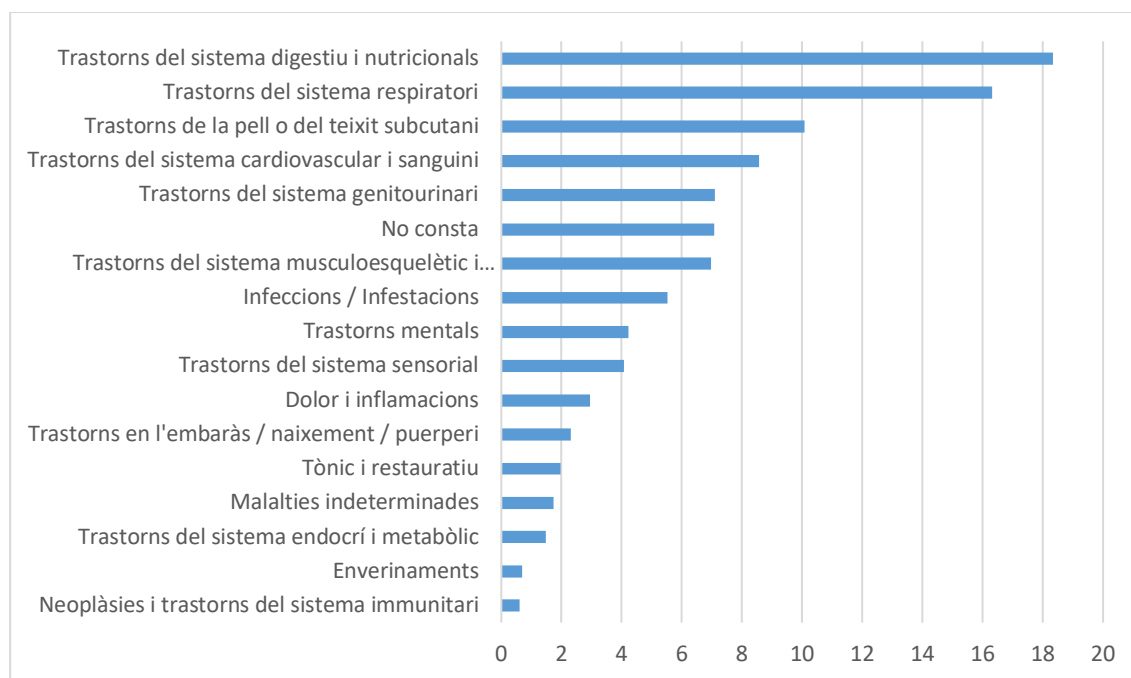

Figura 13. Percentatge dels trastorns més citats agrupats per sistemes corporals o per grans categories.

Hom pot trobar els usos medicinals més citats a la Taula 7. L'ús medicinal més citat és l'anticatarral, que inclou una gran diversitat de tàxons (84), seguit de l'antisèptic extern (66 tàxons) i de l'antiinflamatori intestinal (54 tàxons). La quarta posició pel que fa a diversitat de tàxons és per a antidiarreic amb 52 tàxons, en canvi, pel que fa a usos és diürètic (202 RU). A més de la concordança dels tres primers llocs en el nombre de RU amb la diversitat de tàxons, cal destacar la gran quantitat de tàxons usats com a anticatarrals. Aquesta diversitat concorda amb el perfil de plantes medicinals usades per a trastorns freqüents i poc severes, que es poden tractar sense que calgui recórrer a productes de la indústria farmacèutica, de difícil accés en zones remotes i en temps passats.

Taula 7. Nombre de reports d'ús (RU) i percentatges per als usos medicinals més citats.

Usos medicinals	RU	Total RU (%)
Anticatarral	632	12,18
Antisèptic extern	315	6,07
Antiinflamatori intestinal	281	5,42
Diürètic	202	3,89

Antihipertensor	174	3,35
Antiequimòtic	170	3,28
Digestiu	142	2,74
Tranquil·litzant	134	2,58
Antihelmíntic	118	2,27
Per als ulls	116	2,24

5.5.2. USOS ALIMENTARIS

Un altre dels objectius d'aquest treball ha estat recopilar informació sobre les plantes usades com a alimentàries per a persones i animals. El nombre de reports d'ús per a aquests tàxons ha estat de 2099, dels qual el 75,46 % tenen una destinació per a alimentació humana, un 21,44% per a animal, un 1,52% per a humana i animal, i per a l'1,57% restant, no consta la destinació.

Aquests reports d'ús es refereixen a 296 tàxons, pertanyents a 68 famílies botàniques. Les més citades són: labiades (429 RU; 20,44%; 20 tàxons), rosàcies (427 RU; 20,34%; 27 tàxons), compostes (210 RU; 10%; 40 tàxons), papilionàcies (100 RU; 4,76%; 35 tàxons), lauràcies (75 RU; 3,57%; 2 tàxons) i umbel·líferes (75 RU; 3,57%; 13 tàxons). Aquestes famílies estan molt ben representades als territoris mediterranis i, com en el cas dels usos medicinals, citats anteriorment, ocupen els primers llocs en el llistat de famílies més reportades.

A la Taula 8 es mostren els tàxons més citats. Alguns d'aquests tàxons, sovint usats com a condiments i en l'elaboració de begudes com la ratafia, ocupen les primeres posicions a molts dels territoris estudiats, com *Thymus vulgaris*, *Mentha* spp., *Rosmarinus officinalis*, *Laurus nobilis* i *Foeniculum vulgare* (Parada, 2007; Gras *et al.*, 2019, 2020).

Cal destacar l'elevat nombre de reports d'ús per a la xicoia o xicoia de muntanya (*Taraxacum dissectum*), com passa també al Ripollès (Rigat *et al.*, 2017). Aquesta espècie es consumeix cada vegada menys, però és encara molt vigent en el coneixement tradicional com a aliment de primavera, menjada en amanides, i com a depurativa (hematocatàrtica) i per a rebaixar la sang (antipelohèmica), la qual cosa correspon a un aliment funcional, aliment i medicament alhora. També cal destacar l'elevat nombre de reports d'ús de *Satureja montana*, la sajolida, especialment usada com a condiment, per a les olives, però també per a nombrosos plats de carn i estofats. Un cas similar és el de l'hisop (*Hyssopus officinalis*), també usat com a condiment i posant-lo a la xocolata desfeta.

Taula 8. Tàxons més citats per a alimentació humana i animal.

Tàxons	Família botànica	Total RU	Total RU (%)
<i>Origanum vulgare</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	107	5,10
<i>Prunus spinosa</i> L.	<i>Rosaceae</i>	84	4,00
<i>Satureja montana</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	78	3,72
<i>Thymus vulgaris</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	75	3,57
<i>Laurus nobilis</i> L.	<i>Lauraceae</i>	73	3,48
<i>Hyssopus officinalis</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	49	2,33
<i>Taraxacum dissectum</i> (Ledeb.) Ledeb.	<i>Asteraceae</i>	47	2,24
<i>Rosa canina</i> L.	<i>Rosaceae</i>	43	2,05
<i>Mentha</i> sp.	<i>Lamiaceae</i>	39	1,86
<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Urticaceae</i>	39	1,86
<i>Rubus ulmifolius</i> Schott	<i>Rosaceae</i>	37	1,76
<i>Chondrilla juncea</i> L.	<i>Asteraceae</i>	33	1,57
<i>Olea europaea</i> L. subsp. <i>europaea</i> var. <i>europaea</i>	<i>Oleaceae</i>	33	1,57
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	<i>Lamiaceae</i>	30	1,43
<i>Vitis vinifera</i> L.	<i>Vitaceae</i>	30	1,43
<i>Prunus domestica</i> L. subsp. <i>insititia</i> (L.) Bonnier et Layens	<i>Rosaceae</i>	29	1,38
<i>Solanum tuberosum</i> L.	<i>Solanaceae</i>	29	1,38

<i>Rubus idaeus</i> L.	<i>Rosaceae</i>	25	1,19
<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	<i>Apiaceae</i>	24	1,14
<i>Triticum aestivum</i> L.	<i>Poaceae</i>	24	1,14

Pel que fa a les parts de la planta més usades, els resultats ens permeten interpretar que la part de la planta que s'empra depèn força de l'ús que se'n fa. A la Figura 14 s'observa que la part més usada és el fruit i la infructescència, seguida de la part aèria i de la fulla. La primera categoria (35,40%) inclou totes les fruites i els fruits de les plantes hortícoles, la part aèria (31,49%) inclou plantes que es mengen senceres (sense arrel), sovint cuites i com a verdura, com poden ser les ortigues, però també altres plantes cultivades i farratgeres per a alimentació animal. En tercer lloc, hi trobem la fulla (16,87%); aquesta categoria inclou moltes de les plantes hortícoles de les quals en mengem la fulla (bledes, cols, etc.), però també els anomenats fullats, fulles o tiges amb branques i fulles que es posaven a assecar i es donaven al bestiar durant l'hivern, sabent que, de vegades, depenent de la descripció que en fa l'informant, han estat inclosos en la part aèria.

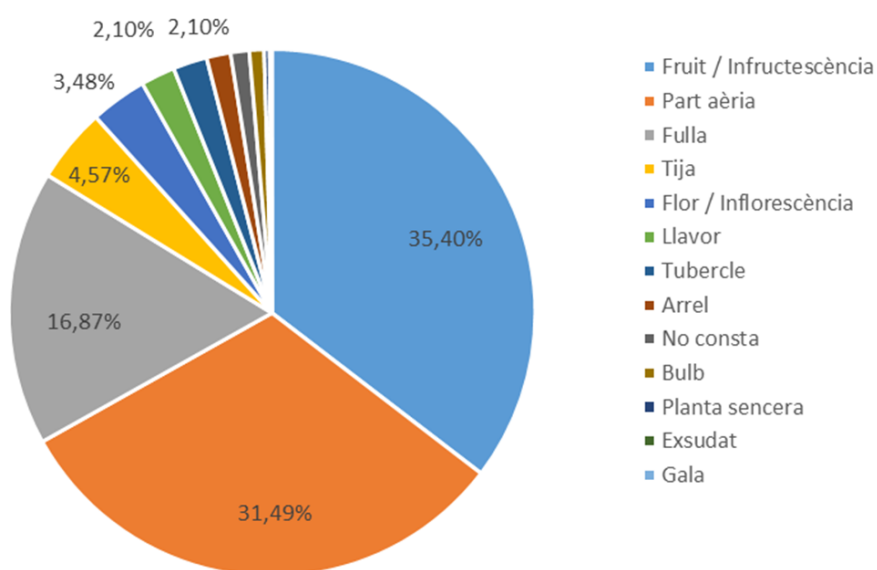

Figura 14. Parts de planta usades en alimentació. Només figuren en el gràfic els valors superiors al 2%.

A la Figura 15 s'hi troben les formes de preparació més freqüents de les plantes alimentàries, expressades en percentatge i a la Taula 9, es mostren les formes de presentació amb els RU totals i els seus percentatges. Els resultats ens permeten afirmar que la forma més comuna de preparació és, justament, la planta fresca (37,64%), la que no requereix cap mena de preparació. En aquest grup s'inclouen la majoria de fruites, que com s'ha esmentat anteriorment, és la part de la planta més usada.

La segona forma és en condiments (25,30%) que també coincideix amb l'ús de la fulla com a tercera part important. En aquest cas, destaquem que el fet que hi hagi un percentatge elevat de “No consta” (15,39%) produeix un cert biaix en els resultats i l'hem de considerar com una limitació de l'estudi.

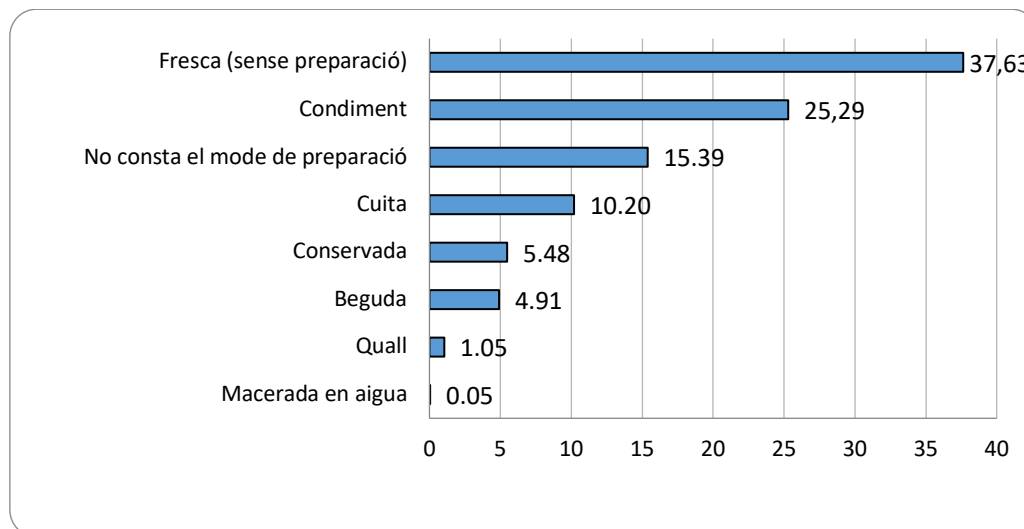

Figura 15. Percentatges de les formes de preparació de les plantes alimentàries agrupades per grans categories.

A la taula 9 hi ha tres formes de preparació, a més de les que acabem d'esmentar per a la Figura 15, que mereixen una atenció especial. Per una banda, la que fa referència a la planta dessecada a l'aire. Malgrat que aquesta pot ser una forma de preparació d'alguns fruits, en el cas de l'Alt Urgell, una part molt important fa referència a l'ús dels fullats, esmentats anteriorment, per a l'alimentació animal. Per altra banda, cal remarcar els 90 RU recollits per a la preparació de begudes, majoritàriament, però no exclusivament, la ratafia, el conegut licor preparat amb aiguardent, nous verdes i un nombre molt variable de plantes alimentàries, sovint aromàtiques. Una altra forma de preparació força citada pels informants (71 RU, Taula 9) és la part de la planta cuita en sucre, que inclou totes les mermelades i confitures fetes de fruits cultivats, però també silvestres com les gavernes (*Rosa canina*), els aranyons (*Prunus spinosa*), les mores (*Rubus ulmifolius*) o els gerds (*Rubus idaeus*), entre d'altres.

Taula 9. Formes de preparació de les plantes alimentàries, reports d'ús totals i percentatges

Forma preparació	Total RU	Total RU (%)
Fresca (sense preparació)	790	44,48
Condiment	531	29,90

Conservada dessecada a l'aire	94	5,29
Beguda preparada amb aiguardent	90	5,07
Cuita en sucre	71	4,00
Cuita en aigua	56	3,15
Cuita en aigua i oli	41	2,31
Cuita en oli	32	1,80
Quall	22	1,24
Cuita sense vehicle	12	0,68
Beguda preparada per fermentació	7	0,39
Conservada en sucre	5	0,28
Conservada en vinagre	5	0,28
Conservada en sal	3	0,17
Beguda preparada amb aigua	2	0,11
Beguda preparada per liquació	2	0,11
Conservada en licor	2	0,11
Conservada en oli	2	0,11
Conservada en vi	2	0,11

Cuita en llet	2	0,11
Beguda preparada amb aiguardent i aigua	1	0,06
Beguda preparada amb licor	1	0,06
Conservada en aiguardent	1	0,06
Conservada en almívar	1	0,06
Macerada en aigua	1	0,06

5.5.3. ALTRES USOS

Per als altres usos, és a dir usos que no són medicinals, ni alimentaris, s'han recollit 1451 reports d'ús (RU) per a 287 tàxons pertanyents a 76 famílies botàniques. Entre aquestes famílies, hi ha les labiades (167 RU; 11,51%; 19 tàxons); pinàcies (130 RU; 8,96%; 7 tàxons), compostes (120 RU; 8,27%; 32 tàxons), rosàcies (110 RU; 7,58%; 22 tàxons) i fagàcies (72 RU; 4,96%; 10 tàxons).

Les labiades, les compostes i les rosàcies són famílies molt ben representades en tota l'àrea mediterrània, i per tant, també amb molts usos altres que els medicinals i els alimentaris. Com ja s'ha comentat en apartats anteriors, la presència de les pinàcies en aquests primers llocs del llistat és més inusual. A l'Alt Urgell, els pins i els avets (vegeu Taula 10), formen part de la quotidianitat dels seu habitants. Els usos de les espècies, especialment de les espècies de pins, són molts. La fusta de pi és usada per a l'elaboració de molts estris i construccions, com bigues, cairats, somals, andars i esclops, entre molts altres (vegeu Annex 4; Glossari, Annex 5 per definicions i detalls). És també destacable l'ús dels productes obtinguts a partir d'aquestes espècies, com la trementina i la pega, aquesta última amb nombrosos usos agrosilvopastorals (una de les categories més reportades a la comarca), entre els quals hi ha la seva utilitat per a marcar els animals dels ramats, per a empeltar, per a fer sabó o per a usos cinegètics (caça d'ocells), entre molts altres (vegeu catàleg).

Altres espècies que figuren entre les més citades (Taula 10), també són usades per a fustam i altres usos fusters, per aquest motiu una de les famílies més citades és la de les fagàcies, que inclouen el gènere *Quercus* (Taula 10, Figura 16). També cal destacar el boix (*Buxus sempervirens*) com a segona espècie més citada, amb una gran diversitat d'usos, entre el quals l'elaboració d'estris de cuina (coberts, salers, mortes i mans de morter), pipes, calçat (esclops) i joguines, com les baldufes.

A la Figura 17, en la qual es troba representada la diversitat d'altres usos mitjançant la mida de les caixes i la seva importància mesurada per la intensitat de color, destaca la recol·lecció per a la venda, com un dels usos o activitats més freqüents. Sovint els informants mencionen la recol·lecció de diverses plantes o parts de planta que carregaven als rucs i portaven a vendre a la Seu d'Urgell. Aquesta activitat probablement ha tingut un cert impacte sobre la biodiversitat del territori, principalment quan la part recol·lectada és l'arrel, però també sobre l'economia, especialment sobre l'economia familiar, en temps antics. Els informants solen comentar que “els seus pares o padrins l'arroplegaven”, afirmació que fa suposar que actualment aquest ús és molt minoritari o s'ha perdut.

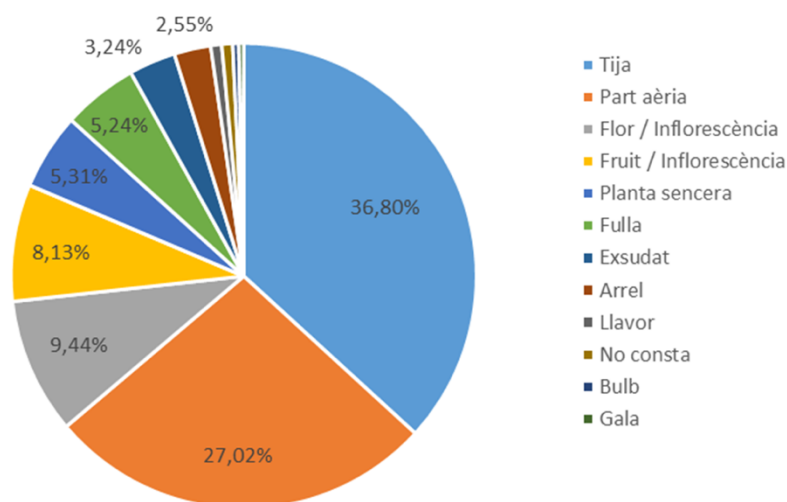
Entre les espècies citades com a recol·lectades per a la venda, hi ha la part aèria de salsufràgia (*Silene saxifraga*), d'orenga (*Origanum vulgare*) i de timó (*Thymus vulgaris*), la flor d'hisop (*Hyssopus officinalis*), les pinyes d'avet (*Abies alba*), la inflorescència d'oliacà (*Achillea millefolium*), la fulla d'herba fetgera (*Anemone hepatica*) o l'arrel de genciana (*Gentiana lutea*), però també saüc (*Sambucus nigra*) i pota de mula o pota de cavall (*Tussilago farfara*), entre moltes altres.

Molts dels usos recollits en aquesta comarca, són comuns a altres territoris estudiats, hi ha una certa coincidència amb la comarca del Ripollès (Rigat *et al.* 2017) pel que fa a la rellevància de la literatura oral popular que inclou llegendes, gloses, contes, dites, refranys, poemes, cançons, etc. Aquest ús dona la idea de la preservació de costums i de la transmissió vertical del coneixement en les zones de muntanya, en les quals els hiverns convidaven a estar-se a casa i a compartir vetllades.

Taula 10. Tàxons més citats per a altres usos, reports d'ús i percentatges.

Tàxon	Total RU	Total RU (%)
<i>Pinus</i> sp.	85	5,86
<i>Buxus sempervirens</i> L.	68	4,69
<i>Quercus ilex</i> L.	39	2,69
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	34	2,34
<i>Amelanchier ovalis</i> Medic.	29	2,00
<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	28	1,93
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	26	1,79
<i>Hyssopus officinalis</i> L.	25	1,72

<i>Urtica dioica</i> L.	25	1,72
<i>Olea europaea</i> L. subsp. <i>europaea</i> var. <i>europaea</i>	21	1,45
<i>Celtis australis</i> L.	20	1,38
<i>Carlina acanthifolia</i> All. subsp. <i>cynara</i> (Pourr. ex Duby) Arcang.	18	1,24
<i>Clematis vitalba</i> L.	18	1,24
<i>Nicotiana tabacum</i> L.	18	1,24
<i>Abies alba</i> Mill.	17	1,17
<i>Corylus avellana</i> L.	17	1,17
<i>Thymus vulgaris</i> L.	17	1,17
<i>Achillea millefolium</i> L.	16	1,10
<i>Silene saxifraga</i> L.	16	1,10
<i>Juniperus phoenicea</i> L.	15	1,03
<i>Ulmus glabra</i> Huds.	15	1,03

← **Figura 16.** Parts de la planta més reportades per a altres usos. Només figuren en el gràfic els valors superiors al 2%.

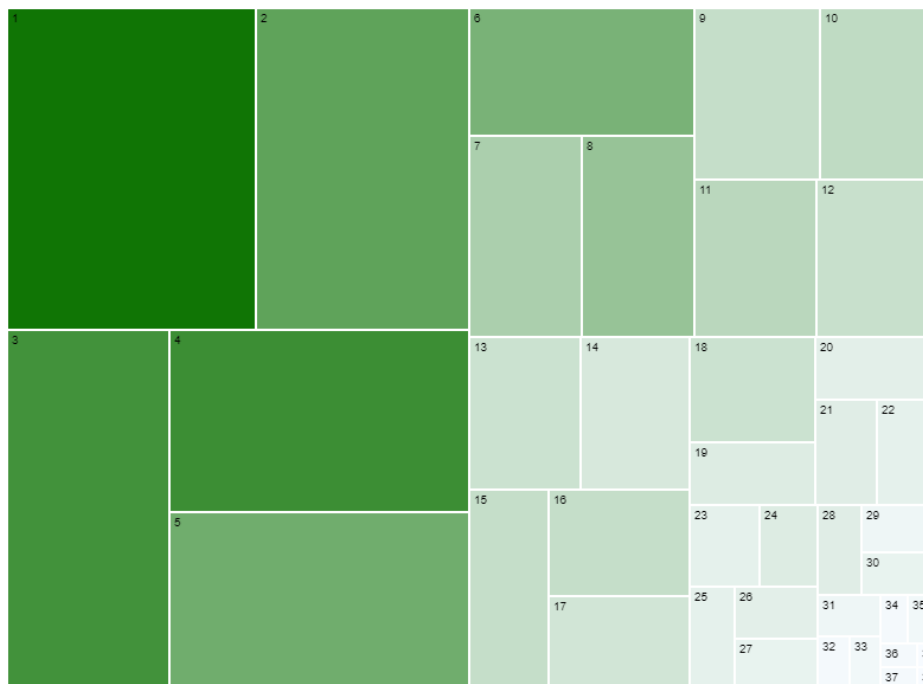

Figura 17. Representació gràfica dels altres usos. La mida de les caixes correspon al nombre de reports d'ús i la intensitat de color a la diversitat de tàxons. Llegenda: 1. Recol·lecció per a la venda. 2. Agrosilvopastoral. 3. Altres informacions. 4. Literatura oral popular. 5. Creences i pràctiques magicoreligioses. 6. Elaboració de rams. 7. Ajuda a la llar. 8. Jocs i joguines. 9. Obtenció de combustible. 10. Repel·lent. 11. Obtenció de mel. 12. Elaboració de bastons. 13. Fumable. 14. Elaboració d'escombres. 15. Cosmètic. 16. Ambientador. 17. Cistelleria. 18. Elaboració d'estris de cuina. 19. Elaboració de calçat. 20. Halièutic. 21. Elaboració de pipes de fumar. 22. Ajuda en la matança del porc. 23. Elaboració de teixits. 24. Obtenció de fusta. 25. Obtenció de materials per a la construcció. 26. Elaboració de cordes i sogues. 27. Elaboració d'instruments musicals. 28. Jardineria. 29. Construcció de vehicles amb rodes. 30. Cinegètic. 31. Elaboració de mobles. 32. Elaboració de bijuteria. 33. Tintorial. 34. Ajuda en la costura. 35. Elaboració d'obres artístiques. 36. Elaboració de joguines. 37. Elaboració d'embarcacions. 38. Assaonador de pells. 39. Elaboració de fibres.

5.5.4. EFECTES NOCIUS O TÒXICS

En aquest apartat, que té a veure amb els inconvenients causats per algunes plantes, s'han recollit 160 reports d'ús per a 74 tàxons pertanyents a 37 famílies botàniques. Moltes d'aquestes espècies tenen aplicacions medicinals o alimentàries. En el primer cas, alguns dels efectes tòxics es produeixen per dosis massa elevades per tal d'aconseguir més ràpidament l'efecte terapèutic o per desconeixement.

També es possible que algunes persones presentin alguna intolerància o sensibilitat a determinades espècies.

En el cas de les plantes alimentàries, són freqüents les intoxicacions digestives en animals -com, per exemple, el timpanisme-, principalment quan consumeixen plantes calentes del sol o massa tendres, que, fins i tot, poden produir la mort de l'animal (timpanisme).

Les famílies més citades amb els tàxons que comprenen i que s'han esmentat com a tòxics o nocius són les següents:

- Ranunculàcies (26 RU; 16,25%): *Aconitum napellus* subsp. *vulgare*, *Anemone hepatica*, *Clematis vitalba*, *Helleborus foetidus*.

Moltes espècies de la família de les ranunculàcies presenten una certa toxicitat, però cal destacar que aquesta família és l'única de la flora catalana que conté espècies letals per ingestió, com *Aconitum napellus* subsp. *vulgare*, molt citat a la comarca alturgellenca (22 RU; 13,75%).

- Papilionàcies (14 RU; 8,75%): *Genista balansae* subsp. *europaea*, *Medicago lupulina*, *Medicago sativa*, *Melilotus alba*, *Melilotus officinalis*, *Trifolium pratense*, *Vicia sativa*.

La majoria d'aquests tàxons són plantes farratgeres que poden causar intoxicacions per timpanisme al animals, especialment si es consumeixen en certes condicions. *Genista balansae* subsp. *europaea* és un tàxon que provoca intoxicacions a les ovelles que en mengen, amb un efecte comparable al que s'ha reportat en altres comarques com el Ripollès per a l'itjol o ijol, trava a l'Alt Urgell (*Chamaespartium sagittale*), les ovelles s'itjolen (J. Garnatje, com. pers.)

- Solanàcies (14 RU; 8,75%): *Atropa belladonna*, *Datura stramonium*, *Hyoscyamus niger*, *Solanum dulcamara*, *Solanum lycopersicum*.

Les solanàcies, com la família anterior, també mostren diversos graus de toxicitat. Cal dir, però, que les espècies comestibles presenten una toxicitat moderada, que només es manifesta per un excés d'ingestió o per determinades condicions de les plantes.

- Umbel·líferes (10 RU; 6,25%): *Apium graveolens*, *Chaerophyllum aureum*, *Conium maculatum*, *Heracleum mantegazzianum*, *Petroselinum crispum*.

Les umbel·líferes presenten diverses formes i vies de toxicitat. Mentre algunes com l'api (*Apium graveolens*), són tòxiques per via interna i per a les embarassades, altres, com *Chaerophyllum aureum*, ho són per als animals i solen produir-los diarrees. La cicuta (*Conium maculatum*) és l'espècie que ha estat reportada amb una toxicitat més alta per via interna, mentre que la pampa del Caucas (*Heracleum mantegazzianum*) ho ha estat per via externa. Aquesta espècie produeix lesions a la pell per contacte en combinació amb l'exposició solar.

- Rosàcies (9 RU; 5,63%): *Agrimonia eupatoria*, *Amelanchier ovalis*, *Crataegus monogyna*, *Rosa canina*, *Sorbus aria*, *Sorbus domestica*.

No hi ha consens entre els informants sobre el grau de toxicitat de les rosàcies, i sovint, tampoc sobre la via. És il·lustratiu el cas de la gavernera (*Rosa canina*). Mentre que alguns informants afirmen que els pèls del fruit de la gavernera només fan picor al cul, altres consideren que té efectes letals.

- Urticàcies (9 RU; 5,63%): *Parietaria officinalis* subsp. *judaica*, *Urtica dioica*.

La roca morera (*Parietaria officinalis* subsp. *judaica*) ha estat referida pels informants com a al·lèrgica, mentre l'ortiga ha estat l'espècie més citada com a nociva, pels seus efectes urticants per contacte.

5.5.5. ALTRES OBSERVACIONS

Les altres observacions constitueixen un calaix de sastre que inclou informacions recollides sobre aspectes que els informants consideren rellevants, però que no són usos. En general es tracta d'observacions sobre l'estat de conservació d'alguns tàxons, fent constar que les seves poblacions han minvat o, fins i tot, desaparegut. Altres vegades, són informacions que fan referència al maneig d'alguns cultius, les dates més apropiades per a plantar o sembrar. Sovint, són puntualitzacions sobre la localització d'algunes espècies o, senzillament, evocacions de records. Malgrat que és difícil dur a terme una anàlisi exhaustiva d'aquests resultats, per la seva poca sistematització, s'inclouen en els catàlegs, perquè s'ha considerat que contenen informació rellevant que cal preservar.

5.6. ANÀLISI DELS CATÀLEGS DE BARREGES

S'han recollit 466 barreges de plantes, de les quals, 385 són barreges medicinals (82,62%) i 81 són barreges alimentàries (17,38%).

5.6.1. BARREGES MEDICINALS

Les plantes amb propietats medicinals, són sovint usades en forma de barreges pel fet que es considera que els efectes sinèrgics de la barreja (Gilbert & Alves, 2003) poden ser beneficiosos. Les 385 barreges medicinals esmentades contenen 150 tàxons pertanyents a 55 famílies botàniques. Els tàxons més citats són *Thymus vulgaris* (135 RU; 12,11%), *Juglans regia* (77 RU; 6,91%) i *Vitis vinifera* (51 RU; 4,57%), mentre que les famílies més citades són les labiades (261 RU; 23,41%), compostes (118 RU; 10,58%) i juglandàcies (77 RU; 6,91%).

Les parts de la planta més utilitzades són la part aèria (442 RU; 39,64%), el fruit o infructescència (194 RU; 17,40%) i la fulla (179 RU; 16,05%), coincidint amb les parts més citades quan s'usen les plantes sense barreja, excepte per les flors i inflorescències.

Les formes farmacèutiques més citades són la tisana (145 barreges; 37,66%), el cataplasma o emplastre (87 barreges; 22,60%) i el bany (47 barreges; 12,21%) i els trastorns més citats són els següents: trastorns del sistema respiratori (82 barreges; 21,30%), trastorns de la pell i el teixit subcutani (61 barreges; 15,84%) i trastorns del sistema digestiu i nutricionals (45 barreges; 11,69%)

5.6.2. BARREGES ALIMENTÀRIES

S'han recollit 28 tàxons de 28 famílies per a les 81 barreges alimentàries, essent les més citades: labiades (54 RU; 21,43%), gramínies (34 RU; 13,49%) i rosàcies (22 RU; 8,73%). Els més citats són *Triticum aestivum* (21 RU; 8,33%), *Thymus vulgaris* (16 RU; 6,35%) i *Allium sativum* (15 RU; 5,95%). El primer forma part de totes les barreges que tenen farina per a fer pa o coques, entre d'altres. El segon, *Thymus vulgaris*, és molt usat en la preparació de begudes i el tercer, *Allium sativum*, és molt utilitzat com a condiment en molts plats i cuinats.

Les parts de la planta amb més reports d'ús són el fruit o la infructescència (100 RU; 39,68%), la part aèria (71 RU; 28,17%) i la fulla (24 RU; 9,52%), i les formes de preparació: cuita (29 barreges; 35,80%), condiment (27 barreges; 33,33%) i beguda (12 barreges; 14,81%).

5.7. ETNOBOTÀNICA QUANTITATIVA

En aquest apartat s'analitzen les dades des d'un punt de vista quantitatiu mitjançant els càlculs de diversos índexs etnobotànics i la comparació amb els valors obtinguts per a altres territoris.

S'ha calculat el nombre de plantes medicinals per informant (PM/informant), per al qual s'ha obtingut un valor de 0,75. Es tracta d'un valor molt baix si el comparem amb el d'altres territoris, com l'Alt Empordà (1,9; Parada, 2007) o el Montseny (2,05, Bonet, 2001). Aquest valor baixa fins 0,23 si es calcula per km², similar al de l'Alt Empordà (0,25) i la Cerdanya (0,22) i molt inferior al del Montseny (0,43), i a 0,02 si es calcula per habitant.

El F_{IC}, proposat per Trotter & Logan (1996) s'obté dividint el nombre de reports d'ús menys el nombre de tàxons medicinals pel nombre de reports d'ús menys 1. El factor de consens d'informants (F_{IC}) general, calculat per a l'Alt Urgell, és de 0,93 i el de les espècies medicinals és de 0,94. Aquest índex ens permet establir una comparació amb altres territoris. El valor obtingut és un dels més alts dels territoris estudiats, només superat pel del Ripollès (0,96; Rigat *et al.*, 2017), similar al de l'Alt Empordà (0,91; Parada, 2007), de la Cerdanya (0,93, Muntané, 1991) i el Montseny (0,91, Bonet, 2001), i superior al d'altres territoris com les Garrigues (0,89; Gras *et al.*, 2020), el Gironès (0,86 Gras *et al.*, 2019), o el Pallars (0,87, Agelet, 1999). Aquest valor ens permet afirmar que el consens entre informants és molt elevat i, per tant, també ho és la fiabilitat de les dades.

L'índex d'etnobotanicitat (IE), definit per Portères (1970), es calcula dividint el nombre de tàxons usats en un territori pel nombre de tàxons que constitueixen la flora, expressat en percentatge. Per a l'Alt Urgell, dels 688 tàxons de l'etnoflora s'han eliminat per aquest càlcul, els 41 tàxons determinats a nivell de gènere i els 58, bàsicament forans, que no figuren a la Flora manual dels Països Catalans (Bolòs *et al.*, 2005). Considerant que el nombre de tàxons de la flora vascular de l'Alt Urgell és de 2212 (Vigo *et al.*, 2003; Carreras, 1985, Molero & Vigo, 1981 i Sáez *et al.*, 2004), el valor de l'IE és del 26,63%, comparable a l'obtingut per a l'Alt Empordà (25,90%, Parada, 2007) i només per sota dels del Ripollès (28,60%, Rigat *et al.*, 2017) i del Pallars (29,19%, Agelet, 1999). Això indica que més de la quarta part de les plantes autòctones de l'Alt Urgell són conegudes, pel que fa a noms i usos, pels seus habitants.

5.8. FITONÍMIA

Els informants han reportat 2587 noms (incloent gènere, espècie i categories infraespecífiques i parts de la planta) per a 675 tàxons, inclosos tots els idiomes (català, castellà, francès i anglès) i totes les variants. Això suposa una mitjana de 3,83 noms per tàxon i una desviació estàndard de 4,33. Aquest valor, que constitueix l'índex de diversitat lingüística en la fitonímia (Bonet & Vallès, 2006) en l'àrea estudiada, és molt elevat en l'àmbit dels territoris de llengua catalana, molt per sobre de zones properes com els Pallars (1,90; Agelet, 1999) i la Cerdanya (1,84; Muntané, 1991, 2005), i només comparable i per sota de la província de Castelló (4,91; Mulet, 1990) i les comarques centrals valencianes (4,16; Pellicer, 2004). El rang oscil·la entre un sol nom, en tàxons escassament citats, i 38 noms per tàxon, en els casos d'*Achillea millefolium* i de *Crataegus monogyna*. D'aquests noms, 115 (4,45%) són en castellà, o parcialment en castellà, és a dir quan es tracta d'un nom que conté més d'un mot, un d'ells és en castellà, dos en francès (0,08%), un en anglès (0,04%), un en alemany (0,04%), i el 95,39% en català.

A continuació, s'adjunta un llistat de 13 noms científics per als quals no s'ha recollit cap nom popular.

- *Anarrhinum bellidifolium*
- *Anthyllis vulneraria*
- *Asplenium trichomanes*
- *Briza media*
- *Carduncellus monspeliensis*
- *Catananche caerulea*
- *Centaurea paniculata* subsp. *leucophaea*
- *Crataegus azarolus*
- *Ecballium elaterium*

- *Geranium robertianum*
- *Linaria cymbalaria*
- *Lotus* sp.
- *Medicago orbicularis*

5.9 NOVETATS PER AL TERRITORI

Aquest estudi aporta 115 tàxons nous (16,72% dels tàxons totals) a l'etnoflora de l'àrea lingüística catalana, recollida a la bases de dades (www.etnobioc.cat) del grup de recerca EtnoBioFiC. A la Taula 11, s'inclouen les noves contribucions de noms i usos, amb referència als tipus d'ús per als quals ha estat citat cada tàxon.

Tàxon	Nom popular	Usos medicinals	Usos alimentaris	Altres usos	Nociu o tòxic
<i>Abies pinsapo</i> Boiss.	x				
<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.	x				
<i>Althaea cannabina</i> L.	x				
<i>Amaranthus caudatus</i> L.	x				
<i>Amaranthus hybridus</i> L.	x		x		x
<i>Anthyllis vulneraria</i> L.		x			
<i>Antirrhinum majus</i> L. subsp. <i>latifolium</i> (Mill.) Rouy	x		x		
<i>Arctium lappa</i> L.	x	x		x	
<i>Argania spinosa</i> (L.) Skeels	x				
<i>Astragalus glycyphyllos</i> L.	x		x		
<i>Astragalus monspessulanus</i> L. subsp. <i>gypsophilus</i> Rouy	x				
<i>Atriplex hortensis</i> L.	x	x	x		

<i>Bidens aurea</i> (Ait.) Sherff	x	x	x	
<i>Brassica oleracea</i> L. subsp. <i>oleracea</i> var. <i>gemmifera</i> DC.	x		x	
<i>Bromus commutatus</i> Schrad.	x			
<i>Campanula rapunculoides</i> L.	x			
<i>Cardamine amara</i> L.	x			
<i>Carduus defloratus</i> L. subsp. <i>carlinifolius</i> (Lam.) Arènes	x		x	
<i>Carduus nigrescens</i> Vill.	x			
<i>Carduus nutans</i> L.	x			
<i>Cedrus deodara</i> G.Don	x	x		
<i>Centaurea melitensis</i> L.	x			
<i>Centaurea scabiosa</i> L. subsp. <i>cephalariifolia</i> (Willk.) Greuter	x		x	
<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) L.C.M.Richard	x			
<i>Chaerophyllum aureum</i> L.	x		x	x
<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	x			x
<i>Cirsium monspessulanum</i> (L.) Hill	x	x	x	
<i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.	x			
<i>Citrus bergamia</i> Risso et Poit.	x			
<i>Citrus reticulata</i> Blanco	x			
<i>Colchicum autumnale</i> L.	x		x	x x

<i>Conopodium majus</i> (Gouan) Loret in Loret et Barr. subsp. <i>ramosum</i> (Costa) Silvestre	x		x	
<i>Convolvulus cantabrica</i> L.	x			
<i>Coronilla emerus</i> L.	x			
<i>Coronilla varia</i> L.	x			
<i>Crocus nevadensis</i> Amo	x			
<i>Crotalaria juncea</i> L.	x		x	
<i>Cytisophyllum sessilifolium</i> (L.) O.F.Lang	x			
<i>Dactylis glomerata</i> L. subsp. <i>glomerata</i>	x		x	
<i>Dianthus carthusianorum</i> L.	x			x
<i>Dianthus hyssopifolius</i> L.	x			x
<i>Digitalis lutea</i> L. subsp. <i>lutea</i>	x			
<i>Diospyros ebenum</i> L.	x			x
<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott subsp. <i>borreri</i> (Newm.) Becherer et Tavel	x			
<i>Echinacea angustifolia</i> DC.	x	x		
<i>Echinops sphaerocephalus</i> L.	x		x	x
<i>Equisetum sylvaticum</i> L.	x			
<i>Euphorbia amygdaloides</i> L.	x	x		
<i>Euphorbia falcata</i> L.	x			

<i>Festuca arundinacea</i> Schreb. subsp. <i>arundinacea</i>	x		x	
<i>Festuca marginata</i> (Hack.) K.Richt.	x			
<i>Festuca ovina</i> L. s.l.	x			
<i>Festuca rubra</i> L. <i>commutata</i> Gaud.	x			
<i>Fragaria</i> × <i>ananassa</i> Duchesne	x			
<i>Gentiana verna</i> L.	x			
<i>Gladiolus communis</i> L.	x		x	x
<i>Gypsophila struthium</i> L. in Loefl. subsp. <i>hispanica</i> (Willk.) G.López	x			x
<i>Heracleum mantegazzianum</i> Sommier & Levier	x			x
<i>Hippuris vulgaris</i> L.	x			
<i>Hordeum murinum</i> L. subsp. <i>murinum</i>	x		x	
<i>Impatiens balfourii</i> Hook f.	x	x		x
<i>Iris latifolia</i> (Mill.) Voss	x			
<i>Juncus acutiflorus</i> Ehrh. ex Hoffm.	x			x
<i>Juncus inflexus</i> L.	x			x
<i>Knautia dipsacifolia</i> Kreutzer subsp. <i>catalaunica</i> (Senn. ex Szabó) O.Bolòs, J.Vigo, Masalles et Ninot	x	x		

<i>Knautia nevadensis</i> (M.Winkl. ex Szabó) Szabó	x			
<i>Lactuca viminea</i> (L.) J. et C.Presl	x		x	
<i>Lathyrus sylvestris</i> L.	x			
<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	x	x		
<i>Ligusticum lucidum</i> Mill. subsp. lucidum	x			
<i>Linum tenuifolium</i> L. subsp. <i>milletii</i> (Senn. et Barrau) O.Bolòs, J.Vigo, Masalles et Ninot	x			
<i>Lotus corniculatus</i> L. subsp. <i>alpinus</i> (Schleich. ex Ser.) Rothm.	x		x	
<i>Lotus corniculatus</i> L. subsp. <i>delortii</i> (Timb.-Lagr. ex F. W. Schultz) O.Bolòs et J.Vigo	x		x	
<i>Lotus pedunculatus</i> Cav.	x		x	
<i>Malva moschata</i> L.	x			
<i>Medicago lupulina</i> L.	x		x	x
<i>Narcissus assoanus</i> Duf.	x		x	x
<i>Ononis natrix</i> L.	x		x	
<i>Onopordum acanthium</i> L.	x		x	
<i>Onopordum acaulon</i> L.	x			
<i>Ophrys sphegodes</i> Mill.	x			
<i>Opuntia vulgaris</i> Mill.	x	x	x	

<i>Orobanchè latisquama</i> (F.W.Schultz) Batt. in Batt. et Trab.	x	x		
<i>Paeonia officinalis</i> L. subsp. <i>microcarpa</i> (Boiss. et Reut.) Nyman	x			x
<i>Persea americana</i> Mill.	x			
<i>Petrorrhagia prolifera</i> (L.) P.W.Ball et Heyw.	x			
<i>Phlox paniculata</i> L.	x			x
<i>Pilosella officinarum</i> Vaill.	x	x		
<i>Pisum sativum</i> L. subsp. <i>macrocarpum</i> Ser.	x	x		
<i>Polygonum orientale</i> L.	x			
<i>Quercus alba</i> L.	x			x
<i>Quercus cerris</i> L.	x			x
<i>Quercus subpyrenaica</i> Huguet del Villar	x		x	
<i>Quercus ×salcedoi</i> C.Vicioso	x		x	
<i>Rhamnus alpina</i> L. subsp. <i>alpina</i>	x		x	x
<i>Rosa villosa</i> L.	x	x	x	
<i>Rumex scutatus</i> L. subsp. <i>scutatus</i>	x		x	
<i>Salix retusa</i> L.	x			
<i>Salix triandra</i> L.	x		x	
<i>Saxifraga granulata</i> L.	x	x		

<i>Saxifraga rotundifolia</i> L.	x			
<i>Scleranthus perennis</i> L.	x		x	
<i>Sedum dasyphyllum</i> L. subsp. <i>dasyphyllum</i>	x	x	x	x
<i>Sedum dasyphyllum</i> L. subsp. <i>glanduliferum</i> (Guss) Nyman	x	x		
<i>Solidago virgaurea</i> L. subsp. <i>virgaurea</i>	x	x		
<i>Sorghum</i> × <i>sudanense</i> (Piper) Stapf	x			
<i>Tilia americana</i> L.	x	x	x	
<i>Tillandsia aeranthos</i> (Loisel.) Desf.	x			
<i>Trachelospermum jasminoides</i> (Lindl.) Lem.	x		x	
<i>Tradescantia sillamontana</i> Matuda	x	x		
<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	x		x	
<i>Vicia onobrychioides</i> L.	x		x	
<i>Vicia villosa</i> Roth subsp. <i>pseudocracca</i> (Bertol.) Rouy	x		x	x
<i>Viola hirta</i> L.	x	x	x	
<i>Viola sylvestris</i> Lam. subsp. <i>riviniana</i> (Reichenb.) Tourlet	x			

D'aquests tàxons esmentats, n'hi ha 47 (40,87%) sense usos, 34 (29,57%) amb usos alimentaris, 25 (21,74%) amb altres usos, 23 (20,00%) amb usos medicinals i set (6,09%) amb efectes nocius o tòxics.

5.10. ANÀLISI D'ALTRES TÀXONS NO INCLOSOS EN EL CATÀLEG

Algunes vegades no s'han pogut obtenir testimonis de les plantes mencionades pels informants i, per tant, no s'han pogut incloure en el catàleg. A la Taula 12, s'hi presenta la informació recollida per a aquests tàxons i una proposta de nom científic segons la descripció que n'ha fet l'informant, si se li ha pogut atribuir amb certes garanties. En altres casos, no ha estat possible associar cap nom científic al nom popular mencionat per l'informant.

Taula 12. Relació de plantes esmentades pels informants de les quals no s'ha pogut obtenir mostra per a plec d'herbari.

Nom popular	Nom científic (orientatiu)	Nombre de reports d'ús	Localitat	Notes
Llorer xinès	<i>Aucuba chinensis</i> Benth.	1	El Querforadat	Per a la bronquitis
Alerç	<i>Larix</i> sp.	1	Guils del Cantó	Per a fer fusta
Pau d'arco	<i>Tabebuia impetiginosa</i> (Mart. ex DC.) Standl.	1	Adrall	Per al càncer
Kalanchoe	<i>Kalanchoe</i> sp.	2	Adrall, el Querforadat	Per a la faringitis. Per al càncer de boca, de còlon i de gola
Papir	<i>Cyperus payrus</i> L.	1	Perles	Elaboració de papir
Equinàcia pàl·lida	<i>Echinacea pallida</i> (Nutt.) Nutt.	1	Ossera	Antivíric
Abacà o cànem de Manila	<i>Musa textilis</i> Née	1	Fígols	Elaboració de sacs
Petúnia	<i>Petunia</i> sp.	1	La Vall del Mig	Flor de jardí

Centella asiàtica	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urban	1	Castellbò	No se n'explicita l'ús
Ortosifon	<i>Orthosiphon stamineus</i> Benth.	1	Castellbò	Te de Java
Àrnica	<i>Inula</i> sp.	1	Valldarques	En esperit de vi, nou dies a sol i serena. Per als cops sense ferida
Escaldaboc	<i>Avena</i> sp.	1	Sant Mer	Perillosa de menjar quan és seca
Pi d'Oregon	-	1	Guils del Cantó	Obtenció de fusta
Acàcia asiàtica oriental	-	1	Perles	Arbre de jardí

També s'ha recollit un bon nombre de fongs (incloent líquens), per als quals no es disposa de mostra (excepte en un cas, anotat a la taula). Es presenten a la Taula 13 els noms dels fongs i dels líquens, el nombre d'informants i, en alguna ocasió, notes sobre l'ús. També es donen les localitats d'aquests, així com, en la major part dels casos, els noms científics orientatius, atribuïts, a partir dels noms i les descripcions donats pels informants, amb les referències (Ballarà, 2019; Cuello, 2007; Masclans, 1975; Niell, 2006 i 2010; Sañé, s.d.).

Taula 13. Fongs (incloent líquens) esmentats pels informants durant les entrevistes.

Nom popular	Nom científic	Nombre de reports	Localitat	Notes
Agulla	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	1	Coll de Nargó	
Agulleta	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	8	Coll de Nargó, Fígols, Oliana, Organyà, Perles, Romanins	Comestible

Agutlleta	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	4	Castellnou de Bassella, la Clua, Ogern, Sant Mer	
Amanita	<i>Amanita phalloides</i> Link.	1	Ogern	Mortal
Amanita	<i>Amanita</i> sp.	1	Romanins	
Apagallum	<i>Macrolepiota procera</i> (Scop. ex Fr.) Sing.	7	Els Castells, Espaén, Ogern, Romanins, Taús, Vila-rubla	El posen a les pizzes
Barba de caputxí	<i>Evernia prunastri</i> , <i>Pseudevernia purpurea</i> o <i>Usnea barbata</i>	1	Cava	Viuen a la branca del pi
Barretó		2	Ogern, Oliana	Es fa a les soques dels roures
Bolet d'auvella	<i>Tricholoma</i> sp.	7	Ars, els Castells, Montargull, Ogern, Romanins, Sant Mer, les Sorts	Es molt i en feien caldo pels guisats
Bolet de bou	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	15	Cassovall, Castellnou de Carcolze, els Castells, Espaén, la Guàrdia d'Ares, Ogern, Oliana, Organyà, Perles, Romanins, Sant Mer, les Sorts, Taús	Comestible, però es treu la pell del barret. Es dona als gossos. Provoca descomposició
Bolet de cabra	<i>Tricholoma</i> sp.	1	Perles	Es conserva en sal
Bolet de fum	<i>Lycoperdon</i> sp.	1	Oliana	
Bolet de greix	<i>Gyromitra esculenta</i> (Pers.) Fr.	1	Ogern	

Bolet de neu	<i>Hygrophorus marzuolus</i> Bres.	7	Ars, Castellnou de Carcolze, Coll de Nargó, Fígols, Fórns, el Querforadat, Santa Creu de Castellbò	Surt quan se'n va la neu
Bolet d'ovella	<i>Tricholoma</i> sp.	6	Ogern, Ossera, Perles	
Bolet de panical	<i>Pleurotus eryngii</i> (De Cand.) Gillet	1	Malgrat de Noves	
Bolet de soca	-	5	Els Castells, Ogern, Oliana, Perles, Romanins	
Bolet de tinta	<i>Coprinus comatus</i> Pers.	1	Torres d'Alàs	
Borratxo	<i>Cantharellus lutescens</i> Pers. ex Fr.	1	Ogern	
Brumosa	<i>Hygrophorus</i> sp.	1	Santa Creu de Castellbò	Tòxica
Calçó		1	Oliana	
Cama de perdiu	<i>Chroogomphus rutilus</i> (Schaeff.) O.K. Mill.	9	Josa de Cadí, Ogern, Ossera, Perles, el Querforadat, Romanins, Sant Mer, Taús	
Camagroc	<i>Cantharellus lutescens</i> Pers. ex Fr.	27	Alinyà, Aubet, Castellnou de Bassella, els Castells, la Clua, Coll de Nargó, Nuncarga, Ogern, Oliana, Organyà, Ossera, Perles, el Querforadat, Romanins, les Sorts, Sant Mer, Taús, el Vilar de Cabó	S'enfila o es molt amb un molinet i la pols es guarda en un pot de vidre amb un gra de pebre negre. A l'arròs

Camasec	<i>Cantharellus lutescens</i> Pers. ex Fr.	5	Castellnou de Bassella, la Clua, Coll de Nargó, La Guàrdia d'Ares, Josa de Cadí	
Carbonera	<i>Hygrophorus marzuolus</i> Bres.	3	Ars, els Castells, Perles	Surt quan se'n va la neu
Carlet	<i>Hygrophorus russula</i> (Schff. ex Fr.) Quel.	3	Ogern, Perles, Romanins	
Carmallola	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	1	Cava	
Carrereta	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	30	Ars, Aubàs, Aubet, Berén, Castellnou de Carcolze, Cav, Coll de Nargó, Espaén, Fòrnols, Junyent, la Guàrdia d'Ares, Nuncarga, Ogern, Organyà, Ossera, Padrinàs, el Querforadat, la Seu d'Urgell, les Sorts, Santa Creu de Castellbò, Taús	Surt dos cops a l'any. Es menja com aperitiu, amb sopa, guisat o truitada. Es poden guardar en coixineres.
Carrereta de primavera	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	1		
Carrereta de tardor		1		
Carrerola	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	40	Adraén, Aristot, Ars, Arsèguel, Asnurri, Aubàs, Aubet, la Bastida d'Hortons, Calvinyà, Castellnou de Carcolze, els Castells, Cava, Cercèdol, Civís, Espaén, Estelareny, la Freita, la Guàrdia d'Ares,	

Guils del Cantó,
Montargull, Ogern, Oliana,
Organyà, Ossera,
Romanins, Sant Mer, la Seu
d'Urgell, Solans, Taús,
Torres d'Alàs, Vila-ruba

Carrerola de prat	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	1	Organyà	
Carriola	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	1	La Guàrdia d'Ares	
Cassoleta	<i>Sarcosphaera crassa</i> (Santi ex Steudel) Pouza	5	Ogern, Oliana, Perles, Sant Mer	
Ceberniscle, ceverniscle	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	1	Santa Creu de Castellbò	No és tòxic
Ceberniscle, ceverniscle	<i>Tricholoma equestre</i> (L.) P. Kumm.	1	Santa Creu de Castellbò	Si se n'ingereix molt és tòxic
Cendrosa	-	1	Torres d'Alàs	
Cep	<i>Boletus</i> sp.	41	Arfa, Ars, Asnurri, Aubet, Berén, Carmeniu, Castellbò, Castellnou de Carcolze, els Castells, Coll de Nargó, Espaén, Fígols, Guils del Cantó, Malgrat de Noves, Montanissell, Ogern, Oliana, Organyà, Padrinàs, Perles, el Querforadat, Romanins, Santa Creu de Castellbò, la Seu d'Urgell, les Sorts,	Comestible, però n'hi ha algun de verenós

Taús, Torres d'Alàs,
Vilanova de Banat

Cip	<i>Boletus</i> sp.	1	Nuncarga, Perles	
Cip	<i>Cantharellus lutescens</i> Pers. ex Fr.	1	Oliana	
Clopissa [clopisse]	<i>Agrocybe aegerita</i> (Brig. Sing.	2	Oliana, Torres d'Alàs	Bolet que es fa als clops
Cogoma	<i>Amanita ovoidea</i> (Bull ex. Fr.) Quélet	9	Aubet, Els Castells, Cassovall, Espaén, Fígols, Ogern, Romanins, Sant Mer, Solans, Taús	No comestible
Colomí	<i>Russula cyanoxantha</i> Schff. Ex Fr.	1	Aubet	
Cua de guineu	<i>Chroogomphus rutilus</i> (Schaeff.) O.K. Mill.	2	Coll de Naró, Peramola	
Cuagra	<i>Russula</i> sp.	1	Ogern	
Farinera borda	<i>Amanita phalloides</i> Link.	1	Ogern	Mortal
Fedulic	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	5	els Castells, Montargull, Oliana, Perles, les Sorts	Per a fer sopa
Ferdulic	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	1	Coll de Nargó	
Feredulic	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	1	Aubet	

Fetge	<i>Rhizopogon</i> sp.	1	El Querforadat	
Fetge	<i>Chroogomphus rutilus</i> (Schaeff.) O.K. Mill.	1	Castellnou de Carcolze	
Fetget	<i>Rhizopogon</i> sp.	3	Ares, Ollana	
Fetjó	<i>Rhizopogon</i> sp.	2	Ba, Carmeniur	
Fredolic	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	9	Alinyà, Asnurri, Fígols, Llobera, Organyà, Ossera, Perles, Romanins, Tost	
Fredulic	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	19	Alinyà, Castellnou de Carcolze, Coll de Nargó, la Guàrdia d'Ares, Josa de Cadí, Llobera, Nuncarga, Ogern, Ollana, Organyà, Peramola, Perles, el Querforadat, Sant Mer, la Seu d'Urgell, Taús	
Fredulic gros	<i>Tricholoma portentosum</i> Quéf.	1	Ogern	
Freduluc	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	1	les Masies de Nargó	
Freiduric	<i>Tricholoma terreum</i> (Schff. Ex Fr.)	1	Aubet	
Garrigó	<i>Hygrophorus personii</i> Arnolds	1	Romanins	
Gírgola	<i>Agrocybe aegerita</i> (Brig.) Sing.	2	els Castells, Ollana	Es fa als clops

Gírgola silvestre	<i>Agrocybe aegerita</i> (Brig). Sing.	1	Perles
Greixa	<i>Sparassis crispa</i> Fr.	3	Aubet, Castellnou de Carcolze, Romanins S'ha de tallar amb un ganivet i deixar-hi l'arrel, sinó és perd. Amb carn
Llenega	<i>Hygrophorus</i> sp.	10	Aubet, Fígols, la Guàrdia d'Ares, Ogern, Oliana, Ossera, el Querforadat, Romanins, Taús
Llenega blanca	<i>Hygrophorus gliocyclus</i> Fr.	12	Alinyà, Aubet, Josa de Cadí, la Guàrdia d'Ares, Llobera, Organyà, Ossera, Perles, les Sorts, Taús Com aperitiu o guisat
Llenega grisa	<i>Hygrophorus tephroleucus</i> (Pers.: Fr.) Fr.	1	Aubet
Llenega negra	<i>Hygrophorus latitabundus</i> Britzelm.	9	Alinyà, Josa de Cadí, la Guàrdia d'Ares, Llobera, Organyà, Perles, les Sorts, Taús Com aperitiu o guisat
Llenga de bou	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	1	Perles
Llengua de bou	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	8	Alinyà, Fígols, Llobera, Ogern, Oliana, Romanins, les Sorts
Lletera	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Espaén
Lleteró	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	els Castells

Lleterola	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Romanins	
Lletraga	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Ogern	
Lletrera	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Oliana	
Manita	<i>Amanita</i> sp.	1	Romanins	
Mare del rovelló	<i>Hypomyces lateritius</i> (Fr.) Tul. & C. Tul.	1	Ogern	
Mataparent	<i>Boletus</i> sp.	4	Castellnou de Carcolze, Ogern, el Querforadat, Romanins	
Matasogra	<i>Amanita muscaria</i> (L.) Lam.	1	la Guàrdia d'Ares	Es realitza una fotografia del bolet mostrat per l'informant
Mocosa	<i>Hygrophorus</i> sp.	17	Alinyà, Ars, Asnurri, Aubet, Castellnou de Carcolze, Coll de Nargó, la Clua, la Guàrdia d'Ares, Nuncarga, Llobera, Ogern, Oliana, Organyà, Ossera, Sant Mer, Solans	Comestible
Mocosa blanca	<i>Hygrophorus gliocyclus</i> Fr.	9	els Castells, Coll de Nargó, Fígols, les Masies de Nargó, Ogern, Organyà, Peramola, les Sorts, Taús	És molt abundant a la zona de Taús
Mocosa negra	<i>Hygrophorus latitabundus</i> Britzelm.	9	Aubet, els Castells, Fígols, Organyà, Peramola, les Sorts, Taús	

Mocosa roja	<i>Hygrophorus russula</i> (Schff. ex Fr.) Quel.	1	Altés	
Moixariga	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	1	el Querforadat	
Moixairiga	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	1	Bari Cava	Per a fer truitada
Moixeró	<i>Calocybe</i> sp. o <i>Clitocybe</i> sp.	32	Alinyà, la Bastida d'Hortons, Calvinyà, Castellnou de Carcolze, els Castells, Cava, Civís, Coll de Nargó, Españ, Fómols, la Guàrdia d'Ares, les Masies de Nargó, Montargull, Ogern, Oliana, Organyà, Ossera, Padrinàs, Perles, el Querforadat, Sant Mer, Santa Creu de Castellbò, Sarcèdol, Sellent de Nargó, Solans, Taús, la Vall del Mig	Surt dos cops a l'any. Crema l'herba. Es poden enfilar. En aperitiu, truitada, guisats o en carn.
Moixeró blanc	<i>Calocybe gambosa</i> (Fr.) Donk.	9	Alinyà, Aubet, Coll de Nargó, Llobera, Ossera, el Querforadat, Taús	Es pot assecar
Moixeró groc	<i>Calocybe</i> sp. o <i>Clitocybe</i> sp.	1	Aubet	
Moixeró blau	<i>Lepista nuda</i> Cooke	2	La Guàrdia d'Ares, Oliana	
Moixeró lila	-	4	Ares, Aubet, els Castells, Taús	
Moixeró gris	-	4	Ares, Aubet, les Sorts, Taús	

Moixeró beix	-	1	Coll de Nargó	
Moixeró de pota doble	-	1	Aubet	
Moixeró marró	-	2	Alinyà, Llobera	
Moixeró de color cafè	-	1	Taús	
Moixeró negre	-	1	Coll de Nargó	
Moixeró de primavera	-	5	Ares, Castellnou de Carcolze, Guils del Cantó, Oliana, Romanins	
Moixeró de tardor	-	11	Castellnou de Carcolze, els Castells, Coll de Nargó, Fígols, Guils del Cantó, Josa de Cadí, Oliana, Organyà, el Querforadat, Romanins, Taús	
Moixí	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	1	el Querforadat	
Molsa	-	3	Ars, Ogern, Pallerols del Cantó	Impermeabilitzant de l'aigua. Per a fer pessebres
Molsa blanca del pi	<i>Evernia prunastri</i> , <i>Pseudevernia purpurea</i>	1	Taús	Tisana per als constipats
Morro de bou	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	1	El Querforadat	

Morro de videll	<i>Tricholoma equestre</i> (L.) P. Kumm.	1	Aubet	
Moxairiga	<i>Marasmius oreades</i> (Bolt. ex Fr.) Fr.	4	Bar, Cava, Castellnou de Carcolze, el Querforadat	S'assequen o es confiten
Murga acampanada	<i>Morchella conica</i> Pers.	2	Ares, Aubet	
Murga	<i>Morchella esculenta</i> Fr.	1	Aubet	Tòxica. Amb truitada o guisada amb conill
Murga	<i>Morchella</i> sp.	13	Aubet, Banyeres, Castellnou de Carcolze, Cava, Fòrnols, Guils del Cantó, la Guàrdia d'Ares, Padrinàs, el Querforadat, Santa Creu de Castellbò, Solans, Torres d'Alàs	
Murga negra	<i>Morchella conica</i> Pers.	1	Oliana	
Múrgola	<i>Morchella</i> sp.	12	Aubet, Berén, els Castells, Coll de Nargó, Fígols, Malgrat de Noves, Ogern, Perles, Romanins, Sant Mer, la Seu d'Urgell, Taús	Tòxica
Múrgola morena	<i>Morchella conica</i> Pers.	1	Bar	
Múrgola rossa	<i>Morchella esculenta</i> Fr.	1	Bar	
Orella de gat	<i>Helvella</i> sp.	1	Perles	

Orelleta vermella	<i>Tremiscus helvelloides</i> (DC.) Donk	2	Ossera	
Palomí	<i>Russula cyanoxantha</i> Schff. Ex Fr.	6	Les Masies de Nargó, Nuncarga, Ogern, Oliana, Romanins	Es fa a la roureda. És amarguent
Pampa	<i>Clitocybe geotropa</i> (Bull.) Qué!l	1	Perles	
Paraigües	<i>Macrolepiota procera</i> (Scop. ex Fr.) Sing.	1	Malgrat de Noves	
Patufet	<i>Rhizopogon</i> sp.	1	Perles	
Patufí	<i>Rhizopogon</i> sp.	1	Perles	
Pebràs o pebrasso	<i>Russula delica</i> Fr.	12	Alinyà, Aubet, Llobera, Ogern, Oliana, Perles, el Pont de Bar, el Querforadat, Romanins, Sant Mer, les Sorts, Taús	
Pebrasso		1	Aubet	
Pet de llop	<i>Astraeus hygrometricus</i> Morgan	1	Perles	Quan es tendre es comestible
Pet de llop	<i>Lycoperdon</i> sp.	8	Els Castells, Oliana, Ogern, Romanins, Solans, les Sorts, Taús	
Peu de perdiu		1	Avellanet	
Peu de rata	<i>Ramaria</i> sp.	16	Alinyà, Aubet, Carmeniu, Castellnou de Carcolze, Llobera, Ogern, Organyà, Ossera, Pallerols del Cantó, Perles, el Querforadat,	N'hi ha de comestibles i de no comestibles

Romanins, Sant Mer, les
Sorts

Peu de rata blanc	<i>Ramaria botrytis</i> Bourdot	1	Oliana
Peu de rata groc	<i>Ramaria aurea</i> (Fr.) Q.	1	Oliana
Pinell	<i>Hygrophorus</i> sp.	1	Aubet
Pinetell	<i>Boletus</i> sp. o <i>Suillus</i> sp.	3	Ossera, Sant Mer
Pinetell	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	2	Cassovall, Romanins
Pintinella	<i>Amanita vaginata</i> Lam.	1	Ogern
Pota de perdiu	<i>Chroogomphus rutilus</i> (Schaeff.) O.K. Mill.	6	Aubet, els Castells, Espaén, Solans, Taús, Tost
Pota de perdiu	<i>Rhizopogon</i> sp.	2	Ares, Carmeniu
Pota de rata	<i>Ramaria</i> sp.	2	Els Castells, Taús
Quantó	-	2	Ogern, Perles
Rossinyol	<i>Cantharellus cibarius</i> Fr.	16	Aravell, Ars, Arsèguel, Aubet, Berén, Castellbò, Castellnou de Carcolze, els Castells, Ogern, Perles, el Querforadat, Romanins, Santa Creu de Castellbò, Solans, Soriguera, Taús
Rovelló	<i>Lactarius</i> sp.	50	Alinyà, Ares, Arfa, Ars, Arsèguel, Artedó, Asnurri, Aubet, Avellanet, Bar, la Barceloneta, Carmeniu, A sobre dels rovellons de dins la cistella s'hi posa boix perquè

Cassovall, Castellbò, els conservi la humitat.
 Castells, Coll de Nargó, El rovelló petit es
 Espaén, Fígols, Fórns, la confita per a posar
 Guàrdia d'Ares, Guils del en amanides o en
 Cantó, Josa de Cadí, vinagre per a fer
 Llobera, Montargull, l'aperitiu
 Ogern, Oliana, Organyà,
 Les Sorts, Ossera, Perles, el
 Querforadat, Romanins,
 Sant Mer, Santa Creu de
 Castellbò, Sarcèdol, Sellent
 de Nargó, Taús, Torres
 d'Alàs, Tost, Vila-rubla

Rovelló blanc de sota	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Torres d'Alàs	
Rovelló lletrer	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Bellestar	
Rovelló verenós	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.	1	Oliana	
Ternadolça	<i>Russula</i> sp.	4	Ogern, Oliana, Romanins, Sant Mer	Es fan a les alzineres, a les pinedes i a les rouredes
Tofa	<i>Tuber</i> sp.	12	Aubet, la Bastida d'Hortons, Coll de Nargó, Fígols, Gavarra, la Guàrdia d'Ares, Organyà, Santa Creu de Castellbò, Taús, el Vilar de Cabó, Voloriu	Els <i>jabalins</i> les han fet perdre
Tòfina, tòfona	<i>Tuber</i> sp.	12	L'Alzina d'Alinyà, Fórns, Ogern, Oliana, Perles, el Querforadat, Romanins, Sant Mer, les Sorts, Taús	

Tòfona aromàtica	<i>Tuber</i> sp.	1	Montan de Tost	
Tòfona d'estiu	<i>Tuber aestivum</i> Vitt.	1	Bellpui	
Tòfona de tardor	<i>Tuber melanosporum</i> Vitt.	1	Bellpui	
Tòfona marronosa	<i>Tuber</i> sp.	1	Bellpui	
Trompeta de la mort	<i>Craterellus cornucopioides</i> (L. ex Fr.) Pers.	2	Ogern, la Seu d'Urgell	
Trufa	<i>Tuber</i> sp.	6	Aubet, els Castells, Fórnols, Ogern	Els mosquits a les alzineres assenyalen trufes
Vaca	<i>Hydnum repandum</i> (L. ex Fr.)	1	Castellnou de Carcolze	
Vacassa	<i>Sarcodon imbricatus</i> P. Karst.	1	Asnurri	
Xaberniscle, xaverniscle	<i>Tricholoma equestre</i> (L.) P. Kumm.	2	Aubet, les Sorts	Es pot assecar
Xampinyó bord	<i>Agaricus rubellus</i> Batsch	1	Perles	
Xampinyó de prat	<i>Agaricus campestris</i> L.	2	Fígols, Romanins	
Xampinyó silvestre	<i>Agaricus campestris</i> L.	1	Espaén	

Sense nom	<i>Clathrus ruber</i> (Mich. Ex Pers.)	1	Ogern	L'informant n'aporta una fotografia
Sense nom	<i>Claviceps</i> <i>purpurea</i>	1	Ogern	
Sense nom (BCN-E-389)	<i>Ganoderma</i> <i>lucidum</i> (Curt. ex Fr.) Karst.	1	Torres d'Alàs	Baixa la pressió. Per al cor

Igualment hem recollit alguna informació sobre algues tot i que, com és lògic atès el territori estudiat, ha estat força reduïda. En presentem les dades a la Taula 14.

Taula 14. Algues amb informacions associades recollides durant les entrevistes.

Nom popular	Nom científic	BCN	Nombre de reports	Localitat	Notes
Aigua morta	<i>Chara</i> sp.		1	Com (bosc)	Taús
Aigua morta	<i>Cladophora</i> sp.	BCN-Phyc- 8602	1	Com (poble)	Taús
Aigua morta	<i>Spirogyra</i> sp.	BCN-Phyc- 8602	1	Com (poble)	Taús
Algues verdes	<i>Cladophora glomerata</i> (L.) Kütz.	BCN-E-579	1	Riu Segre	el Pont de Bar vell

Un informant de Taús (Benet) explica els criteris populars de potabilitat de l'aigua són la presència d'aigua morta (*Chara* sp.), presència al voltant de l'aigua de menta (*Mentha* sp.) i que per dintre l'aigua s'hi passegin salamandres (*Salamandra salamandra*).

5.11. ELS HORTS DE L'ALT URGELL

Els horts constitueixen un dels reservoris de biodiversitat, cultivada, però no només, de l'Alt Urgell. Sovint aquest és l'espai escollit pels informants (el 25,6% disposa d'hort) per a dur a terme l'entrevista

etnobotànica. Molts cops es tracta d'espais al costat de la casa (Imatge 1), en els quals s'hi cultiva, entre altres, un bon nombre de races locals de diverses espècies hortícoles. Altres vegades, els horts es troben en espais comuns (Imatge 2). Els horts són bons exemples de l'antiguitat de les pràctiques etnobotàniques. Només a tall d'exemples anecdòtics, però il·lustratius, esmentem les afirmacions dues informants grans que, des de petites (i segur que sota el control de pares i padrins), hi treballaven: “havia cavat amb l'aixada de sol a sol per 10 pessetes” i “tres dies cavant patates, vaig guanyar quinze pessetes i em vaig comprar unes xiruques”. Això mostra els horts com a reservoris de plantes i de sabers associats de llarga tradició, com és el cas en altres zones del Pirineu català i d'Europa (Vogl-Lukasser & Vogl, 2004; Rigat *et al.*, 2011, i referències contingudes en aquest treball).

L'hort familiar és molt apreciat pels informants, però cal dir que també el veuen com a generador de molt de treball. Resumim-ho en una dita esmentada per un informant: "Si tens hort, ja ets mort", per la feina que representa l'hort. De totes maneres, era, i continua essent, ben corrent de tenir, poc o molt, un hort (amb cols, mongetes, tomates, trumfes...), i alguns informants remarquen que, en el passat, en tenien fins i tot a les cases més pobres.

Imatge 1. Hort del Benet Bullich (Taús) (juliol 2018).

Imatge 2. Horts al carrer de la Vilanova (Organyà) (desembre 2019).

5.11.1 RACES DE PLANTES DELS HORTS

Les diverses races de moltes plantes cultivades a petita escala als horts tenen una importància crucial. En alguns casos, es deurà tractar de races coincidents amb algunes de majoritàries, però n'hi pot haver de ben rares i, fins i tot, en perill d'extinció. Totes, però, especialment, aquestes darreres poden ser molt importants en casos de degeneració de races estàndard i, també, amb la idea actual que constitueixen un germoplasma molt rellevant per a la seguretat i la sobirania alimentàries (Calvet-Mir *et al.*, 2021; Ficiciyan *et al.*, 2018; Reyes-García *et al.*, 2018; Shah *et al.*, 2018).

A continuació s'enumeren les races que s'han trobat a l'Alt Urgell. Dins d'aquest concepte hi incloem races locals i variants de mena diversa, probablement incloent-hi varietats botàniques i cultivars, aquestes darreres a vegades difícils d'establir i de localitzar en la normativa legal, i de detectar a partir del nom popular. Són les següents:

- **Pèsol**

Pèsol negre (la Vall del mig; Perles; Llinars) o pèsol de muntanya (la Vall del mig); tirabec (Arsèguel; Padrinàs)

- **Enciam**

Maravilla (castellà) (Taús)

- **Tomata**

Cor de roure (Ogern), Montserrat (Perles; Ogern; Taús), de poma (Taús), de pera (Taús), dels quatre cantos (Perles)

- **Oliva / auliva**

Arbequina (Coll de Nargó, Organyà, Sant Mer), corbella (Coll de Nargó), gordal (Sant Mer), gravell (Sant Mer), neral (Coll de Nargó), sevillanes (Organyà), tiurana (Coll de Nargó)

- **Patata / trumfa / trumfo**

Patata blanca (Fígols). Blanquilla (Organyà). Patata del bufet (Oliana; Taús; Sellent de Nargó; Adraén; Llobera; Fígols); del bufet n'hi ha mata alta (que en fan moltes) i de mata baixa (que en fan quatre de molt grosses), bufet blanc (les Sorts), bufet negre (les Sorts; la vall del Mig), bufet (Civís; Llobera), Kennebec (Espaén; Sellent de Nargó; Sant Mer; les Sorts; Civís; Coll de Nargó; Organyà; Oliana; Ares), patata moradenc (Fígols), patata vermella o *pontiac* (Red Pontiac) (Adraén; Sant Mer; Berén; les Sorts; Civís; Fígols; Taús; Organyà; Oliana), patates liles (Espaén), ull de perdiu (Taús), patata tardana (Coll de Nargó).

- **Figa**

Hi ha unes 25 races de figues, entre les quals: figa blanca (Bellpui), figa de coll de dama (Montferrer; Bellpui), figa de la llana (Bellpui), figa d'en cuïra (Bellpui), figa negra (Bellpui), figa vermella (Bellpui), figa ull de perdiu (Oliana; Bellpui), figa cucurella (petita i molt dolça) (Bellpui).

- **Pera**

Blanquilla (Alàs; el Pont de Bar vell) i llúisa (Alàs).

- **Poma**

Reineta (Ars). A Alàs hi ha la golden i a Aravell, l'Starking. Pomereta de Sant Joan (Taús). Poma del diabètic, la poma de gel, la camosa (Fígols).

- **Préssecs**

Vinyal (préssec dur) (Perles), el Duran (el Pujal).

- **Pruna**

Pruna clàudia, pruna groga (la Barceloneta).

- **Cirera**

Bigarró, cirera normal, cirera borda, cor de colom, cruixalenc (la Barceloneta) o cruixulenc (Bellpui); aquesta darrera és la cirera groguenca.

5.11.2. EMPELTS D'ARBRES

Als horts o vora d'ells, sovint s'hi cultiva alguns exemplars d'arbres fruiters. Una de les feines importants que cal fer respecte a aquesta mena de plantes és la d'empeltar. Encara que hem citat al catàleg tots els arbres fruiters dels quals els informants ens han fornit dades, inclosos els altres arbres que podrien servir empeltar-los, pensem que és bo de deixar constància explícita aquí, en parlar d'horts i del seu germoplasma -com ara les races locals de plantes cultivades- d'aquesta operació que sempre ha tingut un lloc important en el conreu tradicional.

Així, els informants ens deien, per exemple, que era típic usar pega (un producte d'origen vegetal) per a empeltar, però que antigament es feia amb fang. Per a posar un exemple detallat, esmentem l'empelt del nesper, niesper o niesprera (*Mespilus germanica* L.). Els informants ens diuen que les niespreres s'empelten d'agraüll, agaurrer, agarroner o polleguer (*Crataegus monogyna* Jacq.). Per a fer-ho, citem l'explicació d'un informant del procediment: “*tallar una branca del gruix d'un dit del agraüll. Es fa un espai a l'agraüll per l'esqueix del niesper. Cal posar pela amb pela, del nesper amb l'agraüll perquè cebi, agafat amb pega. S'embolica amb un drap, i ben lligat*”. La descripció, prou complicada per als profans, indica un saber i un saber fer tradicionals no menyspreables.

5.11.3. PALS O TESTIMONIS

Encara que fora del material vegetal central dels horts, és a dir les plantes que s'hi cultiven per a alimentació, és digne de menció la utilització de no pas poques plantes com a auxiliars per a facilitar el cultiu de les plantes hortícoles. Encara que els usos són recollits al catàleg general de la tesi, no podem deixar d'esmentar-los ara, en tractar específicament del horts.

Dels pals o els testimonis que s'utilitzen per a les mongeteres i les tomateres, a Españ en diuen bastons, a Ogern enfiladors, a Taús parrals o travessers i a Oliana els més vells perxells i els joves *enramados*. A Fígols i Perles en diuen rameres, i es parla d'enramar algunes verdures. Els aspres a Anserall i els parrals a Taús són troncs de *Buxus sempervirens*. Els bastons a Españ són de boix (*Buxus sempervirens*), canya (*Arundo donax*) o freixera (*Fraxinus* sp.), i les rameres de Fígols i els perxells d'Oliana són de canya (*Arundo donax*), que també es fa servir a Josa del Cadí. A Romanins i a Ogern, fan servir la canya de bambú (*Bambusa* sp.) com a pals de mongeteres i tomateres.

Probablement en consonància amb l'erosió del saber tradicional en territoris industrialitzats, actualment hi ha molts hortolans que prefereixen pals de ferro, però cal dir que també moltes encara continuen usant les plantes que s'han fet servir a la zona estudiada per generacions.

5.11.4. PLANTES NO ALIMENTÀRIES QUE ES CULTIVEN ALS HORTS

Els horts són, per definició, llocs on s'hi cultiva plantes alimentàries. De totes maneres, són molt més que no pas això, car és ben fàcil de trobar-hi també, posem per cas, plantes medicinals, aromàtiques i ornamentals. A altres zones del Pirineu català, això ha estat ben estudiat i mostrat, de manera que s'ha arribat a qualificar l'hort com un espai de reserva de diversitat biocultural en un sentit ampli (Agelet *et al.*, 2000; Calvet-Mir *et al.*, 2017).

A l'Alt Urgell, hem pogut constatar també aquest fet. A part de les dades fornides al catàleg d'aquesta tesi, ho exemplifiquem aquí amb l'esment de tres plantes medicinals, que, tot i no ésser essencialment hortícoles, són especialment freqüents al horts alturgellencs.

- **Camamilla (*Matricaria recutita*).**

Hi ha força informants (una vintena) que cultiven aquesta camamilla als horts. La seva activitat digestiva, entre d'altres, la fa pertinent en un lloc bàsicament dedicat a conrear-hi plantes alimentàries.

- **Menta (*Mentha* sp.).**

Normalment, a l'hort, s'hi té menta, i molt sovint de més d'una espècie del gènere. En molts casos s'usen per a cuinar alguns plats, però també es té en compte les seves propietats aromàtiques i medicinals.

- **Ruda (*Ruta* sp.).**

Planta fonamentalment medicinal (recordem la dita 'qui te ruda, Déu l'ajuda') i també amb algun ús alimentari, en alguns indrets la gent té ruda als horts i així no hi van els gats, la qual cosa amplia el ventall d'usos no alimentaris de plantes dels horts a l'activitat repel·lent d'animals que poden ser nocius o constituir plagues.

A part d'aquest cas que hem exemplificat, en podríem trobar força més que, certament, confirmen la visió de l'hort familiar pirinenc com un agroecosistema biocultural complex.

5.11.5. CULTIU DE PLANTES CULINÀRIES, AROMÀTIQUES I MEDICINALS

Com a extensió de la idea que esmentàvem a l'epígraf anterior de conreus de plantes no purament alimentàries als horts, hem pogut detectar la presència a l'Alt Urgell d'alguns cultius -més aviat petits- de plantes medicinals i aromàtiques, que poden ésser usades també com a condiments culinaris. En el fons, es tracta de dur a un nivell poc o molt industrial la pràctica tradicional de cultivar a l'hort plantes d'aquesta mena. Això és un exemple de les aplicacions econòmiques que pot tenir el saber etnobotànic.

No n'hem pas fet un inventari exhaustiu, però, a partir de dades fornides per informants, hem pogut observar, a la comarca, algunes extensions de conreu d'espígol (*Lavandula* sp.), *Thymus × citriodorus* (Pers.) Schreber a Espalagueró i Montan de Tost (Ribera d'Urgellet) i *Matricaria recutita* L., *Lavandula*

sp., *Salvia officinalis* L., *Santolina chamaecyparissus* L. i *Thymus × citriodorus* (Pers.) Schreber a Ossera (la Vansa i Fòrnols). S'il·lustren dos exemples a les Imatges 3 i 4.

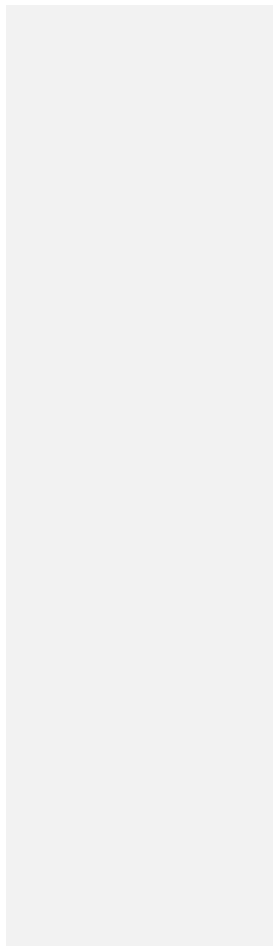

Imatge 3. Cultiu de *Lavandula* sp. a cal Margarit (Montan de Tost) (2019).

Figura 4. Cultiu de plantes medicinals i aromàtiques a Ossera (2019)

CONCLUSIONS

6. CONCLUSIONS

1. S'han recollit 11.272 reports d'ús (RU) per a 688 tàxons pertanyents a 113 famílies botàniques mitjançant entrevistes semiestructurades a 445 informants (227 dones i 218 homes), d'entre 13 i 96 anys (mitjana 70,82), sobre usos medicinals de 352 tàxons (86 famílies), alimentaris de 296 tàxons (68 famílies) i d'altra mena de 1.451 tàxons (76 famílies).
2. També han estat recollides 385 barreges de plantes per a ús medicinal i 81 barreges de plantes per a ús alimentari.
3. De manera general, les famílies botàniques més reportades són les compostes (93 tàxons; 13,52%), papilionàcies (61 tàxons; 8,87%), labiades (42 tàxons; 6,10%), gramínies (36 tàxons; 5,23%) i rosàcies (32 tàxons; 4,65%).
4. S'han recollit 5.582 reports d'ús medicinals. D'aquests, el 93,66% són per a medicina humana, el 4,53% per a veterinària, el 0,63% per a humana i veterinària, i de l'1,18% restant no consta la destinació.
5. Les famílies més citades per a ús medicinal són les següents: compostes (932 RU; 16,70%; 52 tàxons), labiades (752 RU; 13,47%; 35 tàxons), pinàcies (454 RU; 8,13%; set tàxons), rosàcies (380 RU; 6,81%; 23 tàxons) i adoxàcies (296 RU; 5,30%; dos tàxons).
6. Entre les espècies més citades per a ús medicinal, hi figuren *Thymus vulgaris*, *Sambucus nigra*, *Tilia platyphyllos*, *Matricaria recutita* i *Juglans regia*, com a espècies d'àmplia distribució i usades a molts dels territoris estudiats. També s'hi troben *Olea europaea* subsp. *europaea* var. *europaea* i *Vitis vinifera*, que sovint són usades com a vehicle de les diverses formes de preparació.
7. La presència d'altres tàxons molt citats com és el cas de *Pinus* spp. i d'*Abies alba*, està clarament relacionada amb les particularitats de la comarca i la flora de les seves àrees de muntanya. Els seus usos medicinals són per a combatre trastorns del sistema respiratori, però també han estat citats pels productes que se n'obtenen, la pega i la trementina.
8. Les parts de la planta més usades són, en general, les parts aèries, especialment, la flor o inflorescència i el fruit, la infructescència o la fructificació.
9. La forma més utilitzada per a prendre una planta és la tisana (54,07%), i amb molts menys RU, hi ha l'ús directe (10,89%). En el 9,33% dels casos, la forma farmacèutica és desconeguda per l'informant.
10. Les categories de malalties més citades són les dels trastorns del sistema digestiu i nutricionals (18,24%), els trastorns del sistema respiratori (16,32%), els trastorns de la pell o del teixit subcutani (10,07%) i els trastorns del sistema cardiovascular i sanguini (8,56%).

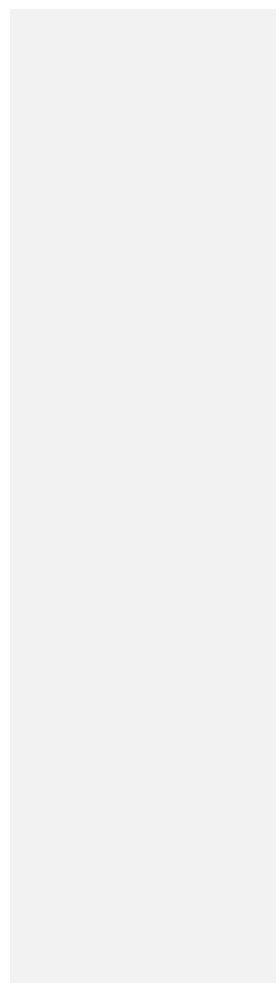
11. L'ús medicinal més citat és l'anticatarral, que inclou una gran diversitat de tàxons (84), seguit de l'antisèptic extern (66 tàxons) i de l'antiinflamatori intestinal (54 tàxons). La quarta posició, pel que fa a diversitat de tàxons, és per a antidiarreic, amb 52 tàxons.
12. El nombre de reports d'ús per a l'alimentació ha estat de 2.099, dels quals un 75,46 % té una destinació per a alimentació humana, un 21,44% per a animal, un 1,52% per a humana i animal, mentre que per a l'1,57% restant, no consta la destinació.
13. Les famílies més citades per a usos alimentaris són: labiades (429 RU; 20,44%; 20 tàxons), rosàcies (427 RU; 20,34%; 27 tàxons), compostes (210 RU; 10%; 40 tàxons), papilionàcies (100 RU; 4,76%; 35 tàxons), lauràcies (75 RU; 3,57%; dos tàxons) i umbel·líferes (75 RU; 3,57%; 13 tàxons).
14. Alguns dels tàxons més citats tenen usos com a condiments i en l'elaboració de begudes com la ratafia, com són *Thymus vulgaris*, *Mentha* spp., *Rosmarinus officinalis*, *Laurus nobilis* i *Foeniculum vulgare*. Cal destacar l'elevat nombre de reports d'ús (47) per a la xicoia o xicoia de muntanya (*Taraxacum dissectum*).
15. Les parts de la planta més citades són els fruits i les infructescències (35,40%), la part aèria (31,49%) i la fulla (16,87%) i les formes de preparació inclouen la planta fresca (37,64%), la que no requereix cap mena de preparació i els condiments (25,30%). Destaquem un percentatge elevat de "No consta" (15,39%).
16. Per als altres usos, és a dir usos que no són medicinals, ni alimentaris, s'han recollit 1.451 reports d'ús (RU). Entre les famílies més citades, hi ha les labiades (167 RU; 11,51%; 19 tàxons); pinàcies (130 RU; 8,96%; set tàxons), compostes (120 RU; 8,27%; 32 tàxons), rosàcies (110 RU; 7,58%; 22 tàxons) i fagàcies (72 RU; 4,96%; 10 tàxons).
17. Els tàxons més citats són els pins (*Pinus* spp.), el boix (*Buxus sempervirens*) i l'alzina (*Quercus ilex*) i els usos més citats són la recol·lecció per a la venda i l'agrosilvopastoral.
18. S'han obtingut 160 reports d'ús per 74 tàxons pertanyents a 37 famílies botàniques que presentaven efectes tòxics o nocius. Els dos tàxons més citats han estat *Aconitum napellus* subsp. *vulgare* com a tòxic i *Urtica dioica* com a nociu.
19. Els tàxons més citats en les 385 barreges medicinals són *Thymus vulgaris* (135 RU; 12,11%), *Juglans regia* (77 RU; 6,91%) i *Vitis vinifera* (51 RU; 4,57%), mentre que les famílies més citades són les labiades (261 RU; 23,41%), compostes (118 RU; 10,58%) i juglandàcies (77 RU; 6,91%).
20. Les parts de la planta més utilitzades en barreges són la part aèria (442 RU; 39,64%), el fruit o la infructescència (194 RU; 17,40%) i la fulla (179 RU; 16,05%).
21. Les formes farmacèutiques més citades en barreges són la tisana (145 barreges; 37,66%), el cataplasma o emplastre (87 barreges; 22,60%) i el bany (47 barreges; 12,21%) i els trastorns més citats són els següents: trastorns del sistema respiratori (82 barreges; 21,30%), trastorns de la pell i el teixit subcutani (61 barreges; 15,84%) i trastorns del sistema digestiu i nutricionals (45 barreges; 11,69%).

22. Els tàxons més citats per a les 81 barreges alimentàries, són *Triticum aestivum* (21 RU; 8,33%), *Thymus vulgaris* (16 RU; 6,35%) i *Allium sativum* (15 RU; 5,95%) i les famílies més citades, les labiades (54 RU; 21,43%), gramínies (34 RU; 13,49%) i rosàcies (22 RU; 8,73%).
23. Les parts de la planta amb més reports d'ús en barreges són el fruit o la infructescència (100 RU; 39,68%), la part aèria (71 RU; 28,17%) i la fulla (24 RU; 9,52%), i les formes de preparació: cuïta (29 barreges; 35,80%), condiment (27 barreges; 33,33%) i beguda (12 barreges; 14,81%).
24. L'índex d'etnobotanicitat és de 31,10 %, la qual cosa indica que, aproximadament, un terç de la flora del territori és conegut, nomenat o usat per les persones informants.
25. El factor de consens d'informants és 0,93 sobre un màxim d'1, la qual cosa indica una alta coherència de les dades i dona força als resultats obtinguts.
26. Els informants han reportat 2.587 noms (incloent gènere, espècie i categories infraespecífiques i parts de la planta) per a 675 tàxons, inclosos tots els idiomes (català, castellà, francès i anglès) i totes les variants. Això suposa una mitjana de 3,83 noms per tàxon i una desviació estàndard de 4,33.
27. Aquest estudi aporta 115 tàxons nous (16,72% dels tàxons totals) a l'etnoflora de l'àrea lingüística catalana. D'aquests tàxons, n'hi ha 47 per als quals només s'ha recollit el nom, 23 amb usos medicinals, 34 amb usos alimentaris, 25 amb altres usos i set amb efectes nocius o tòxics.
28. Abans es donaven uns oficis que es concretaven en llocs de la comarca, com són: els carboners a Barguà, el Querforadat i Toloriu; els cistellers a la vall d'Alinyà i el Querforadat; els pegaires a les Valls d'Aguilar (Bellpuig, Taús), la vall d'Alinyà, Cabó, Cava i Ossera; els picadors a la vall d'Alinyà; els raiers a Coll de Nargó; els reïnaires a Ossera i Taús; els segadors a Cornellana, Ossera i la Seu d'Urgell; i les trementinaires a la vall d'Alinyà, Josa i Tuixent, la Vall de la Vansa i Ribera d'Urgellet.
29. S'ha recollit informació de 19 trementinaires o ajudantes de trementinaires i noves dades biogràfiques i iconogràfiques de cinc trementinaires conegudes, de les herbes que utilitzaven i dels productes que venien, així com dels recorreguts que realitzaven.
30. Les persones de l'Alt Urgell solen tenir coneixements sobre usos de les plantes. La transmissió d'aquest saber està en moments crítics, ja que, per diferents raons, com són que per a alguns representen el passat (són coses de l'antigor), la poca confiança en el valor de l'eficàcia de les plantes, la facilitat d'accés al sistema de salut convencional (infermeres, metges, apotecaris), no es difonen. En tot cas, els resultats indiquen que, al territori estudiat i malgrat l'erosió del coneixement popular sobre la natura que es dona en tota societat industrialitzada, hi ha un saber tradicional sobre la biodiversitat vegetal molt elevat i que ara, un cop inventariat, serà preservat per a les generacions futures.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

- Agelet, A. 1999. Estudis d'Etnobotànica farmacèutica al Pallars. Facultat de Medicina. Universitat de Barcelona. Tesi doctoral.
- Agelet, A. & Vallès, J. 1996. "Contribució al coneixement de l'etnobotànica farmacèutica al Montsec". In: Fanlo, E. (ed.) El patrimoni natural del Montsec:65-73. Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida.
- Agelet, A. & Vallès, J., 2001. *Studies on pharmaceutical ethnobotany in the region of Pallars (Pyrenees, Catalonia, Iberian Peninsula). Part I. General results and new very rare medicinal plants*. Journal of Ethnopharmacology, 77(1):57-70.
- Agelet, A., Bonet, M.À. & Vallès, J. 2000. Home gardens and their role as a main source of medicinal plants in mountain regions of Catalonia (Iberian Peninsula). *Economic Botany* 54: 295–309.
- Agelet, A. & Vallès, J. 2003a. *Studies on pharmaceutical ethnobotany in the region of Pallars (Pyrenees, Catalonia, Iberian Peninsula). Part II. New or very rare uses of previously known medicinal plants*. Journal of Ethnopharmacology, 84:211-227.
- Agelet, A. & Vallès, J. 2003b. *Studies on pharmaceutical ethnobotany in the region of Pallars (Pyrenees, Catalonia, Iberian Peninsula). Part III. Medicinal uses of non-vascular plants*. Journal of Ethnopharmacology, 84:229-234.
- Albertí, E. 2022. Dones sàvies. Herbolàries, llevadores, infermeres, metgesses... Albertí, editor SL. 208 pp.
- Aldea, C., Almeida, B., Garnatje, T. & Vallès, J. 2019. *Estudi etnobotànic ena Val d'Aran. Sabença populara e patrimoni naturau e culturau*. Universitat de Barcelona. 153 pp.
- Almeida, B. & Aldea, C. 2015. La natura ens cuida. Estudi etnobotànic de la Vall d'Aran i recerca sobre altres aspectes actuals de les plantes medicinals. Treball de recerca de batxillerat. Institut d'Aran. Viella.
- Altimiras, J., Casassas, E. & Manent, F. 2014. Remembrances i consideracions actuals sobre l'extracció d'oli de ginebre al Prepirineu. Llibre de resums: 31-32. VII Jornades d'Etnobotànica en llengua catalana. Llívia (Cerdanya). 4, 5 i 6 de juliol de 2014.
- Altimiras, J., Casassas, E. & Montaña, D. 2011. Remeis populars a les Valls d'Aguilar. Edicions Salòria, S.L.. 332 pp.
- Altimiras, J., Casassas, E. & Montaña, D. 2022. Remeis populars a les Valls d'Aguilar. Edicions Salòria, S.L. 2ª edició. 351 pp.
- Alumnes de 3er de BUP, 1989. La tradició remeiera a l'Anoia. Infusions, ungüents, creences i tabús. Col·legi Abat Oliba. C.O.D.I. (Òmnium Cultural). Igualada. 116 pp.
- Álvarez, C., Garnatje, T., Gras, A., Herruzo, M., Jané, N. & Vallès, J., 2018. Món rural ancestral i vigent en ambient urbà: l'etnobotànica al Parc de Collserola. IX Jornades

- d'Etnobotànica en Llengua Catalana. Canillo (Andorra), del 6 al 8 juliol 2018. Llibre de resums:41-42.
- Amades, J. 1982a. Costumari Català. El curs de l'any. Volum I. Hivern. Salvat Editores, Edicions 62, S.A. Barcelona. 957 pp.
- Amades, J. 1982b. Costumari Català. El curs de l'any. Volum II. Les carnestoltes. La quaresma. Setmana Santa. El cicle pascual. Salvat Editores, S.A., Edicions 62, S.A. Barcelona. 1012 pp.
- Amades, J. 1982c. Costumari Català. El curs de l'any. Volum III. Corpus - Primavera. Salvat Editores, S.A. Barcelona. 918 pp.
- Amades, J. 1982d. Costumari Català. El curs de l'any. Volum IV. Estiu. Salvat Editores, S.A., Edicions 62, S.A. Barcelona. 1091 pp.
- Amades, J. 1983. Costumari Català. El curs de l'any. Volum V. Tardor. Barcelona. Salvat Editores, S.A. 1054 pp.
- Anglarill, R. M. 2006. Dones que anaven pel món. *Baridana*, 48 (abril):9.
- Arbués, C. 2005. Anant pel món. Les trementinaires de la Vall de la Vansa i Tuixent. *Caramella*, 12:68-69.
- Armengou, M. & Barbero, M. C. 2009. La medicina rural al principat d'Andorra durant el segle XIX. *Gimbernat*, 53: 101-110.
- Armentano, N., Martí, M. & Gallart, J. 2013. Excavacions arqueològiques a la necròpoli d'Hortó de la parroquia d'Hortó (Ribera d'Urgellet, Alt Urgell). *Primeres Jornades d'Arqueologia i Paleontologia del Pirineu i Aran*:196-205
- Arnau, F. 1934. Pobles incomunicats de Catalunya. Tuixent. *La Humanitat*, 890. 19 setembre 1934.
- Aubet, V., 2002-2003. Raiers de Cal Sarradell. *Lo Banyut*, 14 (hivern):20-21.
- Aymerich, P., Escanez, E., Escanez, L., Escútia, E., Espelt, C., Marmi, J., Padullés, J., Sabata, A. & Solà, M. 2019. Plantes de la serra de Queralt. Guia de camp. Edicions de L'Albí, Berga. 232 pp.
- Aymerich, P. & Sáez, L. 2021. Llista Vermella de la flora vascular de Catalunya. Actualització any 2020. *Monografies de la Institució Catalana d'Història Natural*, 2. Barcelona.
- Aymerich, P. 2007c. El seguiment de plantes rares o amenaçades. *El picot negre*, 10 (desembre):6-8.
- Babià, J.1980. Cabana del moro del Serrat del Malpàs. Ganxo 1/1/1980:7.
- Badia, J. 2002. Guia de les plantes medicinals del clot del Regatell (Vall de Mola) Tuixent. Edita Vall de les Trementinaires. 96 pp.
- Badia, J. M., Capdevila, O., Estruch, M., Font, J., Matamala, J., Parera, E., Puigdemívol, N., Serra, N., Soler, R. Torres, J. & Vall de Vilaramó, M. (Reviu Gaià). 2016. Gaià, t'estimo.

- Història i cultura tradicional d'un poble de la Catalunya Central. Edicions de L'Albí. 349 pp.
- Badia, J. 2018. Les herbes i els remeis de les trementinaires. In: Guies per a conèixer el patrimoni de Tuixent i la Vall. Museu de les Trementinaires. Recursos i Iniciatives Tuixent, SA.:39-69.
- Badia, J., Domenjó, I., Gascón, C. & Sevillano, L. 2018. Guies de Patrimoni. Guies per a conèixer el patrimoni de Tuixent i la Vall. Museu de les Trementinaires. 2. Recursos i Iniciatives Tuixent, SA. Solsona. 135 pp.
- Balada, R. & Miquel, J. M. 1984a. Aportació al coneixement dels noms populars de la vegetació de la Terra Alta. Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta, 4 (hivern):2-6.
- Balada, R. & Miquel, J. M. 1984b. Aportació al coneixement dels noms populars de la vegetació de la Terra Alta (II). Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta, 5 (primavera):2-6.
- Ballarà, J., Mercadal, O., Rovira, M. & Valiente, P. 2017. Bolets mengívols i tòxics del Baridà, Cerdanya, Capcir i Alt Conflent. Edicions Salòria, S.L. 116 p.
- Baltuille, J. M., Becker-Platen, J. D., Benda, L. & Ivanovi, Y. 1992. *A contribution to the subdivision of the neogene in Spain using palynology*. Newsl. Stratigr., 27 (1/2):41-57.
- Barrau, J. 1971. *L'Ethnobotanique au carrefour des sciences naturelles et des sciences humaines*. Bulletin de la Société Botanique de France, 118:237-248.
- Batet, D., Cartanyà, J., Castells, R., Piñas, I. & Salat, X. 2011. Etnobotànica a les muntanyes de Prades. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà. 158 pp.
- Batlle, L. 1993. Coneixement de l'entorn natural de la Segarra. Plantes medicinals de la Segarra. 28 pp.
- Battestini, R. 1997. La vall de Cabó. Unió Excursionista de Catalunya de Barcelona. Rafael Dalmau editor. Barcelona. 126 pp.
- Battestini, R. 2002b. El patrimoni màgic-religiós de Trespunts Avall (II). Trespunts Avall, enclavament màgic i religiós. *Lo Banyut*, 11 (primavera):16-18.
- Bayé, P. 2002. Flora del Garraf. Guia d'usos d'algunes plantes del Garraf. Grup d'investigadors de les Roquetes del Garraf. 101 pp.
- Belda, A., Bellod, F. J. & Ríos, S. 2004. *Avance sobre la flora medicinal en la sierra de Mariola (Valencia-Alicante)*. Flora Montiberica (XII-2004) 28:29-48.
- Bellmunt, J. 1992. La Cerdanya: Batllia i Baridà. Fets, costums i llegendes. Pagès editors. 383 pp.
- Bellmunt, J. 1994. El Solsonès, II. Fets, costums i llegendes. Pagès editors. 431 pp.
- Bellmunt, J. 1997. L'Alt Urgell, III. Fets, costums i llegendes. Pagès editors. 266 pp.
- Bellmunt, J. 1999a. L'Alt Urgell, I. Fets, costums i llegendes. Pagès editors. 273 pp.

- Bellmunt, J. 1999b. L'Alt Urgell, II. Fets, costums i llegendes. Pagès editors. 251 pp.
- Bellmunt, J. 2000. L'Alt Urgell, IV. Fets, costums i llegendes. Pagès editors. 253 pp.
- Beltran, O., & Vaccaro, I. 2014. Parcs als comunals. La patrimonialització de la muntanya al Pallars Sobirà. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. 362 pp.
- Benítez, E. & Navarro, C. 2008. Flora del Parc Natural del Cadí-Moixeró. 100 flors i plantes. Edicions de l'Albí. 130 pp.
- Betriu, P. 1999. Alimentació i gastronomia a l'Alt Urgell. Recull per a un canvi de mil·leni. Pagès editors, Lleida. 178 pp.
- Betriu, À., Riart, A., Vidal, G. & Vigo, I. 2007. L'evolució del paisatge humà de l'Alt Urgell mitjançant la fotografia (II). El llarg període de canvis (1915-1950). *Lo Banyut*, 22 (primavera):22-24.
- Blanch, S. 2017. Les herbes remeieres per a cures de salut en un entorn rural. Universitat Rovira i Virgili. Tesi doctoral. Inèdit. Tortosa, 2017. 296 pp.
- Boada, T. 2002. Etnobotànica a Puigpelat (Alt Camp). *Quaderns de Vilaniu* 42:5-29.
- Boglio, D. 2016. *Industria y comercio de la madera en el Pirineo catalán. Perspectiva histórica desde la revolución industrial 1850-1950*. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. 470 pp.
- Böhringer, S., Elmer, P. & Elmer, P. (s.d.). Ruta botànica. Plantes medicinals d'Ossera. 48 plantes medicinals. Autoedició. 37 pp.
- Boixadera, E., Suñe, E. & Vicente, J. 1955. *La cueva de "Les Encantades". Toloriu (Lérida)*. *Speleon*, VI (1-2):21-36.
- Bolòs, O. de, Vigo, J., Masalles, R.M. & Ninot, J.M. 2005. Flora manual dels Països Catalans. Barcelona, Ed. Pòrtic S.A. 3a ed.
- Bonet, M. À. & Vallès, J. 2006. Plantes, remeis i cultura popular del Montseny. Etnobotànica d'una Reserva de la Biosfera. Treballs del Museu de Granollers-Ciències Naturals, 4. BRAU edicions. 771 pp.
- Bonet, M. À. 1993. Etnobotànica de la Vall del Tenes (Vallès Oriental). Ajuntament de Bellpuig. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 459 pp.
- Bonet, M. À. 2001. Estudi etnobotànic del Montseny. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.
- Bonet, M. À. 2007. Etnobotànica de Castellterçol i el Moianès Sud. *Modilianum*, revista d'estudis del Moianès, VII (36):33-47.
- Bonet, M. À., Roldán, M., Camprubí, J. & Vallès, J. 2012. Estudi etnobotànic de Gallecs (Vallès Oriental / Vallès Occidental). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 76:83-94.
- Bonet, M. À. & Reixach, R. 2013. Remeis tradicionals del Lluçanès: apunts etnobotànics d'una comarca de la Catalunya central. *Ausa*, XXVI:120-133.

- Bonet, M. À. & i Reixach, R. 2018. Medicina tradicional al Lluçanès. Apunts etnobotànics d'una comarca de la Catalunya central. Actes del XXè Congrés d'Història de la Medicina Catalana. *Gimbernat*, 70:139-154.
- Bonet, M. À. 1991. Estudis etnobotànics a la Vall del Tenes (Vallès Oriental). Tesi de llicenciatura inèdita. Facultat de Farmàcia. Barcelona.
- Bonet, M. À. 2000a. Remeis antics. Les trementinaires-I. *Amindola, revista de l'Alt Vallès*, 40 (agost):11-13.
- Bonet, M. À. 2000b. Remeis antics. Les trementinaires-II. *Amindola, revista de l'Alt Vallès*, 41 (octubre):18-20.
- Bonet, M. A. & Vallès, J. 2006. Plantes, remeis i cultura popular del Montseny. Etnobotànica d'una reserva de la biosfera. Museu de Ciències Naturals de Granollers & Brau Edicions, Granollers & Figueres.
- Bonet, M. À., Roldán, M., Camprubí, J. & Vallès, J. 2008. Etnobotànica de Gallecs. Plantes i cultura popular al Baix Vallès. Mollet de Vallès. Centre d'Estudis Molletans.
- Bordes, D. 2010. Aproximació a l'estudi de les plantes remeieres de la vall d'Ulldesona. *Rails*, 26:7-50.
- Bosch, C. 2018. Trementinaires de l'oblit al reconeixement. *Milfulles, la revista digital de la Flora Catalana*, 1 (juny):48-54.
- Bosch, C. 1998. Les trementinaires. *Revista El Brogit de Castellbell i el Vilar*, 214:23.
- Bovet, M. T. & Franch, À. 2013. Recull de receptes amb plantes medicinals dels avis del Berguedà. Farmàcia Bovet-Franch, Gironella, 2013. 63 pp.
- Brosel, A. 2018. Alt Urgell. 17 excursions a peu. Cossetània Edicions. 119 pp.
- Brugulat, M. 2014. Aproximació etnobotànica a la recol·lecció i els usos de l'avet (*Abies alba*) a l'Alt Urgell. VII Jornades d'etnobotànica en llengua catalana: 33-34. Llívia (Cerdanya), 4, 5 i 6 de juliol de 2014.
- Brugulat, M. 2015. Aproximació etnobotànica a la recol·lecció i els usos de l'avet (*Abies alba*) a l'Alt Urgell. *Ker, Revista del grup de recerca de Cerdanya*, 8 (juliol). 21-25.
- Butlletí informatiu N° 12. Parc Natural de l'Alt Pirineu. 2018.
- Caballero, J. P. 2008. La vall de Cabó. *Revista Cadí-Pedraforca*, 4 (primavera-estiu):108-109.
- Cabana del moro d'Avellanet. *Pirineu actual*, 10. Febrer 1990:26.
- Cabaní, J. 1985. Castellar de n'Hug. 110 pp.
- Cadevall, J. 1897. Flora del Vallès: memoria leída en la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, el 23 de enero del año 1893. Barcelona. 138 pp.
- Calvet-Mir, L., Garnatje, T., Parada, M., Vallès, J., Reyes-García, V. 2017. Más allá de la producción de alimentos: los huertos familiares como reservorios de diversidad biocultural. In: Herrera, F., Hurrell, J.A., Tarifa, F., Hernández Bermejo, J.E. (eds.)

- Huellas inéditas del VI Congreso Internacional de Etnobotánica – Recovered tracks from the VI International Congress of Ethnobotany (ICEB-2014). Córdoba, UCOPress - Editorial Universidad de Córdoba, p. 41-52.
- Calvet-Mir, L., Gómez-Baggethun, E. & Reyes-García, V. 2012. Beyond food production: Ecosystem services provided by home gardens. A case study in Vall Fosca, Catalan Pyrenees, Northeastern Spain, *Ecological Economics*, 74, 153-160, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2011.12.011>
- Campillo, X., Sanclimens, X. & Villaró, A. 1988. El despoblament i l'evolució de l'estructura socio-econòmica muntanyenca. Una proposta de desenvolupament a muntanya a partir de les capitals de vall. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 12: 21-37.
- Camps, L. 1999. Oficis i feines que marquen una època. Agrupament Baixa Ribera Salada. Solsona Comunicacions, SL. 101 pp.
- Carreras, J. 1985. Estudis sobre la flora i la vegetació de Sant Joan de l'Erm i de la Vall de Santa Magdalena (Pirineus Catalans). Tesis doctoral inèdita. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona. 483 pp.
- Carreras, J. 1993. Flora i vegetació de Sant Joan de l'Erm i de la Vall de Santa Magdalena (Pirineus Catalans). Institut d'Estudis Ilerdencs. 484 pp.
- Carreras, F. (entre 1918 i 1928). Geografia General de Catalunya. Ceferí Rocafort, Provincia de Lleyda. Editorial de Albert Martin. Barcelona. 985 pp.
- Carreras, E., Fàbrega, A. & Tarrús, J. 2011. Els monuments megalítics de Montferrer i Castellbò i de les Valls d'Aguilar (Alt Urgell) (I). *Interpontes*, I (2010):231-260.
- Carreras, E., Fàbrega, A., Tarrús, J. & Remolins, G. 2012. Els monuments megalítics de Montferrer i Castellbò i de les Valls d'Aguilar (Alt Urgell) (II). *Interpontes*, II (2012):9-39.
- Carrió, M. E. 2013. Contribució a l'etnobotànica de Mallorca. La biodiversitat vegetal i la seva gestió en una illa mediterrània. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona. 1051 pp.
- Casals, C. 1995. Plantes medicinals de les muntanyes de Prades. *Reboll*:17-20.
- Casamajor, J. 2008b. Gravats de la vall de Castellbò. *Revista Cadí-Pedraforca*, 4 (primavera-estiu):7.
- Casamajor, J. 2007. Els gravats rupestres del Tossal de Cava. *Revista Cadí-Pedraforca*, 2 (primavera-estiu):7-8.
- Casamajor, J. 2008a. Els gravats rupestres del Tossal de Cava (Alt Urgell) i un estel solitari a Montalarí (Encamp). *Papers de Recerca Històrica*, 5:9-25.
- Casamajor, J. 2011. Gravats rupestres de l'Alt Urgell. *Interpontes*, I (2010):47-69,
- Casamajor, J. 2012-13. Gravats rupestres a la regió septentrional de la serralada del Cadí. *Ibix*:313-329.

- Casamajor, J. 2022. Noves aportacions a l'estudi dels gravats rupestres de l'Alt Urgell. *Interpontes* VII:37-72.
- Castany, J. 1986. El sepulcre neolític de Montjuïc d'Altés (Bassella, Alt Urgell). *Empúries*, 48:214-223.
- Castellà, À. 2020. Els sabers de les dones del Montsià. La recuperació dels sabers de les dones del Montsià: els sabers relacionats amb la cura de la salut:203-228. In: *Pluralismo médico y curas alternativas*. Ed. Coral Cuadrada. Tarragona. 231 pp.
- Cavallé, J. 1979. Medicina popular a Alcover: les plantes medicinals. *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, 6:32-38.
- Céspedes, N. 1998. Cornellana. Ajuntament de La Vansa-Fórnsols. 79 pp.
- Chauvet, H. 2013. *Traditions populaires du Roussillon*. Editions des Régionalismes, Cressé. 210 pp.
- Chevalier, M. 1910. *Note sur la "Cuencita" de la Seo de Urgel*. Bull. Soc. Géol. France. París. T.X.
- Clavé, J. 1993. Recorregut toponímic per la Seca, la Meca i les Valls d'Andorra. Solsona. 186 pp.
- Coll, P. 1994. Viatge al Pirineu fantàstic. Diari Segre. 316 pp.
- Conesa, J. A., Pedrol, S. & Recasens, J. 2014. Itineraris botànics per les terres de Lleida. Les Garrigues, la Noguera, el Pla d'Urgell, la Segarra, el Segrià i l'Urgell. Pagès editors. 279 pp.
- Conill, L. 1910. *Botanique catalane pratique*. Impr. J. Comet. Perpinyà.
- Conill, L. 1920. *Plantes médicinales des Pyrénées-Orientales*. Comité Interministériel des plantes médicinales et a essences de la région de Montpellier. 75 pp.
- Consell Consultiu de la Gent Gran, 2008. Remeis casolans amb herbes aromàtiques o medicinals de l'Urgell. Consell Comarcal de l'Urgell. 50 pp.
- Consolat de Mar, 1930. Ed. Barcino. Barcelona. Vol. 27.
- Cortadellas, X. & Pujadó, J. (Coord.). 2012. Els pobles perduts. 30 indrets oblidats de Catalunya. Edicions Sidillà. La Bisbal d'Empordà. 307 pp.
- Cortadellas, X. & Pujadó, J. (Coord.). 2018. Els pobles perduts del Pirineu català i aranès. Edicions Sidillà. La Bisbal d'Empordà. 365 pp.
- Cortina, C., Rosell, A. & Méndez, S. 2006. El jardí botànic de plantes medicinals de Gombren. Impremta Maideu, Ripoll. 20 pp.
- Courty, G. & Gorneau, F. 1920. *Haches et brasalets de bronze de la Catalogne*. Bulletin de la Société Préhistorique Française, tomo XVII:94-96.
- Creus, L. 2012. Materials lítics prehistòrics localitzats en superfície al terme de Cava. *Interpontes*, II (2012):41-64.

- Creus, L. 2013. Arcavell. Un poble de muntanya i fronterer. Edicions Salòria, S.L. La Seu d'Urgell. 189 pp.
- Creus, J. 2004a. Memòria dels Pirineus. Deu testimonis d'un món que s'acaba. Ara llibres, S.L. 189 pp.
- Cuello, J. 2007. Els noms dels bolets. Lynx Edicions. 493 p.
- Culell, S. 2010. Josep García Muixí "Pep Jaumet", cantant i Trementinaire d'Honor: "Jo no en sé de marxar de Tuixent...". *El Picot Negre*, 15 (juny):26-27.
- Dalmau, J. 1997. Sortides Naturalistes. *Els Quaderns del Centre*. Centre d'Estudis de l'Alt Urgell. La Seu d'Urgell.
- Dalmau, J. 1999. La fageda de la serra d'Aubenç. *Lo Banyut*, 3 (primavera):18-20.
- Daniel (Mn.), 2003. Records d'infantesa. Les trementinaires. *Baridana*, 37 (juliol):5.
- De Bolòs, O., Vigo, J., Masalles, R. M. & Ninot, J. M. 2005. Flora manual dels Països Catalans, 3^a ed. Pòrtic. Barcelona. 1310 pp.
- De Candolle, A. P. 1873. *Théorie élémentaire de la Botanique ou exposition des principes de la classification naturelle et de l'art de décrire et d'étudier les végétaux*. Paris. Déterville librairie.
- De Gràcia Lago, A. & Lobo, R. 2014. L'Urgellet i la Seu d'Urgellet. El patrimoni i 40 rutes a peu. Edicions Salòria, S.L. 399 pp.
- De Rocafort, C. 1912. Els raiers. *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Barcelona.
- De Zamora, F. 1973. *Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Edició de Ramon Boixareu, 1973. Curial Edicions Catalanes. Barcelona. 510 pp.
- Decret legislatiu 4/2003, de 4 novembre; DOGC Núm. 4013, 19/11/2003.
- Directiva 2004/24/CE del Parlament Europeu i del Consell de 31 de març de 2004.
- Dolcet, R. 2022. La colla de veremes d'Alàs. *Revista Cadí-Pedraforca*, 33 (tardor-hivern):48.
- Domènech, G., López, R. & Navarro, I. 2019. Les pastures de muntanya a la vall d'Alinyà: Estudi evolutiu 1956-2012 i proposta metodològica per a la determinació de la viabilitat ramadera. Treball de final de grau de ciències ambientals. Universitat Autònoma de Barcelona. 86 pp.
- Domenjó, I. 2016. Trementinaires: de l'oblit a la identitat. Natura i cultura al Pirineu. Societat Andorrana de Ciències, Andorra. 12es Trobades Culturals Pirinenques: 97-100.
- Dulcet, R. & Montaña, M. 2001. Les trementinaires. Treball de recerca (treball de baxillerat). Inèdit. Escola Tecnos, Terrassa, 2001. 52 pp.
- Dulcet, R. & Montaña, M. 2003. Les trementinaires. Posem remei a la desmemòria. Recull 4. Treballs premiats al concurs literari "Valeri Serra i Boldú" de cultura popular (1999-2001): 183-199. Ajuntament de Bellpuig i Pagès Editors, S.L..

- El dolmen de La Espluga de la Bruixa. *Baridana*, 47 (desembre 2005):11-12.
- Emili, L', 1989. A la memòria d'un vell raier. *Pirineu actual*, 5:32.
- Emili, L', 1991a. A la memòria del raier més vell del món. *Pirineu actual*, 22 (febrer):38-39.
- Emili, L', 1991b. En recordança d'un vell raier. *Pirineu actual*, 31 (desembre):32-33.
- Escalé, M. D. 2013. Herbes remeieres de Queralbs i de Núria. Usos medicinals populars de la Lluïsa Parramon. Edicions de l'Albí. Berga. 178 pp.
- Escribà, G., Pérez, P., Nistal, J., Calvo, R. & Bullich, R. 2001 L'Alt Urgell. Una visió de conjunt. Volum I. La Seu d'Urgell. 350 pp.
- Espar, J. & Espar, F. 1988. Coses d'Organyà d'ahir i avui. Ajuntament d'Organyà. Edita Diputació de Lleida. Lleida. 181 pp.
- Espeitx, E., Càceres, J. & Massanés, T. 2001. Com a la llosa, res. Les transformacions alimentàries al Pallars Sobirà i a l'Alt Urgell. Temes d'Etnologia de Catalunya; 3. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. 302 pp.
- Espinàs, J. M. 1984. "Tuixentes" i companyia. Diari Avui. Divendres, 20 de gener de 1984.
- Espunyes, J. 1991. La fulla. *Pirineu actual*, 22 (febrer):7.
- Espunyes, J. 2001a. Peramola, el primer nucli. *Lo Banyut*, 9 (estiu):12-13.
- Espunyes, J. 2001b. Segrada. Motarrots i llegendes de l'Alt Urgell. Ajuntament de Bellpuig. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 151 pp.
- Espunyes, J. 2009. Barranqueig i tiradors. *Lo Banyut*, 24 (estiu):26-28.
- Espunyes, J. 2011-2012. Nargó, poble raier per excel·lència. *Lo Banyut*, 26 (hivern):49.
- Espunyes, J. 2012-2013. Un raier de Nargó, un botiguer d'Organyà, un forner de la Seu. *Lo Banyut*, 27 (hivern):36-37.
- Espunyes, J. 2016. Piulades de cultura popular. Bruixeria, mimologismes, llegendes. Edicions Salòria. La Seu d'Urgell. 182 pp.
- Espunyes, J. 2017. Municipi de Peramola. Toponímia. Edicions Salòria. La Seu d'Urgell. 287 pp.
- Espunyes, J. 2018. Món rural. Mots que es perden. Edicions Salòria. La Seu d'Urgell. 195 pp.
- Fabà, J. 2005. Les plantes medicinals al Pallars. Treball de recerca. IES Tremp. 71 pp.
- Fàbrega, A. 2006. La pega vegetal. Producció i pluriactivitat pagesa. *Estudis d'Història Agrària*, 19:69-104.
- Fàbrega, J. 2016. La Cuina dels Pastors. Entre la plana i la muntanya. Farell Editors. Sant Vicenç de Castellet. 111 pp.
- Fàbregas, L. 2021. La Casa de la Bruixa. *Baridana*, 108 (primavera):4-5.
- Farell, J. & Masvidal, A. (1983). Tipus populars: feines i oficis. Pòrtic. Barcelona. 91 pp.

- Farràs, E. 2020. Històries de la Seu. Edicions Salòria, S.L. La Seu d'Urgell. 304 pp.
- Farreres, I. 2001. Toponímia i onomàstica de Coll de Nargó (I). Als valents del rai. *Lo Banyut*, 8 (estiu):18.
- Fernández-Ocaña, A. M. 2000. Estudios etnobotánicos en el parque natural de las Sierras de Segura, Cazorla y Las Villas. Investigación química de algunas especies interesantes. Tesis doctoral. Facultad de Ciencias Experimentales, Universidad de Jaén.
- Ferrando, F. 2012. Estudi etnobotànic a Simat de la Valldigna (la Safor, País Valencià). Treball de màster. Universitat de Barcelona.
- Ferré, L. 2018. Els "ramperos" de La Codonyera. *Revista Cadí-Pedraforca*, 25 (tardor-hivern):48-50.
- Ferrer, J. 2017. En Panxo, xarlatà i geni. El Punt Avui, 26 novembre 2017.
- Fibla, V. 2011. Cura sana. Remeis Tradicionals d'Alcanar. Onada Edicions SL. 84 pp.
- Ficiciyan, A., Loos, J., Sievers-Glotzbach, S., Tscharnkte, T. 2018. More than Yield: Ecosystem Services of Traditional versus Modern Crop Varieties Revisited. *Sustainability* 2018, 10, 2834. <https://doi.org/10.3390/su10082834>
- Figueras, J. 2023a. Una vida encarada al Cadí. *Revista Cadí-Pedraforca*, 35 (tardor-hivern):22-23.
- Figueras, L. 2003. El procés de la fusta al Pirineu català. Raiers, tiradors i picadors a les conques del Segre i a la Noguera Pallaresa i Ribagorçana. Biblioteca de cultura popular Valeri Serra i Boldú. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Ajuntament de Bellpuig. 124 pp.
- Filippi, N. & Figueras, G. 2021. Plantes i paisatge a l'Espluga de Francolí. Una perspectiva històrica i etnobotànica. Museu de la vida Rural. 149 pp.
- Finestres, M. s.d.. L'oli. Treball inèdit. Fígols. 6 p + 1 làm..
- Fité, D. 2020b. Ara fa cent anys, la vila d'Organyà. *Viure als Pirineus*. 14 Novembre 2020. <https://www.viurealspirineus.cat/opinion/daniel-fite-erill/ara-fa-cent-any-vila-d-organya/20201114110538022335.html>; consultada el 15/05/2024.
- Fité, D. 2021d. Ara fa cent anys, el poble d'Alàs (I). *Revista Viure als Pirineus*. 1 Març 2021. <https://www.viurealspirineus.cat/opinion/daniel-fite-erill/ara-fa-cent-any-poble-d-alas-i/20210301175602024409.html>; consultada el 15/05/2024.
- Fité, D. 2022a. Ara fa cent anys, el poble de Cabó (Febrer, 1922) (I). *Revista Viure als Pirineus*, 240 (febrer):10-11.
- Fité, D. 2022b. Ara fa cent anys, la gran fira de Sant Andreu de la vila d'Organyà. *Viure als Pirineus*, 22 (febrer). <https://www.viurealspirineus.cat/opinion/daniel-fite-erill/ara-fa-cent-any-gran-fira-sant-andreu-vila-d-organya/20220222102033031213.html>; consultada el 15/05/2024.
- Fité, D. 2022e. Ara fa cent anys, el poble de Tuixent. *L'Erol*, 153:52-58.

- Fité, M. 2001a. Cent anys de bona fusta. *Lo Banyut*, 8 (primavera):14-17.
- Fité, M. 2001b. Nargó: terra de picadors i de raiers? *Lo Banyut*, 10 (tardor):19-22.
- Fité, M. 2014b. L'últim raier de Nargó. *Revista Cadí Pedraforca*, 17 (tardor-hivern): 28-29.
- Fité, M. 2015c. Batallar amb lo foc tota la nit. *Revista Cadí-Pedraforca*, 19 (tardor-hivern):42-44.
- Fité, M. 2017b. Els raiers de Nargó. *Revista Cadí-Pedraforca*, 23 (tardor-hivern):38-41.
- Folch, R., Franquesa, T., Camarasa, J. M. 1984. Història Natural dels Països Catalans. Vol. 7. Vegetació. Fundació Enciclopèdia Catalana. 442 pp.
- Fresquet, J. L. 1994. *Guía para la realización de trabajos de folkmedicina y otros sistemas médicos*. Instituto de Estudios Documentales e históricos sobre la Ciencia, Universitat de València, C.S.I.C.. Valencia. 106 pp.
- Frigolé, J. 2004. Recerca i museografia: els cas de les trementinaires de la vall de la Vansa i Tuixén (Alt Urgell). *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 24:144-146.
- Frigolé, J. 2005 Dones que anaven pel món. Estudi etnogràfic de les trementinaires de la Vall de la Vansa i Tuixent. Temes d'Etnologia de Catalunya; 12. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. 235 pp.
- Frigolé, J. 2006b. Les trementinaires, un patrimoni remeier a redós del Cadí. *El picot negre*, 7 (juny):12-15.
- Frigolé, J. 2006a. Les trementinaires de la Vall de la Vansa i Tuixén entre el local i el global. *Estudis d'Història Agrària*, 19:13-26.
- Gallart, A. 2016. Despoblament al nostre Pirineu. *Revista Viure als Pirineus*, 172 (juny):6.
- Galmés, A. 1976. La medicina popular a Mallorca. *Mayurqa*, 16:195-220.
- García, L. & Cadanet, J. 2002-2003. El pas de les Tremetinaires pels pobles catalans. Treball de recerca de Batxillerat.
- Garolera, N. & Wittlin, C. 2002. Jacint Verdaguer. Del Canigó a l'Aneto. Edició comentada i il·lustrada de les llibretes d'excursió de 1882 i 1883. Pagès editors. 195 pp.
- Gascón, C. 2007. Les primeres fargues documentades a la Vall de la Vansa i Tuixent. *Flor del Vent*, 57 (novembre):18-21.
- Gascón, C. 2018. La vall de la Vansa. Una aproximació històrica. In: Guies de Patrimoni. Museu de les Tremetinaires. Recursos i Iniciatives Tuixent, SA.:11-38.
- Gascón, C. 2008. Seg-me-la arran. *Revista Cadí-Pedraforca*, 4 (primavera-estiu):112-113.
- Gausachs, R. 2002. Flora medicinal del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. V Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. *Monografies*, 35:227-239.
- Germain, J. 2004. Els sistemes naturals de la Vall d'Alinyà. Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 14. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 608 pp.

- Gilbert B. & Alves L. (2003). Synergy in plant medicines. *CMC* 10, 13–20. 10.2174/0929867033368583
- Ginebrosa, M. T. 2008. Fòrnols. Autoedició. Barcelona. 248 p.
- Gispert, M. 1994. Els estudis etnobotànics a Mèxic. La perspectiva americana. In: Blanché, C. & Vallès, J. (eds.). Seminari d'Etnobotànica. Seminari d'Estudis Universitaris. Institució Catalana d'Història Natural, 8:25-27.
- González, R., Garnatje, T. & Vallès, J., 2022. Races de vinya (*Vitis vinifera*) a Eivissa i Formentera. X Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana. Guardamar del Segura, del 1 al 3 juliol 2022:57.
- González-Tejero, M. R., Casares-Porcel, M., Sánchez-Rojas, C. P., Ramiro-Gutiérrez, J. M., Molero-Mesa, J., Pieroni, A., Giusti, M. E., Censorii, E., de Pasquale, C., Della, A., Paraskeva-Hadjichambi, D., Hadjichambis, A., Houmani, Z., El-Demerdash, M., El-Zayat, M., Hmamouchi, M. & Eljohrig, S. 2008. Medicinal plants in the Mediterranean area. *Journal of ethno pharmacology*, 116. 341-57.
- Goodman, L. A. 1961. *Snowball sampling*. The Annals of Mathematical Statistics 32:148-170.
- Gras, A. 2019. Dades etnobotàniques de Catalunya: metanàlisi i bioprospecció. Tesi doctoral. 2 volums. Universitat de Barcelona. Inèdit.
- Gras, A., Orriols, M. & Vallès, J., 2022. Estudi etnobotànic de la comarca del Berguedà. X Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana. Guardamar del Segura, del 1 al 3 juliol 2022:27.
- Gras, A., Álvarez, C., Garnatje, T., Orriols, M., Parada, M. & Vallès, J. 2020. Les plantes i el foc de les falles al Pirineu català: coneixement tradicional, natura i cultura. In: Barrull, C. & Mach, À. IV Simposi de Focs Festius de la Mediterrània "Les simbologies i els rituals al voltant del foc". Editorial afers. Barcelona.
- Gras, A., Garnatje, T., Aldea, C., Almeida, B., D'Ambrosio, U., Altimiras, J., Parada, M., Rigat, M. & Vallès, J. 2018. Etnobotànica del Pirineu català: estat actual i perspectives de futur. *Ibix*, 10:33-47.
- Gras, A., Serrasolses, G., Vallès, J. & Garnatje, T. 2019. *Traditional knowledge in semi-rural close to industrial areas: ethnobotanical studies in western Gironès (Catalonia, Iberian Peninsula)*. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 2019 Apr 2;15(1):19. doi: 10.1186/s13002-019-0295-2.
- Gras, A., Vallès, J. & Garnatje, T. 2020. *Filling the gaps: ethnobotanical study of the Garrigues district, an arid zone in Catalonia (NE Iberian Peninsula)*. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, volume 16, 34.
- Grau, Q., Llorente, M., Monterde, M. & Rovira, P. 2010. Les activitats forestals no fusteres a la Vall d'Alinyà. De l'aprofitament tradicional a les potencialitats actuals. Treball de fi de Grau. Universitat Autònoma de Barcelona. 130 pp.
- Gruber, M. 1978. *La végétation des Pyrénées ariégeoises et catalanes occidentales*. Universitat d'Ais de Provença-Marsella 3. Tesi de ciències. 305 pp.

- Grup Àvies Remeieres, 2016. Guarir amb plantes remeieres. Recull de les Àvies Remeieres. Associació Pedra Tosca, Olot. 237 pp.
- Grup d'exposicions populars, 1999. Herbes i remeis casolans. La Torre d'Oristà. 36 pp.
- Guàrdia, A. M. 1998. A l'entorn d'Organyà fa 3.000 anys. *Lo Banyut*, 2:14-15.
- Guàrdia, J. 2014. Lo Ball del Cavallot i la crema del carro, dos tradicions nadalenques d'Organyà. El Patrimoni festiu del Pirineu. Societat Andorrana de Ciències, Andorra. 10es Trobades Culturals Pirinenques:127-130.
- Guies de muntanya de l'escola taller. Guia per a conèixer els arbres i arbusts del Parc del Valira. Ajuntament de la Seu d'Urgell. 1993. 22 pp.
- Guix, R. 2022. De l'hort a la cuina. Editorial Autografia. Barcelona. 268 pp.
- Guixé, D., Sort, F., & Vilaseca, M. 2014. Territori de Masies. Paisatges, biodiversitat i món rural al Baix Solsonès. L'ARADA, Creativitat Social, sccl; Grup de Natura del Solsonès; Centre d'Estudis Lacetans. 251 pp.
- Harshberger, J.W. 1896. *Purpose of ethnobotany*. Botanical Gazette, 21(3):146-154.
- Hernández, J. E. 1997. *Los conocimientos tradicionales como parte de la biodiversidad: sugerencias para la estrategia nacional para la conservación y el uso sostenible de la diversidad biológica*. Mecanuscrito.
- Hoffmann, S. s.d. "*Medicinal plants of the Valls d'Àneu*". Autoedició. 36 pp.
- Hurtado, M. s.d.. Estudi general sobre els coneixements populars de les plantes d'ús medicinal en l'àmbit del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Treball inèdit. 93 pp.
- Iglésies, J. 1991. El fogatge de 1497. Estudi i transcripció. Barcelona. 410 pp.
- Iglésies, J. 2002. Pere Gil, S.I. (1551-1622) i la seva Geografia de Catalunya. Seguit de la transcripció del Llibre primer de la historia Cathalana en lo qual se tracta de Historia o descripció natural, ço es de cosas naturals de Cathaluña. Societat Catalana de Geografia. Institut d'Estudis Catalans. 329 pp.
- Iniesta, M. & Pujal, C. 1994. Menges de l'Alt Urgell. Garsineu Edicions. Tremp. 167 pp.
- Iniesta, M., Villaró, A. & Feixa, C. 1997. El temps dels rais a la Ribera del Segre. Entre bosc i lo riu hi passava la vida. Garsineu Edicions. Tremp. 122 pp.
- International Society of Ethnobiology (2008). «International Society of Ethnobiology Code of Ethics (with 2008 additions)» [en línia] <<http://ethnobiology.net/code-of-ethics>> [Darrera consulta: 14 de febrer de 2024].
- Jain, S.K. 1987. *A manual of Ethnobotany*. Jodhpur, S.K. Editor, Scientific Publishers.
- Jàvega, S. 2016. La flora medicinal d'Osona i els seus usos etnobotànics. 672 pp.
- Jàvega, S., Campos, J. & Cao, M. 1993. Plantes medicinals de les Guillerries. EDICATSA-Edicions Catalanes Comarcals, S.A.. 105 pp.

- Jolis, A. & Simó, M. A. In: Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum Vall d'Aran, Alt Urgell, Andorra i Índex General. Volum 15. Enciclopèdia Catalana, S.A.. Barcelona, 1996. Segona edició. 625 pp.
- Juvantený, P. s.d. Plantes remeieres. Reserva "La Cirera". 20 pp.
- L'estudi de Cambrils (Odèn). 1986. Herbes remeieres del nostre país. Ajuntament d'Odèn. Primavera 1986. 45 pp.
- Lacruz, M. 2012. Les dones sàvies. *Querol*, 9 (abril-maig-juny):23-25.
- Landeras, J. M. 2013a. Arfa: de la tradició a la modernitat. Impremta Barnola. Guissona. 184 pp.
- Lladós, J. & Vilalta, L. 2015. Recull de records: El Pla de Sant Tirs. 2 edició. Editorial Mesciant. Andorra. 226 pp.
- Llibre d'Actes del Consell de l'Ajuntament de la Seu d'Urgell, 1705.
- Llobet, S. 1991. El límit *septentrional de la vinya i l'olivera a Catalunya*. *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 25:47-58.
- Llongarriu, M. & Sala, E. 2005. Herbes remeieres de la Garrotxa: recull de medicina tradicional. Olot. Llibres de Batet. 300 pp.
- Llorens, I. 1886. *Topografía Médica de Seo de Urgel*. Establecimiento tipo-litográfico de los Sucesores de Ramirez y C^a. Barcelona. 93 pp.
- Madoz, P. 1845-50. *Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus posesiones de Ultramar*. 16 tomos. Madrid.
- Maluquer de Motes, J. 1981. L'explotació del bosc i el transport de la fusta (els raiers). *Avenç*,
- Marín, J., Garnatje, T. & Vallès, J. 2024. Agro-Food Supply Chains in Peri-Urban Agricultural Areas: Do They Contribute to Preserve Local Biodiversity? The Case of Baix Llobregat Agrarian Park. *Sustainability*, 16, 2882. <https://doi.org/10.3390/su16072882>
- Marmi, J., Gomez, B., Martín-Closas, C. & Villalba-Breva, S. 2010. *A reconstruction of the fossil palm Sabalites longirhachis (Unger) J. Kva ek et Herman from the Maastrichtian of Pyrenees*. *Review of Paleobotany and Palynology*, 163:73-83.
- Marmi, J., Gomez, B. & Martín-Closas, C. 2008. Presencia de macrorrestos parautóctonos de *Sabalites cf longirhachis* (Unger, 1850) Kvaček & Herman, 2004 en facies parálicas del Cretácico superior del Pirineo oriental. *Revista Española de Paleontología*, 23:7-14.
- Martín, G. 2014. Corral de la feixa del Peraire. *Lo Banyut*, 28:41-45.
- Martin, C. & Urios, C. 1997. Guia per a conèixer els arbres i arbusts del Parc del Segre. Ajuntament de la Seu d'Urgell. 38 pp.
- Martínez, F. 1970. Coses típiques de la Marina, la meua comarca. L'Estel. València. 156 pp.

- Martínez, M.J., González-Tejero, M.R. & Molero J. 1997. Investigaciones Etnobotánicas en el Parque Natural de Cabo de Gata-Níjar (Almería). Almería, Sociedad Almeriense de Historia Natural. Consejería de Medio Ambiente & Junta de Andalucía.
- Martínez, J. 2002. Les trementinaires de la vall de Tuixent i la Vansa. Edita Vall de les Trementinaires. 91 pp.
- Mascarella, I. & Sardà, L. 2013. Flora medicinal de les Masies de Roda. Documentació i estudi per Toni Vilaró Soler. 143 pp.
- Masclans, F. 1975. Els noms catalans dels bolets (ordre dels agaricals). Borsa d'estudi Joaquim Codina. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 78 p.
- Mayans, M. 2013. Estudi etnobotànic de Formentera. Treball de màster. Universitat de Barcelona.
- Mercadal, O. 2014. La cova de les Encantades de Toloriu. Uns breus apunts. *Querol*, 4 (1r quadrimestre):45-46.
- Mercadal, O., Achón, O. & Miquel, J. 2016. Una aproximació a la malaltia i les causes de la mort en la població cerdana i alturgellenca, des de la prehistòria fins al segle XIX, a partir de les seves restes òssies fòssils. *Gimbernat*, 66:43-66.
- Minguell, M. 2015. Vivències, Contes i Poesia. Autoedició. Ossera. 239 pp.
- Mir, C. 2019. Plantes i remeis: de la terra al rebost. Usos tradicionals de les plantes. Associació Cultural Tossal Gros. 311 pp.
- Mitjana, J. 2012. Maleïda terbolina. Des dels Pirineus a la terra plana. Pagès editors. Lleida. 153 pp.
- Mitjana, J. 2014. Beneïda terbolina. Des dels Pirineus a la terra plana II. Pagès editors. Lleida. 207 pp.
- Molero, J. & Vigo, J. 1981. Aportació al coneixement florístic i geobotànic de la Serra d'Aubenc. *Treballs de l'Institut Botànic de Barcelona*. Vol. VI. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 82 pp.
- Molins, E. 2010. Coll de Nargó. Terra de raiers. *Argo*, 7. Juny 2010: 52-53.
- Moll, S. 2010. Les trementinaires de la Vall de la Vansa i Tuixén: sabers femenins a la corda fluixa. Màster en Estudis de la Diferència Sexual. 41 pp.
- Moll, M. 2003. Medicina popular menorquina. Segles XVI-XXI. Plantes, animals, minerals i altres modalitats curatives. Edicions Documenta Balear. 238 pp.
- Moll, M. 2010. Les plantes a Menorca: Noms i usos. Institut Menorquí d'Estudis. 341 pp.
- Morales, R., Tardío, J., Aceituno, L., Molina, M. & Pardo de Santayana, M. 2011. *Biodiversidad y Etnobotánica en España. Memorias R. Soc. Esp. Hist. Nat.*, 2ª ép., 9:157-207.
- Morató, D., Ponce, S., Roviró, X., Sellabona, F., Torrents, J., Torrents, C., Vilamala, J., Vilamala, J. & Xutglà, M. 2000. Folgueroles. Societat i vida d'un poble. Eumo Editorial. 398 p.

- Mulet, L. 1990. *Aportaciones al conocimiento etnobotánico de la provincia de Castellón*. Tesis doctoral. Universitat de València.
- Mulet, L. 1991. Estudio etnobotánico de la provincia de Castellón. Castelló de la Plana, Diputació de Castelló.
- Muntané, J. 1991. Aportació al coneixement de l'etnobotànica de Cerdanya. Puigcerdà: [s.n.]. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona. 1220 pp.
- Muntané, J. 1994. Tresor de la saviesa popular de les herbes, remeis i creences de Cerdanya del temps antic. Puigcerdà, Institut d'estudis ceretans.
- Muntané, J. 2002. Tresor de la saviesa popular de les herbes, remeis i creences de Cerdanya del temps antic. Institut d'Estudis Ceretans. Segona edició. 488 pp.
- Muntané, J. 2005. Etnobotànica, etnofarmàcia i tradicions populars de la Catalunya septentrional (Capcir, Cerdanya i Conflent). Tesis doctoral. Universitat de Barcelona.
- Muntané, J., Muntané, J. & Muntané, N. 2009. Tresor de la saviesa popular de les herbes, remeis i tradicions de la Catalunya septentrional (Capcir, Cerdanya i Conflent) del temps antic. Tradicions, costums i creences. Institut d'Estudis Ceretans. Puigcerdà. 230 pp.
- Muntané, J., Muntané, J. & Muntané, N. 2010. Tresor de la saviesa popular de les herbes, remeis i tradicions de la Catalunya septentrional (Capcir, Cerdanya i Conflent) del temps antic. La casa, la feina, la vida quotidiana. Institut d'Estudis Ceretans. Puigcerdà. 157 pp.
- Nicot, C., Peters, J., Talavera, M., Màrmol, A., Cereza, A., Carreras, J. & Rubió, C. 2022. La vida quotidiana a l'Alt Pirineu des d'una perspectiva etnobotànica. El poble, els horts, les terres, els prats i els boscos. Col·lectiu Eixarcolant. 149 pp.
- Niell, M. i Girbal, J., 2006. Els noms populars dels bolets a Andorra. *Revista Catalana de Micologia*, 28:209-2016
- Niell, M., Girbal, J. i Ribas, L., 2010. L'ús dels esclerocis de *Claviceps purpurea* a dins la Medicina popular andorrana. *Revista Catalana de Micologia*, 32:37-42.
- Niell, M. & Agelet, A. 2011a. Etnobotànica d'Andorra. Estudi preliminar. Actes del IX Col·loqui Internacional de Botanica Pirenaico-cantabrica a Ordino, Andorra:303-309.
- Niell, M. & Agelet, A. 2011b. Remeis i plantes d'ús tradicional del Pirineu. Recull etnobotànic i etnomicològic de les Valls d'Andorra. Monografies del cenma (Centre d'Estudis de la Neu i la Muntanya d'Andorra). 301 pp.
- Nogué, P. (coordinació). 2009. Receptes i remeis dels senyors de Sant Joan les Fonts. Vatel Edicions, Girona. 70 pp.
- Nosaltres les plantes. Associació Gençana. Difusió i estudi de les plantes del Pallars Sobirà, Sort. 29 pp.
- Obiols, L. 2020. Uns trementinaires de Tuixent a l'Empordà el 1832. XVIes Trobades culturals pirinenques. Els Pirineus Marítims. Sureda/Sorède (Rosselló), 26 octubre 2019. 181-190.

- Obiols, J. 1998. *Esvorancs. Fets i llegendes de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tercera edició. Tremp. 211 pp.
- Obiols, J. 2000a. *El desert verd. Imatges de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tremp. 370 pp.
- Obiols, J. 2003b. *L'infern dolç. Fragments de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tremp. 302 pp.
- Obiols, J. 2007c. *La cucota. Cròniques de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tremp. 358 pp.
- Obiols, J. 2009c. *La gramola. Arxius de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tremp. 379 pp.
- Obiols Ríos, J. 2000b. *Josa de Cadí. Més que un poble de muntanya.* Solsona Comunicacions, SL. 127 pp.
- Obiols Ríos, J. 2004b. *Tuixent, història, costums i gent.* Abadia editors. 167 pp.
- Obiols, L. 2007b. *Les mines del Cadí. Revista Cadí-Pedraforca*, 3 (tardor-hivern):96-97.
- Obiols, L. 2014. *Raiers i canons l'any 1705. Lo Banyut*, 28 (primavera-estiu):13-16.
- Obiols, L. 2018a. *D'Organyà a Suïssa via Adrall. Revista Cadí-Pedraforca*, 25 (tardor-hivern):64-65.
- Obiols, L. 2018b. "Portar arsos ab lo matxo per vestir los arbres": Recursos naturals a la Seu d'Urgell durant la primera meitat del segle XVIII. *Ibix*, 10:145-175.
- Obiols, L., Gascón, C. 2018. El proveïment de gel a la Seu d'Urgell, segles XVII-XIX. *Ibix*, 10:117-143.
- Obiols Potensà, J. 2016. *Dites, refranys i paraules de la Vall de Cabó.* Edicions Salòria. 99 pp.
- Obiols Potensà, J. 2020c. *La Vall de Cabó. Toponímia, llegendes, tradicions i refranys.* Edicions Salòria. 309 pp.
- Obiols, T. & Aquillué, G. 2016. *Arfa: temps d'ahir.* 252 pp.
- Obiols, T. 2011e. *El Pont d'Arfa: Recull fotogràfic i documental.* Autoedició. 87 pp.
- Obiols, J. 1995a. *Marrades. Màgia i realitat a la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Segona edició. Tremp. 254 pp.
- Obiols, J. 1995b. *Nits de Taverna. Escenes de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tremp. 349 pp.
- Obiols, J. 1997. *Fulls de pergamí. Passatges de la muntanya. El Pirineu i la poesia de la història.* Garsineu edicions. Tremp. 316 pp.
- Ordeig, H. 2015. *La medicina popular a l'alt Lluçanès.* Ajuntament de Sant Boi de Lluçanès. 133 pp.

- Osona, A. 1889. Guia itineraria de las regions del Llusanès, Pyreneus, Cerdanya, serras de Cadí y Andorra, ó sia de las fonts del Bastareny y del Llobregat, á las del Segre y á las del Ter y Riutort: dividida en 70 itineraris. Associació d'Excursions Catalana. Barcelona. 130 pp.
- Osona, A. 1894. Guia-itineraria de las regions del Llussanés, Pyreneus, Cerdanya, serras de Cadí y Andorra ó sia de las concas y de las fonts del Bastareny y del Llobregat, á las del Segre y á las del Ter y Riutort, ab la ressenya geográfich-histórica de la república d'Andorra. Dividida en 136 itineraris. Tercera edició corregida y aumentada. Centre Excursionista de Catalunya. Barcelona. 367 pp.
- Osona, A. 1899. Guia-itineraria del Llussanés, de las concas del Llobregat, del Cardoner y del Segre, de las serras de Busa, Cadí, Bescaràn y Pyreneus, ab la Cerdanya. Centre Excursionista de Catalunya. Barcelona. Dividida en 181 itineraris y un Appendix. 432 pp.
- Pablo, J. 2006. Trementinaire. Els orígens de la medicina natural: 61-65. In: El gran llibre dels oficis perduts. Edicions 62, S.A. Barcelona.
- Pagès, M. & Puig, E. 1996. Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum Vall d'Aran, Alt Urgell, Andorra i Índex General. Volum 15. Enciclopèdia Catalana, S.A.. Barcelona, 1996. Segona edició. 625 pp.
- Palet, J. M., Ejarque, A., Miras, Y., Riera, S., Itxaso, E. & Orengo, H. 2007. Formes d'ocupació d'alta muntanya a la vall de la Vansa (Serra del Cadí - Alt Urgell) i a la vall del Madriu-Perafita-Claror (Andorra): estudi diacrònic de paisatges culturals pirinencs. *Tribuna d'Arqueologia* (2006):229- 253.
- Palet, J. M., Riera, S., Miras, Y., Ejarque, A. & Itxaso, E. 2004-2005. Estudi i revalorització dels paisatges culturals d'alta muntanya: els projectes vall de Madriu (Andorra) i la Vansa-Serra del Cadí (Alt Urgell). *Ibix* (2006):89-107.
- Pantebre, R. 1993. Bescaran. Autoedició. Impremta Envalira. 461 pp.
- Pantebre, R. 2001. Vima i El Querforadat. Solsona Comunicacions SL. 237 pp.
- Pantebre, R. 2004. Per temps vell, al Pirineu. Històries de l'antigor. Grafinter. Andorra. 203 pp.
- Parada, M. 2007. Estudi etnobotànic de l'Alt Empordà. Figueres: Universitat de Barcelona. Facultat de Farmàcia. Laboratori de Botànica. Tesi doctoral.
- Parada, M. 1997. Aportació al coneixement de l'etnoflora de l'Alt Empordà. Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona. Tesi de llicenciatura inèdita. 1456 pp.
- Parada, M., Selga, A., Bonet, M. À. & Vallès, J. 2002. Etnobotànica de les terres gironines. Natura i cultura popular a la plana interior de l'Alt Empordà i a les Guillerics. Diputació de Girona. 349 pp.
- Pardinilla, J. 2020. Suzette Bohringer, l'herbolària que ha situat Ossera en el mapa de les plantes aromàtiques i medicinals. *El Picot Negre*, 35 (juny):24-27.
- Pasques, J. 1990. Lo Miquel i la Sofia, trementinaires d'Ossera. *Pirineu Actual*, 18:6.

- Pasques, J. 2009b. Les trementinaires: les dones de Tuixén i la Vall de la Vansa venien trementina, pega, oli de ginebre, oli d'avet i herbes remeieres arreu de Catalunya. *Revista Cadí-Pedraforca*, 6 (primavera-estiu):42-48.
- Pasques, J. 2012. Alinyà. Muntanya viva. Viena edicions. Barcelona. 189 pp.
- Payré, D., Fabre, C., Campmajo, P., Martin, D. & Martin, F. 2008. Històries d'arrels i de rams. Nouvelles Éditions Loubatières. 151 pp.
- Pedró, M. R. 2008. Estudi etnobotànic de la comarca de l'Urgell. IES Ribera del Sió (Agramunt).
- Pellicer, J. 2004. Recerques etnobotàniques al territori diànic o comarques centrals valencianes. Tesi doctoral. Universitat de València.
- Peybernès, B. 1976. *Le Jurassique et le Crétacé inférieur des Pyrénées franco-espagnoles entre la Garonne et la Méditerranée*. Thèse Doct. Sci. Nat., Toulouse. 459 pp.
- Pla, C. & Mas, M. 2011. *La riqueza natural de Odèn. Plantas Medicinales*. Ajuntament d'Odèn. Solsona. 303 pp.
- Pleyan de Porta, J. & Renyè, F. 1880. Album històrich, pintoresch y monumental de Lleyda y sa provincia. Tomo I. Lleyda. 424 pp.
- Pons, J. 1986. Aportacions al coneixement d'una comarca de l'alta conca del Segre en temps romans: l'Alt Urgell. *Empúries*, 48:218-225.
- Ponsà, B. 1810. 1º, tratado de oficio de texedor por muestras de su oficio por servilletas y su pasaje; 2º, por las vânuas, como se verá en su lugar, y por hobra plana. Arfa.
- Ponte, D. 2012. Estudi històric-constructiu i de lesions de la masia el castell de Pujol, municipi de Coll de Nargó. Projecte Final de Grau Enginyeria d'Edificació. Escola Politècnica Superior d'Edificació de Barcelona. Universitat Politècnica de Catalunya. 37 pp.
- Portères, R. 1961. *L'ethnobotanique: place, objet, méthode, philosophie*. Journal d'agronomie tropicale et de botanique appliquée, VIII (4-5):102-109.
- Portères, R. 1970. Cours d'Ethno-botanique et Ethno-zoologie (1969-1970). Volume I, Ethno-botanique générale. Paris, Muséum National d'Histoire Naturelle (Laboratoire d'Ethno-botanique et Ethno-zoologie), Faculté des Lettres (Institut d'Ethnologie).
- Portet, À., Boixareu, R. & Dalmau, P. 1992. Rais i raiers del Pirineu. Imatges. Garsineu Edicions. 104 pp.
- Powers, S. 1873-1875. *Aboriginal botany*. Proc. Calif. Acad. Sci. 5:373-379.
- Pujol, C. 2014. El Baridà. *El Picot Negre*, 23 (juny):21-22.
- Queral, R. 2007. Aigua a genolls. Les dones del delta. Editorial Escua. 167 pp.
- Quílez, J. 2020. Recursos naturals de l'Alt Urgell per a la reconstrucció de la "Real Armada" al segle XVIII. XVIes Trobades culturals pirinenques. Els Pirineus Marítims. Sureda/Sorède (Rosselló), 26 octubre 2019:281-291.

- Quintana, P. 2011. La ratafia dels raiers. Història d'un licor pirinenc. Receptari de cuina i de licors. Garsineu Edicions. 157 pp.
- Racionero i Grau, Lluís, 1986. Cercamón. Edicions 62. 190 pp.
- Raja, D. 1995. Estudis etnobotànics a la comarca de la Segarra. Tesi de Llicenciatura. Universitat de Barcelona.
- Raja, D., Blanché, C. & Vallès, J. 1997. *Contribution to the knowledge of the pharmaceutical ethnobotany of La Segarra region (Catalonia, Iberian Peninsula)*. Journal of Ethnopharmacology, 57:149-160.
- Rebagliato, J., De Bolòs, O., Massa, J. & Pladevall, A. 1985. Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vall d'Aran, Alt Urgell, Andorra i Índex General. Volum 15. Enciclopèdia Catalana, S.A.. Barcelona. Primera edició. 625 pp.
- Rebés, B. 1883. Llibreta, Seo de Urgel. 82 pp.
- Regaño, A., Reina, P., Rufete, D. & Serrano, B. 2013. Anàlisi de la viabilitat econòmica i ecològica de la patata d'Alinyà. Transició cap a un model ecològic. Projecte de final de carrera, Ciències Ambientals. Universitat Autònoma de Barcelona. Juliol 2013. 75 pp.
- Remeieres d'Oliana i Alumnat de 4t ESO, 2015. Aromes remeieres d'Oliana. Com es curaven els nostres padrins. 49 pp.
- Remolins, G., Fàbrega, A. & Pasques, J. 2016. Nous monuments megalítics a l'Alt Urgell (I). *Interpontes* IV (2016):99-127.
- Remolins, G., Fàbrega, A. & Pasques, J. 2018. Nous monuments megalítics a l'Alt Urgell (II). *Interpontes* V (2018):89-111.
- Reyes-García, V., Aceituno-Mata, L., Benyei, P., Calvet-Mir, L., Carrascosa, M., Pardo-de-Santayana, M. & Tardio, J. for CONECT-e, IECTBA and Red de Semillas. 2018. Governing landraces and associated knowledge as commons. From theory to practice. In F. Girard and C. Frison, The Commons, Plant Breeding and Agricultural Research. Challenges for Food Security, Agrobiodiversity and Law. Routledge "Earthscan Food and Agriculture" series. Chapter 9, p. 197-209. DOI: [10.4324/9781315110387-13](https://doi.org/10.4324/9781315110387-13)
- Riba, O., Reguant, S., Agustí, J., Álvarez, G., Calzada, S., Caus, M., Gallemí, J., López, C., Martinell, J., Martínez, R., Martínez, X., De Porta, J., Sanz de Siria, A., Solé, N., Truyols, J., Truyols, M. & Via, L. 1988. Registre Fòssil. Enciclopèdia Catalana, S.A.. Barcelona. 478 pp.
- Ribera, M. 2003. Ogern, de La Salsa a la Platja. *Lo Banyut*, 15 (primavera-estiu):18-19.
- Rigat, M., Garnatje, T. & Vallès, J. 2006. Plantes i gent. Estudi etnobotànic de l'Alta Vall del Ter. *Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès*. 634 pp.
- Rigat, M. 2005. Estudi etnobotànic de la Vall de Camprodon (Alta Vall del Ter, Pirineus). Màster experimental. Universitat de Barcelona. Barcelona.
- Rigat, M., Bonet, M. A., Garcia, S., Garnatje, T. & Vallès, J. 2009. *Ethnobotanical studies in the high river Ter valley (Pyrenees, Catalonia, Iberian Peninsula)*. Non-crop food vascular

- plants and crop food plants with medicinal properties*. Ecology of Food and Nutrition, 48: 303–326.
- Rigat, M., Gras, A., Vallès, J. & Garnatje, T. 2017a. Estudis etnobotànics a la comarca del Ripollès (Pirineu, Catalunya, península Ibèrica). *Collectanea Botanica* 36. 246 pp + 3 Apèndix.
- Rigat, M., Bonet, M. À., Garcia, S., Garnatje, T. & Vallès, J. 2017b. *Studies on pharmaceutical ethnobotany in the high river Ter valley (Pyrenees, Catalonia, Iberian Peninsula)*. Journal of Ethnopharmacology, 113:267-277.
- Roca, M. T. 1982. Antropologia de la salut a Montblanc. Aplec de treballs, 4:27-38.
- Roca, G. 2012. La vida al Vinyet de Solsona en la primera meitat del s. XX. Autoedició. Tercera edició. 235 pp.
- Rocafort, C. 1872-1917, 1991. *Els Rayers*. Transport fluvial de la fusta en les comarques lleidatanes. L'Avenç, 1912. Reeditat en: Excursions pel Pirineu i el Pla de Lleida (Escrips). Biblioteca pirinenca Garsineu. Pagès Editors. Lleida.
- Rocamora, A. 2006. L'exploració dels boscos a l'Alt Urgell. *Lo Banyut*, 21 (estiu):14-17.
- Rodríguez, M. 2004. Les trementinaires. *Medicina naturista*, 7: 339-350.
- Romeu, J. 1993. Materials i estudis de folklore. Editorial Alta Fulla. Barcelona. 302 pp.
- Ros, I. 1997. Aquelles muntanyes se n'han anat al cel. La memòria col·lectiva a la vall de Castellbò (Alt Urgell). Garsineu Edicions. Tremp. 130 pp.
- Rossell, N. 2017. Les melmelades a la cuina de la Núria. Ossera. Segona edició. 63 pp.
- Rovira, J. 1981. *El yacimiento de la Edad del Bronce de "L'Espluga del Bernat" (Querforadat, Alt Urgell, Lleida)*. Ampurias, 43:181-187.
- Ruiz, A. s.d.. Canvis tecnològics i noves formes de vida: final del s. XIX i principi s. XX en un àmbit territorial. Treball 2n de Batxillerat. Col·legi Badalonès. Badalona. 37 pp.
- Sáez, L., Devis, J. & Soriano, I. 2004. Flora vascular de la vall d'Aliny. In: GERMAIN, J. [ed.]. Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà. Barcelona: Institució Catalana d'Història Natural (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural; 14), p. 237-300. ISBN: 84-7283-725-4
- Sala, E. & Vallès, J. 2022. Estudi etnobotànic del Pla de l'Estany. Els usos no medicinals ni alimentaris. X Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana. Guardamar del Segura, del 1 al 3 juliol 2022. Llibre de resums:35.
- Salomó, R. 2014. Plantes remeieres del Ripollès. Sant Joan de les Abadesses. 80 pp.
- Salomó, R. 2015. Plantes remeieres del Ripollès. Volum II. Sant Joan de les Abadesses. 129 pp.
- Sañé, J. s.d. Guia dels bolets més populars del Berguedà, de la Cerdanya i de l'Alt Urgell. Cadi-Pedraforca. Desplegable.

- Santi, A. & Montse, s.d.. Molí de Figols. Treball 6è i 7è EGB. Figols.
- Sanz de Siria Catalán, A. 1974. *Estudio de la flora terciaria de Ballestar*. Paleontología y Evolución, 9. 60 pp. + 2 lám..
- Sanz de Siria Catalán, A. 1975. *Estudio de las plantas terciarias del río de Pedra, Seu d'Urgell (Nota preliminar)*. Acta Geológica Hispánica, X (2):78-79.
- Sanz de Siria Catalán, A. 1980. *Estudio sistemático y paleoecológico de la flora miocénica de La Seu d'Urgell*. Paleontologia i Evolució, 14:1-31 + 2 lám..
- Sanz de Siria Catalán, A. 1985. *Datos para el conocimiento de las floras miocénicas de Cataluña*. Paleontologia i Evolució, 19:167-177.
- Sanz de Siria Catalán, A. 1994. *La evolución de las paleofloras en las cuencas cenozoicas catalanas*. Acta Geológica Hispánica, 29 (2-4):169-189.
- Sanz de Siria Catalán, A. 1977. *Estudio de la flora terciaria de la cuenca de Seu d'Urgell*. Universitat de Barcelona. Tesis doctoral.
- Sanz de Siria Catalán, A. 1979. *Nueva aportación al conocimiento de la flora miocénica de la Cuenca de la Seu d'Urgell*. Paleontologia i Evolució, XIV:9-11.
- Saura i Mas, S. 2009. Usos i cultura popular de les plantes a les Gavarres. Consorci de les Gavarres, Monells. 218 pp.
- Schultes, R. E. 1962. *The role of the ethnobotanist in the search for new medicinal plants*. Lloydia, 25:257-266.
- Segarra, E. 2015. *Etnobotànica farmacèutica del Campo del Turia y Serranos*. Tes doctoral. Universitat de València.
- Selga, S. 1987. Biografia El metge Cots –Ramon Cots i Escrigas–. Patronat d'Amics de Serrateix. 343 pp.
- Selga, A. 1998. Estudis etnobotànics a les Guílleries. Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona. Tesi de llicenciatura inèdita.
- Serra Vilaró, J. 1927. Civilització Megalítica a Catalunya. Contribució al seu estudi. Solsona.
- Serrano, S. 2004. Flora medicinal del Berguedà. La ruta de les colònies tèxtils. Edicions de L'Albí. 206 pp.
- Serrasolses, G. 2014. Estudis etnobotànics del Gironès occidental. Treball de màster. Universitat de Barcelona.
- Servei Català de la Salut, 2022. Regió Sanitària Alt Pirineu i Aran. Memòria 2021. 55 pp.
- Shah, S., Moroca, A. & Bhat, J.A. 2018. Neo-traditional approaches for ensuring food security in Fiji Islands, Environmental Development, 28, 83-100, <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2018.11.001>.

- Simon, E. & Obiols, L. 2020. La Cerdanya de 1603. El tractat del comtat de Cerdanya de Joan Trigall. Anem Editors. 213 pp.
- Sirvent, F. 2019a. Presenten el projecte de recuperació de la ceba de Coll de Nargó. *Viure als Pirineus*. Octubre 2019. <https://www.viurealspirineus.cat/articulo/alt-urgell/presenten-projecte-recuperacio-ceba-coll-nargo/20191021222637016178.html>; consultada el 15/05/2024.
- Solà, E. 1999. Homes de bona fusta (I). *Lo Banyut*, 4 (estiu-tardor):13-16.
- Solà, E. 2000a. Homes de bona fusta (II). *Lo Banyut*, 5 (primavera):28-30.
- Solà, E. 2000b. Homes de bona fusta (III). *Lo Banyut*, 6 (estiu):15-18.
- Solà, J. & Arbués, C. 2009. La producció d'oli d'espígol a Rivert (Pallars Jussà). *Revista d'etnologia de Catalunya*, 34:148-151.
- Soler, J. 2001. Cultura popular tradicional. Enciclopèdia Bàsica de Catalunya. Pòrtic. Barcelona. 319 pp.
- Soriano, I. & Devis, J. 2004. Mapa de vegetació de la vall d'Alinyà. Memòria explicativa. In: Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà. Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 14:301-341. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- Soriano, I. 2004. Les plantes vasculars. Les plantes vasculars del Parc Natural del Cadí-Moixeró i les serres veïnes. *El Picot negre*, 3 (juny):5-8.
- Soriano, J. M. 1994. El procés de despoblament a les comarques de la Cerdanya i l'Alt Urgell. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 25:141-163.
- Sorribes, R. 1993. Les indústries tradicionals a les comarques de muntanya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Direcció General de Planificació i Acció Territorial, Servei d'Acció Comarcal. 186 pp.
- Spa, M. 2022. Arsèguel, el vigilant silencios del Cadí. *Revista Cadí-Pedraforca*, 32 (primavera-estiu):84-87.
- Subirana, J. 2010. Plantes medicinals i remeis casolans al Berguedà. *L'Erol*, 104:51-52.
- Suñé, J. 2013. El riu de les dones. Converses amb les padrines del Parc Natural de l'Alt Pirineu. Centre d'Art i Natura i Garsineu Edicions. 112 pp.
- Talavera, M. 2018. La recuperació dels coneixements tradicionals relatius a la biodiversitat com a eina per al desenvolupament d'un model agroalimentari més sostenible: estudi etnobotànic de la comarca de l'Anoia, desenvolupament de nous cultius amb espècies silvestres, i acceptació per part dels consumidors dels productes elaborats amb espècies silvestres i varietats tradicionals. Tesi doctoral. 4 volums. Universitat de Barcelona. Inèdit.
- Tañà, R. 1977. Gurb de la Plana. Gresol d'Osona. Impremta Daví-Vic. Vic. 254 pp.

- Tardío, J. & Pardo de Santayana, M. 2008. *Cultural Importance Indices: A Comparative Analysis Based on the Useful Wild Plants of Southern Cantabria (Northern Spain)*. January 2008, 62(1):24-39.
- Tarrés, J. 2005. Pegaires, pegueres i pegats. *Lo Banyut*, 20 (estiu):15-17.
- Tarrés, J. 2003. La cistelleria a la vall d'Alinyà. *Lo Banyut*, 15 (primavera-estiu):20-21.
- Tocabens, J. 2012. *Herbes magiques et petites formules. Sorcellerie en Roussillon et autres Pays Catalans*. Éditions Ultima Necat. Perpignan. 142 pp.
- Tocabens, J. 2016. *Herbes sauvages et petites recettes. De la cueillette à l'assiette, plantes sauvages et comestibles du Pays Catalan*. Éditions Ultima Necat. Perpignan. 151 pp.
- Tocabens, J. 2019. *Herbes Folles et Petits Bobos. Plantes et recettes salvatrices du Pays catalan*. Éditions Ultima Necat. Perpignan. 125 pp.
- Ton, Emília, Neus i Toni, 2011. Topònims del conreu de Cornellana. *Baridana*, 69 (estiu):20.
- Trementinaires. *Anys Daurats*, 7 (2015):20-21.
- Troguet Ribes, Josep M, 2006. Memòries d'un poble de l'Alt Pirineu. Calvinyà, ara fa temps. Impremta Envalira. 245 pp.
- Troguet, J. M. & Estany, P. 1997. Història i relats, contes i llegendes d'un poble de secà. Calvinyà. Impremta Envalira. 48 pp.
- Trotter, R. T. & Logan, M. H. 1986. Informant consensus: a new approach for identifying potentially effective medicinal plants. In: Etkin NL, editor. *Plants in indigenous medicine and diet, Behavioural approaches*. Bredford Hills: Redgrave Publishing Company:91–112.
- Tulla, A. F. 1988. L'estructura agrària de les explotacions pirinenques. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 12:59-97.
- Tulla, A. F. 1989. La mujer en las explotaciones agrarias del Pirineo catalán (Urgellet-Baridà). *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 14:171-201.
- Valdés, L. G. 1981. Informe sobre talleres de útiles pulimentados en la comarca de l'Alt Urgell (I.-Peramola). *Pyrenae*: 83-102 + 2 lám..
- Vallès, J. 2019. Etnobotànica: persones, plantes, cultura i benestar. Aspectes generals, i situació i perspectives als Països Catalans. Discurs de presentació de Joan Vallès Xirau com a membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques, llegit el dia 8 d'abril de 2019. Secció de Ciències Biològiques. Institut d'Estudis Catalans. 70 pp.
- Vallès, J., amb la col·laboració d'Agelet, A., Bonet, M.À., Carrió, E., Egea, T., Garnatje, T., Muntané, J., Parada, M., Puig, M., Raja, D., Rigat, M., Santamaria, M. i Selga, A., 2007. La recerca en etnobotànica a Catalunya: objectius, mètodes, zones estudiades i alguns resultats i comentaris generals. RIDEC (Recerca i Difusió de l'Etnologia Catalana). <http://cultura.gencat.net/epepte/ridec/>; consultada el 26/03/2007).

- Vallès, J., Bonet, M. À. & Agelet, A., 2000. Els coneixements i els usos de la diversitat biològica: present i futur de l'etnobiobiodiversitat a Catalunya. *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 16:98-119.
- Vandebroek, I., Thomas, E., Sanca, S., Van Damme, P., Van Puyelde, L. & De Kimpe, N. 2008. Comparison of health conditions treated with traditional and biomedical health care in a Quechua community in rural Bolivia. *J Ethnobiol Ethnomed*, 2008:4:1.
- Vigo, J., Soriano, I., Carreras, J., Aymerich, P., Carrillo, E., Font, X., Masalles, R. M. & Ninot J. M., 2003. Flora del Parc Natural del Cadí-Moixeró i de les serres veïnes (Prepirineus orientals ibèrics). Monografies del Museu de Ciències Naturals, 1. Barcelona. 407 pp.
- Vilà, J. 2003. Remeis casolans i populars a Sitges. *Revista municipal de cultura popular*, 33:18-21.
- Vila, J. & Malgosa, J. 1999. Maria Buixadé, la trementinaire. *L'amigant de Castellgalí*, 21:29-30.
- Vila, P. 1930a. L'èxode muntanyenc. *La Publicitat*, 17. 11 novembre 1930.
- Villar, L. 1997. *Panoràmica de la etnobotànica en España (Pirineos y noreste peninsular)*. Monograf. Jard. Bot. Córdoba, 5:165-177.
- Villar, L., Palacin, J. M., Calvo, C., Gómez, D. & Montserrat, G. 1987. *Plantas medicinales del Pirineo Aragonés y demás tierras oscenses*. Diputación de Huesca. 2ª edición. 319 pp.
- Villaró, A. & Campillo, X. 1990. La cultura popular i els megàlits de l'Alt Urgell. Històries i llegendes entorn dels dòlmens. Trames, S.A. La Seu d'Urgell. 36 pp.
- Villaró, A. & Gispert, J. 2000. Estamariu. Respostes al qüestionari de Francisco de Zamora. Joan Planes Editor. Andorra. 123 pp.
- Viñas, R. 2011. Les manifestacions rupestres de Catalunya: un patrimoni per conèixer i gaudir. Notes sobre historiografia, conservació i divulgació. *Podall*:14-50.
- Violant, R. 2003. *El Pirineo Español. Vida, usos, costumbres, creencias y tradiciones de una cultura milenaria que desaparece*. Editorial Alta Fulla. Cuarta edición. Barcelona. 675 pp.
- Violant, R. 2018. Art popular decoratiu a Catalunya (1948). Edició facsímil. Ecomuseu de les valls d'Àneu. Garsineu Edicions. 249 pp.
- Visita a l'església de Sant Vicenç d'Estamariu. *Baridana*, 60 (Pasqua 2009):15-17.
- Vives, A. 2007-2008. Estudi etnobotànic de la Conca de la Riera d'Argentona. Treball de recerca. 42 pp + 24 pp.
- Vogl-Lukasser, B. & Vogl, C.R. 2004. Ethnobotanical research in home gardens of small farmers in the Alpine region of Osttirol (Austria): An example for bridges built and building bridges. *Ethnobotanical Research & Applications* 2: 111-137. DOI: [10.17348/era.2.0.111-137](https://doi.org/10.17348/era.2.0.111-137).
- Yago, M. 2002a. *El oficio de las Trementinares*. *Natura medicatrix*, 20(3):109-113.

Yago, M. 2002b. *Las trementinaires del Valle de Vansa en el Alt Urgel (2ª parte)*. Natura medicatrix, 20(6):273-280.

Zulueta, J. 1890. Comarcas olvidadas. Tuixent. Gósol, Cívís. *La Vanguardia*, 28 desembre 1890.

WEBGRAFIA

-<http://biodiver.bio.ub.es/biocat/>; consultada el 08/05/2024.

-<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019.

-<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019.

-<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019.

-<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019.

-<http://tactils.geosilva.cat/ca/20929ee/espai-ermengol/el-medi-natural/geologia-i-morfologia/el-relleu-de-lalt-urgell>; consultada el 03/05/2019.

-<http://www.alturgell.cat/bens-culturals-interes-local>; consultada el 12/03/2024.

-<http://www.alturgell.cat/bens-culturals-interes-local>; consultada el 12/03/2024.

-<http://www.florapyrenaea.com/florapyrenaea/index.jsp>; consultada el 08/05/2024.

-<http://www.toloriu.com/fustaires-toloriu.html>; consultada el 27/02/2024.

-<https://ca.wikiloc.com/rutes-senderisme/peramola-alt-urgell-ruta-del-corb-passant-per-sant-salvador-del-corb-la-casa-del-corb-i-el-roc-de-c-20629096/photo-12906679>; consultada el 08/02/2019.

-https://ca.wikipedia.org/wiki/Llista_d%27espais_naturals_protegits_de_Catalunya; consultada el 09/03/2024.

-<https://floracatalana.cat/drupal843/node>; consultada el 08/05/2024.

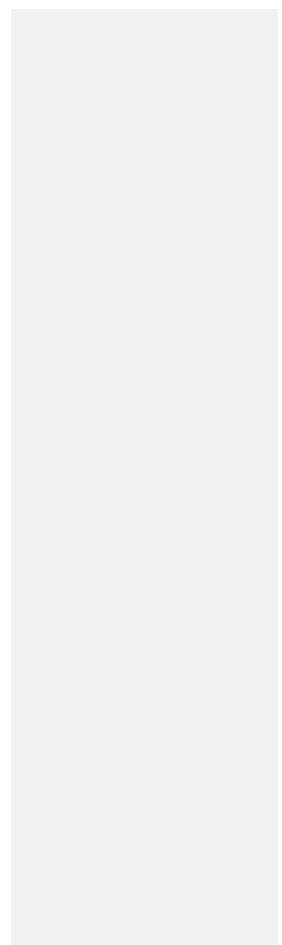
-<https://jardibotanic-gombren.cat/etnobotanica.html>; consultada el 28/03/2024.

https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/xarxa_natura_2000/index.html; consultada el 10/03/2024.

https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/espais_sistema/alt_pirineu_i_aran/crs/; consultada el 10/03/2024.

https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/espais_sistema/comarques_centrales/ver; consultada el 10/04/2024.

ANNEXOS

ANNEXOS

Annex 1. Aspectes diversos de la toponomàstica alturgellenca

Hom pot consultar-lo a: doi: 10.17632/z874z5pnz7.1

Annex 2. Dades botàniques (sense tenir en compte l'etnobotànica) de l'Alt Urgell

Hom pot consultar-lo a: doi: 10.17632/395hkps9t2.1

Annex 3. Dades d'etnobotànica alturgellenca prèvia a la present tesi doctoral

Hom pot consultar-lo a: doi:10.17632/5gfnxmt2p.1

Annex 4. Miscel·lània il·lustrada de resultats aplegats i no o només parcialment recollits als catàlegs

Hom pot consultar-lo a: doi: 10.17632/rhjk8cx8tc.1

Annex 5. Glossari

Hom pot consultar-lo a: doi: 10.17632/py3tkrkrgrn.1